

Selecta in Psalmos

ΕΚ ΤΩΝ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΕΙΣ ΨΑΛΜΟΥΣ.

12.1053

Διὰ τοὺς ἐπιγεγραμμένους ψαλμοὺς «εἰς τὸ τέλος,» ἐπελεξάμεθα τοὺς ὄρους αὐτοῦ, ἐκ μὲν τῶν Ἀριστοτέλους οὕτως ἔχοντας· Τέλος ἐστὶν οὐ ἕνεκεν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ μηδενὸς ἕνεκεν· ἢ οὕτως· οὐ ἕνεκεν τὰ ἄλλα, αὐτὸ δὲ οὐκ αὐτῶν ἕνεκα· ἢ οὕτως· δι' οὐ τὰ ἄλλα τις πράττει, αὐτὸ δὲ διὰ μηδὲν ἄλλο· ἐκ δὲ τῶν Ἡροφίλου περὶ Στωϊκῆς ὀνομάτων χρήσεως οὕτως· Τέλος δ' εἶναι λέγουσι κατηγορημα οὐ ἕνεκεν τὰ λοιπὰ πράττομεν, αὐτὸ δὲ οὐδενὸς ἕνεκεν· τὸ δὲ συζυγοῦν τούτῳ, καθάπερ ἡ εὐδαιμονία τῷ εὐδαιμονεῖν, σκοπόν· ὃ δὴ ἔσχατόν ἐστι τῶν αἶρε τῶν. Εἰ δὲ καὶ οἱ περὶ Θεοῦ ὄροι, καὶ ὅσα σημαίνεται ἐκ τῆς Θεός προσηγορίας, χρήσιμόν τι ἡμῖν παρ ἔξουσιν, ἐκλεξαμένοις ἀπ' αὐτῶν τοὺς διαφέροντας τῇ Γραφῇ, καὶ αὐτὸς ἐπιστήσεις. Φησὶν οὖν ὁ αὐτὸς Ἡρόφιλος· Θεὸν μὲν γενικώτατα λέγουσι ζῶον ἀθάνατον, λογικόν, καθὸ πᾶσα λογικὴ ψυχὴ Θεός ἐστίν. Ἄλλως δὲ, ζῶον ἀθάνατον, λογικόν, καθ' αὐτὸ ὄν· ὡς τὰς ἐν ἡμῖν περιεχομένας ψυχὰς μὴ εἶναι θεούς· ἀπαλλαγείσας δὲ τῶν σωμάτων ἔσσεσθαι. Κατ' ἄλλον δὲ τρόπον, Θεὸν λέγεσθαι ζῶον ἀθάνατον, λογικόν, σπουδαῖον· ὥστε πᾶσαν ἀστείαν ψυχὴν Θεὸν ὑπάρχειν, κἂν ἐν ἀνθρώπῳ περιέχηται· ἄλλως δὲ λέγεσθαι Θεὸν τὸ καθ' αὐτὸ ὄν ζῶον ἀθάνατον, σπουδαῖον· ὡς τὰς ἐν ἀνθρώποις σοφοῖς περιεχομένας ψυχὰς μὴ ὑπάρχειν θεούς. Καὶ ἔτι ἄλλως λέγουσι Θεόν· Ζῶον ἀθάνατον, σπουδαῖον, ἔχον τινὰ ἐπιστάσιαν ἐν τῷ κόσμῳ κατὰ τὴν διοίκησιν, ὃν τρόπον ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Ἄλλως δὲ λέγει Θεὸν τὸν πρῶτον διοικητικὸν τοῦ κόσμου. Ἐπὶ πᾶσι δὲ Θεὸν λέγουσι· Ζῶον 12.1056 ἄφθαρτον καὶ ἀγέννητον, καὶ πρῶτον βασιλέα, ἣν ἔχει χώραν ὁ σύμπας κόσμος. Εἰς πέντε βιβλία διαιροῦσιν Ἑβραῖοι τὴν τῶν Ψαλμῶν βίβλον· ὧν τὸ μὲν πρῶτον· «Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλή ἀσεβῶν,» ἕως τῶν τελευταίων τοῦ τεσσαρακοστοῦ· τὸ δὲ δεύτερον· «Ὁν τρόπον ἐπιποθεῖ ἡ ἔλαφος,» ἕως πρώτου ἑβδομηκοστοῦ· τὸ δὲ τρίτον· «Ὡς ἀγαθὸς τῷ Ἰσραὴλ ὁ Θεὸς τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ,» ἕως πη· τὸ δὲ τέταρτον· «Κύριε, καταφυγὴ ἐγενήθη ἡμῖν ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ,» ἕως τοῦ ρε· τὸ δὲ πέμπτον· «Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ,» ἕως τῶν ἐσχάτων. Ἐγὼ μὲν ὥμην ἕνα εἶναι ἐν τῇ βίβλῳ τῶν Ψαλμῶν, ὃς ἐπεγέγραπτο· «Προσευχὴ τοῦ Μωϋσῆ ἀνθρώπου τοῦ Θεοῦ,» τὸ ὕστερον δὲ ἀνακινούμενος περὶ τινῶν λογίων Θεοῦ Ἰούλλῳ τῷ πατριάρχῃ, καὶ τινὶ τῶν χρηματιζόντων παρὰ Ἰουδαίοις σοφῶν, ἀκήκοα, ὅτι δι' ὅλης τῆς βίβλου τῶν Ψαλμῶν ἀπὸ τῶν ἀ' καὶ β', οἱ παρ' Ἑβραίοις ἀνεπίγραφοι, ἢ ἐπιγραφὴν μὲν ἔχοντες, οὐχὶ δὲ τὸ ὄνομα τοῦ γράψαντος, ἐκείνου εἰσὶν οὐ τὸ ὄνομα φέρεται ἐν τῷ πρὸ τούτων ἐπιγραφὴν ἔχοντι ψαλμῷ. Καὶ περὶ τούτων λέγων, πρότερον μὲν ἔφασκεν, ὅτι τρισκαίδεκά εἰσιν οἱ τοῦ Μωϋσέως· ὡς δὲ ἐξ ὧν ἀκήκοα καὶ αὐτὸς ... τὴν ἀνέφερον ἐπ' αὐτὸν, ὅτι εἰσὶν ἕνδεκα· εἶτα πυθόμενος τοῦ παρ' αὐτοῖς δοκοῦντος σοφοῦ, ἐμάνθανον, ὅτι εἶεν ἕνδεκα, ὧν τοῦ μὲν πθ' ἡ ἀρχή· «Κύριε, καταφυγὴ ἡμῖν ἐγενήθη ἐν γενεᾷ καὶ γενεᾷ,» καὶ τοῦ ἐξῆς παρ' ἡμῖν ἐνενηκοστοῦ φερομένου, ἡ ἀρχὴ ἦν· «Ὁ κατοικῶν ἐν βοθηαίᾳ τοῦ Ὑψίστου,» ὃν καὶ αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι Μωϋσέως. Ἀλλὰ καὶ τὸν ἔχοντα μὲν ἐπιγραφὴν, οὐ μετ' ὀνόματος δὲ τοῦ γράψαντος αὐτόν· λέγω δὲ τὸν ἐνενηκοστὸν πρῶτον οὕτως ἐπιγεγραμμένον, «Ψαλμὸς ὡδῆς εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου,» ἔλεγεν εἶναι Μωϋσέως, οὐ ἡ ἀρχή· «Ἄγαθὸν τὸ ἐξομολογεῖσθαι τῷ Κυρίῳ, καὶ ψάλλειν τῷ ὀνοματί σου, Ὑψιστε,» ἀνεπίγραφος δὲ ἦν καὶ ὁ ὡς ἐνενηκοστὸς δεύτερος φερόμενος, οὐ ἡ ἀρχή, «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, εὐπρέπειαν ἐνεδύσατο» ὃν καὶ αὐτὸν ἔλεγεν εἶναι Μωϋσέως· ὁμοίως

δὲ καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν τρίτον, οὗ ἡ ἀρχή· «Θεὸς ἐκδικήσεων Κύριος,» καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν τέταρτον, οὗ ἡ ἀρχή· 12.1057 «Δεῦτε, ἀγαλλιασώμεθα τῷ Κυρίῳ,» καὶ τὸν ε΄, οὗ ἡ ἀρχή· «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν, ἄσατε τῷ Κυρίῳ, πᾶσα ἡ γῆ·» καὶ τὸν ἐνενηκοστὸν ἕκτον, οὗ ἡ ἀρχή· «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ἀγαλλιάσεται ἡ γῆ·» καὶ ὁ ζ΄, ὃς ἐπεγέγραπτο μόνον, «Ψαλμὸς·» τὸ γὰρ, «τῷ Δαυΐδ,» ὡς ἔχει ἐν τισὶν ἀντιγράφοις, οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ ἦν οὔτε ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν· ἡ δὲ ἀρχὴ αὐτοῦ ἦν· «Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν, ὅτι θαυμαστὰ ἐποίησεν.» Καὶ ὁ δὲ ἡ΄ τοῦ αὐτοῦ ἐλέγετο εἶναι, οὗ ἡ ἀρχή· «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν, ὀργιζέσθωσαν λαοί·» καὶ ὁ ἐνενηκοστὸς ἕνατος, ὃς ἐπεγέγραπτο· «Ψαλμὸς εἰς ἐξομολόγησιν,» οὗ ἡ ἀρχή· «Ἀλαλάξατε τῷ Κυρίῳ, πᾶσα ἡ γῆ.» Μετὰ δὲ τούτους τοὺς ἰα΄ ἐπεγέγραπτο καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ καὶ παρὰ πᾶσιν, «τῷ Δαυΐδ ψαλμὸς,» καὶ ἦν ὁ ρ΄ οὐκέτι Μωϋσέως. Τούτων εἰρημένων εἰς τοὺς ψαλμοὺς οἱ ἀπὸ Ἑβραίων ἀναφέρονται εἰς Μωϋσέα, ἀνθυποφορὰν ὑπειδόμενος ὁ Ἰουδαῖος, ἔθηκεν αὐτὴν τὴν φαινομένην αὐτῷ λύσιν αὐτῆς. Ἐώρα γὰρ, ὅτι ἀντεῖπεν ἄν τις περὶ τοῦ μὴ εἶναι τὸν ἕνα τῶν ἰα΄ ψαλμῶν, τὸν ἡ΄, Μωϋσέως, ἐκ τοῦ· «Ἵψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ. Ἅγιος Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐπεκαλοῦντο τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουσεν αὐτῶν· ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτοὺς.» Ὁ ἀντιλέγων εἶπεν ἄν, πῶς τὸ ὄνομα τοῦ Σαμουὴλ, γενομένου πλείοσιν ὕστερον γενεαῖς, Μωϋσῆς ἔθηκεν ἐν τῷ ἑαυτοῦ ψαλμῷ. Ἐλεγεν οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι οὐδὲν θαυμαστὸν προπεφητεῦσθαι ὑπὸ Μωϋσέως τὸ ὄνομα Σαμουὴλ, ἀνδρὸς ἱεροῦ, καὶ συν ἀριθμηθέντος ὑπὸ Ἱερεμίου τῷ Μωϋσῆϊ ἐν τῷ· «Οὐδ' ἂν στή Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ,» ὅτε ἐν ταῖς Βασιλείαις Ἰωσίας προεφητεύθη· «Θυσιαστήριον, θυσιαστήριον, τάδε λέγει Κύριος· ἰδοὺ υἱὸς τίκτεται τῷ Δαυΐδ· Ἰωσίας ὄνομα αὐτῷ.» Πολλάκις ζητήσας τὴν αἰτίαν τοῦ ἐπιγράφεσθαι μεταξὺ τῶν ψαλμῶν διάψαλμα, ὕστερον παρατηρήσας ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, καὶ συνεξετάζων αὐτῷ τὸ Ἑλληνικόν, εὔρον, ὅτι ὅπου τὸ Ἑβραϊστὶ «σέλ,» Ἑλληνιστὶ δὲ «αἶι,» ἢ τι τούτῳ ἰσοδυναμοῦν, ἐκεῖ οἱ ἑβδομήκοντα, καὶ Θεοδοτίων, καὶ Σύμμαχος ἔταξαν τὸ «διάψαλμα.» Οὐ χειρὸν δὲ παραδείγματι τὸ λε 12.1060 γόμενον βεβαιῶσαι· οἷον ἐν τῷ οδ΄ ψαλμῷ, οὗ ἡ ἀρχή· «Ἐξομολογησόμεθά σοι, ὁ Θεὸς, ἐξομολογησόμεθά σοι, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου·» μετὰ τὸ, «Ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς,» παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα, καὶ Θεοδοτίωνι, καὶ Συμμάχῳ ἐστὶ «διάψαλμα.» Ἄντι δὲ τούτου παρὰ μὲν Ἀκύλα· «Ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς αἶι·» ἐν δὲ τῇ ε΄· «Ἐγὼ εἶμι ὃς ἠτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς αἶι·» ἐν δὲ τῇ ς΄· «Ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διαπαντός.» Ἐκεῖτο δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ «Ἀμουδᾶ,» ὃ ἐστὶ, «στύλους αὐτῆς,» τὸ «σέλ.» Πάλιν τε αὖ ἐν τῷ οε΄, οὗ ἀρχή, «Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεός,» εὔρομεν παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ Θεοδοτίωνι, μετὰ τὸ, «ὄπλα, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον,» διάψαλμα· παρὰ δὲ Συμμάχῳ, μετὰ τὸ, «ἀσπίδα καὶ μάχαιραν καὶ πόλεμον,» ὁμοίως «διάψαλμα.» Ἄντι δὲ τούτου παρὰ μὲν Ἀκύλα, μετὰ τὸ, «θυρεὸν καὶ πόλεμον καὶ μάχαιραν,» τὸ «αἶι·» ἐν δὲ τῇ ζ΄, μετὰ τὸ, «ὄπλον καὶ ῥομφαίαν καὶ πόλεμον,» τὸ, «εἰς τέλος.» Ἦν δὲ πάλιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, «Οὐμάλαμα,» ὃ ἐστὶ, «καὶ πόλεμον,» τὸ «σέλ.» Καὶ ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ, μετὰ τὸ, «τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραιεῖς τῆς γῆς,» ὁ Σύμμαχος ὁμοίως «διάψαλμα.» Παρὰ δὲ τῷ Ἀκύλα, μετὰ τὸ, «πάντας τοὺς πραιεῖς τῆς γῆς,» τὸ «αἶι·» οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ, μετὰ τὸ, «πάντας τοὺς πραιεῖς τῆς γῆς,» τὸ «αἶι·» ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ μετὰ τὸ, «τοῦ σῶσαι τοὺς πραιεῖς τῆς γῆς,» τὸ «εἰς τέλος.» Καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ «ἀνὴρ ἄρς,» ὃ ἐστὶ, «πραιεῖς τῆς γῆς,» τὸ «σέλ,» καὶ οὕτως ἀδιάπτωτον εὐρόντες τὴν τοιαύτην παρατήρησιν, ταῦτα ἐσημειώσαμεθα. Πότερον δὲ μουσικοῦ τινος μέλους ἢ ῥυθμοῦ γινομένης ἐναλλαγῆς ἔγραψαν τὸ «διάψαλμα» οἱ ἐρμηνεύσαντες, ἢ ἄλλως κινήθηεν, καὶ σὺ ἐπιστήσης. ΕΚ ΤΩΝ ΩΡΙΓΕΝΟΥΣ ΕΙΣ ΨΑΛΜΟΥΣ. Οἱ ἐπιγεγραμμένοι

ψαλμοὶ «ὕπερ τῶν ληνῶν» τρεῖς ὄντες, ὃ τε ὄγδοος, καὶ ὁ ὄγδοηκοστός, καὶ ὁ ὄγδοηκοστός τρίτος, δοκοῦσί μοι τὸ ἄθροισμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνόδων δηλοῦν· καὶ γὰρ ἐκ πολλῶν μίαν εὐχὴν καὶ μίαν ὑμνολογίαν ἀναπέμπεσθαι τῷ Θεῷ ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις συμβαίνει· ὡσπερ ἐν ταῖς ληνοῖς ἐκ πολλῶν καὶ διαφόρων ἀμπέλων μία κρᾶσις ἀποτελεῖται οἴνου. Πάσαι μὲν οὖν ἐν ἐνὶ τόπῳ τῆς Ἱερουσαλήμ μία τις ἦν ληνός, ἔνθα συνιόντες τὰς αὐτῶν εὐχὰς ἀνέπεμπον· ἧς μέμνηται καὶ Ἡσαΐας λέγων· «Καὶ ὠκοδόμησα πύργον, καὶ προλήνιον ὠρυξα ἐν αὐτῷ.» Δηλοῖ δὲ πύργος μὲν τὸν ναὸν, προλήνιον δὲ τὸ θυσιαστήριον. Ἄλλ' ἐπεὶ καθελεῖν ἠπέιλησε, καὶ καθεῖλεν ἐκεῖνα, πλείους ἀντὶ μιᾶς συνεστήσατο ληνούς, τὰς καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης Ἐκκλησίας· διὸ εἴρηται ἐν 12.1061 τῷ ὄγδῳ ψαλμῷ οὕτω· «Κύριε, ὁ Κύριος ἡμῶν, ὡς θαυμαστόν τὸ ὄνομά σου ἐν πάσῃ τῇ γῆ!» Σαφῶς γὰρ παρέστησε τὰς ἀνά πάσαν τὴν οἰκουμένην ληνούς τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ ὄγδοηκοστός δὲ, καὶ αὐτὸς ἐπιλήνιος ὢν, τοῖς ἔθνεσι πᾶσι παρακελεύεται τῷ Θεῷ τῶν προφητῶν ἀποδιδόναι τὸν ὕμνον· λέγει δὲ οὕτως· «Ἀγαλλιᾶσθε τῷ Θεῷ τῷ βοηθῷ ἡμῶν· ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ Ἰακώβ.» Εἶτα ἐξῆς ὑποκαταβάς, τὴν ἀποβολὴν τοῦ προτέρου λαοῦ σημαίνει, λέγων· «Καὶ οὐκ ἤκουσεν ὁ λαός μου τῆς φωνῆς μου, καὶ Ἰσραὴλ οὐ προσέσχε μοι. Καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν.» Καὶ ὁ ὄγδοηκοστός τρίτος τὴν αὐτὴν ἔχων προγραφήν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν σκηνώματι, οὐδὲ ἐν θυσιαστήριον ἐν Ἱεροσολύμοις, ἀλλὰ πολλὰ σκηνώματα καὶ πολλὰ θυσιαστήρια παρίστησι. Διὸ καὶ ὡς πολλῶν οὐσῶν ληνῶν, τούτων αὐτῶν τῶν σκηνωμάτων καὶ τῶν θυσιαστηρίων, ὑπερ τῶν ληνῶν προγράφεται· λέγει δὲ οὕτως· «Ὡς ἀγαπητὰ τὰ σκηνώματά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων! Ἐπιποθεῖ καὶ ἐκλείπει ἡ ψυχὴ μου εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου.» καὶ ἐπιφέρει· «Τὰ θυσιαστήριά σου, Κύριε τῶν δυνάμεων.» καὶ πάλιν πληθυντικῶς ἐπιλέγει· «Ὑπερασπιστὰ ἡμῶν, ἴδε ὁ Θεός, καὶ ἐπίβλεψον εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Χριστοῦ σου· ὅτι κρείσσων ἡμέρα μία ἐν ταῖς αὐλαῖς σου ὑπερ χιλιάδας.» Ἔνθα τηρήσεις, ὡς καὶ ὀνομαστὶ Χριστοῦ μέμνηται. Τοὺς ἐπιγεγραμμένους «ὕπερ τῆς ὄγδοῦς» δύο ψαλμοὺς ἡγοῦμαι τὴν σωτήριον τῆς ἀναστάσεως ἡμέραν τοῦ Κυρίου αἰνίττεσθαι. Τὴν πρὸς θάνατον γοῦν ἀμαρτιᾶν ἐργασάμενος ὁ Δαυΐδ, ἰκετεύει κατὰ τὸν ἔκτον, μὴ τοῦ θυμοῦ, μηδὲ τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ πειρασθῆναι, ἐλέους δὲ καὶ ἰάσεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τυχεῖν· τοῦτο δὲ ἔσσεσθαι θεσπίζει λέγων· «Ἐπί στρεψον, Κύριε, ῥύσαι τὴν ψυχὴν μου, σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου· ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ἅδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι;» μονονουχὶ τὸν Κύριον αὐτὸν ἐκ θανάτου ῥύσασθαι αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἰκετεύων. Προῖων δὲ τῶν εὐχῶν τετυχηκέναι δηλοῖ δι' ὧν φησιν· «Εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου· εἰσήκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τὴν προσευχὴν μου προσεδέξατο.» Τὴν γὰρ ἀναβίωσιν αὐτοῦ τὴν ἐκ τοῦ θανάτου μετὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἀναστάσεως γενομένην διὰ τούτων ἠνίζατο. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἐνδέκατος «περὶ τῆς ὄγδοῦς» ἐπιγράφεται, τοῦ Δαυΐδ τὴν ὁμοίαν ἰκεσίαν περιέχων φάσκοντος· «Σῶσόν με, Κύριε; ὅτι ἐκλέλοιπεν ὄσιος.» Εἶτα τὸ ἐξῆς οὐκ ἐπικεκαλυμμένως, ἀλλὰ τηλαυγῶς ἐπιφέρει λέγων· «Νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος· θήσομαι ἐν σωτηρίῳ.» Δι' ἣν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου τῆ μετὰ τὸ Σάββατον ἡμέρα, ἣτις ἦν ὄγδοη, γενομένην, εἰς τύπον καινῆς ζωῆς, τοιαύτης οἶμαι προγραφῆς τὸν ψαλμὸν ἠξιώσθαι. Εἰσὶ μὲν πάντες οἱ ἐπιγεγραμμένοι «ὕπερ τῶν ἀλλοιωθησομένων» τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες. Τούτων ὁ μὲν πεντηκοστός ἔννατος δοκεῖ μοι τὴν τῶν ἐθνῶν 12.1064 ἀλλοίωσιν ἦν πεπόνθασι μεταβάντες ἐκ τῆς δεισιδαΐ μονοῦ πλάνης ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν τοῦ τῶν ὄλων Θεοῦ σημαίνειν. Λέγει δ' οὕτως· «Ὁ Θεὸς ἐλάλησεν ἐν τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ· Ἀγαλλιάσομαι καὶ διαμεριῶ Σίκιμα, καὶ τὴν κοιλάδα τῶν σκηνῶν διαμετρήσω. Ἐμός ἐστι Γαλαὰδ, καὶ ἐμός ἐστι Μανασσῆς· καὶ Ἐφραΐμ κραταίωσις τῆς κεφαλῆς μου· Ἰούδας βασιλεὺς μου, Μωάβ λέβηθ τῆς

ἐλπίδος μου. Ἐπὶ τὴν Ἰδουμαϊανέκτενω τὸ ὑπόδημά μου· ἐμοὶ ἀλλόφυλοι ὑπετάγησαν.» Μετὰ γοῦν τῶν Ἰσραηλιτικῶν φυλῶν, καὶ τὸν Μωάβ, καὶ τὴν Ἰδουμαϊαν, καὶ τοὺς ἀλλοφύλους περιείληφεν. Ὁ δὲ ἐξηκοστὸς ὄγδοος ὁμοίως ἐπιγεγραμμένος μεταβολὴν ἔχει καὶ ἀλλοίωσιν τοῦ δι' ἡμᾶς εἰς τὰ βάθη τῆς νοουμένης θαλάσσης κατεληλυθότος, καὶ τὰ περὶ τοῦ πάθους αὐτοῦ, ἃ καὶ δηλοῖ διὰ τοῦ· «Ἐδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος» καὶ τὴν τῶν ἐπιβουλευσάντων ἐπὶ τὰ χεῖρω τροπὴν· ἃ καὶ αὐτὸς παρ' ἴστησι λέγων· «Σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον,» καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ὁ τεσσαρακοστὸς τέταρτος, τῶν υἱῶν Κορὲ τυγχάνων, «ὑπὲρ τῶν ἀλλοιωθησομένων» ἐπιγεγραμμένος, «ὑπὲρ τε τοῦ ἀγαπητοῦ,» ὁμοίως καὶ αὐτὸς τὴν περὶ τὸν ἀγαπητὸν τοῦ Θεοῦ ἀλλοίωσιν ἔχει· ἐν αὐτῷ καὶ τὴν θεολογίαν αὐτοῦ περιλαβὼν, καὶ τῆς ἐξ ἔθνῶν Ἐκκλησίας τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστροφὴν δηλῶν διὰ τό· «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ δὲ ἑβδομηκοστὸς ἔνατός ἐστι μὲν τοῦ Ἀσάφ, ὁμοίως δὲ ἐπιγεγραμμένος τοῦ προτέρου πάλιν λαοῦ τὴν ἐπὶ τὰ χεῖρω τροπὴν περιέχει λέγων· «Ἄμπε λον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας,» καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ἔοικεν, ἐπειδὴ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς ἀνθέων καὶ κρίνων τὸ ὠραῖον καὶ εὐῶδες θάπτον ἀλλοιοῦται, καὶ εἰς φθορὰν μεταβάλλεται, τούτου χάριν τὸ Ἑβραϊκὸν «Περὶ τῶν κρίνων, ἢ, Περὶ τῶν ἀνθέων» περιέχειν. Διόπερ «ἀντὶ τῶν ἀλλοιωθησομένων,» ὁ μὲν Ἀκύλας «ἐπὶ τοῖς κρίνοισι,» ὁ δὲ Σύμμαχος «περὶ τῶν ἀνθέων» ἤρ' ἠμνησεν. Οἱ ἐπιγεγραμμένοι «ὑπὲρ τῶν κρυφίων» κρυφίον τινα καὶ λανθάνοντα πόλεμον, καὶ τὴν κατὰ τῶν ἀοράτων καὶ νοητῶν ἐχθρῶν νίκην τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν περιέχουσιν· ὁ γοῦν ἔνατός φησιν· «Ἐν τῷ ἀποστραφῆναι τὸν ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω,» καὶ ἃ ἐξῆς τούτοις ἐπιφέρει, σημαίνει τὴν τῶν ἐθνῶν κλήσιν· «Ψάλατε τῷ Κυρίῳ τῷ κατοικοῦντι ἐν Σιών· ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ.» Καὶ ὅτι ταῦτα λεληθότως κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ πάθους συνετελέσθη, τὰ τῆς προγραφῆς τοῦ ψαλμοῦ δηλοῖ· ἐπιγέγραπται γὰρ «ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ Υἱοῦ» ἀνθ' οὗ ὁ μὲν Σύμμαχος «ὑπὲρ τοῦ θανάτου τοῦ Υἱοῦ» πεποίηκεν· ὁ δὲ Ἀκύλας, «ὑπὲρ τῆς νεότητος» οἷς συμφωνεῖ καὶ τὰ περὶ τῆς ἐκ θανάτου ἀναβιώσεως αὐτοῦ, διὰ τοῦ ψαλμοῦ σημαινόμενα κατὰ τό· «Ὁ ὑψῶν με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου.» Καὶ ὁ τεσσα 12.1065 ρακοστὸς πέμπτος παραπλησίως περὶ τῶν κρυφίων εἰρημένος τὸν ἀόρατον καὶ νοητὸν πόλεμον παρίστησι λέγων· «Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασιλεῖαι,» καὶ τὰ ἐξῆς. Εἶτα ὡς πάλαι καταπατοῦντας τῶν ἐθνῶν ἄρ' ἠχοντας καθελὼν, ὑφ' ἑαυτὸν τε πεποιημένος τὰ ἔθνη ἐξῆς λέγει· «Ἰψωθήσομαι ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὑψωθήσομαι ἐν τῇ γῇ.» Οἱ ἐπιγεγραμμένοι «εἰς στηλογραφίαν» λόγους περιέχουσι μετριότητος καὶ ταπεινοφροσύνης. Διόπερ ὁ μὲν Ἀκύλας, ἀντὶ τοῦ, στηλογραφίαν, «ταπεινοῦ τελείου» ἠρμῆνευσεν· ὁ δὲ Σύμμαχος, «ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου.» Εἶτε γὰρ ὁ Δαυὶδ βασιλεὺς ὢν καὶ ἄρχων παντὸς Ἰσραὴλ, μέτρια καὶ ταπεινὰ φρονῶν τοιαύτας προήκατο φωνὰς, εἶτε καὶ ὁ Χριστὸς τοῦ Θεοῦ τοιαῦτα ἐθέσπιζε ταπεινοφρονῶν, ὡσπεροῦν διδάσκει διὰ τοῦ· «Μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ» στήλης ἄξιοι εἶεν ἂν οἱ λόγοι, καὶ τῆς εἰς τὸν σύμπαντα αἰῶνα μνήμης· ὅπερ διὰ τῆς «στηλογραφίας» παρίσταται. Νοήσεις δὲ τὸ εἰρημένον ἀπὸ τοῦ πεντηκοστοῦ πέμπτου, ὃς ἐπιγέγραπται «στηλογραφίας,» ἢ «ταπεινοῦ τελείου,» ἢ «ταπεινόφρονος καὶ ἀμώμου,» ἐν ᾧ εἴρηται· «Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ὅτι κατεπάτησέ με ἄνθρωπος ὄλην τὴν ἡμέραν,» καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ ὁ πεντηκοστὸς ἔκτος, τὴν ἴσην ἔχων ἐπιγραφὴν, πάλιν τῶν καταπατούντων αὐτὸν μέμνηται λέγων· «Ἐδωκεν εἰς ὄνειδος τοὺς καταπατοῦντάς με» καὶ τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν οὕτως ἐπιγεγραμμένων διελθὼν, τῆς ἴσης ἐχομένους εὐρήσεις διανοίας. Οἱ ἐπιγεγραμμένοι «εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Δαυὶδ» ὑπομινῆσκουν αὐτὸν εὐόκασιν ἐπὶ τῆς τοῦ Οὐρίου ἀμαρτίας. Ὁ δὲ τριακοστὸς ἔβδομος, οὕτως ἐπιγεγραμμένος, ἐπιλέγει· «Οὐκ ἔστιν εἰ

ρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου,» καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ δι' ὄλου δὲ τοῦ ψαλμοῦ τὴν ἐπὶ τῇ πραχθείσῃ ἁμαρτία κατάστασιν σημαίνει. Ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ ἐξηκοστὸς πέμπτος, «εἰς ἀνάμνησιν» ἐπιγεγραμμένος, ἰκετεύει τοῦ Θεοῦ τυχεῖν βοηθοῦ. Οἱ ἐπιγεγραμμένοι «προσευχή,» μήποτε οὐκ εἰσὶ ψαλμοὶ, οὐδὲ ᾠδαί, οὐδὲ ὕμνοι, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ψιλαὶ προσευχαὶ τῇ τῶν εὐξαμένων ἀρμόττουσαι διαθέσει, τῇ τε περὶ αὐτοὺς καταστάσει καὶ πᾶσι τοῖς ἐν ἴσῃ διαθέσει τοῖς εἰρημένους τυγχάνουσιν. Οἱ ἐπιγεγραμμένοι ψαλμοὶ, «Μὴ διαφθείρης, τοῦ Δαυῖδ,» ἐφεξῆς εἰσι τρεῖς· ὧν ὁ πεντηκοστὸς ἔκτος εἴρηται ἐν τῷ αὐτὸν ἀποδιδράσκειν ἀπὸ προσώπου Σαοὺλ εἰς τὸ σπήλαιον. Καὶ μήποτε ἐπειδήπερ, ἐν τῷ σπηλαίῳ κρυπταζομένου τοῦ Δαυῖδ, ἐπεισηλθε Σαοὺλ ἀγνοῶν ἔνδον αὐτοῦ ὄντος, καὶ τῶν ἐταίρων τοῦ Δαυῖδ βουλομένων ἀνελεῖν αὐτὸν, εἶπεν ὁ Δαυῖδ πρὸς τὸν Ἀβισάθ, «Μὴ διαφθείρης» αὐτόν· δηλὸν δ' ὅτι τὸν Σαοὺλ· τούτου χάριν ὡς ἀποδεξαμένου τοῦ Θεοῦ τὴν φωνήν, ἀκρότητα ἀνεξικακίας περιέχουσαν, ἐν μνήμῃ τῶν οὕτως ἐπιγεγραμμένων ψαλμῶν παρελήφθη. Ὁ δὲ πεντηκοστὸς ὄγδοος περιέχων τὸ, «Μὴ διαφθείρης, ὅποτε ἀπέστειλε Σαοὺλ, καὶ ἐφύλαξε τὸν οἶκον αὐτοῦ τοῦ θανατῶσαι αὐτόν,» ἔοικε πρόσταγμα περιέχειν τοῦ Θεοῦ τοῦ μὴ συγχωροῦντος τοῖς ἀπεσταλμένοις ὑπὲρ τοῦ διαφθεῖραι τὸν Δαυῖδ ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ. Τάχα δ' ἂν τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν καὶ ὁ ἔβδομηκοστὸς τέ 12.1068 τάρτος τὸν ὁμοίον τρόπον «τῷ Ἀσάφ» ἐπιγεγραμμένος. Ὁ ἐπιγεγραμμένος, «τοῦ Σαββάτου,» ἐνενηκοστὸς πρῶτος προτροπὴν ἔχει σπουδαίως ἀπαντᾶν εἰς τὰς συνάξεις τῆς μελέτης τῶν θείων μαθημάτων, καὶ μετὰ ταῦτα δοξολογίαν. Λέγει δ' οὖν· «Τοῦ ἀναγα γέλλειν τὸ πρῶτ' τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου κατὰ νύκτα.» Καὶ πάλιν· «Πεφυτευμένοι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, ἐν ταῖς ἀύλαις τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξανθήσουσιν.» Ὁ ἐνενηκοστὸς ἔννατος ἐπιγεγραμμένος «εἰς ἔξομο λόγησιν» διδάσκει φάσκων· «Αὐτὸς ἐποίησεν ἡμᾶς καὶ οὐχ ἡμεῖς·» τὴν δύναμιν τῆς ἔξομολογήσεως παριστᾶ, ὅτι μηδὲν ἡμεῖς ἀφ' ἐαυτῶν κεκτήμεθα, ἀλλ' ὅ τι ποτέ ἐστι περὶ ἡμᾶς ἀγαθόν, τοῦτο αὐτὸς ἐποίησεν. Ὁ τριακοστὸς τρίτος ψαλμὸς ἐπιγεγραμμένος, «τῷ Δαυῖδ, ὅποτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐ τοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ,» ἔοικε τὸν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν Ἀχιμέλεχ ὠνομασμένον Ἀβιμέλεχ ἀποκαλεῖν· τῶν στοιχείων παρ' Ἑβραίοις, λέγω δὲ τοῦ χάφ καὶ τοῦ βήθ, πολλὴν ὁμοιότητα σωζόντων, ὡς κατὰ μηδὲν ἀλλήλων διαλλάττειν, ἢ βραχεῖα κεραία μόνη. Ἔχει δ' οὖν ἡ ἱστορία οὕτως· «Καὶ ἔρχεταὶ Δαυῖδ εἰς Νομμᾶν πρὸς Ἀχιμέλεχ τὸν ἱερέα, καὶ ἐξέστη Ἀχιμέλεχ τῇ ἀπαντήσῃ αὐτοῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τί ὅτι σὺ μόνος, καὶ οὐδεὶς μετὰ σοῦ; Καὶ εἶπεν αὐτῷ Δαυῖδ· Ὁ βασιλεὺς ἐντέταλταί μοι σὴ μερον ῥῆμα, καὶ εἶπέ μοι· Μὴ γνώτω μηδεὶς τὸ ῥῆμα περὶ οὗ ἐγὼ ἀποστέλλω σε, καὶ περὶ οὗ ἐγὼ ἐντέταλμαί σοι. Καὶ τοῖς παιδαρίοις μεμαρτύρημαι ἐν τῷ τόπῳ τῷ λεγομένῳ Θεοῦ πίστις, Φιλμωνί Ἀλμωνί. Καὶ νῦν εἰ εἰσὶν ὑπὸ τὴν χεῖρά σου πέντε ἄρτοι, δὸς εἰς χεῖρά μου τὸ εὐρεθέν. Καὶ ἀπεκρίθη ὁ ἀρχιερεὺς, καὶ εἶπεν· Οὐκ εἰσὶν ἄρτοι βέβηλοι ὑπὸ τὴν χεῖρά μου, ἀλλ' ἢ ἄρτοι ἅγιοι· εἰ ἐστὶ τὰ παιδάρια πεφυλαγμένα ἀπὸ γυναικὸς, καὶ φάγεται. Καὶ ἀπεκρίθη Δαυῖδ τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Ἀλλὰ ἀπὸ γυναικὸς ἀπεσχήμεθα χθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν. Ἐν τῷ ἐξελθεῖν με εἰς ὁδόν, γέγονε πάντα παιδάρια ἡγνισμένα. Καὶ αὐτὴ ἡ ὁδὸς βέβηλος, διότι σήμερον ἁγιασθήσεται διὰ τὰ σκεύη. Καὶ ἔδωκεν αὐτῷ Ἀχιμέλεχ ὁ ἱερεὺς τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως, ὅτι οὐκ ἦν ἄρτος ἐκεῖ, ἀλλ' ἢ οἱ ἄρτοι τοῦ προσώπου οἱ ἀφηρημένοι ἐκ προσώπου Κυρίου τοῦ παρατεθῆναι ἄρτον θερμόν, ἢ ἡμέρα ἔλαβεν αὐτούς.» Ταῦτα μὲν ἡ ἱστορία· ἀντὶ δὲ τοῦ, «ἐν τῷ τόπῳ τῷ λεγομένῳ Θεοῦ πίστις Φιλμωνί Ἀλμωνί,» Ἀκύλας φησί· «Πρὸς τὸν τόπον τόνδε τινὰ τοῦδέ τινος·» ἢ «τόνδε τινὰ ἀδέσποτον·» ὁ δὲ Σύμμαχος· «Εἰς τὸν δεῖνα τόπον.» Ἔοικεν οὖν ἡ τοῦ ψαλμοῦ προγραφή τὴν ἠλλοίωσιν τοῦ λόγου Δαυῖδ τὴν πρὸς τὸν ἱερέα σημαίνειν διὰ τοῦ φάναι· «Ὅποτε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ·» ἢ τὴν ἠλλοίωσιν τοῦ προσώπου· διὸ κατὰ τὸν Σύμμαχον

εἴρηται· «Ὅποτε μετεμόρφωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ·» ὁ δὲ Ἀκύλας· «Ὅτε ἠλλοίωσε τὸ γεῦμα αὐτοῦ.» Διὸ καὶ προῖων ἐν τῷ ψαλμῷ τὴν ἱεράν, ὡς ἔοικε, τροφήν αἰνιττό μενός φησι· «Γεύσασθε, καὶ ἴδετε ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.» Μήποτε οὖν αὐτοῦ γεύσασθαι τοῦ Χριστοῦ παρ 12.1069 αἰνῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ διὰ τούτων ἠνίττετο, ᾧ καὶ τοῦ νόμου ἦν σύμβολον· τοῦ τῆς εὐχαριστίας Χριστοῦ σώματος τοὺς τῆς προθέσεως ἄρτους παρειληφότος. Ἔστι καὶ ἕτερα ἠλλοίωσις τοῦ Δαυΐδ, καθ' ἣν ἠλ λοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πρὸς Ἀγχοῦς βασιλέα Γέθ τὸν ἀλλόφυλον, μανίαν ὑποκρινόμενος· ἀλλ' οὐκ ἔοι κεν ὁ ψαλμὸς ταύτην ἐπὶ τοῦ παρόντος προσαλλοίω σιν σημαίνειν. Οἱ δὲ μηδ' ἕτερα ἐπιγεγραμμένοι τῶν ψαλμῶν, λέγω δὲ, μήτε ᾠδὴ, μήτε ὕμνος, μήτε ψαλ μὸς, μήτε μελῶδημα, μήτε αἴνεσις, μήτε προσευχή, μήτε τι τῶν τοιούτων, ὠφελίμους τινὰς εἰκόασι διδα σκαλίας περιέχειν, καὶ λόγους παραινετικούς καὶ προτρεπτικούς εἰς εὐσεβείας ἀνάληψιν· οἷός ἐστιν ὁ δέκατος, ἐν ᾧ εἴρηται· «Ἐπὶ τῷ Κυρίῳ πέποιθα, πῶς ἐρεῖτε τῇ ψυχῇ μου,» καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ὁ δέκατος τρίτος καθ' ὅμοια λέγων· «Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ.» Καὶ οἱ λοιποὶ δὲ παραπλησίως λόγους τινὰς διδασκαλικούς καὶ πλήρεις ὠφελείας ἐπάγονται· οὐ μὴν ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἢ ἐν ᾠδαῖς κατε λέγησαν, τῷ μὴ σώζειν τὸν ὅμοιον τοῖς εἰρημένους τρόπον· εἰ μὴ ἄρα ἐγράφησαν καὶ αὐτοὶ ὥστε λεχθῆναι διὰ ψαλτηρίου ἢ δι' ᾠδῆς, ἢ ὡς τις τῶν εἰρημένων· οὐ συνέβη δὲ καὶ λεχθῆναι αὐτοὺς, ὥστε ἔχειν ὁμοίαν μὲν ἐν τοῖς ψαλμοῖς καὶ ταῖς ᾠδαῖς, καὶ ταῖς προσευχαῖς δύναμιν, μὴ ἐπιγεγράφθαι δὲ διὰ τὸ μὴ λεχθῆναι αὐτήν. Ἡ μήποτε τινες μὲν διὰ τὴν προτέραν αἰτίαν, τινὲς δὲ τῆς δευτέρας ἔνεκεν οὐκ ἠξιώθησαν προγραφῆς. Ὁ μὲν γὰρ πεντηκοστὸς πρῶτος, οὐδέτερα ὢν τῶν εἰρημένων, τὰ περὶ τοῦ Δωὴκ ἀπαγ γέλλει λέγων· «Τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ, ὁ δυνατὸς,» καὶ τὰ ἐξῆς· ἄπερ διὰ τὸ σκυθρωπὸν οὐκ ἂν λεχθεῖν τῷ τρόπῳ τῶν ψαλμῶν, ἢ τῶν ᾠδῶν· ὡς οὐδὲ ὁ πεντηκοστὸς δεύτερος καὶ οὗτος λυπηρὰ περιέχων. Ὁ δὲ πεντηκοστὸς τέταρτος οὗ ἡ ἀρχή· «Ἐνώτισαι, ὁ Θεὸς, τὴν προσευχήν μου,» τρόπον περιέχει προσευχῆς· καὶ ὁ εἰκοστὸς ἕκτος· «Κύριος φωτισμός μου καὶ σωτήρ μου,» οὐδὲν διενήνοχε τῆς εὐχῆς· ὅμως δ' οὖν οὐκ ἠξιώθησαν προγραφῆς. Διὰ δὲ τὴν δευτέραν, ὡς εἰκὸς, αἰτίαν, τοῦ ἑβδομηκοστοῦ πρῶτου ψαλμοῦ ἐπὶ τέλει τῆς προφητείας περιέχοντος, «Ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαυΐδ, υἱοῦ Ἰεσσαί»· ἐπειδὴ δὲ τινες ὑπέλαβον τέλος τῶν τοῦ Δαυΐδ ὕμνων τὸ λόγιον σημαίνειν, σημειώσῃ, ὅτι οὐ τοῦτο δηλοῖ ἢ τοῦ Ἑβραίου διάνοια. Ὁ γοῦν Ἀκύλας, ἀντὶ τοῦ Ἐξέλιπον οἱ ὕμνοι Δαυΐδ, «Ἐτελέσθησαν προσευχαὶ Δαυΐδ,» ἐκδέδωκεν· ὁ δὲ Σύμμαχος· «Ἐπετελέσθησαν προσευχαὶ Δαυΐδ»· καὶ ἡ πέμπτη ἕκδοσις, «Ἄνεκε φαλαιώθησαν προσευχαὶ Δαυΐδ.» Δι' ὧν παρίσταται τοῖς ἐν τῷ ψαλμῷ περὶ τοῦ Χριστοῦ προφητευόμενοις συνῆφθαι τὰ εἰρημένα· ἐπιγράφεται μὲν γὰρ ὁ ψαλμὸς «εἰς Σαλομῶν,» ἀναφέρεται δὲ τὰ ἐν αὐτῷ εἰς τε αὐτὸν Σολομῶντα, καὶ τὸν ἐκ σπέρματος αὐτοῦ γενησόμενον υἱὸν αὐτοῦ· διὸ εἴρηται· «Ὁ Θεὸς, τὸ κρίμά σου τῷ βασιλεῖ δὸς, καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως.» Εἶτα ἐξῆς τούτοις ἐπιφέρονται λόγοι τινὲς προφητικοὶ περὶ τοῦ υἱοῦ βασιλέως, δηλαδὴ ἐκ σπέρματος Σολομῶντος γεννηθησομένου, 12.1072 οἵτινες οὐκ ἐφ' ἕτερον ἀρμόζειν δύνανται ἢ ἐπὶ μόνον Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. Τὸ γὰρ, «Κατακυριεύσει ἀπὸ θαλάσσης ἕως θαλάσσης, καὶ ἀπὸ ποταμῶν ἕως περὰ τῶν οἰκουμένης,» καὶ παραπλήσια τούτοις οὗτ' ἐπ' αὐτὸν ἀνάγοιτο ἂν τὸν Σολομῶντα, οὐδ' ἐπὶ τὸν ἀναδεξάμενον αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν Ῥοβοᾶμ, οὐδ' ἐφ' ἕτερον τῶν αὐτοῦ διαδόχων, ἀλλ' ἐπὶ μόνον τὸν ἡμέτερον Σωτῆρα. Ἐπεὶ τοίνυν κατὰ τὸν Δαυΐδ δι' εὐχῆς ἦν ἐπιτελεσθῆναι τὴν ἐκ σπέρματος αὐτοῦ γένεσιν τοῦ Χριστοῦ, καὶ τὰ ἐπὶ ταύτῃ προφητευόμενα, ἐν οἷς ἦν τὰ ἐν τῷ προκειμένῳ ψαλμῷ, ὡς ἐπὶ τέλει λέλεκται· «Καὶ ἐνευλογηθήσονται ἐν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ πληρωθήσεται τῆς δόξης αὐτοῦ πᾶσα ἡ γῆ»· εἰκότως ἐπισυνῆπται τούτοις κατὰ μὲν τὸν Ἀκύλαν· «Ἐτελέσθησαν προσευχαὶ Δαυΐδ»· κατὰ δὲ τὸν

Σύμμαχον· «Ἐπετελέσθησαν προσευχαὶ Δαυΐδ·» κατὰ δὲ τὴν πέμπτην ἔκδοσιν· «Ἄνεκεφαιώθησαν προσευχαὶ Δαυΐδ.» Ἐν τούτῳ ἀνεκεφαιώθησαν, ἐν τῷ πάντα τὰ ἔθνη εὐλογηθῆναι διὰ τῆς τοῦ ἐκ σπέρματος αὐτοῦ γεγενημένης ἐπιφανείας τοῦ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων Σωτήρος. Ἐν οἷς τὰ διαψάλματα φέρεται, ἐν τούτοις ὁ Ἀκύλας ἀντὶ τοῦ διαψάλματος πεποίηκεν «Ἄσμα·» ἢ δὲ πέμπτη ἔκδοσις «διὰ παντός·» κατὰ δὲ τὰ παρ' ἡμῖν ἀντίγραφα καὶ κατὰ Σύμμαχον, ἔοικε μουσικοῦ τινος μέλους ἢ ῥυθμοῦ τροπῆς γενομένης ἢ τοῦ δια ψάλματος παρακεῖσθαι παρασημείωσις. Πολλάκις δὲ καὶ διανοίας ἐναλλαγὴ γίνεται ἐν τοῖς διαψάλμασιν, ἤδη δὲ ποτε καὶ προσώπου μεταβολή. Οἰηθεῖν μὲν ἂν τις πάντας τοὺς ἐπιγεγραμμένους ψαλμοὺς διὰ κρούσεως ὄργανου μουσικοῦ τοῦ καλουμένου ψαλτηρίου ἀποδίδοσθαι· ἀλλ' ἐπεὶ κατὰ τὸν Ἀκύλαν δι' ἀπάσης τῆς βίβλου, ἐν ὅσοις ἐπιγέγραπται κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα «ψαλμός,» ἐν τούτοις «μελῶ δημα» ἐκδίδεται· κατὰ δὲ τὸν Σύμμαχον «ὦδῆ,» ἢ «ἄσμα·» τούτου χάριν ἀναγκαίως ἐπεσημειώσαμεν ὡς ἂν μή τις νομίση διὰ τοῦ μουσικοῦ ὄργανου πάντας τοὺς παρ' ἡμῖν ψαλμοὺς ἐπιγεγραμμένους εἰρησθαι. Οὐδὲ γὰρ ἂν ἔχοι λόγον, τὸν πεντηκοστὸν, φέρε, ἐπιγεγραμμένον, «εἰς τὸ τέλος ψαλμός τῷ Δαυΐδ,» διὰ ψαλτηρίου εἰρησθαι· μουσικὰ γοῦν ἐν πένθει ἄκαιρος διήγησις. Πῶς γὰρ οἷόν τε ἦν, λεχθέντα ἐπὶ δεινῷ πλημμελήματι τῷ Δαυΐδ, οὐ τῆς τυχούσης ἀγανακτήσεως τοῦ Θεοῦ κατ' αὐτοῦ γενομένης, καὶ ἀπειλῆς διὰ τοῦ προφήτου, ὡς ἐν εὐθυμίας καιρῷ ψαλτήριον ἀναλαβόντα, τρυφῆς καὶ εὐφροσύνης σύμβολα ἐπιτελεῖν; Τί δὲ ψαλτηρίου περιέχουσιν οἰκεῖον οἱ λόγοι; Οὐχὶ δὲ ὀλοφυρμῶ καὶ ἀποκλαύσεως, οὐκ εἰκὸς μετὰ τινος πενθικοῦ μέλους, οὐ μὴν μετὰ τοῦ ὄργανου εἰρησθαι; Ταυτὸν δ' ἂν εἴποις καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου, ὃς ἐπιγέγραπται «Ψαλμός τῷ Δαυΐδ, ὅποτε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.» Ἐπιστήσεις γὰρ εἰ ἐν τοιαύτῃ τυχῶν νων συμφορᾷ, καθ' ἣν ἐκπεπτῶκει μὲν τῆς βασιλείας, ἠλαύνετο δὲ πρὸς τοῦ υἱοῦ, μουσικοῖς ἐσχό 12.1073 λαξε. Λόγον δ' ἂν ἔχοι, πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ταύτην ἀναπέμπων τὴν ἰκεσίαν, μετὰ τινος μέλους αὐτὴν προηγέκατο καταλλήλου τῷ καιρῷ· δι' ὃ «Μελῶδημα» καὶ «Ὠδὴν» οἱ λοιποὶ καὶ ἐν τῇ τούτων προγραφῇ πεποιήκασιν. Τοὺς λοιποὺς δὲ τῶν ὁμοίως ἐπιγεγραμμένων παραπλησίως τοῖς εἰρημένοις ἐπισκέψη. Ὅσοι εἰσὶν, «ἐν ὕμνοις,» ἐπιγεγραμμένοι, ἐπὶ τούτων ἀντὶ τοῦ, «ἐν ὕμνοις,» ὁ μὲν Ἀκύλας, «ἐν ψαλμοῖς» ὁ δὲ Σύμμαχος «διὰ ψαλτηρίου» ἐκδέδωκεν· ὥστε κατὰ τὴν αὐτῶν ἐρμηνείαν μόνους εἶναι τούτους διὰ τοῦ μουσικοῦ ὄργανου μελωδηθέντας. Καὶ ἔχει γε λόγον τὸν τέταρτον ψαλμὸν, «ἐν ὕμνοις» ἐπιγεγραμμένον, δι' ὄργανου κεκροῦσθαι. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ τρίτος εἶρητο τῷ Δαυΐδ, ἠνίκα ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰκότως ὁ τέταρτος, τὰ νικητήρια περιέχων τοῦ πρὸς τὸν υἱὸν πολέμου, ὁμοῦ καὶ «εἰς τὸ τέλος,» ὁμοῦ καὶ «ἐν ὕμνοις» ἐπιγέγραπται. Διόπερ ὁ Σύμμαχος ἀντὶ τοῦ, εἰς τὸ τέλος, «ἐπινίκιον,» ὁ δὲ Ἀκύλας, «τῷ νικοποιῶ,» ἐκδέδωκασιν. Σῶζει δὲ τὴν ἀποδοθεῖσαν θεωρίαν τὰ ἐπιλεγόμενα, ἐν οἷς φησιν· «Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαι με, εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἦρμοζεν οὖν ταῦτα ὡς ἐν ἐπινικίοις καὶ διὰ μουσικῶν ὀργάνων ἀνακρουσθῆναι. Ὁ δὲ τρίτος οὐκ ἐπιγέγραπται «εἰς τὸ τέλος·» οὐ γὰρ ἦν πῶ ἐπινίκιος· ἀλλ' οὐδὲ τοῦ πολέμου τέλος εἰληφότος εἶρητο. Σκέψαι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἔκτου, μήποτε ἐπειδὴ μετὰ τὰ πρῶτα τοῦ ψαλμοῦ ἐν τοῖς τελευταίοις ἐπιφέρει λέγων· «Ἦκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ μου, εἰσήκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου· Κύριος τὴν προσευχήν μου προσεδέξατο,» εἰκότως αὐτὸς «ἐπινίκιος,» καὶ «διὰ ψαλτηρίου,» παρὰ δὲ τοῖς Ἑβδομήκοντα «εἰς τὸ τέλος,» καὶ «ἐν ὕμνοις» ἐπιγέγραπται. Ἀλλὰ καὶ ὁ πεντηκοστὸς τρίτος, πρὸ τῆς εἰς τὸν Οὐρίαν ἀμαρτίας εἰρημένος τῷ Δαυΐδ, ἐν τῷ ἐλθεῖν τοὺς Ζιφάιους καὶ εἰπεῖν τῷ Σαούλ· «Οὐκ ἰδοὺ Δαυΐδ κέκρπται παρ' ἡμῖν;» ὡς ἂν τῶν διαβεβληκότων αὐτὸν τῷ Σαούλ μηδὲν ἰσχυρότων, «ἐν ὕμνοις» μὲν παρ' ἡμῖν· παρὰ δὲ τοῖς λοιποῖς «διὰ

ψαλτηρίου» καὶ «ἐν ψαλμοῖς,» καὶ «τῷ νικοποιῶ,» καὶ «ἐπινίκιος» ἐπιγέγραπται. Τὸν ὅμοιον δὲ τρόπον ἐπι στήσεις καὶ τοῖς λοιποῖς, ὅσοι τῆς ὁμοίας ἠξίωται προγραφῆς. Ὁμολογουμένως οἱ πλείους τῶν μετὰ τὸν πεντηκοστὸν ψαλμὸν, μακρῶ πρόσθεν εἴρηται τοῦ πεντηκοστοῦ. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ πεντηκοστὸς εἴρηται πρὸ τοῦ χρόνου τοῦ κατὰ τὸν τρίτον, ὃς ἐλέχθη τῷ Δαυῖδ ἠνίκα ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου τοῦ Ἀβεσσαλῶμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ἦν δ' οὗτος χρόνος ὁ μετὰ τὴν τοῦ πεντηκοστοῦ ἐξομολόγησιν. Τίνα οὖν ἄρα τοιαύτην περιέχει τάξιν; Ὁ μὲν τις εἶποι ἔχειν τινὰ τῶν 12.1076 ἀριθμῶν ἕκαστον δύναμιν, κατὰ λόγους ἀριθμητικὸς θεωρουμένην· οἷον, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, τετιμῆσθαι μὲν τὴν ἑβδομάδα ἐν τῇ θείᾳ Γραφῇ διὰ τινὰς λόγους· ἐν γὰρ ἑπτὰ ἡμέραις τὸ σάββατον ἠξίωται προνομίας· καὶ ἐν ἑπτὰ ἑβδομάσιν ἢ Πεντηκοστή· ἐν τε μηνσὶν ὁ ἕβδομος μῆν· ἐν τε ἐνιαυτοῖς τὸ ἕβδομον ἔτος, καὶ ἐν πολυπλασιασμῷ τῆς ἐν τοῖς ἐνιαυτοῖς ἑβδομάδος ὁ Ἰωβηλαῖος ἐξ ἑπτὰ ἑβδομάδων ἐτῶν συμπληρούμενος. Ἐμπαλιν δὲ τοῦ τοῖς εἰς ἀκάθαρτον ἀριθμὸν ἢ δυὰς παρείληπται. Εἴρηται γοῦν τῷ Νῶε· «Εἰσάξεις εἰς τὴν κιβωτὸν τῶν μὲν καθαρῶν ζώων ἑπτὰ ἑπτὰ, τῶν δὲ ἀκαθάρτων δύο δύο.» Καὶ τὴν μονάδα δὲ πολὺ πρότερον τὴν τε πρώτην αὐτὴν, καὶ τὴν ἐν δεκάσιν, καὶ τὴν ἐν ἑκατοντάσιν κατὰ τινὰς οὐ τοὺς τυχόντας λόγους· ὡς αὖ πάλιν τὴν τριάδα, καὶ τὴν πεντάδα, καὶ τὴν ἑβδομάδα, καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἀριθμῶν παραπλησίως· κατὰ τοῦτον τοιγαροῦν τὸν λόγον, ἕκαστῶ ἀριθμῷ οἰκείως ἐφηρμοσθαι τοὺς ψαλμοὺς, ὥστε τῷ πεντηκοστῷ ἀριθμῷ κατάλληλον γεγονέναι τὴν τοῦ Δαυῖδ ἐξομολόγησιν, διὰ τὸν περὶ τῆς πεντηκονταετηρίδος νόμον, ἐν ᾧ νενομοθέτηται χρεῶν ἀφέσεις ποιεῖσθαι· ὡς διὰ ταῦτα μὴ τοῖς χρόνοις ἐξηκολουθηκέναι τὴν τῶν ψαλμῶν τάξιν, ἀλλὰ τῇ τῶν ἀριθμῶν δυνάμει. Ἄλλος δ' ἂν εἶποι μηδὲν μὲν τοιοῦτο περίεργον περιέχειν τὴν βίβλον, ἀπλὴν δὲ συναγωγὴν κατὰ τὸ αὐτὸ, ὡδῶν ὁμοῦ καὶ ψαλμῶν, καὶ τῶν λοιπῶν σποράδην ἀναγεγραμμένων· ἦτοι Ἐσδρα καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων Γραφῶν ἀπομνημονεύσαντος, ἢ καὶ τῶν παρ' Ἑβραίοις παλαιῶν σοφῶν κατὰ τὸ προσπεσὸν ἐκάστου τῇ μνήμῃ συλλεξαμένων τοὺς ἐμφερομένους, ὡς ἔτυχε, τὴν ἔκθεσιν αὐτῶν ἀπλουστερὰ διανοίᾳ πεπονημένων κεκαθαυμένην. ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΑΨΑΛΜΟΝ ΤΟΜΟΥ. Κεκλειῖσθαι καὶ ἐσφραγίσθαι τὰς θείας Γραφὰς οἱ θεῖοί φασι λόγοι, τῇ κλειδί τοῦ Δαυῖδ, τάχα δὲ καὶ σφραγίδι, περὶ ἧς εἴρηται τό· «Ἐκτύπωμα σφραγίδος ἀγίασμα Κυρίῳ»· τουτέστι τῇ δυνάμει 12.1077 τοῦ δεδωκότος αὐτὰς Θεοῦ, τῇ ὑπὸ τῆς σφραγίδος δηλουμένη. Περὶ μὲν οὖν τοῦ κεκλειῖσθαι καὶ ἐσφραγίσθαι ὁ Ἰωάννης ἀναδιδάσκει ἐν τῇ Ἀποκαλύψει λέγων· «Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Φιλαδελφείᾳ Ἐκκλησίας γράψον· Τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖδα τοῦ Δαυῖδ· ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς κλείσει, καὶ κλείων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει· Οἶδά σου τὰ ἔργα· ἰδοὺ δέδωκα θύραν ἐνώπιόν σου ἀνεωγμένην, ἣν οὐ δεῖς δύναται κλεῖσαι αὐτήν.» Καὶ μετ' ὀλίγα· «Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιάν τοῦ καθημένου ἐπὶ τὸν θρόνον βιβλίον γεγραμμένον ἔσθθεν καὶ ὄπισθεν, κατεσφραγισμένον σφραγίσιν ἑπτὰ. Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν κηρῦσσοντα φωνῇ μεγάλῃ· Τίς ἄξιός ἀνοίξει τὸ βιβλίον, καὶ λῦσαι σφραγίδας αὐτοῦ; Καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὔτε ἐπὶ τῆς γῆς, οὔτε ὑποκάτω τῆς γῆς ἀνοίξει τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. Καὶ ἔκλαιον, ὅτι οὐδεὶς ἄξιός εὐρέθη ἀνοίξει τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό. Καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι· Μὴ κλαῖε, ἰδοὺ ἐνίκησεν ὁ λέων ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ρίζα Δαυῖδ, ἀνοίξει τὸ βιβλίον, καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγίδας αὐτοῦ.» Περὶ δὲ τοῦ ἐσφραγίσθαι μόνον ὁ Ἡσαΐας οὕτως· «Καὶ ἔσται ὑμῖν τὰ ῥήματα ταῦτα πάντα, ὡς οἱ λόγοι τοῦ βιβλίου τούτου τοῦ ἐσφραγισμένου, ὃ ἐὰν δώσιν αὐτὸ ἀνθρώπῳ ἐπισταμένῳ γράμματα, λέγοντες· Ἀνάγνωθι ταῦτα, καὶ ἔρει· Οὐ δύναμαι ἀναγνῶναι· ἐσφραγίσται γάρ. Καὶ δοθήσεται τὸ βιβλίον τοῦτο εἰς χεῖρας ἀνθρώπου μὴ ἐπισταμένου γράμματα· καὶ ἔρει, Οὐκ ἐπίσταμαι γράμματα.» Ταῦτα γὰρ οὐ μόνον περὶ τῆς Ἀποκαλύψεως

Ἰωάννου, καὶ τοῦ Ἡσαΐου νομιστέον λέγεσθαι, ἀλλὰ καὶ περὶ πάσης θείας Γραφῆς ὁμολογουμένως καὶ παρὰ τοῖς μετρίως ἐπαΐειν λόγων θείων δυναμένοις, πεπληρωμένης αἰνιγμάτων, καὶ παραβολῶν, σκοτεινῶν τε λόγων, καὶ ἄλλων ποικίλων εἰδῶν ἀσαφείας, δυσλήπτων τῇ ἀνθρώπινη φύσει· ὅπερ διδάξαι βουλόμενος καὶ ὁ Σωτὴρ φησιν, ὡς τῆς κλειδὸς οὔσης παρὰ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ Φαρισαίοις οὐκ ἀγωνιζομένοις τὴν ὁδὸν εὑρεῖν τοῦ ἀνοῖξαι, τό· «Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἦρα τε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως, αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους οὐκ ἀφίετε εἰσελθεῖν.» Ταῦτα δὲ ἡμῖν ἐν προοιμίῳ λέλεκται, εἰς μέγιστον ἀγῶνα, καὶ ὁμολογουμένως ὑπὲρ ἡμᾶς, καὶ τὴν ἕξιν ἡμῶν, ἀναγκαζομένοις ὑπὸ τῆς πολλῆς σου φιλομαθείας, καὶ δυσωπουμένοις ὑπὸ τῆς χρηστότητος καὶ τῆς μετριότητός σου, ἱερὲ Ἀμβρόσιε, κατελ 12.1080 θεῖν· καὶ ὅτι γε ἐπὶ πολὺ ἀναδυόμενόν με, διὰ τὸ εἰδέναι τὸν κίνδυνον, οὐ μόνον τοῦ λέγειν περὶ τῶν ἁγίων, ἀλλὰ πολλῶ πλεῖον τοῦ γράφειν, καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς καταλιπεῖν, παντοδαπῶς κατεπάδων φιλικῶς, καὶ κατὰ προκοπὴν θεότητος εἰς τοῦτο ἤγαγές με. Μάρτυς ἔσο μοι πρὸς Θεὸν, μεθ' ὅλου τοῦ βίου, καὶ περὶ τῶν ὑπηγορευμένων ἐξεταζόμενον, ποία τε προθέσει τοῦτο γεγένηται· καὶ πῆ μὲν ἐντυγχάνομεν, πῆ δὲ ἦτοι βιαζόμεθα βιαιότερον, ἢ δοκοῦμέν τι λέγειν· ἐξιχνεύσαμεν δὲ τὸ γεγραμμένον, οὐ καταφρονοῦντες τοῦ· «Ὅτε λέγεις περὶ Θεοῦ, κρίνη ὑπὸ Θεοῦ,» καλῶς εἰρημένου· καὶ τό· «Περὶ Θεοῦ καὶ τάληθῆ λέγειν κίνδυνος οὐ μικρός.» Ἀξιοῦμεν τοί νυν, ἐπεὶ μηδὲν χωρὶς Θεοῦ καλὸν εἶναι δύναται, καὶ μάλιστα νόησις Γραφῶν θεοπνεύστων, ὅπως τῷ Πατρὶ τῶν ὅλων Θεῷ, διὰ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ ἀρχιερέως γεννητοῦ Θεοῦ προσιέναι, αἰτήσεις δοθῆναι ἡμῖν πρῶτον καλῶς ζητεῖν· ἐπίκειται γὰρ τοῖς ζητοῦσιν ἐπαγγελία τοῦ εὐρίσκειν· τάχα οὐδὲ τὴν ἀρχὴν εἰς ζητοῦντας λογιζομένων παρὰ Θεῷ τῶν οὐχ ὁδῶ ἐπὶ τοῦτο προϊόντων. Καὶ μεθ' ἕτερα· Μέλλοντες δὲ ἄρχεσθαι τῆς ἐρμηνείας τῶν Ψαλμῶν, χαριεστάτην παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Ἑβραίου ἡμῖν καθολικῶς περὶ πάσης θείας Γραφῆς παραδεδομένην προτάξομεν· ἔφασκε γὰρ ἐκεῖνος εἰκέναι τὴν ὅλην θεόπνευστον Γραφήν, διὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἀσάφειαν, πολλοῖς οἴκοις ἐν οἰκίᾳ μιᾷ κεκλεισμένοις, ἐκάστῳ δὲ οἴκῳ παρακεῖσθαι κλεῖν οὐ τὴν κατ' ἀλληλοὺς αὐτῶ· καὶ οὕτω διεσκεδάσθαι τὰς κλεῖς περὶ τοὺς οἴκους, οὐχ ἀρμοζούσας καθ' ἐκάστην ἐκείνοις οἷς παράκεινται· ἔργον δὲ εἶναι μέγιστον εὐρίσκειν τε τὰς κλεῖς καὶ ἐφαρμόζειν αὐτὰς τοῖς οἴκοις, οὓς ἀνοῖξαι δύνανται· νοεῖσθαι τοίνυν καὶ τὰς Γραφὰς οὔσας ἀσαφεῖς, οὐκ ἄλλοθεν τὰς ἀφορμὰς τοῦ νοεῖσθαι λαμβανούσας ἢ παρ' ἀλλήλων ἐχουσῶν ἐν αὐταῖς διεσπαρμένον τὸ ἐξηγητικόν. Ἠγοῦμαι γοῦν καὶ τὸν Ἀπόστολον τὴν τοιαύτην ἔφοδον τοῦ συνιέναι τοὺς θείους λόγους ὑποβάλλοντα λέγειν· «Ἄ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς Πνεύματος, πνευματικοῖς πνευματικῶς συγκρίνοντες.» Καὶ μετὰ πολλὰ συγκρίνων τοὺς ἐνικῶς κειμένους μακαρισμοὺς πρὸς τοὺς πληθυντικῶς εἰρημένους, φησίν· Εἰ δὲ «τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἀγνά, ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῇ γῆ, κεκαθαρισμένον ἑπτὰ 12.1081 πλασίως,» καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας ἐξητασμένως τὸ ἅγιον Πνεῦμα ὑποβέβληκεν αὐτὰ διὰ τῶν ὑπῆρε τῶν τοῦ λόγου, μήποτε καὶ ὑμᾶς διαφεύγη ἢ ἀναλογία, καθ' ἣν ἐπὶ πᾶσαν ἔφθασε Γραφήν ἢ σοφία τοῦ Θεοῦ θεόπνευστον μέχρι τοῦ τυχόντος γράμματος· καὶ τάχα διὰ τοῦτο ὁ Σωτὴρ ἔφη· «Ἰῶτα ἐν ἡμῇ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.» Ὁν τρόπον γὰρ ἐπὶ τῆς κοσμοποιίας ἡ θεία τέχνη οὐ μόνον ἐν οὐρανῷ καὶ ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἀστροῖς φαίνεται, δι' ὅλων τῶν σωμάτων ἐκείνων πεφοιτηκυῖα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ γῆς ἐν ὕλῃ εὐτελεστέρα τὸ αὐτὸ πεποίηκεν, ὡς μὴ ὑπερηφανῆσθαι ἀπὸ τοῦ τεχνίτου, μήτε τὰ σώματα τῶν ἐλαχίστων ζώων· πολλῶ δὲ πλέον καὶ τὰς ἐνυπαρχούσας ψυχὰς ἐν αὐτοῖς, ἐκάστης ἰδίωμά τι λαβούσης ἐν αὐτῇ, ὡς ἐν ἀλόγῳ σωτήριον· μήτε τὰ τῆς γῆς βλαστήματα, ἐκάστῳ ἐνυπάρχοντος τοῦ τεχνικοῦ περὶ τὰς ρίζας καὶ τὰ φύλλα

καὶ τοὺς ἐνδεχομένους καρποὺς, καὶ τὰς διαφορὰς τῶν ποιότητων· οὕτως ἡμεῖς ὑπολαμβάνομεν περὶ πάντων τῶν ἐξ ἐπιπνοίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἀναγεγραμμένων, ὡς τῆς ἐπιδιδούσης τὴν ὑπὲρ ἄνθρωπον σοφίαν ἱερᾶς Προνοίας διὰ τῶν γραμμάτων τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, λόγια σωτήρια ἐνεσπαρκυίας, ὡς ἔστιν εἰπεῖν, ἐκάστῳ γράμματι κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἵχνη τῆς σοφίας. Χρὴ μέντοιγε τὸν ἅπαξ παραδεξάμενον τοῦ κτίσαντος τὸν κόσμον εἶναι ταύτας τὰς Γραφὰς, πεπεισθαι ὅτι ὅσα περὶ τῆς κτίσεως ἀπαντᾷ τοῖς ζητοῦσι τὸν περὶ αὐτῆς λόγον, ταῦτα καὶ περὶ τῶν Γραφῶν. Ἔστι δέ γε καὶ ἐν τῇ κτίσει τινὰ ἀνθρωπίνῃ φύσει δυσεύρετα ἢ καὶ ἀνεύρετα· καὶ οὐ διὰ τοῦτο κατηγορητέον τοῦ ποιητοῦ τῶν ὄλων. Φέρε εἰπεῖν, ἐπεὶ οὐχ εὐρίσκομεν αἰτίαν βασιλίσκων κτίσεως, καὶ τῶν ἄλλων ἰσοβόλων θηρίων· ἐνθάδε γὰρ ὅσιον τὸν αἰσθανόμενον τῆς ἀσθενείας τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ ὅτι τέχνης Θεοῦ λόγους μετὰ πάσης ἀκριβείας τεθεωρημένους ἐκλαβεῖν ἡμῖν ἀμήχανον, Θεῷ ἀνατιθέναι τὴν τούτων γνῶσιν, ὅστε ἡμῖν, ἐὰν ἄξιοι κριθώμεν, φανερώσονται ταῦτα περὶ ὧν νῦν εὐσεβῶς ἐπεστήσαμεν. Οὕτω τοίνυν καὶ ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς χρὴ ὄρα, ὅτι πολλὰ ἀπόκεινται ἐν αὐτοῖς δυσάποδοτα ἡμῖν· οἱ γοῦν ἐπαγγελλόμενοι μετὰ τὸ ἀποστῆναι τοῦ κτίσαντος τὸν κόσμον, καὶ ᾧ ἀνέπλασαν ὡς Θεῷ προστρέχειν, λυέτωσαν τὰς προσαγομένας ὑφ' ἡμῶν αὐτοῖς ἀπορίας, ἢ τὸ ἕαν τῶν γε συνειδὸς πειθέτωσαν μετὰ τὸ τηλικούτον τόλμημα τῆς ἀσεβείας ἀναπεπαῦσθαι, συμφώνως ταῖς παρ' αὐτοῖς ὑποθέσει περὶ τῶν ζητουμένων, καὶ περὶ τῶν προσαγομένων αὐτοῖς ἀπορημάτων· εἰ γὰρ κάκεῖ οὐδὲν ἦττον τὰ ἀπορήματα μένει, ἀποστάντων τῆς θεότητος· πόσω ὀσιώτερον ἦν, μένοντας ἐπὶ τῆς ἐννοίας τῆς περὶ Θεοῦ, ἀπὸ τῶν κτισμάτων τοῦ γενεσιουργοῦ θεωρουμένου, μηδὲν ἄθεον καὶ ἀνόσιον περὶ τοῦ τηλικούτου ἀποφαίνεσθαι Θεοῦ; 12.1084 Ἐκ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν α΄ ψαλμὸν τόμου. Ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ περὶ ἀριθμῶν τόπῳ ἐκάστου ἀριθμοῦ δύναμιν τινα ἔχοντος ἐν τοῖς οὔσιν, ἧ κατεχρήσατο ὁ τῶν ὄλων Δημιουργὸς εἰς τὴν σύστασιν, ὅτε μὲν τοῦ παντὸς, ὅτε δὲ εἴδους τῶν ἐν μέρει, προσέχειν δεῖ καὶ ἐξιχνεύειν ἀπὸ τῶν Γραφῶν τὰ περὶ αὐτῶν, καὶ ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν. Οὐκ ἀγνοητέον οὖν, ὅτι καὶ τὸ εἶναι τὰς ἐνδιαθήκους βίβλους, ὡς Ἑβραῖοι παραδιδόασιν, δύο καὶ εἴκοσιν, ὅσος ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' αὐτοῖς στοιχείων ἐστίν, οὐκ ἄλλο γον τυγχάνει· ὡς γὰρ τὰ κβ' στοιχεῖα εἰσαγωγή δοκεῖ εἶναι εἰς τὴν σοφίαν καὶ τὰ θεῖα διδάγματα τοῖς χαρακτηρησὶ τούτοις ἐντυπούμενα τοῖς ἀνθρώποις· οὕτω στοιχειώσις ἐστίν εἰς τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ εἰσαγωγή εἰς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων τὰ κβ' θεόπνευστα βιβλία. Εἰσὶ δὲ αἱ εἴκοσι δύο βίβλοι καθ' Ἑβραῖοὺς αἶδε· ἢ παρ' ἡμῖν Γένεσις ἐπιγεγραμμένη, παρὰ δὲ Ἑβραίοις, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς βίβλου, Βρησιθ, ὅπερ ἐστίν, «Ἐν ἀρχῇ» Ἔξοδος, Οὐαλεσμῶθ, ὅπερ ἐστὶ, «Ταῦτα τὰ ὀνόματα» Λευιτικὸν, Οὐϊκρά, «Καὶ ἐκάλεσεν» Ἀριθμοί, Ἀμμεσφεκωδεῖμ· Δευτερονόμιον, Ἐλλε ἀδδεβαρίμ, «Οὗτοι οἱ λόγοι» Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ, Ἰωσοῦε βέν Νοῦν· Κριταί, Ροῦθ, παρ' αὐτοῖς ἐν ἐνὶ Σωφετίμ· Βασιλειῶν πρώτη, δευτέρα, παρ' αὐτοῖς ἐν Σαμουήλ, «ὁ θεόκλητος» Βασιλειῶν τρίτη, τετάρτη ἐν ἐνὶ Οὐαμμέλεχ Δαυΐδ, ὅπερ ἐστὶ, «βασιλεία Δαυΐδ» Παραλειπομένων πρώτη, δευτέρα ἐν ἐνὶ Διβρη ἰταμίμ, ὅπερ ἐστὶ, «Λόγοι ἡμερῶν» Ἔσδρας πρῶτος καὶ δεύτερος ἐν ἐνὶ Ἐζρά, ὅ ἐστὶ «Βοηθός» βίβλος Ψαλμῶν, Σέφερ θιλλίμ· Σολομῶντος Παροιμίαι, Μισλώθ· Ἐκκλησιαστής, Κωέλεθ· Ἄσμα ἁσμάτων, Σὶρ ἄσσιρίμ· Ἡσαΐας, Ἰσαΐα· Ἰερεμίας, σὺν Θρήνοις, καὶ τῇ ἐπιστολῇ ἐν ἐνὶ Ἰερεμία· Δανιήλ, Δανιήλ· Ἰεζεκιήλ, Ἰεζεκιήλ· Ἰώβ· Ἰώβ· Ἐσθήρ, Ἐσθήρ. Ἐξω δὲ τούτων ἐστὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ, ἅπερ ἐπιγέγραπται Σαρβήθ Σαρβανέ ἔλ. 12.1085 ΨΑΛΜΟΣ Α΄. Μακάριος ἀνὴρ ὃς οὐκ ἐπορεύθη ἐν βουλήν ἄσεβων, κ. τ. ε. Ποίαν ἐχρῆν εἶναι Ψαλμῶν ἀρχὴν ἢ τὴν τοῦ κατὰ τὸν Σωτήρα ἀνθρώπου τὸν μακαρισμὸν περιέχουσαν, καὶ τοὺς ἐπαίνους αὐτοῦ ἐν ἀποχῇ μὲν τῶν χειρόνων, μελέτη δὲ καὶ πράξει τῶν βελτιόνων, καὶ τῇ ἐξομοιώσει τῇ πρὸς τὸν Μονογενῆ; ὅστις, σοφία ὧν, ζύλον μὲν ζωῆς ἐν Παροιμίαις εἴρηται ὑπὸ

Σο λομῶντος, νῦν δὲ ξύλον πεφυτευμένον «παρὰ τὰς διεξ ὁδους τῶν ὑδάτων,» ὄντων λόγων διεξοδικῶν, ἢ νόμῳ διαλεκτικῶ δαιρετῶν· οὐ ξύλου καρποὶ μὲν τὰ προη γούμενα δόγματα, φύλλα δὲ αἱ λέξεις καὶ τὰ ῥητά. Τοῦ αὐτοῦ. Βουλή ἀσεβῶν ἔστι λογισμὸς ἐμπαθῆς αἰσθητοῖς πράγμασι τὸν νοῦν προσδεσμῶν. Οὐκ εἶπε δὲ, «ἄνθρωπος,» ἀλλ' «ἄνῆρ,» ὅτι πρὸς ἀγῶνας καὶ πάλας καὶ μάχας τὰς ὑπὲρ ἀρετῆς καλεῖ· καὶ βούλεται καὶ τὰς γυναῖκας ἀρβενώπους καὶ ἀνδρείας εἶναι. Μακαριότης δὲ, ψυχῆς ἀπάθεια μετὰ γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς. Καθέδρα λοιμῶν ἔστι λογικῆς ψυχῆς ἕξις χειρίστη, καθ' ἣν καὶ τοὺς ἄλλους διδάσκει· καὶ νομικοὶ, οἳ καὶ κληθεῖεν ἂν ἀσεβεῖς καὶ λοιμοὶ, καὶ ἀμαρτωλοὶ. Καὶ ἐν ὁδῶ ἀμαρτωλῶν οὐκ ἔστη, καὶ ἐπὶ καθέδρα λοιμῶν οὐκ ἐκάθισεν, κ. τ. ἐ. Γενικῶς τρία ἔστιν· ἦτοι γὰρ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐπαγγέλλεται τις ἀλήθειαν, ἀλλ' ὡς ἔτυχεν, ἑαυτὸν ἐκδούς τοῖς ματαίοις καὶ ἀνεξετάστοις πάντη διαλογισμοῖς τῆς καρδίας αὐτοῦ, δίκην ἀλόγου βοσκήματος φέρεται, οὐχ ἔστηκώς, οὐδ' ἐπεριδόμενός τινι, καὶ διὰ τοῦτο οὐ καθιζόμενος, ὅστις πορεύεσθαι λέγεται ἐν τῇ βουλῇ τῶν ἀσεβῶν. Ἐν οἷς βουλευόνται οἱ ἀσεβεῖς, οὐ μετὰ δοκίμης σκέψεως προσέρχονται, ὅσα νομίζεται τοῖς ἀπαιδευτοῖς καλὰ, θηρεύοντες. Ἡ ἐν τῇ ἀληθείᾳ δοκῶν ἐστάναι, οὐ κατὰ τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν βίου, ἀμαρτωλὸς μετὰ ἀμαρτωλῶν ἔστιν, ζητῶν τῶν νομιζομένων ἐν ἀληθείᾳ εἶναι τοὺς χείρονας, καὶ διὰ τοῦτο ἐν ὁδῶ αὐτῶν ἔστηκώς. Ἡ κατὰ τὸ τρίτον τῶν ἐν τῇ προκειμένη λέξει τῆς Γραφῆς, ἐν ψευδέσι τισὶ δόγμασι ταῦτα ὑπολαμβάνων εἶναι τάληθῆ, φησὶν ἀναπεπαῦσθαι, καὶ οὐκέτι χρῆζειν πορείας ἢ στάσεως, σχῆμά τι περιεχούσης τοῦ μηδεπώποτε πεπληροφωρημένου περὶ τῶν Γραμμάτων. Καὶ οὗτος ἔπανα παυόμενος τῇ καθέδρα τῶν λυμαιομένων καθέζεται. 12.1088 Καθ' ὧν δὲ ἡ «λοιμὸς» προσηγορία, κατὰ τούτων καὶ ἡ «χλευαστής» οὐκ ἀσκόπως παρὰ τοῖς ἑτέροις εἶρηται. Χλευάζουσι γὰρ τοὺς λοιπούς, καὶ μάλιστα τοὺς κατὰ τὸν ὑγιῆ λόγον πεπιστευκότας οἱ ἐν ἑαυτοῖς σοφοὶ, καὶ ἐνώπιον ἑαυτῶν ἐπιστήμονες. Ἀλλ' ἢ ἐν τῷ νόμῳ Κυρίου τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ μελετήσει ἡμέρας καὶ νυκτὸς, κ. τ. ἐ. Μελετᾷ τὸν νόμον Κυρίου ἡμέρας καὶ νυκτὸς, οὐχ ὁ τὰς λέξεις τοῦ νόμου χωρὶς τῶν κατ' αὐτὰς ἔργων εἰς τὸ μνημονεῦσαι ἀναλαμβάνων, ἀλλὰ καὶ ὁ ἐπὶ τὰ κατάλληλα ἔργα ἐρχόμενος μεμελετηκῶς αὐτῶν, ἕως διὰ τῆς συνεχοῦς τῶν κατὰ τὸν νόμον ἔργων μελέτης γένηται εὐχερῆς, ἀποδιδούς πάντα τὰ ἐπιβάλλοντα τῷ κατὰ τὸν νόμον τελείως βιοῦντι. Οὐ τως γὰρ ἔσται δυνατὸν τὸ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας καὶ νυκτὸς μελετᾶν τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον. Εἴτε γὰρ ἐσθίει, εἴτε πίνει, εἴτε πᾶν ὅτιοῦν πράττει κατὰ τὸ λεγόμενον παρὰ τῷ θεῷ Ἀποστόλῳ, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖ ὁ τοιοῦτος· ὥστε καὶ ἐν τῷ τοῦ ὕπνου καιρῷ κατὰ τὸ δέον γινομένου τῆς προσοχῆς καὶ ἐπὶ τοῦτον φθανούσης, καὶ ἐπὶ τὰς φαντασίας τὰς ἐν αὐτῷ. Διὰ τούτου λύεται καὶ τὰ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ ἀπορούμενα λέγοντι· «Ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε.» Πῶς γὰρ κοιμώμενός τις εὔξεται, καὶ πράττων τι τῶν εἰς ἄνθρώπους καθηκόντων, ἢ τὸ ἑαυτοῦ σῶμα θεραπεύων; Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τούτου φαμέν· ὅτι κέκραγε πρὸς Θεὸν, καὶ αἰτεῖ αὐτὸν τὰ κάλλιστα προκαλούμενος ἐπὶ τὸ παρασχεῖν ὁ τέλειος, πάντα κατὰ τὸν λόγον ποιῶν, ὥστε πᾶσαν αὐτοῦ πρᾶξιν εὐχὴν εἶναι. Ὡσπερ δὲ ἐπὶ τοῦ μελετᾶν τὸν νόμον οὐκ ἀμελητέον τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἰδικοῦ, οὕτως οὐκ ἀμελητέον αὐτοῦ τοῦ ἰδικῶς εὔχεσθαι, ἐπεὶ μελετᾶν ἔστι καὶ εὔχεσθαι πράττειν ὅτιοῦν κατὰ τὸν νόμον Κυρίου. Ἐπιστήσει δὲ τις εἰ κατὰ νόμους ἀναγωγῆς ἡμέρα μὲν δύναται λέγεσθαι ἢ ἀπερίστατος ἡμῶν κατάστασις, νῦν δὲ ἡ περιστάσις καὶ διὰ τὸ σκυθρωπότερον. Δεῖ δὲ ἐν τῷ νόμῳ πειρᾶσθαι εἶναι οὐ μόνον ὅτε τὰ ἕξωθεν ἡμῖν οὐκ ἀντιπράττει, ἀλλὰ καὶ ὅτε τοῖς καλουμένοις πειρασμοῖς περιπίπτομεν. Καὶ ἔσται ὡς τὸ ξύλον τὸ πεφυτευμένον παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων, ὃ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ· καὶ τὸ φύλλον αὐτοῦ οὐκ ἀπορρήσεται· καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ, κατευδωθήσεται, κ. τ. ἐ. Μετὰ ταῦτα παραληψόμεθα τὸ παρὰ τοῦ Ἀκύλα λεγόμενον,

«μεταπεφυτευμέ νον.» Πόθεν γὰρ τὸ ξύλον, περὶ οὗ ὁ λόγος, με ταπεφύτευται ἐπὶ ταῖς τῶν ὑδάτων διαιρέσεσιν; Ἡ γὰρ ἐρρίζωκός ἐν τῷ Πατρὶ, ἐπ' εὐεργεσία πολλῶν μεταπεφύτευται, εἰς τὸ καὶ ἄλλους μεταλαβεῖν αὐτοῦ τῆς εἰκόνας, τῆς κατὰ τὸ μεταπεφυτεῦσθαι λαμβανομένης· οὐχ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ Πατρὶ (ἔστι γὰρ), ἀλλ' ὅτι καὶ παρ' ἐτέροις γεγένηται· ἢ καθ' ἑτέραν ἐπιβολὴν ἢ ψυχὴ ἔστι τοῦ Σωτῆρος, ἣν ἔλαβεν, ἐντεῦθεν μεταπεφυτευμένη ἐπὶ τὸν παρά δεῖσον, ὅπου καὶ τὸ Εὐαγγελίον φησιν αὐτὸν μετὰ τὸ 12.1089 πάθος γεγονέναι, διηγούμενον αὐτὸν εἰρηκέναι τῷ μετανοήσαντι ληστῇ· «Σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ.» Μεταπεφύτευται δὲ ἐκεῖ, ἵνα οἱ ἄξιοι σὺν Χριστῷ εἶναι φωτίζωνται ὑπ' αὐτοῦ τῷ τῆς γνώσεως φωτισμῷ, προκόπτοντες ἐν τῇ τῶν ὄντων θεωρίᾳ, κατὰ τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ οὕτως ἐξειλήφωμεν, ἐπειδὴ κυρίως ἐπὶ δένδρων λέγεται τὸ «φέρειν καρπὸν» τὸ δὲ «διδόναι», μᾶλλον ἐμψύχοις ἀρμόζει, καὶ ταῦτα λογικοῖς. Ζητητέον δὲ εἰ ἔστι καιρὸς τῷ ξύλῳ τῆς ζωῆς τοῦ καρποῦ· λέγειν γὰρ τὴν σοφίαν καρπὸν ποτε μὴ ἔχειν, οὐχ ὅσιν· διὸ οὐκ εἴρηται, ὁ τὸν καρπὸν αὐτοῦ ἐνέγκει ἐν καιρῷ αὐτοῦ, ἀλλ' «ὁ τὸν καρπὸν αὐτοῦ δώσει ἐν καιρῷ αὐτοῦ.» Καιρὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ διδόναι ἢ τοῦ λαμβάνοντός ἐστιν ἐπιτηδειότης. Ὅσον γὰρ τὸ ἐπ' αὐτῷ, ἔτοιμόν ἐστιν ἀεὶ διδόναι τὸν καρπὸν αὐτοῦ. Εἰ γὰρ τοὺς οἰκονόμους ὁ Λόγος θέλει πιστοὺς εἶναι καὶ φρονίμους, οὐχὶ ἀπλῶς διδόντας τὸ σιτο μέτριον τοῖς συνδούλοις, ἀλλ' ἐν καιρῷ διδόντας, πόσῳ μᾶλλον ἢ σοφία πιστῶς ἅμα καὶ φρονίμως τοὺς ἰδίους οἰκονομήσει καρπούς; Ὁ αὐτὸς δὲ καιρὸς ἐστὶ τοῦ διδόναι, ὡσπερ καὶ τῷ λαμβάνοντι τοῦ λαβεῖν. Τί δὲ τὸ φύλλον τῆς ζωῆς, τουτέστι τῆς σοφίας, οὐκ ἀπορρέουσιν, κατιδεῖν ἄξιον· οὐκ ἄλλοθεν δὲ λαβεῖν αὐτὸ ἔστιν ἢ μετρίως τοῖς φυσικοῖς ἐπι διατρίψαντας. Δῆλον δὲ, ὅτι διὰ τοὺς καρπούς τὰ καρποφόρα δένδρα ὁ Δημιουργὸς ἐκέλευσε βλαστῆσαι, δι' οὓς τὰ ἐκείνοις χρειώδη κατ' ἐπακολούθησιν πεποίηκε. Χρεία δὲ σκέπης τοῖς καρποῖς τῆς ἀπὸ τῶν φύλλων φυλακῆς ἔνεκεν. Ταῦτα οὖν καὶ ἐπὶ τῆς περὶ τῶν ὄλων σοφίας ἔστιν ἰδεῖν, ἐν ἧ ἢ τὰ πάντα ὁ τῶν ὄλων Δημιουργὸς πεποίηκεν. Ἄ μὲν γὰρ προηγουμένως γίνεται, ἃ δὲ κατ' ἐπακολούθησιν διὰ τὰ προηγούμενα. Προηγούμενος μὲν γὰρ τὸ λογικὸν ζῶον, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ χρείαν κτήνη καὶ τὰ ἀπὸ τῆς γῆς φύόμενα. Μήποτε οὖν οἱ μὲν λόγοι τῶν προηγουμένως γεγονότων οἱ καρποὶ εἰσι τοῦ δένδρου τῆς ζωῆς· τῶν δὲ διὰ ταῦτα κτισθέντων τὰ φύλλα, ὧν οὐδὲν μάταιόν ἐστιν, οὐδὲ ἐξουθενεῖσθαι πάντη ἄξιον ὡς εὐτελές, ἵνα ἔλθῃ πίπτειν καὶ ἀπορρεῖν μὴ φρουρούμενον. Καὶ ἔτι μᾶλλον τὸ ἐξῆς· «Καὶ πάντα ὅσα ἂν ποιῇ κατευδοθήσεται.» Ἔστι γὰρ εἰς τινα ἀναγκαῖα καταχρήσασθαι καὶ πᾶσι τοῖς ἐκ τοῦ ἄκο λουθήματος γενομένοις. Καρπὸς δὲ τοῦ Χριστοῦ εἴη ἂν προηγούμενος ἢ διδασκαλία, ἢ τῶν τιμιωτέρων τροφή, φύλλον δὲ ἢ τῶν ἀλογωτέρων τροφή· ὡσπερ τοῖς καρποῖς χρῶνται οἱ ἄνθρωποι, φύλλοις δὲ τὰ βοσκήματα. Δυνατὸν δὲ καὶ τῆς Γραφῆς καρπούς τινὰς λέγειν, οὓς ἐκλαμβάνουσιν οἱ λογικώτεροι· φύλλα δὲ οἷς τρέφονται οἱ ἀπλούστεροι. Τοῦ δὲ μακαριζομένου καὶ ὠμοιωμένου τῷ ξύλῳ τῆς ζωῆς καρπὸς μὲν λέγοιτο τὰ προηγούμενα ἔργα, οἷον εὖ ποιῆσαι, καὶ περὶ τὴν σοφίαν ἀσχολία· φύλλα δὲ τὰ βιωτικὰ αὐτοῦ κινήματα, οὐδὲ ταῦτα ἄξια καταφρονεῖσθαι, οὐδὲ ἀπορρεῖν τῷ μετὰ προσοχῆς καὶ εἰς δόξαν Θεοῦ πάντα ποιεῖν. Οὕτω γὰρ πᾶν ὄτιον τῶν πραττομένων ὑπ' αὐτοῦ κατευδοῦται. Οὐχ οὕτως οἱ ἀσεβεῖς· ἀλλ' ἢ ὡς ὁ χνοῦς ὃν 12.1092 ἐκρίπτει ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Οὔτε τὸ Ἑβραϊκὸν ἀνεδίπλωσε τὴν λέξιν, οὔτε τῶν ἐρμηνευτῶν οὐδεὶς. Διὰ τοῦτο οὐκ ἀναστήσονται ἀσεβεῖς ἐν κρίσει, κ. τ. ἐ. Ἐντεῦθεν οἱ ἀπλούστεροι τῶν πεπιστευκότων ὁρμώμενοι νομίζουσι τοὺς ἀσεβεῖς τῆς ἀναστάσεως μὴ τεύξεσθαι, τί νοοῦντες τὴν ἀνάστασιν, καὶ ποταπὴν τὴν κρίσιν φανταζόμενοι, οὐ πάνυ σαφηνίζοντες. Κἂν γὰρ δοκῶσι περὶ τούτων ἀποφαίνεσθαι, ἢ βάσανος αὐτοὺς διελέγξει τὰ ἐξῆς ἀκολούθως σώζειν μὴ δυναμένους. Ἐὰν οὖν πυνθανώμεθα τίνος αὐτῶν ἢ ἀνάστασις γίνεται,

ἀποκρίνονται, ὅτι τῶν σωμάτων, ὧν νῦν περικείμεθα. Εἶτα προσεπ ερωτησάντων ἡμῶν πότερον τῆς οὐσίας αὐτῶν ὅλης, ἢ οὐχί; πρὶν βασανίσαι λέγουσιν, ὅτι ὅλης. Ἐὰν δὲ προσαπορήσωμεν συμπεριφερόμενοι τῇ ἀκεραιότητι αὐτῶν, εἰ συναναστήσεται τὰ ἀπορρέυσαντα ἐν φλεβοτομίαις αἷματα, καὶ αἱ σάρκες, καὶ αἱ τρίχες αἱ πώποτε γενόμεναι, ἢ μόναι αἱ πρὸς τῇ ἐξόδῳ θλιβόμεναι, εἰς τὸ τῷ Θεῷ ποιεῖν ἂ βούλεται προστρέχουσιν. Οἱ δὲ γενναιότεροι αὐτῶν, ἵνα μὴ ἀναγκάζωνται τὰ αὐτὰ αἷματα συναγαγεῖν τῷ λόγῳ ἂ πολλὰκις ἀποκριθῆναι τῶν σωμάτων ἡμῶν συνέβη, φασὶ τὸ ἐπὶ τέλει ἡμῶν ἀναστήσεσθαι σῶμα. Προσηπορήσαμεν δὲ διὰ τὸ τρεπτὴν εἶναι τὴν σωματικὴν φύσιν, καὶ τοιαῦτα ὡσπερ εἰς τὸ ἡμέτερον σῶμα αἱ τροφαὶ κατατάττονται, καὶ μεταβάλλουσι τὰς ὁμοιότητας, οὕτως καὶ τὰ ἡμέτερα σώματα μεταβάλλονται, καὶ ἐν τοῖς σαρκοβόροις οἰωνοῖς καὶ θηρίοις γίνονται μέρη τῶν ἐκείνων σωμάτων. Καὶ πάλιν ἐκεῖνα ὑπὸ ἀνθρώπων ἢ ἐτέρων ζῶων ἐσθιόμενα ἀντιμεταβάλλει, καὶ γίνεται ἀνθρώπων ἢ ἐτέρων ζῶων σώματα· καὶ τούτου ἐπὶ πολὺ γιγνομένου ἀνάγκη τὸ αὐτὸ σῶμα πλείονων ἀνθρώπων πολλάκις γενέσθαι μέρος. Τίνος οὖν ἔσται σῶμα ἐν τῇ ἀναστάσει; Καὶ οὕτως εἰς βυθὸν φλυαρίας ἡμᾶς ἀλόγους συμβήσεται ἐμπίπτειν. Καὶ μετὰ ταύτας τὰς ἀπορίας, ἐπὶ τὸ πάντα δυνατὰ εἶναι τῷ Θεῷ καταφεύγουσι, καὶ λέξεις τῶν Γραφῶν δυναμένας κατὰ τὴν πρόχειρον ἐκδοχὴν ὑποβάλλειν τὸ νοοῦ μενον αὐτοῖς προφέρονται· οἷον τὴν ἐν τῷ Ἰεζεχιάλ· «Καὶ ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ χεῖρ Κυρίου· καὶ ἐξήγαγέ με ἐν πνεύματι, καὶ ἔθηκέ με ἐν μέσῳ τοῦ πεδίου, καὶ τοῦτο ἦν μεστὸν ὀστέων ἀνθρώπων. Καὶ περιήγαγέ με ἐπ' αὐτὰ κυκλόθεν κύκλῳ· καὶ ἰδοὺ πολλὰ σφόδρα ἐπὶ προσώπου τοῦ πεδίου· καὶ ἰδοὺ, αὐτὰ ξηρὰ λίαν. Καὶ εἶπε πρὸς μέ· Υἱὲ ἀνθρώπου, εἰ ζήσεται τὰ ὀστέα ταῦτα; Καὶ εἶπον· Κύριε ὁ Θεός, σὺ ἐπίστασαι ταῦτα. Καὶ εἶπε πρὸς μέ· Προφήτευσον, υἱὲ ἀνθρώπου. Καὶ εἶπον πρὸς αὐτά· Τὰ ὀστέα τὰ ξηρὰ ταῦτα, ἀκούσατε λόγον Κυρίου· τάδε λέγει Ἄδωναὶ Κύριος τοῖς ὀστέοις τούτοις· Ἴδοὺ ἐγὼ εἰσάγω εἰς ὑμᾶς πνεῦμα ζωῆς, καὶ δώσω εἰς ὑμᾶς νεῦρα, καὶ ἐπάξω ἐφ' ὑμᾶς σάρκας, καὶ ἐκτενώ ἐφ' ὑμᾶς δέρμα, καὶ δώσω τὸ πνεῦμά μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ 12.1093 ζήσεσθε· καὶ θήσομαι ὑμᾶς ἐπὶ τὴν γῆν ὑμῶν, καὶ γνώσεσθε ὅτι ἐγὼ εἰμι Κύριος.» Τούτῳ μὲν οὖν πιθανωτέρῳ χρωῶνται τῷ ῥητῷ· καὶ ἄλλα δὲ λέγουσιν εὐαγγελικὰ, οἷον, ὡς τὸ, «Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων» καὶ τὸ, «Φοβήθητε τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γενένη·» καὶ τὸ ἐν τῷ Παύλῳ· «Ζωοποιήσει τὰ θνητὰ ὑμῶν σώματα, διὰ τὸ ἐνοικοῦν αὐτοῦ Πνεῦμα ἐν ὑμῖν.» Χρῆ δὲ πάντα τὸν φιλαλήθη κατ' αὐτὸν τούτοις τὸν νοῦν ἐπιστήσαντα περὶ τῆς ἀναστάσεως ἀγωνίσασθαι, σῶσαί τε καὶ τὴν τῶν ἀρχαίων παράδοσιν, καὶ φυλάξασθαι ἐμπεσεῖν εἰς φλυαρίαν πτωχῶν νοημάτων, ἀδυνάτων τε ἅμα καὶ Θεοῦ ἀναξίων. Τοῦτο οὖν εἰς τὸν τόπον διαληπτέον, ὅτι πᾶν σῶμα ὑπὸ φύσεως συνεχόμενον τῆς καταταττούσης ἕξωθεν τινὰ δίκην τροφῆς εἰς αὐτὸ, καὶ ἀποκρινούσης ἀντὶ τῶν ἐπείσαγομένων ἕτερα, ὡσπερ τὰ τῶν φυτῶν καὶ τῶν ζῶων, τὸ ὑλικὸν ὑποκείμενον οὐδέποτε ἔχει ταυτὸν. Διόπερ οὐ κακῶς ποταμὸς ὠνόμασται τὸ σῶμα· διότι, ὡς πρὸς τὸ ἀκριβὲς τάχα, οὐδὲ δύο ἡμερῶν τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ταυτὸν ἐστὶν ἐν τῷ σώματι ἡμῶν· καίτοιγε τοῦ οἷον ἢ Παύλου, ἢ Πέτρου, ἀεὶ τοῦ αὐτοῦ ὄντος, οὐ τοῦ κατὰ ψυχὴν μόνου, ἥς ἡ οὐσία οὔτε ρεῖ καθ' ἡμᾶς, οὔτ' ἐπείσαγόμενόν τι ἔχει ποτὲ, κἂν ῥευστὴ ἦν ἡ φύσις τοῦ σώματος, τῷ τὸ εἶδος τὸ χαρακτηρίζον τὸ σῶμα ταυτὸν εἶναι· ὡς καὶ τοὺς τύπους μένειν τοὺς αὐτοὺς, εἰς τὴν ποιότητα Πέτρου καὶ Παύλου τὴν σωματικὴν παριστά νοντας· καθ' ἣν ποιότητα καὶ οὐλαὶ ἐκ παίδων παραμένουσι τοῖς σώμασι, καὶ ἄλλα τινὰ ἰδιώματα, φακοί. Καὶ ἐπὶ τούτοις εἴ τι ἐστὶν ὅμοιον τοῦτο τὸ εἶδος, καθ' ὃ εἰδοποιεῖται ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος, τὸ σωματικὸν, ὃ ἐν τῇ ἀναστάσει περιτίθεται πάλιν τῇ ψυχῇ, ἐπὶ τὸ κρεῖττον μεταβάλλον, οὐ πάντως τόδε ἔτι ἐντεταγμένον τὸ κατὰ τὴν πρώτην ὑποκείμενον. Ὡσπερ δὲ τὸ εἶδος ἐστὶ μέχρι τοῦ πέρατος, κἂν οἱ χαρακτῆρες δοκῶσι

πολλήν ἔχειν παραλλαγήν· οὕτως νοητέον καὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος, εἶδος ταυτὸν εἶναι τῷ μέλλοντι, πλείστης ὄσης ἐσομένης τῆς ἐπὶ κάλλιον μεταβολῆς. Ἀναγκαῖον γὰρ τὴν ψυχὴν, ἐν τόποις σωματικοῖς ὑπάρχουσαν, κεχρηῆσθαι σώμασι καταλλήλοις τοῖς τόποις. Καὶ ὡσπερ ἐν θαλάσῃ ζῆν ἡμᾶς ἐνύδρους γενομένους εἰ ἔχρην, πάντως ἂν ἔδει παραπλησίαν ἔχειν καὶ τὴν ἄλλην ἰχθύων κατάστασιν· οὕτως μέλλοντας κληρονομεῖν βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ ἐν τόποις διαφέρουσιν ἔσεσθαι, ἀναγκαῖον χρῆσθαι σώμασι πνευματικοῖς, οὐχὶ τοῦ εἴδους τοῦ προτέρου ἀφανιζομένου, κἂν ἐπὶ τὸ 12.1096 ἐνδοξότερον γένηται αὐτοῦ ἢ τροπή· ὡσπερ ἦν τὸ Ἰησοῦ εἶδος, καὶ Μωϋσέως, καὶ Ἡλίου, οὐχ ἕτερον ἐν τῇ μεταμορφώσει, παρ' ὃ ἦν. Μὴ πρόσκοπτε τοῖς νυν, εἰ τὸ πρῶτον ὑποκείμενον ἂν τις λέγοι μὴ ἔσεσθαι ταυτὸν τότε, ὅπου ὁ λόγος τοῖς ἐφιστάνειν δυναμένοις δείκνυσιν, ὅτι οὐδὲ νῦν δύναται δύο ἡμερῶν εἶναι τὸ πρῶτον ὑποκείμενον. Ἄξιον δὲ ἐπιστῆσαι καὶ τὸ, ἕτεροῖον μὲν σπεῖρεσθαι, ἕτεροῖον δὲ ἀνίστασθαι· «Σπεῖρεται γὰρ σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν.» Καὶ ἐπιφέρει πᾶσιν ὁ Ἀπόστολος, σχεδὸν τὴν γηϊνὴν ποιότητα ἡμᾶς διδάσκων ἀποτίθεσθαι μέλλειν ἡμᾶς, τοῦ εἴδους σωζομένου κατὰ τὴν ἀνάστασιν· «Τοῦτο δὲ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσαι οὐ δύναται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν.» Ἴσως μὲν γὰρ ἔσται περὶ τοῦ τὸν ἅγιον διακρατοῦμενον, ὑπὸ τοῦ ἰδιοποιούντος ποτε τὴν σάρκα· σὰρξ δὲ οὐκέτι, ἀλλ' ὅπερ ποτὲ ἐχαρακτηρίζετο ἐν τῇ σαρκί, τοῦτο χαρακτηρισθήσεται ἐν τῷ πνευματικῷ σώματι. Καὶ πρὸς τὰ ῥήματα δὲ τῶν Γραφῶν, ἃ παρατίθενται οἱ ἀδελφοὶ ἡμῶν, ταῦτα ἔστιν εἰπεῖν, καὶ πρῶτον ἐν τῷ Ἰεζεχιήλ. Ἐπὶ τὸ ὅσον ἐφ' οἷς βούλονται οἱ ἀπλούστεροι κατὰ τὰς λέξεις ταύτας, οὐδὲ ἀνάστασις σαρκῶν ἔσται, ἀλλὰ ὀστέων μόνον, καὶ δερμάτων, καὶ νεύρων. Ἄμα δὲ καὶ ὑποδεικτέον αὐτοῖς, ὅτι συναρπάζονται, ὡς μὴ νενοηκότες τὸ γεγραμμένον. Οὐ γὰρ, εἰ ὅσα ὀνομάζεται, πάντως τὰ ὅσα ταῦτα νοητέον· ὡσπερ οὐδὲ ἐν τῷ, «Δισκορπίσθη πάντα τὰ ὅσα μου.» Καὶ, «Ἰασαί με, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὅσα μου,» φανεροῦ ὄντος τοῦ μὴ λέγεσθαι τὰ ὅσα κατὰ τὴν κοινὴν ἐκδοχήν. Ἐπιφέρεται γοῦν τῷ λόγῳ· Ἄρα γε λέγουσιν, «Ξηρὰ γέγονε τὰ ὀστέα ἡμῶν» ὅτι «αὐτοὶ λέγουσιν, ὅτι Ξηρὰ γέγονε τὰ ὀστέα ἡμῶν,» θέλοντες ἀνίστασθαι συναχθέντα; Ἀλλὰ τοῦτο ἀμήχανον. Λέγοιεν δ' ἂν, ξηρὰ γέγονε τὰ ὀστέα ἡμῶν, ἐν αἰχμαλωσίαις γενόμενοι καὶ πᾶσαν ζωτικὴν νοτίδα ἀποβεβληκότες. Ἐπιφέρει γοῦν τὸ, «Ἀπόλωλεν ἡ ἐλπίς ἡμῶν· διαπεφωνήκαμεν.» Οὐκοῦν ἡ ἐπαγγελία τῆς ἀναστάσεως τοῦ λαοῦ ἔστιν ἀπὸ τοῦ πτώματος, καὶ τῆς οἰονεῖ νεκρότητος ἦν νενέκρωνται, διὰ τὰ ἀμαρτήματα τοῖς ἐχθροῖς παραδοθέντες. Καὶ οἱ ἀμαρτωλοὶ δὲ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος λέγονται εἶναι τάφοι γέμοντες ὀστέων καὶ πάσης ἀκαθαρσίας. Πρέπει δὲ τῷ Θεῷ ἀνοίγειν τὰ μνημεῖα ἐκάστου, καὶ ἐξάγειν ἐκ τῶν μνημείων ἡμᾶς ἐζωοποιημένους, ὡσπερ ὁ Σωτὴρ τὸν Λάζαρον εἴλκυσε ἐξ ὧ. Τὸ δὲ, «Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων,» πρὸς αὐτοὺς ἀπορητέον, ὅτι ὡς ἐν τούτῳ τῷ βίῳ πᾶν μέλος εἰς τινα χρεῖαν ὁ Δημιουργὸς κατεσκεύασεν, οὕτω καὶ τοὺς ὀδόντας εἰς τὸ διακόπτεσθαι τὴν στερεὰν τροφήν. Τίς οὖν χρεῖα τοῖς κολαζομένοις ὀδόντων; οὐ γὰρ εἰς τὴν γέενναν ὄντες κατ' αὐτοὺς φάγονται. Καὶ δεικτέον, ὅτι οὐ πάντα παραλαμβάνεσθαι δεῖ κατὰ τὸ κείμενον. «Ὀδόντας γοῦν ἀμαρτωλῶν συνέτριψας» καὶ, «Τὰς μύλας τῶν λεόντων συνέθλασεν ὁ Κύριος.» 12.1097 Τίς δὲ οὕτως ἡλίθιος, ὡς ὑπολαμβάνειν, ὅτι, τῆρῶν τὰ σώματα τῶν ἀμαρτωλῶν ὁ Θεὸς, τοὺς ὀδόντας αὐτῶν συντρίβει μόνον; Ὡσπερ οὖν εἴ τις, θέλων ταῦτα οὕτως ἔχειν, θλιβόμενος εἴλκετο ἐπ' ἀλληγορίαν, οὕτως ζητητέον τῶν κολαζομένων τὸν βρυγμὸν τῶν ὀδόντων, τῆς ψυχῆς δύναμιν μασητικὴν ἐχοῦσης, ἥτις ἐν καιρῷ τοῦ ἐλέγχου περὶ τῶν ἀμαρτημάτων, κατὰ τὸν συγκρουσμὸν τῶν ὀδόντων, ὡς ἐφρόνησε, βρῦξει τοὺς ὀδόντας. Τὸ δὲ, «Φοβήθητε τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ τὸ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γέεννῃ,» τάχα μὲν διδάσκει, ὅτι ἀσώματος ἢ ψυχῆ, τάχα δὲ δηλοῖ καὶ ὅτι χωρὶς

σώματος οὐ κολασθῆ σεται· περὶ οὗ φυσιολογοῦντες τὰ περὶ τοῦ εἴδους καὶ τοῦ πρώτου ὑποκειμένου εἰρήκαμεν. Καὶ τὸ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ δὲ, «ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ ἡμῶν σώματα,» θνητοῦ ὄντος τοῦ σώματος, καὶ οὐ μετέχοντος τῆς ἀληθινῆς ζωῆς, δύναται παριστά νειν, ὅπου τὸ σωματικὸν εἶδος, περὶ οὗ εἰρήκαμεν τῇ φύσει θνητὸν ὄν, «ὅταν Χριστὸς φανερωθῇ ἡ ζωὴ ἡμῶν,» καὶ αὐτὸ μεταβάλλει ἀπὸ τοῦ εἶναι σῶμα θανάτου ζωοποιηθὲν, διὰ τὸ Πνεῦμα τὸ ζωοποιῦν ἐκ τοῦ πνεύματος γεγονέναι. Καὶ τὸ, «Ἐρεῖ δὲ, Πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροὶ, ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;» γυμνῶς παρίστησιν, ὅτι τὸ πρῶτον ὑπο κείμενον οὐκ ἀναστήσεται. Εἰ γὰρ καλῶς ἐλάβομεν τὸ παράδειγμα, ῥητέον, ὅτι ὁ σπερματικὸς λόγος ἐν τῷ κόκκῳ τοῦ σίτου δραξάμενος τῆς παρακειμένης ὕλης, καὶ δι' ὅλης αὐτῆς χωρήσας, περιδραξάμενος αὐτῆς τοῦ αὐτοῦ εἴδους, ὡς ἔχει δυνάμεων ἐπιτίθησι τῇ ποτε γῆ, καὶ ὕδατι, καὶ ἀέρι, καὶ πυρὶ, νικήσας τὰς ἐκείνων ποιότητας, μεταβάλλει ἐπὶ ταύτην ἣς ἐστὶν αὐτὸς δημιουργός· καὶ οὕτως συμπληροῦται ὁ στάχυς εἰς ὑπερβολὴν διαφέρων τοῦ ἐξ ἀρχῆς κόκκου, μεγέθει καὶ σχήματι, καὶ ποικιλίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ. Κρίσις ἐστὶ δικαίων μὲν ἢ ἀπὸ πρακτικοῦ σώματος ἐπὶ ἀγγελικὰ μετὰβασις· ἀσεβῶν δὲ ἀπὸ πρακτικοῦ σώματος ἐπὶ σκοτεινὰ καὶ ζοφερὰ μετὰθεσις σώματα. Ἐγερθήσονται γὰρ οἱ 12.1100 ἀσεβεῖς οὐκ ἐν τῇ προτέρᾳ κρίσει, ἀλλ' ἐν τῇ δευτέρᾳ. Ὅτι γινώσκει ὁ Κύριος ὁδὸν δικαίων, καὶ ὁδὸς ἀσεβῶν ἀπολεῖται. Οὐδὲν ὑπὸ Θεοῦ γινώσκεται φανῶν, ἀλλ' ἢ τῶν δικαίων ὁδός. «Ἔγνων» γὰρ «Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ.» Ὅδός δὲ δικαίων ὁ εἰπών· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός,» περὶ οὗ λέλεκται· «Ἴδετε δὲ ποία ἐστὶν ἡ ὁδός ἢ ἀγαθή.» Ὅδός δὲ ἀσεβῶν ἦν ὁδεύουσιν οἱ κακολογοῦντες τὸν Δημιουργόν. Ἄγνοεῖ δὲ καὶ οὐ γινώσκει τὰ κακὰ, οὐ τῷ δύνασθαι αὐτὸν περιδραξάσθαι πάντων, καὶ περιλαβεῖν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ (τοῦτο γὰρ ἀθέμιτον καὶ λογίζεσθαι περὶ Θεοῦ)· ἀλλὰ τῷ ἀνάξια εἶναι τῆς γνώσεως αὐτοῦ. Τάχα διὰ τοῦτο (τολμηρότερον δὲ αὐτὸ ἐρεῖ ὁ λόγος) πυνθάνεται περὶ ὧν οὐκ οἶδεν· ὅταν γὰρ ἀμάρτη ὁ Ἀδάμ, οὐκ οἶδεν αὐτὸν, οὐδὲ τὸν τόπον εἰς ὃν ἐκπέπτωκε φεύγων ἀπὸ Θεοῦ. Διὸ φησὶν· «Ἀδάμ, ποῦ εἶ;» Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ πυνθάνεται περὶ ὧν οὐκ οἶδεν, οὐκ ὄντων ἀξίων τῆς γνώσεως αὐτοῦ. Ἐπεὶ γὰρ οὐκ οἶδε τὸ δαιμόνιον, οὐδὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πυνθάνεται τί τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὅτε ἐκεῖνο ἀποκρίνεται, ὅτι, «Λεγεὼν ὄνομά μοι.» Καὶ πρὶν τὴν ἄφαισιν τὴν περὶ τῆς σωτηρίας λαβεῖν τὴν αἰμορροοῦσαν, πυνθάνεται λέγων· «Τίς μου ἤψατο;» Τὴν ὁδὸν οὖν τῶν ἀδίκων ὁ Θεὸς ἀγνοεῖ, τὴν δὲ τῶν δικαίων γινώσκει. Τίς δὲ ἡ ὁδός τῶν δικαίων ἢ ὁ εἰπών· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός,» ὃν γινώσκει ὁ Πατήρ; «Οὐ δεῖς γὰρ ἔγνων τὸν Υἱὸν εἰ μὴ ὁ Πατήρ.» Ἀρμόσει δὲ τοῖς περὶ γνώσεως καὶ ἀγνωσίας Θεοῦ τὰ συνεχῶς κείμενα ἐν ταῖς προφητεῖαις ὀνόματα, μνήμη καὶ λήθη Θεοῦ. Πολλάκις γὰρ ἐν εὐχαΐς εἴρηται τό· «Μνήσθητί μου» καὶ, «Ἴνα τί ἐπιλανθάνη τῆς πτωχείας ἡμῶν;» Ἀπορρίπτει γὰρ τῆς ἑαυτοῦ μνήμης τοὺς ἀμαρτάνοντας· ὡς περὶ πάλιν προσίεται τοὺς μετανοοῦντας, καὶ ἀναλαμβάνει τούτων τὴν μνήμην. ΨΑΛΜΟΣ Β΄. Ἴνα τί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά; Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Δυσὶν ἐντυχόντες Ἑβραϊκοῖς ἀντιγράφοις, ἐν μὲν τῷ ἐτέρῳ εὔρομεν ἀρχὴν δευτέρου ψαλμοῦ ταῦτα· ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ συνήπτετο τῷ πρώτῳ. Καὶ ἐν ταῖς Πράξεσι δὲ τῶν ἀποστόλων τὸ, «Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε,» ἐλέγετο εἶναι τοῦ πρώτου ψαλμοῦ. «Ὡς γὰρ γέγραπται,» φησὶν, «ἐν πρώτῳ ψαλμῷ· Υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.» Τὰ Ἑλληνικὰ μέντοι ἀντίγραφα δεύτερον εἶναι τοῦτον μηνύει. Τοῦτο δὲ οὐκ ἀγνοητέον, ὅτι ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ οὐδενὶ τῶν ψαλμῶν ἀριθμὸς παράκειται, πρῶτος εἰ τύχοι, ἢ δεύτερος, ἢ τρίτος. Τί δὲ τὸ λέγον ἂν εἴη πρόσωπον προφητεῖαν περιέχον τὴν περὶ Χριστοῦ; Ἦτοι τὸ Πνεῦ 12.1101 μα τὸ ἅγιον, ἢ αὐτὸς ὁ προφήτης ἐστίν. Ἀπὸ δὲ τοῦ Διαψάλματος μεταβολὴ γίνεται τοῦ λέγοντος· ἔστι γὰρ ὁ Χριστὸς, ὡς καὶ τοῦτο παραστήσομεν τὰς λέξεις ἐξετάζοντες.

Καὶ οὐ θαυμαστὸν εἶ ἐν ἐνὶ ψαλ μῶ οὐχὶ ἐν πρόσωπόν ἐστι τὸ λέγον· πολλαχοῦ γὰρ τοῦτο ἔστιν ἰδεῖν, ὡς προϊόντες δεῖξομεν. Καὶ ταῦ τα μὲν πρὸ τοῦ ψαλμοῦ, κατανοήσωμεν δὲ τὰς λέξεις. Τοῦ αὐτοῦ. Τέσσαρα γένη τῶν ἀνθρώπων φησὶν ὁ λόγος ἐπιβεβληκῆναι Χριστῶ· ἔθνη φρυάξαντα κατ' αὐτοῦ, καὶ λαοὺς μελετήσαντας κενὰ, καὶ βασιλεῖς τῆς γῆς παραστάντας μετ' ἀρχόντων συν αχθέντων ἐπὶ τὸ αὐτό. Καὶ ἡγοῦμεθα μὲν ἔθνη δηλοῦσθαι τοὺς ἀλλοτρίους τῆς πίστεως ἀνθρώπους, ὡσπερ τοὺς στρατιώτας τοὺς φρυάξαντας κατ' αὐτοῦ· τοὺς δὲ λαοὺς τοὺς ἀπὸ τῶν φυλῶν τῆς κατατομῆς (οὐ γὰρ κυρίως λεκτέον αὐτοὺς τὸν Σωτῆρα μὴ προσιεμένους ἐκ περιτομῆς), οἵτινες κενὰ μεμελετήκασιν, τὸν ἐν τοῖς μελετωμένοις προφητικοῖς λόγοις καταγγελλόμενον Χριστὸν οὐ νενοηκότες. Βασιλεῖς δὲ τῆς γῆς καὶ ἄρχοντες Ἡρώδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος, καὶ οἱ τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ ἡγούμενοι. Τούτων γὰρ καὶ ὁ θεσπέσιος Πέτρος ὁ ἀπόστολος ἀπεμνημόνευσεν ἰδικῶς ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων τὴν προκειμένην χρῆσιν παραγαγῶν. Εἰ δὲ καὶ τὰς ἀοράτους φήσεις δυνάμεις, οὐκ ἂν ἀμάρτοις. Καὶ ὁ σοφώτατος γοῦν Ἀπόστολος οὐ τοσοῦτον ἀνθρώποις προσῆψε τὸ ἔσταυρωκῆναι τὸν Χριστὸν, ὡς δυνάμεσιν ἀρχοντικαῖς, λέγων· «Σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις· σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου, τῶν καταργουμένων· ἀλλὰ λαλοῦμεν Θεοῦ σοφίαν ἐν μυστηρίῳ, τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προ ὠρίσεν ὁ Θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν Κύριον τῆς δόξης ἔσταύρωσαν.» Ποῖοι γὰρ ἄρχοντες ἔσταύρωσαν τὸν Χριστὸν, τὸν τῆς δόξης Κύριον, οἱ μὴ γινώσκοντες τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ αὐτοὶ σοφίας τινὰς ἔχουν ὑπολαμβανόμενοι, ἢ οἱ λεγόμενοι ἐν ταῖς προφητεῖαις ἄρχων βασιλείας Περσῶν, καὶ ἄρχων βασιλείας Ἑλλήνων, καὶ κατὰ τὸ ἀκόλουθον οἱ τῶν λοιπῶν ἐθνῶν; «Τὰ ἔθνη» τοῖνυν «ἐφρύαξαν» ὅπερ ἐστίν, ὡς ὁ Ἀκύλας σαφέστερον ἠρμήνευσεν, «ἐθορυβήθησαν.» Ἔστι δὲ ἡ λέξις ἢ, «ἐφρύαξαν», ὀνοματοπεποιημένη, καὶ ἐμφαίνουσα τὸν ἄσημον ἦχον τῶν θορυβούντων· τοιοῦτοι γὰρ οἱ σεσοβημένοι κατὰ τοὺς καιροὺς τοῦ ἐπιβουλεύειν ὑπάρχουσιν κατὰ τῶν ὑπ' αὐτῶν πολεμουμένων. Καὶ εἰ μὴ οἱ λοιποὶ ἐρμηνευταὶ εἰρήκασιν τὸ, «ἐθορυβήθησαν», καὶ, «κυκᾶ», ὡς Σύμμαχος, ἦν ἐκλαβεῖν ἀπὸ τοῦ «ἐφρύαξαν», τὸ, «ἐμεγαλαύχησαν»· ὡς ἐν ἐνὶ τῶν προφητῶν οἴομεθα τοῦτο δηλοῦν τὴν λέξιν· «Κατὰ τὰ φρυάγματα τοῦ Ἰορδάνου.» Καὶ ἐπεὶ «ὁ ἀρνούμενος τὸν Υἱόν, οὐδὲ τὸν Πατέρα ἔχει, καὶ ὁ δεχόμενος» τὸν Χριστὸν, «δέχεται τὸν ἀποστείλαντα αὐτόν,» διὰ τοῦτο ὁ κατὰ Χριστοῦ στρατευόμενος εἰς τὸν Πατέρα ἄσε 12.1104 βεῖ. Οἱ γοῦν φρυάξαντες, καὶ κενὰ μελετήσαντες, καὶ παραστάντες ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ συναχθέντες ἅμα, ἐνηργήθησαν μὲν τῷ δοκεῖν κατὰ τοῦ Χριστοῦ μόνου, λελόγισται δὲ αὐτοῖς ὁ πεποιήκασιν πρότερον, κατὰ τοῦ Πατρός. Διὸ λέγεται ταῦτα αὐτοὺς πεποιήκῆναι «κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.» Οὐκ ἀγνοητέον δὲ περὶ τοῦ ἐκφωνουμένου παρὰ μὲν Ἑλλησι τῇ «Κύριος» προσηγορία, παρὰ δὲ Ἑβραίοις τῇ «Ἄδωναϊ.» Δέκα γὰρ ὀνόμασι παρ' Ἑβραίοις ὀνομάζεται ὁ Θεός, ὧν ἐστίν ἐν τῷ «Ἄδωναϊ,» καὶ ἐρμηνεύεται «Κύριος.» Καὶ ἔστιν ὅπου λέγεται τὸ «Ἄδωναϊ» παρ' Ἑβραίοις, καὶ παρ' Ἑλλησι «Κύριος,» τῆς λέξεως τῆς γεγραμμένης ἐν τῇ Γραφῇ τοῦτο ἀπαγγελλούσης. Ἔστι δὲ ὅτε τὸ Ἰαὴ κείται, ἐκφωνεῖται δὲ τῇ «Κύριος» προσηγορία παρ' Ἑλλησι, ἀλλ' οὐ παρ' Ἑβραίοις, ὡς ἐν τῷ· «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον, ὅτι ἀγαθὸς ψαλμός.» Κύριον γὰρ ἐνθάδε ἀντὶ τοῦ Ἰαὴ εἶρηκεν. Καὶ ἔστιν ἡ ἀρχὴ τοῦ ψαλμοῦ παρ' Ἑβραίοις «Ἀλληλουῖα»· ἔστι δὲ τι τετραγράμματον ἀνεκφώνητον παρ' αὐτοῖς, ὅπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πετάλου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἀναγέγραπται, καὶ λέγεται μὲν τῇ «Ἄδωναϊ» προσηγορία, οὐχὶ τούτου γε γραμμένου ἐν τῷ τετραγράμματῳ· παρὰ δὲ Ἑλλησι τῇ «Κύριος» ἐκφωνεῖται. Καὶ ἐν τοῖς ἀκριβεστέροις δὲ τῶν ἀντιγράφων Ἑβραίοις χαρακτηῖρσι κείται τὸ ὄνομα, Ἑβραϊκοῖς δὲ οὐ τοῖς νῦν, ἀλλὰ

τοῖς ἀρχαίοις τάτοις. Φασὶ γὰρ τὸν Ἑσδραν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ ἐτέρουσ ἀυτοῖς χαρακτηῖρας παρὰ τοὺς προτέρους παραδεδωκένας. Τούτων δὲ ὑπεμνήσθημεν, ἐπεὶ τὸ τετραγράμματον ὡς «Κύριος» κεῖται ἐν τῷ· «Ἄλλ' ἢ ἐν νόμῳ Κυρίου» καὶ ἐν τῷ· «Ὅτι γινώσκει Κύριος ὁδὸν δικαίων» καὶ νῦν· «Κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.» Τοῦτο δὲ παρατηρητέον, ὅτι οἱ μὲν Ἑβδομήκοντα καὶ ὁ Θεοδοτίων πάντα εἰς τὸν παρεληλυθότα χρόνον, Ἀκύλας δὲ ἅ μὲν εἰς τὸν παρεληλυθότα, ἅ δὲ εἰς τὸν μέλλοντα, Σύμμαχος δὲ πάντα εἰς τὸν ἐνεστηκότα ἔταξαν. Ἔθος γὰρ τοῖς Ἑβδομήκοντα πολλάκις τὰς περὶ Χριστοῦ προφητείας ὡς ἤδη γε νομένας ἀπαγγέλλειν· καθάπερ ἐν τῷ· «Ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος· διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.» Καί· «Λαὸς ὃν οὐκ ἔγνω, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μοι.» Οἴομεθα δὲ αὐτοὺς, τῷ τὸν Θεὸν εἰδέναι τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, καὶ τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἐν τῇ ἐνανθρωπήσει συμβησόμενα αὐτῷ, λέγειν, τῷ λελογίσθαι αὐτὰ ἤδη γεγονέναι τῷ τάδε καὶ τάδε πεπονητότι. Ὅμοίως δὲ καὶ εἰ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον τὰ περὶ αὐτοῦ διηγοῖτο, ὡς περὶ ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχει. Οὐ τοῦτο δὲ φαμεν ὡς οὐδέποτε εἰς μέλλοντα χρόνον ἐκκλινομένων τῶν προφητευομένων τῶν περὶ αὐτοῦ· «Ἴδου» γὰρ, φησὶ, «συνήσει ὁ παῖς μου, καὶ δοξασθήσεται, καὶ ὑψωθήσεται σφόδρα,» καὶ τὰ ἐξῆς. Διαρρήξωμεν τοὺς δεσμοὺς αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Δοκεῖ μοι τοὺς συγκαταβάνας τῷ Σωτῆρι ἀγγέλους 12.1105 ἀγανακτοῦντας ἐπὶ τῇ κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλῇ βασιλέων καὶ ἀρχόντων τῶν ἀοράτων εἰρηκένας τοὺς τέσσαρας πρώτους στίχους, ἅμα καὶ ἐπαποροῦντας τί δήποτε ταῦτα γίνεται. Εἶτ' ἐπεὶ αὐτοὶ ἦσαν οἱ τοὺς ἀνθρώπους δήσαντες, καὶ τὸν ἑαυτῶν ἐπιθέντες αὐτοῖς ζυγόν, ἀποκρίνεται πρὸς τοὺς ἀγγέλους ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, προτρέπων αὐτοὺς ἐπὶ τὸ μιμήσασθαι αὐτὸν τὸν ῥηγνύντα τοὺς δεσμοὺς τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ἀπορρίπτοντα τὸν ζυγὸν αὐτῶν. Διαρρήξωμεν καὶ ἡμεῖς τοὺς δεσμοὺς οἷς ἐδέθημεν ἁμαρτάνοντες, ὅτι σειραῖς τῶν ἑαυτοῦ ἁμαρτιῶν ἕκαστος σφίγγεται. Καὶ τάχα κρεῖττον τὸ διαρρήξαι τοὺς δεσμοὺς, ὡς Σαμψὼν, τοῦ λῦσαι αὐτοὺς, ὡς λέλυται τῆς Ἱερουσαλὴμ ἢ ἁμαρτία· ὅτι ἐδέξατο ἐκ χειρὸς Κυρίου διπλᾶ τὰ ἁμαρτήματα αὐτῆς. Ὁ δὲ ἀπορρίψας ἅψ' ἑαυτοῦ τὸν προειρημένον ζυγὸν δύναται χρῆσθαι τῷ Ἰησοῦ ζυγὸν ἄραι, καὶ φέρειν τὸ ἕλαφρὸν αὐτοῦ φορτίον, καὶ γε νέσθαι ὑποζύγιον αὐτοῦ· καὶ λύσουσι τὸν δεσμὸν αὐτοῦ οἱ μαθηταί. Τότε λαλήσει πρὸς αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ ταραξεί αὐτούς, κ. τ. ἐ. Οἱ λόγοι τῶν ἀπειλῶν, λόγοι εἰσὶν ἐν ὀργῇ ἀπαγγελλόμενοι. Ὑπὸ σπινθηρίῳ δὲ ὁ Θεὸς μετανοήσῃ ἀπὸ τῶν κακῶν ὧν λαλεῖ τοῦ ποιῆσαι, ἐὰν μετανοήσωσιν οἱ ἀκούοντες. Ἐλάλησε δὲ ἐν ὀργῇ αὐτοῦ διὰ Ἰωνᾶ ὁ Θεὸς τοῖς Νινευίταις· καὶ ἐπεὶ ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν, οὐδὲν πεπόνθασιν ὧν ἀκηκόασιν. Προεγίνωσκε τε ὁ Θεὸς, πέμπων τὸν Ἰωνᾶν, τὴν ἔσομὴν νηὶ μετάνοιαν· ἐπὶ σωτηρίᾳ δηλονότι αὐτὸν ἔπεμπε τὸν Ἰωνᾶν. Τάχα δὲ καὶ ἐνθάδε ἐπὶ σωτηρίᾳ λαλήσει πρὸς αὐτοὺς τοὺς ἁμαρτάνοντας, ἐν ὀργῇ αὐτοῦ. Οὐ γὰρ εἶπε· Κολάσει αὐτοὺς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ καὶ μὴ μετανοήσαντας. Τοῦ αὐτοῦ. Διαφέρει δὲ θυμὸς ὀργῆς, ὡς φασὶ καὶ οἱ περὶ τὰ ὀνόματα δεινοὶ, τῷ θυμὸν μὲν εἶναι ὀργὴν ἀναθυμιωμένην καὶ ἔτι ἐκκαιομένην, ὀργὴν δὲ ὄρεξιν ἀντιτιμωρήσεως. Οἶονεὶ οὖν ἀτελέστερος τῆς ὀργῆς ἐστὶν ὁ θυμὸς, καὶ ἤδη πρὸς τὸ ἀποτέλεσμά τι ἐστὶν ἡ ὀργή. Ἀκουστέον δὲ τῆς ἀντιτιμωρήσεως νῦν ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν χρῆσιν ἀντὶ τῆς κολάσεως τῆς ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις, καὶ τῆς ὀρέξεως ἀντὶ τῆς θελήσεως. Ὅτι μέντοιγε καὶ κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν ἕλαττον τί ἐστὶν ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς, δῆλον ἐκ τοῦ λέγεσθαι ἕλεγχον μὲν θυμῷ γίνεσθαι, παιδεύειν δὲ ὀργῇ. «Κύριε» γὰρ, φησὶ, «μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξῃς με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύῃς με.» Ἐλέγχεται δὲ ὁ ἔτι ἐλπίδα ἔχων θεραπείας τῆς χωρὶς βασάνων διὰ λόγου καθαπτομένου· ὁ δὲ μηδὲν ἀπ' ἐλέγχου ὠφελήθεις χρήζει παιδεύσεως τῆς διὰ

μαστίγων καὶ ράβδων. Πᾶσα γὰρ παιδεία πρὸς τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηλικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀπο δίδωσι δικαιοσύνης. Λαλήσει τοίνυν ὁ Θεὸς πρὸς τοὺς ἡμαρτηκότας οὓς ἐγγελᾶ καὶ μυκτηρίζει ἔτι ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι, καὶ δι' ἀναισθησίαν μέγα φρο 12.1108 νοῦντας ὡς ἐπὶ ἀγαθοῖς τοῖς ἰδίους κακοῖς, ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἐμφήνας τὸ θυμοῦσθαι, ταράζει αὐτούς. Οὐ γὰρ ἀθρόως ἐπάγει, προεπιστρεπτικοῦ λόγου τε θυμωμένου φόβῳ μετάνοιαν αὐτοῖς ἐμποιῆσαι δυνα μένου, βασάνους καὶ κολάσεις πρὶν ἀπειπεῖν αὐτούς τὴν διὰ τῶν φιλανθρωποτέρων θεραπείαν· Θεσσαλο νικεῦσι γοῦν γράφων ὁ μακάριος Παῦλος περὶ Ἰουδαίων τῶν σταυρωσάντων τὸν Κύριον, φησὶν· «Ἐφθασεν ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.» Ἡ οὐκ ἔφθασεν ἐπ' αὐτοὺς διὰ προφήτας ἢ προαναφωνηθεῖσα ὀργὴ πα θόντας ὑπὸ Ῥωμαίων πάντα δεινὰ καὶ ἀνήκεστα; Αἴτησαι παρ' ἐμοῦ, καὶ δώσω σοι ἔθνη τὴν κληρονομίαν σου, καὶ τὴν κατάσχεσίν σου τὰ πέρατα τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Τέθειται γὰρ ὡς ἄνθρωπος κληρονόμος πάντων οικονομικῶς, ἵνα λοιπὸν ὡς αὐτῷ προσήκοντά τε καὶ ἴδιον ἀνασώσῃ κληρον τούς ἐπὶ τῆς γῆς ἀνοσίως διεσπαρμένους ὑπὸ τε τοῦ δια βόλου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ δυνάμεων πονηρῶν· οὗ καὶ εἰς πέρας ἐνηνεγμένου, πρὸς τὸν ἑαυτοῦ Πατέρα φησὶ περὶ ἡμῶν· «Οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου, σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτούς δέδωκάς.» Ἄθρει δὴ οὖν ὅπως εἰς τὸν ὑπάρχοντα αὐτῷ πλοῦτον κατὰ φύσιν ἄνεισι καὶ μετὰ σαρκός. Εἰ γὰρ ἦσαν οἱ ἐν κόσμῳ τοῦ Πατρὸς, κατὰ τινα τρόπον νοηθεῖεν ἂν τοῦ συμ βουλευόντος αὐτῷ Λόγου· τοιγάρτοι καὶ ἔφασκε· «Πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμὰ· καὶ δεδὸ ξασμαι ἐν αὐτοῖς.» Πῶς οὖν αἰτεῖν προστάττεται, καὶ δέχεται μὲν εἰς κληρονομίαν ἔθνη, κατάσχεσιν δὲ ποιεῖται τὰ πέρατα τῆς γῆς; Ἀποσκιρτήσαντα γὰρ ἐξιτήλως τὸν ἄνθρωπον δουλείας τῆς ὑπὸ Θεοῦ, δια σῶσαι θέλων τοῦτον Γενεσιουργὸς καὶ Πατὴρ πέ πομφεν εἰς τόνδε τὸν ἐνεστηκότα κόσμον τὸν μονο γενῆ Λόγον, ἵνα γενόμενος σὰρξ, καὶ χωρηθεῖς, καὶ φύσει ἀστραφῆς, κηρύξῃ αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν. Οὐκοῦν κἂν εἰ λέγοιτο λαβεῖν, καὶ τεθεῖσθαι κληρονόμος διὰ τὸ ἀνθρώπινον, οὐκ ἀγνοήσωμεν τὴν οἰκονομίαν. Τοῦ αὐτοῦ. Τὴν κληρονομίαν λέγει τὴν λο γικὴν φύσιν, ἢ καὶ αὐτὴ κληρονομεῖ ὡς σοφίαν, οὕτω καὶ γνώσιν, καὶ ἀλήθειαν, καὶ δικαιοσύνην. Ἔστι δὲ ἡ κληρονομία τῆς λογικῆς φύσεως θεωρία τῶν σω ματικῶν καὶ τῶν ἀσωμάτων, καὶ τούτων ἀπάντων αἰτίου Θεοῦ. Ποιμανεῖς αὐτούς ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ· ὡς σκευὴ κεραμέως συντρίψεις αὐτούς, κ. τ. ἐ. Καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ ἡ ἐκπληκτικωτέρα ἀγωγή, ἣς δέονται οἱ ἁμαρτάνοντες καὶ οἱ ἀσθενέστεροι τῶν πεπιστευκένοι νομιζομένων, ράβδος ὀνομάζεται, λέ γοντι· «Τί θέλετε; ἐν ράβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραότητος;» Καὶ ἔτι πρότερον παρὰ τῷ Προφήτῃ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ὁ θεῖος λόγος ἀπειλεῖ ράβδον καὶ μάστιγας, ἐπὶ τῷ τὸν ἔλεον μὴ ἀποστήσαι ἀπὸ τοῦ Πατρὸς αὐτῶν, τουτέστι τοῦ Χριστοῦ, τοιαύτης θεραπείας δεομένων. «Ἐπισκέψομαι» γὰρ, φησὶν, «ἐν ράβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, 12.1109 καὶ ἐν μάστιγι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν· τὸ δὲ ἔλεός μου οὐ μὴ διασκεδάσω ἀπ' αὐτοῦ.» Διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Χριστὸς ράβδος εἶναι παρὰ τῷ Ἡσαΐα λέγεται. Ἄλλ' ἐπεὶ τινες οὐ δέονται τῆς ἐν σκληρότητι ἀγω γῆς ἑαυτοὺς παρέχοντες ἀξίους τῆς χρηστότητος τῶν θεωρημάτων τοῦ λόγου, καὶ ἄνθος παρὰ τῷ αὐτῷ προφήτῃ ὀνομάζεται· «Ἐξελεύσεται γὰρ, φησὶ, ράβδος ἐκ τῆς ρίζης Ἰεσσαΐ, καὶ ἄνθος ἐκ τῆς ρίζης ἀναβήσεται, καὶ ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτὸν Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πνεῦμα σοφίας καὶ συνέσεως, πνεῦμα βουλήσ καὶ ἰσχύος, πνεῦμα γνώσεως καὶ εὐσεβείας, καὶ ἐμπλήσει αὐτὸν πνεῦμα φόβου Θεοῦ.» Ῥάβδου τοίνυν δέονται ποιμαίνουσης οἱ κτηνωδέστεροι τῶν τῷ Θεῷ διὰ Χριστοῦ προσερχομένων. Ἀναγκαῖον δὲ ἀκολούθως σῶσαι πῶς ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ φησὶν ὁ δὸς αὐτῷ κλη ρονομίαν τὰ ἔθνη, καὶ κατάσχεσιν τὰ πέρατα τῆς γῆς· «Ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίψεις αὐτούς.» Τίς γὰρ δίδωσι κληρονομίαν ἐπὶ τῷ συντριβῆναι αὐτὴν ὑπὸ τοῦ κληρονομοῦντος; Δεικτέον

οὖν ἀπὸ τῶν Γρα φῶν τὴν συντριβὴν τινων κείσθαι ἐπ' ὠφελείᾳ. Εὖ ρομεν δὴ ἐν τῷ πεντηκοστῷ ψαλμῷ τὸ, «Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον· καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξου δένώσει·» καὶ ἐν ἐτέρῳ προφήτῃ προστακτικῶς λεγόμενον τὸ, «Ἀπὸ συντριβῆς πνεύματος ὑμῶν ὀλολύξετε.» Οὐκοῦν πνεῦμά ἐστιν ἐν ἡμῖν ὃ συν τρίψαι δεῖ, ἵνα συντριβὴν γένηται θυσία τῷ Θεῷ. Καὶ τί ἂν ἄλλο τοῦτο εἶη ἢ τὸ χειρὸν, ὅπερ ὑγιᾶς μὲν εἶναι δοκεῖ ὅτε ἐνεργεῖ· συντέτριπται δὲ, ὅτε λόγῳ Θεοῦ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ συνεθραύσαμεν. Ἄλλὰ καὶ καρδία τις ἐν ἡμῖν ὑπάρχει ποτὲ μέγα φρονοῦσιν ἐπὶ μοχθηροῖς δόγμασι σεσωματοποιημέ νοις εἰς ἐνότητα εἰρμοῦ ἐπιβλάβη ὀλόκληρος νομιζο μένη καὶ μετέωρος, ἦν ἀναγκαῖον συντρίψαι καὶ τα πεινώσαι, ἴν', οὕτως ἀποθεμένη τὸ τοῦ ἐξουθενεῖσθαι ὑπὸ Θεοῦ εἶναι ἀξία, γένηται ἐν προσαγωγῇ παρὰ τῷ ἀμειβομένῳ τοὺς αἰσθομένους ἑαυτῶν, καὶ κακίζον τας μὲν τὴν πονηρὰν αὐτῶν διάθεσιν, προσφεύγον τας δὲ τῇ χρηστότητι τοῦ μόνου εὐεργετῆσαι αὐτοὺς δυναμένου Θεοῦ. Σαφὲς δὲ καὶ ἐκ τῶν προειρημένων καὶ τὸ, «Ἀπὸ συντριβῆς πνεύματος ὑμῶν ὀλολύξετε.» Ὅνπερ οὖν τρόπον πνεῦμα συντετριμμένον θυσία προσ ακτέον τῷ Θεῷ, καὶ καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην τῷ καλῶς αὐτὴν ἐν τούτοις γεγο νέναι οὐκ ἐξουθενεῖ ὁ Θεός, καὶ ὀλολυγμὸν ἀπὸ συν τριβῆς πνεύματος ἀναπεμπόμενον προσίεται· οὕτως συντριβὴν τινα νοήσομεν ἦν ἐργάζεται ὁ Χριστὸς πειθόμενος τῷ δόντι αὐτῷ τὰ ἔθνη κληρονομίαν, καὶ τὴν κατάσχεσιν τὰ πέρατα τῆς γῆς, τὸ γεῶδες καὶ ὑλικὸν ἀπὸ τῶν παθῶν καὶ τῶν τῆς κακίας ιδιωμάτων προσγενόμενον τῇ ψυχῇ συνθραύων, καθ' ὃ εἰδωλο λάτραι ἦσαν καὶ πόρνοι. Καὶ γὰρ λέγεται ἐν ἑβδόμῃ κοστῷ ἐβδόμῳ ψαλμῷ· «Ὅτε ἀπέκτεινεν αὐτούς, τότε ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἐπέστρεφον καὶ ὠρθίζον πρὸς τὸν Θεόν, καὶ ἐμνήσθησαν, ὅτι ὁ Θεὸς βοηθὸς αὐτῶν ἐστι, καὶ ὁ Θεὸς ὁ ὕψιστος λυτρωτὴς αὐτῶν ἐστιν.» Οὐκ ἄτοπον τοίνυν τὸ οὕτως ἀποκτίνυσθαι, 12.1112 ἢ ὡς σκεῦος κεραμέως συντρίβεσθαι· καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ὅσον εἰσὶν ἁμαρτωλοὶ, ἐλογίσθησαν, ὡς φησὶν ὁ προφήτης Ἰερεμίας, εἰς ἀγγεῖα ὀστράκινα, ἔργα χειρῶν κεραμέως. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ποιμαίνει κατ' ἐπαγγελίαν Θεοῦ, ποιμὴν οὖν ὁ Χριστὸς. Ποιμὴν δὲ ἐστὶ ποιμαίνων ἐν ράβδῳ σιδηρᾷ, καὶ ποιμὴν καλός. Τοῦ αὐτοῦ. Ῥάβδος Θεοῦ ἢ ἐξουσία, ἢ κατὰ τῶν ἀπειθούντων τιμωρία, τουτέστιν ἐν τῷ σταυρῷ· ἢ μὲν γὰρ ὕλη ξύλου, ἢ δὲ ἰσχύς σιδηρᾷ. Καὶ νῦν, βασιλεῖς, σύνετε, παιδεύθητε, πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἀλλότριον μὲν τῆς χρηστότητος τοῦ Σωτῆρος τὸ τοῖς παραστᾶσι βασιλεῦσι τῆς γῆς μετὰ τῶν ἀρχόντων τῶν συναχθέν των κατ' αὐτοῦ λέγειν τὸ, «Καὶ νῦν, βασιλεῖς, σύν ετε·» εἰ γὰρ καὶ πρότερον ἀγνοήσαντες ἐπεβουλεύσατε, ἀλλὰ νῦν συνέντες μετανοήσατε. Τῷ δὲ μὴ προσκεῖσθαι τὸ «τῆς γῆς,» μήποτε «βασιλεῖς» τοὺς ἀγίους φησὶν· κυρίως γὰρ βασιλεὺς ὁ ἄρχειν ἐπιστάμενος ἀνυπευθύνως. Πῶς δὲ οὐ βασιλεὺς ὁ κληρονομῶν βασιλείαν οὐρανῶν, καὶ ἐσόμενος ἐν βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ; Καὶ δεῖ γε τὸν ἅγιον, ἀγωνιζόμενον βασιλεύειν, ἄρξασθαι ἀφ' αὐτοῦ καὶ τῶν ἰδίων κινήματων. Τούτων γὰρ πρότερον βασιλεῦσαι δεῖ, μηκέτι βασιλευόμενον ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας τῆς μεμελε τηκυίας βασιλεύειν ἐν τῷ θνητῷ ἡμῶν σώματι. Δοκεῖ δὲ τὸ, «ἐπιστημώθητε,» ὡς Ἀκύλας ἐκδέδωκεν, ἐμ φατικώτερον εἶναι τοῦ «σύνετε,» προστάσσον ἐπὶ στήμην ἀναλαβεῖν οἰκείαν οὔσαν οὐκ ἄλλῳ τῷ ἢ τοῖς βασιλεῦσι· «Παιδεύθητε, πάντες οἱ κρίνοντες τὴν γῆν.» Ὅν τρόπον διχῶς ἐξεδεξάμεθα τοὺς βασιλεῖς, οὕτως καὶ τοὺς κρίνοντας τὴν γῆν νοῆσαι ἡμᾶς δυνατόν. Ἡ γὰρ οἱ ἄρχοντες οἱ συναχθέντες ἐπὶ τὸ αὐτὸ κατὰ τοῦ Κυρίου καὶ κατὰ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ κρίνοντες λέγοντο ἂν τὴν γῆν, οἰκείου τοῖς ἄρχουσιν ἔργου τυγχάνοντος τοῦ κρίνειν· ἢ κρίνοντες τὴν γῆν οἱ ἅγιοι, ὡς δεῖξομεν. Τὸ δὲ, «παιδεύθητε,» ἦτοι δηλοῖ τὸ, τῇ παιδείᾳ καὶ διδασκαλίᾳ ἑαυτοὺς παράδοτε, ἢ τοῖς κολαστηρίοις τοῖς παιδεύουσι τοὺς τοιούτων φαρμά κων δεδημένους. Εἰκὸς δὲ, ζητήσει τις εἰ κατὰ τὴν ἐν κολάσει παιδείαν προστάσεται τις παιδευθῆναι, καὶ

έκουσίως έαυτὸν ταύτη παραδοῦναι. Ἀποκριτέον δὲ πρὸς τὴν ζήτησιν πλειόνων κατὰ τὸν τόπον ἀπο ρουμένων, ὅτι τάχα μὲν τινες, τῷ εἶναι νήπιοι, καὶ ἄκοντες ἐπὶ τὴν τοιαύτην παιδείουσι ἔλκονται· καὶ οὗτοί γε περὶ ὧν ὁ Προφήτης φησὶν· «Ἐὰν ἐγκατα λείπωσιν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὸν νόμον μου, καὶ ἐν τοῖς κρίμασί μου μὴ πορευθῶσιν· ἐὰν τὰ δικαιώματά μου βεβηλώσωσιν, καὶ τὰς ἐντολάς μου μὴ φυλάξωσιν, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐν μάστιγι τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, τὸ δὲ ἔλεός μου μὴ διασκεδάσω ἀπ' αὐτοῦ.» Τάχα δὲ καὶ εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες τῶν ἰδίων πταισμάτων τινὲς παραδιδόασιν ἑαυτοὺς, ὡς ἐπὶ θεραπεία δεόμενοι τοῦ τὴν ἐπιστὴ μὴ ταύτην ἔχοντος, τοῖς ἐπιπονωτάτοις καὶ βελτιῶσαι δυναμένοις. Οἶμαι δὲ τούτων εἶναι τοὺς παρὰ τῷ 12.1113 Ἑσαΐα λεγομένους· «Θελήσουσιν, εἰ ἐγένοντο πυρὶ καυστοί» καὶ τοὺς εὐχομένους κατὰ τὸν Ἱερεμίαν, καὶ λέγοντας· «Παίδευσον ἡμᾶς, Κύριε, πλὴν ἐν κρίσει, καὶ μὴ ἐν θυμῷ, ἵνα μὴ ὀλίγους ἡμᾶς ποιήσης.» Τὰ γὰρ ἐπίπονα καὶ τὰ σφοδρότερα παραιτοῦμενοι, τὰς κολάσεις οὐ πάντη παραιτοῦνται δι' ὧν λέγουσιν. Ἐπιστήσωμεν δὲ εἰ μὴ τῶν ἐκουσίως κο λαζομένων ἐστὶν ἡ λέγουσα φωνή· «Ὁργὴν Κυρίου ὑποίσω, ὅτι ἡμαρτον αὐτῷ, ἕως τοῦ δικαιῶσαι αὐτὸν τὴν δίκην μου.» Τάχα οὖν καὶ οἱ κρίνοντες τὴν γῆν οὐ παιδευθήσονται, ἐὰν μὴ ἑαυτοὺς τῷ παιδεύεσθαι παραδῶσιν. Ἐπειδὴ δὲ μᾶλλον προσετιθέμεθα τῷ βασιλεῖς εἶναι τοὺς ἐπὶ τὴν σύνεσιν καλουμένους ἁγίους, φέρε παραπλησίως ἴδωμεν καὶ τοὺς κρίνοντας τὴν γῆν. Ἴδιον δὲ τοῦτο τῶν ἁγίων εὐρίσκομεν, κρίνειν δι' ὧν εὖ πεποιήκασιν, τοὺς μὴ τὰ ὅμοια ἐζηλωκότας. «Ἄνδρες» γὰρ «Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει καὶ κατακρινούσι τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε,» φησὶν ὁ Σωτὴρ. Ἀλλὰ καὶ «βασιλίσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει, καὶ κατακρινεῖ τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης, ὅτι ἤλθεν ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκούσαι τῆς σοφίας Σολομώντος, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομώντος ὧδε.» Οὐκοῦν Νινευῖται καὶ ἡ βασιλίσα νότου τῶν κρι νόντων εἰσὶ τοὺς τοῦ Σωτῆρος ἀκούσαντας, καὶ μὴ μεταβαλόντας, καὶ τοὺς καταφρονήσαντας τῆς διδασκαλίας Ἰησοῦ. Τάχα δὲ οὕτως καὶ οἱ τοῦ Χριστοῦ ἀπόστολοι κρινούσι τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ μὴ πιστευούσας εἰς τὸν Χριστόν. Καὶ πᾶσαν δὲ τὴν γῆν οἱ ἐν πάσῃ τῇ γῇ πεπιστευκότες κρινούσιν ἕκα στοι τῶν ἐν μέρει τοὺς ἐκεῖ ἀπίστους. Παρακαλεῖ τοίνυν ὁ λόγος τοὺς κρίνοντας τὴν γῆν ἐπὶ τὴν παίδευσιν τὴν κατὰ παράδοσιν ἐπιστήμης, ὡς καὶ ὁ Σολομῶν ἐν ταῖς Παροιμίαις ἐπὶ τὸ αὐτὸ λέγων· «Λάβετε παιδείαν, καὶ μὴ ἀργύριον, καὶ γνῶσιν ὑπὲρ χρυσίου δεδοκιμασμένον.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ καλεῖ αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν, καὶ βασιλεῖς καλεῖ, εἰς ὅπερ εἶχον ἀξίωμα ἀνατρέχειν πείθων. Σύνετε οὖν, ὦ βασιλεῖς, διὰ τί μοι δέδοται τὰ ἔθνη κληρονομία. Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, καὶ ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ, κ. τ. ἐ. Δόξει μὲν τισὶν ὁ δουλεύων πάντως δούλος εἶναι, καὶ μάλιστα ἐνθάδε ἐπεὶ πρόσκειται τὸ, «ἐν φόβῳ,» τοῦ εὐληφότες πνεῦμα δουλείας ὄντος «ἐν φόβῳ.» Καὶ οὐ ψευδῶς γε δόξει. Δύναται δὲ καὶ ὁ υἱὸς δουλεύειν. Καὶ οὐ μόνος ὁ φόβος αἴτιος τοῦ δουλεύειν τυγχάνει, ἀλλὰ καὶ ἀγάπη. Διὰ τῆς ἀγάπης γοῦν ὁ Ἀπόστολος διδάσκει δουλεύειν ἡμᾶς ἀλλήλοις. Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν γέγονεν ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ οὐχ ὡς ἀνακείμενος, ἀλλ' ὡς ὁ διακωνῶν, δουλεύων καὶ νίπτων τοὺς πόδας αὐτῶν. Καὶ οὐδέπου ταῦτα φόβῳ θεμιτὸν αὐτὸν πεποιηκέναι· σαφὲς γὰρ, ὅτι ἀγάπη 12.1116 τελεία ταῦτα αὐτῷ πέπρακται. Εἰ μὲν οὖν βασιλεῖς οἱ ἐν τοῖς πρὸ τούτων βασιλεῖς γῆς ὠνομασμένοι καὶ νῦν λέγονται, αὐτοῖς προστάττεσθαι δύναται τὸ δουλεύσαι τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ, ὡς δούλοις ἀρχῆθεν οὐ δυναμένοις χωρῆσαι τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας. Καὶ τηρητέον ἐπ' αὐτῶν τὸ, «ἐν φόβῳ,» ὃν ὁ φοβούμενος κόλασιν οὐκ ἔχει, καὶ οὐ τετελειώται. Καὶ τὰ ἀκόλουθα δὲ περὶ τοῦ, «Ἀγαλλιᾶσθε αὐτῷ ἐν τρόμῳ,» νοητέον. Εἰ δὲ βασιλεῖς οἱ ἅγιοι καὶ κρίνοντες τὴν γῆν οἱ κατὰ τὴν διήγησιν

ἐρμηνευθέντες, δυναμένων δουλεύειν καὶ τῶν υἱῶν τῷ Κυρίῳ, τὸν φόβον μεταληπτέον εἰς τὴν παρά τισιν εὐλάβειαν ὠνομασμένην, ἣτις οὐδαμῶς κόλασιν ἔχει. Ὅτι δὲ φόβος ὁ μὴ κόλασιν ἔχων ὠνομασται ἐν τῇ Γραφῇ τελείου κατόρ θωμα τυγχάνων, σαφές ἐκ τοῦ· «Οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.» Δόξομεν δὲ βιάζεσθαι, διὰ τὸ ἐπιφέρεισθαι τὸ «ἐν τρόμῳ.» Ἄλλὰ μήποτε οἱ μὲν τέλειοι βασιλεῖς τυγχάνουσιν, οἱ δὲ κἂν τῷ φόβῳ παιδαγωγούμενοι κριταὶ γῆς, ἐν οἷς προστάσσει ὁ Σωτὴρ ἀγαλλιᾶν μὴ ἀνειμένως, μηδὲ ἀπολελυμένως, ἵνα μὴ ἐκπέσωσιν εἰς χαύνωσιν καὶ οἴησιν, ἀλλ' «ἐν τρόμῳ,» καὶ οἶονεὶ συνεσταλμένως, μετὰ τοῦ σκοπεῖν τὸ δύνασθαι πεσεῖν, εἰ καταλείποι ἡ ἐπισκοπὴ τὸν γενόμενον ἐν τινὶ ἀξίῳ τοῦ εὐλόγως ἐπαίρεσθαι. Τὸ δὲ «ἀγαλλιᾶσθαι» ἀπὸ τῆς συνηθείας ἐστὶ τῆς Γραφῆς· ὅπερ οἴομεθα εἶναι χαρὰν ἐν τῇ ἐπινοίᾳ, ἔχουσιν τὴν τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν ψυχὴν κοινωνίαν συγκαίροντος τῷ ἁγίῳ. Δράξασθε παιδείας, μήποτε ὀργισθῆ Κύριος, καὶ ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, κ. τ. ἐ. Τὴν μὲν προκοπὴν διὰ τοῦ, «παιδεύθητε,» παριστᾷ, τὴν δὲ τελείωσιν διὰ τοῦ, «δράξασθε παιδείας.» Τῷ δὲ ἐπιμελῶς παρατηροῦντι σαφές ἐστίν, ὅτι ἐν δέχεται τὸν ἀτελεῖ ἐν παιδείᾳ καὶ μὴ προκόποντα ἔτι ὀργῆς Κυρίου μεταλαμβάνειν, τὸν δὲ τέλειον ἀδύνατον ταύτης μετέχειν. Εἰ γὰρ δράξασθαι τις παιδείας κελεύεται ὑπὲρ τοῦ μὴ ὀργισθῆναι αὐτῷ τὸν Κύριον, κἂν μετάσχοι τῆς ὀργῆς μὴ δραξάμενος τῆς παιδείας· ἐν προκοπῇ μέντοιγε τῆς παιδείας ὦν, τέλεον ἔλευ θερούσης ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς ὀργῆς ἐπερχομένων παθημάτων τῆς περιδράξεως τῆς παιδείας, οὐχὶ δὲ τῆς ἐπαγωγῆς καὶ τῆς ἀρχῆς τῆς κατὰ τὴν παιδείαν· πάντως γὰρ ὁ ἔτι παιδευόμενος ἀτελής ἐστίν, ἀτελής δὲ ὦν ὀργῆς δύναται πεῖραν λαβεῖν Θεοῦ. Ἄλλ' ἐπεὶ οὔτε ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ πρόσκειται, οὔτε ἐν ταῖς λοιπαῖς ἐρμηνείαις τὸ, «δικαίας,» ὑποπευόμενον μὴ ποτε ἢ κατ' οἰκονομίαν προσέθηκαν τοῦτο, ἢ τὰ ἀντίγραφα ἡμάρτηται. Κατ' οἰκονομίαν μὲν, ἵνα οὕτως νοήσωμεν· Ἐὰν μὴ δράξησθε παιδείας, ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, καὶ ἐκπεσεῖσθε αὐτῆς, ὀργισθέντος ὑμῖν τοῦ Κυρίου· ἀλλ' ὡς πρὸς τὸ ἀκριβές, εἰ παιδευτική ἐστὶν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, πῶς, διὰ τὸ ὀργισθῆναι Κύριον, ἀπολεῖται τις ἐξ ὁδοῦ δικαίας; Οὐ πάντως δὲ διὰ τὴν ὀργὴν ἀπολεῖσθε ἐξ ὁδοῦ δικαίας, ἀλλὰ τοῦτο ἔψεται ὑμῖν διὰ τὰ ἁμαρτήματα. Ἐὰν μὴ ἦ κείμενον τὸ, «δικαίας,» ἐπεὶ οἱ μὴ δραξάμενοι παιδείας πάντως εἰσὶν ἐν ὁδῷ οὐκ 12.1117 ἀγαθῇ, δύναται λεληθότως λέγεσθαι, ὅτι μὴ δρασομένων ὑμῶν παιδείας ὀργισθήσεται Κύριος, ἐκ τοῦ ἀπολέσθαι ὑμᾶς ἐκ τῆς ὁδοῦ ἐν ἣ διατρίβετε, ἵνα μηκέτι ὑπάρχητε ἐν αὐτῇ. Ὅταν ἐκκαυθῆ ἐν τάχει ὁ θυμὸς αὐτοῦ, μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Εἰ καὶ δευτέρον λέγεται ὁ θυμὸς τῆς ὀργῆς, ἀλλὰ τῷ τηροῦντι τὴν σύμφρασιν τῆς Γραφῆς, φανερόν ὅτι ἐκκαίεται πρῶτον ὁ θυμὸς, καὶ ὀργισθέντος τοῦ Θεοῦ ἀπόλλυται τις ἀπὸ τῆς ὁδοῦ. Τὸ δὲ ἐν τάχει καίεσθαι τὸν θυμὸν, ἢ μετ' ὀλίγον, ἢ μετὰ βραχὺ ἀναπαύεσθαι αὐτόν, διδάσκει τὴν μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ βίου κόλασιν. Μακάριοι πάντες οἱ πεποιθότες ἐπ' αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Κατακουστέον τοῦ, «πεποιθότες,» πίστιν ἐμφαίνοντος μετ' ἐλπίδος ἀνυπόπτου βεβαιοτάτην, καὶ ἐδραϊάν, καὶ ἄσειστον, οὐδὲ ἐν τοῖς δοκοῦσι χαλεπωτάτοις καὶ ροῖς τοῦ πεποιθότος ἀπογινώσκοντος τὴν τοῦ Κυρίου εἰς αὐτόν παρουσίαν, οὐδενὸς παρέλκοντος αὐτόν. ΨΑΛΜΟΣ Γ'. Ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, ὅποτε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Δοκεῖ ὁ ψαλμὸς εἰρησθῆναι τῷ Δαυΐδ, ὅποτε ἀπεδίδρασκεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Ὅλα δὲ τὰ ἐν τῷ ψαλμῷ σῶσαι πρὸς τὴν ἱστορίαν οὐ δυνατόν· τί γὰρ συμβάλλεται πρὸς τὸ προκείμενον· «Ἐγὼ ἐκοιμήθην, καὶ ὑπνώσα, ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεται μοι;» Καὶ εἰ βούλοιο δέ τις δουλεύειν τῇ λέξει, πλέον αὐτῆς μηδὲν ἐπιζητῶν, παραστησάτω πῶς ἀληθεύει λέγων ὁ Προφήτης· «Ὁδόντας ἀμαρτωλῶν συνέντριψας.» Δεῖ δὲ ζητῆσαι τίς ὁ Δαυΐδ, καὶ τίς ὁ Ἀβεσσαλώμ, καὶ ἡ ἐπίθεσις αὐτοῦ ἢ κατὰ τοῦ πατρὸς, ἢ τε φυγῆ τοῦ βασιλέως πρῶτος φέροντος τὴν ἐπανάστασιν τοῦ τῆς

βασιλείας αὐτοῦ ἐπὶ θυμῆσαντος υἱοῦ, καὶ ἐντελλομένου τοῖς ὑπ' αὐτὸν φείσασθαι τοῦ παιδαρίου Ἀβεσσαλώμ. Πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς εὕρομεν Δαυῖδ εἶναι τὸν Χριστὸν, ὡς περ ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδόῳ ψαλμῷ· «Εὔρον Δαυῖδ τὸν δοῦ λόν μου· ἐν ἐλαίῳ ἀγίῳ ἔχρισα αὐτόν· ἡ γὰρ χεὶρ μου ἀντιλήψεται αὐτῷ, καὶ ὁ βραχίον μου ἀντισχύσει αὐτόν. Οὐκ ὠφελήσει ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, καὶ υἱὸς ἀνομίας οὐ προσθήσει τοῦ κακῶσαι αὐτόν. Καὶ συγκόψω ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς μισοῦντας αὐτὸν τροπώσομαι. Καὶ ἡ ἀλήθειά μου καὶ τὸ ἔλεός μου μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐν τῷ ὀνόματί μου ὑψωθήσεται τὸ κέρας αὐτοῦ, καὶ θήσομαι ἐν θαλάσῃ χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐν ποταμοῖς δεξιὰν αὐτοῦ. Αὐτὸς ἐπικαλέσεται με· Πατήρ μου εἶ σὺ, κάγω πρωτότοκον θήσομαι αὐτόν, ὑψηλὸν παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς. Εἰς τὸν αἰῶνα φυλάξω αὐτῷ τὸ ἔλεός μου, καὶ ἡ διαθήκη μου πιστὴ αὐτῷ. Καὶ θήσομαι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τὸ σπέρμα αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ.» Καὶ ἐν τῷ Ἑσαΐα λέγοντι· 12.1120 «Καὶ διορθωθήσεται μετ' ἐλέους θρόνος, καὶ καθιεῖται ἐπ' αὐτοῦ μετὰ ἀληθείας ἐν σκηνῇ Δαυῖδ κρίνων καὶ ἐκζητῶν κρῖμα καὶ σπεύδων δικαιοσύνην.» Πρὸς βύτερος δὲ πολλῶ γενόμενος τῷ χρόνῳ Ἑσαΐα ὁ Δαυῖδ ὁ ἄνθρωπος, οὐχὶ προφητεύεται κρίνειν μέλλων, ἀλλ' ὁ Χριστὸς ὃν ἔδωκεν ὁ Πατὴρ «κρίσιν ποιεῖν, ὅτι Υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν.» Καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ σαφῶς ὁ Χριστὸς Δαυῖδ εἶναι λέγεται ἐν τῇ ὁράσει τῇ πρὸς τοὺς ποιμένας οὓς ψέγει ὁ λόγος ἐπὶ τῷ μὴ καλῶς ὠκονομηκέναι τὰ πρόβατα. Ἐξῆς δὲ ἴδωμεν τίς ὁ Ἀβεσσαλώμ ὁ υἱὸς τοῦ Δαυῖδ. Καὶ οἱ μὲν οἰήσονται αὐτὸν εἶναι εἰκόνα τοῦ προδότου Ἰούδα, οἱ δὲ τοῦ διαβόλου. Μελίτων γοῦν ὁ ἐν τῇ Ἀσίᾳ φησὶν αὐτὸν εἶναι τύπον τοῦ διαβόλου ἐπαναστάντος τῇ Χριστοῦ βασιλείᾳ, καὶ τούτου μόνου μνησθεὶς οὐκ ἐπεξηργάσατο τὸν τόπον. Κύριε, τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; Πολλοὶ ἐπανίστανται ἐπ' ἐμὲ, πολλοὶ λέγουσι τῇ ψυχῇ μου· Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει ταῦτα λέγεται ὑπὸ τοῦ Δαυῖδ ἀποδιδράσκοντος τὸν Ἀβεσσαλώμ ἐπαναστάντα αὐτῷ· ὅτε ἐπορεύθησαν μετὰ τοῦ Ἀβεσσαλώμ διακόσιοι ἄνδρες ἐξ Ἱερουσαλήμ κλητοὶ, πορευόμενοι τῇ ἀπλότῃ αὐτῶν, οἱ οὐκ ἔγνωσαν πᾶν ῥῆμα, οἱ πάντες ἔθλιβον τὸν Δαυῖδ. Μᾶλλον δὲ ἐκ προσώπου τοῦ Δαυῖδ ἀπαγγέλλεσθαι αὐτὰ ἐξεδεξάμεθα, ὡς καὶ ἐν τοῖς εἰς τὴν ἐπιγραφὴν παρεστήσαμεν. Καὶ ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ ἱστορίᾳ ἔθλιβον μὲν τὸν Δαυῖδ πληθυνόμενοι οἱ προστιθέμενοι πολλοὶ τῷ Ἀβεσσαλώμ· οἱ δὲ ἐπιστάμενοι αὐτῷ Ἀχιτόφελ, καὶ Σεμεεὶ, καὶ Θεκῶν, καὶ εἴ τις ἕτερος τῶν μεγάλα δυναμένων. Οἱ δὲ λέγοντες μὴ εἶναι σωτηρίαν αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ, δύνανται ἕτεροι τῶν θλιβόντων καὶ ἐπανισταμένων εἶναι, καὶ μηδαμῶς ἀκολουθησάντων τῷ Ἀβεσσαλώμ, ἀπεγνωκότες τὸν Δαυῖδ ὡς νενικημένον, ταῦτα εἰρηκέναι. Οἱ δὲ τὸν Σωτῆρα θλίβοντες σαρκίνως οἱ Ἰουδαῖοι οἱ κεκραγότες· «Αἶρε, αἶρε τὸν τοιοῦτον ἀπὸ τῆς γῆς.» Ἐπανέστησαν δὲ αὐτῷ Ἰούδας ὁ προδότης καὶ Καϊάφας. Οἱ δὲ λέγοντες τῇ ψυχῇ αὐτοῦ μὴ εἶναι σωτηρίαν, οἱ παραπορευόμενοι ἦσαν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, λέγοντες τὸ, «Καταβάτω ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσωμεν αὐτῷ.» Ὑψηλότερον δὲ νοῆσαι ἔστιν ἀνθρώπων διαφορὰς, θλιβόντων καὶ ἐπανισταμένων, καὶ ἀπογινωσκόντων ἐν αὐτῷ εἶναι σωτηρίαν, οὕτως· πάντες μὲν οἱ προστάται καὶ διδάσκαλοι λόγων ἐτέρων παρὰ τὰ τοῦ Χριστοῦ δόγματα εἶεν ἂν οἱ ἐπανισταμένοι αὐτῷ· οἱ δὲ συνευδοκοῦντες καὶ μαθητεύομενοι τῇ τούτων διδασκαλίᾳ οἱ θλίβοντες αὐτόν. Οἱ δὲ ἀπιστοῦντες, οὐχὶ μετὰ τοῦ διδάσκειν τὰ ἐναντία, οὐδὲ μετὰ τοῖς ψευδεσιν μαθητεύεσθαι, περὶ τοῦ εἶναι τὴν θεότητα ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Χριστοῦ, λέγοντι· ἂν οὗτοι φάσκουν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ μὴ εἶναι σωτηρίαν αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ, ἦτοι αὐτῷ κατὰ τὴν ἱστορίαν τὴν τὰ τεράστια ἀπαγγέλλουσαν περὶ τῆς ἐπιδημίας αὐτοῦ, ἢ ἐν τῷ λόγῳ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ μὴ εἶναι καθὸ ἐπαγγέλλεται σωτηρίαν. Δύνανται μὲν τοιγε καὶ ἐτέρως θλίβοντες εἶναι πάντες οἱ ἁμαρτὰ 12.1121 νοντες. Καὶ ὡς περ γε οὐ κατὰ πρόθεσιν τοῦ κακοποιεῖν

τὸν πατέρα θλίβει μοχθηρὸς υἱὸς τὸν γεγεννη κότα, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνου στοργὴν ἀκολουθεῖ τὸ πάντως θλίβεσθαι αὐτὸν ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι τοῦ υἱοῦ· τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἡ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἀμαρτανόντων κακία θλίβει τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ὅσω δέ τις ἐν πλείοσιν ἀγαθοῖς ἔργοις γίνεται καὶ ὑγιέσι δόγμασιν, ὡς μείζων ὑπὸ πλείονων θλίβεται, πολλῶν ἐπανισταμένων αὐτῷ, ὥστ' ἂν πολλοὺς πάλιν εἰπεῖν, «Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ,» ἀπογνόντας τὰ κατ' αὐτὸν, εἰ ὑπὸ μηδενὸς τῶν τοιούτων εἰς σωτηρίαν βλαβήσεται. Ἀφήσι δὲ ὁ Θεὸς πολλοὺς θλίβειν τὸν δίκαιον, διδούς αὐτῷ ἀφορμὴν βάρους δόξης ἀπὸ τῶν ὑπερβαλλουσῶν θλίψεων ὑφισταμένης. Καὶ εἶποτε ὁ δίκαιος ἐπαπορῶν λέγοι τῷ Θεῷ· «Τί ἐπληθύνθησαν οἱ θλίβοντές με; ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος ἔρει· Ἴδου πάρεμι, ἵνα βάρος δόξης ἐργάσηταί σοι τὸ παραντίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως καθ' ὑπερβολήν.» διὸ καὶ «πολ λαὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων.» Εἰ ἔστι σωτηρία μὲν, Θεῷ.» Σὺ δὲ, Κύριε, ἀντιλήπτωρ μου εἶ, δόξα μου καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλὴν μου, κ. τ. ἐ. Ἐὰν μὲν ὁ Δαυῖδ λέγη, πρέπουσα τῇ πίστει τοῦ Προφήτου ἡ φωνή, ἀσειστως φέροντος τὰς τηλικαύτας περιστάσεις, καὶ πεποιθότος, ὅτι οὐκ ἐγκαταλειφθήσεται, ἀλλὰ πρὸς τῷ βοηθεῖσθαι καὶ ἐν Θεῷ δοξασθήσεται καὶ ὑψωθήσεται ἀποκαθιστάμενος εἰς τὴν βασιλείαν· ἐὰν δὲ ὁ Χριστὸς ὁ λέγων τυγχάνη πεπεῖσθαι οὕτως καὶ περὶ τοῦ ἀναστήσεσθαι καὶ πάλιν ὡς περὶ τοῦ ἐπι βουλευθήσεσθαι ὑπὸ ἀνθρώπων, καὶ περὶ τοῦ μὴ ἐγ καταλειφθήσεσθαι, ἀντιληψομένου αὐτὸν τοῦ Πατρὸς καὶ ἀποκαταστήσοντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς δόξαν, ὑψώσαντός τε αὐτὸν, ἢ καὶ ὑπερυψώσαντος καθ' ἃ καὶ ὁ Ἀπόστολός φησιν· «Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερ ὑψωσε καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων, καὶ καταχθονίων. Καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται, ὅτι Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς.» Ἔστι δὲ διάφορος ἡ δόξα τῶν οἰομένων εἶναι ἐν αὐτῇ· καὶ ὁ μὲν τις δόξαν φησὶ εἶναι αὐτοῦ τὴν πατρίδα· ὁ δὲ τις τὸ γένος, ἄλλος δὲ τις τὸ κάλλος· εἰσὶ δὲ οἱ τὴν ῥώμην τοῦ σώματος, καὶ τὴν ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι σωματικῶς τέχνην δόξαν ἰδίαν εἶναι νενομίκασι, μέγα φρονοῦντες ἐπὶ τῷ τοσοῦσδε καταπεπαλαικίναται. Καὶ τί δεῖ καταλέγειν τὰ ἐφ' οἷς σεμνύνονται οἱ θεοὶ ἀγνοοῦντες «ὦν πολ λάκις ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνη» τυγχάνει κατὰ τὸν Ἀπόστολον; Τοῦ δὲ ἀγίου δόξα Θεός, ὧ πέποιθε, τυγχάνει· καὶ οὐχ ὡς ἔτυχε πεπιστευμένη, ἀλλὰ πίστει λογιζομένη εἰς δικαιοσύνην, δι' ἣν καὶ σημεῖα Θεοῦ παρουσίας καὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ κοινωνίας θεωρῆσαι δυνατόν ἐστιν· οἷον δόξα Μωϋσέως ὁ Θεὸς καὶ μέχρι προσώπου αὐτοῦ μαρτυρῶν τῇ φιλίᾳ τοῦ προφήτου καὶ ἐπὶ παντὸς τοῦ Ἑβραίων λαοῦ καὶ Αἰγυπτίων ἐμφανῶς. Δόξα δὲ Ἡλίου τοῦ προφήτου ὁ Θεὸς ἦν, ἀνιστῶντος τὸν τῆς χήρας οἶον, καὶ εὐχομένου περὶ 12.1124 τοῦ ἕτεοῦ, καὶ ἅμα τῷ αἰτεῖν τυχόντος ἀξιώσεως. Ἀληθεύει οὖν ὁ φάσκων Θεός· «Τοὺς δοξάζοντάς με δοξάσω.» Οὐκ ἔλαττον δὲ τοῦ δόξαν εἶναι ἐμφανῶς τὸν Θεὸν τῶν τὰς τεραστίους δυνάμεις διακονούντων, ἔστι νοῆσαι καὶ ἐπὶ τῶν δι' ἀρετὴν δοξαζομένων· ἦν οὐκ ἄλλος ἢ ὁ Πατὴρ ἐν ταῖς ψυχαῖς τῶν παρεστηκότων αὐτοῦ τῇ ὑποδοχῇ αὐτοῦ γεγέννηκεν. Φωνῇ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα· καὶ ἐπήκουσέ μου ἐξ ὄρους ἀγίου αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἄξιον ζητῆσαι τί δήποτε μὴ προτέτακται τὰ δύο ἡμιστίχια τῶν προειρημένων· σφόδρα γὰρ ἀκόλουθον τὸ τὴν εὐχὴν προτετάχθαι τῆς ἐπὶ ταῖς εὐεργεσίαις εὐχαριστίας. Λυτέον δὲ οὕτως ἀπορρήθην· Οὐχὶ εὐχὴ ἐστὶ τὸ λεγόμενον ἐνθάδε, ἀλλ' ἀπαγγελία περὶ τοῦ τὴν εὐχὴν γεγονέναι. Ἐπεὶ γὰρ εὐχὴ κατὰ τὸ σιωπώμενον γέγονε, καὶ ἅμα τῷ εὐξασθαι ἐπέτυχε, λαβὼν δ' ἐβούλετο ὁ τὴν ἔντευξιν τῷ Θεῷ προσαγαγών, καλῶς προτάσσει ἐπιτυχῶν τὴν πρὸς Θεὸν εὐχαριστίαν τῆς πρὸς ἀνθρώπους διηγήσεως περὶ τοῦ τίνα ἠύξατο. Εἰ δὲ ἀνάπαλιν ἐγεγόνει, καὶ ἅμα τῷ τυχεῖν ὧν ἤτησε, διηγησάμενος ἦν ὡς ἠύξατο, εἶτα μετὰ τοῦτο εὐχὰ ριστήσας, ὑπεξέλυεν ἂν τὴν ὀφειλομένην ἐν τῇ εὐχὰ ριστίᾳ μετὰ τάχους ἔντευξιν διὰ τοῦ

πρότερον ἀπηγ γελκέναι τοῖς ἐντευξομένοις ἡμῖν ὡς ἠῤῥατο. Βέλτιον δὲ οὕτω λύσαι τὸ ἠπορημένον· Ἡ ἀρχὴ τοῦ ψαλμοῦ περιέχει εὐχὴν. Εἶτα μετὰ τὴν εὐχὴν ἀπὸ τοῦ διαψάλματός ἐστιν εὐχαριστία, ἐπὶ τῷ τετευχέναι ὧν ἤτησε. Τελεσθείσης δὲ τῆς εὐχαριστίας πρὸς ἡμᾶς ἀποστρέφει τὸ πρόσωπον ὁ Προφήτης, καὶ διηγῆται τίνα τρόπον εὐξάμενος ἐπηκούσθη. Κατανοήσωμεν δὲ πρὸς λέξιν τὸ, «Φωνῆ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα,» καὶ τὸ ἐξῆς κατὰ τὴν συνήθειαν τῆς Γραφῆς, καὶ τί τὸ πολλάκις γεγονέναι τοῖς ἀγίοις πρὸς τὸν Θεὸν εὐχὴν μετὰ κραυγῆς. Ἐπιστησάτω δὲ τις κατ' αὐτὸ καὶ περὶ τοῦ ἐστῶτα κεκραγῆναι τὸν Ἰησοῦν, καὶ λέγειν· «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω.» Δίδωσι τοίνυν ἡμῖν ὁ Ἀπόστολος ἀφορμὰς, εἰπὼν τὸ πνεῦμα καθολικῶς ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀγίων κράζειν, «Ἀββᾶ ὁ Πατήρ,» ὡς ἔστι νοητὴ κραυγὴ ἐπιτεταμένη, ἣτις δὴ ἐστὶ φωνὴ ψυχῆς, ἣ τάχα χρῆται ἀποθεμένη τὸ ὄργανον δι' οὗ τοιαῦτα φωνεῖ. Καὶ οἴομεθά γε τὴν λογικὴν διεξοδὸν τὴν ἐν τῷ ἡγεμονικῷ κατ' αὐτὸ γινομένην τὴν τῆς ψυχῆς εἶναι φωνήν· ἢ ἐάν δὲ ἢ πραγματικωτέρα, καὶ περὶ μειζόνων τινῶν καὶ μὴ κάτω κειμένων καὶ ταπεινῶν διεξοδεύουσα, ἢ νοητὴ ἂν εἴη κραυγὴ. Ταύτην οὖν τὴν κραυγὴν οἱ κεκραγότες πρὸς Θεὸν ἐπακούονται, πλὴν εἰ μὴ κατ' οἰκονομίαν καταλείπουντο ὑπὲρ τοῦ μείζονος στεφάνους ἐν μείζονσι ἀγῶσιν ἀπενέγκασθαι, ὡσπερ ἐν τῷ Ἀμβρακίῳ εἴρηται· «Ἔως τίνος, Κύριε, κεκράξομαι, καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃ; Βοήσομαι πρὸς σὲ ἀδικούμενος, καὶ οὐ σώσεις με; Ἴνα τί δέ μοι ἔδειξας κόπους καὶ πόνους, ἐπιβλέπειν ἐπὶ τὰ λαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν;» Ταύτην δὲ τὴν κραυγὴν ἐν μεγάλοις δόγμασιν αἰεὶ διεξοδεύει καὶ ὁ Σωτὴρ· οὕτω δὲ ἔστηκεν ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ αἰεὶ κεκραγῶς, ὡς 12.1125 καὶ παρὰ τῷ Σολομῶντι ἡ σοφία, ἣτις ἡ αὐτὴ ὑπάρχει τῷ Λόγῳ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν ὑπόστασιν, καλοῦσα μετὰ ὑψηλοῦ κηρύγματος ἐπὶ κρατῆρα, λέγουσα· «Ὅς ἐστὶν ὑμῶν ἄφρων, ἐκκλινάτω πρὸς μέ· ἐν δεέσι δὲ φρενῶν παρακελεύομαι λέγουσα· Ἔλθετε, φάγετε τῶν ἐμῶν ἄρτων, καὶ πίετε οἶνον ὃν κεκέρακα ὑμῖν.» Ἡ φωνὴ τοιγαροῦν τοῦ κατὰ τὸν ψαλμὸν λέγοντος ἐπιτεταμένη πρὸς Κύριον ἐπακούεται, οὐκ ἄλλοθεν ποθεν ἢ ἐκ τοῦ ὄρους τοῦ ἀγίου, τουτέστιν ἐξ οὐρανοῦ, ἐπεὶ καὶ ἐν ἄλλοις λέγεται· «Ἐπακούσεται αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἀγίου αὐτοῦ.» Καὶ ἐξ ὕψους ἀκούει, ἐπεὶ γέγραπται· «Ἐπακούσεται αὐτοῦ ἐξ ὕψους καὶ ἐκ ναοῦ ἀγίου αὐτοῦ.» Ἐγὼ ἐκοιμήθην, καὶ ὑπνώσα· ἐξηγέρθην, ὅτι Κύριος ἀντιλήψεταιί μου, κ. τ. ἐ. Ἡμεῖς μὲν ἡγούμεθα μηδὲν ἀνθρώπινον ἔχειν τὰ λεγόμενα ἀκόλουθον τῇ περὶ τὸν Δαυὶδ, ὅτε ἔφυγεν ἀπὸ προσώπου Ἀβεσσαλώμ, ἱστορία, εἰ θέλομεν τηρῆσαι διὰ τὸ ῥητὸν τὸ τοῦ Δαυὶδ πρόσωπον, καὶ διὰ τοῦτό γε δυσωπήσαιμεν ἂν καὶ τοὺς μὴ βουλομένους ἀναγκάζοντες ἀνάγειν τὴν ἱστορίαν καὶ προσίεσθαι πάντως ἐκ προσώπου Χριστοῦ εἶναι τὰ ἐπαγγελόμενα. Ἴνα δὲ μὴ δοκῶμεν προδιδόναι τὸν λόγον τὸν κατὰ τὸ ῥητὸν δυνάμενον σώζεσθαι, καὶ ταῦτα λεκτέον· Φαμέν τοίνυν αὐτοῦ κατηγοροῦντα τὸν Δαυὶδ ταῦτα φάσκειν ἐπὶ τῷ μὴ ἐγρηγορέναι αὐτὸν περὶ τῆς βασιλείας, μηδὲ προσοχὴν τὴν δέουσαν εἰσαγαγεῖν, ὥστε καιρὸν ἔχειν ἐπιθέσθαι μὲν, τάδε πεπονθέναι αὐτὸν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τοῦ Ἀβεσσαλώμ. Ἐμοῦ γὰρ κοιμωμένου, φησί, καὶ ὑπνοῦντος τάδε τινὰ συμβέβηκέ μοι. Ἀλλὰ διανέστην, ἐπεὶ Κύριος ἀντιλήψεταιί μου, καὶ διαναστάς μυριάδων λαοῦ ἐπιθεμένων μοι οὐ φοβηθήσομαι. Καὶ ἀβιάστως τὰ ἐξῆς δόξει σώζεσθαι· καὶ ταῦτα μὲν ἡγούμεθα ὡς πρὸς τὴν λέξιν ἐρμηνεύεσθαι, πρὸς δὲ ἀναγωγὴν, ὡς προειρήκαμεν, ἀπὸ προσώπου Κυρίου ταῦτα ἀπαγγέλλεσθαι τὴν ἰδίαν κοίμησιν νῦν διηγούμενου, καὶ ὑπνον τὸν κατὰ τὸ πάθος. Ἐπισκεψόμεθα δὴ πρότερον διαφορὰν κοιμήσεως καὶ ὑπνου νομιζομένου ὡς πρὸς τὴν λέξιν· κοίμησιν μὲν εἶναι ὡς πρὸς τὴν ἡσυχίαν, περὶ ἧς καὶ ὁ Παῦλος φησί· «Πάντες κοιμηθησόμεθα, οὐ πάντες δὲ ἀλλαγῶμεθα» ὑπνον δὲ ἄνεσιν τῆς ψυχῆς χαλωμένης ἀπὸ τοῦ σώματος καὶ τὴν τάσιν ὑπεκλυούσης, τῷ μὴ φέρειν ἀδιάλειπτον τὸν τόνον. Ἐν δὲ τῷ Ἰωβ μάλιστα τὴν διαφορὰν παρίστασθαι ὑπολαμβάνομεν διὰ

τού των· «Νῦν ἂν κοιμηθεῖς ἡσύχασα· ὑπνώσας δὲ ἂν ἐπαυσάμην μετὰ βασιλέων, βουλευτῶν γῆς.» Ἐδεῖ θημεν δὲ τῆς διαφορᾶς τοῦ κοιμηθῆναι καὶ ὑπνώσαι ὑπὲρ τοῦ συνιέναι πῶς ἂν ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος αὕτη δη λοῖτο. Σύνηθες μὲν γὰρ τὴν ἀπὸ τοῦ βίου τούτου ἔξο δον κοίμησιν λέγεσθαι, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ὕπνον μεμνή μεθα ὀνομάζεσθαι. «Ἐκοιμήθη» γὰρ, φησὶ, «μετὰ τῶν πατέρων αὐτοῦ» καὶ, «Πολλὰ σώματα τῶν κε κοιμημένων ἀγίων ἠγέρθησαν εἰς τὴν ἀγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς» καὶ, «Νυνὶ δὲ ἐγὶ γερταὶ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημέ 12.1128 νων» καὶ, «Πάντες κοιμηθησόμεθα» ὕπνον δὲ, ἐπειδὴ ταυτόν ἐστι τὸ καθεύδειν τῷ ὕπνοῦν· «Πολ λοὶ τῶν καθευδόντων ἐν γῆς χώματι ἀναστήσονται.» Συγκριτέον δὲ τοῖς λεγομένοις κεκοιμημένων ἀγίων. Σημαίνει μέντοιγε καὶ ὁ ὕπνος χωρὶς τῆς κατὰ τὴν ἔξοδον τοῦ βίου τὴν ἀπροσεξίαν τῆς ψυχῆς· τῆς προσ οχῆς ἐγρηγορήσεως καλουμένης. Φυλάττεσθαι γὰρ ἡμᾶς τὴν ἀπροσεξίαν βουλόμενος ὁ θεῖος λόγος φησὶ· «Μὴ δῶς ὕπνον σοῖς ὄμμασι, μηδὲ νυσταγμὸν σοῖς βλεφάροις, ἵνα σώζη ὡσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὡσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος.» Καὶ βουλόμενος παρα στήσαι τὸ χαῦνον καὶ ἀνειμένον τῶν ἀμαρτωλῶν ὁ Προφήτης φησὶν· «Ἔπνωσαν ὕπνον αὐτῶν, καὶ οὐχ εὔρον οὐδέν» καὶ τὸ, «Ἐγειρε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφάσει σοι ὁ Χρι στὸς.» Ἀνάλογον δὲ τῷ ὕπνω τῷ κατὰ τὴν ἀπροσεξίαν ἐστὶ νυσταγμὸς ψυχῆς ὃν ἀπαγορεύει ὁ Σολο μῶν, οὐ μόνον ὕπνον διδάσκων ἡμᾶς μὴ διδόναι τοῖς ὄμμασιν, ἀλλὰ καὶ νυσταγμὸν. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ὑμνω δὸς, ἐπὶ ψόγου τάσσων τὸ τοῦ νυσταγμοῦ ὄνομα, φησὶν· «Ἐνύσταξαν πάντες οἱ ἐπιβεβηκότες τοὺς ἵππους.» Φαμέν τοίνυν τὸν κοινὸν θάνατον ὃν ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν κοιμηθῆναι τὸν Σωτῆρα ἡμῶν Ἰησοῦν τὸν Χρι στὸν, ὑπνώσαι δὲ, χωρισθείσης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ σώματος. Καθάπερ γὰρ οἱ ὑπνοῦντες κειμένου τοῦ σώματος ἐνεργοῦσι κατὰ ψυχὴν, φαντασίαις τισὶ προσ πιπούσαις ἐπόμενοι, καὶ πράττουσιν τι κατ' οὐδὲν τοῦ σώματος δεόμενοι· τὸν αὐτὸν τρόπον οὐκ εἰς πάντα τῆς εἰκόνας ἔξομοιουμένης τούτῳ οὐ ἐστὶν εἰ κὼν, ἀλλ' ἵνα δηλωθῇ ἡ ἐνέργεια ἢ χωρὶς σώματος, τῆς ψυχῆς τῆς κεχωρισμένης αὐτοῦ, καὶ τούτῳ ὑπνωκυίας, λέγεται μετὰ τὸ, «ἐκοιμήθη», τὸ, «ὑπνωσα.» Καὶ τί θαυμαστὸν εἰ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ὁ τοιοῦτος ὕπνος οὐ πάντη ἐστὶν ἀργία τῆς ψυχῆς, ἀλλ' ἀργία ὡς πρὸς τὸ ὄργάνῳ τῷ σώματι χρῆσθαι; Ἴδία μέντοιγε καὶ καθ' ἑαυτὴν ἐνεργεῖ, ὅπου καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰώβ τὸ αὐτὸ λεγόμενον δηλοῦται. «Διὰ τί» γὰρ, φησὶν, «ἐκ γαστρὸς εἰς μνήμα οὐκ ἀπηλλάγη; Νῦν ἂν κοιμηθεῖς ἡσύχασα, ὑπνώσας δὲ ἀνεπαυσάμην μετὰ βασιλέων βουλευτῶν γῆς, οἱ ἐγαυριῶντο ἐπὶ ξίφεσι, καὶ μετὰ ἀρχόντων ὧν πολὺς ὁ χρυσός.» Εἰ γὰρ μὴ ἐνόει ἐνέργειάν τινα εἶναι περὶ τὴν ψυχὴν ἐν ἧ ἐπαύσατο τυγχάνουσα ἀγαθῶν τινων μετὰ τοιῶνδε, οὐκ ἂν ἔλεγεν· «Ἔπνώσας ἀνεπαυσάμην μετὰ βασιλέων βουλευτῶν γῆς, οἱ ἐγαυριῶντο ἐπὶ ξίφεσιν.» Εἶεν δ' ἂν οὔτοι ἅγιοι στρατιῶται θεοσεβείας λόγῳ τῷ τομωτέρῳ πάσης τῆς μαχαίρας διστόμου χρώμε νοι κατὰ παντὸς τοῦ ἐναντίου τῆς ἀληθείας λόγου. Ἄρχοντες τε ὧν πολὺς ὁ χρυσός, ἐρμηνεύοιντο ἂν οἱ τῶν πολλῶν διαφέροντες, καὶ κατὰ τοῦτο ἄρχοντες, χρηματίζοντες, πλουτοῦντες ἐν διανοήμασι καὶ τοῖς περὶ ἀληθείας θεωρήμασι. Οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν καὶ τὸν Σωτῆρα λέγειν· «Ἐκοιμήθη, καὶ ὑπνωσα,» πολλῶ πλεον ἐνεργήσαντα περὶ σωτηρίας ψυχῶν καὶ παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀπὸ τοῦ σώματος κατὰ τὰ λεγόμενα ἐν τῇ Καθολικῇ Ἐπιστολῇ παρὰ τῷ Πέτρῳ· «Ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευ 12.1129 θεῖς ἐκήρυξεν ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἢ τοῦ Θεοῦ μακροθυμία ἐν ἡμέραις Νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ, εἰς ἣν ὀλίγοι, τουτέστιν ὀκτὼ ψυχαί, διεσώθησαν δι' ὕδατος.» Μετὰ ταύτην τὴν κοίμησιν ὁ Πα τῆρ ἀντιλαμβανόμενος ἐξῆγειρεν αὐτόν. Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ τῶν κύ κλω συνεπιτιθεμένων μοι, κ. τ. ἐ. Πρέπουσα ἀγίῳ φωνῇ κατωρθωκότι μεγίστην ἀρετὴν, τὴν ἀφο βίαν, διὰ τὴν πρὸς Θεὸν πεποιθήσιν· ἢ ὁμοία· «Ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμέ

παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου.» Καὶ ὁ Σωτὴρ ἐν πνεύματι γινώσκων τὰς αἰτουμένας αὐτὸν σταυρωθῆναι μυριάδας λαοῦ τῆς κατατομῆς, καὶ ὁρῶν τὸ ἀτάραχον αὐτοῦ (κατὰ σάρκα δὲ ταῦτά φημι), λέγει ἅν ταῦτα. Ἐὰν δὲ τις κατανοήσῃ τὸ πλῆθος τῶν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν βαλλομένων, ἐπιτιθεμένων τῇ ψυχῇ καὶ ταρασσόντων καὶ κυμαινόντων αὐτήν, ἐν καιρῷ ἅν φθέγγοιτο, ἐπὶ τὸν Θεὸν καταφεύγων, τὸ, «Οὐ φοβηθήσομαι ἀπὸ μυριάδων λαοῦ, τῶν κύκλω συνεπιτιθεμένων μοι.» Ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με, ὁ Θεός μου, ὅτι σὺ ἐπάταξας πάντας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως, ὀδόντας ἀμαρτωλῶν συνέτριψας, κ. τ. ἐ. Τῷ Ἑβραϊκῷ ἐντυχόντες, τὸ «ματαίως» οὐδαμῶς εὐρομεν δυνάμενον δηλοῦσθαι. Τί γὰρ κοινὸν τῆς λέξεως τῆς «ματαίως» πρὸς τὴν σιαγόνα; Καὶ οἱ λοιποὶ ποῖ δὲ ὡς τὸ Ἑβραϊκὸν θεθεῖκασιν. Εἰκὸς οὖν, ὡς τινες Ἑβραίων λέγουσι, τὰ ἀρχαῖα ἀντίγραφα ἐτέρως ἐσχηκέναι, ἢ τὸ εὐτελὲς περιϊσταμένους τοὺς Ἑβδομήκοντα τῆς λέξεως, τετοληκέναι ἀντὶ τοῦ «σιαγόνα,» ποιῆσαι «ματαίως.» Νοήσωμεν τοίνυν τὸ ῥητὸν κατὰ τοὺς Ἑβδομήκοντα· διεξέλθωμεν πῶς δεῖ λαμβάνειν τὰ ἀνθρωπικώτερον εἰρημένα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ἐξ ὧν εὐχερὲς ἐστὶν ἰδεῖν πῶς λέγεται· «Ἀνάστα, Κύριε, σῶσόν με, ὁ Θεός μου.» Οἶονεὶ γὰρ κοιμώμενον ἡμῖν, ὅτε ἡμᾶς παρέδωκε πείρας ἔνεκεν ταῖς ἀντικειμέναις ἐνεργεῖαις, διανίστησιν αὐτόν. Τάχα δὲ καὶ ὅτε τὸν Σωτῆρα ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν, ἐκοιμάτο αὐτῷ ὁ Πατήρ· ἀνίσταται δὲ σώζων αὐτόν καὶ πατάσων τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, εἴτε τοὺς ἐκ περιτομῆς, εἴτε τὰς ἀοράτους ἐχθροὺς τῆς ἀληθείας δυνάμεις. Ἐχθροῦ δὲ κατ' οὐδέν ἐστι λόγος· μετὰ γὰρ τῶν μισούντων τὴν εἰρήνην ὁ ἅγιός ἐστιν εἰρηνικός, ἀγαπῶν τοὺς ἐχθρούς. Δόξαι δ' ἅν τις ἐχθραίνειν τις οὐ «ματαίως,» ἤτοι ἀνθρωπικώτερον τὸν ἐχθρὸν ἡμῶν ἐξεταζόντων ἢ καὶ εὐσεβέστερον· ἀνθρωπικώτερον μὲν, ἐπὶ τὸν προκαταρξάμενον τι κακοποιεῖν ἀποστραφεῖς, ἀμύνεσθαι βούληται· οὕτως γὰρ ἅν ὑποληφθεῖ μη «ματαίως» ἐχθραίνειν τῷ προηδικηκότι· εὐσεβέστερον δὲ, εἴ τις ἐχθρὸς γένοιτο διὰ τὸ ἀληθές, ὡς ὁ Ἀπόστολός φησιν· «Ἐχθρὸς ὑμῖν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν» καὶ τό· «Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα;» Καὶ 12.1132 ζητητέον εἴ εἰσὶ τινες μισοῦντες τὸν Θεόν· οὐδεὶς γὰρ ἅν τοῦτο ὁμολογήσειεν οὐδὲ τῶν τελέως ἀδίκων καὶ ἀθέων. Τίνες οὖν εἰσὶν οἱ μισοῦντες τὸν Κύριον; Τί νες ὁμολογουμένως μισοῦσι τὸν Ἰησοῦν, καὶ καταναθεματίζουσιν αὐτόν; Τὰ δὲ γινόμενα εἰς αὐτόν πάντως εἰς τὸν Πατέρα ἀναφέρεται. Καὶ πᾶς δὲ ἄμαρτάνων μισεῖ τὸν Θεόν, ἢ τὴν σοφίαν ἐξευτελίζων, τουτέστι τὸν Χριστόν, ἢ τὴν δικαιοσύνην μισῶν καὶ ἐργαζόμενος τὴν ἀνομίαν. Καὶ ἐπεὶ δικαιοσύνη ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὁ μισῶν τὸν Χριστόν τὴν δικαιοσύνην, μισεῖ τὸν Θεόν. Φανεροῦ δὲ γενομένου τίς ὁ μισῶν τὸν Θεόν, ἐὰν μὴ ἀκριβώσωμεν τί ἐστὶ τὸ, «Οὐχὶ τοὺς μισοῦντάς σε, Κύριε, ἐμίσησα;» πάντας ἀνθρώπους μισησομεν παρεξὸς ὀλίγων· σφόδρα σπανίων ὄντων τῶν διὰ τῶν ἔργων χαρακτηριζομένων ἀγαπᾶν τὸν Θεόν. Τοῦτου δὲ τί ἄλλο εἶη ἀτοπώτερον τοῦ ἀπεστράφθαι πάντας, καὶ εἰ δεῖ οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἑαυτόν; Εὐγνωμόνως γὰρ ἐτάζων τὰ περὶ αὐτοῦ ἕκαστος, εὐρεθήσεται μισῶν τὸν Θεόν. Μήποτε οὖν οὕτω νομιστέον εἶναι τὰ μισοῦντα τὸν Θεόν, ἀλλὰ τὰ τοῖς λογικοῖς κακὰ συμβεβηκότα· οἷον ἀδικία μισεῖ τὸν Θεόν, καὶ ὁ ἀδικὸς μισεῖ τὸν Θεόν, καθὸ ἀδικός ἐστι, τῆς ἐν αὐτῷ ἀδικίας τοῦτο δρώσης. Χρὴ οὖν ἡμᾶς μισῆσαι τὰ τοιάδε συμβεβηκότα καὶ πρώτως ἐχθρὰ ἡμῶν τυγχάνοντα, τελείῳ μίσει, τουτέστιν, ἀπὸ τελειότητος ἐρχομένῳ. Ὡσπερ γὰρ ἀπὸ τελειότητος ἔρχεται δικαιοσύνη καὶ σωφροσύνη, οὕτως καὶ τὸ τοιόνδε μῖσος. Ταῦτα δὲ ἡμῖν εἴρηται ἐξετάζουσι τὸ, «Ἐπάταξας τοὺς ἐχθραίνοντάς μοι ματαίως» πάντων τῶν ἐχθραίνόντων τινὶ, ματαίως ἐχθραίνόντων. Τοιοῦτον τὸ, «Ἐμίσησάν με δωρεάν.» Ὅποιοι δὲ οἱ συντριβόμενοι ὀδόντες τῶν ἀμαρτωλῶν, τοιοῦτοι καὶ περὶ ὧν εἴρηται· «Ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.» Ὀδόντες ἄμαρτωλῶν εἰσὶ λογισμοὶ ἄλογοι, παρὰ φύσιν ἡμῖν ἐπι συμβαίνοντες, οἷς ὀδοῦσι

χρώμενοι πολλάκις οἱ ἀντι κείμενοι προσεγγίζουσιν ἡμῖν τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας ἡμῶν, τουτέστι τὰ ἐκ τῆς σαρκὸς φυόμενα· «Φα νερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς,» φησὶν ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Τοῦ Κυρίου ἢ σωτηρία, καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν σου ἢ εὐλογία σου, κ. τ. ἐ. Ὁ πειθόμενος, ὅτι τοῦ Κυρίου ἐστὶν ἡ σωτηρία, διὸ καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν Θεὸς ἐστὶ τοῦ σώζειν· τοῦ γὰρ Κυρίου αἱ διέξοδοι τοῦ θανάτου· οἶδε καὶ τί τὸ πεποιθῆναι ἐπὶ υἱοὺς ἀνθρώπων, οἷς οὐκ ἔστι σωτηρία. Ἔστι δὲ καὶ ἐπὶ τὸν λαὸν αὐτοῦ ἢ εὐλογία αὐτοῦ οὔσα πνευματικὴ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν Χριστῷ. ΨΑΛΜΟΣ Δ΄. Εἰς τὸ τέλος ἐν ψαλμοῖς ᾠδῆ τῷ Δαυῖδ, κ. τ. ἐ. Πολλῶν ψαλμῶν κατὰ μὲν τοὺς ἑβδομήκοντα ἐχόντων ἐπιγραφὴν «εἰς τὸ τέλος,» κατὰ δὲ τοὺς λοιποὺς τὰ κατάλληλα τῷ «εἰς τὸ τέλος» ἐνθάδε ἀποδιδόμενα, ἄξιον, ὅση δύναμις, ἐξίχνευσαι τὸν δὴ 12.1133 λούμενον ὑπὸ τῆς λέξεως νοῦν. Ἰστέον δὲ, ὅτι, ὡσπερ πάσης τέχνης καὶ ἐπιστήμης ἐστὶ τὸ τέλος, ἐφ' ὃ σπεύδει ὁ γνησίως τὴν τέχνην ἢ τὴν ἐπιστὴ μὴν μετιῶν, οὕτω καὶ τῆς λογικῆς φύσεως δεῖ τέλος τυγχάνειν· τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ ἐν Χριστῷ ζωοποιηθῆναι κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Νομίζομεν τοίνυν τοὺς «εἰς τὸ τέλος» ἐπιγεγραμμένους ψαλμοὺς τοῦ τέλους τινὰ ἐπιγράφειν νοῦν, καὶ ἐπ' ἐκεῖνο τοὺς συνιέντας τὰ λεγόμενα παρακαλεῖν. Παντὶ δὲ ἀγωνιζομένῳ τέλος ἢ νίκη τυγχάνει. Ἐπεὶ οὖν, ὡς προαπεδείξαμεν, Δαυῖδ ὁ Χριστὸς λέγεται, οἱ ἐπιγεγραμμένοι «εἰς τὸ τέλος» τῷ Δαυῖδ τὸ τέλος καὶ τὴν νίκην ἀπαγ γέλλουσι τοῦ Χριστοῦ, νικοποιοῦ λεχθησομένου ἂν κατὰ τὸν Ἀκύλαν, παντὶ νενικημένῳ νίκην περιπε ποιηκότος, ἐπεὶ ὁ ὑπὸ Χριστοῦ νικώμενος τὴν συμ βεβηκυῖαν αὐτῷ κακίαν νενίκηκε, καὶ ἐξαφανίζει αὐτήν, Χριστῷ ὑποτεταγμένος. Οὐδένα γὰρ ἄκοντα νικᾷ ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ πείθων, τῷ Λόγος εἶναι Θεοῦ. Εἰς τοῦτο δὴ τὸ νῖκος ἐπιγράφεσθαί φησι Θεοδοτίων ὕμνους ἢ ψαλμοὺς τοὺς παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα «εἰς τὸ τέλος» ἐπιγεγραμμένους· ὁ δὲ Σύμμαχος «ἐπινικίους» τοῦ Χριστοῦ λέγει ἂν εἶναι τούτους τοὺς ψαλμοὺς ἢ ᾠδὰς. Ἐὰν δὲ μὴ μόνον τῷ Δαυῖδ καὶ «εἰς τέλος» λέγωνται, ἀλλὰ καὶ τῷ Ἀσάφ, ἦτοι τοῖς υἱοῖς Κορέ, οὐκ ἄτοπον τὸ, πάντας τοὺς ἀγίους τὴν τοῦ Χριστοῦ εἰκόνα ἀναδεδεγμένους τὸ ἐνθάδε εἰρημένον καὶ ἐπ' ἐκείνων νοεῖν ἡμᾶς. Τὸ δὲ «ἐν ψαλμοῖς» παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα καὶ Ἀκύλα εἰρημένον οἶμαι σαφέστερον ἀπαγγέλλεσθαι διὰ τοῦ Συμμάχου «διὰ ψαλτηρίων,» διδασκόντων ἡμᾶς τῶν τριῶν πρὸς τὰ ὄργανα καλούμενα ψαλτήρια εἰρησθαι τὴν ᾠδὴν ταύτην ἢ τὸ μελῶδημα. Πλείονα γὰρ ὄργανα να ζητητέον δι' ὧν ἄδεται τὸ «εἰς τὸ τέλος,» ἢ «ὁ ἐπινικίος,» ἢ «τῷ νικοποιοῦ.» Δύναται δὲ καὶ τὸ ὑπὸ Θεοδοτίωνος εἰρημένον εἰς τὸ νῖκος ἐν ὕμνοις τοῦτο δηλοῦν. Αὕτη τοίνυν ἢ ᾠδὴ, ἢ τὸ μελῶδημα, ἢ ὁ ψαλ μὸς, τὴν εἰρημένην ὑπόθεσιν ἔχων, τὰ προδιηγηθέντα ἡμῖν ἐπαγγέλλεται, κοινότερον μὲν τῷ προ φήτῃ Δαυῖδ, μυστικώτερον δὲ τῷ Χριστῷ τὸ πρόσ ωπον τῶν ἀγίων ἀναλαμβάνοντι, καὶ ὅτε μὲν τὰς θλίψεις αὐτῶν ὡς ἰδίας ἠγουμένῳ, καὶ τοὺς ἐν ταύ ταις αὐτῶν πλατυσμούς, (ἐπεὶ ἀγίων ἐστὶ φωνὴ τὸ, «Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι,») ὅτε δὲ ἐπιστρέφοντι τοὺς βαρυκαρδίους καὶ τοὺς τὰ μάταια ἀγαπῶντας. Οὐ πάνυ δὲ ζητήσεως ἔχεται ἡ διαφορὰ τῶν λέξεων ᾠδῆς καὶ μελωδήματος. Διὰ μὲν γὰρ τῆς ᾠδῆς ἔκκλισις τῆς φωνῆς δηλοῦται τοῦ λέ γοντος, διὰ δὲ τοῦ μελωδήματος τάχα καὶ τὸ τεχνικὸν τοῦ μυστικοῦ μέλους ἀδομένου ἐν ῥυθμῷ. Κατὰ δὲ τοὺς τῆς ἀναγωγῆς νόμους ἢ εὐρυθμος καὶ κατὰ λό γον ἐξεταστικὴ πολιτεία εἰς δόξαν Θεοῦ γινομένη μετὰ δογμάτων ὑγιῶν καὶ λόγων καὶ ἐτέροις ὠφε λίμων εἶη ἂν τὸ μελῶδημα. Ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαί με, εἰσήκουσέ μου ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου, κ. τ. ἐ. Τὸ λέγον πρόσωπον ἦτοι ὁ Προφήτης ἐστὶν, ἢ ὁ Χριστὸς κατὰ τὴν 12.1136 οἰκονομίαν ἦν ὑπὲρ ἡμῶν ἀνεδέξατο. Δηλοῖ δὲ τὰ ῥητὰ τὸ εἰσακούεσθαι οὐχὶ μετὰ τὸ ἐπικεκλῆσθαι, ἀλλ' ἐν τῷ ἐπικαλεῖσθαι. Τοῖς γὰρ ἀγίοις καὶ πάντῃ ἀκούουσι τῶν θείων προσταγμάτων ἐπαγγελία κεκὴ ρυκται κατὰ τὸν προφήτην Ἡσαΐαν τό· «Ἔτι λαλοῦντός σου, ἔρω· Ἴδου πάρειμι.» Ἄξιον δὲ ἰδεῖν καὶ

τί τὸ ἐπικαλεῖσθαι, τῶν μὴ ἐξητακόντων τὴν Γραφὴν οἰομένων παντὸς οὔτινοσοῦν ῥέποντος ἐπὶ τὸ εὐξασθαι εἶναι ἔργον· τοῦ δὲ Προφήτου σαφέστατα περιστάντος, ὅτι ἁγίων ἐστὶ καὶ σωθησομένων πάντως τὸ ἐπικαλεῖσθαι· «Πᾶς» γὰρ, φησὶν, «ὃς ἂν ἐπικαλέσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.» Εἰ γὰρ «πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται,» ὁ μὴ σωζόμενος οὐκ ἐπεκαλέσατο τὸ ὄνομα Κυρίου, εἰ καὶ πολλάκις ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι. Οὐ γὰρ ἐν φωνῇ κρίνεται τὸ ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα Κυρίου, ἀλλ' ἐν διαθέσει τοῦ λέγοντος καὶ πίστει βεβαία. Οὕτω γοῦν ἐν τῷ ἡΨαλμῷ οὐ τοῖς τυχοῦσιν ἀποδέδοται τὸ ἐπικαλεῖσθαι Κύριον, ἀλλὰ τῷ Σαμουὴλ, ὃς τοσοῦτον παρὰ Θεῶν τετίμητο, ὥστε Μωϋσεὶ αὐτὸν συναριθμεῖσθαι τῷ φίλῳ, ὡς Ἱερεμίας φησὶν· «Οὐδ' ἂν στῆ Μωϋσῆς καὶ Σαμουὴλ πρὸ προσώπου μου, περὶ τῶνδέ τινων τῶν ἀσεβῶν εὐχόμενοι, οὐδὲ τούτων εἰσακούσομαι, λέγει Κύριος.» Γέγραπται τοίνυν περὶ αὐτοῦ· «Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἐν τοῖς ἱερεῦσιν αὐτοῦ, καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλούμενοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἐπεκαλοῦντο τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸς εἰσήκουσεν αὐτῶν· ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτούς. Ἐφύλασσαν τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, σὺ ἐπήκουες αὐτῶν· ὁ Θεὸς, εὐΐλατος ἐγένου αὐτοῖς.» Ἐπεὶ γὰρ ἐφύλασσαν τὰ μαρτύρια αὐτοῦ καὶ τὰ προστάγματα ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς, ὅτε ἠΰχοντο, εἰς ἐπικαλούμενους ἐλογίζοντο. Καὶ ἐν τῷ ἑκατοστῷ τεσσαρακοστῷ τετάρτῳ ψαλμῷ ἀκριβέστερον διδασκόμεθα τίς ὁ ἐπικαλούμενος οὗτος· «Ἐγγὺς Κύριος τοῖς ἐπικαλούμενοις αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ,» ὡς τινων οὐκ ἐπικαλούμενων αὐτὸν ἐν ἀληθείᾳ· «Οὐ γὰρ ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.» Τελείως γὰρ ἐστὶ λέγειν «Κύριε,» ὅτε καὶ τὰ ἔργα φθέγγεται καὶ λέγεται, «Κύριε, Κύριε.» Σαφὲς γοῦν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ ἐπικαλούμενος Κύριον δικαιοσύνην ἔχει, καὶ δικαιοσύνην ἀληθῆ. Εἰ δὲ Χριστὸς δικαιοσύνη, ὁ δίκαιος δικαιοσύνης μετέχει, τουτέστι Χριστοῦ. Ἴνα δὲ μὴ ἦ ἐπὶ καυχήματος τὸ, «Ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης μου,» δυνάμεθα προσχρῆσασθαι τῷ· «Ὁς ἐγενήθη ἀπὸ Θεοῦ σοφία ἡμῖν καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἀπολύτρωσις,» καὶ ἴσον ἔσται τῷ, ὁ Θεὸς τοῦ Κυρίου μου. Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι· οἰκτείρησόν με, καὶ εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου, κ. τ. ε. Ἔοικεν ἡ θεία Γραφή ἰδίως, τὴν προαίρεσιν οὐ περιεργαζομένη ἀνθρώπου, θλίψιν ὀνομάζειν τὸ περιστατικόν, καὶ γυμνασίον ἕνεκεν συμβαῖνον τῷ ἁγίῳ· τὸ γὰρ τῷ ἁμαρτωλῷ γινόμενον μάλιστα καλεῖται. «Πολ 12.1137 λαὶ» γὰρ, φησὶν, «αἱ θλίψεις τῶν δικαίων» καὶ, «Πολ λαὶ αἱ μαστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ.» Καὶ παραδείγματος ἕνεκεν ἐροῦμεν, ἃ μὲν πέπονθεν Ἰωβ, θλίψεις εἶναι, καὶ ἃ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ· ἃ δὲ Δαυὶδ διὰ τὴν τοῦ Οὐρίου καὶ διὰ τὸ ἠριθμηκέναι τὸν λαὸν, μαστιγας. Παρατηρητέον μέντοιγε, μὴ τι λανθάνῃ ἡμᾶς ἐν τῇ Γραφῇ, ὅτι θλίψις ἐστὶν ἐπὶ ἁμαρτωλῶν τεταγμένη, καὶ μαστιγὴ ἐπὶ τῶν ἡδὴ δικαίων. Ὅτι δὲ θλίψις ὁ τοῖς ἁγίοις διδόμενος πειρασμὸς ἀθλοῦσιν καλεῖται, ἀπὸ πολλῶν ῥητῶν κινούμεθα καὶ ἐτέρων παρὰ τὰ προειρημένα. Οὐ θαυμαστὸν γὰρ εἰ μαστιγῆς ἄπτεται υἱῶν ἡμαρτηκόντων, ὡς φησὶν ὁ Σολομών· «Μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν, ὃν παραδέχεται.» Καὶ πάλιν ἐπίστα τεῖν χρῆ μαστιγας καλεῖν τὰ τοῖς Αἰγυπτίοις διὰ τὸν Ἰσραὴλ συμβεβηκότα· ἐπεὶ υἱῶν ἐστὶν τὸ μαστιγοῦσθαι. Καὶ γὰρ ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ ὀγδῶ ψαλμῷ εἴρηται· «Ἐὰν καταλείπωσιν υἱοὶ αὐτοῦ τὸν νόμον μου, καὶ ἐν τοῖς κρίμασί μου μὴ πορευθῶσιν, ἔὰν τὰ δικαίωματά μου βεβηλώσωσιν, καὶ τὰς ἐντολάς μου μὴ φυλάξωσιν, ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν.» Τούτων δὲ εἰρημένων, τὸ μὲν θλίβεσθαι οὐκ ἂν εἴη τῶν ἐφ' ἡμῖν· τὸ δὲ δυσαρεστεῖσθαι καὶ ἐνδιδόναι τῶν ἐφ' ἡμῖν ψεκτῶν· ὅπερ στενοχωρεῖσθαι ὀνομάζουσιν αἱ Γραφαί. Τὸ δὲ πρὸς τῷ μὴ ἐνδιδόναι καὶ εὐφραίνεσθαι ἐν αὐταῖς, ὡς οὐσαὶ προφάσει μειζόνων ἄθλων καὶ ἐπαγγελιῶν, ἁγίων ἔργον, καθά φησὶν ὁ Ἀπόστολος· «Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι.» Καὶ αἰτιώμενος Κορινθίους φησὶν αὐτοῖς προσίεναι στενοχωρίαν, οὕτω λέγων· «Οὐ στενοχωρεῖσθε

ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.» Εἶτα παρακαλῶν αὐτοὺς διὰ τὴν τοῦ ἁγίου κατάστασιν, φησὶν· «Πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.» Καὶ ὧδε τοῖνυν εὐχαριστεῖ τῷ Θεῷ ὁ Προφήτης βοηθήσαντι αὐτῷ καὶ εὐρυχωρίαν δωρησα μένῳ τῇ προαιρέσει αὐτοῦ ἐν καιρῷ θλίψεως. Πλατύνει γὰρ ὁ Θεὸς οὐ παύων τοὺς κακοὺς, ἀλλὰ μεγαλοψυχίαν διδούς. Υἱοὶ ἀνθρώπων, ἕως πότε βαρυκάρδιοι; Ἴνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα, καὶ ζητεῖτε ψεῦδος, κ. τ. ἔ. Τὸ, «Υἱοὶ ἀνθρώπων,» ὁ μὲν τις οἰήσεται περιφραστικῶς εἰρησθαι, ὡς καὶ Ἑλλησιν ἔθος· Υἱὸς Ἀχαιῶν· ἕτεροι δὲ ἀπὸ τοῦ Σωτῆρος ἀρξάμενοι πολυλαχοῦ χρηματίζοντος Υἱοῦ ἀνθρώπου, τὴν αἰτίαν βουλευσονται ἐξιχνεύσαι καὶ περὶ τῶν ἀνθρώπων οὐχ ἀπλῶς λεγομένων, πολλάκις υἱῶν ἀνθρώπων χρηματίζοντων. Οὐδέπου γὰρ καὶ περὶ τοῦ Σωτῆρος περὶ φρασὶς ἂν εἴη τὸ Υἱὸν ἀνθρώπου αὐτὸν ὀνομάζεσθαι, ἐπεὶ λέγεται· «Ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιῆν, ὅτι Υἱὸς ἀνθρώπου ἐστὶ.» Χρὴ τοῖνυν καθόλου τοῦτο γινώσκειν, ὅτι ἡ ἀνθρωπὸς προσηγορία, ὅτε οἱ ἅγιοι θεοὶ προσαγορεύονται, ἐπὶ ψόγου λαμβάνεται· ὅτε δὲ κτήνη καὶ θηρία οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἐπὶ ἐπαίνου καλοῦ τάσσεται. Καὶ τοῦ μὲν προτέρου παράδειγμα· «Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες· ὑμεῖς δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἷς τῶν 12.1140 ἀρχόντων πίπτετε» καὶ «Ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις, οὐχὶ σαρκικοὶ ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;» τοῦ δὲ δευτέρου· «Ἀνθρώπους καὶ κτήνη σώσεις, Κύριε.» Πρῶτον γὰρ υἱὸν ἀνθρώπου, πρόσωπον ὠρισμένον ἐν Γραφῇ ὀνομαζόμενον Θεόν, ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ μνήμη τὸν Δανιὴλ εὐρίσκομεν καὶ μετὰ τοῦτον τὸν Ἰεζεκιὴλ προφήτας ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ γενομένους· οὐδένα δὲ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας, ὅσον ἐφ' οἷς ἱστοροῦμεν κατὰ τὰ ἀναντίρρητα τῶν ἀναφερομένων βιβλίων θεοπνεύστων, ταύτῃ τῇ προσηγορίᾳ καλούμενον. Τί δὲ δεῖ λέγειν περὶ τοῦ Σωτῆρος, τῶν Εὐαγγελίων πεπληρωμένων ταύτης τῆς φωνῆς; Καὶ οἴομεθα, διὰ τὸ ἁμαρτωλοὺς γεγονέναι τοὺς ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, εἰς ὀνειδισμόν ἐκείνων τὸν Δανιὴλ μόνον σώσαντα τὸ ἀξίωμα τῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν γενομένης φύσεως, ἀκούειν τὸ, «Υἱὸς ἀνθρώπου.» Τὸ δ' αὐτὸ λεκτέον καὶ περὶ τοῦ Ἰεζεκιήλ. Ἄνθρωπος γὰρ πρῶτος ὀνομάσθη ὁ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ποιημένος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ οὕτως ἂν εἴη κυρίως ἄνθρωπος. Ἐπισκεπτέον δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος, εἰ τὸ ἀνθρώπινον αὐτοῦ Υἱὸς ἀνθρώπου, ἀνθρώπου παρὰ τὸν ὄντος τῷ ἀνθρωπίνῳ τῆς εἰκόνας τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου. Καὶ τὸ εἰρημένον δὲ, «Οἱ τε γηγενεῖς καὶ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων,» ὑπεροχὴν δηλοῖ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων παρὰ τοὺς γηγενεῖς. Ἀλλὰ πρὸς τὴν λέξιν, ἐπεὶ ἐπιπλήττονται ἐνθάδε ἀκούοντες τὸ, «Ἔως πότε βαρυκάρδιοι,» καὶ τὰ ἐξῆς, οὐ καλῶς δόξουσιν ἀντιρρήσεις περὶ υἱῶν ἀνθρώπων παρατεθεῖσθαι, εἰ μὴ ἄρα διττὸν τὸν ἄνθρωπον δεῖ λαμβάνειν, καθὰ ὑπέλαβεν ὁ Ἀπόστολος λέγων· «Ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος ὁ Κύριος ἐξ οὐρανοῦ. Οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι.» Πάλιν δὲ καὶ οὕτως, διὰ τὸ προστάσσειν γινῶναι, ὅτι Κύριος «ἐθαυμάστωσε τὸν ὄσιον αὐτοῦ,» τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, ζητηθήσεται πῶς οἱ κατὰ τὸ χεῖρον υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων προστάττονται ἔργον τῶν ἁγιωτάτων ποιῆσαι. Τὸ γὰρ γινῶναι ὅτι ἐθαυμάστωσεν ὁ Κύριος τὸν ὄσιον αὐτοῦ, ἁγίω τάτων ἐστὶ κατόρθωμα. Εὐχερὲς δὲ λῦσαι τοῦτο, ἐπεὶ δύναται ὁ αὐτὸς μὲν ἐν χείροσιν ὢν Υἱὸς ἀνθρώπου εἶναι κατὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν χοϊκόν· μετὰ βαλὼν δὲ, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀδύνατον, γενέσθαι Υἱὸς ἀνθρώπου κατὰ τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐπουράνιον. Οὗτοι δὲ οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ κατὰ τὸ δεύτερον, ἅτε υἱοὶ τυγχάνοντες τοῦ ἐκ γῆς χοϊκοῦ, καὶ βαρυκάρδιοι εὐλόγως λέγοιντο, καὶ ἀγαπᾶν ματαιότητα, ζητεῖν τε ψεῦδος. Νοῦς γὰρ σαρκὸς ἐν αὐτοῖς καὶ ἀγάπη σωματικῆ, καὶ ζήτησις τοῦ τῆς ἀληθείας ἐχθροῦ, τουτέστι τοῦ ψεύδους. Βαρυκάρδιοι γὰρ οἱ τὴν καθεζομένην ἐπὶ τάλαντον μολίβδου ἀνομίαν ἔχοντες ἐν τῇ καρδίᾳ, ἥτις ὡς κατωφερῆς δύσεται σὺν Αἰ γυπτίοις ὡσεὶ μολίβδος ἐν ὕδατι σφοδρῶ

τῶν κυμά των τοῦ βίου. Ἐναντίοι δὲ τοῖς βαρυκαρδίοις οἱ ὑπὸ τὸν ζυγὸν Ἰησοῦ ἔλαφρον τυγχάνοντες. Τάχα δὲ, ἐπεὶ καὶ οἱ μεμαθητευμένοι υἱοὶ εἰσι τοῦ μαθητεύσαντος, 12.1141 οἱ δὲ διδάσκοντες, αὐτοὶ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, οἱ μαθητευθέντες μὲν, οὐκ ἄξιοι δὲ τῶν διδαξάντων γεγενημένοι, ὀνειδίζονται ἄν ὡς υἱοὶ ἀνθρώπου βαρυκαρδίοι, ταῖς δοθείσαις ἀφορμαῖς εἰς τὸ καθαρὰν γενέσθαι τὴν καρδίαν οὐ κατηκολουθηκότες. Καὶ γὰρ ἔθος τοὺς διδασκομένους, καὶ μὴ παρακολουθοῦντας τοῖς λεγομένοις, βαρυκαρδίους καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν διδασκόντων διὰ τὸ παχὺ τῆς καρδίας. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ζητοῦσι τὸ ψεῦδος ὡς μὴ ὀρώντες τὸ ἀληθές. Εἰ δὲ βαθύτερον, ἐπεὶ ἀλήθεια ἐστὶν ὁ Σωτὴρ, δῆλον, ὅτι ἐχθρὸς ἄν εἴη τούτῳ λόγος ψευδῆς τὸ ἀληθές ἐπαγγελλλόμενος, ὃν ἀντίχριστον ὁ Ἰωάννης πολλάκις φησίν. Ἐὰν δὲ κατὰ περίφρασιν λαμβάνη τις τὸ, «υἱοὶ ἀνθρώπων,» ἀντὶ τοῦ, «ἄνθρωποι,» τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν ἀνθρώποις ὃν τὸ βαρυκαρδίον αἰτιάται, ἵνα τὸ οὕτως εἶπω βαρυήκοον αὐτοῦ ἀποβαλόντες κατασκευάσωσιν ἀγκύριον, καὶ ἵνα τὴν ... τοῦ ζητεῖν τὴν δύναμιν ἐν τῇ ψυχῇ ἀποστήσαντες ὧν οὐ χρὴ, ἅτινα ψευδῆ πάντα ἐστίν, ἐφ' ἃ δεῖ μεταγὰγω σι, καὶ ζητήσωσι τὴν ἀλήθειαν. Κύριος εἰσακούσεται μου ἐν τῷ κερραγένοι με πρὸς αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Μεγάλῃ φωνῇ ἢ φθάνουσα πρὸς Θεὸν, οὐχ ἢ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ γεγωνυῖα καὶ ἐπιτεταμένη κατὰ τὴν μείζονα πληγὴν τοῦ ἀέρος, ἀλλ' ἢ τοῦ ἡγεμονικοῦ καθαρὰ καὶ ἀθλόωτος διέξοδος τῶν πρὸς Θεὸν ἀναπεμπομένων λόγων. Ἰστέον γὰρ, ὅτι ἔστι τις καὶ τοῦ κρυπτοῦ τῆς καρδίας ἀνθρώπου φωνὴ μὴ συγχρωμένη τῷ σώματι, ἢν ἔσθ' ὅτε εἰς αὐτὸν συναχθεῖς, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ τὴν θύραν τῶν αἰσθητηρίων ἀποκλείσας, καὶ πᾶς γενόμενος ἔξω σώματος ἀναπέμπει πρὸς τὸν μόνον ἀκούοντα τοιαύτης φωνῆς. Διὰ τοῦτο τοι μὴ δεμιάς αἰσθητῆς φωνῆς ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἀναγεγραμμένης γεγονέναι φησὶ πρὸς αὐτὸν, ὡς ἀπὸ τῆς Ἐξόδου μεμαθήκαμεν· «Τί βοᾷς πρὸς με;» Βρα χεῖα δὲ πᾶσα φωνὴ ἢ περὶ τῶν ἐπιγείων καὶ μικρῶν, καὶ ταπεινῶν διέξοδος, καὶ αἰτήσις ἀπὸ Θεοῦ· ἢν ἀπαγορεύων ὁ Σωτὴρ προσφέρειν τῷ Πατρί φησιν· «Αἰτεῖτε τὰ μεγάλα, καὶ τὰ μικρὰ ὑμῖν προστεθήσεται· αἰτεῖτε τὰ ἐπουράνια, καὶ τὰ ἐπίγεια προστεθήσεται ὑμῖν.» Ὁργίζεσθε, καὶ μὴ ἀμαρτάνετε, κ. τ. ἐ. Ἡ, «ὀργίζεσθε,» φωνὴ σημαίνει τὸ προστακτικὸν κατὰ τὴν ὀργήν· σημαίνει δὲ καὶ τὸ ὀριστικὸν ὑπὸ τινῶν καλούμενον διαβεβαιωτικὸν, οἷον· ὀργίζομεθα, ὀργίζεσθε, ὀργίζονται. Πάλιν κατὰ ἄλλον τρόπον ἢ ὀργὴν προσηγορία, ἀφ' ἧς ἐσηματίζονται τὸ, «ὀργίζεσθε,» σημαίνει τι προαιρετικὸν, ἢν ὠρίσαντό τινες ὄρεξιν ἀντιτιμωρήσασθαι τοὺς ἡδίκηκέναι δοκοῦντας. Δηλοῖ δὲ καὶ ἀπροαίρετον, ὃ καλοῦσιν τινες προπάθειαν γινόμενῃν, ἐπὶ τισὶ δὲ ἐρεθισμοῖς ἔλκουσαν· ἐφ' ἣν προωρισάμεθα ὀργήν. Τὸ ἕτερον τοίνυν τὸ, «ὀργίζεσθε,» ἐὰν λαμβάνωμεν, λέγω δὲ τὸ ἀπροαίρετον τὸ 12.1144 κατὰ τὴν προπάθειαν γινόμενον, οὐκ ἔστιν ἀμαρτήμα 12.1144 ἀποπτωτικὸν εἶναι τοῦ καλοῦ· καὶ κατὰ τοῦτο γε οὐ τὸ προστακτικὸν νοήσωμεν εἰρησθαι τὸ «ὀργίζεσθε,» (πῶς γὰρ ἄν δυναίμεθα προστάττεσθαι τὸ ἀπροαίρετον;) ἀλλὰ τὸ ὀριστικὸν, ἵν' ἢ ὅλον τὸ λεγόμενον τοιοῦτον· Ὅσον ὀργίζεσθε καὶ συμβαίνει τοῦτο ὑμῖν οὐκ ἔχουσι πρὸς τοῦτο λογισμοὺς, ἀλλὰ τὸ παρ' αὐτῶν μὴ προσθήτε· ἀλλὰ τῷ συμβαίνοντι οὐ ψεκτῶ ψεκτόν τι μὴ ἀκολουθησάτω· ὅπερ δηλοῖ ἐν τῷ· «Καὶ μὴ ἀμαρτάνετε.» Οἶδεν οὖν καὶ ἐνθάδε ὁ λόγος τινὰ ὀργὴν οὐκ οὔσαν ἀμαρτίαν, καὶ οὐδέπου ἀπὸ τοῦ ἐφ' ἣμῖν ἐρχομένην παθητικὴν καὶ κακοποιητικὴν. Μαρτυρεῖ δὲ τῇ ἐκδοχῇ τῇ εἰρημένη περὶ τοῦ, «ὀργίζεσθε,» ὁ Ἀκύλας τὸ κύριον ἐρμηνεύσαι βουληθεῖς τοῦ Ἑβραϊκοῦ· τὸ γὰρ ἀπροαίρετον, ὃ προειρήκαμεν ὀνομάζεσθαι προπάθειαν παρὰ τισιν, κλόνον καὶ σεισμόν τῆς ψυχῆς νομίσας εἶναι φησὶ· «Κλονεῖσθε καὶ μὴ ἀμαρτάνετε.» ὅπερ «κλονεῖσθε» οὐκ ἔστι προστακτικὸν, (ἄτοπον γὰρ τὸν προφήτην προστάσσειν κλονεῖσθαι) ἀλλ' ὡς ἐπὶ τοῦ «ὀργίζεσθε» εἰρήκαμεν, ὀριστικὸν, οἷον· Εἰ συμβαίνει ὑμῖν κλονεῖσθαι, μὴ ἀμαρτάνετε. Ἄ λέγετε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐπὶ ταῖς κοίταις

ὕμῶν καταλύγητε, κ. τ. έ. Διὰ τούτων ἔοικε διδάσκειν δεῖν ἕκαστον ἐπὶ τὴν κοίτην ἰόντα ἀπο λογισμὸν ἑαυτὸν ἀπαιτεῖν τῶν μεθ' ἡμέραν πεπρα γμένων, καὶ ἐπὶ τοῖς παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον γεγενημέ νοις αὐτὸν κακίζειν μεμφόμενον καὶ τῷ λόγῳ κεν τοῦντα. Τοῦτο γὰρ συνεχέστερον ἐπιτελούμενον ἀπο στήσει ἡμᾶς τοῦ ἀποπίπτειν τῶν δεόντων. Ἄ λέγετε, φησὶν, ταῦτα ὑμᾶς κατανυζάτω ἐν τῷ καιρῷ τοῦ ταῖς κοίταις αὐτοὺς ἐπιδιδόναι. Ἀπὸ μέρους δὲ τῶν ἀμαρτανομένων πάντα τὰ ἀμαρτανόμενα· μέρος ἀμαρτανομένων τὸ διὰ λόγων· καὶ τάχα καὶ τῆς ἄλ λης πρακτικῆς ἀμαρτίας προάγει λόγος. Τῷ μέντοι «κατανύγητε» ἰδίως πολλάκις ἐχρήσαντο· τάχα οὔτε παρὰ τοῖς φιλοκάλοις τῶν Ἑλλήνων κειμένῳ, οὔτε ἐν τῇ συνηθείᾳ τῶν τῇ Ἑλλάδι φωνῇ χρωμένων· καὶ ἀναγράφουσί γε τὴν λέξιν ταύτην ἐπὶ τῶν δακνο μένων τῶν ἡμαρτημένων ἔνεκεν, ἢ ὧν δήποτε ἐτέ ρων· ὡς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Βασιλειῶν περὶ τοῦ Ἀχαάβ βασιλέως Ἰσραὴλ διηγουμένη ἢ Γραφή, τίνα τρόπον ἐλεγχθεὶς ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἡλίου ἐπὶ τῷ ἐπιτεθυμηκέναι τοῦ ἀγροῦ Ναβουθαὶ τοῦ Ἰεζραηλί του μετανοεῖ, φησὶ ταῦτα· «Πλὴν ματαίως Ἀχαάβ ὃς ἐπράθη ποιῆσαι τὸ πονηρὸν ἐνώπιον Κυρίου, ὡς μετέθηκεν αὐτὸν Ἰεζάβελ ἡ γυνὴ αὐτοῦ. Καὶ ἐβδε λύχθη σφόδρα πορευέσθαι ὀπίσω τῶν βδελυγμάτων κατὰ πάντα ἃ ἐποίησεν ὁ Ἀμορραῖος, ὃν ἐξωλόθρευσε Κύριος ἀπὸ προσώπου τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ. Καὶ ὑπὲρ τοῦ λόγου ὡς κατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου τοῦ Κυρίου, καὶ ἐπορεύετο κλαίων, καὶ διέβρῆξε τὸν χι τῶνα αὐτοῦ, καὶ ἐζώσατο σάκκον ἐπὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, καὶ ἐνήστευσε, καὶ περιεβάλετο σάκκον ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἣ ἐπάταξε Ναβουθαὶ τὸν Ἰεζραηλίτην, καὶ ἐπορεύθη. Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου ἐν χειρὶ δούλου αὐτοῦ 12.1145 Ἡλίου περὶ Ἀχαάβ· καὶ εἶπε Κύριος· Ἐώρακας ὡςκατενύγη Ἀχαάβ ἀπὸ προσώπου μου; Οὐκ ἐπάξω τὴν κακίαν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ.» Καὶ ἐν τῷ δὲ πεντηκοστῷ ἐνάτῳ ψαλμῷ· «Συνέσεισας,» φησὶ, «τὴν γῆν, καὶ συνετάραξας αὐτήν. Ἰασαι τὰ συν τρίμματα αὐτῆς, ὅτι ἐσαλεύθη. Ἐδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά· ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως. Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσώπου τόξου.» Πεποτίσθαι γὰρ ὁμολογεῖ τῷ οἴνῳ τῆς κατανύξεως ὁ Προφήτης. Καὶ ἐπεὶ, ἴν' οὐ τως εἶπω, ἔπεψε τοὺς λόγους τοὺς ἐλεγκτικούς, καὶ πέπονθεν ἀπ' αὐτῶν τὸν κατανυγμὸν, διὰ τοῦτο εἰ ληφέναι ὁμολογεῖ μετὰ τῶν φοβουμένων τὸ Θεῖον σημείωσιν εἰς τὸ φυγεῖν τὰ βέλη τὰ ἀπὸ τοῦ τόξου πεμπόμενα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοὺς ἀσεβεῖς καὶ παραμεί ναντας ἐπὶ τοῖς ἀμαρτήμασι, καὶ μὴ μετανοήσαντας. Καὶ ἐν τῇ Γενέσει· «Εἶπε δὲ Ἡσαῦ πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ· Μὴ εὐλογία μία σοὶ ἐστι, πάτερ; Κατανυχθέντος δὲ Ἰσαὰκ, ἀνεβόησε φωνῇ Ἡσαῦ, καὶ ἔκλαυσεν.» Ἀντὶ μέντοι τοῦ, κατανύγητε, «σιωπῆ σατε» Ἀκύλας καὶ Θεοδοτίων ἐκδεδώκασιν· ὅπερ ὁ Σύμμαχος «ἡσυχάσατε» ἐρμήνευσε σαφέστερον ἐκ τιθέμενος τὸ ἀπὸ τῶν ῥητῶν δηλούμενον· ὅπερ τοιοῦτον ἔχει νοῦν· Ἐπὶ τῆς κοίτης ὑμῶν ἐν ἑαυτοῖς κατὰ τὸ κρυπτὸν διαλέχθητε· δηλὸν δ' ὅτι τὰ μεθ' ἡμέραν πεπραγμένα καὶ τὰ περὶ αὐτοὺς ἐπισκεψά μενοι οὕτως ἡσυχάσατε. Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἐλπύσατε ἐπὶ Κύριον, κ. τ. έ. Ὁ ἐξ ἀδίκων πόρων προσφέρων οὐ δικαιοσύνης θύει θυσίαν, καὶ ὁ μὴ κατ' ἀξίαν ὧν κέκτηται μερίζων τοῖς δεομένοις, καὶ ὁ ἐκ λύπης καὶ ἐξ ἀνάγκης διδούς. Σαφέστατα δὲ διδάσκει, ὅτι οὐ περὶ τῶν θυσιῶν ὧν ἐξείληφασιν οἱ ἐντυγχάνοντες τοῖς βιβλίοις, περὶ τούτων ἐντεῖλατο ὁ θεῖος λόγος· ἔφη γὰρ ἐν τεσσαρακοστῷ ψαλμῷ· «Ὁ Θεός, Θεός σου εἰμὶ ἐγώ. Οὐκ ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω σε· τὰ δὲ ὀλοκαυτώματά σου ἐνώπιόν μου ἐστὶ διὰ παντός. Οὐ δέξομαι ἐκ τοῦ οἴκου σου μόσχους, οὐδ' ἐκ τῶν ποιμνίων σου χειμάρρους· ἐμὰ γὰρ ἐστὶ πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, κτήνη ἐν τοῖς ὄρεσι καὶ βόες. Ἔγνωκα πάντα τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὠραιότης ἀγροῦ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. Ἐὰν πεινάσω, μὴ σοι εἶπω· ἐμὴ γὰρ ἐστίν ἡ οἰκουμένη καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς. Μὴ φάγομαι κρέα ταύρων, ἢ αἶμα τράγων πίομαι; Θῦσον τῷ Θεῷ θυσίαν αἰνέσεως, καὶ ἀπόδος τῷ Ὑψίστῳ τὰς εὐχὰς σου. Καὶ ἐπικάλεσαί με ἐν ἡμέρᾳ

θλίψεως, καὶ ἐξ ελοῦμαί σε, καὶ δοξάσεις με.» Καὶ ἐν τῷ πεντηκοστῷ· «Ὅτι, εἰ ἠθέλησας θυσίαν, ἔδωκα ἄν, ὀλοκαυτώματα οὐκ εὐδοκήσεις. Θυσία τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμ μένον. Καρδίαν συντετριμμένην καὶ τεταπεινωμένην ὁ Θεὸς οὐκ ἐξουδενώσει.» Καὶ ἐν ἄλλοις· «Τὰ ὀλο καυτώματα ὑμῶν καὶ αἱ θυσίαι οὐχ ἡδυνάν μοι.» Ἔτι δὲ καὶ ἐν τῷ Ἱερεμιά· «Οὐ ταῦτα, φησὶν, ἐνετειλά μην τοῖς πατράσιν ὑμῶν, ἢ ἡμέρᾳ ἀνήγαγον αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, περὶ ὀλοκαυτωμάτων καὶ θυσίας· ἀλλ' ἢ τὸ ῥῆμα τοῦτο ἐνετειλάμην αὐτοῖς λέγων· 12.1148 Ἐκαστος κατὰ τοῦ πλησίον ἐν τῇ καρδίᾳ κακίαν μὴ μνησικακέτω, καὶ ὄρκον ψευδῆ μὴ ἀγαπάτε· Διότι ταῦτα πάντα ἐμίσησα, λέγει Κύριος παντοκράτωρ.» Σαφῶς γοῦν διὰ τούτων πάντων διδάσκει ἐξετάζειν τίς ὁ περὶ τῶν θυσιῶν τόπος· καὶ ὑποβάλλει γε ἄφορ μὰς τὰ λόγια λέγοντα· «Τῷ Θεῷ θυσία πνεῦμα συν τετριμμένον·» ὡσπερ καὶ ἐνθάδε· «Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης, καὶ ἐλπύσατε ἐπὶ Κύριον.» Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν ἐπιστρέφει τοὺς μὴ νο οὔντας τὰ προφητικὰ, καὶ διὰ τοῦτο περὶ τὰς σωμα τικὰς θυσίας ἐπτοημένους, λέγων· «Εἰ δὲ ἐγνώκειτε τί ἐστίν· Ἐλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδι κάσατε τοὺς ἀναιτίους.» Κεῖται δὲ ἡ λέξις ἐν ἐνὶ τῶν δώδεκα οὕτως ἔχουσα· «Διότι ἔλεος θέλω καὶ οὐ θυσίαν, ἐπίγνωσιν Θεοῦ ἢ ὀλοκαυτώματα.» Ὅτι δὲ ταῦτα νομοθεσία ἐστὶ περὶ θυσιῶν, ἐδίδαξεν ὁ Παῦ λος εἰπὼν τό· «Οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾶ λα τρεύουσι τῶν ἐπουρανίων.» Ἀγωνιστέον τοίνυν τῷ ἐντυγχάνοντι τοῖς περὶ θυσιῶν νόμοις ἐκατέρως αὐ τοὺς διηγῆσασθαι, κατὰ τε τὸ συμβολικὸν καὶ κατὰ τὸ ἀπορρήτοτερον καὶ μυστικὸν ἐξετάζοντι. Ταῦτα ἐν ἐπιτομῇ ἡμῖν σεσημείωστο βουλομένοις διηγῆσα σθαι τὸ, «Θύσατε θυσίαν δικαιοσύνης·» καὶ ἀκολού θως τὸ, «Ἐλπύσατε ἐπὶ Κύριον.» Οὐ γὰρ ἔστιν εὐ λόγως ἐλπύσαι πρὶν δικαιοποιῆσαι· τῷ δικαιοπρα γοῦντι δὲ πεποιθότως ἔστιν ἐλπύσαι, καὶ τὰ τοῦ Κυ ρίου ἀγαθὰ προσδοκῆσαι· ἐλπίς γάρ ἐστὶ προσδοκία ἀγαθῶν. Ἐπεὶ δ' ἐζήτηται παρὰ πολλοῖς, εἰ ὁ καλὸς καὶ ἀγαθὸς ἐλπύσει τι, ὡς τοῦ τελείου ἀπέχοντος τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἐν οὐδενὶ ἐλλείποντος, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δὲν ἐλπύζοντος, ἀπόντων γάρ ἐστὶν ἡ ἐλπίς, ἐτέρου δὲ τοῦ εἶναι χρηστὰς ἐλπίδας, αἰεὶ τοῖς καλοῖς καὶ ἀγαθοῖς ἀγαθῶν τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν συνεχέστατα διαδε χομένων· φέρε καὶ ἡμεῖς ὀλίγα κατὰ τὸ βούλημα τῶν Γραφῶν περὶ τοῦ προβλήματος διαλάβωμεν. Σαφέστα τα δὴ προτρέπουσιν ἡμᾶς ἐλπύζειν ἐπὶ Κύριον τὰ ἱερὰ λόγια. «Ἐλπύσατω» γὰρ, φησὶν, «Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸν Κύριον·» καὶ, «Οἶκος Ἰσραὴλ ἤλπισεν ἐπὶ τὸν Κύριον· βοηθὸς αὐτῶν καὶ ὑπερασπιστὴς αὐτῶν ἐστὶ.» Τῷ δὲ τελείῳ ἐν τῷ ἐννενηκοστῷ ψαλμῷ μετὰ τῶν ἄλλων ἐπαγγελιῶν λέγεται τὸ, «Ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ ἐπισκιάσει σοι, καὶ ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτοῦ ἐλπιεῖς. Ὅπλω κυκλώσει σε ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ.» Ὁ δὲ Παῦλος ἐν ᾧ κρέμαται ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται, βουλόμενος παραστῆσαι ὁποῖός ἐστι, (λέγω δὲ τὴν ἀγάπην·) φη σίν· «Ἡ ἀγάπη πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπύζει, πάν τα ὑπομένει· ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.» Εἰ δὲ τὸ μηδέποτε ἐκπίπτειν τελείου ἐστὶν ἔργον, ἀγάπης ὑπάρχον, καὶ τὸ πάντα ὑπομένειν διὰ τὴν ἀγάπην ὑπεράνω γινομένου παντὸς ἐπιπόνου, καὶ τὸ πάντα πιστεύειν, δῆλον δ' ὅτι τὰ ὄντα καὶ τὰ ἀληθῆ· οὐ γὰρ ἐν τοῖς πᾶσι τὰ ψευδῆ ἀριθμητέον, τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ὄντα. Ὁ γὰρ τὴν ἀγάπην κατορθώσας τέλειος καὶ βέβαιος ἐν τῇ σωτηρίῳ πίστει τῇ περὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν πιστοῦσθαι ἀναγκαίων ἐστὶ· δῆλον ὅτι καὶ τὰ πάντα ἐλπύζειν, καὶ μηδὲν δυναμένων ἀγίῳ ἀποκεῖ σθαι ἀπογινώσκειν, οὐδενὸς ἄλλου ἢ τοῦ τελείᾳ ἀγά 12.1149 πη κεκοσμημένου ἔργον ἂν ὑγιῶς λέγοιτο· ὡς, εἰ, κατακερματίζοντες τὸ πάντα ἐλπύζειν, βουλόμεθα διη γῆσασθαι, ἐροῦμεν, ὅτι κληρονομησάμεθα βασιλείαν οὐ ρανῶν καὶ παρακληθῆναι, καὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθῆναι, καὶ Θεὸν ὄψεσθαι, καὶ χορτασθήσεσθαι ἧς πεινᾶ καὶ διψᾶ δικαιοσύνης, καὶ τοῦ τελείου ἐλέου μεταλήψε σθαι, καὶ ἀπαξοπλῶς ἐν πᾶσιν ἔσεσθαι οἷς ἐπηγγεί λατο ὁ ἀψευδὴς Θεός, καὶ Σωτὴρ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰη σοῦς Χριστός, «Ὁφθαλμὸς γὰρ οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη

ἅ ἤτοι μασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.» Πολλοὶ λέγουσι· Τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ; κ. τ. ε. Οἱ μὲν ἀπλούστεροι ὑπολήφονται λέγεσθαι ἔνταῦθα, ὅτι, τῶν ἀποκειμένων ἐν ἐπαγγελίᾳ κηρυσσομένων, οἱ πολλοὶ λέγουσιν, ὅτι, Τίς ταῦτα ἡμῖν δείξει, καὶ ἐν αὐτοῖς γενέσθαι ποιήσει; δῆλον ὅτι πληθύντες μὲν ὡς περὶ ἀληθῶν, καὶ ὀρεχθέντες αὐτῶν, διὰ δὲ τὴν ἀσθένειαν τὴν ἀνθρωπίνην κατὰ πολλὰ τῶν ἀμαρτανομένων οὐ πάνυ τι αὐτοῖς δεδωκότες τὸ ὄψεσθαι αὐτὰ καὶ ἐν αὐτοῖς ζήσεσθαι. Ἔτε ροι δὲ οὕτω διηγῆσονται τὸ λεγόμενον, ὅτι τὰ ἐν ἐπαγγελίᾳ ἀναγεγραμμένα τοῖς ἐκλεκτοῖς δοθήσεσθαι οὐ πάνυ τί ἐστι σαφῶς καὶ τρανῶς συνιέναι μὴ οὐχὶ σοφοῦς γεγενημένους· οἷον τίς ἢ γῆ ἦν κληρονομία σουσιν οἱ πραεῖς· καὶ τί τὸ κληρονομησαὶ αὐτὴν νοητέον, ἢ τί τὸ διὰ τὴν καθαρότητα τῆς καρδίας ὄψεσθαι Θεὸν ἀόρατον τυγχάνοντα, ὃν οὐδεὶς ἐώρακε πώποτε· τίνος δὲ γινομένου καὶ ποταπῶν συμβαινόντων οἱ ἐπὶ τοῦ παρόντος πενθοῦντες ὕστερον παρακληθήσονται· τίς δὲ καὶ ποταπὴ ἢ βασιλεία τῶν οὐρανόων. Πολλοὶ οὖν ἀκούοντες τὰ ἀναγεγραμμένα ἀγαθὰ βουλόμενοι αὐτὰ τῇ διανοίᾳ θεάσασθαι καὶ συνιέναι, λέγουσι τὸ, «Τίς ἔσται ὁ δείξων ἡμῖν ἀγαθὰ;» Σπάνιος γὰρ ἀληθῶς ὁ δυνάμενος δεικνύναι, ὡς διηγησάμεθα, τὰ ἀγαθὰ, ὁποῖος ὁ Παῦλος ἦν δυνάμενος αὐτὰ λόγῳ παραστήσαι, ὡς φησὶ πού τό· «Ἡμεῖς δὲ νοῦν Χριστοῦ ἔχομεν, ἵνα ἴδωμεν τὰ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν, ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος, πνευματικὰ πνευματικοῖς συγκρίνοντες.» Τετὴν ῥήκαμεν πολλάκις τὸ, «τίς,» ἐν τῇ Γραφῇ ἐπὶ τοῦ σπανίου τεταγμένον, ὡσπερ ἐν τῷ· «Τίς πιστὸς καὶ φρόνιμος οἰκονόμος;» καὶ· «Τίς σοφὸς καὶ συνήσει ταῦτα;» καὶ· «Κύριε, τίς κατασκηνώσῃ ἐν ὄρει ἁγίῳ σου;» Οὕτως καὶ ἐνθάδε λέγεται τὸ, «Τίς δεῖ ξεῖ ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ;» Ἐκ τοῦ τόμου τῶν εἰς τὸν δ' ψαλμὸν εἰς τό· «Πολλοὶ λέγουσι· Τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ;» Πολλῆς παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ζητήσεως τυγχανούσης περὶ τοῦ, τίνα τὰ ἀγαθὰ, καὶ τίνα τὰ κακὰ, καὶ τινῶν μὲν ἀπροαίρετα εἶναι λεγόντων τὰ ἀγαθὰ, καὶ τὰ κακὰ· ὡσπερὶ τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν ἀποφαινομένων, κακὸν δὲ τὸ πονηρόν· ἐτέρων δὲ ἐν μόνοις προαιρετικοῖς κατακλειόντων τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ· καὶ τὰς μὲν ἀρετὰς, καὶ τὰς κατ' αὐτὰς πράξεις μόνως 12.1152 ἀγαθὰ λεγόντων· τὰς δὲ κακίας καὶ τὰς κατὰ κακίαν ἐνεργείας κακὰ· τρίτων δὲ ὄντων τῶν μιγνύντων, καὶ ἅμα ἐν προαιρετικοῖς ἢ ἀπροαιρέτοις λεγόντων εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ· εἰκότως ὑπὲρ τῶν πιθανοτήτων περιελκόμενοι οἱ πολλοὶ τῶν πιστευόντων φιλομαθοῦντες, εἰς τὸν περὶ ἀγαθῶν τρόπον λέγοιεν ἂν τό· «Τίς δείξει ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ;» Ὅτι μὲν οὖν ἐν προαιρετικοῖς ἐστὶν ἢ τῶν ἀγαθῶν φύσις, πᾶς ὁστισοῦν, ἀποδεχόμενος τὸν περὶ κρίσεως λόγον, ἀδιδάκτως ὁμολογήσαι ἄν· ἀγαθὸν γὰρ φησὶν εἶναι, ἐφ' ᾧ ἀκούσεται τις τό· «Εὐγε, ἀγαθὲ δοῦλε καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἤς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.» Ἄγαθὸν δὲ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγαθοῦ ἀνθρώπου ἐκ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφερόμενον, ὡς ὁ Σωτὴρ φησὶν· «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὰ ἀγαθὰ.» καὶ ἀπαξάπλως πᾶς καρπὸς δένδρου ἀγαθοῦ, προαιρετικὸς ὢν, ἀγαθὸν ἐστὶν· ὡς ἀγάπη, καὶ εἰρήνη, καὶ χαρὰ, καὶ μακροθυμία, χρηστότης τε καὶ ἀγαθωσύνη, πίστις, καὶ πραότης, καὶ ἐγκράτεια· τὰ δὲ ἐναντία τούτοις, κακά. Εἰ δὲ καὶ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίαν ἐστὶ τι ἀγαθὸν, καὶ κακὸν, καὶ ἐν ἀπροαιρέτοις, ζητητέον· κἂν ἢ δέ τι κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἐν ἀπροαιρέτοις, ὡς ὕστερον ἐξετάσαντες τάχα δεῖξομεν· ἀλλ' οὕτω γε τὰ ἀπὸ τῶν μιγνύντων τοῖς προαιρετικοῖς τὰ ἀπροαίρετα λεγόμενα ἀγαθὰ ἂν εἶη καὶ κακὰ· ἐκεῖνοι γὰρ οἶονται τῶν ἀγαθῶν τὰ μὲν εἶναι περὶ ψυχὴν, τὰ δὲ περὶ σῶμα, τὰ δὲ ἐκτός· ὁμοίως δὲ καὶ τῶν κακῶν· καὶ περὶ ψυχὴν μὲν ἀρετὴν καὶ τὰς κατ' ἀρετὴν πράξεις, ἢ κακίαν καὶ τὰς κατὰ κακίαν πράξεις· περὶ σῶμα δὲ ὑγίαν, καὶ εὐεξίαν, καὶ κάλλος· ἢ νόσον, καὶ καχεξίαν, καὶ αἰσχος· περὶ τὰ ἐκτὸς δὲ, πλοῦτον καὶ πενίαν, δόξαν καὶ ἀδοξίαν, εὐγένειαν καὶ δυσ

γένειαν. Οἰήσονται δέ τινες καὶ κατὰ τὰς Γραφὰς ὁμοίως τρία. γένη εἶναι τῶν ἀγαθῶν, καὶ τρία τῶν κακῶν· τὰς γὰρ ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας προσιέμενοι εἶναι ἀγαθὰ καὶ κακὰ μετὰ τὰ ὁμολογούμενα καὶ ὑφ' ἡμῶν ἐν ἀρετῇ καὶ κακίᾳ, καὶ ταῖς κατ' αὐτὰς πράξεις, χρήσονται ῥητοῖς, καὶ τὰ σωματικά, καὶ τὰ ἐκ τῶν δῆθεν ἀποφαινομένων ἀγαθὰ ἢ κακὰ τυγχάνειν· καὶ περὶ μὲν ἀρετῶν καὶ κακῶν τί δεῖ λέγειν, τῶν ἠθικῶν πραγμάτων διδασκόντων δεῖν ἡμᾶς μὲν αἰρεῖσθαι δικαιοσύνην, καὶ φρόνησιν, καὶ σωφροσύνην, καὶ ἀνδρίαν, καὶ τὰς κατ' αὐτὰς πράξεις· ἐκ κλίνειν δὲ τὰ τούτοις ἐναντία; διόπερ οὐ χρειαῖα παρὰ τῶν προαιρετικῶν ἀγαθὰ. Σωματικά δὲ καὶ ἐκτὸς ἀγαθὰ ἐκ τῆς κατὰ τὸ ῥητὸν ἐκδοχῆς πολλαχόθεν δείξουσι· πλὴν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἀρκεῖ παραθέσθαι τινὰ ἐκ τῶν ἐν Ἐξόδῳ, καὶ Λευϊτικῷ, καὶ Δευτερονομίῳ κειμένων· ὡς ἐν ἐπαγγελίᾳ πρὸς τοὺς τηροῦντας τὰς ἐντολάς· καὶ ὡς ἐν ἀπειλῇ καὶ κατάραις πρὸς τοὺς παραβαίνοντας αὐτὰς· οἷον ὅτι ἡ υἰεὶα ἀγαθὸν ἐστὶ, καὶ ἡ νόσος κατὰ 12.1153 κὼν, ἀπὸ τῆς Ἐξόδου δείξει ταῦτα προλέγεσθαι· «Ἐὰν τηρήσῃς τὰς ἐντολάς μου καὶ τὰ προστάγματα τὰ μου, πᾶσαν νόσον ἢ ἐπιγὰγον τοῖς Αἰγυπτίοις, οὐκ ἐπάξω ἐπὶ σέ· ἐγὼ γὰρ εἰμι Κύριος ὁ ἰώμενός σε.» Καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ Δευτερονομίου δὲ πρὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας λεγόμενον ὑπονοθεῖται ἂν κακὸν μὲν παριστάνειν τὰς σωματικὰς πληγὰς καὶ τὰς νόσους, ἀγαθὸν δὲ δηλονότι καὶ τὴν υἰεὶαν καὶ τὴν τοῦ σώματος ῥώσιν. Ἔχει δὲ οὕτως ἡ λέξις· «Ἐὰν μὴ ἀκούσητε ποιεῖν πάντα τὰ ῥήματα τοῦ νόμου τούτου τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, φοβεῖσθαι τὸ ὄνομα τὸ ἔντιμον, καὶ τὸ θαυμαστὸν τοῦτο, Κύριον τὸν Θεὸν, καὶ παραδοξάσει Κύριος τὰς πληγὰς σου, καὶ τὰς πληγὰς τοῦ σπέρματός σου, πληγὰς μεγάλας καὶ θαυμαστάς, καὶ νόσους πονηρὰς καὶ πλείστας· καὶ ἐπιστρέψει ἐπὶ σέ πᾶσαν τὴν γῆν Αἰγύπτου τὴν πονηρὰν, ἣν διηλαβοῦ ἀπὸ προσώπων αὐτῶν· καὶ κολληθήσεται σοι, καὶ πᾶσαν μαλακίαν, καὶ πᾶσαν πληγὴν τὴν μὴ γεγραμμένην ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου τούτου ἐπάξει Κύριος ἐπὶ σέ, ἕως ἂν ἐξολοθρεύσῃ σε.» καὶ ἄλλοις τοῖς παρὰ τῶν βιβλίων τούτων τὰς ἐντολάς λέγεται τό· «Ἐπιπέμψω ὑμῖν πυρετὸν, καὶ ἴκτερον, καὶ σφακελίζοντας τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ τὴν ψυχὴν ὑμῶν ἐκτὴν κούσαν.» πρὸς τούτοις καὶ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ τοῖς ἀφισταμένοις τῆς θεοσεβείας ἀπειλεῖ ὁ λόγος ὅτι σθότονον ἀνίατον. Τὰ δὲ ἐκτὸς ἀγαθὰ οἱ βουλόμενοι κατὰ τὸν θεῖον ἐπαγγέλλεσθαι λόγον τοῖς μὲν ἀπὸ τοῦ Λευϊτικοῦ τούτοις χρήσονται· «Ἐὰν ἐν τοῖς προστάγμασί μου πορεύσῃτε, καὶ τὰς ἐντολάς μου φυλάσσητε, καὶ ποιῆτε αὐτάς, δώσω τὸν ὑετὸν ὑμῖν ἐν καιρῷ αὐτοῦ, καὶ ἡ γῆ δώσει τὰ γεννήματα αὐτῆς, καὶ τὰ ξύλα τῶν πεδίων δώσει τὸν καρπὸν αὐτῶν. Καὶ καταλήψεται ὑμῖν ὁ ἀλοητὸς τὸν τρυγητὸν, καὶ ὁ τρυγητὸς καταλήψεται τὸν σπόρον· καὶ φάγεσθε τὸν ἄρτον ὑμῶν εἰς πλησμονήν· καὶ κατοικήσετε μετὰ ἀσφαλείας ἐπὶ τῆς γῆς ὑμῶν,» καὶ τὰ ἐξῆς· ἐκ δὲ τοῦ Δευτερονομίου τούτοις χρήσονται· «Καὶ ἔσται ὡς ἂν διαβῆτε τὸν Ἰορδάνην εἰς τὴν γῆν ἣν Κύριος ὁ Θεὸς δίδωσιν ὑμῖν, καὶ φυλάσσετε ποιεῖν πάσας τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ἃς ἐγὼ ἐντέλλομαι σοι σήμερον· καὶ δώσει σε Κύριος ὁ Θεὸς σου ὑπεράνω πάντων, καὶ ἴξουσιν ἐπὶ σέ πᾶσαι αἱ εὐλογίαι αὐταί, καὶ εὐρήσουσί σε, ἐὰν ἀκούσῃς τῆς φωνῆς Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου. Εὐλογημένος σὺ ἐν πόλει, καὶ εὐλογημένος σὺ ἐν ἀγρῷ, εὐλογημένα τὰ ἔγγονα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου, καὶ τὰ βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου· εὐλογημένοι αἱ ἀποθήκαί σου, καὶ τὰ ἐγκαταλείμματά σου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡς ἄλλοις τῶν ἐναντίων τοῖς ἀσεβοῦσι λέγεται τό· «Ἐπικατάραι σε ἐν πόλει, καὶ ἐπικατάραι σε ἐν ἀγρῷ· ἐπὶ κατάραι αἱ ἀποθήκαί σου, καὶ τὰ ἐγκαταλείμματα σου· ἐπικατάραι τὰ τέκνα τῆς κοιλίας σου, καὶ τὰ γεννήματα τῆς γῆς σου· ἐπικατάραι τὰ 12.1156 βουκόλια τῶν βοῶν σου, καὶ τὰ ποίμνια τῶν προβάτων σου.» καὶ ἄλλα δὲ δυσσεξαρίθητα οἴσουσιν οἱ βουλόμενοι ἐν σωματικοῖς καὶ τοῖς ἐκτὸς εἶναι ἀγαθὰ καὶ κακὰ· ἐφάψονται τε καὶ τῶν Εὐαγγελίων λέγοντες τὸν

Σωτήρα ἔλληλυθότα, καὶ ὡς κακὰ ἀφρη κέναι ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὴν τυφλότητα τὴν σωματικὴν, καὶ τὴν κωφότητα, καὶ τὴν πάρεσιν τῶν μελῶν, καὶ πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν τεθεραπευτέναι, ἀγαθὰ ἀντὶ τῶν προειληφότων κακῶν δωρούμενον, τὸ τε διορατικὸν σωματικὸν καὶ τὸ ἀκουστικὸν, καὶ τὴν ἄλλην ὑγίαν καὶ ῥῶσιν· καὶ δυσωπήσουσί σε φάσκοντες, εἴ μὴ καὶ ἡμεῖς ὅμοιο λογήσομεν κακὸν εἶναι τὸ δαιμονίαν καὶ τὸ σεληνιαζέσθαι· ὡς πάλιν ἐκ τοῦ ἐναντίου ἀγαθὸν τὸ τούτων ἀπηλλάχθαι. Ἄλλὰ καὶ οἱ ἀπόστολοι, χαρίσματα ἰαμάτων καὶ ἐνεργήματα δυνάμεων ἐπιτελοῦντες, κατ' αὐτὸ τὸ ἐνεργεῖν ἀγαθὰ ἐποιοῦν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ κακῶν αὐτοὺς ἀπήλλαττον· διαβήσονται δὲ οἱ ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, φάσκοντες τὸ, κακὸν εἶναι τὸν πόνον, ἥτοι τὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐν πυρὶ αἰωνίῳ παραδίδοσθαι. Εἰ δὲ κακὸν ὁ πόνος, ἀνάγκη τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι. Σαφῆ μὲν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων τὰ δυνάμενα ἐπὶ πλεῖον δυσωπήσαι τοὺς οὐχ οἴους τε λῦσαι τὰ προσαγόμενα, περὶ τοῦ τρία γένη τῶν ἀγαθῶν εἶναι, καὶ τρία τῶν κακῶν κατὰ τὸν λόγον τῶν Γραφῶν. Ταύτην τοίνυν τὴν ἀπάτην οὐ μόνον οἱ ὁμολογουμένως ἀκέραιοι τῶν πεπιστευκότων ἠπάτηνται, ἀλλὰ καὶ τινες τῶν ἐπαγγελλομένων σοφίαν τὴν κατὰ Χριστὸν, οἰόμενοι τοῦ δημιουργοῦ τοιάδε τινὰς εἶναι ἐπαγγελίας, καὶ πέρα τῶν ἀπὸ τῆς λέξεως δηλουμένων μηδὲν σημαίνεσθαι κατὰ τὰς ἀπειλάς. Πρὸς πάντας τοίνυν τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐκ τῶν Γραφῶν ὑπολαμβάνοντας ἐπαπορητέον εἰ τετηρήκασι τὸν νόμον οἱ προφηταί, ὧν ἁμαρτήματα οὐ κατηγορεῖται· οἷον Ἡλίας ὁ ἀκτημονέστατος ὡς μηδὲ ἄρτον ἔχειν παρ' ἑαυτῷ φαγεῖν, καὶ διὰ τοῦτο πέμπεσθαι πρὸς γυναῖκα ἐν Σαρεφθαῖ τῆς Σιδωνίας· καὶ Ἐλισσαῖος, ὃς παρὰ τῆ Σουναμίτιδι βραχυτάτην ἔλαβε κατάλυσιν, καὶ σκιμπόδιον, καὶ λυχνίαν εὐτελεῖ, ὃς καὶ ἀρρώστησας ἐτελεύτησε· καὶ Ἡσαΐας, ὁ πορευθεὶς γυμνὸς καὶ ἀνυπόδητος τρισὶν ἔτεσι· καὶ Ἰερεμίας, ὁ ἐμβληθεὶς εἰς λάκκον βορβόρου, καὶ αἰὲ μυκτηρισθεὶς, ὥστε καὶ ἐρημίαν οἰκῆσαι εὐξασθαι· καὶ Ἰωάννης, ὁ ἐν ταῖς ἐρημίαις διατρίβων, καὶ πλὴν ἀκρίδων καὶ μέλιτος ἀγρίου μηδενὸς μεταλαμβάνων, δέρματι περιεζωσμένος τὴν ὄσφυν, καὶ ἀπὸ τριχῶν καμήλου ἡμφοισμένος. Ὁμολογήσουσι γὰρ αὐτοὺς τετηρηκέναι τὸν νόμον. Καὶ ἀπαιτήσομεν εἰ ἂν νοοῦσιν ἀγαθὰ τοῖς τετηρηκόσι τούτοις ὑπῆρκται· οὐκ ἔχοντες δὲ δεῖξαι, περικλεισθήσονται εἰς τὸ, ἥτοι ψευδεῖς εἶναι τὰς ἐπαγγελίας τὰς λεγομένας δίδοσθαι τοῖς θεοσεβέσιν, ἢ ἀληθεῖς τυγχανούσας ἀναγωγῆς δεῖσθαι· εἰ δ' ἐπ' ἀλληγορίαν ἀναγκασθέντες ἔλθωσιν, ἀθετηθήσεται αὐτῶν ἡ ὑπόληψις ὑπὲρ τοῦ τὸν νόμον ἀπειλεῖν 12.1157 νόσον σωματικὴν, καὶ τὰ ἐκτὸς νομιζόμενα κακὰ τοῖς ἡσεβηκόσιν, ἢ ἐπαγγέλλεσθαι ὑγιαίνοντα εἶναι τὰ σώματα, καὶ περιουσίαν ἔσεσθαι τοῖς τῷ Θεῷ κατακολουθηκόσι. Πῶς δὲ οὐκ ἠλίθιον ἐπὶ τοῖς κακοῖς μέγα φρονεῖν καὶ αὐχεῖν τοὺς ὄντας ἐν αὐτοῖς; Εἰ γὰρ κακαὶ αἱ θλίψεις, φησὶ δὲ ὁ Ἀπόστολος καὶ χάσθαι ἐν κακοῖς· τοῦτο δὲ ἠλίθιον, καὶ ὁ Ἀπόστολος οὐκ ἠλίθιος· οὐκ ἄρα κακὰ τὰ τοιάδε γυμνάσματα τοῦ ἀγίου· ὅστις, ἐν παντὶ θλιβόμενος, οὐ στενοχωρεῖται· ἀπορούμενος, οὐκ ἐγκαταλείπεται· πειραζόμενος, οὐ θανατοῦται· νομιζόμενος εἶναι πτωχὸς, πολλοὺς πλουτίζει· καὶ ὑπολαμβανόμενος μὴ δὲν κεκτῆσθαι, παντὰ κατέχει· τοῦ γὰρ πιστοῦ ὅλος ὁ κόσμος τῶν χρημάτων· τοῦ δὲ ἀπίστου οὐδὲ ὀβολός. Ἔτι δὲ ἔπεται τοῖς ὑπολαμβάνουσι κατὰ τὴν Γραφήν τρία γένη τῶν ἀγαθῶν εἶναι, δῆλον δὲ ὅτι καὶ τῶν κακῶν, τοὺς δικαίους αἰὲν ἐν πολλοῖς κακοῖς εἶναι· ἀληθευούσης τῆς λεγούσης προφητείας· «Πολλοὶ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων.» Οὐκ ἄρα δὲ καὶ τῶν τῷ Ἰωβ συμβεβηκότων ὑπομῆσαι τοὺς οἰομένους τάδε τινὰ κακὰ εἶναι· ὡς ὁ χρηματισμὸς μετὰ τὸ ἐνεγκεῖν γενναιότατα τοὺς περιστάντας ἀγῶνας, φησὶν· «Οἶε δὲ με ἄλλως σοὶ κεχρηματικέναι, ἢ ἵνα ἀναφανῆς δίκαιος;» Εἰ γὰρ οὐκ ἄλλως ἀναφαίνεται ὁ Ἰωβ δίκαιος ἢ ἐκ τοῦ τάδε τινὰ, καὶ τοῦ τάδε αὐτῷ κακὰ λέγοιμεν ὑπάρχειν, τὰ αἴτια τοῦ ἀναφῆναι αὐτοῦ τὴν δικαιοσύνην; Ἐπόμενα δ' ἂν τούτοις εἴη μηδὲ τὸν διάβολον τῷ ἀγίῳ κακὸν τυγχά

νειν· τῷ δ' οὖν Ἰὼβ ὁ διάβολος κακὸν οὐκ ἦν· «Ἐπεὶ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς ἀγαθὸν ὁ Θεὸς, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.» Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις παρὰ τὸ ἐναργές εἶναι φαμεν τὸ τὸν δίκαιον ἐν ταῖς κατὰ τὸ ῥητὸν εὐλογίαις ἔσσεσθαι τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐγκειμένων νομιζομένων ἀγαθῶν· πολλή γὰρ ἱστορία ἡ περὶ τοῦ ἀγίου ἐξεταζομένη ἐναντιοῦται ταῖς τοιαύταις ἐκδοχαῖς· καὶ ἀνόητόν ἐστι τὸ ὑπολαμ βάνειν δανειστήν τὸν ἅγιον ἔσσεσθαι πολλῶν ἐθνῶν τραπέζας κατὰ πόλιν ἀνοίγοντα, καὶ περισπώμενον περὶ τὰς δόσεις καὶ λήψεις, καὶ ποιῶντα πράγματα ἀπηγορευμένα· «Τὸ ἀργύριον γὰρ αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ, καὶ δῶρα ἐπ' ἀθώοις οὐκ ἔλαβε· καὶ ὁ ποιῶν ταῦτα οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.» Καὶ κατὰ τὸν Ἰεζεκιήλ· «Ὁ ἅγιος ἐπὶ τόκῳ καὶ πλεονασμῷ οὐκ ἔδωκε τὸ ἀργύριον.» Τὸ δὲ καὶ πυρετὸν νομίζειν διὰ τὰς ἀμαρτίας γίνεσθαι ἀπαιδευτῶν εἰς ὑπερβολὴν ἐστὶ δόγμα, πολλάκις τῶν αἰτίων τῆς τοιαύτης νόσου προδήλων ὄντων· ἡ γὰρ διὰ τὸ περιέχον, ἢ διὰ τοιάδε ὕδατα, ἢ διὰ τοιάδε τροφάς· καὶ εἰ ἄλλα τοῖς δικαίοις ὑγεία καὶ πλοῦτος, ἐχρῆν μηδένα τῶν ἀσεβῶν ὑγιαίνειν, μηδὲ πλουτεῖν. Ὑγίαν δὲ τὴν τοιάνδε κατάστασιν τῆς ψυχῆς ζητητέον, καὶ πλοῦτον τὸν κατὰ τὸν Σολομῶντα λύτρον τυγχάνοντα τῆς ψυχῆς, λέγοντα· «Λύτρον ἀνδρὸς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος.» Φευκτέον δὲ πενίαν, καθ' ἣν ἀναγράφεται· «Πτωχὸς δὲ οὐχ ὑφίσταται ἀπειλήν.» Ἔτι δὲ τραῦματα, καὶ μῶλω 12.1160 πας, καὶ νόσους ἐκληπτέον τὰ γινόμενα διὰ τὴν κακίαν ταῖς ἀπροσεκτούσαις ψυχαῖς· περὶ ὧν καὶ ὁ προφήτης μέμφεται τοὺς ἐν τοῖς τοιοῦτοις τυγχάνοντας, λέγων· «Ἀπὸ ποδῶν ἕως κεφαλῆς οὔτε τραῦμα, οὔτε μῶλωψ, οὔτε πληγὴ φλεγμαίνουσα· οὐκ ἔστι μάλαγμα ἐπιθεῖναι, οὔτε ἔλαιον, οὔτε καταδέσμους.» Ταῦτα μὲν οὖν αὐτάρκη τοῖς μὴ πάνυ ἀμελέσι πρὸς τὸ, ἀπὸ τούτων ἑαυτοῖς ἀναλεξαμένοις τὰ περισπῶντα ῥητὰ τῶν Γραφῶν, ἐπιβάλλειν τῇ ἀξίᾳ νοήσει τῆς ἐνεργείας τοῦ ἀγίου Πνεύματος· ἔτι δὲ ὑπὲρ τοῦ σιωπῆσαι τοὺς οἰομένους τάδε εἶναι τὰ ἀγαθὰ τὰ τοῖς ἀγίοις δοθησόμενα, καὶ τάδε τὰ κακὰ τοῖς ἀμαρτωλοῖς, καὶ ταῦτα προσθετέον· ὅτι πᾶν τὸ διὰ τι, ἔλαττόν ἐστι τοῦ δι' ὃ ἐστίν· οἷον τομαί, καὶ καυστήρες, καὶ ἔμπλαστροι, δι' ὑγίαν παραλαμβανόμενα, ἐλάττονα τυγχάνει τῆς ὑγείας· κἂν ὡς ἐν ἰατρικοῖς δὲ βοηθῆ μασί ταῦτα λέγοιτο ἀγαθὰ, χρή ἐκλαμβάνειν, ὅτι οὐκ ἔστι τελικὰ ἰατρικῆς ἀγαθὰ, ἀλλὰ ποιητικά· τελικὸν δὲ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἀγαθὸν ἡ τοῦ σώματος ὑγεία. Οὕτω τοίνυν καὶ εἰ τάσδε τὰς ἐντολάς τηρητέον ὑπὲρ τοῦ τῶνδε τῶν ἀγαθῶν τυχεῖν· τὰ δὲ ἄλλα τὰ σωματικὰ ἐστὶ, καὶ τὰ ἐκτὸς, αἱ ἀγαθαὶ πράξεις ἔσονται οὐκ ἀγαθαὶ ὡς τελικαί, ἀλλ' ἢ ἄρα ὡς ποιητικαὶ ἀγαθῶν· καὶ ἔσται διαφέρων ὁ πλοῦτος, ὃν οἶονται ἐπαγγέλλεσθαι τὴν Γραφήν, καὶ ἡ τοῦ σώματος ὑγεία, τῆς δικαιοσύνης, καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ὁσιότητος, καὶ τῆς εὐσεβείας, καὶ τῆς θεοσεβείας τῶν τηλικούτων ἀνδραγαθημάτων· ἅπερ παραδέξασθαι ἀνθρώπων ἐστὶ τὸ ἀξίωμα τῆς ἀρετῆς μὴ γινωσκόντων, ἀλλὰ τὰ ὑλικά αὐτῆς προτιμώντων· πάντων γὰρ ἐστὶν ἀτοπώτατον τῶν ἀνδραγαθημάτων λέγειν διαφέρειν τὸ πλοῦτεῖν, καὶ τὸ ὑγιαίνειν σωματικῶς· διὰ τὰ μοχθηρὰ δὲ ταῦτα δόγματα ἀκολούθως τινὲς προσήκοντο καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν ταῖς πρώταις ἐπαγγελίαις ἐσθίειν ἡμᾶς μέλλειν τὰ τοιάδε βρώματα, καὶ πίνειν· τινὲς δὲ καὶ τεκνοποιεῖν. Ταῦτα δὲ φθάσαντα καὶ εἰς τοὺς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, μεγάλης εὐηθείας δόξαν ἀπε νέγκασθαι ποιήσει τὸν Χριστιανισμόν, πολλῶ βελτίονα δόγματα ἐχόντων τινῶν ἀλλοτρίων τῆς πίστεως· ἡμεῖς δὲ ἤδη τὸ φαινόμενον ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἱερῶν λογίων παρασησόμεθα. Ἐφάσκομεν γὰρ ἀρέσκεσθαι μὲν τῷ λέγειν ἐν προαιρετικοῖς καὶ ἐν ἀπροαιρέτοις εἶναι τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ· οὐ μὴν ἠριθμοῦμεν εἰς τὰ ἀπροαίρετα τῶν ἀγαθῶν τὴν ὑγίαν, καὶ τὸ κάλλος, καὶ τὴν εὐγένειαν, καὶ τὴν εὐδοξίαν, καὶ τὸν πλοῦτον· καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐπειράσθημεν τὰ περισπῶντα ὡς ἐν ἐπιτομῇ διαλύσασθαι. Τίνα τοίνυν ἐστὶ τὰ ἀπροαίρετα ἀγαθὰ ἤδη λεκτέον· ἐπεὶ ἀληθὲς τό· «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἔκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν.»

καί: «Ἐὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγύνησεν ὁ φυλάσων.» Οἰκοδομεῖ δὲ οἶκον πᾶς ὁ προκόπτων, καὶ φυλάσσει πόλιν πᾶς ὁ τέλειος· μάταιον δὲ τὸ ἔργον τοῦ οἴκου δομοῦντος, καὶ ματαία ἡ φυλακὴ τοῦ τηροῦντος, ἔὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ, καὶ Κύριος φυλάξῃ· ἐκτὸς ἂν εἴη τῆς προαιρέσεως ἡμῶν ἀγαθόν, ἢ ἀντιλαμβανομένη τοῦ Κυρίου δύναμις τῆς οἰκοδομῆς τοῦ οἰκοδομοῦντος, καὶ 12.1161 συνοικοδομοῦσα τῷ μὴ δυναμένῳ καθ' αὐτὸν ἀπαρτίσαι τὸ οἰκοδομούμενον· τὰ δὲ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῆς φυλασσομένης πόλεως νοητέον. Καὶ ὡσπερ ἔὰν εἴποιμι τὸ γεωργικὸν ἀγαθόν, τὸ ποιητικὸν τοῦ καρποῦ, μικτὸν εἶναι ἐκ προαιρετικοῦ τοῦ κατὰ τὴν τέχνην τοῦ γεωργοῦ, καὶ ἀπροαιρέτου τοῦ παρὰ τῆς Προνοίας κατὰ τὴν τῶν ἀέρων εὐκрасίαν, καὶ φορὰν αὐτάρκους ὑετοῦ· οὕτω τὸ τοῦ λογικοῦ ἀγαθόν μικτὸν ἐστὶν ἔκ τε τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς συμπνεύσεως θείας δυνάμεως τῷ τὰ κάλλιστα προελομένῳ. Οὐ μόνον τοῖς νυν εἰς τὸ καλὸν καὶ ἀγαθὸν γενέσθαι χρεῖα καὶ τῆς προαιρέσεως τῆς ἡμετέρας καὶ τῆς θείας συμπνοίας, ἣτις ἐστὶν ὡς πρὸς ἡμᾶς ἀπροαίρετος· ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ γενόμενον καλὸν καὶ ἀγαθὸν διαμεῖναι ἐν τῇ ἀρετῇ μεταπεσομένους καὶ τοῦ τελειωθέντος, εἰ ὑπερῆρα ἐπὶ τῷ καλῷ, καὶ ἑαυτὸν ἐπιγράφοι τούτου αἴτιον, οὐχὶ δὲ τὴν δέουσαν δόξαν ἀναφέρων τῷ τὸ πολλῷ πλεῖον δωρησαμένῳ εἰς τὴν κτῆσιν καὶ τὴν συνοχὴν τῆς ἀρετῆς. Τοιοῦτον δὲ τι αἴτιον καὶ τοῦ κατὰ τὸν Ἰεζεκιήλ εἰρημένου ἀμώμου περιπεπατη κέναι ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, ἕως εὐρεθῆ ἄνομία ἐν αὐτῷ, ἠγοῦμεθα τυγχάνειν τοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸν Ἡσαΐαν ἐκπεπτωκέναι τοῦ οὐρανοῦ, ἕωςφόρον ποτὲ γενόμενον, πρῶτ' ἀνατέλλοντα, ὕστερον συντετριμμένον ἐπὶ τὴν γῆν· οὐ μόνον γὰρ ἐπὶ τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ἔὰν τις τέλειος ᾖ, τῆς ἀπὸ Θεοῦ σοφίας ἀπούσης, ἀληθὲς τὸ εἰς οὐδὲν αὐτὸν λογισθῆναι· ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἀγγελικῆς τάξεως, καὶ ἀρχικῆς, καὶ πάσης τῆς, ὅσον Θεὸς πάρεστιν αὐτῇ, θείας τυγχανούσης. Τάχα γοῦν ὁ ἱερός Ἀπόστολος πολὺ ἔλαττον τὸ ἡμέτερον προαιρετικὸν τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως πρὸς τὴν κτῆσιν τῶν ἀγαθῶν, φησὶ τὸ τέλος, «οὐ τοῦ θέλοντος εἶναι, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος Θεοῦ» οὐχ ὡς χωρὶς τοῦ θέλειν, καὶ τοῦ τρέχειν ἐλεοῦντος Θεοῦ, ἀλλ' ὡς οὐδενὸς ὄντος τοῦ θέλειν, καὶ τοῦ τρέχειν, συγκρίσει τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐπιγραφὴν τοῦ καλοῦ δέοντος μᾶλλον ἀνατιθέναι τῷ ἐλέῳ τοῦ Θεοῦ ἢ περὶ τῷ ἀνθρωπίνῳ θέλειν καὶ τρέχειν. Ταῦτα δὲ, ἐπὶ πολὺ παρεκβεβηκέναι δοκοῦντες, ἐξητάσαμεν, πειθόμενοι ἀναγκαῖα αὐτὰ εἶναι πρὸς τό· «Πολλοὶ λέγουσι· Τίς δεῖξει ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ;» κατὰ τὸ δυνατὸν γὰρ ὁ λόγος τοῖς λέγουσι πολλοῖς· «Τίς δεῖξει ἡμῖν τὰ ἀγαθὰ;» παρέστησε καὶ ἔδειξε τίνα τὰ ἀγαθὰ· δηλὸν δὲ, ὅτι καὶ τίνα τὰ κακὰ· ἵνα διὰ τε ἀσκήσεων καὶ εὐχῶν κτησώμεθα τὰ ἀγαθὰ, καὶ ἀνατρέψωμεν τὰ κακὰ ἀπὸ τῶν ψυχῶν ἡμῶν. Ἄλλ' ἐπεὶ περὶ ἐστὶν ἐν τῷ φράζειν ὅτε μὲν κυριολεκτεῖν, ὅτε δὲ πού καὶ καταχρησθῆναι, οὐ θαυμαστὸν εἴποτε εὐρήσομεν τὴν τῶν ἀγαθῶν καὶ κακῶν προσηγορίαν κειμένην ἐπὶ τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἐκτὸς λεγομένων παρὰ τοῖς οὐχ ὑγιῆ δόγματα ἔχουσιν· οἷον ἐν τῷ Ἰώβ· «Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑπόισομεν;» καὶ ἐν τῷ Ἰερεμῖα· «Κατέβη κακὰ παρὰ Κυρίου ἐπὶ πύλας Ἱερουσαλήμ.» Ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰπεῖν, Εἰ τὰ τοιάδε χρηστά τίνα, καὶ ἡδέα τυγχάνοντα ἐδεξάμεθα παρὰ τῆς Προνοίας εἰς ἡμᾶς ἐφθακότα, πικρὰ καὶ ἐπίπονα οὐχὶ προθύμως ἐνεγκοῦμεν; λέγεται τό· «Εἰ τὰ ἀγαθὰ ἐδεξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑπόισομεν;» Καὶ ἀντὶ τοῦ φάναι, Κατὰ Πρόνοιαν τάδε τίνα τῇ Ἱερουσαλήμ ὑπὲρ 12.1164 τοῦ παιδευθῆναι τοὺς ἐνοικοῦντας ἐν αὐτῇ γεγένηται, γέγραπται τό· «Κατέβη κακὰ παρὰ Κυρίου ἐπὶ πύλας Ἱερουσαλήμ.» Δεήσει τοίνυν τὰ πράγματα συνιέντας, μὴ γλίσχρους εἶναι περὶ τὰ ὀνόματα, ἀλλὰ καταλαμβάνειν πότε κυρίως τῶν πραγμάτων ταῦτα τέτακται, καὶ πότε διὰ τὴν στενοχωρίαν τῶν ὀνομάτων ἐν καταχρήσει. Εἰ δὲ ὁ Σωτὴρ τάδε τίνα ἴασατο, καὶ ἐδωρήσατο ὑγείαν, καὶ ὄψεις, καὶ ἀκοὰς ἀνθρώποις, προηγουμένως μὲν

τὴν ἀναγωγὴν αὐτῶν ζητητέον, τοῦ Λόγου τὰ τῆς ψυχῆς πάθη θεραπεύειν διὰ τούτων τῶν ἱστορικῶν δηλουμένου. Οὐκ ἄτοπον δὲ ἐπὶ τοῖς τοιούτοις καὶ κατὰ τὴν ἱστορίαν ἀπαγγελλόμενα νοεῖν γεγονέναι ὑπὲρ καταπλήξεως τῶν τότε ἀνθρώπων, ἵνα οἱ μὴ πειθόμενοι λόγοις ἀποδεικτικοῖς καὶ διδασκαλικοῖς, δυσωπηθέντες τὰς τεραστίας δυνάμεις, συγκαταθῶνται τῷ διδάσκοντι. Ἐσημειώθη ἔφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε, κ. τ. έ. Ὅτι φῶς ἐστὶν ὁ Θεὸς, Ἰωάννης φησὶν ἐν τῇ Καθολικῇ ἐπιστολῇ· «Ὁ Θεὸς φῶς ἐστὶ, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ ἐστὶν οὐδεμία.» Κἂν πῦρ δὲ λέγεται, ὡς ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους φησὶ· «Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον ἐστὶ» δεικνὺς αὐτὸν εἶναι Θεὸν νόμου καὶ Εὐαγγελίου, τουτέστι τὸν Πατέρα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ διὰ τοῦτο Θεὸν ἡμῶν· οὐκ ἄλλο τι νοητέον εἶναι τοῦ φωτὸς τῇ ἐπινοίᾳ διαφέρον τοῦ πυρὸς τοῦ καταναλίσκοντος τοῦ παρὰ τὸ φῶς. Ὡσπερ καὶ ἐπὶ τῷ σωματικῷ συνέτυχεν ἡ μὲν αὐτὴ οὐσία καθ' ὃ μὲν φωτίζει, φῶς ἐστὶ, καθ' ὃ δὲ ἐπικρατεῖ τῶν τοιῶνδε ὑλῶν, καυστικὴ καὶ καταναλωτικὴ τυγχάνουσα αὐτῶν, πῦρ ἐστὶ καταναλίσκον· οὕτω τοιγαροῦν καὶ ὁ Θεὸς τῶν μὲν χειρῶν ἀφανιστικός ἐστὶ, καὶ τῆς κακίας ἐξαναλωτικός, τοῖς δὲ ἐπιτηδείοις καὶ κεκαθαρμένοις τὴν καρδίαν φῶς τυγχάνει. Ὅν τρόπον δὲ ἐπὶ τοῦ σωματικοῦ φωτὸς συντέτευχε τὸ συνεργεῖν αὐτὸ τοῖς ὑγιαίνοντας ἔχουσιν ὀφθαλμοὺς πρὸς τε τὴν αὐτοῦ θέαν καὶ τὴν τῶν αἰσθητῶν· τὸν αὐτὸν τρόπον ὁ Θεὸς δυνάμει τινὶ φθάνων ἐπὶ τὸν ἐκάστων νοῦν, ἐὰν μὴ δαμόθεν οὗτος ἔφ' ὃν φθάνει συγκεκαλυμμένος ἦ, μηδὲ ἀπὸ παθῶν τι κωλυτικὸν πεπονηθῶς τῆς ἰδίας ὀξυδερκίας, αἴτιος γίνεται, τοῦ τε αὐτὸν νοεῖσθαι καὶ ἐπὶ τὰ ἄλλα νοητὰ φθάνειν τὸν φωτιζόμενον ὑπ' αὐτοῦ νοῦν. Οὐ θαυμαστὸν δὲ εἶ τινες διορατικὸν ἐν τέχναις ἢ ἐπιστήμαις τισὶ τυγχάνοντες, ἢ ὀξύτατοι περὶ κατανόησιν ἠθικῶν τινῶν καὶ λογικῶν προβλημάτων, ἀγνοοῦσι Θεόν. Ὁμοιοῦμεν γὰρ αὐτῶν τὸ διανοητικὸν ὀφθαλμῶ ἐνατενίζοντι παντὶ μᾶλλον ἢ τῷ ἡλίῳ, καὶ μηδέποτε ἐπαιρομένῳ πρὸς τὸ κατανοῆσαι τὰς τούτου αὐγὰς. Ὡσπερ μέντοιγε φθάνει ἡ ἡλιακὴ ἀκτίς ἐπὶ τὸ πρόσωπον τοῦ ἐνορῶντος αὐτῷ, καὶ οὐχ οἶόν τε ἀμοιρεῖν ἡλίου τὸν πρὸς αὐτῷ τυγχάνοντα· οὕτως νοητέον πάντως μετέχειν Θεοῦ τὸν κατανοοῦντα τὸν νόμον τοῦ θείου λόγου, ἐπιδόντα τὸν νοῦν ἑαυτοῦ πρὸς τὸ συνιέναι Θεόν· ὅπερ οἶμαι δηλοῦντα τὸν Προφήτην ἐνθάδε λέγειν τό· «Ἐσημειώθη ἔφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε.» Σημεῖον γὰρ, φησὶ, τοῦ φωτὸς τοῦ ἐν τῇ προσόψει σου, φθάσαν εἰς ἡμᾶς, ἐντετύπεται ἡμῖν, καὶ αὐτὸ τὸ φῶς τῆς προσόψεώς σου ἐγκεχάρακται, ὥστε τὸν εἶδοτα ὄραν σημεῖον τοῦ φωτὸς σεσημειωμένον Θεοῦ τηνικαῦτα νοεῖν τοῦτο γενόμενον ἐν ἡμῖν. Οἶμαι δὲ καὶ τὸ ἀπόρρητον τοῦτο δηλοῦσθαι ἐν τῇ Ἐξόδῳ, ὅτι Μωϋσέως ἐπὶ πλέον ὀμιλοῦντος τῷ Θεῷ καὶ συνόντος αὐτῷ δεδόξασται πρόσωπον, ὥστε 12.1165 μὴ δύνασθαι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἀτενίσαι εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ διὰ τοῦτο κάλυμμα λαβόντα τὸν θεράποντα ὀμιλεῖν τῷ λαῷ. Πᾶσα δὲ ψυχὴ ἀνακεῖ μένη Θεῷ, καὶ εἰς τὸ ἀληθὲς αὐτοῦ καὶ τοῖς πολλοῖς ἀθεώρητον εἰσελθοῦσα, μεταλαβοῦσά τε τῆς θειότητος, οὐ χωρητὴ τοῖς πολλοῖς γίνεται, ὥστε αὐτὴν ἐγ κεκαλυμμένην οἰκονομεῖν τοὺς ὑποδεεστέρους δια λεγομένην τὰ κατάλληλα αὐτοῖς. Ὅτι δὲ τὸ ὄνομα ζόμενον πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, φωτίζον τὸ δυνάμενον αὐτοῦ χωρῆσαι τὰς αὐγὰς ἡγεμονικόν, αἴτιον γνῶσεως γίνεται, διὰ τοῦ ἐξηκοστοῦ ἔκτου ψαλμοῦ παρίσταται οὕτως ἔχοντος· «Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς, καὶ εὐλογήσαι ἡμᾶς, ἐπιφάναι τὸ πρόσωπον ἔφ' ἡμᾶς, τοῦ γνῶναι ἐν τῇ γῆ τὴν ὁδόν σου, ἐν πᾶσιν ἔθνεσι τὸ σωτήριόν σου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Οἱ μετέχοντες οὕτω τοῦ φωτὸς καὶ δυνάμενοι ἔργῳ εἰπεῖν· «Ἐσημειώθη ἔφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου, Κύριε,» αἴτιον ὃν τοῦ μηδὲν παθεῖν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ κολάζεσθαι τοὺς τοιούτων φαρμάκων δεομένους, ἔχουσι τὸ φῶς ᾧ κεκοινωνήκασιν. Οἶμαι δὲ τοῦτο δηλοῦσθαι ἐν τοῖς Ψαλμοῖς καὶ ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ· ἐν μὲν τοῖς Ψαλμοῖς τοῦτον τρόπον· «Ἐδωκας τοῖς φοβουμένοις σε

σημείωσιν, τοῦ φυγεῖν ἀπὸ προσ ὧπου τόξου, ὅπως ἂν ῥυσθῶσιν οἱ ἀγαπητοὶ σου» ἐν δὲ τῷ Ἰεζεκιήλ· «Καὶ δόξα Θεοῦ Ἰσραὴλ ἀνέβη ἀπὸ τῶν χερουβείμ, ἡ οὐσα ἐπ' αὐτῶν, εἰς τὸ αἴθριον τοῦ οἴκου. Καὶ ἐκάλεσε τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυκότα τὸν ποδήρη, ὃς εἶχεν ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὴν ζώ νην. Καὶ εἶπε πρὸς αὐτόν· Δίελθε μέσση Ἰερουσα λήμ, καὶ δὸς σημεῖον ἐπὶ τὰ μέτωπα τῶν ἀνδρῶν τῶν καταστεναζόντων καὶ κατοδυνωμένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις ταῖς γινομέναις ἐν μέσῳ αὐτῆς. Καὶ τούτοις εἶπεν, ἀκούοντός μου· Πορεύεσθε ὀπίσω αὐ τοῦ εἰς τὴν πόλιν, καὶ κόπτετε, καὶ μὴ φεΐδεσθε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ μὴ ἐλεήσητε. Πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον, καὶ παρθένον, καὶ νήπια, καὶ γυναῖκας ἀποκτείνετε εἰς ἐξάλειψιν· ἐπὶ δὲ πάντας ἐφ' οὓς ἐστὶ τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε, καὶ ἀπὸ τῶν ἀγίων μου ἄρξασθε.» Τίς γὰρ ἡ δεδομένη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ σημείωσις τοῖς εὐλαβέσιν; ἢ τί τὸ σημεῖον τὸ ἐπὶ τὰ μέτωπα διδόμενον τῶν τῆς ἀληθείας ζηλωτῶν καὶ στεναζόντων ἐπὶ ταῖς παραβάσεσι ταῖς γινομέναις ἐν τῷ λαῷ, ἢ ἡ κοινωνία τῆς θειότητος εἰς τοὺς ὑγιῶς αὐτὴν νοοῦντας φθάνουσα; Ἐδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου, κ. τ. ἐ. Συνάδει τοῦ στίχου ὁ νοῦς οἷς εἰς τὸν πρὸ τούτου εἰρήκαμεν. Ἐν γὰρ τῷ σημειοῦσθαι ἐπὶ τοὺς ἀγίους τὸ φῶς τοῦ προσώπου Κυρίου, τί ἄλλο ἐστὶν ἢ εὐφραϊνομένη καρδία; Ὅπερ λαμβάνομεν ἀντὶ τοῦ νοητικοῦ, ᾧ δίδεται ἡ εὐφροσύνη θεωροῦντι Θεὸν καὶ μετέχοντι τῆς θειότητος αὐτοῦ. Οὐ ταυτὸν δὲ ἐστὶ τῷ εὐφραίνεσθαι καρδίαν τὸ εὐφραίνεσθαι σάρκα. Ἐν μὲν γὰρ θεωρία καρδία εὐφραίνεται· ἐν δὲ τοῖς ὑλικῶς βρώμασι τε καὶ πόμασι καὶ μίξεσι σὰρξ εὐφραίνεται, τῆς καρδίας πεπαχυμένης καὶ πρὸς τὸ ἴδιον ἀγαθὸν ἐμποδιζομένης. Ἐπὶ οὖν λέ γηται ἐν αὐτοῖς τοῖς Ψαλμοῖς· «Οἶνος εὐφραίνει 12.1168 καρδίαν ἀνθρώπου, καὶ ἄρτος καρδίαν ἀνθρώπου στηρίζει,» τὸν ἀληθινὸν ἄρτον νοητέον τροφιμώτα τον ὄντα τῇ διανοίᾳ, καὶ τὸ γέννημα τῆς ἀληθινῆς ἀμπέλου μεθύσκον ὡς κράτιστον. Ἀπὸ καρποῦ σίτου, οἴνου, καὶ ἐλαίου αὐτῶν ἐπληθύνθησαν, κ. τ. ἐ. Ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, «ἀπὸ καιροῦ,» εἶχε. Καὶ οἱ Ἑβδομήκοντα δὲ οὕτω τεθεικάσιν, ὡς τῆς ὅλης λέξεως εἶναι τὸν νοῦν τοιοῦ τον· Ἐν τῷ καιρῷ τῶν θεριζομένων σπερμάτων σίτου καὶ κριθῆς, καὶ τῶν ὀσπρίων πάντων τούτων, ἐπληθύνθησαν. Οἱ ἐν τῷ καιρῷ τὸ σιτομέτριον λαμ βάνοντες ἀπὸ καιροῦ σίτου ἐπληθύνθησαν, διὰ τὸ εὐκαιρον εἰς πληθυσμὸν ὠφελοῦμενοι. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ οἴνου τοῦ εὐφραίνοντος καρδίαν ἀνθρώπου διαλεκτέον. Ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κοιμηθήσομαι, καὶ ὑπνώσω· ὅτι σὺ, Κύριε, κατὰ μόνας ἐπ' ἐλπίδι κατώκισάς με, κ. τ. ἐ. Ἐὰν μὲν ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ ὁ ψαλμὸς ἀπαγγέλληται κατὰ τὴν διδομένην αὐτῷ μεγαλειότητα ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἀπαράβλητον οὖσαν, ὥστε μηδένα δύνασθαι τοῦ παντὸς τοῦ μεγέ θους αὐτοῦ μεταλαβεῖν, ἀκολούθως φησὶ τὸ, «Κατὰ μόνας κατώκισάς με.» Εἰ δὲ ἐκ προσώπου τοῦ προ φήτου, οἶμαι δηλοῦσθαι τὸ σπάνιον τοῦ ἀγιασμοῦ, καὶ μάλιστα ἐν γενεαῖς ἀμαρτωλῶν, ὁποῖον ἦν τὸ ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡλίου λέγοντος· «Κύριε, τοὺς προφή τας σου ἀπέκτειναν, τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν, καὶ ἐγὼ ὑπελήφθην μόνος.» Τάχα δὲ καὶ ὁ λαμβάνων τὸ βραβεῖον, καὶ ὑπὲρ τοὺς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ γενεὰν γενόμενος, ἐρεῖ τὴν λέξιν ταύτην τοῦ ψαλμοῦ. Τὸ δὲ, «ἐπ' ἐλπίδι,» ἐὰν μὲν ὁ Σωτὴρ λέγῃ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, οὐ θαυμαστὸν ἐλπίζοντα αὐτὸν τὴν ἰδίαν ἀποκατάστασιν λέγειν ἐπ' ἐλπίδι κατὰ κίσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸ, «Δόξασόν με, Πάτερ, τῇ δόξᾳ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ κόσμον εἶναι παρὰ σοί.» Δύναται μέντοιγε «κατὰ μόνας» λέγεσθαι ὑπὸ Σω τήρος διὰ τὸν καιρὸν ὃν πάντες ἐσκανδαλίσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καταλιπόντες αὐτόν. Σαφὲς δὲ, κὰν ὁ Προφήτης λέγῃ τις, τὸ, «ἐπ' ἐλπίδι,» παντὸς ἀγίου διὰ τὴν ἀγάπην πάντα ἐλπίζοντος. ΨΑΛΜΟΣ Ε΄. Τὰ ῥήματά μου ἐνώτισαι, Κύριε, σύνες τῆς κραυγῆς μου. Πρόσχες τῇ φωνῇ τῆς δεήσεώς μου, ὁ βασιλεύς μου καὶ ὁ Θεός μου, κ. τ. ἐ. Χρὴ ἡμᾶς ἐννοεῖν ὁποῖον μέγεθος νοητῆς φωνῆς ἔχειν δεῖ, ἐφ' ᾧ καλέσωμεν τὴν σύνεσιν τοῦ Θεοῦ· καὶ τοιαῦτα ῥήματα ἀρμόζοντα ὡς τῷ Κυρίῳ, καὶ φωνὴν δεήσεως θαρρόουσαν καὶ ἐπὶ τῇ

προσοχή τοῦ Δε σπότου. Οὐδείς δὲ ὑπὸ ἀμαρτίας βασιλευόμενος ἐρεῖ τῷ Θεῷ· «Ὁ βασιλεύς μου.» καὶ ὧν θεὸς ἡ κοιλία, οὐκ ἐροῦσι, «Θεός μου,» τῷ Θεῷ. Τὸ πρῶτ' εἰσακούσῃ τῆς φωνῆς μου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀποθέμενος τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσάμενος τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, ταῦτα λεγέτω τὰ ῥήματα. 12.1169 Τὸ πρῶτ' παραστήσομαί σοι, καὶ ἐπόψομαι· ὅτι οὐχὶ Θεὸς θέλων ἀνομίαν σὺ εἶ, οὐδὲ παροικήσει σοι πονηρευόμενος, οὐδὲ διαμενοῦσι παράνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου, κ. τ. ἐ. Ἄμα τῷ ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον παραστήσομαί σοι, καὶ ἐν θεωρίᾳ ἔσομαι, «τοῦ μὴ εἶναί σε θέλοντα ἀνομίαν Θεὸν, μηδὲ παροικήσει σοι πονηρὸς, οὐδὲ διαμενοῦσι παράνομοι κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν σου.» Ὡς γὰρ οὐδὲ διαμένει νοσῶν ἐν ὀφθαλμοῖς τοῦ δυναμένου θεραπεῦσαι αὐτὸν ἱατροῦ, οὕτως οὐδὲ διαμενοῦσι παράνομοι ἐναντίον τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θεοῦ. Ἐμίσησας πάντας τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν· ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος, κ. τ. ἐ. Τοὺς μὲν ἐν τῇ πολιτείᾳ πταίοντας ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν ὠνόμασε· τούτους δὲ μισεῖ ὁ Θεός· τοὺς δὲ ἀποπεσόντας τῆς ἀληθείας ἑτεροδόξους λαλοῦντας τὸ ψεῦδος εἶπεν, οὓς ἀπολεῖ ὁ Θεός. Καὶ τήρει διαφορὰν τοῦ «ἐμίσησας» καὶ «ἀπολεῖς»· πρῶτον μὲν εἰ χεῖρον τοῦ «ἀπολεῖς» τὸ «ἐμίσησας»· δεῦτερον δὲ, διὰ τί τὸ μὲν εἰς τὸν παρεληλυθότα ἐνέκλινε χρόνον, τὸ δὲ εἰς τὸν μέλλοντα. «Ἀπολεῖς πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος,» οὐ τοὺς λαλήσαντας, ἀλλὰ τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος. Εἰ δὲ τοῦ τους ἀπόλλυσι Κύριος, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, πάντας ἀπόλλυσιν ὁ Θεός, ἵνα, τὸ εἶναι ἄνθρωποι ἀποθέμενοι, γίνωνται θεοὶ, ἐπεὶ καὶ θεοὶ γεγονότες, καὶ υἱοὶ Ὑψίστου πάντες, γεγονάσιν ἄνθρωποι. Τοὺς ἑτεροδόξους οὖν ἀπολεῖ ὁ Θεὸς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ἄνδρα αἱμάτων καὶ δόλιον βδελύσεται Κύριος, κ. τ. ἐ. Ἄνθρωποι αἱμάτων ὁ ἐξ αἱμάτων γε γεννημένος, ἢ ὁ φονικός. Ἐγὼ δὲ ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἐλέους σου εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου· προσκυνήσω πρὸς ναὸν ἅγιόν σου ἐν φόβῳ σου, κ. τ. ἐ. Τῶν πονηρευομένων καὶ παρανόμων οὐ παροικούντων σοι, οὐδὲ διαμενοντων ὑπὸ τὴν θεωρίαν σου, ἐγὼ ἐλέω τῷ σῶ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου. Οὕτω γὰρ καὶ εἰπεῖν δυνηθήσομαι· «Τὸ πρῶτ' παραστήσομαί σοι, καὶ ἐπόψει με.» Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἄλλως ἢ ἐλέω τῷ σῶ εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, σὺν εὐλαβείᾳ πολλῇ ὄνομα ζομένη φόβῳ σου προσκυνήσω σοι πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ, ἐλθὼν πρὸς τὸν ἅγιόν σου ναόν. Ναὸς δὲ καὶ οἶκος Θεοῦ ἢ ἀγία καὶ ἐνάρετος κατάστασις, ἣν οἱ ἔχοντες μετὰ παρρησίας φασίν. Χριστὸς δὲ ὡς υἱὸς ἐπὶ τὸν οἶκόν σου, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς. Ἀλλὰ καὶ προσφωνοῦσιν ἑτέροις πιστοῖς γράφοντες· «Ναὸς ἅγιός ἐστε, καὶ τὰ σώματα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ὑπὸ Θεοῦ.» Πῶς γὰρ οὐκ οἶκος καὶ ναὸς Θεοῦ ὁ τηρῶν τὸν Ἰησοῦ λόγον, πρὸς ὃν ὁ Υἱὸς καὶ ὁ Πατὴρ μονὴν ποιοῦνται; Δυνατὸν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν γνώμην καὶ διδασκαλίαν οἶκόν Κυρίου φάναι καὶ ναὸν αὐτοῦ. Δηλοῦται τοῦτο ἐκ τῶν γραφομένων Τιμοθέω· «Ἴνα εἰδῆς πῶς δεῖ σε ἐν 12.1172 οἴκῳ Κυρίου ἀναστρέφου, ἣτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζώντος.» Κατ' ἀμφοτέρας θεωρίας εἰσέρχεται τις εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ προσκυνεῖ πρὸς ναὸν τὸν ἅγιόν σου, ἐλέω Θεοῦ μᾶλλον ἢ οἰκείᾳ πολιτείᾳ καὶ φρονήσει. Κρίνον αὐτούς, ὁ Θεός· ἀποπεσάτωσαν ἀπὸ τῶν διαβουλιῶν αὐτῶν. Κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῶν ἔξωσον αὐτούς, ὅτι παρεπίκρα νάν σε, Κύριε, κ. τ. ἐ. Τῷ ἀμαρτάνοντι λυσιτελεῖ μᾶλλον ὑπὸ Θεοῦ κριθῆναι, ἢ ἔξω εἶναι τῆς κρίσεως. Καὶ τὸ ἀπὸ μοχθηρῶν διαβουλιῶν ἀποπεσεῖν οὐ κακὸν τῷ ἀποπίπτοντι, οὐκ ἐρχομένῳ ἐπὶ τὸ μοχθηρὸν αὐτῶν τέλος· ὡς οὐ καλὸν τῶν κρειττόνων μὴ ἐπὶ τέλος ἐλθεῖν. Πάνυ δὲ χαρίεν, πῶς οὐκ εἶρηκε πόθεν ἔξωσεν, ἵνα μὴ τοῖς πολλοῖς σαφὲς ᾖ. Οἶμαι δὲ, ὅτι ἀπὸ τῶν ἀσεβειῶν αὐτῶν κατὰ τὸ πλῆθος αὐτῶν. Οὐ γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ ἔξωθει ὁ Θεός τινος· «Οἱ γὰρ μακρύνοντες, φησὶν, ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ, ἀπολοῦνται.» Κύριε, ὁδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ἕνεκα τῶν ἐχθρῶν μου, κατεύθυνον ἐνώπιόν σου τὴν ὁδόν μου, κ. τ. ἐ. Ὁ προτιθέμενος ὀρθῶς φρονεῖν καὶ πράττειν, πολλοὺς ἐναντίους ἔχει. Εἰσὶ γὰρ καὶ

ἄνθρωποι καὶ δαίμονες φθονεροὶ, λυπούμενοι ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς τῶν κατορθούντων. Τοῦτο δὲ θεωρῆσας καὶ ὁ προκειμένος οὐ τῇ ἑαυτοῦ δυνάμει δέδωκε τὸ ἀπομάχεσθαι τοῖς ἐπικειμένοις κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ παρεκάλεσε τὸν Θεὸν χεῖρα αὐτῷ ὀρέξαι σκεπάζουσαν αὐτὸν ἀβλαβῆ ἀπὸ τῶν τοσοῦτων καὶ τηλικούτων πολεμίων, φάσκων· Αὐτὸς, ὦ Δέσποτα, ὀδήγησόν με ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου· οὕτω γὰρ κατορθωθεῖ τὸ τὴν ὁδὸν μου ἐνώπιόν σου κατευθυνθῆναι. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθεια, ἡ καρδία αὐτῶν ματαία. Τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν, κ. τ. ἐ. Ἐχθρῶν ἐμποδιζόντων τὴν ὁδὸν σου φανερωθῆναι ἐν ὀφθαλμοῖς μου, σὺ κατεύθυνον αὐτὴν ἐνώπιόν μου. Οἶδα γὰρ αὐτοὺς ἐν οἷς περὶ ὁδοῦ ἐπαγγέλλονται, μὴ ἀληθεύοντας, τῷ μὴ εἶναι ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἀλήθειαν, καὶ ματαίαν εἶναι αὐτῶν τὴν καρδίαν. Πάντα δὲ τὰ ἐκφωνούμενα ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν νεκρά ἐστὶ, τῷ εἶναι αὐτὸν τάφον ἀνεωγόντα. Ἀλλὰ καὶ λελογισμένοι σοφισμὰ τινές εἰσιν οἱ λόγοι αὐτῶν. Εἰς αἰῶνα ἀγαλλιάσονται, καὶ κατασκηνώσεις ἐν αὐτοῖς, κ. τ. ἐ. Αἰὼν ἐστὶ σύστημα φυσικόν, ἐκ σωμάτων ποικίλων λογικὰς διαφορὰς περιέχον τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἕνεκεν. Εἰς αἰῶνα, φησὶν, ἀγαλλιάσονται, ὅτι καὶ αἰώνιος ἑαυτοῖς κατασκηνώσις. Καὶ καυχῆσονται ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ἀγαπῶντες τὸ ὄνομά σου· ὅτι σὺ εὐλόγησας δίκαιον, Κύριε, κ. τ. ἐ. Εἰ κρείττους οἱ ἀγαπῶντες τῶν φοβουμένων, τὸ καυχᾶσθαι μᾶλλον τῶν ἀγαπώντων 12.1173 ἐστίν. Εἰ δὲ ἐστὶ τις εὐλογος καύχησις καὶ ἐν φόβῳ Κυρίου, ἐλάττων ἐστὶν αὐτῇ τοῦ, καυχῆσονται ἐν σοί. Εὐλογεῖ δὲ Νῶε τὸν Σὴμ καὶ τὸν Ἰαφέθ· εὐλογεῖ Μελχισεδέκ τὸν Ἀβραάμ, καὶ ὁ Ἰσαὰκ τὸν Ἰακώβ καὶ ὁ Ἰακώβ τοὺς δώδεκα, καὶ ὁ Μωϋσῆς τὰς φυλάς· ἀλλὰ ὑπὲρ πάντα ταῦτα καὶ μετὰ ταῦτα αὐτὸς ὁ Κύριος εὐλόγησεν τὸν δίκαιον, ἀνάλογον τῷ, «Αὐτὸς ὁ λαλῶν πάρειμι,» καὶ τῷ, «Μὴ αὐτὸς συμπορεύσῃ.» Ὡς ὄπλῳ εὐδοκίας ἐστεφάνωσας ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Ταυτὸν ἐστὶ τῶν δικαίων ὄπλον καὶ στέφανος· ὡς τὸν ὀπλισάμενον ἐστεφανοῦσθαι, καὶ τὸν στεφανούμενον ὀπλίσθαι. Ἔχει δὲ τοῦτο τι ὅμοιον τῷ, «Στεφάνῳ δὲ τρυφῆς ὑπερασπίσει σε.» Ἡ γνώσις οὖν τοῦ Θεοῦ, εἰ μὲν ἀμύνεται τοὺς πολεμίους, ὄπλον ἐστὶν εὐδοκίας· εἰ δὲ βασιλεύειν ποιεῖ τινα τῶν παθῶν, στέφανος ὀνομάζεται. Τέμνεται δὲ ἡ τοῦ Θεοῦ γνώσις εἰς δύο, εἰς πρᾶξιν καὶ θεωρίαν· καὶ τῆς μὲν πράξεως ὄπλον τῆς εὐδοκίας ἐστὶ, τῆς δὲ θεωρίας ὁ στέφανος. Τετήρηται δὲ καὶ ἡ τάξις· πρὸ γὰρ τοῦ στεφάνου τὸ ὄπλον, ἐπειδὴ καὶ πρὸ τῆς θεωρίας ἡ πρᾶξις. ΨΑΛΜΟΣ ΄. Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, κ. τ. ἐ. Ὑπὲρ τῆς ὀγδόης καὶ ὁ ἐνδέκατος. Διαφέρουσι δὲ αἱ ἐπιγραφαὶ τούτου καὶ τοῦ ἐνδεκάτου, ὅτι οὗτος μὲν ἐστὶν, «Εἰς τὸ τέλος ἐν ὕμνοις ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ,» ἐκεῖνος δὲ, «Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῆς ὀγδόης ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ.» Τῇ δὲ ὀγδόῃ, οἶμαι, θυμὸς ἐλέγχει καὶ ὀργὴ παιδεύει. Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με, κ. τ. ἐ. Θυμὸς ἐστὶν ὀρμὴ ἐπιθυμίας ἡμέρου ψυχῆς κατ' ἐξοχὴν ἀμύνης. Λέγει οὖν· Εἰ καὶ ὀξύτερον ὁ θυμὸς ἐλέγχει, καὶ ὀργὴ τάχιον παιδεύει, ἐγὼ διὰ τὴν ἀσθένειάν μου δέομαι τοῦ ἐλέους σου, δι' ἄλλης ἐλεγχθῆναι καὶ παιδευθῆναι θεραπείας οὐ τηλικούτου προσαγωγῆς τὸν πόνον. Ἰασαί με, Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστέα μου, καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη σφόδρα, κ. τ. ἐ. Νοσοῦντά με τὴν ψυχὴν ἴασαι· καὶ γὰρ τεταραγμένοι εἰσὶ τῶν ὀστέων αὐτῆς αἱ ἀρμονίαι, καὶ αὐτὴ δὲ σφόδρα τετάρακται. Καὶ σὺ, Κύριε, ἕως πότε; κ. τ. ἐ. Τοῦτο ἔλλει πτικῶς εἴρηται ἀντὶ τοῦ, Ἔως πότε οὐ ῥύη τὴν ψυχὴν μου, οὐδὲ σώζεις με κατὰ τὸν ἔλεόν σου, οὐδὲ ἐπιστρέφεις με; Ὁ μὴ θαρρῶν δὲ ἐπὶ ἔργοις σωθῆναι ἐρεῖ· «Σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου.» Μετὰ τὸ ἀκοῦσαι, ὅτι Κύριος ἀφεῖλε τὸ ἀμάρτημα αὐτοῦ, πειρασμοῖς καὶ θλίψεσι παλαίων ὁ Δαυΐδ καὶ φαρμάκων γευόμενος περὶ τῆς τῶν φαρμάκων ἀπαλλαγῆς παρακαλεῖ τὸν ἰατρόν. 12.1176 Ἐπίστρεψον, Κύριε, ῥύσαι τὴν ψυχὴν μου· σῶσόν με ἕνεκεν τοῦ ἐλέους σου, κ. τ. ἐ. Δύο τίθησιν ἐνταῦθα, τὸ ἐπιστρέψαι, καὶ ῥύσασθαι τὴν ψυχὴν

αὐτοῦ. Τὸ γὰρ μάλιστα τοῖς δικαίοις ἦν περι σπούδαστον. «Ἐπίστρεψον,» οἶον, εἰς τὴν οἰκειότητα ἀποκατάστησον. Ἄλλα καὶ ῥῦσαι ἐν πολεμίοις αὐτὴν οὔσαν. Ἀπεστράφης διὰ τὰς ἀμαρτίας μου, ἐπίστρεψον διὰ τὴν φιλανθρωπίαν σου, καὶ πρὸς παιδεύσιν ἐνδούς με τοῖς πειρασμοῖς. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ὁ μνημονεύων σου, ἐν δὲ τῷ ἄδῃ τίς ἐξομολογήσεται σοι; κ. τ. ἐ. Ὁ μνημονεύων Θεοῦ τοῦ λέγοντος· «Ἐγὼ εἶμι ἢ ζῶν,» οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ. Οὐκ ἔστιν ἐν τῷ θανάτῳ ἐσχάτῳ ἐχθρῷ Θεοῦ τυγχάνοντι μεμνήσθαι σου· διὸ ῥῦσαί με ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα πάλιν μνημονεύω σου. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ πρὸ θανάτου ἀμαρτάνοντες οὐ μέμνηται τοῦ Θεοῦ. Ἦτοι ἐν ἄδῃ οὐδεὶς ἐξομολογήσεται, ἢ πάνυ ὀλίγοι· τοῦτο γὰρ ἐμφαίνει ἀπὸ ταύτης, καὶ μήποτε διὰ τό· «Ἐλθέτω δὴ θάνατος ἐπ' αὐτούς, καὶ καταβήτωσαν εἰς ἄδου ζῶντες.» Οἱ ζῶντες εἰς ἄδου καταβαίνοντες μεμνήσθαι δύνανται τοῦ Θεοῦ ὡς οὐκ ὄντες ἐν τῷ θανάτῳ, καὶ ἐξομολογήσονται αὐτῷ. Ἐκοπίασα ἐν τῷ στεναγμῷ μου, κ. τ. ἐ. Τοιοῦτον στεναγμὸν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ στενάξαντες ἐν Αἰγύπτῳ, εἰσηκούσθησαν. Καὶ Παῦλος δὲ λέγων· «Οἱ ὄντες ἐν τῷ σκῆνι στενάζομεν,» τὸ ὅμοιον ποιεῖ. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ, «Ἐρωδύομαι ἀπὸ στεναγμοῦ τῆς καρδίας μου.» Καὶ οὐκ ἀρκεῖ στενάξαι, ἀλλ' ὥστε κοπιάσαι δεῖ. Χαριέντως δὲ εἰς προτροπὴν ἀγνεΐας χρῆσθαι τῷ λόγῳ τούτῳ· «Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου,» ὑπὸ μόνων τῶν ἀεὶ καθαρευόντων ἀπὸ μίξεως φάσκοντες καλῶς λέγεσθαι τὸ, «Λούσω καθ' ἐκάστην νύκτα τὴν κλίνην μου.» οὔτοι δὲ, καὶ σχολάζοντες τῇ προσευχῇ, ἐν δάκρυσιν βρέχουσιν ἑαυτῶν ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις πάλαι τὴν στρωμνὴν. Διὰ τοῦτο εἶπε· «Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν.» Ἐταράχθη ἀπὸ θυμοῦ ὁ ὀφθαλμὸς μου, ἔπαλαιώθη ἐν πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς μου, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτω τυφλοῖ νοῦν ὡς θυμὸς ταρασσόμενος. Διὰ ταῦτα τὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ ταραχὴν οὐ καθαρῶς, ἀλλὰ συγκεχυμένως ὄρα καὶ ὁ βλέπειν τὰ νοητὰ δοκῶν. Τὸ δὲ, «ἐπαλαιώθη,» οἶον, Παλαιὸς καὶ πολυχρόνιος γέγονα, ἐν αὐτοῖς διατρίβων ἐν τῷ βίῳ ὅπου εἰσίν· ἢ, τὸν παλαιὸν παρ' αὐτοῖς ἀνέλαβον ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ, «τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης.» Ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ, πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, κ. τ. ἐ. Δαιμόνων τὸ διὰ παντὸς τὴν ἀνομίαν ἐργάζεσθαι ἀνθρώπων τὸ μὴ διὰ παντός· ἀγγέλων τὸ μηδέποτε. Ὅτι εἰσήκουσε Κύριος τῆς φωνῆς τοῦ κλαυθμοῦ 12.1177 μου. Εἰσήκουσε Κύριος τῆς δεήσεώς μου, Κύριος τὴν προσευχὴν μου προσεδέξατο, κ. τ. ἐ. Ὁ τῶν κλαίωντων μακαρισμὸν συνιῖς, καὶ κλαίων, ταῦτα ἔρει πᾶσι τοῖς παροῦσιν αὐτῷ ἐργαζομένοις τὴν ἀνομίαν, ὁρατοῖς, ἀοράτοις. Πρῶτον δὲ ὁ Θεὸς φωνῆς καὶ κλαυθμοῦ ἀκούει, εἶτα δεήσεως, εἶτα τὴν προσευχὴν προσδέχεται. Αἰσχυνθεῖσαν καὶ ταραχθεῖσαν σφόδρα πάντες οἱ ἐχθροὶ μου, κ. τ. ἐ. Ἡ αἰσχύνῃ εἰς συναίσθησιν ἄγει τὸν ἀμαρτάνοντα. Παύσασθε, φησὶν, ἐμοὶ τὰ ὀνειδίδη προσφέροντες· τὰ οἰκεῖα δὲ κακὰ λογιζόμενοι, αἰσχύνῃς καὶ ταραχῆς ἀναπλήσθητε. Δίκαιον γὰρ καὶ φοβερὸν τὸ θεῖον κριτήριον. Ἐπιστραφείσαν καὶ αἰσχυνθεῖσαν σφόδρα διὰ τάχους, κ. τ. ἐ. Ἐὰν νικήσωμεν, τὰ ἀντιπαλαιόντα κατασχύονται, μάλιστα ὅτε τις ὁ ἄνθρωπος τούτων κρείττων εὐρίσκειται, καὶ συγγέων ταρασσει αὐτὰ τῇ ἑαυτοῦ σοφίᾳ. Τάχα δὲ καὶ ἐπιστρέφει αὐτὰ αἰσχυνθέντα, καὶ ταχέως ὁ ἅγιος τοῦτο ποιεῖ. Τοῦ αὐτοῦ. Νοήσεις ταῦτα λέγεσθαι καὶ πρὸς τοὺς τὴν κατασκευὴν αὐτῷ κατεργασαμένους ἀοράτους ἐχθροὺς διαφθονομένους τῇ κατὰ Θεὸν αὐτοῦ προκοπῇ, καὶ μετὰ τὴν ἀμαρτίαν ἐπιβαίνοντας, ἐν οἷς ἔλεγον· «Οὐκ ἔστι σωτηρία αὐτῷ ἐν τῷ Θεῷ αὐτοῦ.» ΨΑΛΜΟΣ Ζ΄. Κύριε, ὁ Θεὸς μου, ἐπὶ σοὶ ἤλπισα, σῶσόν με ἐκ πάντων τῶν διωκόντων με, καὶ ῥῦσαί με, μή ποτε ἀρπάσῃ ὡς λέων τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Καθ' ἕκαστον τῶν ἐπὶ ἀμαρτίᾳ ἐρεθισμῶν, διωκόμεθα ὑπὸ τοῦ ἐνεργοῦντος τὸ ἐρεθίζον. Διόπερ ἐκ τούτου νόει ὅσοι διώκουσι τὸν ἄνθρωπον, ἐξ ὧν ὁ Προφήτης ῥυσθῆναι εὔχεται, εἰ μὴ ῥυσθείη, τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ὡς ὑπὸ λέοντος ἀρπασθησομένης. Κύριε ὁ Θεὸς μου, εἰ ἐποίησα τοῦτο, εἰ ἔστιν ἀδικία ἐν χερσίν μου, κ. τ. ἐ. Πρὸς ἀμνησικα 12.1180 κίαν

χρήσιμον τὸ ῥητόν. Εἰ ἐποίησα, φησὶ, τοῦτο ὃ πάσχω· εἰ ἐπανέστην τῷ πατρὶ, ἢ παρενόμησα. Προ βάλλεται γὰρ τὸ ἀμνησικακόν, τὸν τοῦ Θεοῦ ἔλεον ἐκκαλούμενος. Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδουσί μοι κακὰ, ἀποπέσοιμι ἄρα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν μου κενός, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ παιδαγωγὸς νόμος συγχωρεῖ ἀνταποδιδόναι κακὰ, ὡς νηπίοις τοῖς παιδαγωγουμένοις ἔτι, οὗτος οὐκ ἔτι νήπιος ἦν ἐν Χριστῷ, ἀλλ' ἔκτοτε εὐαγγελικός τις. «Ἀποπέσοιμι ἄρα.» Ὁ μὲν δίκαιος νικήσας, πλήρης ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐξέρχεται· ὁ δὲ φαῦλος, ὡς νικηθεὶς, ἀποπίπτει αὐτῶν κενός, καὶ οὐδὲν ἔχων πληρώματος. Τοῦ αὐτοῦ. Κενός ἐστὶν ὁ μὴ λέγων· «Καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν.» Οἱ δὲ τοιοῦτοι καὶ κάλαμοι λέγονται τρέφοντες ἐν ἑαυτοῖς θηρία, περὶ ὧν εἴρηται· «Ἐπιτίμησον τοῖς θηρίοις καλάμου.» Καὶ, «Ὁ διάβολος δὲ παρὰ πᾶν πυρὸν κοιμάται,» φησὶν ὁ Ἰωβ, «καὶ βούτομον, καὶ καλάμον.» Αὐτὸς γὰρ ἐστὶ βασιλεὺς τῶν ἐν τοῖς ὕδασι. Καταδιώξαι ἄρα ὁ ἐχθρὸς τὴν ψυχὴν μου, καὶ καταλάβοι, καὶ καταπατήσαι εἰς γῆν τὴν ζωὴν μου, καὶ τὴν δόξαν μου εἰς χοῦν κατασκηνώσαι, κ. τ. ἐ. Ἡ ζωὴ τοῦ ἔτι τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ φοροῦντος καταπεπάτηται ὑπὸ τοῦ ἐχθροῦ εἰς γῆν. Οὗτος δὲ, κἂν δοξάζεσθαι ποτε δοκῆ, κατεσκηνώσεν αὐτοῦ ἢ δόξα εἰς χοῦν, ὡς τῶν ποιούντων τι διὰ δόξαν καὶ τὸν παρὰ πολλῶν ἔπαινον, ἢ τὴν παρ' αὐτῶν ἀποδοχὴν. Ἀνάστηθι, Κύριε, ἐν ὀργῇ σου, ὑψώθητι ἐν τοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν μου, κ. τ. ἐ. Οὐ σωματικῶς νοητέον τὸ, «ἀναστῆναι,» ἀλλὰ τὸ τιμωρητικὸν καὶ ἀναλωτικόν. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ παιδεύει τοὺς μὴ λόγῳ παιδευθῆναι θελήσαντας αὐτοῦ, ὁ ταῦτα λέγων παιδευθῆναι τινὰς εὔχεται. Ὅταν δὲ τέλος καὶ πέρασ λάβῃ ἢ ἔχθρα, τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ καταργουμένων, ὑψοῦται ἐν αὐτοῖς πέρασι τῶν ἐχθρῶν ὁ Κύριος, καὶ καθ' ἕκαστον τῶν διὰ κακίας ἐχθρῶν Χριστοῦ ὑψοῦται ὁ Κύριος, πέρασ λαβούσης τῆς ἔχθρας, καὶ ἀρχὴν ἐχούσης τῆς καταλλαγῆς καὶ φιλίας. Τὸ δὲ ὅμοιον ἐρεῖς καὶ περὶ τῶν ἐχθρῶν τοῦ δικαίου. Ἐξεγέρθητι, Κύριε ὁ Θεός μου, ἐν προστάγματι ᾧ ἐνετείλω, καὶ συναγωγὴ λαῶν κυκλώσει σε, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ τοῦ, Μεθ' οὗ ἐνετείλω προστάγματος ἐξεγέρθητι, προστάσων αὐτὸ δυνάμεισιν συνεργούσαις τῇ κυκλοῦσῃ σε συναγωγῇ λαῶν. Καὶ ὑπὲρ ταύτης εἰς ὕψος ἐπίστρεψον. Κύριος κρινεῖ λαοὺς, κ. τ. ἐ. Εἰς τὸ ὕψος ὅθεν καταβέβηκας, ἐπίστρεψον μετὰ τὴν ἀνάστασιν. 12.1181 Τοῦ αὐτοῦ. «Ὅταν ὑψωθῶ, φησὶ, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν.» Συντελεσθήτω δὴ πονηρία ἀμαρτωλῶν, κ. τ. ἐ. Ὅταν οὐκέτι ἀμαρτάνῃ τις, συντελεῖται αὐτοῦ ἡ πονηρία· ἡ πονηρία τῶν ἀμαρτωλῶν ὁ διάβολός ἐστι. Ἐὰν μὴ ἐπιστραφῆτε, ἕως τοῦ, καταβήσεται, κ. τ. ἐ. Μήποτε παρασεσιωπημένως ταῦτα περὶ τοῦ διαβόλου εἴρηται. Οὗτος γὰρ πρὸς τούτοις καὶ ὠδίνησεν ἀδικίαν καὶ τὰ ἐξῆς, ὀργὴ τυγχάνων. Ὁ Πατὴρ δὲ τοῦ εἰπόντος· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωὴ,» οὐχ ἐτοιμάζει ἐν τῷ τόξῳ αὐτοῦ σκευὴ θανάτου· τίθησι γοῦν τὸ τόξον αὐτοῦ ἐν τῇ νεφέλῃ, ἵνα μὴ ἐπαγάγῃ ὕδωρ κατακλισμοῦ ἐπὶ τὴν γῆν. Διὸ περὶ τοῦ διαβόλου ταῦτα λέγεσθαι νομιστέον. Καὶ πεπυρωμένα τοῦ πονηροῦ ἐστὶν, ἃ ἐξεργάσατο τοῖς καιομένοις καὶ πυρουμένοις ὑπὸ παθῶν. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τό· Καὶ ἐν αὐτῷ ἠτοίμασε σκευὴ θανάτου, κ. τ. ἐ. Σκευὴ θανάτου εἰσὶν ἀκάθαρτα λογικά, ἢ αἰ τὸν θάνατον ἔχουσαι ψυχαί· ὡς σκευὴ ζωῆς αἰ τὴν ζωὴν ἔχουσαι ψυχαί. Οὕτω γὰρ καὶ Παῦλον σκευὸς ἐκλογῆς ὠνόμασεν ὁ Κύριος. Ἴδου ὠδίνησεν ἀδικίαν, συνέλαβε πόνον, καὶ ἔτεκεν ἀνομίαν, κ. τ. ἐ. Ὁ μὴ φιλόθεος, ἀλλὰ φιλήδονος, ἀνάλογον αἷς δουλεύει ἡδοναῖς συλλαμβάνει πόνον ἕνα συνημμένον, καὶ μὴ ἔχοντα μεταξὺ διὰ λειμμα, καὶ ὠδίνει ἀδικίαν, καὶ τίκτει ἀνομίαν. Ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων ὁ μὴ φιλήδονος, ἀλλὰ φιλόθεος, ἀνάλογον οἷς ἀναδέχεται δι' ἀρετὴν πόνους, συλλαμβάνει εὐπάθειαν, τὴν χαρὰν, μίαν συνημμένην, καὶ μὴ ἔχουσαν μεταξὺ διὰ λειμμα, καὶ ὠδίνει δικαιοσύνην, καὶ τίκτει εὐνομίαν· καὶ οὕτως τέκνον γίνεται εὐνομίας, ἀνομίαν ἐκάστην μισῶν. Τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτό. Ἔτεκεν ἀνομίαν, ἐπειδὴ συνέλαβε πόνον, καὶ ὠδίνησεν ἀδικίαν. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἀκολουθία φύσεως. Ὁδίνησεν Ἀχιτόφελ τὴν πονηρὰν εἰσηγησάμενος

γνώμην. Λάκκον ὤρυξε, καὶ ἀνέσκαψεν αὐτὸν, καὶ ἐμ πεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο. Ἐπιστρέφει ὁ πόνος αὐτοῦ εἰς κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ κορυφὴν αὐτοῦ ἡ ἀδικία αὐτοῦ καταβήσεται, κ. τ. ἐ. Μήποτε ὁ λάκκος χωρίον κολάσεώς ἐστιν, εἰς ὃν προνοία Θεοῦ αὐτὸς ὀρύξας ἐμπεσεῖται. Ἰσόπεδος δὲ ἐστὶν αὐτοῦ ἡ κορυφὴ τῷ λοιπῷ σώματι· οὐδὲν γὰρ αὐτοῦ ἄνω· διὸ καὶ δράκων που λέγεται. Εἰκότως οὖν ἡ ἐπαρθεῖσα καὶ ὑψωθείσα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἀδικία αὐτοῦ καθαιρουμένη ἐπὶ τὴν κορυφὴν αὐτοῦ καταβήσεται. ΨΑΛΜΟΣ Η΄. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν ληνῶν ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, κ. τ. ἐ. Καὶ ἐν τῷ π΄ καὶ πγ΄ ψαλμῷ 12.1184 τὴν, «ὑπὲρ τῶν ληνῶν,» εὐρήσεις ἐπιγραφὴν. Πρὸς δὲ ταῦτα λάβωμεν τὰ περὶ Νῶε φυτεύοντος ἄμπελον, τὴν τε περὶ τοῦ Ἰούδα παρὰ Ἰακώβ εὐλογίαν, «δεσμεύων πρὸς ἄμπελον τὸν πῶλον αὐτοῦ» καὶ τὴν Ἰσαάκ, ὃς, ἰδὼν τὴν ἀνάπαυσιν, ὅτι καλὴ, καὶ τὴν γῆν, ὅτι πίων, ὑπέθηκε τὸν ὦμον εἰς τὸ πο νεῖν, καὶ ἐγενήθη ἀνὴρ γεωργός. Καὶ μὴν Ὀζίας γεωργὸς ἦν, ἀμπελουργοὺς ἔχων ἐν τῇ ὀρεινῇ. Καὶ ἡ γυνὴ δὲ παντὸς δικαίου «ὡς ἄμπελός ἐστιν εὐθὴ νοῦσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας αὐτοῦ,» ᾧ γίνεται οἶνος εὐφραίνων καρδίαν ἀνθρώπου. Καὶ ὁ Ἐκκλησιαστής ἐφύτευσεν ἀμπελῶνας, ὤρυξε ληνόν. Καὶ ὁ Σολομῶν φησιν· «Οἶνῳ δὲ αἰ ληνοὶ σου ἐκβλύζω σιν.» Τοῦ αὐτοῦ. Ληνοὶ εἰσι φύσεις λογικαί, τοὺς ἐκ τῆς πνευματικῆς ἀμπέλου καρποὺς ὑποδεξάμεναι. Ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον, κ. τ. ἐ. Ἐν τῷ κατὰ Ματθαῖον πρότερον μὲν οἱ προάγοντες τὸν Σωτῆρα, ἀλλὰ καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ «ἔκραζον λέγοντες· Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυΐδ, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις» ὀλίγον δὲ ὕστερον γέγραπται, ὅτι ἰδόντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κρίζοντας ἐν τῷ ἱερῷ καὶ λέγοντας, «Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαυΐδ,» ἠγανάκτησαν, καὶ εἶπον αὐτῷ· «Ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς· Ναί. Οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων,» καὶ τὰ λοιπά. Ἔοικεν οὖν ὁ Ματθαῖος τοὺς αὐτοὺς ὄχλους λέγειν παῖδας, καὶ ὁ Σωτὴρ οὐχ ἀπλῶς παῖδας, ἀλλὰ καὶ νηπίους καὶ θηλαζόντας, διδάσκων ἡμᾶς δι' ὧν ἐξέθετο ῥητῶν τοῦ ψαλμοῦ μετὰ ἀλληγορίας, ἀλληγορεῖν καὶ τὸν ψαλμόν. Ζητήσεις δὲ πότερον ταυτὸν ἐστὶν οἶκος Δαυΐδ, καὶ υἱὸς Δαυΐδ. Καὶ εἰ μὴ ταυτὸν ἐστὶν, ἠμάρτηται τὸ κατὰ Ματθαῖον γραφικῶς, ὀφείλον ἔχειν ἤτοι δις τῷ οἴκῳ Δαυΐδ, ἤτοι τῷ υἱῷ Δαυΐδ. Ἔνεκα τῶν ἐχθρῶν σου, τοῦ καταλῦσαι ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν, κ. τ. ἐ. Ἐχθρὸν καὶ ἐκδικητὴν, τὸν ἀληθινὸν νόει Ναβουχοδονόσορ. Τὸν διάβολον κατ' ἔλυσεν ὁ Χριστὸς δι' ἀλιέων καὶ ἀγραμμάτων καὶ τῆς κακίας νηπιαζόντων. Ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς ἔργα τῶν δακτύλων σου, σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας, κ. τ. ἐ. «Ὅτι ὄψομαι τοὺς οὐρανοὺς.» Τοῦτο τὸ πρᾶγμα σαφῶς ἐπιστάμεθα, ὅτε καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν γινώσκωμεν. «Ἔργα τῶν δακτύλων σου.» Ζητήσεις εἰ ἕτερά ἐστι τὰ ἔργα τῶν δακτύλων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰ ἔργα τῶν ὄλων χειρῶν αὐτοῦ, εἰ ἐν μέρει ἐστὶ τὰ πρότερα τῶν δευτέρων. «Σελήνην καὶ ἀστέρας, ἃ σὺ ἐθεμελίωσας.» Διὰ τί ἥλιον οὐκ ὠνόμασεν; Μήποτε ὅτε μὲν εἰσάγεται τις, πρῶτα 12.1185 συνίησι τὰ τῆς νυκτὸς, ὕστερον δὲ ποτε τὰ τῆς ἡμέρας. Τί ἐστὶν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκη αὐτοῦ; ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπη αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Εἰ θαν μάζων, ὅτι μιμνήσκηται Κύριος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅτι ἐπισκέπτεται υἱὸν ἀνθρώπου, ταῦτά φησι, δῆλον, ὅτι εὐεργετῶν ἐπισκέπτεται. Τοῦτο δὲ σημειώση διὰ τὸ, «Ἐπισκέπομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐν μαστίξιν τὰς ἀδικίας αὐτῶν,» καὶ διὰ τὸ, «Οὐκ ἐπισκέπομαι ἐπὶ τὰς θυγατέρας ὑμῶν, ὅταν πορνεύωσι, καὶ ἐπὶ τὰς νύμφας ὑμῶν, ὅταν μοιχεύωσι,» καὶ τὰ ὅμοια. Ἠλάττωσας αὐτὸν βραχὺ τι παρ' ἀγγέλους, κ. τ. ἐ. Καὶ αὐτὸς γὰρ σου γινώσιν ἔχειν πεφυκῶς, οὐκ ἀπολείπεται λίαν. Ὁμοιοῦται γὰρ σοι, κατὰ τὸ δυνατόν, ἀγιότητος καὶ ἀρετῆς ἀναλήψει. Καὶ διὰ τὴν εἰκόνα καὶ τὴν ὁμοίωσιν τὴν τῶν θνητῶν αὐτῷ ζῶων προστασίαν ἀπένειμας. Ταύτας εἰρησθαι περὶ Χριστοῦ τὰς λέξεις ὁ Παῦλος Ἑβραίοις φησί. Λέγει γάρ· «Τὸν

δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον.» Δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφανώσας αὐτόν· καὶ κατέστησας αὐτόν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου, κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Ἀπόστολος ἐντεῦθεν ὠνόμασε «τὸν ἀμάραντον τῆς δόξης στέφανον.» Καὶ ἔσθ' ὅτε τιμῇ ἐστεφανωμένος τις οὐ συνῆκεν, ὡς ἐν τῷ· «Ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκεν.» Οὐκ ἔπι τὰ ἔργα σου δὲ εἶπεν, ἅπερ οἶμαι εἶναι τὰ μὴ βλεπόμενα. Πρῶτον μὲν οὖν ἐν ἔργοις ἐσμέν χειρῶν Θεοῦ, τουτέστι τοῖς μὴ βλεπομένοις. Ταῦτα δὲ καὶ μετὰ τὴν ἑνανθρώπησιν νοεῖται τοῦ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν· δόξη γὰρ καὶ τιμῇ ὁ ἄνθρωπος ἐστεφανώται· «Συνήγειρε γὰρ ἡμᾶς καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,» καθὼς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πρόβατα καὶ βόας πάσας, ἔτι δὲ καὶ τὰ κτήνη τοῦ πεδίου, τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ τοὺς ἰχθύας τῆς θαλάσσης, κ. τ. ἐ. Ὅπου μὲν καθαρὰ πρόβατα καὶ βόες, «πάντα» προσέθηκεν· ἐνθα δὲ ἐνδέχεται καὶ ἀκάθαρτα, ὡς ἐπὶ τῶν κτηνῶν τοῦ πεδίου, οὐκ εἴρηται «πάντα.» Ὅμοίως καὶ ἐπὶ τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἰχθύων τῆς θαλάσσης. ΨΑΛΜΟΣ Θ'. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ τῶν κρυφίων τοῦ υἱοῦ ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, κ. τ. ἐ. Κρύφια ἐστὶ γνώσις ἀπόρρητος τῶν περὶ Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ μυστηρίων. 12.1188 Ἐξομολογήσομαί σοι, Κύριε, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου· διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι ἐν σοὶ, ψαλῶ τῷ ὀνόματί σου, Ὑψίστε, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶν δύναται ἐξ ὅλης καρδίας ἐξομολογεῖσθαι. «Διηγήσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὅταν ἀναγεγραμμένα τεράστια, θαυμαστὰ τυγχάνοντα, παραστήσαι δυνάμενος ὧ λόγῳ γέγονε, καὶ τίνας ἐστὶ σύμβολα, πεποίηκε τὰ εἰρημένα. Τοῦτο δὲ μόνου τοῦ Σωτῆρος ἔργον ἔστιν ἰδεῖν. Εἰ δὲ καὶ ἡ κτίσις καὶ πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεός, θαυμάσια αὐτοῦ ἐστὶ, πολλῶν πλέον φανεῖται, ὅτι τοῦ Σωτῆρός ἐστὶν ἡ εὐχή. Τίς δὲ ἄρα διηγήσεται πάντα τὰ θαυμάσια τοῦ Πατρὸς εἰ μὴ ὁ Κύριος τοῖς νοῆσαι δυνάμενοις τὰ τηλικαῦτα θαύματα τελείως, περὶ ὧν μᾶλλον λεχθήσεται· «Σοφίαν δὲ μᾶλλον λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις;» –Εὐφρανθήσομαι καὶ ἀγαλλιάσομαι,» πυνθανόμενος τῶν ἐπὶ τισὶν εὐφραινομένων, εἰ ἐν Θεῷ εὐφραίνονται, ἵνα ἡ ἐπιμένωσι τῇ εὐφροσύνῃ, ἢ ἀποστῶσιν. Ὁ δὲ ἐπὶ ὄρος ἀναβάς ὑψηλὸν τὸ Σιών καὶ ὑψῶν τὴν φωνὴν αὐτοῦ ψάλλει τῷ ὀνόματι τοῦ Ὑψίστου. Ἐν τῷ ἀποστραφῆναι τὸν ἐχθρόν μου εἰς τὰ ὀπίσω, ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου σου, κ. τ. ἐ. Τίνες ἀσθενήσουσι καὶ ἀπολοῦνται ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ (ἐπεὶ «πρόσωπον Κυρίου ἐπὶ ποιῶντας κακά») οὐ προειπὼν, ἡμῖν καταλέλοιπεν ἐννοεῖν. Ὅταν καταργηθῇ ὁ ἐχθρὸς τῇ κακίᾳ προῶν, καὶ ἀναποδίσει ὀπίσω ἐκ τοῦ ἐμποδίου ζεσθαι, τότε οἱ τῇ κακίᾳ ἰσχυροὶ ἀσθενήσουσιν. Εἶτα καθ' ὃ ἀμαρτάνουσιν, ἀπολοῦνται, τοῦτο ἐργαζομένου αὐτοῖς τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ. Νοηθὲν γὰρ ἀφανίζει τὰ γῆινα. Ἐκάθισας ἐπὶ θρόνου, ὁ κρίνων δικαιοσύνην, κ. τ. ἐ. Θρόνος μὲν Θεοῦ ὁ Χριστός, θρόνος δὲ Χριστοῦ ἡ ἀσώματος φύσις. Ἐπετίμησας ἔθνεσι, καὶ ἀπώλετο ὁ ἀσεβής· τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐξήλειψας, κ. τ. ἐ. Τὸ, «ἐπετίμησας,» διόρθωσιν σημαίνει, ὅπερ δῆλον ἐκ τοῦ· «Ἐλεγεσον, παρακάλεσον, ἐπιτίμησον.» –Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐξήλειψε.» Ἐξήλειψε δὲ ὁ Θεός τοῦ Ἀβραάμ τὸ ὄνομα ποιήσας αὐτὸν Ἀβραάμ, καὶ τῆς Σάρας καλῶν αὐτὴν Σάρραν, καὶ τοῦ Σιμῶνος ὀνομάσας αὐτὸν Πέτρον. Οὕτω τε ἀκόλουθόν ἐστὶ τὸ ὄνομα ἐξ αλείφεσθαι τούτων οἷς ἐπετίμησε· καὶ μάλιστα ἐπεὶ ἐπιφέρεται τό· «Ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ, ὅτι ἐκζητῶν τὰ αἵματα αὐτῶν ἐμνήσθη.» Πρόσχευς καὶ ὅτι οὐκ εἴρηται· Τὸ ὄνομα αὐτῶν ἐξήλειψας ἐκ βίβλου ζώντων, (οὐ γὰρ ἐν βίβλῳ ζώντων ἦν ἐγγεγραμμένα τὰ ἔθνη) ἀλλ' ἀκοιούτως τοῖς κατ' αὐτῶν χειρογράφοις, ἐν βίβλῳ ὀφειλόντων, ἢ βίβλῳ νεκρῶν, παρὰ τῷ τῆς ἀδικίας οἰκονόμῳ, ὡς εἰκὸς, ἀναγράφοντι νεκρούς, καὶ ἀναγράφοντι εἰς γῆν. Ὁ γὰρ Σωτὴρ ἀναγράφει ἐν οὐρανοῖς τὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ τὸ ὄνομα ἐνταῦθα τὴν κακὴν 12.1189 σημαίνει κατάστασιν,

ἐξήλειψε δὲ τὸ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὄνομα, ἐξήλειψεν ἄρα τὴν χειρίστην αὐτοῦ κατάστασιν. Καὶ ἐλπισάτωσαν ἐπὶ σὲ οἱ γινώσκοντες τὸ ὄνομά σου, ὅτι οὐκ ἐγκατέλιπες τοὺς ἐκζητοῦντάς σε, Κύριε, κ. τ. ἐ. Οἱ ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον, καὶ οὐχ οἱ ἐγκαταλειφθέντες ὑπ' αὐτοῦ, ἔγνωσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ψάλατε τῷ Κυρίῳ τῷ κατοικοῦντι ἐν Σιών, κ. τ. ἐ. Ἐκεῖνος ψάλλει ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὸν Χριστόν. Τοῦτο κατὰ τὴν παλαιὰν τῶν Ἰουδαίων δόξαν εἶπεν ὁ Προφήτης. Ὅμως ἐστὶ καὶ νοητὴ καὶ ἐπουράνιος Σιών. Καὶ ἐν πάσῃ δὲ ψυχῇ οὐσῆ Σιών, ἣτις ἐρμηνεύεται σκοπευτήριον, τὰ θεῖα διηνεκῶς σκοποῦσα καὶ φανταζομένη, οἰκεῖ ὁ Θεός. Ἐκζητεῖ καὶ τὰ αἵματα τῶν ἐθνῶν ἀπὸ τῶν ἀποκτεινάντων αὐτὰ, καὶ μιμνήσκειται αὐτῶν, ἀνίστάς αὐτά. Οὐκοῦν τὸ, «Ἀπόλετο τὸ μνημόσυνον αὐτοῦ μετ' ἡχου,» ἐπὶ τὰς ῥομφαίας μετενεχθήσεται. Ἐκείνων δὲ μέμνηται, ὧν ἐγένετο καταφυγή. Ἀναγγεῖλατε ἐν τοῖς ἔθνεσι τὰ ἐπιτηδεύματα αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ποῖα ἐπιτηδεύματα; πάντα ἃ Χριστὸς τοῖς μαθηταῖς Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ ἔλεγε· «Πορευθέντες εἶπατε ἃ ἴδετε τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, νεκροὶ ἀνίστανται.» Ταῦτα οὖν τὰ θεοπρεπῆ ἐπιτηδεύματα· καὶ οἱ ἀπόστολοι τοῖς ἔθνεσιν ἀνήγγειλαν· καὶ ὅτι διὰ θανάτου ἀθανασία, διὰ σταυροῦ σωτηρία, καὶ διὰ ταφῆς ἀνάστασις, καὶ νέκρωσις τοῦ νεκρώσαντος ἡμᾶς διαβόλου. Ὁ ὑψῶν με ἐκ τῶν πυλῶν τοῦ θανάτου, ὅπως ἂν ἐξαγγεῖλω πάσας τὰς αἰνέσεις σου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιών, κ. τ. ἐ. Πύλαι θανάτου αἱ πρὸς θάνατον ἁμαρτίαι, ἀφ' ὧν ὑψοῦται ὁ μηδὲ λογισάμενος αὐτὰς ἁμαρτεῖν, ὃς καὶ μόνος δύναται ἐξαγγέλλειν πάσας τὰς αἰνέσεις Κυρίου ἐν ταῖς πύλαις τῆς θυγατρὸς Σιών, ταῖς ἀρεταῖς. Ἐνεπάγησαν ἔθνη ἐν διαφθορᾷ ἣ ἐποίησαν. Ἐν παγίδι ταύτῃ ἢ ἔκρυψαν συνελήφθη ὁ ποῦς αὐτῶν. Γινώσκειται Κύριος κρίματα ποιῶν, κ. τ. ἐ. Ἐνεπάγησαν ἔθνη, δηλαδὴ ὡς ἐν πηλῷ, τῷ σώματι, δι' ἣν ἐποίησαν διαφθοράν· καὶ συνελήφθη ὁ ποῦς αὐτῶν, ὁ νοητὸς δηλονότι. Καὶ γινώσκειται Κύριος, ἐπεὶ, ὅταν αὐτοῖς τὸ κρίμα γενηθήσεται, γνώσονται τὸν κρίνοντα ἐν δικαιοσύνῃ. Ἀποστραφήτωσαν οἱ ἁμαρτωλοὶ εἰς τὸν ἄδην, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ὁ παράδεισος τῶν δικαίων ἐστὶν οἰκητήριον, οὕτως ἄδης τῶν ἁμαρτωλῶν κολαστήριον. Ἀποκλεισθήτωσαν, φησὶν, ὅπως μὴ ἴδωσιν Ἰησοῦ ψυχὴν καταβαίνουσαν καὶ ἀναβαίνουσαν, ἔνδον ἀπεστραμμένον. Οἱ γὰρ προσδοκῆσαντες αὐτὴν ὡσπερ εἰ ἔξω ἔβλεπον καθειργμένοι ἐν ἄδου, πρῶτον 12.1192 μὲν οἱ προφῆται, ἔπειτα οἱ λοιποὶ πάντες δίκαιοι· ἢ πρῶτον μὲν οἱ ἐν ἡμῖν ἁμαρτωλοὶ, εἶτα τὸ ἔθνη. Ἡ ὑπομονὴ τῶν πενήτων οὐκ ἀπολείται εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ τὸ πνεῦμα οὐ σβέννυται, οὕτως ἡ ὑπομονὴ οὐκ ἀπόλλυται. Ὁ γὰρ «Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι» καὶ «Ἡ ὑπομονὴ μου Κύριος.» Οὕτω καὶ ἐν Γαλάταις μορφοῦται Χριστὸς ἄμορφος ὢν. Ἐνταῦθα λέγεται καὶ κοιμᾶσθαι· «Ἐξεγέρθητι, ἵνα τί ὑπνοῖς;» Ἀνάστηθι, Κύριε, μὴ κραταιούσθω ἄνθρωπος, κ. τ. ἐ. Τῷ οὖν λέγοντι, Κραταίωμά μου, ἔρεῖς σὺ, ὅτι ὁ Θεός ἐστιν ἤδη ὁ κραταιούμενος ἅγιον, τῶν ἀνθρώπων αὐτοῦ λογισμῶν καὶ κινήματων ἀναιρεθέντων. ΨΑΛΜΟΣ Ι΄. (Κατὰ Ἑβρ.) Ἴνα τί, Κύριε, ἀφέστηκας μακρόθεν, κ. τ. ἐ. Ἀποκρίνεται ἄν τις πρὸς τὸν ἐπαπορήσαντα τὸ, «Ἴδου οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται» καὶ τὸ, «Θεὸς ἐγγίζων ἐγώ εἰμι, καὶ οὐ Θεὸς πόρρωθεν,» λέγει Κύριος ἐν τοῖς προφήταις. Μὴ βοηθῶν τοῖς ἀδικουμένοις, δοκεῖς μὴ παρεῖναι τοῖς γινομένοις, δοκεῖς ἀλλὰ πόρρωθεν ἐστάναι καὶ μηδὲ ὄραν· ὅπερ τοῖς μὲν πονηροῖς αὖξει τὴν πονηρίαν, τὸν δὲ σὸν πένητα ἐμπυρίζει καὶ ἀθυμίαις ἐμβάλλει. Ὅτι ἐπαινεῖται ὁ ἁμαρτωλὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Πολλάκις ἁμαρτάνοντές τινες εὐθηνοῦσιν ἐν τῷ κόσμῳ. Τοῦτο γὰρ ἔφη καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Πονηροὶ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.» Καὶ ἐν ἐτέρῳ ψαλμῷ ἄδεται· «Οὔτοι ἁμαρτωλοὶ καὶ εὐθηνοῦντες εἰς τὸν αἰῶνα κατέσχον πλοῦτους.» Ἐπαινοῦνται οὖν ὑπὸ τε ἑαυτῶν ἁμαρτωλοὶ καὶ ἄδικοι καὶ παρὰ τῶν κολάκων καὶ παρασίτων αὐτῶν, καὶ εὐλογούμενοι πλέον

κινούνται εις ἁμαρτίαν. Κατὰ τὸ πλῆθος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ οὐκ ἐκζητῆσει, κ. τ. ἐ. Τίς; πότερον ὁ Κύριος, ἢ ἁμαρτωλός; καὶ μήποτε ὁ ἁμαρτωλός. Οὐ γὰρ ἐκζητεῖ περὶ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, οὐδ' ὅτι πλῆθος ἁμαρτιῶν ἔχει. Διὸ καὶ κατὰ πλῆθος ἁμαρτάνει. Βεβηλοῦνται αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ, κ. τ. ἐ. Ὁ μὲν δίκαιος εὐλογεῖ τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ· ὁ δὲ ἁμαρτωλός βεβηλοῖ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ ἐν παντὶ καιρῷ. «Βεβηλοῦνται δέ,» ἀντὶ τοῦ, Τῆ κακία βυθίζονται. Πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριεύσει, κ. τ. ἐ. Τῶν πειρασμῶν οἱ μὲν τῷ σώματι προάγονται, 12.1193 οἱ δὲ ψυχῇ, οἱ δὲ τοῖς ἐκτός· καὶ οἱ μὲν εἰσι πληγῶν καὶ στρεβλώσεων καὶ διωγμῶν καὶ φυλακῶν αἴτιοι· οἱ δὲ εἰσιν ἀκάθαρτοι λογισμοὶ γεννῶντες ἁμαρτίαν καὶ δόγματα ψευδῆ· οἱ δὲ ζημίας ἔχουσι χρημάτων, ἀποβολὰς τέκνων, καὶ γυναικῶν ἀφαιρέσεις· καὶ δῆλον ἐκ τούτων, ὅτι ἐκυρίευσεν παντὸς δικαίου ὁ Σατανᾶς. Εἰ γὰρ πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριεύσει ὁ Σατανᾶς, καὶ δίκαιοι πάντες αὐτοῦ ἐχθροὶ εἰσι, πάντων ἄρα κατακυριεύσει. Οὐ μὲν παντὶ δὲ δηλονότι πράγματι κυριεύσει, ἀλλ' ἐν τινὶ μόνος γὰρ ὁ Χριστὸς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδ' εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. Ἡ τάχα τὸ βούλημα αὐτοῦ τίθησιν ἢ θεία Γραφή, ὅπερ ἐστὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὸ οὐκ ἐν δεχόμενον· εἴ γε «διελογίσαντο βουλὰς αἷς οὐ μὴ δύωνται στήναι.» Καὶ γὰρ ἐν τῷ Ἰὼβ ψευδόμενος ὁ διάβολός φησι· «Περιελθὼν τὴν γῆν καὶ ἐμπεριπατήσας τὴν ὑπ' οὐρανὸν, πάρειμι,» καίτοι μηδὲν πείσας τῷ Ἰὼβ ἄτοπον πεπραχέναι. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ οἱ προκόπτοντες κατὰ μείωσιν κακίας προκόπτουσι, δίκαιοι λέγονται οἱ τελείαν ἔξιν τῆς δικαιοσύνης κτησάμενοι, καὶ οἱ ἀνεμποδίστως προκόπτοντες. «Δίκαιος γὰρ, φησὶν, ἑαυτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογία.» Καὶ εἰ δίκαιος, πῶς κατήγορος; Καὶ εἰ κατήγορος, πάντως οὐ δίκαιος τέλειος. «Καὶ γνώριζε δικαίω, καὶ προσθήσει τοῦ δέχεσθαι.» Καλῶς οὖν λέγεται ὁ διάβολος πάντων τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ κατακυριεύειν, οὐ τῶν τελείων δηλονότι, ἀλλὰ τῶν σπυδόντων ἐπὶ τὴν τελειότητα. Εἰ γὰρ μὴ ἦν μῖσος πρὸς τὸν Σατανᾶν καὶ ἀτελὲς καὶ τέλειον, οὐκ ἂν ἔλεγε γενὸν ὁ Δαυὶδ· «Τέλειον μῖσος ἐμίσουν αὐτούς· εἰς ἐχθροὺς ἐγένοντό μοι.» Οὗ ἄρα τὸ στόμα αὐτοῦ γέμει, καὶ πικρίας καὶ δόλου, κ. τ. ἐ. Τοῦ πονηροῦ τὸ στόμα οὐδὲν προσφέρει εὐχρηστον, ἀλλ' ὅσα πόνον καὶ κόπον ἐμποιεῖ τοῖς δεχομένοις. Καὶ τὰ τῶν ἐτέρων στόματα γέμει ἄρα τῶν κακολογούντων τὸν Δημιουργόν, λοιδορίας τῶν λοιδῶρων, πικρίας τῶν θυμικῶν, καὶ δόλου τῶν δολίων. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ τῆς ἀγιότητος ἐκπεσὼν, τῆς ἀληθείας καὶ εὐλογίας πόρρω ἑαυτὸν ἀπαγαγὼν, τὸ στόμα πεπληρωμένον ἄρα ἔχει, δι' ὧν λέγει πειρώμενος ὑπὸ κόλασιν καὶ ἄραν ποιεῖν τοὺς ἀπατωμένους. Ἔχει δὲ αὐτοῦ ὁ λόγος σὺν τῷ δολερῷ πολλὴν δεινότητα· διὸ σὺν τῇ ἄρα καὶ πικρίας καὶ δόλου ὁ λόγος αὐτοῦ πεπλήρωται. Ἐγκάθηται ἐνέδρα μετὰ πλουσίων ἐν ἀποκρύφοις, κ. τ. ἐ. Ἐν μὲν τοῖς ἔχουσι πλοῦτον ἀγνωσίας καὶ ἀδικίας ὁ διάβολος ἐγκαθέζεται· ἐν δὲ τοῖς κεκτημένοις γνώσιν καὶ ἀρετῇ αἱ ἅγιοι δυνάμεις ἐπαναπαύονται, ὧν σύμβολά ἐστι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦντα ἐν τοῖς κλάδοις σινάπεως· ὃ σημαίνει τὴν ἐνυπάρχουσαν ἡμῖν κατὰ δύνάμιν βασιλείαν οὐρανῶν. 12.1196 Ἐνεδρεύει τοῦ ἀρπάσαι πτωχόν, ἀρπάσαι πτωχόν ἐν τῷ ἐλκύσαι αὐτόν, κ. τ. ἐ. Τούτῳ τῷ ῥητῷ χρηστὸν πρὸς τοὺς πλουσίους. Βλέπεις, ὅτι σὺ πόνον καὶ θυμὸν κατανοεῖς, τοῦ παραδοῦναι αὐτοὺς εἰς χεῖράς σου, κ. τ. ἐ. Πόνους καὶ θυμοὺς ὁ Σατανᾶς ἐργαζόμενος, παραδίδωσι τὰς ψυχὰς εἰς κόλασιν τῷ κριτῇ. «Σοὶ ἐγκαταλέλειπται ὁ πτωχός,» ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς κλήρους ἐρχομένων· διὸ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐκλέγεται ὁ Θεός. «Ὁρφανῷ σὺ ἦσθα βοηθός.» Ὁρφανός ἐστὶν ὁ ἀποβαλὼν τὸν πονηρὸν πατέρα. «Ὑμεῖς» γὰρ, φησὶν ὁ Σωτὴρ, «ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ.» Σύντριψον τὸν βραχίονα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ, κ. τ. ἐ. Εἰ ἢ συντριβὴ τοῦ βραχίονος ἀφανίζει τὰς ἁμαρτίας, τὸ δὲ ἀπαλλαγῆναι ἁμαρτιῶν εὐεργεσία, οὕτως ἐγὼ πείθομαι κολάζειν Θεόν. Βραχίονα δὲ λέγει τὴν πονηρὰ κατεργασαμένην ψυχὴν. «Ζητηθήσεται ἡ ἁμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὐρεθῆ.» Ἦτοι ζητουμένης τῆς

ἀμαρτίας τοῦ ἀμαρτωλοῦ καὶ πονηροῦ, αὐτὸς οὐχ εὐρεθήσεται, ὅλος γενόμενος ἀμαρτία καὶ πονηρία· ἢ ἔσται ὅτε ζητηθήσεται αὐτὸς τοῦ ἢ ἀμαρτία, καὶ οὐχ εὐρεθήσεται, τῷ κεκαθάρθαι αὐτόν. Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, κ. τ. ἐ. «Δεῖ» γὰρ «τὸν Κύριον βασιλεύειν» διὰ τῶν αἰώνων, «ἄχρις ἂν θῆ πάντας τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.» Ἡ γὰρ βασιλεία αὐτοῦ ἐστὶν ἡ θεωρία πάντων τῶν γεγονότων καὶ γενησομένων αἰώνων, δι' ἧς θεωρίας καὶ οἱ ἐχθροὶ φίλοι γίνονται. Ὁ μὲν φησι, «Ζητηθήσεται ἡ ἀμαρτία αὐτοῦ, καὶ οὐχ εὐρεθήσεται.» Βασιλεύει δὲ εἰς τὸν αἰῶνα ὁ Κύριος· ἴδιον δὲ βασιλέων τὸ προνοεῖν τῶν ὑπὸ τὴν χεῖρα. «Ἀπολεῖσθε, ἔθνη, ἐκ τῆς γῆς αὐτοῦ.» Γῆ Κυρίου ἡ θεωρία πάντων τῶν γεγονότων, ἦν καὶ βασιλείαν οὐρανῶν εἶναι φαμεν. Ἔθνη τὰ μὴ δεξάμενα τὸ σωτήριον κήρυγμα, ἀλλ' εἰς πάντας κατατεμνόμενα. Ἀπολεῖσθε, ἔθνη, καθὼς ἔθνη ἐστέ. Ἐν γὰρ ἔθνος πᾶσα ἡ γῆ, ἐὰν ὁμονοῇ. Τὴν ἐπιθυμίαν τῶν πενήτων εἰσήκουσε Κύριος. κ. τ. ἐ. Τηνικαῦτα εἰσακούει τῆς ἐπιθυμίας ὁ Κύριος, ὀπηνίκα ἂν τὸ ἐπιθυμητὸν παράσχη τῇ ἐπιθυμῶσιν ψυχῇ. Ἐπιθυμοῦσι γὰρ συντριβῆναι τοῦ ἀμαρτωλοῦ τὸν βραχίονα καὶ τῆς αὐτοῦ τυραννίδος ἐλευθερωθῆναι. Ὁ καὶ γέγονεν. Ἐπιθυμία γὰρ διανοίας ἀγαθῆς ἐνεργῆς ἐστὶ προσευχή, ἦν ἰδὼν ὁ καρδιογνώστης ἐπλήρωσε. Οὐ πάσας ἐπιθυμίας χρὴ νομίζειν ἀκούεσθαι, ἀλλὰ τὰς ἀσείας. «Τῇ ἐτοιμασίᾳ τῆς καρδίας αὐτῶν προσέσχε τὸ οὖς σου.» Ἐτοιμότητι καρδίας μακαριζομένων πενήτων προσέχει τὸ οὖς τοῦ Κυρίου, οὐ προσέχει δὲ τοῖς ἀνετοιμίαις. Τοῦτου φησὶν, ἕκαστος ἐφίεται τῶν ἀδικουμένων. Εἰ γὰρ ἐν τῷ παρόντι γένηται παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκδίκησις τῶν ἀπεριστάτων καὶ ταπεινῶν, οὐδεὶς ἔτι μεγαλαυχῆσει, 12.1197 ἀλλὰ καὶ οἱ ἀδικοῦντες παύσονται τοῦ κακῶς δρᾶν, καὶ οἱ ἀδικούμενοι τοῦ πάσχειν. ΨΑΛΜΟΣ Ι΄. Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἀμαρτωλοὶ ἐνέτειναν τόξον, ἠτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν, τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν σκοτομῆνῃ τοὺς εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, κ. τ. ἐ. Μὴ ἄρ κούμενοι, φησὶ, τῇ ἑαυτῶν ἀπωλείᾳ οἱ ἀμαρτωλοὶ, ἀλλ' ἐπισπώμενοι τὰς ἀμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, τοῖς τοῦ Θεοῦ πολεμοῦσιν ἀνθρώποις, καὶ κατατοξεύειν αὐτοὺς πειρῶνται τοῖς τῆς αὐτῶν κακίας ἰοῖς, καὶ τῷ βασκαίνειν αὐτῶν τῇ τοσαύτῃ τοῦ ἡγεμονικοῦ καθαρότητι, τὸ σκότος προβάλλονται κατ' αὐτῶν, ὡς αἰσθητὰ τὸ μέλαν. Καὶ ταῦτα δρῶσι, τὰς φυσικὰς καὶ κατὰ φύσιν ὀρθὰς καθελόντες ἐννοίας ἐξ ἑαυτῶν, ἃς δὴ Θεὸς κατηρτίσατο. Τοῦ αὐτοῦ. Τόξον ἐστὶν ἀκάθαρτος νοῦς. Ἐγὼ, φησὶν, ἐπὶ τῷ Κυρίῳ πέποιθα. Οἱ πολεμοῦντες ἀμαρτωλοὶ. Τίς ἂν οὖν δεῖσῃ καὶ φύγῃ Θεὸν ἔχων βοηθόν, καὶ πολεμίου ἀμαρτωλοῦ; «Ἦτοίμασαν βέλη εἰς φαρέτραν.» Βέλος ἐστὶν ἐμπαθῆς λογισμὸς, φαρέτρα δὲ ἕξις χειρίστη λογισμῶν ἀκαθάρτων πεπληρωμένη. Ταῦτα ἐπὶ δαιμόνων πολεμούντων λαμβάνονται νοητῶς. Νοηθεῖεν δ' ἂν καὶ αἰσθητῶς ἐπὶ αἰσθητῶν ἐχθρῶν. «Ἐν σκοτομῆνῃ.» Σκοτομῆνῃ ἐστὶν ἄγνοια ψυχῆς λογικῆς. Ἐν ἀσελήνῳ νυκτὶ φησὶν αὐτοὺς ἐνεδρεῦειν, δηλῶν τὸ λαθραῖον τῆς ἐπιβουλῆς. Εὐθεῖς δὲ τῇ καρδίᾳ ἑαυτὸν λέγει καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ, οὐ κομπάζων, ἀλλ' ἐμφαίνων τὴν ἑαυτοῦ ἐννοίαν, καὶ μηδὲν ἐργάσασθαι εἰς βλάβην τοῦ Σαοῦλ. Κύριος ἐν ναῶ ἀγίῳ αὐτοῦ· Κύριος, ἐν οὐρανῷ ὁ θρόνος αὐτοῦ. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ εἰς τὸν πέννητα ἀποβλέπουσι, τὰ βλέφαρα αὐτοῦ ἐξετάζει τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, κ. τ. ἐ. Οἰκεῖ Θεὸς ἐν ἀγίᾳ καὶ οὐρανίῳ νοήσει, οὐρανίως βασιλεύων καὶ θεϊκῶς. Αἱ δὲ ἐποπτικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις φρουροῦσι τὸν πέννητα. Ὡς ἀγαθὸς δὲ βλεφάροις ἐξετάζει τὰ καθ' ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ὀφθαλμοῖς, ὡς ἂν μὴ παρατηρούμενος αὐτῶν πάντα τὰ ἀμαρτήματα· τοῦτο γὰρ ἀνθρώποις ἀφόρητον. Ὁφθαλμοῖς δὲ βλέπει τὸν πέννητα, δαψιλῆ τὴν εὐεργεσίαν ποιούμενος, κἂν εἰς ὁ πέννης ὑπάρχη· τῶν δὲ πολλῶν τὰς κολάσεις συστῆλων, αἱ καὶ πολὺ τὸ κεκρυμμένον ἔχουσιν. Ἐν δὲ τῇ Θεοῦ ἐξετάσει παρρησία τῶν ἀγαθῶν γινομένων πολλή. «Τῷ βήματι» γὰρ «αὐτοῦ φανερωθῆναι πάντας δεῖ, ἵνα κομισθῆται ἕκαστος τὰ ἴδια τοῦ σώματος, ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε κακόν.» Τοῦ αὐτοῦ.

Γενώμεθα πένητες, ἵνα βλέπω σιν ἡμᾶς οἱ τοῦ Κυρίου ὀφθαλμοί. Εἰ δὲ οἱ πλούσιοι οὐκ εἰσὶ πένητες, οὐκ ἐπιβλέπει τοὺς πλουσίους ὁ Κύριος. Τοῖς ὀφθαλμοῖς βλέπει τὸν πένητα, δαψιλῆ τὴν εὐεργεσίαν ποιούμενος, κἂν εἷς ὁ πενόμενος τυγ χάνει. 12.1200 Κύριος ἐξετάζει τὸν δίκαιον καὶ τὸν ἀσεβῆ· ὁ δὲ ἀγαπῶν ἀδικίαν μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, κ. τ. ἐ. Διὸ πᾶς ὁ ἁμαρτάνων ὡς ἂν τις μισῶν ἐπιβουλεύει τῇ ἰδίᾳ ψυχῇ. Ὡσπερ οὖν ὁ πρᾶττων τὸ δίκαιον αὐτὸν ἀγαπᾷ, ἑαυτὸν τε καὶ τὸν πλησίον εὐεργετῶν, τῷ εἰς ἀρετὴν αὐτὸν ἄγειν ὡς ἑαυτὸν. Ἀσεβῆ δὲ νῦν λέγει τὸν διὰ τὸ ἁμαρτάνειν καταφρο νοῦντα Θεοῦ, ὃς καὶ κρίνεται μετὰ τοῦ δικαίου, ὡς πολλαχόθεν δῆλον, καὶ ἐκ τοῦ ἐν Γενέσει· «Καὶ ἔσται δίκαιος ὡς ὁ ἀσεβής·» ὁ γὰρ πάντῃ ἄθεος οὐκ ἀναστήσεται ἐν κρίσει. Τοῦ αὐτοῦ. Κἂν μὴ λέγη τις, ὅτι μισεῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐλέγχεται διὰ τοῦ ἀδικίαν ἀγαπᾶν μισῶν αὐτήν· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀκολασίαν ἀγαπῶν, ἢ δειλίαν, ἢ ἀφροσύνην. Ἐπιβρέξει ἐπὶ ἁμαρτωλοὺς παγίδας, κ. τ. ἐ. Ἴνα ὑπὸ τὰς ἑαυτοῦ παγίδας ποιήσας αὐτοῦς, καὶ λαβῶν ὑποχειρίους, οἰκονομήσῃ ὡς ἰδίους. Ὅτι δίκαιος Κύριος καὶ δικαιοσύνας ἠγάπη σεν, κ. τ. ἐ. Δικαιοσύνας τοὺς δικαίους λέγει ἀπὸ τῆς πράξεως αὐτοῦς ὀνομάσας. Τοιοῦτον καί· «Ἡ ἀγάπη οὐ περισσεύεται,» ἀντὶ τοῦ, ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην. ΨΑΛΜΟΣ ΙΑ΄. Σῶσόν με, Κύριε, ὅτι ἐκλέλοιπεν ὄσιος, κ. τ. ἐ. Ἐκλείποντος ὀσίου, σωτηρίας δεῖται ὡς χαλεπῶ τερον περιγεγόμενος. «Ὅτι ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι ἀπὸ τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων.» Εἰ οἱ μὲν ὄσιοι ἐκλελοίπασιν, αἱ δὲ ἀλήθειαι ὠλιγώθησαν, οὐκ ἐν μόνοις τοῖς ὄσιοις αἱ ἀλήθειαι, καὶ οὐκ ἐν τοῖς ἀληθέσιν ὀσιότης. Καὶ ἐπειδὴ οἱ ὄσιοι ἐκλελοίπασιν, διὰ τοῦτο ὠλιγώθησαν αἱ ἀλήθειαι. Καὶ τάχα ἢ σπάνις τῶν ὀσίων αἰτία γέγονε τῶν πολλῶν τούτων αἰρέσεων. Μετὰ δόλου ἀλλήλοις προσδιαλέγονται, διὰ πονηρῶν χειλέων εἰς τὴν ἀλλήλων καρδίαν τὰ ψευδῆ παρα πέμποντες· ὅτε δὲ περὶ γνῶσιν οὐκ ἀσχολούμεθα, ὀλιγοῦνται αἱ ἀλήθειαι. Μάταια ἐλάλησεν ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Διὰ τοῦτο μήτε λόγον ἀργὸν εἰκῆ, μήτε βλάσφημον, ἢ ὅλως ἐπίληπτον προσάγωμεν τοῖς πλησίον. «Χεῖλη δόλια ἐν καρδίᾳ καὶ ἐν καρδίᾳ ἐλάλησαν.» Ἐπειδὴ δόλια ἐνενόησαν, διὰ τοῦτο ἐλάλησαν ματαιότητος. Ἐξολοθρεύσαι Κύριος πάντα τὰ χεῖλη τὰ δόλια, καὶ γλώσσαν μεγαλορῆμονα, κ. τ. ἐ. Ὁ γὰρ Κύριος ἐξαφανίζων τὰ χεῖρονα, ἐξολοθρεύει αὐτὰ, ἵνα ἀνακύψῃ, ἀφανισθέντων τῶν ἐπισυμβεβηκότων, τὸ πρῶτον κτίσμα τοῦ Θεοῦ, ᾧ ἐπισυμβέβηκε τὰ χεῖρονα. 12.1201 Τὰ χεῖλη ἡμῶν παρ' ἡμῶν ἔστι, τίς ἡμῶν Κύριός ἐστι; κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Φαραώ φησιν· «Οὐκ οἶδα τὸν Κύριον,» ὁμοίως τῷ φάσκοντι· «Τίς ἡμῶν Κύριός ἐστι;» Ἀπὸ τῆς ταλαιπωρίας τῶν πτωχῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων, νῦν ἀναστήσομαι, λέγει Κύριος, κ. τ. ἐ. Ὡς ὁ Παῦλος ἔφη καὶ τὸ, «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος·» καὶ τὸ, «Ὡς πτωχοὶ, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες·» καὶ τὸ, «Ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινώμεν,» καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ τὸ, «Οἱ ὄντες ἐν τῷ σκίῃ στεναζόμεν.» Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἄλλως δὲ τῶν ἀλαζονευόντων στεναζοῦσιν οἱ πτωχοὶ τὴν τυραννίδα μὴ φέροντες. Διὸ φησὶν ὁ Κύριος· «Ἀναστήσομαι, ὡς ἂν θῶ μου τὴν βουλήν ἐν σωτηρίῳ. Παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ» κατὰ τῶν ὑπερηφάνων, καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἀπαλλάξω τοὺς πένητας, κατὰ τὸν τῆς ἐπιδημίας καιρὸν ἀναστὰς καὶ πρὸς ἡμᾶς ἀφικόμενος, ὡς φανερωθῆναι σωτηρίαν τῶν ἔξω ταλαιπωρίας καὶ τοῦ στεναζέειν γεγεννημένων. Τοιγαροῦν ὁ Παῦλος εἰπὼν· «Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» ἐπάγει· «Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.» Ἐδήλωσε γὰρ, ὅτι Κύριος ὁ ῥυσόμενος τὸν ταλαιπωροῦντα. Διὸ εἶχε σῶμα θανάτου, ὁ καὶ νῦν λέγων· «Νῦν ἀναστήσομαι.» Φασὶ δὲ πτωχὸν τὸν ἐκπεσόντα πλούτου· πένητα δὲ τὸν ἐκ πόνου τὰ πρὸς τὸν βίον περιποιούμενον. Λέγει δὲ ἡ Γραφή· «Πλούσιοι ἐπτώχευσαν,» καὶ τό· «Ἐπτώχευσάμεν σφόδρα» καὶ περὶ τοῦ Σωτῆρος, «ὃς ἐπτώχευσε δι' ἡμᾶς πλούσιος ὢν, ἵνα» ἡμεῖς «πλουτήσωμεν τῇ αὐτοῦ πτωχείᾳ.» Λέγει δὲ περὶ τοῦ στεναγμοῦ τῶν πενήτων, ὡς αἰεὶ στεναζόντων ἐπὶ τῷ πόνῳ. Τὸ δὲ, «Θήσομαι ἐν σωτηρίῳ,» δηλοῖ τὸ,

Ὅρισω καὶ ποιήσω· ὡς καὶ τὸ, «Ὅν ἔθηκε κληρονόμον πάντων» ὁποῖον καὶ τὸ, «Ἔθετο ὁ Θεὸς ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀποστόλους,» καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας· «Υμᾶς ἔθετο τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν,» ὠρίσθαι καὶ πεποιῆσθαι σημαῖνον. Θήσομαι ἐν σωτηρίῳ, παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Ὁ θησαυρίζων ἐν οὐρανῷ, τεθεὶς ἐν σωτηρίῳ, ταῦτά φησι· «Παρρησιάσομαι ἐν αὐτῷ,» ἢ γὰρ συνείδησις αὐτοῦ οὐ καταγινώσκει. Τὰ λόγια Κυρίου λόγια ἀγνά· ἀργύριον πεπυρωμένον, δοκίμιον τῆ γῆ, κεκαθαρισμένον ἑπτα πλασίως, κ. τ. ἐ. Κἂν καλὰ δὲ λόγια παρὰ τοῖς οὐκ ἐκ τῆς μερίδος τοῦ Χριστοῦ, οὐκ ἔστιν ἀγνά, ἄτε ψεύδεις μυρίοις συμπεφυρμένα· τὰ δὲ τοῦ Κυρίου μόνα ἀγνά ἔστιν, οἷς οὐδὲν ψεῦδος ἀναμέμικται, καὶ οὕτως ἀγνά ὡς δεδοκιμασμένον καὶ διὰ χωνείας κεκαθαρισμένον ἀργύριον· ὅθεν οὐδὲ ἀμφιβάλλειν χρή πρὸς τὰ παρ' αὐτῶν σημαινόμενα. 12.1204 ΨΑΛΜΟΣ ΙΒ΄. Ἔως πότε, Κύριε, ἐπιλήση μου εἰς τέλος; κ. τ. ἐ. Μήποτε ὡς πρὸς τὸ τέλος λέγει ἐπιλελῆσθαι αὐτοῦ τὸν Θεόν, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἐπιλελῆσθαι. Καὶ ἐν ἄλλῳ ψαλμῷ ἐπιλελησμένη ὠνόμασται. «Ἔως πότε ἀποστρέψεις τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ;» Τοῦτο τὸ πρόσωπον οἱ ἄγγελοι βλέπουσι διαπαντός. Ὅταν γὰρ ἑαυτὸν ἐμφανίζῃ τῷ χωρητικῷ τῆς θεᾶς τοῦ προσώπου αὐτοῦ ὁ Θεός, παύσεται ἀποστρέφων ἀπ' αὐτοῦ, καὶ κρύπτων τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ· ὅπερ ἐποίει ποτὲ καὶ ἐπὶ Μωϋσέως, φειδόμενος αὐτοῦ, ἕως ἄνθρωπος ἦν. Ἀποστρέφει ὁ Θεός τὸ πρόσωπον αὐτοῦ κηδεμονικῶς, ὅταν ἀνάξια τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ πράττωμεν. Ποιεῖ δὲ τοῦτο ἵνα ἡμᾶς ἐπισπάσῃται. Ἡ ἐπεὶ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς Υἱός, αἰτεῖ ταχύτερον αὐτοῦ γενέσθαι τὴν σάρκωσιν, τὸ τοιοῦτο ῥητὸν τέθεικεν. Ἔως τίνος θήσομαι βουλὰς ἐν ψυχῇ μου, κ. τ. ἐ. Βουλὰς τίθηται τις πρῶτον πλείονας ἐν τῇ ψυχῇ αὐτοῦ, εἶτα ἐπὶ τέλει τὴν ἐπὶ πᾶσι μεγάλην βουλήν τὴν τοῦ Θεοῦ, ἧς τὸ πνεῦμα ἐπανεπαύσατο ἐπὶ τὴν ἐξ Ἰεσοῦ ράβδον. Φώτισον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μή ποτε ὑπνώσω εἰς θάνατον, κ. τ. ἐ. «Φωτίσατε ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως.» Ὡς ἐν σκότει ταῖς συμφοραῖς περιέχομαι, καὶ εἰ μὴ μου τὸ τῆς ἀθυμίας ἀπελάσης σκότος, ἀλλ' ὑπερθῆ τὴν βοήθειαν, εἰς θάνατον ὁ ὕπνος μεταβληθήσεται, τῆς λύπης παντελῶς τοῦ λογισμοῦ κρατησάσης. Μή ποτε εἶποι ὁ ἐχθρός μου· Ἴσχυσα πρὸς αὐτόν. Ὅσάκις ἀμαρτάνομεν, τσαυτάκις λέγει τοῦτο ὁ ἐχθρός· «Ἴσχυσα πρὸς αὐτόν. Οἱ θλίβοντές με ἀγαλλιάσονται, ἐὰν σαλευθῶ.» Οἱ ἄγγελοι χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς μετανοοῦσιν, οἱ δαίμονες ἐπὶ τοῖς ἀμαρτάνουσιν ἀγάλλονται. Οἱ μὲν γὰρ τέ εἰσιν ἀρετῆς, οἱ δὲ κακίας ἐρασταί. Ἐν ἀγαλλιάσει ἔσονται καὶ εὐφροσύνη, ἐὰν μόνον ἴδωσί με τῆς εἰς σὲ ἐλπίδος ἐκπεπτωκότα καὶ ἀπελπίσαντα. Τοῦ αὐτοῦ. Κἂν μὴ παντελῶς πέσω, μόνον δὲ σαλευθῶ, οἱ θλίβοντές με ἀγαλλιάσονται, φησὶν ὁ Προφήτης. Καὶ ὡς ὁ Προφήτης φησὶν ἐν τῷ ἑβδομηκοστῷ δευτέρῳ ψαλμῷ· «Ἐμοῦ δὲ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἐπιχαίρουσι γὰρ πίπτουσι, λυπεῖσθαι δέον. Ὅπερ οὐ πείσομαι ἐλέει τῷ σῶ. Προς δοκῶ γὰρ σου τὸ σωτήριον, ἐφ' ᾧ τις εὐφραίνεται πείραν Θεοῦ σωτηρίας ἔχων. Δύναται δὲ καὶ προφητεία εἶναι περὶ Χριστοῦ· ἐλθὼν γὰρ ἐπὶ σωτηρίαν κόσμου, ἐφώτισέ τε καὶ καθεῖλε τὸν ὑπερηφάνως ἐπιχαίροντα τοῖς κλονουμένους. Ἐπιβλέψας γὰρ ἐπεδήμησεν. Ὁ δὲ εὐπαθῶν ἐπινίκιον ὕμνον προσάγει λέε 12.1205 γων· «Ἄσω τῷ Κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ὑψίστου,» πραγματικῶς μαθὼν τὸ πρὸς τοὺς εὐχομένους καλῶς ὑπὸ τοῦ Κυρίου λεγόμενον· «Ἔτι σου λαλοῦντος ἔρῳ· Ἴδου πάρεμι.» Λέγει τοῖς συνοῦσιν ὡς ὧν ἤθελεν ἔτυχε· διὸ καὶ ὕμνεῖ. Οὕτω δεῖ καὶ ἡμᾶς καθ' ἑκάστην ἄδειν εὐεργεσίαν τῇ θεωρίᾳ, καὶ τῷ ψάλλειν πρᾶξιν ἐπάγοντας. Ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ ἐλέει σου ἤλπισα· ἀγαλλιάσεται ἡ καρδία μου ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, κ. τ. ἐ. Ἐκεῖνοι μὲν ἐπιχαίροντες τῇ πτώσει μου προσδοκῶσιν ἀγαλλιασθῆναι· ἐγὼ δὲ ἐπὶ σοὶ καὶ τῷ ἐλέει τῷ σῶ ἤλπισα. Ἄσω τῷ Κυρίῳ τῷ εὐεργετήσαντί με, καὶ ψαλῶ τῷ ὀνόματι Κυρίου τοῦ ὑψίστου, κ. τ. ἐ. Ὁ εὐεργετηθεὶς ἀδέτω, καὶ ὁ εὐθυμῶν

ψαλλέτω. Φησὶ γάρ· «Εὐθυμεῖ τις ἐν ἡμῖν; ψαλλέτω.» Ἐξω καὶ εἰς τὸν ἐξῆς χρόνον ἀνεπίληστον ἐν τῇ ψυχῇ τῆς εὐερ γεσίας τὸ μέγεθος. ΨΑΛΜΟΣ ΙΓ'. Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· Οὐκ ἔστι Θεός. Διεφθάρησαν καὶ ἐβδελύχθησαν ἐν ἐπιτηδεύμασι, κ. τ. ἐ. Εἰ ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασι διαφθείρονται, οὐχ ἡ φαύλη ἔννοια διαφθείρει τινὰ, ἀλλὰ τὸ ταύτης ἀποτέλεσμα ἢ κακία. Ἀπὸ διαθέσεως καρδιακῆς εἰπόντες μὴ εἶναι Θεὸν, ἀκολούθως λοιπὸν ὡς ἄθεοι ἐβίωσαν, καὶ τὸν βίον ἔσχον διεφθαρμένον καὶ πάσης ἀκαθαρσίας ἀνάπλεων. Πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, κ. τ. ἐ. Οἱ λέγοντες· «Δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν,» δυνάμει λέγουσιν, ἠχρειώθημεν. Τίς δώσει ἐκ Σιῶν τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ; κ. τ. ἐ. «Ἦξει ἐκ Σιῶν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.» Εἰ δὲ ἐκ Σιῶν ἔρχεται ὁ Σωτὴρ, αὐτὸς δὲ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐξῆλθε καὶ ἦκεν, ἢ Σιῶν νῦν σύμβολόν ἐστι τοῦ Πατρὸς. Οὐ τὴν γενομένην σωτηρίαν τοῖς ἐπὶ Ἐζεχίου μόνον προσαγορεύει, ἀλλὰ καὶ τὴν πολλοῖς ὕστερον χρόνοις γενομένην ἐκεῖθεν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν σωτήριον ἐπιφάνειαν. Πάντων γὰρ ἐκκλινάντων, ἀναγκαίως ἔδει λοιπὸν παρεῖναι τὸν δυνάμενον ἀφεῖναι ἅμα τίας καὶ σῶσαι. «Ἐκ Σιῶν» δὲ, ὅτι ἐκ σπέρματος Ἰσραὴλ, καὶ ὅτι ἐκ Σιῶν ἦξει ὁ ἐρχόμενος, ὡς γέγραπται. «Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.» Αἰχμαλωσία ἐστὶν ἢ ἀπὸ γνώσεως καὶ ἀρετῆς ἐπὶ ἀγνωσίαν καὶ κακίαν ἀκούσιος μετάβασις. «Ἀγαλλιάσεται Ἰακώβ, καὶ εὐφρανθήσεται Ἰσραὴλ.» Ἀγαλλιάσεται μὲν ὁ πρακτικὴν ἀπάθειαν κτησάμενος· εὐφραίνεται δὲ ὁ γνωστικῆς θεωρίας καταξιωθείς. Τοῦ αὐτοῦ. Μυρίων ἐπὶ τῆς οἰκουμένης κυ 12.1208 ριευόντων κακῶν, τοῦ μόνου τὴν βοήθειαν ἐνεγκεῖν δυνάμενου συναισθόμενον τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιόν φησι· «Τίς δώσει ἐκ Σιῶν τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ;» οὐ γὰρ Μωϋσῆς, οὐκ Ἠλίας, οὐχ Ἡσαΐας, οὐχ οἱ λοιποὶ τῶν προφητῶν ἐδεδώκεισαν· πάντα τοῦ νόμου τὰ ἔργα πρὸς τοιοῦτόν τι ἦν ἀσθενῆ. Ἀναγκαίου δὲ ὄντος τοῦ ἱατροῦ, τοῦ τὰ πάντα ἰᾶσθαι δυνάμενου οὐ τέχνη καὶ οὐκ ἔργω, ἀλλὰ τῇ τοῦ λόγου δυνάμει, τοῦτον ἐλθεῖν προσεύχεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐν τοῖς τῆς Παλαιᾶς «τὸ σωτήριον» καλεῖσθαι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν διδασκόμεθα, καὶ κυρίως «τοῦ σωτηρίου» τῷ ὀνόματι δι' ἐπαγγελίας τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελται· φησὶ γὰρ ὁ Ἡσαΐας· «Καὶ ἀποκαλύψει Κύριος τὸν βραχίονα τὸν ἅγιον αὐτοῦ ἐνώπιον πάντων τῶν ἐθνῶν, καὶ ὄψονται πάντα ἄκρα τῆς γῆς τὴν σωτηρίαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.» Καὶ πάλιν ἐν Ψαλμοῖς εἴρηται· «Ἐγνώρισε Κύριος τὸ σωτήριον αὐτοῦ, ἐναντίον τῶν ἐθνῶν ἀπεκάλυψε τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ.» Καὶ πάλιν· «Δεῖξον ἡμῖν, Κύριε, τὸ ἔλεός σου, καὶ τὸ σωτήριόν σου δῶς ἡμῖν.» ΨΑΛΜΟΣ ΙΔ'. Κύριε, τίς παροικήσει ἐν τῷ σκηνώματί σου; καὶ τίς κατασκηνώσει ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ σου, κ. τ. ἐ. «Πολλὰ παρώκησεν ἡ ψυχὴ μου,» ἀλλαχοῦ λέγει, διδάσκων, ὅτι πολλά τις παροικεῖ, ἕως οὗ ἔλθῃ εἰς τὸ ἅγιον ὄρος τοῦ Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρος ἅγιόν ἐστιν ἢ γνώσις τοῦ Χριστοῦ, ἣτις ἐστὶ θεωρία τῶν γεγονότων. Ὅρος ἅγιον τὴν Ἱερουσαλήμ φησιν. Οὕτω δὲ καὶ πυθόμενος δέχεται τὴν ἀπόκρισιν. Πορευόμενος ἄμωμος, καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην· λαλῶν ἀλήθειαν ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Τὸ, «πορευόμενος ἄμωμος,» ζηλώσεις νοήσας τὸ περὶ Ἀβραάμ, καθάπερ ἐλάλησεν αὐτῷ Κύριος. Καὶ ἡμῖν γὰρ τὰ αὐτὰ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἐλάλησεν ἁγίαις, καὶ ἐὰν νοήσαντες ποιήσωμεν, ἠκούσαμεν Θεοῦ, καὶ ἐπορεύθημεν καθάπερ ἐλάλησεν ἡμῖν. «Καὶ ἔργα ζόμενος δικαιοσύνην.» Περικείμενος τούτῳ ἐρεῖς· Ἐργαζόμενος σωφροσύνην, ὁμοίως ἀνδρείαν, ὁμοίως φρόνησιν, ὁμοίως εὐσέβειαν, ὁμοίως σοφίαν, καὶ λοιπὰς ἀρετάς. Τοῦτο δὲ ἐστὶ καὶ τὸ ἐργάζεσθαι τὴν ἑαυτοῦ γῆν, ἐπὶ τῷ πλησθῆναι ἄρτων. Κάϊν δὲ, δεὸν ἐργάζεσθαι δικαιοσύνην, ἢ τινὰ τῶν ἀρετῶν, ἢ τὴν ἑαυτοῦ γῆν, ὅδε εἰργάζετο τὴν γῆν οὐ τὴν ἑαυτοῦ. 12.1209 Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ κατὰ τὸν ἐντὸς, φησὶν, ἄνθρωπον καὶ κατὰ τὸν ἐκτὸς ἀπηλλαγμένος πάσης κακίας καὶ μώμου παντός, πᾶσαν δὲ ἀρετὴν μετιών. Ὁς οὐκ ἐδόλωσεν ἐν γλώσσει αὐτοῦ, οὐδὲ ἐποίησε τῷ πλησίον αὐτοῦ κακόν, κ. τ. ἐ. Ὡς καὶ οἱ διάκονοι τοῦ Σατανᾶ, ὅτε

μετασχηματί ζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης. «Καὶ οὐκ ἐποίησε τῷ πλησίον αὐτοῦ κακόν.» Ἐὰν μὴ πάντες ἄνθρωποι ὡς πλησίον, οὐκ ἀπαγορεύει ἡ λέξις ποιεῖν τοῖς μὴ πλησίον κακόν. Τὸ δ' ὅμοιον καὶ ἐπὶ τοῦ, «Ὁ ὀμνύων τῷ πλησίον αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἀθετῶν. Καὶ ὄνειδισμόν οὐκ ἔλαβεν ἐπὶ τοὺς ἔγγιστα αὐτοῦ.» Ὁ ἀνεπιλήπτως βιούς ὄνειδισμούς οὐ λαμβάνει ἐπὶ τοὺς ἔγγιστα αὐτοῦ· ὁ ἐν συμφορᾷ τοῦ πλησίον μὴ ἐπικερτομήσας, μηδὲ ἐπιχαρεῖς πτώματι ἄλλο τρίω, ἀλλὰ συναλγῶν· ἢ ὁ μὴ ὄνειδίσας τὸν ἔγγιστα, ὡς ὁ Φαρισαῖος τὸν τελώνην, ἢ ὁ μὴ ὄνειδισθεὶς ἐπὶ τοῖς ἔγγιστα, ὡς ὁ Ἥλει ἐπὶ τοῖς τέκνοις, ἢ καὶ ἀπλῶς ὁ ἀνεπιλήπτως βιούς. ΨΑΛΜΟΣ ΙΕ΄. Φύλαξόν με, Κύριε, ὅτι ἐπὶ σοὶ ἠλπισα. Εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἶ σὺ, ὅτι τῶν ἀγαθῶν μου οὐ χρεῖαν ἔχεις, κ. τ. ἐ. Ὡς πολεμίων ἐπικειμῆτων λέγει· «Φύλαξόν με.» Ἰησοῦς δὲ ἐν τῷ προφήτῃ λέγει· Ὁ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἐλπίζων καὶ ἐπὶ μηδενὶ ἄλλω, φυλάσσεται ὑπ' αὐτοῦ. Οὐδεὶς δὲ ἀμαρτάνων δύναται ἐπαληθεῦσαι τῇ φωνῇ. Δοῦλος γὰρ ὢν ἧς ποιεῖ ἄμαρτίας, οὐ δύναται δουλεύειν Θεῷ. Ὁ δὲ τῷ πραττικῷ καὶ θεωρητῷ βίῳ στήσας στήλην βοᾷ· «Εἶπα τῷ Κυρίῳ· Κύριός μου εἶ σύ» καὶ ἐκ τῶν σῶν δομάτων προσάγω σοὶ δῶρα, οὐχ ὡς ἐνδεεῖ. Οὐδεὶς γὰρ τῶν αἰρετικῶν τοῦτο λέγων ἀληθεύσει. Οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τῶν αἰσθητῶς προσαγομένων, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς, προσενεκτέα ἢ φωνή. Κἂν γὰρ ἀρετὰς ἱεουργῶμεν· κἂν τὰ ἑαυτῶν σώματα διὰ παντελοῦς σωφροσύνης, ἴσμεν, ὅτι δέχεται τοῦτο ὁ Θεὸς οὐκ εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν, ἀλλ' ὅπως ἡμῖν δῶ τὰ ἐξ οὐρανοῦ ἀγαθὰ αἰ τοῦσιν αὐτά. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἀγαθὰ πᾶσαι ἀρεταὶ, χρήζει δὲ ἡ γνώσις τῶν ἀρετῶν, πάντων ἄρα χρήζει τῶν ἀγαθῶν ἢ γνώσις. Καὶ μήποτε ἀγαθὰ εἴρηται τὰ μέσα, ὧν ἡ δικαία χρῆσις ἡμᾶς ἀγαθοὺς καὶ οὐ τὸν Θεὸν ἐρ γάζεται. «Εἰ» γὰρ «τὰ ἀγαθὰ,» φησὶν Ἰωβ, «ἐδε ξάμεθα ἐκ χειρὸς Κυρίου, τὰ κακὰ οὐχ ὑποίσομεν;» Ἐνταῦθα γὰρ ἀγαθὰ τὰ ὑπάρχοντα ὠνόμασεν, ἅπερ παρὰ τὴν χρῆσιν τὴν καλὴν γίνεται ἀγαθὰ. Τοῖς ἀγίοις τοῖς ἐν τῇ γῆ αὐτοῦ ἐθαυμάστωσε πάντα τὰ θελήματα αὐτοῦ ἐν αὐτοῖς. Ἐπληθύνθησαν αἱ ἀσθένειαι αὐτῶν, μετὰ ταῦτα ἐτάχυναν, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀμαρτωλὸς ἔξω τῆς γῆς ἐστὶ τοῦ 12.1212 Θεοῦ, ὃ οὐκ ἔδειξεν τὰ θαυμάσια. Ὁ Χριστὸς δὲ περὶ τῶν κατ' αὐτὸν μεμορφωμένων τελείων ἐρεῖ· Πάντα τὰ θελήματά μου ἐν αὐτοῖς. Καὶ ἐπληθύνθησαν μὲν αἱ ἀσθένειαι τῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν· ἐτάχυναν δὲ τῇ μετανοίᾳ μεταβάλλοντες. Ζητήσεις δὲ εἰ οὗτοι κατὰ τινα ἐκδοχὴν ἅγιοι ποτε ἦσαν ἐν τῇ γῆ τοῦ Θεοῦ οἱ κοῦντες, πρὶν πληθυνθῆναι τὰς ἀνομίας αὐτῶν· ἢ τινες αὐτῶν ὁ Ἰσραὴλ εἰσιν, ἐν οἷς ἦν ποτε τὰ θελήματα τοῦ Θεοῦ· ἢ οὕτως ἐν οὐρανῷ οἱ ἅγιοι τὸ πολίτευμα ἔχοντες ἐπὶ τῆς γῆς αὐτοῦ διατρίβουσιν, κἂν ἔτι ὡσιν ἐν ταύτῃ τῇ γῆ. Θελήματα δὲ Θεοῦ αἰ κατ' εἶδος ἀρεταὶ, ὡς ἐν τῷ· «Εὗρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσοῦ ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.» Ταῦτα θαυμαστοὶ ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἀγίοις αὐτοῦ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων ἄμεινον ἀσκοῦσι τὰς ἀρετὰς· ἀσυγκρίτως γὰρ ὑπερέσχον κατὰ μὲν ἀνδρείαν ἀπόστολοί τε, προφήται καὶ μάρτυρες, κατὰ δὲ σωφροσύνην Ἰωσήφ καὶ Σωσάννα, καὶ κατὰ τὰς ἐτέρας ὁμοίως. Οὕτω δὲ τις θαυμαστωθεὶς αἰσχύνεται τῆς ἰδίας ἀσθενείας, πολὺ τῆς θείας ἰσχύος ἀπολειπόμενος. Αἱ δὲ ἀσθένειαι, μέχρι τοῦ ἐννοῆσαι μόνον αὐτὰς παραμένουσαι, ταχέως ἀπίασιν διὰ τὸ ἐνδυναμοῦσθαι τοὺς ἀγίους ὑπὸ Χριστοῦ λέγοντας· «Ἐν τῷ Θεῷ ποιήσομεν δύναμιν.» Οὐ μὴ συναγάγω τὰς συναγωγὰς αὐτῶν ἐξ αἰμάτων· οὐδὲ μὴ μνησθῶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν διὰ χειλέων μου, κ. τ. ἐ. Ἄντικρυς μείζονος παρὰ τοὺς πολλοὺς αἰφωναί, καὶ οὐκ ἄλλου ἢ Χριστοῦ· οὗτος γὰρ συνάγων οὐ συνάγει ἐξ αἱμάτων συναγωγὰς, οὐδὲ μέμνηται ὀνομάτων ἔτι ἐξ αἱμάτων. Ἡ οὕτως· Οὐχ ὡς Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, κἀγὼ σπείσω τὰς σπονδὰς ἐξ αἱμάτων. Οὕτω γὰρ ἕτερος ἡρμήνευσεν· «Οὐ σπείσω τὰς σπονδὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων,» ἀλλὰ παραδώσω καινὰ μυστήρια πᾶσι καὶ θυσίαν ἀναίμακτον· ἀλλ' οὐδὲ μνησθήσομαι τῶν παλαιῶν ὀνομάτων αὐτῶν· ἐλέγοντο γὰρ βέβηλοι καὶ εἰδωλοθύται· ἀλλὰ δώσω αὐτοῖς ἀκούειν οἱ εὐσεβεῖς καὶ ἅγιοι. Ἡ καὶ οὕτως· Οὐ

καθάπαξ λέγει μὴ συν ἄξιν τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, ἀλλ' «ἐξ αἱμάτων» οὐδὲ μὴ μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ἀπολελυμένως, ἀλλ' ἢ «διὰ χειλέων.» Μὴ ποτ' οὖν ἐπεὶ εἰσὶ τινες συν ἄγοντες συναγωγὰς ἐξ αἱμάτων ἐκχέοντες αὐτὰ διὰ τοῦ βλάπτειν τοὺς συναγομένους, αὐτὸς ὠφελῶν, μᾶλλον δὲ ζωοποιῶν τοὺς προκαλουμένους, οὐκ ἐξ αἱμάτων, ἀλλ' ἐκ τῆς ἀθανασίας συνάγει αὐτούς, τῶν προσηγοριῶν αὐτῶν μεμνημένος οὐκ ἐξ ἐπιπολῆς, ἀλλ' ἐκ διαθέσεως βάθος ἐχούσης, καὶ οὐ προφορᾶ, ἀλλὰ βαθεῖα νοήσει. Ἦ· Εἰ καὶ πολλοὶ ἀπεκτάνθησαν ἅγιοι, ἀλλὰ οὐκ ἐν τούτων τοῖς αἵμασιν αἱ συναγωγὰς, ἀλλὰ τῷ ἐνὶ Χριστοῦ τοῦ ἁμνοῦ. Κύριος μερὶς τῆς κληρονομίας μου καὶ τοῦ ποτηρίου μου· σὺ εἶ ὁ ἀποκαθιστῶν τὴν κληρονομίαν μου ἐμοὶ, κ. τ. ἐ. Κληρονομία φύσεως λογικῆς ἐστὶν ἡ θεωρία τῶν γεγονότων καὶ τῶν γενησομένων αἰώνων· κληρονομία δὲ Χριστοῦ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ. Ὡς ἀρχιερεὺς ταῦτά φησιν ὁ Χριστὸς, οὗ μερὶς Κύριος. Εἰ μερὶς ποτηρίου Κύριος, ἢ οὔτινος ὁ Κύριος, Χριστοῦ μερὶς μὲν τῆς κληρονομίας ὁ Πατήρ, ἡ μείνασα αὐτῷ· λοιπὸν δὲ τῆς κληρονομίας ὁ ἀποκαθιστάμενος αὐτῷ λαὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Δύναται δὲ περὶ τοῦ Πατρὸς ἀμφοτέρωθεν λέγεσθαι, καὶ τὸ εἶναι αὐτὸν ἀποκαθιστάντα κληρονομίαν ἑαυτῷ μετὰ τὴν κένωσιν. Ἦ· Ὑπερβὰς διαθέσει τὸν κόσμον, τίνα σχῆς μερίδα πλὴν τοῦ Κυρίου; Τοῦ γὰρ πᾶσιν ἀποτασσομένου τὸ λέγειν· «Μερίς μου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα.» Γίνεται δὲ καὶ ἄρτος ὁ Κύριος, παρέχων διδασκαλίαν, καὶ στηρίζων τοῦ ἐσθίουτος τὴν καρδίαν· ποτήριον δὲ κατὰ θεωρίαν τῆς ἀληθείας, παρέχον εὐφροσύνην τῆς γνώσεως τῷ διὰ συγκαταθέσεως πίνοντι. Χορηγεῖ δὲ τοῦτο ἄμπελος ἡ ἀληθινή, ὡς τὸν πίνοντα λέγειν χαριστηρίως· «Ἐδωκας εὐφροσύνην εἰς τὴν καρδίαν μου.» Σχοινία ἐπέπεσαν μοι ἐν τοῖς καλλίστοις, καὶ γὰρ ἡ κληρονομία μου καλλίστη μοι ἐστὶν, κ. τ. ἐ. Εἰ τὸ σχοινίον μέτρον ἐστὶ, πῶς γέγραπται ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίῳ· «Οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ Θεὸς τὸ πνεῦμα» καὶ τὸ, «Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου;» Ἦ τάχα τὸ μέτρον οὐ πρὸς αὐτὴν τὴν γνῶσιν ὀνομάζεται, ἀλλὰ παρὰ τὸν ὑποδεχόμενον, τῷ μὴ εἶναι αὐτὸν μεζονος δεκτικόν. Καὶ γὰρ ὁ ὑετὸς αὐτὸς μὲν ἄμετρος ἐστὶ, μετρεῖται δὲ ἐν τοῖς ὑποδεχομένοις αὐτὸν ἀγγείοις. Ἐκκληροδοτήθη δέ μοι, φησὶν, ὡσπερ ἐκ μέτρου γῆ ἢ καὶ ἄρκοῦμαι, καὶ διὰ τῶν καλλίστων μου, τοῦ τε Ἰησοῦ καὶ τοῦ Χάλεβ. Τοῦ αὐτοῦ. Οὕτως ἐγενήθη σχοινίσμα κληρονομίας αὐτοῦ Ἰσραὴλ. Εὐδοκῶν δὲ τῇ ἰδίᾳ κληρονομία, ὡς κρατίστη, ταῦτά φησι. Εὐλογήσω τὸν Κύριον τὸν συνετίσαντά με· ἔτι δὲ καὶ ἕως νυκτὸς ἐπαίδευσάν με οἱ νεφροὶ μου, κ. τ. ἐ. Εὐλογεῖ τις τὸν Κύριον φαντασίας ἐγγενομένης τῷ νῷ. Ἀπὸ προσώπου γὰρ αὐτοῦ γνῶσις καὶ σύνεσις. Οὕτω τὸν τὰς ἐντολάς τηροῦντα συνετίζει ὁ Κύριος. Περὶ νεφρῶν δὲ λέγει, τῶν σὺν τῇ καρδίᾳ ὀνομαζομένων ἐν τῷ· «Ἐτάζων καρδίας καὶ νεφρούς ὁ Θεός.» Οὗτοι, τελειωθέντες διὰ νοήσεως, παιδεύουσι τὸν ἐφιστάνοντα, φῶς παρέχοντες γνώσεως, μέχρι λυθῆ τῆς ἀγνοίας ἢ νύξ. Εἰ δὲ δηλοῖ καὶ τὰ βαθυτέρα τῶν νοημάτων ἢ νύξ, καθὸ λόγος εἴρηται σκοτεινὸς ὁ μυστικὸς, φανερόν, ὅτι ἕως ταύτης παιδεύουσι τῆς νυκτὸς οἱ νεφροὶ, τὰ ἀπόκρυφα καὶ αἰνιγματώδη σαφηνίζοντες. Μετείληπται δὲ ἀπὸ τῶν νεφρῶν, ἐν οἷς γοναὶ καὶ σπερματικαὶ δυνάμεις συνίστανται, τοῖς γεννητικοῖς χορηγοῦσαι πόροις. Κὰν τῇ ψυχῇ τοίνυν ἐστὶ νοήματά τινα τοῖς σπέρμασιν ἀνάλογα, κατὰ τὰ ἔνδον γεννήματα ἐν ἀγαθαῖς 12.1216 πράξεσι καὶ θεωρίαις ἀληθιναῖς. Καὶ οἱ αἰσθητοὶ δὲ νεφροὶ παιδεύουσι τὸν ἄκραν ἔχοντα σωφροσύνην, ἕως καὶ τῆς νυκτὸς ἐπεχόμενοι σώφρονος λογισμοῦ τὰς σωματικὰς ἐκρεῖν γονάς. Διὰ τοῦτο ἠυφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ τοῦ, ὁ νοῦς μου. Ἦθος γὰρ τῇ θεῖᾳ Γραφῇ ἀντὶ τοῦ νοῦ τὴν καρδίαν λαμβάνειν, κατὰ τὸ, «Καρδία πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.» Νοῦς δὲ ἐστὶν ὁ πιστεύων, ὅστις καὶ ῥήματα διακρίνει κατὰ τὸν Ἰωβ. Γλῶσσαν δὲ νῦν τὸ χάρισμα τοῦ ἁγίου Πνεύματος λέγει. «Δόξα» γὰρ «μου,» φησὶ, «καὶ ὑψῶν τὴν κεφαλὴν μου» πρὸς τὸν

Κύριον. Ὁ δὲ «Κύριος τὸ πνεῦμά ἐστι» κατὰ τὸν Ἀπόστολον. Ἡψφράνθην, φησὶ, τῇ ἐλπίδι τῆς μετὰ τρίτην ἡμέραν ἀναστάσεως. Ἀγάλλεται γὰρ ἡ γλῶσσα ὡς ἔμψυχος καὶ χαίρεται λέγουσα, καὶ ἑτέρους ποιεῖ ἀγάλλεσθαι. «Ἔτι δὲ καὶ ἡ σὰρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι.» Ἡ σὰρξ μου, ἀντὶ τοῦ, ἡ ἐμψύχωσίς μου. Οὕτω καὶ Ἰώβ φησὶ· «Σάρκα με καὶ κρέας ἐνέδυσας.» Οὐδὲ δώσεις τὸν ὄσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν, κ. τ. ἐ. Τοῦτο Πέτρος ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων εἰς Χριστὸν λαμβάνει. Φθοράν ὁ Χριστὸς τῷ σώματι κατεδέξατο, καθὼς καὶ ὁ Μελωδὸς φησὶ, φθορὰν θανάτου καταδεξάμενος. Διαφθορᾶς ἐτήρησας τὸ σῶμά σου ἄγευστον. Οὐ μὴν διαφθοράν ἢ καταφθορὰν ὑπέστη. Ἔστι δὲ φθορὰ μὲν πληγαὶ καὶ τρώσεις, διαφθορὰ δὲ τὸ δῆσαι κατ' αὐτὸν τὸ σῶμα διαρρύη ναί τε καὶ εἰς ἕκαστον τῶν στοιχείων ἐξ ὧν ἐστίν, ἀποπεμφθῆναι· καταφθορὰ δὲ τὸ παθεῖν φύσιν ὑπὸ φύσεως, ὡς ἔριον ὑπὸ σιτῶς, σάρκα, σῖτον καὶ ξύλον ὑπὸ σκωλήκων. ΨΑΛΜΟΣ Ι΄. Εἰσάκουσον, Κύριε, τῆς δικαιοσύνης μου, πρόσχεσ τῇ δεήσει μου. Ἐνώτισαι τὴν προσευχήν 12.1217 μου οὐκ ἐν χεῖλεσι δολίοις, κ. τ. ἐ. Πᾶς ὁ δίκαιος δοῦλος δικαιοσύνης ἐστίν· ὁ δὲ Θεὸς μόνος δίκαιος Δεσπότης δικαιοσύνης. Ὁ Δαυὶδ οὖν, συνειδὼς ἑαυτὸν καθαρεύειν ἀπὸ παντὸς δόλου, μετὰ τῆς πρὸς Θεὸν παρρησίας ταῦτα λέγει εὐχόμενος. Ἐκ προσώπου σου τὸ κρῖμα μου ἐξέλθοι, κ. τ. ἐ. Εἰ πᾶσαν τὴν κρίσιν δέδωκεν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ, ἐκ προσώπου δὲ αὐτοῦ τὸ κρῖμα ἐξέρχεται, ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἄρα· εἰκὼν γάρ ἐστι τοῦ Πατρὸς ὁ Χριστός. Τοῦ αὐτοῦ. «Ἐπεὶπερ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ,» φησὶν ὁ Κύριος, «οὐ κρίνεται,» τοῦ πιστεύοντος τὸ κρῖμα ἐξέρχεται ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ. Οἱ ὀφθαλμοί μου ἰδέτωσαν εὐθύτητας, κ. τ. ἐ. Περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τοῦ παντὸς εὐχεται, ἵνα μηκέτι ἦ σκολιότης, πλαγίως τοῖς ἀμαρτάνουσι πορευομένου τοῦ Θεοῦ. Ἐδοκίμασας τὴν καρδίαν μου, ἐπεσκέψω νυκτός· ἐπύρωσάς με, καὶ οὐχ εὐρέθη ἐν ἐμοὶ ἀδιμία. Ὅπως ἂν μὴ λαλήσῃ τὸ στόμα μου τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων· διὰ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληρὰς, κ. τ. ἐ. Σημειῶ τέον τὸ, «ἐπεσκέψω,» οὐκ ἐπὶ κολάσεων κείμενον. Πάλιν ἰστέον, ὅτι ἐναντίως ὁ διάβολος πυροῖ τῷ Θεῷ. Θεὸς δὲ πυρῶν, ἤτοι τὴν προϋπάρχουσαν εὐρίσκει ἀδικίαν, ἢ ἐπεὶ οὐ προϋπάρχει, οὐχ εὐρίσκει. «Τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων» ἀντὶ τοῦ «περὶ τῶν ἔργων τῶν ἀνθρώπων.» Ἡ ἔργα τῶν ἀνθρώπων εἰ σὶν οἱ μὴ θεῖοι λόγοι, οὐς ἄνθρωποι ταῖς ἰδίαις ἐπινοίαις εἰργάσαντο. Τοῦ αὐτοῦ. Νύκτα τὴν θλίψιν λέγει, ἐν ἧ σκοτίζεται ἡ ψυχὴ. Δοκιμάζεται τις γενναίως ὑπομένων τὰ δυσχερῆ. Νύκτα δὲ ὠνόμασε τὰ δυσχερῆ διὰ τὸ ἐξ ἀθυμίας σκοτός. Ἡ νυκτὸς ἐμνήσθη, ἐπειδὴ ἐν νυκτὶ καθεύδοντα ἐλὼν ὑποχείριον τὸν Σαοὺλ περιέσωσεν, οὐ μόνον αὐτὸς οὐκ ἀνελὼν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνελεῖν βουλομένους κωλύσας. Τοῦ αὐτοῦ. «Εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ,» τουτέστι τῆς πρακτικῆς, ἣτις, εἰ καὶ νῦν ὀδύνης καὶ οὐ χαρᾶς, ἀλλ' ὕστερον καρπῶν δικαιοσύνης γίνεται πρόξενος τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις. Ἐγὼ ἐκέκραξα, ὅτι ἐπήκουσάς μου, ὁ Θεός. Κλῖνον τὸ οὖς σου ἐμοί, καὶ εἰσάκουσον τῶν ῥημάτων μου. Θαυμάστωσον τὰ ἐλέη σου, ὁ σώζων τοὺς ἐλπίζοντας ἐπὶ σέ, κ. τ. ἐ. Ὅσπερ ἐπακουσθέντες πρὶν εὐξασθαι εὐχόμενοι κεκράγαμεν. Ἡ εἰ καλὸν τὸ κεκραγῆναι μὴ μικρὰ καὶ εὐκαταφρόνητα λέγειν, ἀλλὰ μεγάλα εὐξάμενοι καὶ ἐπιτυχόντες, κεκράγαμεν ὅτε οὕτω κεκράγαμεν. Πολλοὶ δὲ ἔλειο γίνονται Θεοῦ, διὰ τὸ ἀκολουθίαν τινὶ ἀνθρωπίνῃ συμβαίνειν, οὐ θαυμαστούμενοι ὑπὸ τοῦ ποιούντος αὐτὸν 12.1220 τοῦς. Ὀλίγοι δὲ εἰσὶν οἱ θαυμαστούμενοι, ὅτε ἐκ τοῦ παραδόξου καὶ τεραστίως γίνονται· οἷον ἔστωσαν οἱ ἐλεούμενοι, οἱ πυρετῶν καὶ λέπρας ἐλευθερούμενοι. Οὗτοι δὲ εἰ μὲν ὀδῶν ἰατρικῆς θεραπεύοντο, ἐλεήθησαν μὲν ὑπὸ Θεοῦ, οὐ μὲν θαυμαστοῦντος τοὺς ἐλέους ἑαυτοῦ αὐτοῖς· εἰ δὲ μεθ' ἀφῆς Ἰησοῦ ἐπιτιμῶντος τῷ πυρετῷ (ὡς παραχρήμα δύνασθαι ἀποδιδόναι ὑγίαι νόντων καὶ εὐεκτούντων ἐνεργείας), ἢ ἀπτομένου καὶ λέγοντος· «Θέλω, καθαρίσθητι,» ἀπαλλάττοντο τῆς λέπρας, ὡς θαυμαστοῦντος τοῦ Θεοῦ τοὺς ἑαυτοῦ ἐλέους ἐπὶ

τοὺς τοιούτους. Ἐκ τῶν ἀνθεστηκότων τῇ δεξιᾷ σου φύλαξόν με ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀνθεστηκῶς Χριστῶ, ἀνθέστηκε τῇ δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. Εἰ δέ ἐστι καλῶς ἀριστερᾷ ἀνθεστηκῆναι ζητήσεις. Ὁ δὲ διορατι κώτατος, ὡς κόρη ὦν ὀφθαλμοῦ τοῦ ἐν τῷ ὄλῳ Χρι στοῦ σώματι, τοῦτο ἐρεῖ· οὐ ἄπτεσθαί ἐστι τῆς κόρης τοῦ ὀφθαλμοῦ ἄπτεσθαι. Ὁρῶν δέ τις τὸ πλῆθος τῶν ἀνθεστηκότων τῷ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμῷ, προστρεχέτω τῷ Θεῷ, ἐκ τῶν πεμπομένων οἶονεὶ βελῶν καθάπερ ὄπλῳ τῇ θεῖα σκέπη ῥυσθῆναι δεόμενος, ἵνα μὴ ταλαί πωρον αὐτὸν ἀπεργάσωνται. Ἐπεὶ δὲ δεξιὰ Κυρίου ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ἀνθίστανται δὲ ταύτη ἐχθροὶ νοητοὶ τε καὶ ἀόρατοι, ἀφ' ὧν ἀβλαβῆ διαμένειν αἰτεῖ τὸν ἴδιον νοῦν, ἀνδρὸς δὲ ἡ φωνὴ πεφωτισμένου τοῦ τῆς ψυχῆς ὀφθαλμοῦ. Ἐν σκέπη τῶν πτερύγων σου σκεπάσεις με, ἀπὸ προσώπου ἀσεβῶν τῶν ταλαιπωρησάντων με, κ. τ. ἐ. Ὁ δίκαιος ἀπὸ τῶν ἀσεβῶν ταλαί πωρίζεται καὶ ταλανίζεται, ἔσθ' ὅτε καὶ ὡς ἀνόητος ἐλευόμενος· ἀλλὰ τότε ἐν τῇ σκέπη τῶν πτερύγων τοῦ Θεοῦ ὁ ἄξιος σκεπάζεται, ἵνα μὴ σεισθῆ ἀπὸ τοῦ ταλανίζεσθαι. Οἱ ἐχθροὶ μου τὴν ψυχὴν μου περιέσχον. Τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν· τὸ στόμα αὐτῶν ἐλάλησεν ὑπερηφανίαν, κ. τ. ἐ. Ὅταν αἰσθανῶ μεθαδιαλογισμῶν χειρόνων περιεχόντων τὴν ψυχὴν ἡμῶν, τότε λέγομεν· «Οἱ ἐχθροὶ μου τὴν ψυχὴν μου περιέσχον»· ἐὰν δὲ παχύνωσιν ἡμῶν τὸ διανοητικόν, «τὸ στέαρ αὐτῶν συνέκλεισαν.» Πολιορκίαν δὲ ἐμφαίνει καὶ τῶν ἐχθρῶν τὴν ὠμότητα, συγκλεισάντων τὸ στέαρ αὐτῶν διὰ τὴν πρὸς τὴν ὕλην προσπάθειαν. Ὅλοι γὰρ δι' ὄλου σάρκινοι τυγχάνουσι. Τοῦ αὐτοῦ. Στέαρ μὲν νοητὸν ἢ ἐκ τῆς κακίας ἐπισυμβαίνουσα τῷ ἡγεμονικῷ παχύτης. Στέαρ δοκεῖ μοι λέγειν τὴν εὐνοίαν καὶ φιλαδελφίαν· καὶ φησὶν, ὅτι πᾶσαν φυσικὴν ἀπέκλεισαν εὐσπλαγχνίαν, οὐ δεμίαν χώραν τῆς φιλαδελφίας λογισμοῖς δεδωκότες. Τινὲς μέντοι τὸ στέαρ εὐημερίαν καὶ εὐεξίαν ὠνόμασαν. Ἐκβαλόντες με νυνὶ περιεκύκλωσάν με, τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔθεντο ἐκκλίνειν ἐν τῇ γῆ, κ. τ. ἐ. 12.1221 Ἐνδον ὄντας οὐ περικυκλοῦσιν οἱ ἐχθροί, οὐ γὰρ δύναται, ἀλλ' ὅταν ἔσωθεν ἐκβάλωσιν. Καὶ ἔθεντο, φησὶν, ἑαυτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸ ἐμὲ ἐκκλίνειν ἀπ' οὐρανοῦ ἐν τῇ γῆ, τουτέστιν ἐν τῇ ὕλῃ. Ἐπὶ βλάβῃ δὲ περικυκλοῦσιν ἀπολέσαι οἱ ζητοῦντες τὸ πρὸς γῆν ὄραν καὶ σκοπεῖν μόνον τὰ πρόσκαιρα, ἐκκλίνουσι δὲ παρανομοῦντες τὴν εὐθεΐαν ὁδὸν καὶ μὴ βουλόμενοι. Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτον κυκλοῦσιν οἱ δαίμονες ὃν ἐκβάλλουσι τῆς ἀρετῆς· διὸ καλῶς λέγεται τό· «Ἐὰν πνεῦμα τοῦ ἐξουσιάζοντος ἀναβῆ ἐπὶ σέ, τόπον σου μὴ ἀφήσῃς» καὶ τό· «Μὴ δῶτε τόπον τῷ πονηρῷ» ὡσεὶ ἔλεγεν· Ἐὰν πνεῦμα πορνείας ἀναβῆ ἐπὶ σέ, σωφροσύνην σου μὴ ἀφήσῃ· καὶ πνεῦμα μίσους ἀναβῆ ἐπὶ σέ, ἀγάπην σου μὴ ἀφήσῃ. Πλὴν προσεκτέον πότερον ὁ ἀπὸ πασῶν τῶν ἀρετῶν ἐκπεσῶν κυκλοῦται, ἢ ἀπὸ πολλῶν, ἢ ἀπὸ μιᾶς. Καὶ ἐὰν μὲν ἀντακολουθοῦσιν ἀλλήλαις αἱ κακίαι ὡσπερ καὶ ἀρεταί, ὁ ἀπὸ μιᾶς ἐκπεσῶν ἀρετῆς κυκλοῦται· ἐὰν δὲ μὴ ἀντακολουθοῦσιν ἀλλήλαις αἱ κακίαι, οὐχ ὁ ἀπὸ μιᾶς ἐκβληθεὶς ἀρετῆς κυκλοῦται, ἀλλ' ὁ ἀπὸ πασῶν. Ἡ τάχα ἦστι νόσος τις ἀρετῆς ἐκπίπτει, ὑπὸ τῆς ἀντικειμένης ταύτης κακίας κυκλοῦται. Ὑπέλαβόν με ὡσεὶ λέων ἔτοιμος εἰς θήραν, καὶ ὡσεὶ σκύμνος οἰκῶν ἐν ἀποκρύφοις, κ. τ. ἐ. Ἐν ἀποκρύφοις γὰρ καὶ ἀπροοράτοις ἡμῖν ποιοῦνται τὰς καθ' ἡμῶν ἐνέδρας ὡς σκύμνος οἱ ἐχθροί. Τοῦ αὐτοῦ. Διὰ τοῦ ἀκαθάρτου λογισμοῦ ὑπολαμβάνει τὸν νοῦν ἡμῶν ὁ ἀντικείμενος ἡμῖν λέων. Τὸ λογικὸν τῆς φύσεως ἀπορρίψαντες θηρία μιμοῦνται τροφῆς ἐφιέμενα, καὶ ταύτην περισκοποῦντα καὶ ἐξαπίνης ὀρμώντα. Ἀνάστηθι, Κύριε, πρόφθασον αὐτούς, καὶ ὑποσκέλισον αὐτούς ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ ἀσεβοῦς, ῥομφαίαν σου ἀπὸ ἐχθρῶν τῆς χειρὸς σου, κ. τ. ἐ. Τὴν ῥομφαίαν τοῦ Θεοῦ ἔσθ' ὅτε οἱ ἐχθροὶ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ἀναλαμβάνουσι καθ' ἡμῶν. Ταύτην οὖν ῥυσθῆναι καὶ ἀρθῆναι ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν εὔχεται τῷ Θεῷ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡσπερ Ἰὼβ τὴν πλήξασαν αὐτὸν δύναμιν χεῖρα λέγει Θεοῦ· «Μὴ με στροβεΐτω» γὰρ, φησὶν, «ἡ χεὶρ σου» οὕτω καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς εὐεργετικῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ, ῥομφαίαν ὁ Δαυῖδ

καλεῖ τοῦ Θεοῦ. Εὐεργετική δὲ χεὶρ οἱ ἅγιοι ἄγγελοι, δι' ὧν ὁ Θεὸς προνοεῖται τοῦ κόσμου, οἷς ἀντίκεινται δαίμονες, οἱ μὴ βουλόμενοι πάντα ἄνθρωπον εἰς ἐπί γνωσιν ἀληθείας ἔλθεῖν. Χεὶρ Θεοῦ ὁ μονογενῆς Υἱός· ῥομφαία δὲ ἡ ἰσχύς, ἡ δύναμις, ἡ ἐξουσία. Ἐκάστη ψυχὴ δικαία ἔλκουσα τοὺς ἀμαρτωλοὺς ἐξ ἀσεβείας εἰς θεοσέβειαν, ῥομφαία ἐστὶ Θεοῦ ἠκονημένη κατὰ τῶν πνευμάτων τῆς πονηρίας. Ταύτην οὖν τὴν ῥομφαίαν σου ῥῦσαι ἀπὸ ἐχθρῶν σου τῶν ἀνθισταμένων τῇ εἰς τὸν Μονογενῆ πίστει. 12.1224 Κύριε, ἀπὸ ὀλίγων ἀπὸ γῆς διαμέρισον αὐτοὺς ἐν τῇ ζωῇ αὐτῶν, καὶ τῶν κεκρυμμένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστήρ αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Διαμέρισον, ἵνα μὴ ὁμοιωσῶσι. «Καὶ τῶν κεκρυμμένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστήρ αὐτῶν.» Ὅταν οἱ ἐχθροὶ τοῦ Εὐαγγελίου φιλοσοφοῦντες μεγάλα καὶ ἐπιτετευγμένα λέγωσι δόγματά ποτε, ἐρεῖς τῷ Θεῷ· «Τῶν κεκρυμμένων σου ἐπλήσθη ἡ γαστήρ αὐτῶν,» ἅτινα τάχα ἀνα φέρουσιν, ἐπεὶ ἤδεισαν αὐτά· καὶ τοὺς τύπους αὐτῶν ἀμαυροὺς ἔχοντες, ταῖς ἀσκήσεις καὶ ζητήσεις ἐλάμπρυναν. Ἐτερος δὲ φησιν· «Ἡ μερὶς αὐτῶν ἐν τοῖς ζώσιν.» Ἡ γὰρ πᾶσα κληρονομία τῶν ἐχθρῶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς, ἐν ἣ καὶ ἐπλήσθησαν πάσης τρυφῆς. Ἐχορτάσθησαν υἱῶν, καὶ ἀφήκαν τὰ κατάλοιπα τοῖς νηπίοις αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Τῶν ἰδίων γεννημάτων ἐχορτάσθησαν, ὧν λείψανα τοῖς ἑαυτῶν νηπίοις καταλελοίπασι. Τοῦτο γὰρ καὶ ἐν ἀραῖς Λευῖτι κοῦ πρόσκειται· «Φάγεσθε τὰς σάρκας τῶν υἱῶν ὑμῶν.» Τοῦ αὐτοῦ. Υἱῶν ἀντὶ τοῦ, ἀκαθαρσίας. Οὐ μόνον δὲ αὐτοὶ γεγόνασιν ἀκάθαρτοι, ἀλλὰ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῶν τῆς ἀκαθαρσίας μετέδωκαν. Οὐ γὰρ τελείων τὸ ἀκάθαρτα τῶν καθαρῶν προκρίνειν. Ἐγὼ δὲ ἐν δικαιοσύνῃ ὀφθήσομαι τῷ προσώπῳ σου, χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναι τὴν δόξαν σου, κ. τ. ἐ. Ἐν δικαιοσύνῃ καὶ πάσῃ ἀρετῇ ὀφθήσεται ὁ ἅγιος τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ, οὐδεὶς δὲ ἄδικος ὀφθήσεται. Ὁ δὲ μακαριζόμενος χορτασμός ἔσται ἐν τῷ ὀφθῆναι καὶ τρανωθῆναι τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Αὕτη γὰρ ἐστὶν ἡ πᾶν τὸ ἐλεὸν τῆς ψυχῆς ἀναπληροῦσα τροφή, ἧς ὁ πεινῶν, καὶ ὑγιεινῶς ὀρεγόμενος χορτασθήσεται πληρούμενος αὐτῆς. ΨΑΛΜΟΣ ΙΖ'. Ἀγαπήσω σε, Κύριε ἰσχύς μου. Κύριος στε ρέωμά μου, καὶ καταφυγή μου, καὶ ῥύστης μου· ὁ Θεός μου βοηθός μου, ἐλπῶ ἐπ' αὐτόν. Ὑπερ ἀσπιστῆς μου καὶ κέρας σωτηρίας μου, καὶ ἀντὶ λήπτωρ μου, κ. τ. ἐ. Ἡ αὐτοῖσχύς καὶ αὐτο στερέωμα τῶν ἁγίων, ὁ Κύριός ἐστιν. Οὐδεὶς οὖν ἰσχυρὸς ἢ στερεὸς τῶν οὐκ ἐν Κυρίῳ. Οὐ ταῦτόν δὲ τὸ στερεὸν τῷ σκληρῷ, οὐδὲ τὸ ἰσχυρὸν τόνοις φρενιτικοῖς. Τοῦ αὐτοῦ. Διὰ τοῦ ὁμοίου τὸ ὁμοιον ἐπιγινώσκομεν, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τὴν ἀγάπην, καὶ διὰ τοῦ δικαίου τὴν δικαιοσύνην. Αὕτη γὰρ ἡ ἐντολὴ με γάλη καὶ πρώτη. Ὁ ἀγαπῶν δὲ καὶ θεραπεύει τὸν ἀγαπώμενον. Ἰσχύν ἑαυτοῦ καλεῖ τὸν Θεόν, ὡς δι' αὐτοῦ ῥυσθεὶς ἐκ πάντων αὐτοῦ τῶν ἐχθρῶν αἰσθητῶν καὶ νοητῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Στερέωμα εἶπε τὸν Θεόν ὡς ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τῶν πολεμίων ῥυσθεὶς· καταφυγὴν δὲ, 12.1225 ὡς τεῖχος αὐτῷ γενόμενον· ῥύστην, ὡς ὑπ' αὐτοῦ λυτρωθεὶς. Τοῦ αὐτοῦ. Βοηθὸν εἶπε τὸν Θεόν, ὡς ἐπικου ρήσαντα. Τοῦ αὐτοῦ. Ὑπερασπιστὴν ἔφη τὸν Θεόν, ὡς πρόμαχον· κέρας σωτηρίας, ὡς δι' αὐτοῦ τοὺς ἐχθροὺς τρόπον τινὰ κερατίσας, καὶ τῇ τούτου προμηθείᾳ διασωθεὶς. Κέρας σωτήριον καὶ ὁ Χριστὸς, κατὰ τὸν Ζαχαρίαν λέγοντα· «Καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν.» Κέρας καὶ ἡ βασιλεία, ὡς τό. «Ὑψώσει κέρας Χριστοῦ αὐτοῦ.» Αἰνῶν ἐπικαλέσομαι Κύριον, καὶ ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου σωθήσομαι, κ. τ. ἐ. Ὁ μετὰ τοῦ ὑμνεῖν εὐχόμενος, αἰνῶν ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον. Οὐδεὶς δὲ οὕτως εὐχεται τοῖς συμβαίνουσι δυσαρεστούμενος. Καὶ τῶν ἐχθρῶν οὖν περιεστηκότων, οὕτως εὐκτέον. Περιέσχον με ὠδίνες θανάτου, καὶ χεῖμαρροι ἀνομίας ἐξετάραζάν με. Ὤδίνες ἄδου περιεκύ κλωσάν με· προέφθασάν με παγίδες θανάτου, κ. τ. ἐ. Ὁ Χριστὸς, καθὼς ἄνθρωπος, φησὶ ταῦτα. Τούτῳ γὰρ ὁ θάνατος ὠδίνας ἔτεκε, καὶ οἱ ἀνομίας χεῖμαρροι ἐξετάραζαν αὐτόν, ὅτε εἶπεν· «Ἡ ψυχὴ μου τετάρακται·» οὐ μὴν κατέσχον τοῦτον. Καὶ ὠδίνες ἄδου περιεκύκλωσαν, οἰηθέντες αὐτόν καταλαβεῖν, οὐ μὴν υἱὸς ἄδου

ἐγένετό ποτε. Προέφθانون δὲ αὐτὸν, ἤγουν προῆγον, καὶ αἱ πρὸς θάνατον ἁμαρτίαι, τουτέστι παγίδες· ἀλλ' αὐτὸν οὐχ ἐάλωσαν. Οὐκοῦν χειμάρρους ἀνομίας ἐρεῖς τὰ ρεύματα τῆς κακίας, καὶ θανάτου παγίδας τὰς πρακτικὰς ἁμαρτίας. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡδίνες θανάτου, ἤτοι αἱ τὸν θάνατον τίκτουσαι, ἢ αἱ συνειλημμέναι ἐκ τοῦ θανάτου, ὅστις ἔσχατος ἐχθρὸς καταργηθησόμενος ὑπὸ Παύλου κεκήρυκται. Τοῦ αὐτοῦ. Χειμάρροι ἀνομίας οἱ παράνο μοι λογισμοί, οἵτινες ὠδίνες καλοῦνται χρονίζοντες ἐν ἡμῖν, καὶ πάλιν παγίδες θανατοῦντες ἡμᾶς διὰ τῆς κατ' ἐνέργειαν ἁμαρτίας. Καὶ ἐν τῷ θλίβεσθαί με ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον, καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου ἐκέκραξα. Ἦκουσεν ἐκ ναοῦ ἁγίου αὐτοῦ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἡ κραυγὴ μου ἐνώπιον αὐτοῦ εἰσελεύσεται εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐν μέσαις ταῖς θλίψεσι καὶ ἀκμαζούσαις αὐταῖς, ἐπικλητέον τὸν Κύριον, καὶ κρακτέον πρὸς Θεόν. Οὕτω γὰρ ἡμῶν ἐπακούσεται ἐκ τοῦ ναοῦ αὐτοῦ λόγων· καὶ ἀπὸ τοιαύτης διαθέσεως ἡμῶν ἡ εὐχὴ μετὰ παρρησίας εἰσελεύσεται, ὡς εἰς οἰκεῖον τόπον, τὰ λεγόμενα ὦτα αὐτοῦ. Μήποτε δὲ καὶ ὀπλιζόμεθα κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐν αὐτῷ τῷ αἰνεῖν καὶ ἐπικαλεῖσθαι Κύριον. Τοῦ αὐτοῦ. Ναὸς Θεοῦ ὁ Χριστὸς, Χριστοῦ δὲ αἱ νοεραὶ καὶ ἅγιοι δυνάμεις. Διὸ καὶ ὁ Χριστὸς 12.1228 νῦν λέγεται καθέζεσθαι ἐπὶ θρόνου Δαυὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. Καὶ ἐσαλεύθη, καὶ ἔντρομος ἐγενήθη ἡ γῆ, καὶ τὰ θεμέλια τῶν ὀρέων ἐταράχθησαν, καὶ ἐσαλεύθησαν, ὅτι ὠργίσθη αὐτοῖς ὁ Θεός. Ἀνέβη καπνὸς ἐν ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κατεφλόγισεν· ἄνθρακες ἀνήφθησαν ἀπ' αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Τῷ μὲν ἐστηκότι ἔστηκεν ὁ Θεός, τῷ δὲ σαλευομένῳ σαλεύεται, ὡς Μωϋσεὶ λέγεται· «Στήθι ἐναντίον Φαραῶ.» Ὅτε μέντοιγε Ἀδὰμ παρήκουσε τοῦ Θεοῦ, μᾶλλον δὲ τῆς γυναικὸς ἤκουσε, τότε ἤκουσε Κυρίου τοῦ Θεοῦ περιπατοῦντος· οὐκέτι γὰρ αὐτῷ ἐστήκει ὁ Θεός, καὶ ὡς ἀγαθὸς δὲ ὁ κρίνων οὐχ ἔστη κε. Σαλευομένου δὲ Θεοῦ ἔντρομος γίνεται οὐκ οὐρα νὸς, ἀλλὰ ἡ γῆ, καὶ θεμέλια τῶν ὀρέων ταρασσεται, ἅπερ θεμέλια τῶν ὀρέων ταραῖται τὸ ἐκκαίόμενον πῦρ ἐκ τοῦ θυμοῦ τοῦ Θεοῦ. «Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιῶντας κακά·» ἁγίους γὰρ φωτίζει, οἶον· «Ἐσημειώθη ἐφ' ἡμᾶς τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου.» Τοῦ αὐτοῦ. «Καὶ πῦρ ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ κατεφλόγισεν,» κατακαῖον ξύλα, χόρτον, καλάμην, τουτέστιν ἀναλίσκον τὰς πονηρὰς ἕξεις. Οὕτω κατέκαυσέ ποτε τελώνην μὲν ὄντα τὸν Ματθαῖον, Παῦλον δὲ διώκτην καὶ ὑβριστήν. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεός σαλεύεται, ἵνα μηκέτι ἡ γῆ αὐτοῦ καταφρονῇ, ἀλλ' ὡς πατέρα φοβῆται αὐτόν· καὶ ἵνα μηκέτι ἀκίνητα ἦ τὰ τῶν ὀρέων θεμέλια, ἀλλ' ἐν ταραχῇ. Καὶ ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεός καῖον πῦρ καταναλίσκον, πρῶτον ἀναβαῖνον ἀπολύει καπνὸν, εἶτα ἀνάπτει ἄνθρακας, εἶτα καταβαίνει κλίνας οὐρανὸν, καὶ μετὰ τοῦτο δείκνυσι τὸν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ γνόφον. Εἶτα ἐπιβάς τῶν χειρῶν πέταται, καὶ πέταται ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Ἀνάβασιν δὲ καὶ κατάβασιν δεῖ νοεῖν τὰς διαφορὰς αὐτοῦ οἰκονομίας· ἐπεὶ ὁ Θεὸς παντὶ καὶ πανταχοῦ παρέστιν. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ Θεὸς ἐν μὲν τοῖς ἁγίοις ἀνθρώποις ἐνοικεῖ, καὶ ἐμπεριπατεῖ, ἵπταται δὲ ἐν τοῖς χερουβίμ. Καὶ ἀνέμους εἰ τοὺς αἰσθητοὺς λάβοις, τῷ λόγῳ τῆς προνοίας ἐπιβαίνει αὐτῶν, ἄγων ὡς βούλεται. Καὶ ἔθετο σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, κύκλῳ αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ· σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων, κ. τ. ἐ. Ἐπειδὴ ἔθετο σκότος ἀποκρυφῆν αὐτοῦ, καὶ ἔστι κύκλῳ αὐτοῦ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, διὰ τοῦτο τὸ σκοτεινὸν ὕδωρ ἐν νεφέλαις ἀέρων, τουτ' ἐστὶ τὸ ἐν τοῖς προφήταις· «Ἐντελοῦμαι γὰρ, φησὶ, ταῖς νεφέλαις τοῦ μή βρέξαι ἐπ' αὐτοὺς ὕετον, καὶ ἔσται λιμὸς, οὐ λιμὸς ἄρτου, ἀλλὰ λιμὸς τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου.» Εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν φῶς ἐστὶ, πῶς καλύπτεται σκότει; Οἶμαι δὲ, ὅτι αὐτὸν οὕτω καλύπτει σκότος, ὡς καὶ τῇ ἀγνοίᾳ τὸ γινωσκόμενον 12.1229 ἀνακαλύπτεται, ἣτις ὡς πρὸς τὸν γινώσκοντα, καὶ οὐ πρὸς τὸ γινωσκόμενον λέγεται. Σκηνὴν δὲ αὐτοῦ τὴν σάρκα ὠνόμασεν, ἐν ἣ Ἰησοῦς ἐκαθέζετο· ἔτι δὲ καὶ τὸ φάναι σκηνὴν διὰ τὸ πρόσκαιρον τῆς σαρκὸς σεως. «Εἰ γὰρ ἐγνώκαμεν, φησὶ, Χριστὸν κατὰ σάρκα, ἀλλὰ νῦν οὐκέτι γινώσκομεν.» Ἡ τάχα σκηνὴν τὸ σῶμα ὠνόμασε διὰ τὴν ἄμπελον ἣν ἐξ

Αἰγύπτου μετῆρην, ἵνα φυλάξῃ αὐτήν, ἄχρις οὗ πεπανθῇ ὁ βότρυς, καὶ μὴ λυμαίνηται αὐτήν ὕς ἐκ δρυμοῦ. Δύναται δὲ σκηνὴν λέγειν καὶ τὴν σωματικὴν φύσιν, ἐν ἧ Ἐθεὸς διὰ τοῦ Λόγου ὁράται, εἴ γε ἐκ καλλονῆς κτισμάτων ὁ γενεσιουργὸς θεωρεῖται, καὶ διὰ τῶν ποιημάτων νοούμενος καθοράται. Καὶ ἐξαπέστειλε βέλη, καὶ ἐσκόρπισεν αὐτούς· καὶ ἀστραπὰς ἐπλήθυνε, καὶ συνετάραξεν αὐτούς. Καὶ ὠφθησαν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνεκαλύφθη τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης· ἀπὸ ἐπιτιμῆσεώς σου, Κύριε, ἀπὸ ἐμπνεύσεως πνεύματος ὀργῆς σου, κ. τ. ἐ. Ὅλα ἐκεῖνα τὰ σκυθρωπὰ διὰ τοῦτο τὸ χρηστόν. Ἐπιτιμᾶ οὖν, καὶ ἐμπνεῖ πνεῦμα ὀργῆς, ἵνα ὀφθῶσιν αἱ πηγαὶ τῶν ὑδάτων, καὶ ἀνακαλυφθῶσι τὰ θεμέλια τῆς οἴκου μένης. Εἰ ἀγαθὸν τὸ ὀφθῆναι καὶ φανερωθῆναι τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων ὧν ἡγεῖται ὁ εἰπὼν· «Ἐμὲ ἐγ κατελίπετε πηγὴν ὑδάτος ζῶντος» ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ ἀποκαλυφθῆναι τὰ θεμέλια τῆς οἰκουμένης, ἵνα θεωρηθῇ ἡ ἀγία Τριάς, ἥτις ἄρχεται τῶν κτισμάτων· πῶς τὰ τούτων ποιητικὰ, κἂν σκυθρωπὰ εἶναι δοκῇ, εὐλόγως τις αἰτιάσεται; τὴν χάλαζαν, καὶ τοὺς ἄνθρακας πυρὸς, καὶ τὰ βέλη, καὶ τὰ ἀστραπὰς, καὶ ἐπιτιμήσεις τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν ἔμπνευσιν τοῦ πνεύματος τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Ἄμα δὲ τήρει, ὅτι ἡ ἐπιτιμῆσις θεραπεία τίς ἐστι τοῦ ἐπιτιμωμένου, ἐπιπλησσομένου ἵνα παύσῃται ἐνεργῶν τὰ χεῖρονα. Ὅθεν πυρετὸν καὶ ἀνέμους καὶ θάλασσαν ἐπιτιμῶ μενα ὑπὸ Ἰησοῦ ἀκούων, νόει ἀξίως τῆς Ἰησοῦ χρηστότητος. Ἡ οὕτως· Οἰκουμένην συνίστησι νοήματα, καὶ λόγοι, καὶ πράξεις, ἐποικοδομούμενα ταῖς ἐξεσί τε καὶ διαθέσεσιν. Ὅταν οὖν, σκορπίσας τοὺς φαύλους τοῖς βέλεσι, συνταράξῃ καὶ ταῖς ἀστραπαῖς, τῶν κρυπτῶν τῶν ἀνθρώπων φανερούμενων, φωτίζοντος τοῦ Θεοῦ τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ θεμέλια τῆς οἰκουμένης ἀνακαλύψει, τοὺς ἀσεβεῖς διὰ κολάσεων ἐπιτιμῶν. Θεμέλια δὲ οἰκουμένης καὶ ἄνδρες θεῖοι διὰ τὸ εὐτόνον, ἐφ' οἷς ἐποικοδομοῦνται οἱ κατὰ Χριστὸν πολιτευόμενοι. Καὶ οὗτοι δὲ ἀνακαλύπτονται, ἐπιτιμῆσεως γινομένης κατὰ τῶν πονηρῶν, μὴ δαμῶς ἀπτομένης αὐτῶν τῆς κολάσεως. Οὐ παραυτίκα δὲ κολάζει ὁ Θεὸς τοὺς ἀμαρτάνοντας, προαναφωνεῖ δὲ τῆς ὀργῆς τὰς κολάσεις, καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἐμπνεῖν αὐτὸν πνεῦμα τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅτε τὰ πνευματικὰ πνευματικῶς συγκρίνομεν, τότε ποιοῦμεν τὰς ἀστραπὰς, τὴν ἀπ' αὐτῶν γνῶσιν ἐμφαίνοντες. Νοήσεις ἀστραπὰς 12.1232 καὶ τὰς λαμπρότητας τοῦ θείου κηρύγματος δι' οὗ τὰ σκοτεινὰ τῶν προφητῶν ῥήματα διηυγάσθησαν. Τοῦ αὐτοῦ. Πηγὰς τὰς ἀρετὰς λέγει ἐξ ὧν ἐξέρχεται γνῶσις. «Μακάριοι γὰρ, φησὶν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.» Ἐξαπέστειλεν ἐξ ὕψους καὶ ἔλαβέ με, προσελάβετό με ἐξ ὑδάτων πολλῶν. Ῥύσεται με ἐξ ἐχθρῶν μου δυνατῶν, καὶ ἐκ τῶν μισούντων με· ὅτι ἐστερεώθησαν ὑπὲρ ἐμὲ, κ. τ. ἐ. Αὐτὸς ἐξ ὕψους ἔλαβέ με, τὸν καταβάντα προσλαβόμενος ἀπὸ πολλῶν ὑδάτων τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, καὶ ῥυσάμενος ἐξ ἐχθρῶν ἐν τῷ ἐχθραίνειν δυνατῶν. Ὅρα μὲν τοιγε, ὅτι δυνατοὶ εἶναι οἱ ἐχθροὶ μεμαρτύρηται. Ἴσως δὲ καὶ τὰ τῆς ἀθεότητος δόγματα ὕδωρ ἐστὶ πολὺ, οὐ δυνάμενον σβέσαι τὴν ἀγάπην. Ἐχθροὶ δὲ δυνατοὶ, οἱ τε ἀόρατοι, καὶ ἀνθρωποὶ οἱ διὰ ψευδωνύμου γνώσεως τὴν ἀπάτην ἐργαζόμενοι. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν γινώσκομεν, ὅτι πρὸ τῆς ἐπιδημίας τοῦ Σωτῆρος ἰσχυρότεροι ἡμῶν ἦσαν οἱ δαίμονες, νῦν δὲ τούτων ἡμεῖς ἐπικρατέστεροι, οἷς ἔδωκεν ὁ Χριστὸς «πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ.» Προέφθασάν με ἐν ἡμέρᾳ κακώσεώς μου, καὶ ἐγένετο Κύριος ἀντιστηρίγμα μου. Καὶ ἐξήγαγέ με εἰς πλατυσμὸν, ῥύσεται με, ὅτι ἠθέλησέ με, κ. τ. ἐ. Οἱ θλιβόμενοι καὶ μὴ στενοχωρούμενοι ἴστωσαν ἐξαχθησόμενοι ἀπὸ τῆς θλίψεως καὶ εἰς ἅγιον τοῦ Θεοῦ πλατυσμὸν ἀχθήσεσθαι· ἐν γὰρ ἡμέρᾳ κακώσεως τὸν πρὸς αὐτὸν καταφεύγοντα ἀντιστηρίζει Θεὸς, ὡς ἂν μὴ κλονηθεῖς καταπέση· καὶ ἀντιστηρίζων ἐκφέρει εἰς πλάτος τὸν στενούμενον ταῖς θλίψεσι, κατὰ τό. «Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με» ὅπερ γίνεται, οὐ πάντως ἀπαλλαττομένου, γενναίως δὲ φέροντος. Καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν

δικαιο σύνην μου, καὶ κατὰ τὴν καθαριότητα τῶν χειρῶν μου ἀνταποδώσει μοι, ὅτι ἐφύλαξα τὰς ὁδοὺς Κυρίου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐπαίρων ὀσίους χεῖρας, καὶ θαρρῶν εἰπεῖν· «Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή,» καὶ καθαρότητα χειρῶν ὁμολογήσει ἔχειν. Θεωροῦντος δὲ ὡς ἕκαστον κρίσει γίνεται λόγος. Ἔστι δὲ τινα κρίματα τοῦ Θεοῦ περὶ ἐκάστου τῶν ἀμαρτανομένων. Ἐπὶ οὖν τὰ περὶ πάντων τῶν ἀμαρτημάτων κρίματα πάντα πρὸ ὀφθαλμῶν τις ἔχη, ἐρεῖ· «Πάντα τὰ κρίματα αὐτοῦ ἐνώπιόν μου.» Καὶ ἄλλως οὐδὲν ὁ ταῦτα λέγων ἑαυτοῦ καταγινώσκει. Ὅθεν καὶ ἐπὶ τὸν Σωτῆρα αὐτὰ δεῖ ἀναφέρεσθαι, «τὸν πεπειρασμένον κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἀμαρτίας.» Τοῦ αὐτοῦ. Καθαριότης ψυχῆς ἐστὶν ἀπὸ θεία ἐκ χάριτος Θεοῦ, προσγινομένης καὶ σπουδῆς 12.1233 τοῦ ἀνθρώπου. Καθαριότητα χειρῶν τὰς προφητικὰς φησὶν ἐνεργείας ἀμολύντους οὐσας ἀπὸ τῆς βελτίστης ἕξεως. Καὶ ἔσομαι ἄμωμος μετ' αὐτοῦ, καὶ φυλάξομαι ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου, κ. τ. ἐ. Χωρὶς Θεοῦ οὐκ ἔστιν εἶναι ἄμωμον μετ' ὀλίγα οὖν φησι· Καὶ ἔθετο ἄμωμον τὴν ὁδόν μου.» Οὐκ ἔστι δὲ κατὰ τὸν λέγοντα τό. «Ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου,» καὶ τὸ ἐξῆς, ἔχειν ἀνομίαν. Καὶ τό. «Φυλάξομαι ἀπὸ τῆς ἀνομίας μου,» δύναται ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὸ λεγόμενον τὸ ἐν ἡμῖν σκότος, κατὰ τό· «Εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστὶ, τὸ σκότος πόσον;» Τοῦ αὐτοῦ. Ἄμωμος ἐστὶν ὁ ἔχων ἐν ἑαυτῷ τὴν ὁδὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Χριστόν. «Ἐγὼ γὰρ, φησὶν, εἰμὶ ἡ ὁδός.» Ἄμωμον δὲ ταύτην τὴν ὁδὸν καὶ αὐτὸς ὁ Δαυὶδ ἔφη λέγων· «Ὁ Θεός μου, ἄμωμος ἡ ὁδός σου.» Καὶ ἀνταποδώσει μοι Κύριος κατὰ τὴν δικαιοσύνην μου, κ. τ. ἐ. «Ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.» Ἁγίων δὲ αὕτη ἡ φωνὴ τῶν διὰ πολλὴν παρρησίαν δυναμένων λέγειν· «Ἄντ' ἀπόδος τῷ δούλῳ σου.» Δικαιοσύνην λέγει τὴν ἐκ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἣτις πεφανέρωται εἰς πάντας τοὺς πιστεύοντας· τοῖς γὰρ ὀρθῶς πιστεύουσιν ἢ πιστὶς εἰς δικαιοσύνην λογίζεται. Μετὰ ὀσίου ὀσιωθήσῃ, καὶ μετὰ ἀνδρὸς ἀθώου ἀθῶος ἔσῃ, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσῃ, καὶ μετὰ στρεβλοῦ διαστρέψεις, κ. τ. ἐ. Ὡς ἔσομαι ἄμωμος μετ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, οὕτως ὁ Θεὸς μετὰ ὀσίου ὀσιωθήσεται, καὶ μετὰ ἀθώου ἀθῶος ἔσται, καὶ μετὰ ἐκλεκτοῦ ἐκλεκτὸς ἔσται αὐτός. Μετὰ στρεβλοῦ δὲ οὐχὶ στρεβλὸς ἔσται (οὐδὲ γὰρ θεμιτὸν), ἀλλὰ διαστρέψεις, ὡς μετὰ Φαραῶ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐν μὲν τοῖς ὀσίοις ὀσιός ἐστὶν ὁ Θεός, ἐν δὲ τοῖς ἀθώοις ἀθῶος, ἐν δὲ τοῖς ἐκλεκτοῖς ἐκλεκτός, ἐν δὲ τοῖς στρεβλοῖς οὐ στρεβλός, ἀλλὰ συστρεβλούμενος αὐτοῖς διὰ τὸ εὐφημον. Στρεβλὸν γὰρ τὸν Θεὸν εἰπεῖν ἐφυλάξατο. Τούτους τοὺς στίχους οἱ ἀπλούστεροι ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων πολλακίς λαμβάνουσιν. Οὕτω δὲ συστρεβλοῦται Θεός, ὡς ἐν τῷ Δευτερονομίῳ λέγει· «Ἐὰν εἰσελεύσηθε πρὸς με πλάγιον, εἰσελεύσομαι καὶ γὰρ πρὸς ὑμᾶς ἐν θυμῷ πλαγίῳ.» Τοῦ αὐτοῦ. Πρὸς τὰς γνώμας τῶν ἀνθρώπων ἀρμόττει τὰς ἀντιδόσεις, ὧς Δέσποτα. Παρέχεις γὰρ τοῖς ὀσίοις τὰ ὀσιότητος ἄξια, τοῖς ἀνευθύνους καὶ δικαίους τὰ πρόσφορα, καὶ τοῖς ἐκλεκτοῖς καὶ τελείοις τὰ τέλεια· τοῖς δὲ ἐκτραπεῖσι καὶ τὴν ἐναντίαν ὁ δεύουσι κατάλληλον παρασκευάζεις τῆς ὁδοῦ τὸ τέλος. Καὶ τίνα τρόπον; «Ὅτι σὺ λαὸν ταπεινὸν σώσεις.» 12.1236 Ὅτι σὺ φωτιεῖς λύχνον μου, Κύριε, ὁ Θεός μου, φωτιεῖς τὸ σκότος μου, κ. τ. ἐ. Ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστὶν ὁ ὀφθαλμός. Τοῦτον φωτιεῖ ὁ Κύριος. Ἔχομεν δὲ τι καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κατασκευῇ σκότος· τοῦτο οὖν τοῦ δικαίου φωτιεῖ ὁ Κύριος. Ἡ λύχνος ψυχῆς ὁ νοῦς, ὡς δὴ φωτὸς δεκτικός. Σκότος δὲ ταύτης τό τε θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικὸν, ἃ δὴ φωτίζεται ὑπὸ τοῦ νοῦ δεξαμένου τὰς θείας αὐγάς. Τάχα δὲ καὶ οἱ περιλαμφθέντες τῇ ἀληθείᾳ ὑπὸ Κυρίου λύχνον ἔχουσι ἀνημμένον, τὰς δὲ πρᾶξις κατ' ὀρθρον ἄγοντες λόγῳ, ἐκ τοῦ τὸν νοῦν πεφωτισθαι, καὶ σκότος αὐτῶν ἔχουσι φωτιζόμενον. Ὅτι ἐν σοὶ ῥυσθήσομαι ἀπὸ πειρατηρίου, καὶ ἐν τῷ Θεῷ μου ὑπερβήσομαι τεῖχος, κ. τ. ἐ. Πειρά τις, οἶμαι, ὁ βίος ἐν τῷ Ἰώβ. Περιστάσεως δὲ οὐκ ἔνι ῥυσθῆναι πικρῶν ἢ τὸν ἐν Θεῷ γεγονότα. Γίνεται δὲ τις ἐν Θεῷ, μετέχων αὐτοῦ, ὡς καὶ τῶν ἀγνοημάτων ῥύεταί τις ἐν ἐπιστήμῃ γενόμενος,

ὅστις εἰς πειρασμὸν οὐκ εἰσέρχεται, οὐ τῷ μὴ πειρασθῆναι, ἀλλὰ τῷ μὴ ἀλῶναι ταῖς παγίσι τοῦ πειρασμοῦ. Ὑπερβαίνει οὖν οὗτος τὸ τεῖχος τῆς ἀμαρτίας, ὀπίσω ταύτας ποιούμενος. Ὁ Θεὸς μου, ἄωμος ἢ ὁδὸς αὐτοῦ, τὰ λόγια Κυρίου πεπυρωμένα, ὑπερασπιστὴς ἐστὶ πάντων τῶν ἐλπίζόντων ἐπ' αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ἄωμος ὁδὸς ὁ Χριστὸς ἐστὶν ὁ εἰπὼν· «Ἐγὼ εἰμι ἢ ὁδός.» Ἐπεὶ δὲ τὰ λόγια Κυρίου πεπυρωμένα ἐστὶν, οἱ ἀκούοντες αὐτῶν λέγουσιν· «Οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν;» Καὶ «πνεύματι δὲ ζέουσι,» καὶ ἀλλότριον Θεοῦ οὐ παραδέχονται πῦρ, ὅπερ ἐστὶν ἐν τοῖς βέλεσι τοῦ πονηροῦ. Ἄλλ' ὁ εἰπὼν· «Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν,» πεπυρωμένα εἶχε λόγια· διὸ φησὶ· «Καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;» Τάχα δὲ ἐν Πνεύματι ἀγίῳ καὶ πυρὶ βαπτίζει Ἰησοῦς, ἀλλὰ τὸ πῦρ κατακαίει ξύλα, χόρτον, καλάμην. Ὅτι τίς Θεὸς πλὴν τοῦ Κυρίου; καὶ τίς Θεὸς πλὴν τοῦ Θεοῦ ἡμῶν; Ὁ Θεὸς ὁ περιζωννύων με δύναμιν, καὶ ἔθετο ἄωμον τὴν ὁδόν μου· ὁ καταρτιζόμενος τοὺς πόδας μου ὡσεὶ ἐλάφου, καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἰστῶν με, κ. τ. ἐ. Κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον, μόνος Θεὸς ἐστὶν ἀληθινὸς ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ, εἰ μὴ ἄρα τὸ τίς, ἐπὶ τοῦ σπανίου πολλά κίς κείμενον, ἐπὶ τὸν Μονογενῆ ἀνοίσομεν. Καὶ νῦν μὲν ἡ ζώνη δύναμις, παρὰ δὲ Παύλῳ ἀλήθεια. Κατ' ἀρτίζονται δὲ οἱ πόδες ὡς ἐλάφων, τοῦ τρέχοντος καλῶς, καὶ τὸν δρόμον πληροῦντος. «Καὶ ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ ἰστῶν με.» Ἴδιὰ τινα ὕψη ἐστὶν ἐκάστου, ἀφ' ὧν κατέπεσεν, ἢ καταβέβηκε. Τοῦ αὐτοῦ. Καταρτίζονται τινος οἱ πόδες ὡσεὶ ἐλάφου διὰ τῆς πρακτικῆς, ὑψοῦνται δὲ διὰ 12.1237 τῆς θεωρίας. Διότι ἡ ἔλαφος ἀναιρεῖ τοὺς ὄφεις. Διδάσκων χειράς μου εἰς πόλεμον· καὶ ἔθου τόξον χαλκοῦν τοὺς βραχίονάς μου, κ. τ. ἐ. Ὁ χαλκὸς σύμβολόν ἐστι πρακτικῆς. «Διέφθειρε γὰρ τὸν χαλκόν σου,» φησὶν Ἰεζεκιὴλ πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ἐπειδὴ οὖν οἱ ἡμέτεροι βραχίονες πέμ πουσι τὰ βέλη, φησὶν, ὅτι, Παρεσκευάσας τοὺς βρα χιονάς μου τόξον, καὶ προστίθησι «χαλκοῦν,» ἐμ φαίνων τὸ εὔτονον καὶ ἄθραυστον, καὶ λέγων ὅτι, Ἀήτητόν με πεποίηκας ἐν τοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἀγῶσι. Καὶ ἔδωκάς μοι ὑπερασπισμὸν σωτηρίας μου· καὶ ἡ δεξιὰ σου ἀντελάβετό μου, καὶ ἡ παιδεία σου ἀνῶρθωσέ με εἰς τέλος, καὶ ἡ παιδεία σου αὐτὴ με διδάξει, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐν δεξιᾷ καθηήμενος τοῦ Πατρὸς, οὗτος καλεῖται δεξιὰ. Καὶ διὰ μὲν τῆς προτέρας παιδείας «ἡμᾶς» ἀνορθοῖ, διὰ δὲ τῆς δευτέρας διδάσκει. Πολιτεία γὰρ ὀρθὴ ἀνίστησι ψυχὴν, γνῶσις δὲ ἀληθῆς πλατύνει αὐτήν. Δεξιὰ ὁ τὰ πάντα δημιουργήσας Υἱὸς, περὶ οὗ καὶ ἀλλαχοῦ εἴρηται· «Δεξιὰ Κυρίου ἐποίησε δύναμιν, δεξιὰ Κυρίου ὑψώσέ με.» Ἐπλάτυνας τὰ διαβήματά μου ὑποκάτω μου, καὶ οὐκ ἠσθένησαν τὰ ἴχνη μου, κ. τ. ἐ. Εὐφῶ ρως ὑπομένοντος θλίψεις ἢ φωνὴ διὰ τὸν ἐμποιοῦντα λόγον καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις τὴν εὐρυχωρίαν, ὡς μηδὲ τὴν τυχοῦσαν ἀσθένειαν ἐν τοῖς ἴχνεσιν ἐμφαίνεσθαι. Καταδιώξω τοὺς ἐχθρούς μου, καὶ καταλήψομαι αὐτούς, καὶ οὐκ ἀποστραφήσομαι, ἕως ἄν ἐκλείπωσιν. Ἐκθλίψω αὐτούς, καὶ οὐ μὴ δύνωνται στήναι· πεσοῦνται ὑπὸ τοὺς πόδας μου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἰκανωθεὶς ὑπὸ Θεοῦ διάκονος εἶναι Διαθήκης Καινῆς ὡς πᾶν ἐπαγόμενον ὑψώμα κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ καθαιρεῖν, καταδιώξας τοὺς ἐχθρούς τῆ ἀπὸ Θεοῦ σωτηρία λόγους, καταδιώξεται αὐτούς, καὶ οὐ πρότερον τοῦ ἐκλίπειν αὐτούς, ἀποστραφήσεται πολεμῶν αὐτοῖς. Στήναι δὲ ἐνώπιον τοῦ ἰκανωθέντος ὑπὸ Θεοῦ οὐ δυνήσονται ἐκθλιβόμενοι οἱ ἐχθροὶ τῆς ἀληθείας λόγοι. Τοῦ αὐτοῦ. Οὗτος καταδιώκει τοὺς ἐχθρούς, ὁ μὴ ἐὼν ἐμπαθεὶς ἐν ἑαυτῷ γίνεσθαι λογισμούς· ἀπὸ γὰρ τούτων ἐπισυμβαίνουν ἡμῖν αἱ ἀμαρτίαι. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐκλειψὶν ἐχθρῶν ἀπάθεια κατ' ἐργάζεται. Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ πεσόντες ἀπὸ τῆς ἐν φαύλῳ στάσεως εὐεργετοῦνται. Ἄλλ' οὐδὲ οἱ τῆς ἀληθείας ἐχθροὶ λόγοι δυνήσονται στήναι ἐνώπιον τοῦ ἰκανοῦ χειρὶ, ὅπερ ὁ Δαυὶδ ἐρμηνεύεται. Καὶ τοὺς ἐχθρούς μου ἔδωκάς μοι νῶτον, καὶ τοὺς μισοῦντάς με ἐξωλόθρευσας, κ. τ. ἐ. Νῶτον 12.1240 διδόασιν οἱ ἐχθροὶ, μηκέτι λογισμοὺς ἐμπαθεῖς ἐμβαλεῖν δυνάμενοι τῇ ψυχῇ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐδωκάς τοὺς ἐχθρούς μου μεταβαλόντας ἀκολουθεῖν μοι ἀχωρίστως μου,

ὥστε αὐ τοὺς γενέσθαι μοι νῶτα, ἢ φεύγοντας. Ῥῦσαί με ἐξ ἀντιλογιῶν λαοῦ, καταστήσεις με εἰς κεφαλὴν ἔθνων, κ. τ. ἐ. Ὁ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον γενόμενος ταῦτά φησι Χριστὸς, ὃν ὁ Θεὸς κατέστησεν εἰς κεφαλὴν ἔθνων. Κεφαλὴ γὰρ τῆς Ἐκκλησίας ὁ Χριστὸς. Λαὸς, ὃν οὐκ ἔγνω, ἐδούλευσέ μοι, εἰς ἀκοὴν ὠτίου ὑπήκουσέ μοι, κ. τ. ἐ. Τὸ, «οὐκ ἔγνω», ἰδίως αἱ Γραφαὶ ὀνομάζουσιν ἐπὶ τῶν χειρόνων· νῦν μὲν γὰρ ὁ Χριστὸς τὸ, «οὐκ ἔγνω», ἐπὶ τοῦ λαοῦ τοῦ ἀπὸ τῶν ἔθνων ἔταξεν. Ἦν γὰρ ὅτε οὐκ ἐγινώσκετο. Εὐρήσεις δὲ τοιαῦτα καὶ τὸν Θεὸν λέγοντα. Τοῦ αὐτοῦ. Ἄγνοοῦντες ἠγνοοῦντο, καὶ ἐγνώ κότες ἐπεγνώσθησαν. Υἱοὶ ἀλλότριον ἐπαλαιώθησαν, καὶ ἐχώλαναν ἀπὸ τῶν τρίβων αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν ἀρετὴ ἀνακαινοῖ, ἡ δὲ κακία παλαιοῖ. Παλαιουμένων δὲ τὸ χωλαίνειν. Τοῦ αὐτοῦ. «Ἔως πότε ὑμεῖς χωλανεῖτε ἐπ' ἀμφοτέραις ταῖς ἰγνύαις ὑμῶν;» Τρίβοι δὲ ἀνθρώπων πρᾶξις καὶ θεωρία. Ὁ Θεὸς ὁ διδούς ἐκδικήσεις ἐμοί, καὶ ὑποτάξας λαοὺς ὑπ' ἐμὲ, κ. τ. ἐ. Λαβὼν ἀπὸ Θεοῦ ἐκδικήσεις, Χριστὸς φησιν· «Ἐμοὶ ἐκδικήσεις, ἐγὼ ἀνταποδώσω.» Τοῦ αὐτοῦ. «Ἴδου, δέδωκα ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ τῷ ἀγνοουμένῳ πάλαι λαῷ παρέχων τὸ ὑπ' αὐτὸν τετάχθαι. «Ὁ ῥύστης μου ἐξ ἐχθρῶν ὀργίλων.» Ἐν οἷς θυμὸς ἐπικρατεῖ, ἐν τούτοις καὶ ὀργὴ λότης. Εἰ δὲ οἱ ἐχθροὶ μου ὀργίλοι, ἄρα καὶ θυμῶδες εἰσὶ. «Θυμὸς γὰρ, φησὶν, αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφρος.» ΨΑΛΜΟΣ ΙΗ'. Οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, ποίησιν δὲ χειρῶν αὐτοῦ ἀναγγέλλει τὸ στερέωμα, κ. τ. ἐ. Εἰ οἱ οὐρανοὶ διηγούνται δόξαν Θεοῦ, οἱ δὲ οὐρανοὶ ἀπολοῦνται· («Οἱ οὐρανοὶ» γὰρ, φησὶν, «ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις») οἱ διηγούμενοι ἄρα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἀπολοῦνται; Ἀλλὰ μὴ οὐδεὶς διηγούμενος τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ ἀπολεῖται· «Τοὺς γὰρ δοξάζοντάς με,» φησὶν ὁ Θεός, «δοξάσω.» Οὐκ ἄρα οἱ οὐρανοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλ' οἱ μὲν διηγούμενοι οὐρανοὶ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ τῆς νοερᾶς εἰσι φύσεως, οὐρανοὶ λεγόμενοι διὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον· οἱ δὲ ἀπολλύμενοι οὐρανοὶ τῆς σωματικῆς εἰσιν οὐσίας. 12.1241 Τοῦ αὐτοῦ. Οὔτε γὰρ γῆ, οὔτε ὁ ἐκ γῆς χοῖ κὸς διηγῆσασθαι δύναται δόξαν Θεοῦ. «Ὁ γὰρ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ.» Τάχα δὲ οὐρανοὶ εἰσιν οἱ τοῦ οὐρανοῦ τὴν εἰκόνα φοροῦντες, οἵτινες διηγούνται δόξαν Θεοῦ. Εἰσὶ δὲ καὶ οὐρανοὶ ποίημα χειρῶν Θεοῦ. Τήρει δὲ διαφορὰν, τὸ μὲν διηγῆσθαι ἐπὶ τῶν οὐρανῶν κείμενον, τὸ δὲ ἀναγγέλλειν ἐπὶ τοῦ στερεώματος εἰρημένον. Ἡμέρα τῆ ἡμέρα ἐρεῦγεται ῥῆμα, καὶ νύξ νυκτὶ ἀναγγέλλει γινῶσιν, κ. τ. ἐ. Ἀλλὰ καὶ οἱ τὸν θεωρητὸν ἀσπαζόμενοι βίον θησαυρίζουσιν ἐν οὐρανῷ, κάκει τὴν καρδίαν ἔχοντες, οὐρανοὶ εἰσι διηγούμενοι τὴν προειρημένην Θεοῦ δόξαν διὰ θεωρίας τῆς περὶ νοητῶν πραγμάτων. Οἱ πρακτικοὶ δὲ στερέωμά εἰσιν, ἐδραῖοι τυγχάνοντες, καὶ ἀπαγγέλλουσι τὴν ποίησιν τῶν τοῦ Θεοῦ χειρῶν, ἐργαζόμενοι τὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τούτου τυγχάνοντες ἔργα. Καὶ ἡ φωτεινὴ δὲ νόησις ἡμέρας οὔσα, ἑτέρα φωτεινὴ νόησις σύμφωνος οὔσα, ἐρεῦγεται ῥῆμα· ὡς ἡ Παλαιὰ Γραφή τῶν πνευματικῶν πληρωθεῖσα τροφῶν, ἀπὸ τοῦ πληρώματος ἐρευγομένη, προσφέρεται ῥήματα τῆ Καινῆ Διαθήκης. Ἡ δὲ νύξ, ἡ βαθυτάτη τῶν μυστικῶν πραγμάτων διάληψις, πρὸς ἑτέραν ἡμᾶς ἀσάφειαν ὀδηγεῖ, ἢ ὑπερδιάληψιν δίδωσι τὸ τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα τοῖς ἔχουσιν αὐτό· τὸ καὶ τὰ βάθη ἐρευνῶν τοῦ Θεοῦ. Ἡ λαλιὰ δὲ προποιεῖται τοῖς λόγοις, οἱ δὲ λόγοι τὴν ἐπιστήμην ἐπάγουσι, τὰς ἀποδείξεις παρέχοντες. Ἀμφοτέρωθεν δὲ διὰ τοῦτο παρὰ Θεοῦ λέλεκται, ὅπως ἂν ἀκουσθῶσι· διὸ καὶ τοῖς ἀπειθοῦσιν οὐκ ἔστιν ἀπολογία, Χωροῦσι δὲ τὸν φθόγγον ὅσοι τυγχάνουσι γῆ πρὸς σπῆρον ἐπιτηδεῖα, τὴν λέξιν τὴν κατὰ τὸ αἰσθητὸν τῆς Γραφῆς. Οἱ δὲ τούτους ὑπερβεβηκότες, καὶ πέρατα χρηματίζοντες, δέχονται τὰ ῥήματα σαφῶς παιδευόμενοι· οὐ φθόγγου γὰρ ἀκούων ὁ Πέτρος ἔλεγε· «Ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.» Καὶ ὁ Σωτὴρ ἔφη· «Τὰ ῥήματα ἃ ἐλάλησα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστιν.» Ἀποστόλοις γὰρ ἔλεγε, πέρατα τυγχάνουσιν οἰκουμένης. Οὐκ εἰσὶ λαλιὰ οὐδὲ λόγοι, ὧν οὐχὶ

ἀκούονται αἱ φωναὶ αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Οὐ ταυτὸν λαλιὰ καὶ λόγος, ἐπεὶ οὐδὲ ταυτὸν ὁ λόγος τῶ λογίῳ· ἢ τάχα λαλιῶν μὲν ὁ φθόγγος, λόγων δὲ τὰ ῥήματα. Ἐν τῷ ἡλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὁ Κύριος ἡμῶν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἐστίν, ἐν αὐτῷ δὲ κατασκηνῶν ὁ Πατήρ, κατὰ τό· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ, καὶ ὁ Πατήρ ἐν ἐμοί.» Καὶ πάλιν· «Ὁ Πατήρ ἐν ἐμοὶ μένων αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.» Καὶ ὁ Ἀπόστολος· «Θεὸς ἦν ἐν τῷ Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ.» 12.1244 Καὶ αὐτὸς ὡς νυμφίος ἐκπορευόμενος ἐκ παστοῦ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὡς νυμφίος ἐστίν ὁ Χριστός· «Ὁ γὰρ ἔχων, φησὶ, τὴν νύμφην νυμφίος ἐστί.» Κατὰ τὸ κάλλος μιμεῖται νυμφίον ἐκ παστάδος μετὰ πολλῆς εὐπρεπειᾶς. Ὁ νόμος τοῦ Κυρίου ἄμωμος, ἐπιστρέφων ψυχᾶς· ἡ μαρτυρία Κυρίου πιστὴ, σοφίζουσα νήπια· τὰ δικαιώματα Κυρίου εὐθέα, εὐφραίνοντα καρδίαν· ἡ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς, φωτίζουσα ὀφθαλμούς. Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, κ. τ. ἐ. Ὁ πνευματικὸς νόμος τοῖς πνευματικοῖς καθάρσιος ἐπιστρέφει ψυχὴν. Ἡ μαρτυρία Κυρίου δύναται τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ σταυρῷ μαρτύριον εἶναι, ἡ πιστὴ τοῦ Κυρίου μαρτυρία τοὺς νηπίους σοφίζουσα. Τὰ δικαιώματα Κυρίου, ἃ περιέχει δικαιοσύνην τῆς πρὸς ἕκα στον κατ' ἀξίαν ἀποδόσεως, τοῦ Κυρίου ἐν τῷ νόμῳ αὐτοῦ ἐστὶ δικαιώματα, ἢ τὰ περὶ τὴν πρὸς ἕκαστον αὐτοῦ οἰκονομίαν· ταῦτα γὰρ νοηθέντα εὐφραίνει καρδίαν. Ἡ ἐντολὴ Κυρίου ἐν εἴδει γενικοῦ νόμου ἐστὶ ἐντολή· οὐ κεκρυμμένως δὲ αὕτη, ἀλλὰ τηλαυγῶς λέγεται, καὶ φυλαχθεῖσα φωτίζει τοὺς τῆς ψυχῆς ὀφθαλμούς. «Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός» τῶν δοκούντων φοβεῖσθαι τῆς ψυχῆς τὸν Κύριον οἱ μὲν εἰδότες περὶ ὧν φοβεῖσθαι δεῖ, ἐκκλίνουσι τῶν κακῶν· τῷ γὰρ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ· οἱ δὲ οὐκ ἔχουσι τὸν ἀληθῶς φόβον Κυρίου. Ἀγνός γὰρ οὗτος, καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ διαμένουσιν εἰς αἰῶνα αἰῶνος. Τοῦ αὐτοῦ. «Ὁ νόμος Κυρίου ἄμωμος, ἐπιστρέφων ψυχᾶς.» Πότερον ἀπὸ κακίας ἐπιστρέφων πρὸς τὴν ἀρετὴν, ἢ ἀπὸ τῶν αἰσθητῶν ἐπὶ τὰ νοητά; Καὶ τάχα τοῦτο. Τὸ γὰρ πρότερον ἢ ἐντολὴ πέφυκε ποιεῖν. Ὁ τοῦ Μωϋσέως νόμος διαφόρως ὀνομάζεται. Λέγεται γὰρ νόμος, ὡς τὴν πολιτείαν ῥυθμιζῶν· μαρτυρία, ὅτι διαμαρτύρεται τὰ τῆς παραβάσεως, τιμωρίαν δεικνύς· δικαιώματα, ὅτι πρὸς τὸ καλὸν προτρέπων ἀπαγορεύει τὸ ἄδικον· ἐντολή, ὡς τὸ πρακτέον δεσποτικῶς κελεύων καὶ εἰσηγούμενος· κρίματα, ὅτι δείκνυσι τίνων ὁ φυλάσσω ἀγαθῶν τεύξεται, καὶ τίσι τιμωρίας ὁ παραβαίνων παραδοθήσεται. Ὁ νόμος οὖν, φησὶ, τοῦ Κυρίου ἄμωμος ὧν ἐπιστρέφει τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχᾶς. 12.1245 Τοῦ αὐτοῦ «Ὁ φόβος Κυρίου ἀγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος» Ἀγνεία ἐστὶν ἀμαρτημάτων ἀποχή, καὶ ὁ φόβος ἀγνός, ὡς ἀγνοῦς ποιῶν· τῷ γὰρ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ. Αἰώνιος δὲ ὧν ὁ φόβος, καὶ αἰωνίους οἷς ἂν γένηται ποιεῖ. Εὐλάβεια καὶ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν προξενεῖ τὴν ἀπόλαυσιν. Εἰκότως δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ φόβος ἀγνός· ὁ γὰρ ἀνθρώπινος ψέγεται, καὶ δειλίας ἔχει προσηγορίαν. Καὶ γὰρ ὁ δοῦλος σου φυλάσσει αὐτὰ, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ δοῦλος φυλάσσει, ὁ μὴ φυλάσσω οὐ δοῦλος. Φυλάσσει δὲ τὰ ἐπιθυμητὰ τοῦ Θεοῦ ὁ ἐπιθυμῶν οὐκ ἄλλο τι ἢ αὐτά. Διὸ ἔχει ἀνταπόδοσιν τυχεῖν τῶν ἐπιθυμωμένων. Τὰ φανερά δὲ κατορθώσας, περὶ τῶν κρυφίων εὐχεται. Ἐὰν μὴ μου κατακυριεύσωσι, τότε ἄμωμος ἔσομαι, κ. τ. ἐ. Ἐὰν οἱ ἀλλότριοι μὴ κατακυριεύσωσιν ἡμῶν, τότε ἄμωμοι ἐσόμεθα, οὐ πρότερον τοιοῦτοι ὄντες. Ἄμωμοι δὲ ἐσόμεθα καθαιρόμενοι καὶ ἀπὸ μεγίστης ἀμαρτίας. Καὶ τοῦ μὲν μηδὲν ἀγνὸν προφερομένου ἐκ τοῦ ἰδίου στόματος τὰ λόγια ἔσονται εἰς εὐδοκίαν, ἅτε ἀνοίγοντος τὸ στόμα μόνῳ λόγῳ Θεοῦ· τοῦ δὲ τοιοῦτου ἢ μελέτη τῆς καρδίας διὰ τὴν παρρησίαν ἐνώπιόν ἐστὶ τοῦ Θεοῦ, οὐ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ οὐ, ἀλλὰ διὰ παντός. Οὐδενὸς δὲ ἀνιέντος τὴν μελέτην τῆς ἑαυτοῦ καρδίας, καὶ διὰ τοῦτο μολυνομένου διαλογισμοῖς πονηροῖς, δύναται μελέτη τῆς καρδίας εἶναι διὰ παντός ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΙΘ'. Ἐπακούσαι σου Κύριος ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως, ὑπερασπίσαι σου τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ· ἐξ ἀποστείλαι σοὶ βοήθειαν ἐξ ἀγίου, καὶ ἐκ Σιών ἀντιλάβοιτό σου, κ. τ. ἐ. Ὁ

ἐν στενῇ καὶ τεθλιμμένη τυγχάνων ὁδῶ, ἐπαγούση ἐπὶ τὴν ζωὴν, πάντως ἢ ἐν παντὶ
 θλίβεται, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ἐστὶ θλίψεως· διὸ τυγχάνει τῆς ἐν τῷ ἐπακούεσθαι εὖλο γίας,
 ἣς ἀποτυγχάνει ὁ ἐν πλατεία ὦν. Διὸ μᾶλλον ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως εἶναι θελήσωμεν·
 ὑπερασπίσει γὰρ ἡμῶν τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, εἰ ἐνδυσάμενοι τὴν πανοπλίαν
 αὐτοῦ σταίημεν πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου. Εὐχόμεθα οὖν πάντως ἐν ἡμέρᾳ
 θλίψεως, ἵνα ἐπακουσθῶμεν, ἀγγελικῆς ἢ τινος τοιαύτης ἐξ αποστελλομένης ἡμῖν
 τῆς βοήθειας, ἢ βοήθειας τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην
 ὁδεύων ὁδὸν αἰεὶ ἐστὶν ἐν θλίψεσι, καὶ εὐχόμενος εἰς ἀκούεται· ὁ πλατεῖαν οὔτε
 θλίβεται, οὔτε ἀκούεται. Εὐχόμεθα οὖν ἐν θλίψεσιν, ἵνα εἰσακουσῶμεθα. Καὶ
 Ἐζεκίας γὰρ τὴν ἐπιστολὴν λαβὼν Σεναχηρείμ, καὶ ἐν τῷ ναῶ ταύτην τῷ Θεῷ
 ἐπιδεικνύς, τοῦ λαοῦ ὑπὲρ αὐτοῦ εὐχομένου εἰσηκούσθη. Μνησθεῖε πάσης θυσίας
 σου, καὶ τὸ ὄλοκαύ 12.1248 τωμά σου πιανάτω, κ. τ. ἐ. Τὰ μὲν ἄλογα ζῶα παινόμενα
 θύεται καὶ ὀλοκαυτοῦται, τὰ δὲ λογικὰ μετὰ τὸ ὀλοκαυτωθῆναι πιαίνεται, εἴ γε μετὰ
 τὴν ἀγίου πυρὸς κάθαρσιν καταξιοῦται γνώσεως ὀλόκληρον καθαγιαζόμενον πυρὶ.
 Πιαίνει ὁ Θεὸς ὀλοκαυτῶ ματὰ τινος, ἵνα ἡ πιότης τρέφη τὸ ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου
 πῦρ. Μηδέποτε ἀψύχων μὲν ἡ θυσία, ἐμψύχων δὲ τὰ ὀλοκαυτώματα. Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ,
 «πάσης», ἐμφαίνει πλῆθος, ὡς οὐ μεμνημένου ὀλίγης. Δῶη σοι Κύριος κατὰ τὴν
 καρδίαν σου, κ. τ. ἐ. Ἄ πρέπει Θεῷ δοῦναι, καὶ αἰτοῦντι λαβεῖν, ὡς εἰδοῖ τι
 προσεῦξασθαι δεῖ, καὶ καθ' ὃ δεῖ. Ἡ δῶη σοι Κύριος εἰς ὃ χωρεῖ ἡ καρδία, τὴν βουλήν
 σου ὡς ἀγαθὴν. Ἀγαλλιασόμεθα ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, κ. τ. ἐ. Οἱ μὲν ἄνθρωποι ἐν
 πλούτῳ ἀγαλλιωσίν ἢ ἐν δόξῃ ἢ ἐν εὐγενείᾳ, ὁ δὲ ἅγιος ἐν τῷ σωτηρίῳ τοῦ Θεοῦ.
 Σωτήριον τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ κόσμῳ ὁ Υἱός· σωτήριον τοῦ Υἱοῦ ἐν τῷ κόσμῳ ὁ
 σταυρός· σωτήριον περὶ οὗ εἴρηται, ὅτι «ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτὴρ Κύριος», περὶ
 οὗ εἶπε Συμεὼν, «Ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου.» Τοῦ αὐτοῦ.
 Σωτήριόν ἐστὶ Θεοῦ τὸ ἐν αὐτῷ σώζεσθαι· ἐν υἱοῖς δὲ ἀνθρώπων οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ
 σωτηρία. Πληροῦται δὲ τὰ αἰτήματα τοῦ αἰτοῦντος μεγάλα καὶ ἐπουράνια. Πληρώσαι
 Κύριος πάντα τὰ αἰτήματά σου, κ. τ. ἐ. Ἄλλ' οὐ τὰ κακὰ αἰτήματα. Ὡς τὰς θυσίας
 προσήνεγκας, πληρώσαι ὅσα κατὰ διάνοιαν ἤτησας, ὅτι μηδὲ ἀλλότρια αὐτοῦ τὰ τῆς
 σῆς βουλής. Ἐπακούσεται αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ ἁγίου αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐπακούει γὰρ
 Κύριος παντὸς βασιλέως, βασιλευομένου ὑπὸ τοῦ Βασιλέως τῶν βασιλευόντων.
 Αὐτοὶ συνεποδίσθησαν καὶ ἔπεσαν, κ. τ. ἐ. Οἱ μὲν ἀντικείμενοι μετὰ τῆς κακίας ἡμῖν
 ἔφορ μῶσιν· ἡμεῖς δὲ μετὰ τῆς Χριστοῦ γνώσεως αὐτοῖς ἀπαντῶμεν· πεσοῦνται γὰρ
 αἱ ἀντικείμεναι δυνάμεις, ἡνίκα τὸ ῥηθὲν ἐπιφανεῖται σωτήριον. ΨΑΛΜΟΣ Κ΄.
 Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου εὐφρανθήσεται ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ τῷ σωτηρίῳ σου
 ἀγαλλιάσεται σφόδρα, κ. τ. ἐ. Εἰ Χριστὸς Θεοῦ δύναμις, μὴ ποτε ἐπ' ἐκείνη
 εὐφρανθήσεται. Ὡς δὲ δύναμις καὶ σοφία, οὕτω καὶ σωτηρία. Τὴν ἐπιθυμίαν τῆς
 καρδίας αὐτοῦ ἔδωκας αὐτῷ, καὶ τὴν θέλησιν τῶν χειλέων αὐτοῦ οὐκ ἐστέρησας
 αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ἐπιθυμία μὲν καρδίας 12.1249 ἐν νοητοῖς, καὶ θεωρία ὀφθαλμῶν ἐν
 ὄρατοῖς καὶ θεάμασι, θέλησις δὲ χειλέων ἐν τῇ περὶ τῶν νενοημένων καὶ
 τεθεωρημένων ἐπαγγελίᾳ. Ἔθηκας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ στέφανον ἐκ λίθου
 τιμίου, κ. τ. ἐ. Στέφανος μὲν Χριστοῦ ὁ Θεὸς, Χριστὸς δὲ τῆς λογικῆς φύσεως. Λίθοι
 τίμιοι οἱ μαργαρίται λόγοι, περὶ ὧν εἴρηται· «Μὴ ῥίψητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν
 ἔμπροσθεν τῶν χοίρων.» Καὶ ὁ πολυτίμητος μαργαρίτης τοῦ ἐμπορίου, καὶ οἱ
 Χριστοῦ μαθηταί, οἱ ὡς στέφανος πλακέντες τῇ Χριστοῦ κεφαλῇ ἐπιτεθήσονται. Τοῦ
 αὐτοῦ. Ἐξ ὧν τις ἐπιτηδεύει, καὶ στεφανοῦται. Ὁ γὰρ δίκαιος, διώξας τὸ δίκαιον,
 τὸν τῆς δικαιοσύνης ἀπολήψεται στέφανον· ὁ κατατροφήσας δὲ τοῦ Κυρίου
 στεφάνῳ τρυφῆς ὑπερασπίζεται· καὶ ὁ χάριτι σωθεὶς στέφανον χαρίτων ἐπὶ τῆς
 ἑαυτοῦ δέχεται κορυφῆς· καὶ ὁ θησαυρίσας μετὰ χρυσοῦ καὶ ἀργυρίου λίθους
 τιμίους, ὑφ' ὧν εἰργάσατο λίθων στεφανωθήσεται. Καὶ ὁ Κύριος τοὺς εἰς αὐτὸν

ἐλπίζοντας στεφανοῖ ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς. Ζωὴν ἠτήσατό σε, καὶ ἔδωκας αὐτῷ μακρότη τα ἡμερῶν εἰς αἰῶνα αἰῶνος, κ. τ. ἐ. Ζήτησον εἰ ἢ μὲν ἔστιν ἀπὸ Θεοῦ δεδομένη ζωὴ, ἢ δὲ ἀπὸ τῆς ὕλης ἐρχομένη, καὶ σύγκρινον τό· «Ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς,» τῷ· «Ἐξαγαγέτω ἡ γῆ ψυχὴν ζῶσαν.» Ζωὴν ἠτήσατό σε, τὸν πρὸ τῆς νόσου βίον αὐτοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ βασιλεὺς ὡς ἀγαθὸν ἠτήσατο τὴν ζωὴν ἀπὸ Κυρίου, καὶ εἴληφεν. Ἀγαθὸν δὲ ἔστιν ἡ ζωὴ, ὁ εἰπὼν· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωὴ.» Καὶ τάχα ὁ δὸ ξας φιλοζωεῖν Ἐζεκίας ἐκείνην ἤθελε τὴν ζωὴν, ἣν συμβολικῶς ἐφιλοζῶει. Μεγάλῃ ἢ δόξῃ αὐτοῦ ἐν τῷ σωτηρίῳ σου, κ. τ. ἐ. Τὸ σωτήριον δόξαν περιποιεῖ μεγάλην τῷ ἐκ νεκρῶν ἀναστάντι βασιλεῖ· καὶ δόξαν ἔχοντι καὶ ἑτέραν προσέθηκε καὶ ἐκ τῆς ἀναστάσεως, κατὰ τό· «Ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ δόξα τοῦ βασιλέως μεγάλη ἔστιν ἐν τῷ σωτηρίῳ τοῦ Κυρίου, καὶ οὐκ ἔν τινι τῶν κατωτέρων ἐκείνου. «Δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐπιθήσεις ἐπ' αὐτόν.» Εἶχε μὲν ὁ Χριστὸς δόξαν καὶ μεγαλοπρέπειαν ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων· ὅτε δὲ καὶ ἄνθρωπος γέγονεν, ὁ Θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε. Εὐρεθείῃ ἡ χεὶρ σου πᾶσι τοῖς ἐχθροῖς σου, κ. τ. ἐ. Οἱ μὲν ἐχθροὶ τοῦ Κυρίου εὐρίσκουσιν αὐτόν, οἱ δὲ μισοῦντες αὐτόν εὐρίσκονται παρ' αὐτοῦ. Καὶ διὰ μὲν τοῦ νόμου εὐρίσκομεν Θεὸν, διὰ δὲ τῶν Εὐαγγελίων εὐρισκόμεθα παρ' αὐτοῦ, ἐχθροὶ ὄντες τὸ πρότερον καὶ «ξένοι τῶν διαθηκῶν» τοῦ Θεοῦ, «ἐλπίδα μὴ ἔχοντες καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ» ἢ διὰ πρακτικῆς μὲν εὐρίσκομεν Θεὸν, διὰ δὲ γνώσεως εὐρισκόμεθα παρ' αὐτοῦ. 12.1252 Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ τοὺς μὲν ταχυτάτους καταλήψεται, τοὺς δὲ δυνατωτάτους καταλύσει. Εὐρεθείῃ δὲ πολεμοῦσα ἢ τιμωρουμένη, κατὰ τό· «Πολεμεῖ Κύριος χεὶρὶ κρυφίᾳ ἐπὶ τὸν Ἀμαλέκ.» Θήσεις αὐτοὺς ὡς κλίβανον πυρὸς, κ. τ. ἐ. Τοῦτο περὶ πονηρευομένων φησί· κλίβανος γὰρ εἰσι πυρὸς, ἐπεὶ ἐθερμάνθησαν ὡς κλίβανος αἱ καρδίαι αὐτῶν. Καὶ εἴρηται δὴ που· «Πάντες μοιχεύοντες, ὡς κλίβανος αἱ καρδίαι αὐτῶν.» Κύριος ἐν ὀργῇ αὐτοῦ συνταράξει αὐτούς, κ. τ. ἐ. Ταράττονται δὲ ἐπὶ προσδοκίᾳ τιμωρίας, οὐχ ἀπλῶς πάντες, ἀλλ' οἱ δι' ἡδονὴν κακοὶ, καὶ δοξάζοντες τὰ ψευδῆ. «Καὶ καταφάγεται αὐτούς πῦρ,» ἐπειδὴ εἰσι ξύλα, χόρτος, καλάμη. Τὸν καρπὸν αὐτῶν ἀπὸ γῆς ἀπολείς, καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπὸ υἰῶν ἀνθρώπων, κ. τ. ἐ. Οὐ τὴν οὐσίαν, ἀνώλεθρος γὰρ, ἀλλὰ τὴν ποιότητα καθ' ἣν ἐβλάστησε ξύλα, χόρτον, καλάμην, τὰ πονηρὰ ἔργα· ἢ καὶ ὅπερ οἱ κακοὶ καὶ δυσσεβεῖς κατέβη λον σπέρμα, ὅπερ ἀφανίζει ὁ Θεὸς ἀπὸ τῶν υἰῶν τῶν ἀνθρώπων. Εὐεργεσία δὲ ἔστιν ἐκπεσεῖν ἀμαρτιῶν καὶ ἐννοιῶν πονηρῶν. Σπέρμα γὰρ ἀμαρτίας λογιζομένης πονηρός. Ὅτι ἔκλιναν εἰς σὲ κακὰ, διελογίσαντο βουλήν ἣν οὐ μὴ δύνωνται στήσαι, κ. τ. ἐ. Διὰ πάντων οἱ φαῦλοι καταστραφέντες ἀδυνάτοις ἐπιχειροῦσι. Διαλογίζονται γὰρ ἐπιβουλευτικὴν κατὰ τοῦ βλάβην μὴ ὑπομένοντος. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰς ὃν θέλει ἕκαστος τῶν πονηρῶν κακοποιεῖν, κλίνει τὰ κακὰ, ἢ εἰς ὃν ἀδικεῖ, ἢ εἰς ὃν ἀσεβεῖ. Τοῦ αὐτοῦ. Τότε κλινόμεθα, ὅτε παρὰ φύσιν κινούμεθα. Ὅτι θήσεις αὐτοὺς νῶτον· ἐν τοῖς περιλοίποις σου ἐτοιμάσεις τὸ πρόσωπον αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Μετὰ τίθεσθαι τοὺς μισοῦντας τὸν Κύριον ὡς κλίβανον πυρὸς εἰς καιρὸν τοῦ προσώπου αὐτοῦ, καὶ συνταράσσεσθαι αὐτούς ὑπὸ Κυρίου ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ, καὶ ἡνίκα καταφάγεται αὐτούς πῦρ, καὶ ἀπολέσει ὁ Κύριος τὸν καρπὸν αὐτῶν ἀπὸ γῆς, ἐπεὶπερ οὐ πνεύματος καρπὸς ἦν· καὶ ἐπὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν ἀπολέσει ἀπὸ υἰῶν ἀνθρώπων (ἔκλιναν γὰρ οἱ μισοῦντες τὸν Κύριον κακὰ εἰς αὐτόν, καὶ διελογίσαντο βουλὰς, ἃς στήσαι οὐ δύνανται)· καὶ ἐπὶ μετὰ ταῦτα θῆ αὐτοὺς φεύγοντας νῶτον, τότε ἐτοιμάσει τὸ πρόσωπον αὐτῶν ἐν τοῖς περιλοίποις, ἵνα καὶ ἐν τούτοις μετὰ τοὺς τοσοῦτους ἀνέσεως τύχῃ, καὶ θεωρήσωσι. Ὑψώθητι, Κύριε, ἐν τῇ δυνάμει σου· ἄσομεν καὶ ψαλοῦμεν τὰς δυναστείας σου, κ. τ. ἐ. Εἰ δυνάμις Θεοῦ ὁ Χριστὸς, ὑψούμενος ἐν τῇ δυνάμει ἑαυτοῦ ὁ Κύριος, ἐν Χριστῷ ὑψοῦται. Ἄδει δὲ 12.1253 τις θεωρῶν, καὶ ψάλλει κατ' ἀρετὴν ἐνεργῶν. Δεῖ δὲ καὶ θεωρεῖν τὰς δυναστείας αὐτοῦ, καὶ κατὰ ταύτας πράττειν. ΨΑΛΜΟΣ ΚΑ΄. Ὁ Θεὸς, ὁ Θεός μου, πρόσχες μοι· ἵνα τί

ἔγκα τέλιπές με, κ. τ. έ. Αὕτη ἡ φωνή τοῦ Κυρίου Χριστοῦ, τῷ σταυρωῦ
 προσηλωμένου, καὶ ἄλλως δὲ τυποῖ τὸ ἡμέτερον πάθος. Ἡμεῖς γὰρ ἤμεν οἱ ἔγκα
 ταλελειμμένοι καὶ παρεωραμένοι πρότερον· εἶτα νῦν προσειλημμένοι καὶ
 σεσωσμένοι τοῖς τοῦ ἀπαθοῦς πάθεσιν, ὡσπερ τὴν ἀφροσύνην ἡμῶν καὶ τὸ πλημ
 μελές οἰκειούμενος, διὰ τῶν ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ φησι· «Μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου
 οἱ λόγοι τῶν παραπτωμάτων μου.» Ὡς ἔλεγε· Μακρὰν με ποιοῦ σι τῆς σωτηρίας αἰ
 ἁμαρτίαι. Σὺ δὲ ἐν ἀγίῳ κατοικεῖς ὁ ἔπαινος τοῦ Ἰσραήλ, κ. τ. έ. Ἐντεῦθεν
 μανθάνομεν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ ἔπαινος μακρὰν τοῦ Ἰσραήλ. Ἐγὼ
 δὲ εἶμι σκώληξ καὶ οὐκ ἄνθρωπος, κ. τ. έ. Ὁ σκώληξ οὐκ ἐκ συνδυασμοῦ γεννᾶται,
 ἀλλ' ἀπὸ ξύλου, καὶ κατεσθίει ξύλα, χόρτον, καλάμην. Τάχα καὶ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ
 ἐστὶ καταναλίσκων τὴν μοχθηρὰν καὶ εὐπρηστον ὕλην. Εἰ δὲ ξύλα καὶ αἰ λογικαὶ
 ὀνομάζονται φύσεις· «Σὲ» γὰρ, φησὶν, «ἐξήλωσαν πάντα τὰ ξύλα τοῦ παραδείσου,»
 ἐν δὲ ταῦταις πέφυκε γεννᾶσθαι Χριστὸς ὡς σοφία, καὶ δικαιοσύνη· καλῶς ὁ
 Χριστὸς ὀνομάζεται σκώληξ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ξύλοις γενόμενος. Ἀλλὰ καὶ ὡς
 σκώληξ δὲ λεαρ γέγονε τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· καὶ εὐρίσκεται μὲν τῷ
 σοφῷ εὐθύς, τῷ δὲ ἄφρονι σκολιός. Γίνεται δὲ καὶ ἡμῖν ἁμαρτάνουσι σκώληξ, τὴν
 συνείδησιν ἡμῶν διελέγχων καὶ κατατρώγων. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐκσπᾶσας με ἐκ γαστρὸς, ἡ
 ἐλπίς μου ἀπὸ μαστῶν τῆς μητρὸς μου, κ. τ. έ. Θεὸν γὰρ γενόμενον ὁ Πατὴρ
 ἐμαιεύσατο· οἱ μαι δὲ καὶ μόνον τῶν εἰς γένεσιν ἐληλυθόντων, ἐπεὶ καὶ μόνος ἐξ
 ἀγίου Πνεύματος ἦν. Εἰ δὲ ἐλπίζειν ἦδει ἔτι γαλακτοδοτούμενος τελειότητι, πρὸς τὸ,
 «ἐκ σπᾶσας με,» λεχθείη ἂν, ὅτι καὶ ἵνα μὴ ἐξέλθῃ τῆς γαστρὸς, ἐπεβουλεύετο καὶ
 ἐκωλύετο, ὡς δεῖσθαι τοῦ Θεοῦ ἐκσπῶντος αὐτὸν ἀπὸ γαστρὸς. Τάχα δὲ καὶ πάντα
 τὸν γεννώμενον ἀόρατός τις δύναμις ἐκσπᾶ ἀπὸ τῆς γαστρὸς· ἀγία μὲν, ὡς τὸν
 Παῦλον ἀφοριζόμενον ἐκ κοιλίας μητρὸς· χείρων δὲ, ὡς τοὺς ἀπηλ. λοτριωμένους
 ἀπὸ μήτρας ἁμαρτωλοῦς. Μόνον δὲ τὸν Σωτῆρα αὐτὸς ἐξέσπασεν ὁ Πατὴρ ἀπὸ τῆς
 γαστρὸς, ὡστε αὐτὸν τοῦ ἐξαιρέτου αἰσθανόμενον εἰρηκέναι τό. «Ὅτι σὺ εἶ ὁ
 ἐκσπᾶσας με ἐκ γαστρὸς·» τῶν ἄλλων ἀνθρώπων οὐκ ἐκσπασμένων, ἀλλ' ἐξερχομέ
 νων· «Ἐξῆλθε» γὰρ, φησὶν, «ὁ Ἡσαῦ ὡσεὶ δора δασύς.» Διὰ τοῦτο δὲ μόνος οὐ
 γέγονεν ἐν τῇ τῶν 12.1256 νηπίων ἀνοίᾳ καὶ καταστάσει· ἔτι γὰρ μαστοῦς μητρὸς
 διὰ τὸ σῶμα θηλάζων ἐλπίζειν ἦδει ἐπὶ τὸν ἐκ σπᾶσαντα αὐτὸν ἐκ γαστρὸς· πάντες
 γὰρ ἄνθρωποι γενόμενοι πρότερον τῇ κακίᾳ προσέρχονται· ὁ δὲ Κύριος ἡμῶν, καθὼς
 φησὶν Ἡσαΐας, «πρὶν ἢ γνῶναι αὐτὸν ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἀπειθεῖ πονηρία τοῦ ἐκ
 λέξασθαι τὸ ἀγαθόν.» Τὸ δὲ περὶ Ἰωάννου μέντοιγε «σκιρτῶντος ἐν ἀγαλλιάσει»
 συνεξετάσεις τούτοις, καὶ τὰ περὶ Ἰακώβ «ἐν τῇ κοιλίᾳ πτερνίζοντος τὸν ἀδελφὸν
 αὐτοῦ,» καὶ τὰ περὶ Ἰερεμίου «πρὶν ἐξελθεῖν ἐκ μήτρας ἀγιασθέντος.» Ἡ ἐλπίς μου
 ἀπὸ μαστῶν τῆς μητρὸς μου, ἐπὶ σὲ ἐπερρίφην ἐκ μήτρας, κ. τ. έ. Ἐνὼς ἤλπι
 σεν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεόν, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ μαστῶν τῆς μητρὸς· ὁ δὲ Χριστὸς πρὶν ἢ
 γνωσθῆναι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἐξελέξατο τὸ ἀγαθόν· ὡστε καλῶς οὗτος λέγεται
 ἠλπικέναι ἀπὸ μαστῶν τῆς μητρὸς. «Οὐκ ἔστι γὰρ, φησὶν, ἄνθρωπος, ὃς ζήσεται, καὶ
 οὐχ ἁμαρτήσῃ.» Ἀπὸ γαστρὸς μητρὸς μου Θεὸς μου εἶ σὺ, κ. τ. έ. Ἡ ἐπεὶ ἅμα τῷ
 γεννηθῆναι ἠύχετο, τάχα καὶ πρὶν γεννηθῆναι· ἦν γὰρ συνετώτερος Ἰωάν᾽ ἐν κοιλίᾳ
 κήτους εὐχομένου. Μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι θλίψις ἐγγύς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ βοηθῶν,
 κ. τ. έ. Τάχα τὸ, «θλίψις ἐγγύς,» ἔλεγεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ κρεμάμενος, ἀναφῆρων ἐπὶ
 τὰς ἐν ἄδου πρὸς τὰς ἐκεῖ δυνάμεις περιστάσεις. Λέγει δὲ ταῦτα, οἶονεὶ οὐδενὸς τῶν
 ἀγγέλων αὐτῷ βοηθοῦντος. Οὐ γὰρ ἐτόλμησέ τις αὐτῶν ἕως ἐκεῖ συγκαταβῆναι.
 Περιεκύκλωσάν με μόσχοι πολλοὶ, ταῦροι πίο νες περιέσχον με, κ. τ. έ. Ἀνάγκαις δὲ
 ταῦτα καὶ ἐπὶ τοὺς νοητοὺς δαίμονας, καὶ μόσχους νοήσεις τὰς ἐνεργούσας γήϊνα
 πονηρὰς δυνάμεις, διὰ τὸ γεωπόνον εἶναι τὸ ζῶον· ταύρους δὲ πίονας διὰ τὸ
 πολυμαθὲς τῆς κακίας τὰς τῶν ἀπατηλῶν ῥημάτων προῖσταμένας δυνάμεις καὶ δι'

αὐτῶν τοὺς ἀνθρώπους κερατιζούσας· λέοντα δὲ τὸν διάβολον ὠρυόμενον καθ' ἡμῶν, καὶ πολλοὺς καθαρπάζοντα, ἀφ' οὗ λέοντος ἐξέσπασεν ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς δύο σκέλη καὶ λοβὸν ὠτίου, διὰ παρακοῆς μὲν καταπίνοντος τὸ οὖς τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, διὰ δὲ τῶν σκελῶν τὴν πορείαν αὐτῆς. Τοῦ αὐτοῦ. Ζητήσεις δὲ ἀπὸ τοῦ, «Περιεὺ κλωσάν με μόσχοι πολλοί,» πότερον τὰ μὲν λέγεται πρὸ τῆς ἐξόδου, τὰ δὲ περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐξοδον, ἢ πάντως περὶ τῶν μετὰ τὴν ἐξοδον. Καὶ εἰκὸς γε ὅτι ἐώρα περιεστηκυίας δυνάμεις βουλομένας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ παραλαβεῖν, καὶ καταβιβάσαι ἐν σκυθρωποτέροις χωρίοις. 12.1257 Ὡσεὶ ὕδωρ ἐξεχύθη, καὶ διεσκορπίσθη πάντα τὰ ὀστᾶ μου, κ. τ. ἐ. Ὡστᾶ τῆς σοφίας τὰ ἅγια δόγματα τῆς Ἐκκλησίας ἐστίν, ἅπερ ἐν τῷ Πάσχα τοῖς Ἰουδαίοις μὴ συντρίβειν νενομοθέτηται· «Ὅστοῦν» γὰρ, φησὶν, «οὐ συντρίψετε αὐτοῦ.» Ἐκχεῖται δὲ ὡσεὶ ὕδωρ λόγος ὑπὸ τῶν πρεσβευόντων αὐτὸν ὕδαρως, καὶ ὑπὸ τῶν εἰς οὐκ ἐπιτήδεια σκευὴ λαλούντων αὐτὸν, καὶ ἐκχεόντων· διασκορπίζεται δὲ πάντα τὰ ὀστᾶ τοῦ λόγου ὑπὸ τῶν μὴ σωζόντων αὐτοῦ τὸ ὕψος, ἀλλὰ τὴν ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀρμονίαν αὐτοῦ διαλυόντων, ὥστε εἶναι παρὰ μὲν τῶδέ τινα τόδε ὀστέον αὐτοῦ, παρὰ τῶδέ τινα ἕτερον, καὶ ἕτερον παρ' ἐτέρω. Ὁ δὲ ἐν τῷ τελείῳ Θεὸς συνάγει ὀστοῦν πρὸς ὀστοῦν, καὶ ἀρμονίαν πρὸς ἀρμονίαν ἐκ τοῦ ὄντος Ἰσραήλ. Ἡ κατὰ τὸ, «Ἐλέησόν με, Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὰ ὀστᾶ μου,» ἐστὶ τινα τῆς ψυχῆς νοητὰ ὀστᾶ. Καὶ εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με, κ. τ. ἐ. Οὐκ εἰς θάνατον, ἀλλ' εἰς χοῦν θανάτου κατήχθη ὁ Χριστός· οὐ γὰρ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ἄδου κατελήφθη, καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ οὐκ οἶδε διαφθοράν. Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κλῆρον, κ. τ. ἐ. Ἰουδαῖοι μὲν τὸν γραπτὸν νόμον τηροῦντες καὶ τὰ αἰσθητὰ ἱμάτια τοῦ Λόγου διαμερίζονται· ἡμεῖς δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ λόγου φυλάσσομεν, τὰ νοητὰ ἱμάτια τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν διαμεριζόμεθα, εἰς Χριστὸν βαπτιζόμενοι, καὶ αὐτὸν ἐνδύμενοι ὡς σοφίαν καὶ ἀλήθειαν καὶ δικαιοσύνην. Ῥῦσαι ἀπὸ ῥομφαίας τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Ἡ δυναμένη τὴν ψυχὴν πληξαι ῥομφαία νοητὴ ἄρα ἐστὶ, περὶ ἧς εἴρηται· «Καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία.» Ῥομφαία τοίνυν ἐστὶ ψεκτὴ πειρασμὸς εἰς ἀπιστίαν Θεοῦ προσκαλούμενος τὴν ψυχὴν, ἢ γνῶσις ψευδῶνυμος, ἢ λογισμὸς ἀκάθαρτος εἰς ἀμαρτίαν ἐφελκόμενος τὴν ψυχὴν· ὅπερ συμβαίνει τοῖς τὴν πρακτικὴν κατορθοῦν βουλομένοις. Καὶ ἐκ χειρὸς κυνὸς τὴν μονογενῆ μου, κ. τ. ἐ. Τὰ ἐκ τούτου τοῦ κυνὸς γεννώμενα καὶ αὐτὰ κυνάρια ὀνομάζεται, περὶ ὧν εἴρηται· «Οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις. Διηγῆσομαι τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, κ. τ. ἐ. Ταῦτα οἶονεὶ ἀναστάντος ἐκ νεκρῶν ὑπ' αὐτοῦ λέγεται, καὶ ἐπακουσθέντος ἐφ' οἷς προσῆύξατο. Παρὰ σοῦ ὁ ἔπαινός μου ἐν Ἐκκλησίᾳ μεγάλῃ, κ. τ. ἐ. «Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου,» τουτέστιν οὐκ ἐν εὐγενείᾳ οὐδ' ἐν πλούτῳ, ἀλλ' ἐν σοφίᾳ καὶ δικαιοσύνῃ. Φάγονται πένητες καὶ ἐμπλησθήσονται, καὶ 12.1260 αἰνέσουσι Κύριον οἱ ἐκζητοῦντες αὐτὸν, κ. τ. ἐ. «Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς.» Μνησθήσονται καὶ ἐπιστραφήσονται πρὸς Κύριον πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Μετὰ τὴν γνῶσιν ἡ λήθη, καὶ μετὰ τὴν λήθη ἡ μνήμη. Καλῶς τε, «μνησθήσονται,» τέθεικεν· ὑπὸ τοῦ Θεοῦ γὰρ τὸ εἶναι δεξάμενοι, τοῦ δημιουργήσαντος μνησθήσονται, καὶ μνησθέντες ἐπιστραφήσονται, οὐχ ἐν ἔθνος, ὡς εἴρηται, οὐδὲ δύο, ἀλλὰ πάντα τὰ πέρατα τῆς γῆς, τῷ τῆς θεογνωσίας φωτὶ φωτιζόμενα. Ὅτι τοῦ Κυρίου ἡ βασιλεία, καὶ αὐτὸς δεσπότης τῶν ἐθνῶν, κ. τ. ἐ. Δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν ἄχρις ἂν θῆ πάντας τοὺς ἐχθρούς αὐτοῦ ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Ὡσεὶ ἔλεγεν, ὅτι πάντες ἄδικοι γενόμενοι δίκαιοι, παυσάμενοι τοῦ γενέσθαι γήϊνοι καὶ φθαρτοί. Καὶ ἡ ψυχὴ μου αὐτῷ ζῆ, κ. τ. ἐ. Μόνω ἡ ψυχὴ τοῦ Θεοῦ ζῆ τῷ Θεῷ, τὴν γνῶσιν ἔχουσα οὐ μόνον τῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἀναγγελήσεται τῷ Κυρίῳ γενεὰ ἡ ἐρχομένη, κ. τ. ἐ. «Γενεὰ πορεύεται καὶ γενεὰ ἔρχεται.» «Γενεὰ» δὲ «σοφίας» ἐστὶ κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶνα «φόβος Κυρίου καὶ πλοῦτος καὶ δόξα καὶ ζωή.»

ΨΑΛΜΟΣ ΚΒ'. Κύριος ποιμαίνει με, καὶ οὐδέν με ὑστερήσει, κ. τ. έ. Ὡσπερ τὸ πρόβατον τρέφεται χλόη καὶ ὕδατι, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ζωοποιεῖται πράξει καὶ γνώσει. Τὴν ψυχὴν μου ἐπέστρεψεν· ὠδήγησέ με ἐπὶ τρίβους δικαιοσύνης, κ. τ. έ. Εἴ ἔστι τρίβος δικαιοσύνης, ἔστι καὶ σωφροσύνης καὶ ἀγάπης καὶ ἐγκρατείας, δι' ὧν εἰσέρχεται τις εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐὰν γὰρ καὶ πορευθῶ ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου, οὐ φοβηθήσομαι κακὰ, ὅτι σὺ μετ' ἐμοῦ, κ. τ. έ. Ἐντεῦθεν ὁ λόγος οὐ περὶ Θεοῦ, ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεόν. Οὐ ταυτὸν δέ ἐστι πορεύεσθαι ἐν μέσῳ σκιᾶς θανάτου τῷ καθῆσθαι ἐν σκιᾷ θανάτου· ὁ μὲν γὰρ καθεζόμενος ἴδρυται ἐν αὐτῇ, καὶ βέβαιός ἐστιν ἐν τῷ κακῷ, καὶ ἐν τῇ σκιᾷ τοῦ θανάτου· διὰ τοῦτο ἐν σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ δεῖται ἐλέου, ἵνα ἀνατείλῃ αὐτῷ φῶς· ὁ μὲντοιγε μὴ καθεζόμενος, ἀλλὰ παρατρέχων, διὰ μὲν μέσου σκιᾶς θανάτου ὀδεύων, οὐχ ἔστηκώς δέ, ἀλλὰ παρατρέχων δι' αὐτῆς τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου, οὐ μόνος περιπατεῖ· Κύριος γὰρ αὐτῷ συνοδεύει. Ποῦ δὲ γέγραπται περὶ τῆς καθίσεως τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου· «Καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.» Ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου, αὐτὰ με παρεκάλεσαν, κ. τ. έ. Ὅτι ἡ ράβδος ἐπὶ τῶν 12.1261 μαστίγων καὶ τῶν κολάσεων εἴρηται, μαρτυρῆσει αὐτῇ ἡ Γραφὴ λέγουσα· «Ἐὰν ἐγκαταλείπωσιν οἱ υἱοὶ μου τὸν νόμον μου, καὶ τοῖς κρίμασί μου μὴ πορευθῶσιν· ἐὰν τὰ δικαιώματά μου βεβηλώσωσι, καὶ τὰς ἐντολάς μου μὴ φυλάξωσιν, ἐπισκέψομαι ἐν ράβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐν μαστίξῃ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, τὸ δὲ ἔλεός μου οὐ μὴ διασκεδάσω ἀπ' αὐτῶν» ὥστε εἰ ἡμαρτες καὶ βλέψεις ράβδον Θεοῦ ἐπικειμένην σοι, ἴσθι, ὅτι τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ οὐ διεσκέδασται ἀπὸ σοῦ. Εἰ δὲ ἡμαρτες, καὶ οὐδαμοῦ ράβδος, οὐδὲ μαστίξ, φοβοῦ· οὐ παραδέχεται σε ὁ Θεὸς «ὁ μαστιγῶν πάντα υἴὸν ὃν παραδέχεται.» Τοιαῦτα λέγεται περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, ὅτε οὐ μαστιγοῦνται· «Ἐμοῦ δὲ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνά νευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν, καὶ στερέωμα ἐν τῇ μαστίγῃ αὐτῶν. Ἐν κόποις ἀνθρώπων οὐκ εἰσὶ, καὶ μετὰ ἀνθρώπων οὐ μαστιγωθήσονται. Διὰ τοῦτο ἐκράτησεν αὐτοὺς ἡ ὑπερηφανία· περιεβάλοντο ἀδι κίαν καὶ ἀσέβειαν αὐτῶν. Ἡ ράβδος σου καὶ ἡ βακτηρία σου.» Ἀρκεῖ ράβδος· τί ποιεῖ βακτηρία; ἐὰν ἦς πρόβατον ἁμαρτωλὸν, ράβδῳ πληγήσῃ· ἐὰν ἦς ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς, βακτηρία· διὰ τοῦτο ἐπὶ τοῦ τῶν οὐ ράβδος, ἀλλὰ βακτηρία ὠνομάσθη παρὰ τῷ Σολομῶντι ἐν ταῖς Παροιμίαις· «Ὁ φειδόμενος τῆς βακτηρίας μισεῖ τὸν ἑαυτοῦ υἴον.» Ταῦτα οὖν παρακαλεῖ τὸν τυπτόμενον καὶ τὸν κολαζόμενον, πεπεισμένον, ὅτι μαστιγοῖ ὁ Θεὸς πάντα υἴον ὃν παραδέχεται. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡσπερ ράβδος παιδεύει, οὕτω πρακτικὴ μετροπαθεῖν ἐκδιδάσκει· καὶ ὡσπερ βακτηρία ἀναπαύει, οὕτω καὶ γνώσις εὐφραίνει. Βακτηρία τὸ ἰσχυρόν. Βούλεται οὖν εἰπεῖν, ὅτι, Ἡ βασιλεία σου ἡ κραταιὰ τῆς παρακλήσεώς μοι ταύτης ἐγένετο χορηγός. Ἡτοίμασας ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐξ ἑναντίας τῶν θλιβόντων με, κ. τ. έ. Τί βούλεται τὸ, «ἐξ ἑναντίας τῶν θλιβόντων με;» Ἐχει τι μυστήριον ἀπόρρητον, ἵνα τις εὐχῆται θλίβεσθαι. Ἐπινόει μοι ὡσπερ ἐπὶ τῶν ἀγώνων τῶν μεγάλων ἄθλους ἐπικειμένους καθ' ἕκαστον ἀγώνισμα, οὕτως καθ' ἐκάστην θλίψιν, ἠνίκα ἂν τὸ θλίβον παρῆ, καὶ αἱ θλίβουσαι δυνάμεις αἰ ἀντικείμεναι, νόει ἠτοιμασμένην τράπεζαν πνευματικὴν καὶ νοητὴν, διὰ ταύτην τὴν θλίψιν. Ὅσακις γοῦν ἐὰν θλιβῆ, τσαυτάκις καὶ τράπεζά σοι παρατίθεται πνευματικὴ. Μόνον ἔχε ὀφθαλμοὺς τοὺς βλέποντας τράπεζας μου, ἵν' εὐχαριστῶν λέγοις μετὰ τοῦ Ἀποστόλου· «Οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν ταῖς θλίψεσιν.» Ἐν ἀρχαῖς δὲ ἐφάσκομεν τὸν ἐκ προκοπῆς ὄντα κατασκηνοῦν εἰς τόπον χλόης. Ἐπεὶ οὖν ὁ προκόπτων κἂν ἐπὶ τὸ τέλος φθάσειεν, οὐκέτι μείνας πρόβατον, ἀλλὰ λογικὸς ἀναδειχθεὶς, τράπεζαν λογικῶν τροφῶν ἠντρεπισμένην ἔχει ὑπὸ Κυρίου. Τῷ γὰρ Κυρίῳ τυγχάνοντι ἡ σοφία ἐτοιμάσει τὴν ἑαυτῆς τράπεζαν, ἐφ' ἧς τὰ ἴδια θύματα παρέχεται. Εὐχαριστῶν οὖν φησι· «Ἡτοίμασας ἐν 12.1264 ὠπιόν μου τράπεζαν,»

οὐκέτι εἰσαγωγικὴν καὶ ἠθικὴν διδασκαλίαν καθὰ πρότερον, ἀλλὰ μυστικὴν καὶ τὴν τῆς ἀληθείας θεωρίαν. Ἐπίστησον δὲ, εἰ καὶ ὅσον τίς ἐστὶν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, δι' ἐσόπτρου καὶ δι' αἰνίγματος βλέπων, πρόβατόν ἐστιν ὑπὸ ποιμένι ἀγόμενον· με ταβὰς δὲ ἐπὶ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον προσβαλὼν τῇ ἀληθείᾳ, πνευματικῇ προσβαλεῖ τραπέζῃ, κατὰ τό· «Κἀγὼ θήσομαι ὑμῖν Διαθήκην, ἐσθίειν καὶ πίνειν ἐπὶ τῆς τραπέζης τοῦ Πατρὸς ἐν τῇ ἀληθείᾳ.» Ὅθεν καὶ τό· «Ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε,» καὶ τὰ ἐξῆς. Τὸ δὲ, «ἐνώπιόν μου,» δηλοῖ πεφανερῶσθαι καὶ ἐγνωσθῆναι μου τὴν τράπεζαν ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων με πολλῶν ἐχθραίνειν μοι βουλομένων. Καὶ διὰ τῶν θλιβόντων με ἐξανίστασθαι με ἰσχυρῶς πρὸς αὐτοὺς ὁ Κύριος θέλων, ἠτοίμασεν ἐνώπιόν μου τράπεζαν, ἐν ἣ ἐπίκειται στερεὰ τροφή, ἵνα, ταύτης ἀθλητικῶς ἐμφορηθεῖς, ἀντιστῆναι γενναίως πρὸς τοὺς θλίβοντας δυνηθῶ. Οὐ δὲ ἀπὸ Κυρίου λιπαίνεται ἐν ἐλαίῳ ἢ κεφαλῇ, ἐρεῖ· «Ἐλαίον δὲ ἀμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου,» ὡς ἀπὸ Θεοῦ χριόμενος ἐλαίῳ ἀγαλλιάσεως Χριστός. Οἶμαι δὲ, ὅτι καὶ νη στεύων, οὕτως ἀλείφεται τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπον νίπεται. Καὶ ἐπεὶ μὴ μόνον τράπεζαν ἠτοίμασεν ἢ σοφία, ἀλλὰ καὶ κράτος ἐκέρασε τὸν ἑαυτῆς οἶνον, ἐξ αὐτῆς γεγεννημένον ἀμπέλου ἀληθινῆς, ἐκέρασε δὲ τοῦτον τὸν οἶνον, καταμίξασα τὰ θεῖα νοήματα λέξεσιν ἀνθρωπίναις, ἐκ τοῦ τοιούτου κρατῆρος μερίζουσα ἐκάστῳ δίδωσι ποτήριον, ὅπερ ποτῆριον κράτιστον ὄν, τουτέστι τίμιον καὶ ἐξαιρετόν, τοῦ λαβόντος λέγεται. Τοῦ αὐτοῦ. Πρότερον μὲν ὡς ποιμὴν ὁ Χρὶς τὸς ποιμαίνει τὰ πρόβατα· νῦν δὲ λοιπὸν ὡς φίλος καλεῖ τοὺς φίλους ἐπὶ τὴν τράπεζαν. «Οὐκέτι» γὰρ, φησὶν, «ὑμᾶς καλῶ δούλους, ἀλλὰ φίλους.» Καὶ δούλους μὲν ποιεῖ φόβος Θεοῦ· φίλους δὲ γνώσις μυστηρίων Θεοῦ. Τράπεζαν ἐνταῦθα τὴν ἀθανασίαν λέγει. Τὸ δὲ, «ἐξ ἐναντίας τῶν θλιβόντων με,» ἀντὶ τοῦ, ἀκόντων τῶν ἐπιβουλεύοντων. Οὐ γὰρ ἐβούλοντο τυχόν οἱ Βαβυλώνιοι ἀπολυθῆναι αὐτούς· ὁ δὲ Κύριος, ἐπικρατέστερος γενόμενος, ἀφήκεν αὐτοὺς τῆς αἰχμαλωσίας. Καὶ τὸ ἔλεός σου καταδιώξεται με πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, κ. τ. ἐ. Τίς ἐστὶν ὁ καταδιώκων ἔλεος, ἢ περὶ οὗ φησὶν ὁ Ἀπόστολος· «Ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις;» Ὁ καταδιώκων ἔμψυχός σε ἔλεος διώκει, οὐς μὲν καταλαμβάνει, οὐς δὲ οὐ. Τοὺς πάνυ φεύγοντας οὐ καταλαμβάνει· τοὺς δὲ ἔλαττον κρατεῖ, ἵνα ἐλεήσῃ. Οὐ μόνον δὲ ἔλεος καταδιώκει, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ποιεῖ, «τὸ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου εἰς μακρότητα ἡμερῶν.» Μῆκος γὰρ χρόνου, καὶ ἔτι ζωῆς, ἐν δεξιᾷ τῆς σοφίας· 12.1265 ἡμέραι δὲ ζωῆς φωτισμοὶ εἰσι διάφοροι τῆς ἀληθείας. ΨΑΛΜΟΣ ΚΓ'. Τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ, κ. τ. ἐ. Ὅρα δὲ καὶ οὕτως, εἰ μὴ πάντες ἄνθρωποι μερὶς Κυρίου, καὶ οὐχ ἀπλῶς ἀκουστέον τοῦ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν οἰκουμένην εἶναι τοῦ Κυρίου, εἰ μὴ ἄρα διὰ τὴν κλῆσιν τὴν ἀπὸ πάντων τῶν ἔθνων τοῦτο προφητεύεται. Τοῦ αὐτοῦ. Πρὸ τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ μόνον ἦν ὁ Θεός· ἐξ οὗ δὲ Χριστὸς ἐπεδήμησε, τοῦ Κυρίου πᾶσα ἡ γῆ. Καὶ πρὶν μὲν τῆς Χριστοῦ ἐπιδημίας οὐκ ἦν εὐρεῖν ἐν πάσῃ τῇ γῇ πλήρωμα, ἀλλ' ἦν τὰ πλεῖστα τῆς γῆς, εἰ δεῖ οὕτως εἰπεῖν, κενότης· ὅτε δὲ Χριστὸς ἐπεδήμησε, πολλοὶ εἴποιεν ἂν τῶν πεπιστευκότων ἐκ τῶν ἔθνων· «Ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ πάντες ἡμεῖς ἐλάβομεν» καὶ διὰ τοῦτο αὐτοῦ εἶναι πλήρωμα. Οὐ γὰρ οἱ κενοὶ τῆς κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον πολιτείας πλήρωμα εἶεν Χριστοῦ. Οὐ μόνον δὲ ἡ γῆ καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἡ οἰκουμένη. Ἐν ἐρήμῳ κατοικεῖ ὁ ἀμαρτωλὸς, ὁ δὲ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τυγχάνων τῇ πεπληρωμένῃ τῆς ἀγίας Τριάδος, οὗτος κατοικεῖ τὴν οἰκουμένην, ἣτις ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία, ἐπὶ θαλασσῶν τῶν πειρασμῶν ὑπὸ Κυρίου θεμελιουμένη, καὶ ἐν αὐτοῖς νικῶσα, ἵνα μετὰ τοῦτο ποτιζομένη ἐπὶ ποταμοῦ ἐτοιμασθῇ. Τίς ἀναβήσεται εἰς τὸ ὄρος τοῦ Κυρίου, καὶ τίς στήσεται ἐν τόπῳ ἀγίῳ αὐτοῦ; κ. τ. ἐ. Σύγκρινον δὲ ταῦτα τῷ, «Κύριε, τίς παροικήσει

ἐν τῷ σκηνώματί σου;» καὶ τὰ ἐξῆς· καὶ ὄρα, ὅτι ἐκεῖ μὲν πρότερον παροικήσει ἐν σκηνώματι Κυρίου ὁ τοιόσδε, ἔπειτα κατασκηνώσει ἐν ὄρει ἁγίῳ αὐτοῦ· ἐνθάδε δὲ πρότερον ἀναβήσεται εἰς ὄρος Κυρίου ὁ τοιόσδε, δεύτερον δὲ στήσεται ἐν τῷ τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ. Καὶ ὄρος μὲν φησι Κυρίου τὸ τελικὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν Θεὸν Λόγον· σπάνιος γὰρ ὁ πρὸς τὴν ἀκρῶ ρειαν αὐτοῦ διὰ προκοπῆς ἀναβῆναι δυνάμενος· ὁ δὲ τελειωθείς, μηκέτι περαιτέρω χωρεῖν οἴος τε ὢν, ἴσταται βέβαιος καὶ χρηματίζων ἅγιος τόπος Θεοῦ. Ὅπισω γὰρ Κυρίου πορευόμενος ἀναβαίνει, «τῶν ὀπισθεν ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπ'εκτεινόμενος,» τέλος ἔχων ἀγαθὸν τὸ στήναι μετὰ Θεὸν ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ. Εἰ βούλεσθε παράδειγμα λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, Μωϋσῆς ἔστη ἐν τόπῳ ἁγιάσματος τοῦ Θεοῦ· πρὸς ὃν εἶπεν ὁ Θεός· «Σὺ δὲ αὐτοῦ στήθι μετ' ἐμοῦ.» Ἄλλ' ὅτι ζητεῖς ἀγίασμα τοῦ Θεοῦ, ὅπου δεῖ στήναι· «Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου,» λέγουσιν οἱ προφῆται, ἐπεὶ «πέτρα ἦν ὁ Χριστός.» Μάθωμεν δὲ τίς ἐστὶν ὁ τῶν ἐπαγγελιῶν τούτων τευξόμενος. Ἄθῳος χερσὶ καὶ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, κ. τ. ἐ. 12.1268 Πρὸς τὴν ἐρώτησιν ἀποκρίνεται, πρακτικὸν τε τοῦτον εἶναι καὶ θεωρητικόν. Ἄλλα καὶ πολλοὶ τὰς μὲν πράξεις ἔχουσι καθαρὰς, δι' ἔπαινον δὲ ἀνθρώπων τοῦτο ποιῶντες, οὐκ εἰσὶ καθαρὸι τῇ καρδίᾳ. Ματαία δὲ ψυχὴ ἢ λογικὴ μὲν οὔσα, τὸ δὲ βλαβερὸν οὐ φεύγουσα, καὶ τὸ ἀγαθὸν αἰρουμένη. Ὁ δὲ τὸ «ναί,» καὶ «οὐ,» φυλάττων ἄνευ δόλου ποιεῖται τὸν ὄρκον, ἄθλον ἔχων εὐλογίαν, καὶ σώσει τοῦτον ὁ Θεὸς ἐλέω καὶ χάριτι. Ὅποιος γὰρ ποτε ἂν ἦ ὁ ἄνθρωπος, ἐλέου χρήζει τοῦ ἀπὸ Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἰούδας ἀνέβη μὲν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, οὐκ ἔστη δὲ ἐν τόπῳ ἁγίῳ αὐτοῦ· οὐ γὰρ ἦν ἀθῳος χερσὶν, οὐδὲ καθαρὸς τῇ καρδίᾳ, ἀλλὰ κλέπτῃς ὢν τὰ βαλλόμενα βαστάζων. Τοῦ αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐπεὶ τινες τὰς μὲν πράξεις ἔχουσι καθαρὰς, οὐκ εἰσὶ δὲ καθαρὸι τῇ καρδίᾳ, προσέθηκε τὸ, «καθαρὸς τῇ καρδίᾳ.» Δεῖ γὰρ τὸν ἐν πράξεσι κατορθοῦντα καὶ καθαρὸν ἐν τῇ γνώσει τυγχάνειν. Αὕτη ἢ γενεὰ ζητούντων αὐτὸν, ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Ἄλλ' οὐδεὶς ζητῶν πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, ἐνθάδε πρόσωπον Θεοῦ ὄψεται· «Οὐ γὰρ ὄψεται ἄνθρωπος ὢν τὸ πρόσωπόν μου, φησὶ, καὶ ζήσεται.» Μεταβάλλειν σε δεῖ, ἵνα ζητῶν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ ἴδῃς αὐτό. Ἀποθέσθαι δεῖ πάντα τὰ ἀνθρώπινα· ἄγγελον ἤδη καὶ Θεὸν γενέσθαι δεῖ· «Μὴ καταφρονήσητε γὰρ, φησὶν ὁ Σωτὴρ, ἐνὸς τούτων τῶν μικρῶν τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ Πατρὸς μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.» Αὕτη οὖν ἢ γενεὰ ζητούντων τὸν Κύριον, ζητούντων τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἀγγέλων ἐστὶ τὸ βλέπειν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ διαπαντὸς, τοῦτο δὲ τὸ πρόσωπον καὶ οἱ ἄνθρωποι ζητοῦσιν ἰδεῖν, ἀγγέλων ἄρα καὶ οἱ ἄνθρωποι γινώσκιν ἐπιζητοῦσιν, εἶγε δυνατὸν ἄρτον ἀγγέλων φαγεῖν τὸν ἄνθρωπον. Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι, καὶ εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεὺς τῆς δόξης. Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης; Κύριος τῶν δυνάμεων, κ. τ. ἐ. Πύλας δὲ λέγει τὰς ἀρετάς· «Ἀνοίξατε γὰρ μοι, φησὶ, πύλας δικαιοσύνης.» Ὡς δὲ δικαιοσύνης ἀνοίγονται πύλαι, οὕτως καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ ἀγάπης καὶ μακροθυμίας, δι' ὧν εἰσέρχεσθαι πέφυκε γινῶσις Θεοῦ, ὡσανεὶ Θεοῦ προηγουμένου αὐτῶν, λύσαντος μὲν τὴν αἰχμαλωσίαν, νικητὰς δὲ ἀποφήναντος τοὺς αἰχμαλώτους. Καὶ εἰσιόντες εἰς πόλιν λαμπρὰν ἐπὶ τῇ τροπαίῳ ἐπιδείξει ἐγκελεύονται οἱ δῆμοι· «Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν.» 12.1269 Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ εἶπεν, Ἀνοίξατε τὰς πύλας ὧν ἠγεῖσθε καὶ τυγχάνετε φύλακες, ἀλλ' «ἄρατε» ὡς γὰρ κατιῶν κλίνας οὐρανοῦς, οὐκ ἀνοίξας κατέβη, τὸν αὐτὸν τρόπον ἀναληφθεὶς, οὐκ ἀνοιχθειῶν τῶν πυλῶν εἰσῆλθεν, ἀλλ' αἰρουμένων. Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι. Ὡς λογικαῖς δὲ ταύταις φησὶ τὸ, «ἐπάρθητε» πνευματικαὶ δὲ εἰσι, καὶ οὐ πρόσκαιροι διὰ τὸ ἄυλον καὶ ἀκήρατον. Κύριος κραταῖος καὶ δυνατὸς, Κύριος δυνατὸς ἐν πολέμῳ, κ. τ. ἐ. «Θαρσεῖτε,» φησὶν ὁ Σωτὴρ, «ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον· νῦν ἄρχων τοῦ κόσμου

τούτου ἐμβληθήσεται ἕξω.» Κύριος δυνάμεων, αὐτός ἐστι οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης, κ. τ. ἐ. Δυνάμεων Κύριον αὐτὸν εἶπον ὡς ἄρχοντα στρατοπέδων. Σημειωτέον δὲ, ὅτι οἱ τὰ Ἑβραίων ἠκριβωκότες φασί· Τὴν «Σαβαώθ» φωνὴν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ κειμένην εἰς Ἑλλάδος φωνὴν οἱ Ἑβδομήκοντα μεταλαμβάνοντες, ὅτε μὲν τὸ, «Κύριος τῶν δυνάμεων,» ὅτε δὲ τὸ, «Κύριος κραταῖος,» ὅτε δὲ τὸ, «παντοκράτωρ,» ἔταξαν. Λέγουσι γοῦν, ὅτι καὶ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ κειμένη τοῦ «Σαβαώθ» ἡ μετάληψις εἰς τὸ, «Κύριος τῶν δυνάμεων,» γέγο νεν. Εἰ δὲ τὸ «Σαβαώθ» ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος κεῖται, ἐρμηνεύεται εἰς τὸ «παντοκράτωρ.» Εἰκότως ἢ «παντοκράτωρ» φωνὴ τοῦ Σωτῆρος κατηγορηθεῖη. Εἰ γὰρ «πάντα δι' αὐτὸν γέγονε,» καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, ἀκολούθως παντοκράτωρ λέγεται. ΨΑΛΜΟΣ ΚΔ'. Αἰσχυνθήτωσαν οἱ ἀνομοῦντες διακενῆς, κ. τ. ἐ. Ἔστι καὶ μὴ διακενῆς ἀνομήσαι. «Ἐγενόμην τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος» αὕτη ἢ ἀνομία οὐ διακενῆς. Στρέψον, Δέσποτα, τὴν αἰσχύνην εἰς τοὺς ἀνομοῦντας ἡμᾶς, οὐδὲν ἡδίκηκόςτας. Τοῦτο γὰρ λέγει «διακενῆς.» Τὰς ὁδοὺς σου, Κύριε, γνώρισόν μοι, καὶ τὰς τρίβους σου δίδαξόν με, κ. τ. ἐ. Ὁ θέλων γινῶναι τὰς ὁδοὺς τοῦ Κυρίου γενέσθω πραῦς· «Δι δάξει» γὰρ, φησὶ, «πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ,» τοὺς καταπαύσαντας τὴν ἐν τῇ ψυχῇ ἄπαυστον μάχην θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας καὶ τῶν τούτοις ὑποβεβλημένων παθῶν. Τὸ, «Γνώρισόν μοι, καὶ δίδαξον,» ἐπὶ πράγματα λέγει. Βούλεται γὰρ εἰπεῖν, ὅτι, Ἐν ἀπολαύσει με κατάστησον τῶν πράξεών σου, τουτέστιν, Ἐπάγαγέ με εἰς τὰ οἰκεῖα· ὅθεν ἐπιφέρει· «Ὁδήγησόν με εἰς τὴν ἀλήθειάν σου.» Ἀμαρτίας νεότητός μου καὶ ἀγνοίας μου μὴ μνησθῆς, κ. τ. ἐ. Ἐφ' οἷς γὰρ ἔτι πλημμελεῖ 12.1272 τις οὐκ ἐξομολογεῖται μετανοῶν· ὡς καὶ τὰ ἐκ νεότητος ἡμαρτημένα καὶ ἡγνοημένα οὐκέτι ἐνεργεῖται τῷ τὴν νεότητα διαβεβηκότι. Λέγει δ' ἂν τις νεότητος καὶ τὸ τοῦ ἡθους ἄστατον, ὅτε τις ἀγνοῶν ἄμαρ τάνει, μέχρι Θεὸς αἴσθησιν τῷ τοιούτῳ χαρίζεται. Εἴρηται γὰρ, «Ἴνα δῶ ἀκάκοις πανουργίαν.» Οὐχ ἀρμόττει δὲ ταῦτα τῷ Δαυΐδ, οὐ μὴδὲν ἀμαρτήματα νεότητος φέρεται, ἀλλὰ πάντας μᾶλλον διδάσκει τοὺς περιπεπωκότας ἀμαρτήμασι νεωτερικοῖς καθάπερ τραύματα παλαιὰ δεικνύναι ταῦτα τῷ δυναμένῳ θεραπεῦσαι διὰ τῆς ἐξομολογήσεως. Κατὰ τὸ ἔλεός σου μνήσθητί μου, ἔνεκεν τῆς χρηστότητός σου, Κύριε, κ. τ. ἐ. Ἄνθρωποι μὲν μνημονεύοντές τινων, τὰς τῶν προεγνωσμένων φαντασίας ἀνακινουσὶν ἐν ἑαυτοῖς· Θεὸς δὲ μνημονεύων λογικῆς φύσεως, ἐν αὐτῇ γίνεται. Τούτου γὰρ λέγεται μεμνησθῆναι ἐν ᾧ χωρεῖ. Χωρεῖ δὲ πρότερον μὲν διὰ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας, ἔπειτα δὲ καὶ διὰ τῆς γνώσεως τῆς ἑαυτοῦ. Χρηστὸς καὶ εὐθύς ὁ Κύριος· διὰ τοῦτο νομοθετῆσαι ἀμαρτάνοντας ἐν ὁδῷ. Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. «Δικαίῳ γὰρ νόμος οὐ κεῖται.» Διὰ γὰρ ταύτην, φησὶ, τὴν αἰτίαν, ἐπειδὴ πρόσσεστιν αὐτῷ καὶ τὸ δίκαιον, νομοθετεῖ ἀμαρτάνουσιν ἐν ὁδῷ, τουτέστιν ὑποστρέφει τοὺς ἀμαρτάνοντας εἶναι εἰς εὐσέβειαν, καὶ περὶ μὲν τοὺς ἀμαρτάνοντας, φησὶν, ἐπιδείκνυται τὸ δίκαιον, περὶ δὲ τοὺς ἄλλους τὴν χρηστότητα, ὅθεν ἐπιφέρει· «Ὁδηγήσει πραεῖς ἐν κρίσει, διδάξει πραεῖς ὁδοὺς αὐτοῦ.» Ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ καὶ ἐλέησόν με, ὅτι μονογενὴς καὶ πτωχὸς εἰμι ἐγώ, κ. τ. ἐ. Ὁ πάντα πράττων καὶ λέγων τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἔνεκεν, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς διαπαντὸς ἔχει πρὸς τὸν Κύριον. Εἴ τις υἰοθεσίας οὐκ ἔλαβε πνεῦμα, οὐδὲ τῶν ἁγίων δυνάμεων καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ γέγο νεν ἀδελφὸς, λεγέτω μονογενὴς εἶναι καὶ πτωχὸς ἐστερημένος τοῦ πλούτου τῆς γνώσεως. Οἶμαι δὲ τὸν Δαυΐδ μετριάζοντα τούτους ἄδειν τοὺς λόγους· τὰ ἄδηλα γὰρ καὶ τὰ κρύφια τῆς σοφίας αὐτοῦ δεδήλωκεν αὐτῷ ὁ Θεός. Αἱ θλίψεις τῆς καρδίας μου ἐπληθύνθησαν· ἐκ τῶν ἀναγκῶν μου ἐξάγαγέ με. Ἴδε τὴν ταπείνωσίν μου, καὶ τὸν κόπον μου, καὶ ἄφες πάσας τὰς ἀμαρτίας μου, κ. τ. ἐ. Οὐ πᾶς κόπος περιαιρεῖ ἀμαρτίας, ἀλλ' ὁ διὰ τὸν Κύριον τῆ πρακτικῆ προσηκνόμενος. Ἀρκέσθητι, φησὶ, Δέσποτα, ταῖς ἐπιανεχθείσαις μοι θλίψεσι, καὶ περικόψον ἐκ τῆς δίκης, ἣν ὑπέχω διὰ τὸ πλῆθος τῶν πλημμελημάτων.

Τα πεινοῦταί τις ἀπαρρήσιαστος ὧν ἐκ τῆς τῶν ἀμαρτημάτων συναισθήσεως, καὶ κάμνει διὰ καρπούς με τανοίας. 12.1273 Μὴ καταισχυνθείην, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ σέ, κ. τ. ἐ. Ἡ ἐλπίς οὐ καταισχύνει. Θυγάτηρ γὰρ ἐστὶ δοκιμῆς, ἕκγονος δὲ ὑπομονῆς δοκιμῆ· ὑπομονὴ δὲ ἐκ θλίψεων γίνεται, ὧν πρόξενοι αἱ ἀρεταὶ αἷς ἔπειται γνῶσις Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΚΕ΄. Πύρωσον τοὺς νεφρούς μου, κ. τ. ἐ. Νεφροὶ μὲν σύμβολόν εἰσι τοῦ παθητικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς, τουτέστι θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας· καρδία δὲ τοῦ λογιστικοῦ. Ὅτι ὁ ἔλεός σου κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου ἐστὶ, καὶ εὐηρέστησα ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, κ. τ. ἐ. Ὁ νοῶν τὰ περὶ ἐλέους ταῦτα ἐρεῖ, μεμνημένος τῆς περὶ ἐλέους θεωρίας· Ὁ ἔλεός σου ὁ τεθεωρημένος μοι, τῷ κατέναντι τῶν ὀφθαλμῶν μου εἶναι, συνεργεῖ πρὸς τὸ εὐαρεστῆσαι ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. Κατ' ἀλήθειαν γὰρ καὶ οὐκ ἐπιπλάστως εὐαρεστεῖν ποιεῖ τὸ τοῦ Θεοῦ ἔλεος. Σοφοῦ γὰρ καὶ θεωροῦντος τὴν ἀλήθειαν ἡ φωνή. Εἶτα τῆς εὐαρεστήσεως τὰ εἶδη διεξέειπεν. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἡ ἀλήθειά ἐστὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὡς εἶπεν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια» ἐν δὲ τῇ ἀληθείᾳ εὐηρέστησε Δαυὶδ τῷ Θεῷ, ἐν τῷ Θεῷ εὐηρέσκει ἄρα ὁ Δαυὶδ τῷ Θεῷ. Διὰ τοῦτο, φησὶν, ἔσπευσα εὐαρεστεῖν τῇ ἀληθείᾳ σου, ἀντὶ τοῦ, σοί. Περιφραστὶ κῶς γὰρ τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ αὐτὸν καλεῖ τὸν Θεόν. Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος, καὶ μετὰ παρανομοῦντων οὐ μὴ εἰσέλθω. Ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω, κ. τ. ἐ. Συνέδριον ματαιότητος πρεσβύτεροι αἰρετικοί· παρανομοῦντες λαϊκοὶ παράνομοι. Ἐκκλησία πονηρευομένων αἰρετικὴ σύνταξις, καὶ ἀσεβεῖς πρεσβύτεροι αἰρετικοί. Τούτοις, φησὶν, οὐ συνῆλθον, ἀλλ' οὐδὲ τοῖς τὸν θεῖον παραβαίνουσι νόμον συνεφυρόμην. Μάλιστα δὲ πάντων ἀπεστρεφόμενους τοὺς θεῖον ἐνυβρίζοντας σέβας ἐν Ἐκκλησίᾳ δῆθεν συγκροτούμενους· καὶ πρὸς τούτοις τὴν τῶν εἰδωλολατρῶν ἀσεβειαν, οἷς καὶ τὸ συγχρονίζειν ἡγούμην ἐπισφαλές. Τοῦ αὐτοῦ. Ταῦτα ῥητέον φιλίπποις καὶ αἰρετικοῖς. Ταῦτα πάντα τέθεικε, βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι οὐδὲ ταῖς ἑορταῖς τῶν εἰδώλων ἐκοινώνησέ ποτε, οὐδὲ τὰ λαμπρὰ τῶν ἀσεβῶν ἠγάπησεν, οὐδὲ ἐξέπληξεν αὐτὸν ὁ τῆς Βαβυλωνίας πλοῦτος, ἀλλ' ἦν αὐτῷ ἐπιτηδεύσει ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ταπεινοφροσύνη. Νίψομαι ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε, κ. τ. ἐ. Λογικὸν θυσιαστήριον Θεοῦ ὁ νοῦς ἡμῶν ἐστίν, ἐφ' οὗ καί οὐκ ἀπὸ τοῦ Πατρὸς εἰς τὴν γῆν βληθέντι πυρὶ πάντα λογισμὸν ἄλογον ἀποσκορπῶντα τῆς ἀγέλης τοῦ δεσπότου. Ὅτε τοίνυν ἡ ψυχὴ οὐκ ἔξω νεύει, ἀλλὰ 12.1276 βλέπει πρὸς ἑαυτὴν καὶ τὸ ἴδιον κέντρον, κυκλοῖ τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ· μηδεμίαν γωνίαν ἐργαζομένη φθορᾶς δεκτικὴν· «Τὴν γὰρ ἀφροσύνην γωνίαν παρ' ἐδρεύειν» ὁ σοφὸς φησὶ Σολομών. Ἔστι δὲ θυσιαστήριον σωμάτων θεωρία καὶ ἀσωμάτων, ἐν ἧ καθαίρεται νοῦς· ἦν ὁ κυκλώσας, τουτέστιν ἐγνωκῶς, διηγεῖται πάντα τὰ θαυμάσια τοῦ Θεοῦ. Κύριε, ἠγάπησα εὐπρέπειαν οἴκου σου, καὶ τόπον σκηνώματος δόξης σου. Μὴ συναπολέσης μετὰ ἀσεβῶν τὴν ψυχὴν μου, καὶ μετὰ ἀνδρῶν αἱμάτων τὴν ζωὴν μου, ὧν ἐν χερσὶν ἀνομίαι. Ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων, κ. τ. ἐ. Τὴν ψυχὴν ἀπαθῆ διεφύλαξα. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡς δυναμένου καὶ δικαίου συναπολέσθαι τοῖς ἀσεβεῖσι, ταῦτά φησι. Καὶ ὁ Ἀβραάμ δὲ πρὸς τὸν Θεόν, «Μὴ συναπολέσης,» φησὶ, «δίκαιον μετὰ ἀσεβοῦς; Καὶ ἔσται ὁ δίκαιος ὡς ἀσεβής;» Χρηστὸν δὲ τούτῳ τῷ ῥητῷ πρὸς εὐλαβεῖς ἄνδρας ἢ γυναῖκας, συζῶντας ἢ συζούσας κακοῖς. Τοῦ αὐτοῦ. «Ἡ δεξιὰ αὐτῶν ἐπλήσθη δώρων.» Ἐπειδὴ ἐργάζοντο ἀνομίαν, διὰ τοῦτο τὴν δεξιὰν αὐτῶν ἐπλήρουν δώρων. ΨΑΛΜΟΣ Κ΄. Κύριος φωτισμὸς μου καὶ σωτήρ μου, τίνα φοβηθήσομαι; Κύριος ὑπερασπιστὴς τῆς ζωῆς μου, ἀπὸ τίνος δειλιάσω; κ. τ. ἐ. Ὁ ἀνδρεῖος ταῦτα ἐρεῖ καὶ γνώσει πεφωτισμένος, ὁποῖος ἦν ὁ λέγων· «Τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ;» Καὶ γὰρ εἰ ἀληθῶς ὁ Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν, ἐξουδένωται πᾶς ὁ καθ' ἡμῶν. Ἐὰν δὲ μὴ ἐκλάβωμεν τὸ, «ζωῆς μου,» ἐπὶ τοῦ εἰπόντος, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή,» ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀπλούστερον νοουμένης, οὐκ ἔσται ὑπερασπιστὴς τῆς τῶν μαρτύρων ζωῆς ὁ

Κύριος. Καὶ ὁ Παῦλος δὲ λέγων, «Ὡστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν,» τὴν θεῖαν ἔλεγε ζώην. Δειλίαν δὲ οὐ πείσεται ὁ ταῦτα λέγων ἐκ διαθέσεως. «Τοῖς» γὰρ «δειλοῖς,» κατὰ τὸν Κύριον, «τὸ μέρος ἐν τῇ λίμνῃ τοῦ πυρός.» Προσ κόπτει δὲ ψυχὴ τυφλώττουσα, καὶ πάντα φοβεῖται, καὶ τὴν εἰς Θεὸν ὁμολογίαν ἀρνήσεται· ὑπὸ Θεοῦ δὲ φωτισθεῖσα, πρῶτον μὲν τὸν πρόμαχον αὐτῆς καὶ Σωτῆρά ἐστι θεωροῦσα, μετὰ δὲ ταῦτα τῶν αὐτῆς πολεμίων καταθάρρει, εἴτε Θεὸν ἀγνοούντων ἀνθρώπων, εἴτε δυνάμεων ἀοράτων, ὡς αὐτὸν ἔχουσα τὸν Υἱὸν βοηθόν· ἐν γὰρ τούτῳ τῷ Ἑβραϊκῷ τὸ, «σωτήρ μου,» ὄνομα γέγραπται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δι' ὧν ἄν τις τοῖς Ἑβραϊκοῖς χαρακτῆρσι γράψῃ τὸν Ἰησοῦν. Ἐν τῷ ἐγγίζειν ἐπ' ἐμὲ κακοῦντας τοῦ φαγεῖν τὰς σάρκας μου· οἱ θλίβοντές με καὶ οἱ ἐχθροί μου, αὐτοὶ ἠσθένησαν καὶ ἔπεσαν, κ. τ. ἐ. Ὅτε περ ραζόμενοι ἐγγίζουσιν ἐπ' ἡμᾶς κακοῦντες, φαγεῖν 12.1277 θέλοντες τὴν μὴ δυναμένην κληρονομῆσαι Θεοῦ βασιλείαν σάρκα, καὶ τραφῆναι ἀφ' ὧν ἀμαρτάνοντες ποιούμεν ἔργων σαρκὸς ἐτέρας οὔσης παρὰ τὴν ὄψο μένην σάρκα τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτε ἐγγίζουσι τοῦ δικαίου κακοῦντες, τότε πρῶτον ἀσθενοῦσιν, εἶτα πίπτουσιν, αὐτῆς τῆς ἀφῆς ἧς ἄπτονται τοῦ δικαίου, κολαζούσης αὐτούς, καὶ ἀσθενεῖν καὶ πίπτειν ποιούσης αὐτούς. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἡμεῖς τὰς τοῦ Χριστοῦ σάρκας ἐσθίουμεν, («Ὁ τρώγων» γὰρ «μου,» φησὶ, «τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα») τὰς δὲ ἡμετέρας οἱ δαίμονες· μήποτε καὶ τὰς τοῦ Χριστοῦ ἄρα σάρκας οἱ δαίμονες ἐσθίουσι, τὰς ἐν ἡμῖν ἀρετὰς καὶ τὰ ἀληθῆ δόγματα διαφθείρουν σπουδάζοντες· λέγεται γὰρ τὸ «φαγεῖν» καὶ ἐπὶ τοῦ «διαφθείρουν.» → Ἐὰν γὰρ «θέλητε,» φησὶν, «καὶ εἰσακούσητέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε. Ἐὰν δὲ μὴ θέλητε, μηδὲ εἰσακούσητέ μου, μάχαιρα ὑμᾶς κατέδεται· τὸ γὰρ στόμα Κυρίου ἐλάλησε ταῦτα.» Ἐνταῦθα γὰρ τὸ, «κατέδεται,» ἀντὶ τοῦ, «διαφθείρει,» κεῖται· μάχαιρα γὰρ ἐσθίειν οὐ πέφυκεν. Ἡ τὰς σάρκας ἡμῶν λέγονται ἐσθίειν οἱ δαίμονες ἀντὶ τοῦ τὰ ἐκ τῆς σαρκὸς φυόμενα. «Φανερὰ δὲ ἐστὶ τὰ ἔργα τῆς σαρκὸς,» ὁ ἱερὸς Ἀπόστολος φησὶν, «ἅτινά ἐστι μοιχεῖαι, πορνείαι, ἀσέλγεια, εἰδωλολατρεῖαι,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐὰν παρατάξῃται ἐπ' ἐμὲ παρεμβολή, οὐ φοβηθήσεται ἡ καρδία μου, κ. τ. ἐ. Ἡ παρεμβολή τοιαύτη ἐστὶν, ὁποῖος ὁ ἐν τάφοις οἰκῶν λεγεῶν. Καὶ τάχα φῶς ἐστὶν ἡ τῶν ἐναντίων παρεμβολή. Ἡ καρδία δὲ, τουτέστι τὸ ἡγεμονικόν, οὐ φοβηθήσεται· ἐπεὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς ἐχθρὰ ἐστὶν εἰς Θεόν, τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτασσομένης. «Ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος,» καὶ τὰ ἐξῆς. Κατὰ τοῦτο δέδοται ἀνακλήτως ἐλπίζειν ἐν τῇ καρδίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ μὲν πρακτικὸς διὰ τῶν ἀρετῶν πολεμείτω τοῖς ἀλλοφύλοις· ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῖς ἀληθεῖσι δόγμασι καθαιρεῖ τὸ πᾶν ὑψωμα κατὰ τῆς τοῦ Θεοῦ γνώσεως ἐπαιρόμενον. Καρδίαν δὲ τὸ ἡγεμονικόν λέγει, ὅπερ οὐ φοβηθήσεται. Τάχα γὰρ ἡ ἀσθενήσασα σὰρξ φοβηθήσεται, ἐπεὶ τὸ φρόνημα αὐτῆς ἐχθρόν ἐστὶν εἰς Θεόν, τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ οὐχ ὑποτασσομένης. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐὰν ἐπαναστῇ ἐπ' ἐμὲ πόλεμος, ἐν ταύτῃ ἐγὼ ἐλπίζω. Ἐν τῇ καρδίᾳ. Ἐφωτίσθη γὰρ ἐν ταύτῃ τῇ βοθηαίᾳ ἧς πείραν ἔλαβον, ὅθεν οὐδὲ ἄλλῃ πλείονα παράταξιν δέδοικα, σκεπούσης με τῆς τοιαύτης βοθηαίας. Μίαν ἡττησάμην παρὰ Κυρίου, ταύτην ἐκζητήσω· τοῦ κατοικεῖν με ἐν οἴκῳ Κυρίου πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς μου, τοῦ θεωρεῖν με τὴν τερπνότητα Κυρίου, καὶ ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν αὐτοῦ· ὅτι ἔκρυσέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου, ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ· ἐν πέτρᾳ ὑψώσέ με. Μεμαθήκαμεν 12.1280 οἶκον Κυρίου λέγεσθαι τὴν Ἐκκλησίαν Θεοῦ ζῶντος, ἐκ λίθων ζώντων. Οὔσης δὲ καὶ χρηστότητος, οὔσης δὲ καὶ ἀποτομίας Θεοῦ, οἱ μὲν κατοικοῦντες ἐν οἴκῳ Κυρίου ὄψονται τὴν ἐν τῇ χρηστότητι τοῦ Θεοῦ τερπνότητα· οἱ δὲ ἔξω τοῦ οἴκου τυγχάνοντες τῆς ἀποτομίας αὐτοῦ πείραν λήψονται. Εἰ διαφέρει δὲ ναὸς Κυρίου καὶ οἶκος Κυρίου ἐπιστήσεις, καὶ εἰ οἶκος μὲν ἡ Ἐκκλησία ἀναλόγως Λευίταις καὶ ἱερεῦσι. Πρῶτον ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κρύπτεται τις ἐν ἡμέρᾳ κακῶν ἀπὸ Κυρίου, εἶτα σκεπάζεται ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ, καὶ

τρίτον ἐν πέτρα ὑψοῦται. Αἰτεῖ τοίνυν τὴν Ἐκκλησίαν οἰκεῖν διὰ τοῦ φρονεῖν τὰ ἐκκλησιαστικὰ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς πεφωτισμένης αὐτοῦ ζωῆς. Ἐπὶ γῆς, φησὶ, τυγχάνων, εἰ καὶ πολλῶν δεῖ μοι τῶν ἀγαθῶν, μίαν αἴτησιν τέως αἰτῶ. Ἀθρόως γὰρ ἐν πᾶσιν οὐχ οἶόν τε γενέσθαι τοῖς ἀγαθοῖς, μήπω τόδε λείποι τὸ μέγα καὶ ἐξαίρετον, «τὸ θεωρεῖν με,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ δὲ ἀγαπῶν τὴν εὐπρέπειαν τοῦ οἴκου Κυρίου βούλεται τερπνῶς ἐναπολαῦσαι τῇ θεᾷ, καὶ μετὰ τὴν θεωρίαν ἐπισκέπτεσθαι τὸν ναὸν αὐτοῦ. Θεωρεῖ δὲ τις τὴν τερπνότητα Κυρίου, τὰ ὑποβεβηκότα δόγματα τῆς Ἐκκλησίας ὁρῶν· προσβαλὼν δὲ τοῖς περὶ Τριάδος, περιεθρήσει τὸν ναὸν αὐτοῦ. Εὐπρέπεια δὲ Κυρίου καὶ πᾶς ὁ κατ' ἀρετὴν βίος τῶν ἐν θεοσεβείᾳ διαπρεπόντων. «Ὅτι ἔκρυσέ με,» καὶ τὰ ἐξῆς. «Οἱ μὲν ἐχθροὶ, φησὶν, ἠσθένουν καὶ ἔπιπτον,» ἐγὼ δὲ ὑπὸ τῆς αὐτοῦ δεξιᾶς ἐκρυπτόμην ἐν σκηνῇ κατοικῶν, διὰ τὸ διάγειν ἐν ἐρημίαις, καὶ μὴ ἔχειν τότε τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, μηδὲ τὸν ναὸν αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῷδε τῷ τῶν διωγμῶν καιρῷ ἐσκέπασέ με. Ἀπόκρυφον δὲ σκηνῆς τὸ ἐνδότατόν τε καὶ ἄβατον, ὅπερ ἐκάλουν Ἅγια ἁγίων. Οὐ πάντως δὲ τὴν σκηνὴν ἐν τόπῳ γεγενῆσθαι φησὶν, ἀλλ' ἐν ψυχῆς καταστάσει ἡγιασμένη, καὶ πάσης ἀπηλλαγμένη τῆς τῶν πολλῶν κοινωνίας. Ἄλλ' οὐκ ἀφῆκέ με, φησὶ, μέχρι τέλους λανθάνειν, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις χρήσιμον γενέσθαι βουλόμενος, ἐν πέτρᾳ τῷ Χριστῷ ὑψώσε με. Καὶ ἄλλως δὲ πολλάκις εἴρηται τὴν μὲν σκηνὴν δηλοῦν προκοπὴν, τὸν οἶκον δὲ τελειότητα. Οὐδεὶς οὖν, ἐνεσθηκυίας αὐτῷ τῆς τῶν κακῶν ἡμέρας, ἐν οἴκῳ εἶναι δύναται τοῦ Θεοῦ· ἀλλ' ἐν τῇ σκιᾷ κρύπτεται, τῷ τὴν προκοπὴν σκεπάσει τὸν κακίας ἀπαλλαττόμενον. Ἔτι γὰρ μετανοοῦντες, οὐ δύνανται ἔχειν τὴν τελειότητα. Δύναται δὲ καὶ νῦν κακὰ νοεῖσθαι τὰ περιστατικά· ἀπόκρυφον δὲ σκηνῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς παιδείσεως, κάκει προκόπτο μεν. Τὰ μὲν ἐστὶ προφανῆ, τὰ δὲ μυστικά. Οὐκ ἐν τοῖς ἐπιπολαίοις οὖν ὁ Θεὸς τὸν προκόπτοντα σκέπει. Αὐτοῦ δὲ εἶπε σκηνὴν, ἐπεὶ μὴ πᾶσα κατὰ Θεὸν προκοπή· διεδέξατο δὲ τὴν προκοπὴν ἢ πέτρα τῆς τελειότητος. Κατάλληλον δὲ τῇ μὲν προκοπῇ τὸ «ἔκρυσέ με,» τῇ δὲ τελειότητι τὸ «ὑψώσε.» Λέγοις δ' ἂν σκηνὴν καὶ τὴν διὰ νόμου καὶ προφητῶν ἀγωγὴν, ἐν ἧ ἐν τῷ μυστικῷ νῶ κρύπτει τὸν παιδευόμενον ὁ Θεός, ὑψῶν αὐτὸν ἐν τῇ πέτρᾳ τῷ Χριστῷ. Ὅτι ἔκρυσέ με ἐν σκηνῇ αὐτοῦ ἐν ἡμέρᾳ κακῶν μου, κ. τ. ἐ. Σκηνὴν τὸν Χριστὸν ὀνομάζει, 12.1281 ἐν τῷ καὶ κατεσκηνώσεν ὁ Θεός· «Ἐν τῷ ἡλίῳ» γὰρ, φησὶν, «ἔθετο τὸ σκηνώμα αὐτοῦ.» Ἥλιος δὲ δικαιοσύνης ὁ Κύριος. Καὶ γὰρ ἐκ τοῦ ναοῦ φησὶ. Ταύτην γὰρ, λέγει, σκηνὴν ἔσχον τὴν σκέπην καὶ τὴν βοήθειαν. Ἐπειδὴ ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ σκηνῇ προσευξάμενος, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ἄρτων λαβῶν εὐλογίαν, τὰς χεῖρας τῶν πολεμούντων διέφυγεν, ὁπότε καὶ Δωὴκ τὰς βασιλικὰς ἡμιόνους νέμων τὴν αὐτοῦ φυγὴν τῷ Σαοὺλ κατεμήνυσεν. «Ἐσκέπασέ με ἐν ἀποκρύφῳ τῆς σκηνῆς αὐτοῦ.» Ἄντι τοῦ, ὡς ἐν ἀποκρύφῳ. Οὕτω, φησὶ, πολλὰ ζητήσαντες περὶ ἐμοῦ οἱ πολέμιοι οὐχ εὗρον με, τοῦ Θεοῦ με σκεπάζοντος. Καὶ οὕτω τὸ, «ἔκρυσέ με.» Καὶ νῦν ἴδου ὑψώσε τὴν κεφαλὴν μου ἐπ' ἐχθρούς μου· ἐκύκλωσα καὶ ἔθυσσα ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ θυσίαν ἀλαλαγμοῦ, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ κυκλώσας θύει· θυσία δὲ ἐστὶ πνεῦμα συντετριμμένον· ὁ συντετριμμένος τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν κύκλω αὐτὴν πεποίηκε σχῆμα γωνίας μὴ ἔχουσαν ἐπιδεχομένην φθορὰν, καὶ τὴν ἀφροσύνην αὐτὴν, ἢ, φησὶ Σολομών, «ταῖς γωνίαις παρεδρεύει» καὶ τὸ, «Κατελθὼν δὲ ἐπὶ τοὺς παῖδας Ἰὼβ πῦρ τῶν τεσσάρων ἡψατο γωνιῶν τοῦ οἴκου.» Σοὶ εἶπεν ἡ καρδία μου· Ἐξεζήτησα τὸ πρόσωπόν σου, τὸ πρόσωπόν σου, Κύριε, ζητήσω, κ. τ. ἐ. Ὅταν τὸ πρόσωπόν σου τὸ πρόσωπον τοῦ Κυρίου ζητήσῃ, τότε ἀνακαλυμμένως τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζεται, καὶ γενόμενος ἰσαγγελος, διὰ παντὸς ὄψεται τὸ πρόσωπον τοῦ ἐν οὐρανοῖς Πατρός. Τοῦ αὐτοῦ. Δι' ὧν καθαίρει τις ἑαυτὸν, δεῖ κνυσιζητῶν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, ὅπερ οἱ ἄγγελοι διὰ παντὸς λέγονται βλέπειν. Ὅτι ὁ πατήρ μου καὶ ἡ μήτηρ μου ἐγκατέλιπόν με, κ. τ. ἐ. Μακάριος ὁ ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ τῆς συζύγου αὐτοῦ

κακίας, ἐξ ἧς τίκτει τοὺς παρανόμους τούτου υἱούς. Ὡσπερ Παῦλος διὰ τοῦ Εὐαγγελίου γεννᾷ τοὺς Γαλάτας, οὐ τω καὶ διὰ τῆς κακίας ὁ διάβολος γεννᾷ τοὺς πονηροὺς. Τῆς συμφορᾶς, φησὶν, ἐπιστάσης μοι νῦν, καὶ τῆς τοσοῦτων πολεμίων ἐφόδου, οὐδὲ πατήρ ἂν με ὠφέλησαν οὐδὲ μήτηρ, αὐτὸς δὲ ἀντὶ πάντων ὠφθης μοι βοηθός. Νομοθέτησόν με, Κύριε, τὴν ὁδόν σου, καὶ ὁδήγησόν με ἐν τρίβῳ εὐθείᾳ, κ. τ. ἐ. Ὅρα τὸν ἐν τῷ νόμῳ Μωϋσέως καὶ γράμματι, ὡς οὐκ ὄντα ἐν ὁδῷ Κυρίου, νομοθετηθῆναι εὐχόμενον τῇ ὁδῷ τοῦ Κυρίου. Ἀνδρίζου, καὶ κραταιούσθω ἡ καρδία σου, κ. τ. ἐ. Ἀνδρίζου, τουτέστιν ἀνδρείαν ἀνάλαβε, μὴ κατ' ἰσχὺν σώματος, ἀλλὰ κραταιουμένης τῆς καρδίας σου· οὕτω γὰρ ὑπομεῖναι τὸν Κύριον δυναθῆσθαι. Τοῦ αὐτοῦ. Ἀνδρεία καρδία καὶ ψυχὴ ἐστὶν 12.1284 ἢ μὴ ἔχουσα λογισμοὺς ἀκαθάρτους καὶ δόγματα ψευδῆ. ΨΑΛΜΟΣ ΚΖ'. Πρὸς σέ, Κύριε, κεκράξομαι, ὁ Θεός μου, μὴ παρασιωπήσης ἀπ' ἐμοῦ, κ. τ. ἐ. Τῶν πρὸς τὸν Θεὸν βοώντων καὶ ἀναφερόντων τὰς εὐχὰς, εἰ μὲν τὰ ἐπίγειά τις αἰτεῖ, ἐστὶν ἡ φωνὴ αὐτοῦ βρα χεῖα· εἰ δὲ τὰ ἐπουράνια τις αἰτεῖ, βοᾷ. Ὅθεν πολὺ λάκις λέγεται ἐν ταῖς Γραφαῖς περὶ τῶν ἁγίων, ὅτι πρὸς τὸν Θεὸν ἐκέκραξαν. Πειράσθω τοίνυν ἕκαστος εὐχεσθαι τῷ Θεῷ κεκραγῶς, καὶ παραδοξότερον ἐρῶ πῶς κεκραγῶς. Εἰσελθὼν εἰς τὸ ταμεῖον αὐτοῦ κλείει τὴν θύραν, καὶ οὕτως κέκραγε πρὸς τὸν Θεόν. «Μὴ παρασιωπήσης ἀπ' ἐμοῦ.» Θεὸς ἀναγέγραπται ὅτι λαληκέναι πρὸς Μωϋσέα, καὶ πρὸς Ἀαρὼν, καὶ πρὸς Ἰησοῦν τὸν τοῦ Ναυῆ. Τοιοῦτοι γὰρ ἦσαν ἵνα λαλῆ πρὸς αὐτοὺς ὁ Θεός. Καὶ διὰ τῶν προφητῶν, ὅτε ὁ λαὸς ἦν τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἐσιώπα. Καὶ μὴ νομίσωμεν ἕξωθεν ἡμῖν λαλεῖν τὸν Θεόν· ἀλλὰ γὰρ τὰ ἀναβαίοντα ἡμῶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἅγια ἐκεῖνά ἐστὶν ἃ λαλεῖ ἡμῖν ὁ Θεός. Οὕτως ἄκουε τοῦ, Ἐλάλησεν ὁ Θεὸς πρὸς τὸν δεῖνα. Ὅτι δὲ τοῦθ' οὕτως ἔχει, ἄκουε τῆς Γραφῆς αὐτῆς μαρτυρούσης· «Μακάριος ἀνὴρ οὗ ἐστὶν ἀντίληψις αὐτοῦ παρὰ σοῦ, Κύριε, ἀναβάσεις εἰς τὴν καρδίαν αὐτοῦ.» Ἔχομεν ἄλλην ἀκοὴν ἀκούουσιν λόγου Θεοῦ. Θεῖα ἐστὶν ἡ αἴσθησις ἐκείνη ἢ οὕτω παρὰ Σολομῶντι ὀνομαζομένη, ἢ ἀκούουσα λόγου Θεοῦ, ἀνακεκραμένη αὐτῷ καὶ ἠνωμένη. «Ὁ Θεὸς οὖν μου, φησὶν, μὴ παρασιωπήσης ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσομαι, φησὶν, τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον.» Οὐδένα τῶν ἁγίων οἶδαμεν λάκκον ὀρύξαντα· ἀλλ' εἴποτε ἅγιος χρεῖαν ἔσχεν ὕδατος, φρέαρ ὠρυξε. Καὶ Σολομῶν ἐντέλλεται ἀπὸ φρεάτων πίνειν· ὁ δὲ προφήτης ἀπειλεῖ τοῖς πίνουσιν ἐκ λάκκου, λέγων ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ· «Ἐμὲ ἐγκατέλιπον πηγὴν ὕδατος ζῶντος, καὶ ὠρυξαν ἑαυτοῖς λάκκους συντετριμμένους. Μήποτε οὖν παρασιωπήσης ἀπ' ἐμοῦ, καὶ ὁμοιωθήσομαι τοῖς καταβαίνουσιν εἰς λάκκον.» Ἄλλ' ὅπως ἴδωμεν τίνες οἱ καταβαίνοντες εἰς λάκκον, ἢ ἱερά Γραφή τὰ θεῖα λέγει εἶναι θερμὰ, τὰ δὲ τῆς ἀμαρτίας καὶ τῆς ὕλης πράγματα ψυχρά. Ἐκεῖ οἰκεῖ καὶ ὁ πολέμιος τῶν ἀνθρώπων δράκων, ὃς ὠνομάσθη ψυχρός. Οὐδὲν γὰρ τῶν ἐπὶ γῆς ζῶν ἐστὶ ψυχρὸν, ὡς ὁ δράκων. Πᾶσα οὖν ἀμαρτία ψυχρά ἐστὶ· τὰ δὲ θεῖα, ὡς ἔοικε, θερμὰ. «Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα» καὶ, «Πῦρ ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν» καὶ, «Τῷ πνεύματι ζέοντες.» Πῶς δὲ οἱ ἀμαρτωλοὶ παρὰ λάκκοις εἰσὶν, ἄκουε. Ἐν τῇ Ἐξόδῳ γέγραπται· «Ἀπέκτεινεν ὁ Θεὸς ἀπὸ πρωτοτόκου Φαραῶ, ὃς κάθηται ἐπὶ τοῦ θρόνου ἕως πρωτοτόκου τῆς αἰχμαλωτίδος τῆς ἐν τῷ λάκκῳ.» Οὕτως οἱ καταβαίνοντες εἰς λάκκον ἀμαρτωλοὶ εἰσὶ καὶ αἰχμάλωτοι· ἀλλ' ὁ ἀγαθὸς Θεὸς καὶ τούτους καλεῖ, 12.1285 καὶ κηρύσσει αὐτοῖς ἄφεισιν. «Πνεῦμα γὰρ Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἔνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλέ με, κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεισιν καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν.» Εἰσάκουσον, Κύριε, τῆς δεήσεώς μου ἐν τῷ δέεσθαι με πρὸς σέ, ἐν τῷ αἶρειν με χεῖράς μου πρὸς ναὸν ἁγίόν σου, κ. τ. ἐ. Εἰ ναὸς ἐστὶν ὁ ἔχων Θεόν, ὁ Θεὸς δὲ ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλασσωσὼν ἑαυτῷ, ναὸς ἄρα ἐστὶν ἅγιος ὁ Χριστὸς, πρὸς ὃν αἶρει τις καὶ ὑψοῖ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν διὰ τῶν ἀρετῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐμοὶ δοκεῖ διαφέρειν εὐχὴ δεήσεως, καὶ δοκεῖ μοι ὁ Ἀπόστολος πλείονα

ὀνόματα εἰς ταύτην τὴν διαφορὰν διαθέσθαι λέγων· «Παρα καλῶ πρῶτον πάντων ποιῆσθαι δεήσεις, προσευχὰς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας,» μείζονα λέγων ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τῆς δεήσεως τὴν προσευχὴν, καὶ τούτων τὴν ἐντευξίν, πάντων δὲ τὴν εὐχαριστίαν. Εἶπομι' ἂν οὖν, ὅτι τοῦ ἔτι ἐνδεοῦς, καὶ οἷς ἔτι ἐνδεῖ τινα, τούτων ἐστὶν ἡ δεήσις. Ὅτε δὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ Θεοῦ νοήσας αἰτῶ τι παρὰ τοῦ Θεοῦ, τότε προσεῦχομαι· ὅταν δὲ φίλος ἐπὶ πλεῖον γένωμαι, τότε εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ. «Ἐν τῷ αἶρειν με χεῖρας πρὸς ναὸν ἅγιόν σου.» Πολλάκις ἐλέγομεν περὶ τῆς ἐπάρσεως τῶν χειρῶν. Ἐπῆρε Μωϋσῆς τὰς χεῖρας, καὶ κατίσχυσεν ὁ Ἰσραὴλ· ὅτε δὲ καθῆκε τὰς χεῖρας, κατίσχυσεν ὁ Ἀμαλήκ· καὶ, «Ἐπαίροντες ὀσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ» καὶ, «Ἐπαρσις τῶν χειρῶν μου θυσία ἐσπερινή.» Εἶπομι' ἂν οὖν, ὅτι αἱ χεῖρες ἡμῶν εἰσὶν αἱ κατὰ θεοσέβειαν πράξεις. Ἐὰν θησαυρίζωμεν ἐν οὐρανοῖς, ἔχομεν τὰς χεῖρας ἐπηρμένας πρὸς τὸν Θεόν, καὶ νικῶμεν τὸν ἐχθρόν· ὅταν δὲ ἡμῶν αἱ χεῖρες κάτω γένωνται, ἀνάγκη ἡμᾶς νικᾶσθαι. Ὅταν οὖν ἐπαίρω τὰς χεῖράς μου πρὸς τὸν Θεόν, καὶ διὰ τῶν χειρῶν τῆς ψυχῆς ὑψῶμαι πρὸς αὐτόν, νικᾶται ὑπ' ἐμοῦ ὁ Ἀμαλήκ, καὶ οὐδαμοῦ ἐστὶν. Οὐκοῦν δεῖ ἐπαίρειν χεῖρας πρὸς ναὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ ναὸς δὲ τοῦ Θεοῦ δόξα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Μὴ συνελκύσης με μετὰ ἁμαρτωλῶν, καὶ μετὰ ἐργαζομένων ἀδικίαν μὴ συναπολέσης με, κ. τ. ἐ. Εἰ ἐφ' ἡμῖν ἐκάτερον, τί τῶν ἀγαθῶν Θεῷ τὴν αἰτίαν ἀνέθηκεν; Ἄλλ' ὅτι ὅτε συνέλκει πρὸς τοὺς τοιοῦτους Θεὸς τὸν σῶσαι δυνάμενον; Τοιγαροῦν τε λωνῶν φίλος ἤκουσεν ὁ Σωτὴρ, μηδὲν ἐξ ἐκείνων βλαπτόμενος. Τοιαύτην οὖν ἔξιν ἀναλαβεῖν αἰτεῖ. Ἴσως δὲ τοὺς πάνυ ἁμαρτωλοὺς παραιτεῖται, ὁποῖους ἐπάγει τοὺς ὁ μὴ φρονοῦσι λαλοῦντας. Εἰ γὰρ καὶ μετὰ πόρνης γέγονεν ὁ Σωτὴρ, ἀλλ' ἀδούσης εἰρηνικὰ καὶ τάναντία λογιζομένης. Τοῦ αὐτοῦ. Τίς χρεῖα ταῦτα λέγεσθαι; ἤτοι γὰρ ποιεῖς τὴν ἀνομίαν, καὶ συναπολλύει σε, καὶ μά τὴν λέγεις ταῦτα πρὸς Θεόν· ἢ οὐδὲν ποιεῖς ἄνομον, καὶ οὐκ ἀπολλύει ὁ Θεός. Ὁ Θεὸς γὰρ οὐχ οὕτως ἄδι κός ἐστι. Τολμῶμεν οὖν ἀπὸ τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ λέε 12.1288 γομεν, ὅτι ὁ Θεὸς συνέλκει τὸν δίκαιον μετὰ ἁμαρτωλῶν, συνέλκει τὸν δίκαιον διὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, καὶ τοὺς ἐργαζομένους τὴν ἀνομίαν, ἵνα σωθῶσιν. Οἱ δὲ μὴ εἰδότες τοῦτο τὸ μυστήριον ἐνεκάλουν τῷ Ἰησοῦ, λέγοντες· «Ἐσθίεις καὶ πίνεις μετὰ τῶν ἁμαρτωλῶν.» Αὐτὸς δὲ μακρὰν ἦν τῆς ἀπ' αὐτῶν βλάβης, πρὸς τὸ καὶ ὠφελεῖν αὐτούς. Οὕτω καὶ εἴ τις Χριστοῦ μιμητὴς τοῦτο ποιεῖ. Ἐὰν μέντοιγέ τις μὴ παρεσκευασμένος ἦ, μηδὲ δύναμιν ἔχων, ἐμβάλλεται εἰς τοσοῦτον κίνδυνον, ὥστε γενέσθαι μετὰ ἁμαρτωλῶν καὶ τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν, οὔτε ἐκείνους ὠφε λήσει, καὶ ἑαυτὸν προσαπολέσει. Τοιγαροῦν καὶ ἐν θάδε ὁ προφήτης παρασκευάζειν ἑαυτὸν βούλεται, ὥστε δύνασθαι μὲν εἶναι μετὰ ἁμαρτωλῶν καὶ ἐργα ζομένων ἀνομίαν, μὴ συνελκυσθῆναι δὲ αὐτοῖς. Ἴσως δὲ καὶ τοὺς τὰ ἀνίατα ἁμαρτάνοντας παραιτεῖται, τοῦτο λέγων. Καὶ γὰρ προσέθηκε· «Τῶν λαλούντων εἰρήνην μετὰ τῶν πλησίων αὐτῶν, κακὰ δὲ ἐν καρδίαις αὐτῶν.» Σφόδρα γὰρ ἀσεβεῖς, ὅτι οὔτε ὡς φίλοι διάκεινται, οὔτε ὡς ἐχθροὶ λαλοῦσιν, ἀλλ' ἔχουσι μὲν τὴν ἔχθραν ἐν ἑαυτοῖς, λόγοις δὲ εἰρηνικοῖς ὑποκρίνονται φιλίαν. Τῶν δὲ τοιούτων ἀνθρώπων μιαιώτερον οὐκ ἔστι. Τοὺς οὖν τοιοῦτους ὁ δίκαιος παραιτεῖται. Ὅρατε γὰρ ὡς καὶ ὁ Σωτὴρ ἡμῶν μετὰ ἁμαρτωλῶν ἐγένετο καὶ μετὰ πόρνης, οὐ μέντοι λαλούσης μὲν εἰρηνικὰ, κακὰ δὲ ἐχούσης ἐν τῇ καρδίᾳ ἑαυτῆς. Ἡ εὐχεται λέγων· Ἐπεὶ πάντως τῷ ἀδικοῦντι ἀπώλεια ἔπεται, δικαιοσύνην παρέχων μοι, μὴ ἐάσης με ἐν ἀδικίᾳ γενέσθαι, ὅπως μὴ ἀπόλωμαι μετὰ τῶν ἐργαζομένων αὐτήν. Δὸς αὐτοῖς, Κύριε, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν τῶν ἐπιτηδευμάτων αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Αἰτεῖ αὐτοὺς κακωθῆναι διὰ παιδείας, ὅπως ἂν παύσωνται πλημμελοῦντες. Ἔργα δὲ λέγει τὰ κρυπτά· κακὰ γὰρ ἐν ταῖς καρδίαις ἐλάλουν. Τοῦ αὐτοῦ. Διδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ λόγου ἀποθέσθαι πάντα τὰ ἁμαρτήματα· εἰ γὰρ οὐκ ἐσμέν κατὰ ἁρτοὶ, δεῖ ἡμᾶς κολασθῆναι, ἵνα παιδευθῶμεν. «Κατὰ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτῶν,» φησὶ, «δὸς

αὐτοῖς» ὡσεὶ ἔλεγε· Κατὰ τὰ κρυπτὰ τῶν ἔργων ἀπόδος τὸ ἀνταπόδομα αὐτῶν αὐτοῖς. Ὁ διορατικὸς ἐπιστημὸν νικῶς τοῖς πράγμασι προσερχόμενος ὡς βλαπτικά τὰ φαῦλα ἀποστρέφεται, αἰρούμενος τὰ ἀγαθὰ, ὠφέλιμα ὄντα. Ὁ δὲ φαῦλος, ἡδονῇ θελγόμενος, ἐργάζεται τὰ κακὰ, οὐχ ὁρῶν αὐτῶν τὸ βλαβερὸν. Ἐπεὶ οὖν λογιῶς οὐκ αἰσθάνεται τῶν βλαβερῶν, εὐχεται ὁ ἅγιος ἀποτίσαι αὐτῷ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐπίπονα, ὅπως ἂν διὰ τοὺς πόνους ἀποστραφῇ τὰ κακὰ, αἷτια κολάσεως αὐτῷ γεγενημένα. Ὅτι οὐ συνῆκαν εἰς τὰ ἔργα Κυρίου, καὶ εἰς τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἔργα μὲν Κυρίου τάχα ἐστὶ τὰ νοητὰ, ἔργα δὲ χειρῶν αὐτοῦ τὰ αἰσθητὰ νομίζω. «Οὐχὶ ἡ χεὶρ μου, φησὶν, 12.1289 ἐποίησε ταῦτα πάντα;» Ἡ τάχα ἔργα μὲν Κυρίου αἰ ἄρεται, ἔργα δὲ χειρῶν αὐτοῦ οἱ λόγοι τῶν γεγονότων. «Καθελεῖς αὐτοὺς καὶ οὐ μὴ οἰκοδομήσεις αὐτούς.» Καθελεῖ Κύριος τὰς ἕξεις τὰς πονηρὰς, καὶ οὐ μὴ ἔτι συγχωρήσει τοῖς οἰκοδομοῦσιν οἰκοδομησάσθαι αὐτάς. Καὶ ἀνέθαλεν ἡ σὰρξ μου, κ. τ. ἐ. Σάρκα μὲν ὠνόμασε τὴν ψυχὴν διὰ τὸ κεκολληθῆσθαι αὐτὴν τῇ σαρκί, κατὰ τὸ, «Ὅψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.» Ἡ τάχα ἡ αἰσθητὴ θάλλει σὰρξ ἀποθεμένη τὰ πάθη. Σῶσον τὸν λαόν σου, καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, καὶ ποιῆσον αὐτούς, καὶ ἔπαρον αὐτούς ἕως τοῦ αἰῶνος, κ. τ. ἐ. Κληρονομίαν νῦν λέγει τὴν κληρονομοῦσαν αὐτὸν φύσιν λογικὴν. Τοῦ αὐτοῦ. Αὐτὸς ὁ Χριστὸς ἡμᾶς ποιμαίνει τοὺς εἰς αὐτὸν πεπιστευκότας, πέμψας ἀντ' αὐτοῦ καὶ ὡς αὐτὸν τὸν Παράκλητον, ὃ ἐστὶ τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληθείας. Καὶ μὴν καὶ ἐπαίρει ἀπὸ τῶν γηϊνῶν, τουτ' ἐστὶν ὑψηλοῦς ἀποφαίνει εἰς τοὺς μέλλοντας καὶ ἀτελευτήτους αἰῶνας. ΨΑΛΜΟΣ ΚΗ'. Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ, υἱοὶ Θεοῦ, κ. τ. ἐ. Παῦλος ὁ ἅγιος υἱὸς Θεοῦ γέγονε διὰ τοῦ Εὐαγγελίου. Ἐγέννα δὲ καὶ αὐτὸς υἱοὺς καὶ προσῆγε τῷ Θεῷ. Υἱοὺς καλεῖ τοὺς πολλῆς τυχόντας παρὰ τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, καὶ σωθέντας παραδόξως, ὧν ὁ Θεὸς ἐφείσατο οὕτως ὡς υἱῶν. Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ υἱοὺς κριῶν, κ. τ. ἐ. Ὁ συνάγων τὰ διεσκορπισμένα πρόβατα Χριστοῦ, καὶ ἐπιστρέφων τὰ πεπλανημένα, καὶ εὐρίσκων τὰ ἀπολωλότα, οὗτος φέρει τῷ Κυρίῳ υἱοὺς κριῶν· καὶ ὁ ποιῶν ὅπως ἴδωσιν οἱ ἄνθρωποι τὰ καλὰ ἔργα αὐτοῦ, καὶ δοξάσωσι τὸν ἐν οὐρανοῖς Πατέρα. Φέρει δὲ τῷ Κυρίῳ δόξαν καὶ ὁ ἐν λόγῳ σοφίας θεολογῶν. Τι μὴν δὲ φέρει Κυρίῳ ὁ μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης ἐλεῶν πτωχόν, καὶ ἐν τούτῳ δανεῖζει Θεῷ. Τὸ γὰρ «τιμᾶν» ἰδίως καὶ ἐπὶ τούτων ἐν τῇ Γραφῇ τέτακται, ὡς δῆλον ἐκ τοῦ· «Χήρας τίμα, τὰς ὄντως χήρας,» καὶ, «Τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα.» Αὐτὴ δὲ ἀγία ἡ Ἐκκλησία. Φωνὴ Κυρίου ἐπὶ τῶν ὑδάτων, κ. τ. ἐ. Φωνὴ μὲν Κυρίου ἀπλῶς ἐπὶ τῶν ὑδάτων, αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἐπὶ ὑδάτων πολλῶν. Λογικὰς δὲ φύσεις νῦν σημαίνει τὰ ὑδάτα. «Γενηθήτω, φησὶ, τὸ στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος, καὶ ἔστω διαχωρίζον.» Καὶ λεπτυνεῖ αὐτὰς ὡς τὸν μόσχον τοῦ Λιβάνου, κ. τ. ἐ. Μόσχος Λιβάνου ὁ πονηρὸς ἐνώπιον Κυρίου παντοκράτορος τραχηλιάσας καὶ ἀπορῆψας τὸν εὐαγγελικὸν ζυγόν, θεὸς εἶναι βιαζόμενος. 12.1292 Φωνὴ Κυρίου διακόπτοντος φλόγα πυρὸς, κ. τ. ἐ. Ἡ φωνὴ Κυρίου σβέννυσι τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ· ἥτις ἐστὶ διδασκαλία πνευματικὴ πρὸς σοφὴν πολιτείαν ἐκκαλουμένη τὸν πεπιστευκότα τῷ Χριστῷ. Φωνὴ Κυρίου συσσειόντος ἔρημον, καὶ συσσεισει Κύριος τὴν ἔρημον Κάδης, κ. τ. ἐ. Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ· Ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου. Ἐρημὸς ἐστὶ ψυχὴ λογικὴ ἔστερη μένη Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΚΘ'. Εἰς τὸ τέλος, ψαλμὸς ὠδῆς τοῦ ἐγκαινισμοῦ τοῦ οἴκου τοῦ Δαυΐδ, κ. τ. ἐ. Οἰκοδομεῖ μὲν οἶκον βίος ὀρθὸς, ἐγκαινίζει δὲ τοῦτον γνῶσις Θεοῦ. Ὑψώσω σε, Κύριε, ὅτι ὑπέλαβές με, κ. τ. ἐ. Ὅτι ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγεται ὁ ψαλμὸς, δῆλον ἐκ τοῦ· «Καὶ ἀνήγαγες ἐξ ἄδου τὴν ψυχὴν μου.» Δύναται δὲ καὶ ἐκ προσώπου τοῦ ἀγίου ταῦτα λέγεσθαι, τροπικώτερον παντὸς ἀγίου ὡς ἐν ἄδου γεγεννημένου κατὰ τὸν τῆς κακίας καιρὸν, καὶ ἐκεῖθεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀναχθέντος, ὅτε βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Λόγου, καὶ ἐπόμενος αὐτῷ τετελειώται. Οὐδὲ γὰρ ὑψοῦν δύναται τὸν Κύριον μὴ ὑπολαβόντος αὐτὸν αὐτοῦ τοῦ Κυρίου.

Ὅταν γὰρ ὑψωθῶμεν ἀπὸ τῆς γῆς μετεωριζόμενοι καὶ ἐπαιρόμενοι ὑπὸ τοῦ σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ εἰπόντος· «Ὅταν ὑψωθῶ, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἑμαυτὸν,» ὑψοῦμεν τὸν Κύριον, καὶ αὐτὸν ὑψώσαντα τὸν Πατέρα, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόληψιν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, ὑψηλοτάτην τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸν Θεὸν παραδεδωκότα. Διδάσκει δὲ καὶ τινὰς ἀοράτους ἐχθροὺς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς διαφθονεῖσθαι τῇ κατὰ Θεὸν αὐτῆς σωτηρίᾳ, ἐφεδρεύειν τε καὶ ἐπιβουλεύειν αὐτῇ, εἴτ' ἐπιτηρεῖν εἴ που γένοιτό τι αὐτῇ σφάλμα ἢ ὄλισθος, ἢ πτώσις· ὣν εἴ τι συμβαίῃ περὶ αὐτήν, τοὺς ἐχθροὺς οἷα χαιρεσικακοὺς ἐπιτωθάζειν αὐτῇ, τὸναντίον δὲ πάσχειν διαλαμπούσης αὐτῆς ταῖς κατὰ Θεὸν προκοπαῖς. Εὐχαριστεῖ τοίνυν τῷ Θεῷ, ὅτι μὴ συνεχώρησεν τοῖς ἐχθροῖς ἐφησθῆναι αὐτοῦ τοῖς κακοῖς, ἀνιμήσατο δὲ αὐτὸν ἀναλαβὼν τοῦ πτώματος. Ὑψοῖ δὲ τὸν Κύριον μεγάλως καὶ ὑψηλῶς αὐτὸν θεολογῶν καὶ ὁ πρέποντα Θεῷ σώζων παρ' ἑαυτῷ δόγματα· καὶ τὴν ἑαυτοῦ δὲ ψυχὴν ἐν πάσῃ ἀρετῇ καὶ φιλοσόφῳ βίῳ ἐπαίρων, τὸν ἐνοικοῦντα αὐτῇ ὑψοῖ. «Ὅτι ὑπέλαβές με.» Ἀντὶ τοῦ «ὑπέλαβες,» ὁ Ἀκύλας, «ἀνέσωσας,» φησί. Καὶ οὕτω δὲ σαφῆς ὁ νοῦς, παντὸς τοῦ ὑπολαμβανομένου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀνασωζομένου ἀπὸ τῆς κακίας. Κύριε ὁ Θεὸς μου, ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἴασω με, κ. τ. ἐ. Ταῦτα μὲν οὖν ἐκ προσώπου τοῦ δι' αὐτοῦ λέγεται. Ἐὰν δὲ ὁ Σωτὴρ λέγῃ ταῦτα, ὅρα εἰ οὕτω δύναται καὶ τοῦτο τῆς πρεπούσης τυχεῖν διηγήσεως. Οἱ πιστεύοντες εἰσι σῶμα Χριστοῦ καὶ μέλη ἐκ 12.1293 μέλους· ἐὰν δὲ πάσχη μέλος ἓν, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη. Καὶ ἐὰν δοξάζεται μέλος ἓν, συνδοξάζεται πάντα τὰ μέλη. Πάσχει δὲ τὸ οὕτως Χριστοῦ σῶμα καὶ δεῖται θεραπείας. Ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ τοίνυν θεραπείᾳ οὐδὲν ἄτοπον λέγειν πρὸς αὐτόν· «Κύριε ὁ Θεὸς μου, ἐκέκραξα πρὸς σέ, καὶ ἴασω με.» Καὶ γὰρ ὡς ἴδια ἄμαρτήματα ἐξομολογεῖται τὰ ἡμέτερα, ὡς ἐν τῷ εἰκοστῷ πρώτῳ ψαλμῷ λέγων· «Μακρὰν ἀπὸ τῆς σωτηρίας μου οἱ λόγοι παραπτωμάτων μου» καὶ ἐν τῷ ἕξῃ κοστῷ ὀγδῶν· «Κύριε, σὺ ἔγνωσ τὴν ἀφροσύνην μου, καὶ αἱ πλημμέλειά μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἐκρύβησαν.» Ἐκ προσώπου δὲ τοῦ Χριστοῦ ἀμφότεροι εἴρηται οἱ ψαλμοί. Ψάλατε τῷ Κυρίῳ, οἱ ὅσοι αὐτοῦ, καὶ ἐξομολογεῖσθε τῇ μνήμῃ τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ οὐχ ὠραῖος αἴνος ἐν στόματι ἀμαρτωλοῦ, οὐχ ὁ τυχὼν προστάσσεται ψάλλειν τῷ Κυρίῳ, ἀλλ' οἱ ὅσοι αὐτοῦ, οἵτινες δύνανται ψάλλειν τῷ πνεύματι, ψάλλειν δὲ καὶ τῷ νοῖ. Διὰ τί δὲ μὴ ἠρκέσθη ὁ Πρὸ φήτης τῷ εἰπεῖν· «Ψάλατε τῷ Κυρίῳ, οἱ ὅσοι,» ἀλλὰ προσέθηκε καὶ τὸ «αὐτοῦ,» ὡς ὄντων ὁσίων οὐκ αὐτοῦ; Φαμὲν τοίνυν, ὡσπερ χωρὶς πάσης προσθήκης μόνος ὁ Θεὸς ἀγαθὸς ἐστίν, οὕτω χωρὶς πάσης προσθήκης ὁσίων μόνος ὁ Κύριος, ὡς ἐν τῇ τοῦ Δεῦ τερονομίῳ ὡδῇ εὕρομεν· «Δίκαιος καὶ ὁσῖος ὁ Κύριος.» Ὡς δὲ μετὰ προσθήκης ἐστὶ δούλος ἀγαθός, κατὰ τὸ· «Εὖ, δοῦλε ἀγαθὸς καὶ πιστὸς,» καὶ ἄνθρωπος ἀγαθός κατὰ τὸ, «Ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας,» καὶ τὰ ἐξῆς· οὕτω μετὰ προσθήκης οἱ ὅσοι τοῦ Κυρίου. Τοῦ αὐτοῦ. Τάχα δὲ καὶ τοὺς ὅσοι πρότερον ἐν ἀκαθάρτοις διάγοντες εἰς μνήμην ἤλθον μετὰ ταῦτα τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ, προτρέπει εἰς χαριστείαν. Τοῦ αὐτοῦ. Πᾶς ὁ μεμνημένος τῆς τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπίας ἐξομολογεῖται αὐτῷ. Ὅτι ὀργὴ ἐν τῷ θυμῷ αὐτοῦ, καὶ ζωὴ ἐν τῷ θελήματι αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ἐκ τοῦ λεγομένου θυμοῦ Κυρίου ἐξέρχεται ὀργή, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ θελήματος αὐτοῦ γεννᾶται ζωὴ. Καὶ εἰ ἡ ζωὴ τὴν γνώσιν σημαίνει· «Ἐγὼ» γὰρ «εἶμι,» φησὶ Χριστὸς, «ἡ ζωὴ,» ἡ ὀργὴ τὴν ἀγνωσίαν δηλοῖ. Τῇ ζωῇ δὲ ἀντὶ κεῖται ὁ θάνατος· οὐκοῦν ἡ ὀργὴ τὸν θάνατον σημαίνει, τὴν καταστέρησιν τῆς θεωρίας ἐπισημαίνουσα. Καλῶς οὖν λέγεται τὸ, «Ζωὴ καὶ θάνατος ἐν χειρὶ γλώσσης.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἔστι δὲ ἐν τῷ ἀναθυμιωμένῳ θυμῷ ἐτοιμότης, καὶ ὀργὴ τῆς ἀνταποδόσεως, καὶ ζωὴ ἐν τῷ θελήματι προηγουμένως ἐστὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου· Οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. Εἶτε Χριστὸς φησιν, εἶτε δίκαιος τὸ, «Εἶπα» εἶτα μετὰ τὴν ἐπὶ τούτῳ στιγμὴν, «ἐν τῇ εὐθηνίᾳ μου οὐ μὴ σαλευθῶ εἰς τὸν αἰῶνα» ἀρμόζει

τὸ μὴ σαλεύεσθαι λέγειν 12.1296 ἐν εὐθηνία ὄντα. Τοῦ Σωτῆρος μέντοι, ὡς πολλάκις εἶπομεν, τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο λέγει. Κατὰ δὲ Σύμμα χον, ἐὰν ἦ, «ἐν τῇ ἡρεμία μου,» δύναται τὸ γαλήνιον καὶ ἀτάραχον τῆς τετελειωμένης δηλοῦσθαι ψυχῆς, ἐν ἧ ἅς ὁ γενόμενος οὐδαμῶς ἔτι περιτραπήσεται. Ὁ γὰρ εὐθηνῶν πνευματικῶς οὐ σαλευθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα. Κύριε, ἐν τῷ θελήματί σου παρέσχου τῷ κάλλει μου δύναμιν. Ἀπέστρεψας δὲ τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθην τεταραγμένος, κ. τ. ἐ. Ἄλλος δὲ φησιν· Καὶ Χριστοῦ καὶ δικαίου ἐστὶ φωνὴ εὐχριστική. Πρὸς γὰρ τῷ προειρημένῳ τῆς θεότητος κάλλει, καὶ δυνάμεως τὸ ἀνθρώπινον τοῦ Χριστοῦ. καὶ ἅς ἅγιος κεκοινωνήκε, καὶ μετέχει δὲ τούτων θελήματι Θεοῦ καὶ τῷ προηγουμένῳ ἔκουσῳ αὐτοῦ. Ἐὰν δὲ, ὡς ὁ Ἀκύλας ἔγραψεν, «ἐν τῷ ὄρει μου,» ὄρος Χριστοῦ τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ νοητέον, ὑψηλοτάτην καὶ μετέωρον οὔσαν. Τούτῳ δὲ τῷ ὄρει κράτος ἀπὸ τοῦ Πατρὸς ἐν τῇ εὐδοκίᾳ αὐτοῦ ἐστὶ βεβαίως δοθέν. Κρατεῖ δὲ ἡ Ἐκκλησία βασιλεύουσα τῶν λοιπῶν ἐπὶ γῆς καὶ Χριστῷ συμβασιλεύουσα. Εἰ δὲ κατὰ τὸν Σύμμα χον ἦ, «τῷ προπάτορι,» τίς ἂν προπάτωρ λέγοιτο Χριστοῦ ἢ τοῦ δικαίου ἢ ὁ Ἀβραάμ, ὃς δύναται ἐστάσθαι τὸ κράτος τῷ γένει αὐτοῦ καὶ τοῖς ἐνευλογοῦμένοις αὐτῷ ἅσις ἔθνεσι πληρουμένων τῶν θείων εὐαγγελίων; Τοῦ αὐτοῦ. Λέγειν δὲ καὶ τὸν Χριστὸν πρὸς τῷ καιρῷ γενόμενον τοῦ πάθους τὸ, «Ἀπέστρεψας τὸ πρόσωπόν σου, καὶ ἐγενήθην τεταραγμένος,» οὐκ ἔστιν ἄτοπον, ὡσπερ καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ, ὅπου μὲν φησι· «Θεέ μου, Θεέ μου, ἵνα τί με ἐγ κατέλιπες;» ὅπου δὲ, «Νῦν ἡ ψυχὴ μου τετάρηται.» Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτο τὸ πρόσωπον οἱ ἄγγελοι βλέπουσι διαπαντός. Εἰ δὲ κατὰ τὴν σοφὴν γυναῖκα τὴν Θεοκωϊτίδα οἱ ἄγγελοι πάντα οἶδασι τὰ ἐπὶ γῆς, τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ οἱ λόγοι εἰσὶ τῶν ἐπὶ γῆς, οἱ χαρακτηρίζοντες τὸν δημιουργικὸν αὐτοῦ λόγον. Πρὸς σέ, Κύριε, κεκράζομαι, καὶ πρὸς τὸν Θεόν μου δεηθήσομαι. Τίς ὠφέλεια ἐν τῷ αἵματί μου ἐν τῷ καταβῆναί με εἰς διαφθοράν, κ. τ. ἐ. Κράζει ταῦτα καὶ ὁ τὰ ἐπουράνια μόνον ποθῶν. Τί με δεῖ, φησὶν, εὐεκτεῖν ἐν αἵματος πλήθει τὸ σῶμα, προσδοκωμένης μοι τῆς ἐκ τοῦ θανάτου φθορᾶς; Ἄλλ' οὐ μᾶλλον ὑπωπιάζειν τὸ σῶμα, μήπως ὑπερζέσαν τὸ αἷμα πρὸς ἀμαρτίαν κινήσει; Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρων μηδὲν ἄξιον ἡμᾶς ποιῶντας τοῦ τιμίου αἵματος, οὐ ἠγοράσθημεν, ταῦτά φησιν ὁ Σωτῆρ. Ἐπειδὴ γὰρ τινες τῶν ὑπὲρ ὧν ἀπέθανεν, ἐπιμένουσι κακίᾳ καὶ δυσσεβείᾳ, ἔδοξεν ἢ εἰς τὴν διαφθοράν τοῦ Σωτῆρος κάθοδος, καὶ ἡ ἔκχυσις 12.1297 τοῦ αἵματος αὐτοῦ μάτην γεγενῆσθαι. Διαφθοράν δὲ λέγει τὴν φύσιν τῆς σαρκὸς, ἣν ἐνδέδεται, ἢ τὸν θάνατον εἰς ὃν ἔφθασεν. Ἐρεῖς δὲ, ὅτι κατέβη μὲν εἰς διαφθοράν, οὐκ ἔλαβε δὲ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἰδεῖν διαφθοράν. «Μὴ ἐξομολογήσεται σοὶ χοῦς; ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειάν σου;» Ὁ διὰ τοῦ τὰ ὑλικά πράττειν, καὶ φρονεῖν τὰ ἐπίγεια, χοῦς γεγονῶς, καὶ ἐπιμένων τῇ ἀμαρτίᾳ, οὐδ' ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ, ἢ ἀναγγελεῖ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, καὶ δι' ἡθῶν καὶ γνώσεως ἐσφαλμένος. Ὁ γὰρ ἔχων τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦ, τῷ εἶναι ἐν σαρκί, καὶ μὴ πνεύματι, χοῦς ἐστὶ, καὶ ἐν ἄδη ἐστὶ· διὸ οὐδὲ ἐξομολογήσεται τῷ Θεῷ. Ὁ δὲ ἀναγγέλλων τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ταχθεὶς ὑπ' αὐτοῦ διδάσκαλος, οὐκ ἂν εἴη χοῦς· κολλώμενος γὰρ τῷ Κυρίῳ, ἐν πνευμά ἐστίν. Ἀλλὰ κἂν χοῦς τις ἦ, καὶ φορῶν τὴν εἰκόνα τοῦ χοῦ, οὐκ ἂν δύναται ἀναγγέλλειν τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ δοξάσει χοϊκός. Ἀλήθεια ὁ Χριστός· ἢ τάχα τὴν ἐν πράγμασι λέγει ἀλήθειαν. Ἦκουσε Κύριος, καὶ ἠλέησέ με. Κύριος ἐγενήθη βοηθός μου, κ. τ. ἐ. Λέγοι δ' ἂν ταῦτα καὶ ὁ Σωτῆρ εἰσακουσθεὶς περὶ τῶν κοινωνικῶν ὡς δι' αὐτοῦ μελλόντων ἐξομολογεῖσθαι τῷ Θεῷ, ἐφ' οἷς εὐφραίνόμενος φησιν· Οὐ μὴ λυπηθῶ, (τοῦτο γὰρ τὸ, «Οὐ μὴ κατανυγῶ») τὴν ἐμὴν δόξαν ἀπολαβών. Ἠλεῖσθαι δὲ λέγει ἐλεηθεῖς τῶν ἡμῶν, καὶ τὸ περὶ ἡμῶν πένθος καὶ κοπετὸν εἰς εὐφροσύνην με ταβαλῶν. Καὶ ἐπὶ τῇ τῶν σωζομένων σωτηρίᾳ φησὶν· «Κύριε ὁ Θεός μου, εἰς τὸν αἰῶνα ἐξομολογήσομαι σοι.» Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ τὸν κόπον δέχεται χαρὰ, οὕτω καὶ τὴν πρακτικὴν γνώσιν Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ Α΄. Ἐπὶ σοὶ, Κύριε, ἤλπισα, μὴ

καταισχυνθείην εἰς τὸν αἰῶνα, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ῥῦσαί με καὶ ἐξελοῦ με, κ. τ. ἐ. Ὡσεὶ ἔλεγε· Μηδὲν τοῦ αἰῶνος μέρος καταισχυνθείην, ἀλλ' ἐφ' ὅλον ἀνεπαί σχυντος γενοίμην· τινὲς γὰρ μὲν ἀναστήσονται εἰς ὄνειδισμὸν καὶ αἰσχύνην. Τὸ δὲ ἐξῆς πεποιθότος ἐστὶν ἑαυτῷ ἢ φωνῇ· οὐ γὰρ ταυτὸν ἐστὶν ἐλέω ῥυθῆναι τῷ «ἐν δικαιοσύνῃ»· τὸ μὲν γὰρ ἐμφαίνει παρρησίαν, τὸ δὲ οὐ κατὰ τὴν ἀξίαν. Τίς δὲ ἄρα ὁ θαρρῶν ἐπ' ἀκρόασι τῶν ἑαυτοῦ λόγων καλέσει τὸν Θεὸν, ὡς ὁ ταῦτα λέγων; Οὐχ οὕτως ἀπὸ πόνων, ὡς ἀπὸ κακίας ταχύτατα αἰτητέον, ἵνα Θεὸς ἐξέλῃται ἡμᾶς ἀπ' αὐτῆς, πρὶν ἐπὶ πλεῖον ἐν αὐτῇ βαφῶμεν. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ μόνον ἐν τῇ δικαιοσύνῃ ῥύεται ἡμᾶς ὁ Θεός, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἐν σωφροσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ ἀγάπῃ. Νῦν δὲ τέθεικε τὴν δικαιοσύνην, ἐπειδὴ περιεκτικὴ ἐστὶ πᾶσων τῶν ἀρετῶν. Ἡ τάχα 12.1300 δικαιοσύνην λέγει τὸν Χριστόν· αὐτὸς γὰρ «ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις.» Γενοῦ μοι εἰς Θεὸν ὑπερασπιστὴν καὶ εἰς οἶκον καταφυγῆς, τοῦ σῶσαί με, κ. τ. ἐ. Ὑπερασπίζοντος τοῦ Θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν; Θεοῦ δὲ ὑπερασπιστοῦ χρῆζομεν, ἐὰν μὴ ἀρκώμεθα ἀγγελικῇ συμμαχίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ. Οἶκος καταφυγῆς γινώσκεις τοῦ Θεοῦ. Ὅτι κραταίωμα μου καὶ καταφυγή μου εἶ σὺ, καὶ ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου ὀδηγήσεις με, καὶ διαθρέψεις με, κ. τ. ἐ. Ὅδηγεῖ μὲν διὰ τῆς πίστεως τῆς ὀρθῆς καὶ διὰ τῆς πρακτικῆς, τρέφει δὲ διὰ τῆς γνώσεως αὐτοῦ. Εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, κ. τ. ἐ. Ὡς τὴν ψυχὴν πολεμούμενος· σώματος γὰρ τοῖς ἀγίοις ὀλίγη φροντίς. Καὶ πρὸς τῶν ἀπατεῶνων τρωθῆναι φοβούμενος τὸ πνεῦμα παρατίθεται τῷ Θεῷ, τὰς προνοητικὰς αὐτοῦ δυνάμεις χεῖρας καλῶν. Τῷ δὲ παρόντι ῥητῶ καὶ ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ πεπηγμένος ἐχρήσατο. Πνεῦμα δὲ ἡ Γραφή ποτὲ μὲν τὴν διάνοιαν καλεῖ, ὡς ἐν τῷ σπουδάζειν εἶναι τὴν παρθένον ἀγίαν πνεύματι καὶ σώματι· ποτὲ δὲ τὴν ψυχὴν, ὡς παρὰ Ἰακώβω· «Ὡσπερ δὲ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρὸν ἐστὶ»· ποτὲ δὲ τὸ συνεζευγμένον τῇ ψυχῇ συνειδὸς, ὡς ἐν τῷ, «Οὐδεὶς οἶδε τὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τὸ ἐνοικοῦν ἐν αὐτῷ.» Τὸ δὲ προκείμενον κατὰ τοὺς τρεῖς νοηθήσεται τρόπους. Ὡς ἀλὸς δὲ παρὰ τῶν πολεμίων, ὑπὸ Θεοῦ λελυτρωσθαί φησι. Τοῦ αὐτοῦ. Νῦν τὸ πνεῦμα σημαίνει τὸν νοῦν· ὁ γὰρ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ νοῦς ἐν γίνεται πνεῦμα. Ἐμίσησας τοὺς διαφυλάσσοντας ματαιότητος διακενῆς· ἐγὼ δὲ ἐπὶ τῷ Κυρίῳ ἤλπισα, κ. τ. ἐ. Εἰ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἐν τῇ παρουσίᾳ ζωῆς ἡλικιότες εἰσὶ μόνον· αὕτη δὲ κατὰ τὸν Σολομῶντα ματαιότης ἐστὶ ματαιοτήτων· ὁ ταύτην τὴν ζωὴν διαφυλάττων ματαιότητος φυλάττει διακενῆς. Παρέπεται τὸ «διακενῆς» τῷ «φυλάσσοντι ματαιότητα.» Τὸ «διακενῆς» ἀντὶ τοῦ, οὐδὲν ὠφελοῦνται ἐκ τῆς τοῦ τὸ κακὸν πράττειν ἐπιμελείας, διὰ τὸ μισεῖν αὐτοὺς τὸν Θεὸν καὶ τιμωρεῖσθαι, καὶ μὴ ἔᾶν εἰς τι πέρας ἄγειν τὸ σπουδαζόμενον. Καὶ οὐ συνέκλεισάς με εἰς χεῖρας ἐχθροῦ, ἔστησας ἐν εὐρυχώρῳ τοὺς πόδας μου, κ. τ. ἐ. Οἱ λόγοι τῶν πειρασμῶν θεωρούμενοι εὐρυχωρίαν παρ' ἔχουσι τῇ ψυχῇ. Ἐπαινετὸν τὸ εὐρυχωρίαν ὁμολογεῖν, ὅτι θλιβόμενος οὐ στενοχωρεῖται. Πλατυνόμενός τε καὶ τοῖς πόνοις ἐγκαρτερῶν εὐρυχωρίαν τὴν αὐτὴν νομίαν τῆς πολιτείας ἐκάλεσεν. 12.1301 Ἐταράχθη ἐν θυμῷ ὁ ὀφθαλμός μου, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτω σκοτεῖ διάνοιαν ὡς θυμὸς ταραττόμενος. Ἐν ταῖς χερσί σου οἱ κληροὶ μου, ῥῦσαί με ἐκ χειρὸς ἐχθρῶν μου, καὶ ἐκ τῶν καταδικόντων με, κ. τ. ἐ. Κληροὶ τῶν δικαίων ἀνθρώπων εἰσὶν αἱ ὑπὸ τῶν ἀγίων ἀγγέλων γινωσκόμεναι θεωρίαι. Τοῦ αὐτοῦ. «Φεύγετε τὴν πορνείαν,» φησὶν ὁ Παῦλος. Εἰ δὲ διώκει ἡ πορνεία, δηλονότι καὶ ἡ μοιχεία, καὶ ἡ πλεονεξία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργή, καὶ τὰ λοιπὰ. Ἄλλαλα γεννηθῆτω τὰ χεῖλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ τοῦ δικαίου ἀνομίαν ἐν ὑπερηφανίᾳ καὶ ἐξουδενώσει, κ. τ. ἐ. Εὐεργετεῖται ὁ λαλῶν δολιότητος, ἐὰν γένηται ἄλλαλος· ἀποβάλλει γὰρ δηλονότι τὴν δολιότητα. Κατακρύψεις αὐτοὺς ἐν ἀποκρύφῳ τοῦ προσώπου σου, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ κρύπτει τὴν ψυχὴν ἀπὸ ταραχῆς ἀνθρώπων, ἀπάθειαν διὰ τῆς πρακτικῆς χαριζόμενον, οὕτω καὶ

ἡ σκηνὴ τὸν νοῦν διὰ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως φυλάττει ἀπὸ λόγων ἐναντίων καὶ δογμάτων ψευδῶν. Εὐλογητὸς Κύριος, ὅτι ἔθαυμάστωσε τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐν πόλει περιοχῆς, κ. τ. ἐ. Ψυχὴ ἀπαθῆς πόλις ἐστὶ τετειχισμένη· ὅπερ τεῖχος καθελὸν τες οἱ ἐχθροὶ μετὰ Βηρσαβεὲ εἰσῆλθον πρὸς Δαυΐδ· διὸ καὶ δεῖται ἐν τῷ ν΄ ψαλμῷ οἰκοδομηθῆναι τὰ τεῖχη Ἱερουσαλήμ. Ὅτι ἀληθείας ἐκζητεῖ Κύριος, κ. τ. ἐ. Ἀληθείας ἀντὶ τοῦ ἀληθινοῦ. Ἀληθινὸν γὰρ στόμα, τουτέστι νοῦν, ἐμπλήσει γέλωτος, ἀντὶ τοῦ, γνώσεως. «Καὶ ἀνταποδίδωσι τοῖς περισσῶς ποιοῦσιν ὑπερηφά νίαν.» Μακροθυμεῖ μὲν ὁ Κύριος ἐπὶ τοῖς ὑπερηφά νοις, τοῖς δὲ περισσῶς ποιοῦσιν ὑπερηφανίαν καὶ ἀνταποδίδωσι. ΨΑΛΜΟΣ ΛΑ΄. Μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ἀπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι, κ. τ. ἐ. Ἀφίενται μὲν αἱ ἀνομίαι διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, καλύπτονται δὲ αἱ ἁμαρτίαι διὰ τῆς πικρᾶς ἁμαρτίας μετανοίας. Ὅτι ἐσίγησα, ἐπαλαιώθη τὰ ὀσῆ μου, ἀπὸ τοῦ κράζειν με ὅλην τὴν ἡμέραν, κ. τ. ἐ. Ἐπαλαιώθη τὰ ὀσῆ μου, διότι ἐσίγησα. Ἀπὸ τοῦ κράζειν διηνεκῶς πρὸς τὸν Θεὸν οὐ παλαιοῦνται αἱ τῆς ψυχῆς δυνάμεις, ἀλλ' αἰὲ ἀνανεοῦνται ἡμέρα καὶ ἡμέρα. Σιωπῶντων δὲ παλαιοῦνται τὸν παλαιὸν ἀναλαμβά νουσαι ἄνθρωπον, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. Τὴν ἁμαρτίαν μου ἐγνώρισα, καὶ τὴν ἀνομίαν 12.1304 μου οὐκ ἐκάλυψα. Εἶπα· Ἐξαγορεύσω κατ' ἐμοῦ τὴν ἀνομίαν μου τῷ Κυρίῳ, κ. τ. ἐ. «Δίκαιος αὐτοῦ κατήγορος ἐν πρωτολογία.» Μὴ γίνεσθε ὡς ἵππος καὶ ἡμίονος οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, κ. τ. ἐ. Τὴν ἄλογον κίνησιν τῆς ψυχῆς λέγει ἵππον καὶ ἡμίονον. Σύνεσις δὲ ἐστὶ λογικὴ διάγνωσις. Πολλὰ αἱ μάστιγες τοῦ ἁμαρτωλοῦ, κ. τ. ἐ. Αἱ πολλὰι θλίψεις τῶν δικαίων πολλὰι μάστιγες λέγονται τῶν ἁμαρτωλῶν. Καὶ καυχᾶσθε, πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, κ. τ. ἐ. Εἰ οἱ καυχώμενοι εὐθεῖς εἰσι τῇ καρδίᾳ, οὐ πάντων ἐστὶ τὸ ἐν Κυρίῳ καυχᾶσθαι, διότι μηδὲ πάντες εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ. Εὐλόγως καυχῆσεται ὁ εὐθύς τῇ καρδίᾳ. Εὐλογον δὲ καὶ τὸ καυχᾶσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι. Μήποτε εὐθύς ἐστὶ τῇ καρδίᾳ ὁ καυχώμενος ἐν θλίψεσι. ΨΑΛΜΟΣ ΛΒ΄. Ἀγαλλιᾶσθε, δίκαιοι, ἐν τῷ Κυρίῳ, κ. τ. ἐ. Εἰ Κύριος ἡμῶν σοφία ἐστίν, οἱ δὲ δίκαιοι ἐν Κυρίῳ ἀγαλλιῶσιν, οἱ δίκαιοι ἄρα ἐν σοφίᾳ ἀγαλλιῶσιν. Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ἐν κιθάρα, ἐν ψαλτηρίῳ δεκαχόρδῳ ψάλατε αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Κιθάρα ἐστὶ ψυχὴ πρακτικὴ ὑπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ κινουμένη, ψαλτήριον δὲ νοῦς καθαρὸς ὑπὸ πνευματικῆς κινούμενος γνώσεως. Ἀρμόζει δὲ καὶ ἡμῖν τὰ ἐν τῇ Παλαιᾷ μουσικᾷ ὄργανα πνευματικῶς νοοῦ μενα, κιθάρα μὲν τροπικῶς τὸ σῶμα λεγόμενον, ψαλτήριον δὲ τὸ πνεῦμα· ἅτινα μουσικῶς ἤρμονται τῷ σοφῷ εἰς δέον χρωμένῳ ὡς χορδαῖς τοῖς μέλεσι τοῦ σώματος, καὶ ταῖς δυνάμεσι τοῦ πνεύματος. Καλῶς δὲ ψάλλει ὁ ψάλλων νοῦς, ψαλμοὺς λέγων πνευματικῶς, καὶ ἐν καρδίᾳ ἄδων τῷ Θεῷ. Ἡ «δεκαχόρδῳ» ἀντὶ τοῦ «δεκανεύρω» χορδὴ γὰρ ἡ νευρά. Δεκάχορον δὲ τὸ ψαλτήριον λέγεται οὖν καὶ τὸ σῶμα, ὡς πέντε αἰσθήσεις ἔχον, καὶ πέντε ἐνεργείας ψυχῆς, δι' ἐκάστης αἰσθήσεως ἐκάστης ἐνεργείας γινομένης. Ἄσατε αὐτῷ ἄσμα καινόν, κ. τ. ἐ. Ὁ κατὰ τὸν ἔσω ἀνακαινούμενος ἄνθρωπον, ἄσειεν ἂν τὸ καινὸν ἄσμα, ἅτε τὸν παλαιὸν ἐκδυσάμενος ἄνθρωπον, καὶ ἐνδυσάμενος τὸν νέον, τὸν ἀνακαινούμενον κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος. Ἀγαπᾶ ἔλεημοσύνην καὶ κρίσιν, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ τοῦ, ἐλεήμονα καὶ διακριτικόν. Τοῦ αὐτοῦ. Ἀγαπᾶ «ἐλεημοσύνην,» καθ' ἣν ἐλεεῖ, καὶ τὴν τῶν ἐλεούντων· ὁμοίως δὲ καὶ «κρί 12.1305 σιν,» καθ' ἣν κρίνει· ὅτι τὰ κρίματα τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀληθινὰ, καὶ ἄβυσσος πολλή, καὶ ἀνεξεύρητα. Ἀγαπᾶ δὲ κρίσιν καὶ τὴν τῶν δικαίων, ὧν οἱ λογισμοὶ κρίματά εἰσι, περὶ ὧν λέγεται· «Κρίμα δίκαιον κρίνατε.» Ὅτε δὲ «τὸν ἥλιον ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους,» βλέπομεν πῶς τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ. Τιθεῖς ἐν θησαυροῖς ἀβύσσους, κ. τ. ἐ. Οἱ λόγοι τῆς ἀβύσσου ἐν τοῖς θησαυροῖς εἰσι τοῦ Θεοῦ. Φοβηθήτω τὸν Κύριον πᾶσα ἡ γῆ, ἀπ' αὐτοῦ δὲ σαλευθήτωσαν πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην, κ. τ. ἐ. Τοῦτο ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Θεοῦ πεπλήρωται,

ὅτε πᾶσα ἡ γῆ Χριστοῦ Ἐκκλησίαις πεπλήρωτο. Τάχα λέγοιτ' ἄν· Οἱ μὲν ἄνθρωποι, ἀγαπήσατε, ἡ δὲ γῆ φοβηθήτω. Οἱ δὲ τὴν οἴκου μένην Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ κατοικοῦντες, οὐκ ἄναι σθητοῦντες τοῦ Κυρίου, ἀπ' αὐτοῦ σαλεύονται, πληροῦντες τὴν προκειμένην ἐντολήν. Ἡ οἱ ἀπὸ λόγου τοῦ Θεοῦ κινούμενοι ἀπ' αὐτοῦ σαλεύονται, ζῶντος ἐν αὐτοῖς τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Σάλος ἐστὶν ἐπαινετὸς ψυχῆς λογικῆς ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐπ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν μετάρθεσις. Ὅτι αὐτὸς εἶπε, καὶ ἐγενήθησαν· αὐτὸς ἐνετείλατο, καὶ ἐκτίσθησαν, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν γένεσις τὴν τῶν λογικῶν οὐσίωσιν δηλοῖ· ἡ δὲ κτίσις τὴν ἀπὸ τοῦ κρείττονος ἐπὶ τὸ χειρὸν μεταβολήν· «Εἴ τις» γὰρ «ἐν Χριστῷ καινὴ κτίσις,» ἀνακαινίζεται. Κύριος διασκεδάζει βουλὰς ἐθνῶν, ἀθετεῖ δὲ λογισμοὺς λαῶν, καὶ ἀθετεῖ βουλὰς ἀρχόντων, κ. τ. ἐ. Αἱ βουλαὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ οἱ λογισμοὶ τῶν λαῶν, καὶ αἱ βουλαὶ τῶν ἀρχόντων ἀθετοῦνται ὑπὸ Κυρίου, ὡς ἐναντιούμεναι τῷ θελήματι αὐτοῦ, τοῦ «πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.» Ὁ πλάσας κατὰ μόνας τὰς καρδίας αὐτῶν, ὁ συνιεὶς πάντα τὰ ἔργα αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ὁ μόνος πλάσας μόνος καὶ γινώσκει· διὸ καλῶς λέγεται ὁ Θεὸς μόνος καρδιογνώστης. Ῥύσασθαι ἐκ θανάτου τὰς ψυχὰς αὐτῶν, καὶ διαθρέψαι αὐτοὺς ἐν λιμῷ, κ. τ. ἐ. Πρότερον δεῖ τινα Ῥύσασθαι ἀπὸ θανάτου, εἴθ' οὕτως διατραφεῖν. Καὶ διὰ μὲν πρακτικῆς ῤύεται τινα ἀπὸ θανάτου ὁ Κύριος, διὰ δὲ γνώσεως τρέφει. Ἡ δὲ ψυχὴ ἡμῶν ὑπομενεῖ τῷ Κυρίῳ, ὅτι βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστὴς ἡμῶν ἐστίν, κ. τ. ἐ. Ἡ τοῦ δικαίου καρδία οὐκ εὐφραίνεται ἐν βρώμασιν ἢ ἐν πόμασιν, ἀλλ' ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ γνώσει, καὶ σοφίᾳ. 12.1308 ΨΑΛΜΟΣ ΛΓ'. Τῷ Δαυΐδ, ὁπότε ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐναντίον Ἀβιμέλεχ, καὶ ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ ἀπῆλθεν, κ. τ. ἐ. Ὁ τὸ φεῦγον πρόσωπον μὴ ἐπιδείξας ὡς φεῦγον, ἀλλ' ὡς ἀποσταλὲν, οὗτος ἠλλοίωσε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Πρόσωπον δὲ νῦν τὸ τῆς ψυχῆς λέγει κατάστημα· ἀλλοία γὰρ ἐστὶ φεύγουσα, καὶ ἀλλοία ἀποσταλεῖσα. Πρόσωπον δὲ πολλάκις ἡ Γραφὴ καὶ τὸν λόγον λέγει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ θῶς ὁ ἄγγελός φησι πρὸς τὸν Λῶτ· «Ἴδου ἔθαυμά σου τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπὶ τῷ ῥήματι τούτῳ οὐ μὴ καταστρέψω τὴν πόλιν περὶ ἧς ἐλάλησας.» Εὐλογῆσω τὸν Κύριον, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐν παντὶ καὶ ῥῶ ζῶν καὶ ὑπάρχων ἀμετάπτωτος Χριστὸς ταῦτά φησι. Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ ἐπαινεθήσομαι, ἀλλ' ἐν σοφίᾳ· ὁ γὰρ Κύριος ἡμῶν σοφία ἐστίν. Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον, καὶ ἐπήκουσέ μου, κ. τ. ἐ. «Πᾶς γὰρ ὁ ζητῶν εὐρίσκει·» ὁ δὲ καὶ ὡς ζητῶν οὐκ εὐρίσκει. Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν, καὶ φωτίσθητε, κ. τ. ἐ. Διὰ μὲν πολιτείας ὀρθῆς προσερχόμεθα, διὰ δὲ γνώσεως φωτιζόμεθα. «Φωτίσατε γὰρ, φησὶν, ἑαυτοῖς φῶς γνώσεως.» Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε, καὶ ὁ Κύριος εἰς ἤκουσεν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Οὐ πάντων ἐπακούει τῶν κραζόντων ὁ Κύριος, ἀλλὰ τῶν διὰ τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ. Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φοβουμένων αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου ὅλης παρεμβολῆς λόγον ἐπέχει εἰς ὧν. Γεύσασθε, καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος, κ. τ. ἐ. Εἰ γευστός ἐστὶν ὁ Κύριος, διὰ τῆς πίστεως ἐστὶν γευστός· καὶ εἰ χρηστὸς, διὰ τῆς γνώσεως ἐστὶν χρηστὸς. Ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Εἰ οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, πῶς οἱ ἅγιοι ἦσαν «υστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος;» Ἀλλ' εἰ καὶ ὑστεροῦντο ἐν βρώμασι καὶ πόμασιν, οὐ μὴν καὶ ἐν γνώσει. Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου διδάξω ὑμᾶς, κ. τ. ἐ. Παρὰ τοῦ ἁγίου Δαυΐδ διδασκόμεθα τίνα δεῖ ποιεῖν τε καὶ λέγειν τὸν φοβούμενον τὸν Θεόν. Ἐκκλινὸν ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιήσον ἀγαθόν, κ. τ. ἐ. Τὸ ἐκκλίνειν ἀπὸ κακοῦ ὁ φόβος διδάσκει, τὸ δὲ ποιῆσαι τὸ ἀγαθὸν ἡ ἀγάπη. Διὸ μεῖζων ὁ ἀγαπῶν τοῦ φοβουμένου. 12.1309 Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν, καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει, κ. τ. ἐ. Εἰ «θυσιὰ τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον, τοῖς δὲ συντετριμμένοις τὴν καρδίαν ἐγγίζει ὁ Κύριος,» ταύτη ἄρα τῇ θυσίᾳ καὶ οὐκ ἄλλῃ ἐγγίζει ὁ Κύριος. Φυλάσσει

Κύριος πάντα τὰ ὀσᾶ αὐτῶν· ἔν ἐξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται, κ. τ. ἐ. Ὅσᾶ νῦν λέγει τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, ἢ τὰ δόγματα τὰ ἀληθῆ, τὰ συνέχοντα τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς. Θάνατος ἀμαρτωλῶν πονηρὸς, κ. τ. ἐ. Πονηρὸς, ἐπίπονός, πικρὸς. Ἔοικε δὲ λέγειν θάνατον τὴν κόλασιν χωρίζουσαν ψυχὴν ἀπὸ κακίας. Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Λύτρον ἐστὶ δόμα τι τοῖς πολεμίοις διδόμενον πρὸς τῶν ἠττηθέντων, ἢ πρὸς τοῦ τῶν ἠττηθέντων προνοουμένου ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἀφέσει τῶν αἰχμαλωτισθέντων. ΨΑΛΜΟΣ ΛΔ'. Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδικοῦντάς με, πολέμησον τοὺς πολεμοῦντάς με, κ. τ. ἐ. Εἰδὼς, ὅτι τῶν ἀδικησάντων αὐτὸν Ἰουδαίων παραπτώματι, καὶ πολεμησάντων αὐτὸν Ἰσραηλιτῶν ἀμαρτήματι σωτηρία ἔσται τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τῶν ἐθνῶν δυνάμει εὔχεται, διὰ τὸ ἐκείνους δικασθῆναι καὶ πολεμηθῆναι. Τάχα δὲ καὶ ὡς πρὸς τὴν κρίσιν κουφίζονται οἱ ἐνταῦθα δικασθέντες καὶ πολεμηθέντες. Πάντες δὲ οἱ ἀδικοῦντες ἀδικοῦσι Χριστὸν, τὴν δικαιοσύνην· καὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς εἰρήνην πολέμους ἔχουσι. καὶ πολεμοῦσι Χριστὸν, ὅς ἐστιν εἰρήνη ἡμῶν. Δικάζων δὲ ὁ Κύριος τοὺς ἀδικοῦντας, τὴν ἐν αὐτοῖς ἀδικίαν ἀπόλλυσιν. Οὕτω δὲ καὶ πολεμεῖ τοὺς πολεμοῦντας τὸν δίκαιον, ἐπ' ἀγαθῶ τῶν πολεμουμένων, τοῦτο ποιῶν, ὡς ἂν παύσαιντό ποτε τὰ ἐχθρὰ τῆ δικαιοσύνης πράττοντες. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδὲν οὕτως ἀνθίσταται τοῖς δαίμοσιν ὡς δικαιοσύνη καὶ γνῶσις. Ἐπιλαβοῦ ὄπλου καὶ θυρεοῦ, καὶ ἀνάστηθι εἰς βοήθειάν μοι, κ. τ. ἐ. «Λήψεται πανοπλίαν τὸν ζῆλον αὐτοῦ, καὶ ὀπλοποιήσει τὴν κτίσιν εἰς ἄμυναν τῶν ἐχθρῶν. Ἐνδύσεται θώρακα δικαιοσύνης, καὶ περιθήσεται κόρυθα κρίσιν ἀνυπόκριτον· λήψεται ἀσπίδα ἀκαταμάχητον ὁσιότητα· ὄξυνεῖ δὲ ἀπότομον ὄργανον εἰς ῥομφαίαν.» Τούτων χρειαί φησὶν· «Ἐπιλαβοῦ ὄπλου καὶ θυρεοῦ.» Ὡσπερ δὲ συγκόπτουσιν οἱ δίκαιοι τελειωθέντες τὰς μαχαίρας εἰς ἄροτρα, καὶ τὰς ζιβύνας αὐτῶν εἰς δρέπανα· οὕτω μετὰ τὰς κόλασεις μεταποιήσει τὴν ἑαυτοῦ πανοπλίαν ὁ Θεὸς τὸν ζῆλον αὐτοῦ εἰς εἰρηνικὰ ἐνδύματα, καὶ τὸν θώρακα εἰς ποδῆρη καὶ λόγιον, τὴν δὲ κόρυθα εἰς κίδαριν ἱερατικὴν, τὴν δὲ ἀσφάλειαν εἰς τὴν ἐν εἰρήνῃ ὁσιότητα, τὴν δὲ ὄργην εἰς χρηστότητα. Ἀγαθότης δὲ τὸ οὐ μόνον ἐκχυθῆναι, ἀλλὰ καὶ συγκλεισθῆναι ῥομφαίαν. Ἡ τοῦτο φησὶν· Ἐπιλαβόμενος τοῦ καταλλήλου τοῦ θυρεοῦ, καὶ ὄπλου τῆς ἀληθείας, «ἀνάστα εἰς τὴν βοήθειάν μου» τουτέστιν, ὑπέρμαχος γενοῦ. Καὶ τὸ, «Ἐκχεον ῥομφαίαν,» ἀντὶ τοῦ, Γύμνωσον, λέγει· τὸ δὲ, «Σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας τῶν καταδιωκόντων με,» ἀντὶ τοῦ, Ἀπάντησον καὶ περικλείσον αὐτοῖς τὸν δρόμον, ξίφει τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἀπειργῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ὁ νικήσας ἐν πολέμῳ καταδοῦλοῦται τοὺς πολεμίους, Χριστὸς δὲ νενίκηκε τὸν κόσμον· «Θαρσεῖτε γὰρ, φησὶν, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.» Χριστὸς ἄρα τὸν κόσμον κατεδουλώσατο, ἵνα γένωνται πάντες δούλοι Χριστοῦ. Εἶπον τῇ ψυχῇ μου· Σωτηρία σου ἐγὼ εἶμι, κ. τ. ἐ. Αὐτὸ τοῦτο σωτηρία ἐστὶ ψυχῆς, τὸ εἰπεῖν αὐτῇ τὸν Κύριον· «Σωτηρία σου ἐγὼ εἶμι» καὶ ἐπ' ἄλλου τινὸς οὐκ ἂν οὕτω νοηθεῖ. Ἀποστραφήτωσαν εἰς τὰ ὀπίσω, κ. τ. ἐ. Εὐερ γετοῦνται οἱ ἀπὸ τῆς ἀρετῆς ἐπὶ τὴν κακίαν ὀδεύοντες, ἂν εἰς τὰ ὀπίσω ἀποστραφῶσιν. «Καὶ καταισχυθητήτωσαν οἱ λογιζόμενοί μοι κακά.» Ἡ αἰσχύνῃ αὕτη πάθος ἐστὶν ἐπαινετὸν, εἰς συναίσθησιν ἄγον τὸν ἀμαρτάνοντα. Γενηθήτω ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκότος, κ. τ. ἐ. Ὅδον ἀσεβῶν τὸν μοχθηρὸν βίον ὀνομάζει, καθ' ὃν τὴν πορείαν ἐποίησαντο. Γενηθήτω αὐτοῖς «σκότος,» παντὸς στερουμένη φέγγους, καὶ «ὀλίσθημα,» ὅπως μὴδ' ἐστάναι δύναιντο, ἀγγέλου Θεοῦ καταδιώκοντος. Ὅρα δὲ ὡς αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις ὄπλα εἰσὶ τοῦ Θεοῦ. Ἐλθέτω αὐτῶ παγίς, ἣν οὐ γινώσκει, κ. τ. ἐ. Σημειωτέον, ὅτι ἐν τοῖς προκειμένοις ἀντὶ εὐκτικῶν προστακτικοῖς ἐχρήσατο ῥήμασι· κατὰ γὰρ τὴν πρᾶξιν ἕκαστος τιμωρεῖται. Ἡ μᾶλλον ἀντὶ μελόντων κέχρηται. Καὶ ἡ θήρα ἦν ἔκρυψε συλλαβῆτω αὐτὸν, καὶ ἐν τῇ παγίδι πεσεῖται ἐν αὐτῇ, κ. τ. ἐ. Νομίζω περὶ τοῦ σταυροῦ λέγειν αὐτὸν, εἰς ὃν ἐμπέπτω κεν ὁ διάβολος ἀγνοῶν. Εἰ γὰρ ἔγνω, οὐκ ἂν

αὐτὸν Κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσε. Ῥυόμενος πτωχὸν ἐκ χειρὸς στερεωτέρων αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐντεῦθεν γινώσκομεν, ὅτι χωρὶς Κυρίου πολεμεῖν τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἰσχύομεν. Στερεώτεροι γὰρ ἡμῶν εἰσιν. Ἄνταπεδίδοσάν μοι πονηρὰ ἀντὶ ἀγαθῶν καὶ ἀτεκνίαν τῇ ψυχῇ μου, κ. τ. ἐ. Ἄτεκνός ἐστι ψυχὴ ἢ μηδὲν γεννήσασα ἀγαθόν, ἢ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ποιήσασα ἀγαθόν. Καὶ ἐταπεινούν ἐν νηστεία τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτω ταπεινοῖ τὴν ψυχὴν ὡς νη 12.1313 στεία. «Καὶ ἡ προσευχή μου εἰς κόλπον μου ἀπο στραφήσεται.» Κόλπον νῦν τὸν νοῦν ὀνομάζει. Ἐπειράσάν με, ἐξεμυκτηρίσάν με μυκτηρισμῶ, κ. τ. ἐ. Ἐλεῖν οὐ δυνηθέντες δι' ὧν ἐπειράθη σαν, χλεῦη γοῦν παρεμυθοῦντο πρὸς ἐμὲ, καὶ δίκην θηρῶν ἀγρίων τοὺς ὀδόντας, καὶ τὴν ὀργίλην καὶ θυμωτικὴν αὐτῶν δύναμιν ἐπ' ἐμὲ ἔβρυξαν· καταφαγεῖν με γὰρ θέλοντες, ἀπέτυχον. Μὴ ἐπιχαρεῖσάν μοι οἱ ἐχθραίνοντές μοι ματαίως, κ. τ. ἐ. Τῷ δικαίῳ διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐχθραίνοντες, ἀδίκως ἐχθραίνουσι. Ὅτι ἐμοὶ μὲν εἰρηνικὰ ἐλάλουν, καὶ ἐπ' ὀργῇ δόλους διελογίζοντο, κ. τ. ἐ. «Ἔσεσθε» γὰρ, φησὶν, «ὡς θεοὶ, γινώσκοντες καλὸν καὶ πονηρόν.» εἰρηνικὸς γὰρ οὗτος ὁ λόγος. Μηδὲ εἴποισαν· Κατεπίομεν αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Παῦλός φησι περὶ τοῦ ἐν Κορίνθῳ πεπορνευκότος· «Μήποτε τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῆ ὁ τοιοῦτος.» Ἐνδυσάσθωσαν αἰσχύνην καὶ ἐντροπήν οἱ μεγαλοῤῥημονοῦντες ἐπ' ἐμὲ, κ. τ. ἐ. Οἱ μὲν εἰς τὸν Χριστὸν βαπτιζόμενοι τὸν Χριστὸν ἐνδύονται, τουτέστι δικαιοσύνην καὶ σοφίαν· οἱ δὲ εἰς τὸν Σατανᾶν βαπτιζόμενοι αἰσχύνην ἐνδύονται καὶ ἐντροπήν. Καὶ εἰπάτωσαν διὰ παντός· Μεγαλυνθήτω ὁ Κύριος, οἱ θέλοντες τὴν εἰρήνην τοῦ δούλου αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἀγγέλων μὲν τὸ διὰ παντός μεγαλύειν τὸν Κύριον· ἀνθρώπων δὲ τὸ μὴ διὰ παντός· δαιμόνων δὲ τὸ μήτε διὰ παντός, μήτε ποσοῦν. ΨΑΛΜΟΣ ΛΕ΄. Οὐκ ἔστι φόβος Θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Τῷ γὰρ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ. Ὅτι ἐδόλωσεν ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ εὐρεῖν τὴν ἀνομίαν αὐτοῦ καὶ μισεῖν, κ. τ. ἐ. Τὸ «εὐρεῖν» ἀντὶ τοῦ «ἐπιγινῶναι» κεῖται. Πλὴν ζητητέον εἰ ὁ ἐγνωκὼς τὴν ἀνομίαν ὡς ἀνομίαν πάντως καὶ μισεῖ. Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ δόλος, κ. τ. ἐ. Ἐτερός φησι· «Τὰ ῥήματα τοῦ στόματος αὐτοῦ ἀνομία καὶ κόπος,» τουτέστιν ἐπαχθῆ, ὡς κόπον ἐμποιεῖν τοῖς προσέχουσιν. «Οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι.» Δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς ὁ παράνομος οὐκ ἐκ κατασκευῆς ἐστι τοιοῦτος· τὸ γὰρ μὴ βούλεσθαι σύνεσιν ἔχειν ἐπὶ τῷ ἀγαθῷ ποιεῖν αὐτοῦ τεξουσίῳ. Ἔτι δὲ πρὸς τούτοις «ἀνομίαν διελογίσατο,» καὶ τὰ ἐξῆς. Τοιοῦτός ἐστι τό· «Οὐαὶ οἱ ἐργαζόμενοι κακὰ ἐπὶ τῆς κοίτης αὐτῶν, καὶ ἅμα τῇ 12.1316 ἡμέρᾳ συνετέλουν αὐτά.» Οὕτως ὁ ἀνομίαν λογισάμενος ἐπὶ τῆς κοίτης τυγχάνων παρίσταται πάσῃ ὁδῷ οὐκ ἀγαθῇ, τουτέστι πάσῃ πράξει πονηρᾷ, οὐ προσοχθίζων τῇ κακίᾳ αὐτοῦ· ἀποδεχόμενος αὐτὴν οὔσαν χειρίστην ἔξιν, πρακτικῶς ἄρχεται ὀδεύειν πᾶσαν οὐκ ἀγαθὴν ὁδόν. Κύριε, ἐν τῷ οὐρανῷ τὸ ἔλεός σου, καὶ ἡ ἀλήθειά σου ἕως τῶν νεφελῶν, κ. τ. ἐ. Ἐντεῦθεν τινες ἀπατηθέντες τὰ ὑπὸ τὴν σελήνην ἀπρονόητα ἀπεφῆναντο εἶναι· ὧν ἐστὶ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Μεθυσθήσονται ἀπὸ πίότητος οἴκου σου, κ. τ. ἐ. Ἀγαθὴ αὕτη μέθη, «καὶ τὸ ποτήριόν σου μεθύσκον ὡσεὶ κράτιστον!» Ἐπεὶ περὶ δὲ χειμῶνες οἱ πειρασμοὶ, εἴη ἂν καὶ χειμαρρῶς τρυφῆς Θεοῦ ὁ διὰ τὴν ἐν πειρασμοῖς καρτερίαν μισθός, ποταμηδὸν ῥέων τοῖς ὑπερνικῶσιν ἐν αὐτοῖς διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ ταύτην τὴν μέθην μὴ ἐκνήφωσιν οὐδὲ δικαίως ποιεῖ· διὸ ἐπὶ τῆς ψεκτικῆς μέθης εἴρηται· «Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε.» Ὅτι παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς, κ. τ. ἐ. Εἴ ἡ πηγὴ ἐστὶν ἡ ζωὴ, ἡ ζωὴ δὲ ἐστὶν ὁ Χριστός, ἡ πηγὴ ἐστὶν ὁ Χριστός. «Ἐν τῷ φωτί σου ὀψόμεθα φῶς.» Ἐν τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων ὀψόμεθα τὸν Χριστὸν, ἢ ἐν τῇ γνώσει τῇ τοῦ Χριστοῦ ὀψόμεθα τὸν Θεόν. Μὴ ἐλθέτω μοι ποῦς ὑπερηφανίας, κ. τ. ἐ. Εἴ ἡ ὑπερηφανία ἔξις ἐστὶ χειρίστη, πῶς ἔχει πόδας; Ἡ τάχα περὶ τοῦ ζώου λέγει τοῦ ἐνεργοῦντος τὴν ὑπερηφανίαν. ΨΑΛΜΟΣ Λ΄. Μὴ παραζήλου ἐν πονηρευομένοις, κ. τ. ἐ. Ἐνταῦθα ζῆλον τὴν μίμησιν λέγει.

Ἀποκάλυψον πρὸς Κύριον τὴν ὁδὸν σου, κ. τ. ἐ. «Πᾶς ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,» οὐκ ἀποκαλύπτει τὴν ὁδὸν αὐτοῦ πρὸς Κύριον. Πρῶτον «ἔλπισον ἐπὶ Κύριον, καὶ ποίει χρηστότητα,» καὶ τὰ ἐξῆς ἄπερ ποιήσας, πάλιν «ἔλπισον ἐπ' αὐτὸν, καὶ αὐτὸς ποιήσει.» Ὁ δὲ τὴν ἐν κρυπτῷ δικαιοσύνην βλέπων Θεός, διὰ τὸ βλέπειν ἐν τῷ κρυπτῷ, ἐξοίσει αὐτήν, ὅτε φανερώσει τὰς βουλάς· καὶ ὁ ἐν τῇ κρίσει δια λάμπων ὡς μεσημβρίαν ἔξει τὸ κρίμα. Ὑποτάγηθι τῷ Κυρίῳ καὶ ἰκέτευσον αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ἡ ὑποταγὴ αὕτη ἐστὶ φύσεως λογικῆς πρὸς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ ἐκούσιος συγκατάθεσις. «Μὴ παραζήλου ἐν τῷ κατευοδουμένῳ ἐν τῇ ὁδῷ αὐτοῦ, ἐν ἀνθρώπῳ ποιοῦντι παρανομίας.» Νῦν εὐόδωσιν τὴν ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοπὴν λέγει· ὡς καὶ τὸ, «Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον.» Παῦσαι ἀπὸ ὀργῆς καὶ ἐγκατάλιπε θυμὸν, 12.1317 κ. τ. ἐ. Θυμὸς ἐστὶν ὀργὴ ἐπιθυμίας ἡμέρου ψυ χῆς κατ' ἐξοχὴν ἀμύνης· ὀργὴ ἐστὶν ὄρεξις τιμωρίας· τιμωρία δὲ ἐστὶ κακοῦ ἀνταπόδοσις. «Μὴ παραζήλου ὥστε πονηρεῦσθαι.» Μὴ ἴδης αὐτῶν τὴν εὐημερίαν, ἀλλὰ πρόσμεινον τὸ τέλος, καὶ ὄψει τὸν ὄλεθρον. Ὅτι οἱ πονηρευόμενοι ἐξολοθρευθήσονται, κ. τ. ἐ. Τὸ ἐξολοθρευθῆναι οὐδὲν ἕτερόν ἐστὶν ἢ τὸ ἐκπεσεῖν ἐκ Θεοῦ. Καὶ ἔτι ὀλίγον, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξει ἀμαρτωλός, κ. τ. ἐ. Ἀμφίβολος ἢ λέξις· ἢ γὰρ ἀνύπαρκτος ἔσται ὁ ἀμαρτωλός, (ὅπερ οἴονται οἱ παντελῶς τοὺς φαύλους φθειρεσθαι λέγοντες οὐχ ὑγιῶς) ἢ καθ' ὃ ἀμαρτωλός ἐστὶν, οὐχ ὑπάρξει. Καὶ ζητήσεις τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ οὐ μὴ εὖ ρης, κ. τ. ἐ. Τόπος ἀμαρτωλοῦ ἢ κακία. Οἱ δὲ πραεῖς κληρονομήσουσι γῆν, κ. τ. ἐ. Ἡ γῆ νῦν γνῶσιν σημαίνει· ὡς γὰρ ἐν τόπῳ τῇ θεωρίᾳ λέγεται εἶναι ὁ νοῦς. «Καὶ κατατρυφήσουσιν ἐπὶ πλήθει εἰρήνης.» Τρυφὴ δικαίου πλήθος εἰρήνης, πλήθος δὲ εἰρήνης ἐστὶν ἀπάθεια ψυχῆς μετὰ γνώσεως τῶν ὄντων ἀληθοῦς. Κρεῖσσον ὀλίγον τῷ δικαίῳ ὑπὲρ πλοῦτον ἀμαρτωλῶν πολὺν, κ. τ. ἐ. Κρεῖσσον ὀλίγη γνῶσις πνευματικὴ ὑπὲρ πλήθος σοφίας ἔθνων. Ὑποστηρίζει δὲ τοὺς δικαίους ὁ Κύριος, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτως ὑποστηρίζει τὸν δίκαιον, ὡς χάρισμα πνευματικόν· «Ἴνα μεταδῶ ὑμῖν χάρισμα πνευματικόν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς,» φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Γινώσκει Κύριος τὰς ὁδοὺς τῶν ἀμώμων, κ. τ. ἐ. ἕτερος· «Προοῖδε Κύριος τὰς ἡμέρας τῶν ἀμώμων.» Οὐχ ὑποστηρίζει μόνον αὐτοῖς τὴν ζωὴν, ἀλλὰ καὶ οἶδε τὰς μελλούσας ἡμέρας, καὶ τὴν ἡτοιμασμένην κληρονομίαν. Οὐδὲν οὖν αὐτοὺς βλάψει τὸ πρὸς βραχὺ λυπεῖσθαι· γυμνάζονται γὰρ τῇ καρτερίᾳ, τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὀδεύοντες, οὐκ αἰσχυρόμενοι ἐν καιρῷ πονηρῷ, ὅτεπερ ὀργὴν ἐπάγει τοῖς ἀμαρτωλοῖς. Ἀλλὰ καὶ νῦν οἱ μὲν ἐνδεία ἀπολοῦνται λογικῆς τροφῆς, οἱ δὲ τοῦ Θεοῦ κατατρυφήσουσιν εἰς πλησμονήν. Καὶ ἡ κληρονομία αὐτῶν εἰς αἰῶνα ἔσται, κ. τ. ἐ. Κληρονομία ἐστὶ τῆς λογικῆς φύσεως ἢ γνῶσις ἢ τοῦ Θεοῦ. Οὐ καταισχυνθήσονται ἐν καιρῷ πονηρῷ, κ. τ. ἐ. Καιρὸν πονηρὸν λέγει τὸν τῆς κρίσεως χρόνον. «Καὶ ἐν ἡμέραις λιμοῦ χορτασθήσονται.» Ἡμέρας λιμοῦ ὀνομάζει ἐν αἷς πολλοὶ τῶν ἀκαθάρτων στερίσκονται τοῦ ἄρτου τοῦ εἰπόντος· «Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς.» Ἐκλείποντες ὡσεὶ καπνὸς ἐξέλιπον, κ. τ. ἐ. Τοῦτον τὸν καπνὸν ἀποδιώκει ἀπὸ τῶν λογικῶν ξύλων τὸ πῦρ ὃ ἦλθε βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν ὁ Χριστός. 12.1320 Τοῦ αὐτοῦ. Καπνὸς δὲ πυρὸς σβεσθέντος σημεῖον. Καὶ οὗτοι δὲ, ὡς πῦρ καταφλέξαντες, ἀπεσβέσθησαν. Τοιοῦτοι οἱ καθ' ἡμῶν διαλάμπαντες, ἀπόλλυνται οἱ ἀμαρτωλοὶ, οὐ τῷ ἐξ ὄλου διαλύεσθαι τὴν σύστασιν αὐτῶν, ἀλλὰ τῷ μηκέτι εἶναι ἀμαρτωλοὺς. 12.1368 ΨΑΛΜΟΣ ΛΖ'. Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγξης με, μηδὲ τῇ ὀργῇ σου παιδεύσης με, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐλέγχῳ τῷ διὰ λόγου μὴ εἴκων, θυμῷ Θεοῦ ἐλεγχθήσεται· καὶ μὴ ὑπὸ ζυγὸν παιδεύοντος ἐν Θεῷ διδασκάλου γινόμενος, ὀργῇ Θεοῦ παιδευθήσεται· παιδεῖα δὲ ἐλέγχου ἐπιπονώτερος. Ὡσεὶ φορτίον βαρὺ ἐβαρύνθησαν ἐπ' ἐμέ, κ. τ. ἐ. «Δεῦτε, πάντες, φησὶν ὁ Χριστός, οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κάγω ἀναπαύσω ὑμᾶς.» Ἐταλαιπώρησα καὶ κατεκάμφθην ἕως τέλους» ὄλην τὴν ἡμέραν

σκυθρωπάζων έπορευόμην, κ. τ. έ. Λεκτέον τοῦτο πρὸς τοὺς γελῶντας πολλὰ, καὶ τερπομένους ἐπὶ γελώοις. Οἱ φίλοι μου καὶ οἱ πλησίον μου ἐξ ἐναντίας μου ἤγγισαν καὶ ἔστησαν, καὶ οἱ ἔγγιστά μου μακρόθεν ἔστησαν, κ. τ. έ. Τάχα δυνάμεις τινὰς λέγει ἀγίας ὑποχωρούσας ἐν καιρῷ πειρασμοῦ πρὸς δοκιμὴν τοῦ πειραζομένου, ἢ πρὸς κόλασιν. Καὶ οἱ ζητοῦντες τὰ κακὰ μοι ἐλάλησαν ματαιότητος, καὶ δολιότητος ὄλην τὴν ἡμέραν ἔμε λήτησαν, κ. τ. έ. Ἐδόκει δέ μοι ματαιότης καὶ ἡ τῶν ἀποδεικτικῶν εἶναι δοκούντων λόγων βία σοφιστικὴ φαινομένη, δι' ἧς ἐλεῖν με προσεδόκουν οἱ τὴν ἐμὴν ζητοῦντες ψυχὴν. Δολιότητα δι' ὅλου μελε τῶντες τοῦ βίου ἐλάλουν, φησὶ, πρὸς μὲ, ἐπιβουλήν μοι σκευάζοντες. Τῶν γὰρ ἀγγέλων λειπόντων, σφο δρότερον οἱ δαίμονες ἐπετίθεντο. Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἤκουον, καὶ ὡσεὶ ἄλαλος οὐκ ἀνοίγων τὸ στόμα αὐτοῦ, κ. τ. έ. Ἐδέχετο μὲν τοὺς λογισμοὺς τοῦ πειράζοντος, οὐκ ἤκουε δὲ αὐτῶν, μὴ ἐνεργῶν κατ' αὐτούς. Κω φότης δὲ ἐστὶν ἡ ἀπάθεια, δι' ἣν οὐκ ἤκουεν αὐτῶν. Ὅτι εἶπον, Μήποτε ἐπιχαρῶσί μοι οἱ ἐχθροί μου, κ. τ. έ. Ἐπὶ μὲν τοῖς μετανοοῦσιν οἱ ἄγγελοι χαίρουσιν, ἐπὶ δὲ τοῖς σαλευομένοις οἱ δαίμονες. Οἱ δὲ ἐχθροί μου ζῶσι, κ. τ. έ. Οὐ ταύτην τὴν ζωὴν τὴν εἰποῦσαν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή.» Οἱ ἀνταποδίδόντες κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν ἐνδιέβα λόν με, κ. τ. έ. Ἀνταπεδίδοσαν κακὰ ἀντὶ ἀγαθῶν, οὐ τῶν εἰς ἐκείνους γενομένων, ἀλλὰ τῶν ἀπλῶς γι νομένων διὰ τὸν Κύριον. Μὴ ἐγκαταλίπης με, Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ, κ. τ. έ. Καλὸν προοίμιον προσ 12.1369 ευχῆς τὸ, «Μὴ ἐγκαταλίπης με, Κύριε ὁ Θεός μου, μὴ ἀποστῆς ἀπ' ἐμοῦ· πρόσεχε εἰς τὴν βοήθειάν μου, Κύριε τῆς σωτηρίας μου.» ἔχει γὰρ ἐν ἑαυτῷ καὶ τὴν ἀγίαν Τριάδα. 12.1388 ΨΑΛΜΟΣ ΛΗ'. Ἐκωφώθην καὶ ἐταπεινώθην καὶ ἐσίγησα ἐξ ἀγαθῶν, κ. τ. έ. Ἐν τοῖς πειρασμοῖς φεύγει τὰ ἀγαθὰ ἐξ ἡμῶν, καὶ σιωπᾶ ἢ ψυχὴ ἐξ αὐτῶν. Ἐκεῖνα γὰρ φθέγγεται ἢ ψυχὴ ἃ γινώσκει, καὶ σιωπᾶ ἃ οὐ γινώσκει. Ἀγαθὰ δὲ εἶπε νῦν τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς γνώσεις αἰτινες ἐν καιρῷ πειρασμοῦ διαφεύγουσι τοὺς πειραζομένους. Ἐθερμάνθη ἡ καρδία μου ἐντός μου, κ. τ. έ. Δυνατὸν μὲν τοῦ τῆς ὀργῆς ἐπιστάντος δαίμονος μὴ ὀργισθῆναι, ἀδύνατον δὲ τάχα μὴ θερμανθῆναι. Γνώρισόν μοι, Κύριε, τὸ πέρασ μου, κ. τ. έ. 12.1389 Πέρασ ἐστὶ τῆς λογικῆς φύσεως ἢ γνώσεως τῆς ἀγίας Τριάδος. Πλὴν τὰ σύμπαντα ματαιότης, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, κ. τ. έ. Τὰ σωματικὰ πάντα ματαιότης ἐστὶν, ἢ γὰρ ἀσώματος φύσις κατ' εἰκόνα γεγένηται Θεοῦ. Μέντοιγε ἐν εἰκόνι διαπορεύεται ἄνθρωπος, κ. τ. έ. Πᾶς ἄνθρωπος ζῶν ἐν εἰκόνι διαπορεύεται, ἦτοι τοῦ Θεοῦ τηρῶν τὸ κατ' εἰκόνα, καὶ τὸ προκόπτειν εἰς τελειότητα, σύμμορφος γενόμενος τῆς εἰκόνας Θεοῦ, ἢ ἄλλου τινὸς ζώου, ἵππος θηλυμανῆς ἢ ἄλλο τι ἄλογον κατὰ τὸ ἦθος γινόμενος. Καὶ νῦν τίς ἢ ὑπομονή μου; κ. τ. έ. Σὺ μοι τὸ δύνασθαι φέρειν κεχάρισαι· τὸ μηδὲν ἐξ ἄνθρω πίνης ἀσθενείας εἰπεῖν τι ἢ δρᾶσαι. Σὺ δὲ καὶ παι δεύσας ὑποστῆναί με καὶ φέρειν ἐποίησας. Ὅ εἰδὼς τὴν πλάσιν μου, καὶ τὴν ἀσθένειαν σύγγνωθι. Ὅνειδος ἄφρονι ἔδωκάς με, κ. τ. έ. Ἄφρονά φησιν, ὃν καὶ φθάσας ἀμαρτωλὸν εἶρηκε. Παρα δίδωσι δὲ ὁ Θεὸς εἰς ὄνειδισμόν, πρὸς ἐξομολόγησιν μείζονα· ὅπερ ἀξιοῖ μὴ παθεῖν ὁ ταῦτα λέγων, ὡς ἀπ' ἑαυτοῦ ἐξομολογούμενος κατὰ τὸ δοκοῦν τῷ Θεῷ. Ἐκωφώθην καὶ οὐκ ἤνοιξα τὸ στόμα μου, ὅτι σὺ ἐποίησας, κ. τ. έ. Δύναται καὶ τοῦτο οὕτω νοεῖσθαι· Οὐδέποτε σοι ὡς ἄλλοι προσῆψα ὡς αἰτίῳ τὰς ἐμὰς ἀνομίας. Εἰς τοῦτο γὰρ οὐδέποτε τὸ στόμα μου ἤνοιξα, ἀλλ' ἐκωφώθην. Ὅτι πάροικος ἐγὼ εἰμι ἐν τῇ γῆ καὶ παρεπί δημος, καθὼς πάντες οἱ πατέρες μου, κ. τ. έ. Ὅ πολλὰκις εἰπὼν, «Πλὴν ματαιότης πᾶς ἄνθρωπος,» ὁμολογεῖ πάροικος εἶναι, ἑτέραν δὲ ζωὴν ἀναψύξεως οἶδε, καὶ μετὰ δακρύων ἰκετεύει σπάνιον κατὰ τοὺς πατέρας πάροικον εἶναι, καὶ μὴ ἐνοικεῖν τῇ παρουσίᾳ ζωῆ. Ἐὰν οὖν, φησὶ, μὴ ἀφῆς μοι τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἀναψύξω πρὶν ἀπελθεῖν ἐκεῖ, οὐχ ἔξω μετανοίας καιρὸν, οὐδὲ ὑπάρξω ἐν τῇ παρὰ σοὶ ζωῆ. Ἡ, ὡς οὐχ ὑπαρχόντων ἀμαρτωλῶν, ἔσονται ὡς οὐκ ὄντες. Τοῦ αὐτοῦ. Πάντες οἱ τῶν δικαίων ὡς δικαίων πατέρες, πάροικοί εἰσι καὶ παρεπίδημοι, σκιὰν ἡγού μενοι τὸν βίον τὸν ἐπὶ τῆς γῆς.

12.1409 ΨΑΛΜΟΣ ΛΘ΄. Ἀνήγαγέ με ἐκ λάκκου ταλαιπωρίας, κ. τ. ἐ. Λάκκος ταλαιπωρίας κακία καὶ ἀγνωσία. «Καὶ ἔστησεν ἐπὶ πέτραν τοὺς πόδας μου.» Πέτρα ἐστὶ πίστις Χριστοῦ. «Καὶ κατεύθυνε τὰ διαβήματά μου.» διὰ τῆς πρακτικῆς καὶ τῶν ἀληθινῶν δογμάτων. Καὶ ἐνέβαλεν εἰς τὸ στόμα μου ᾄσμα καινόν, κ. τ. ἐ. Μετὰ τὴν ἀπάθειαν ᾄδομεν ᾄσμα καινόν, ἀνακαινισθέντος τοῦ οἴκου ἡμῶν. Θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, κ. τ. ἐ. Τούτους τοὺς στοίχους ἐκ προσώπου τοῦ Σωτῆρος εἰρήσθαι ἢ πρὸς Ἑβραίους φησὶν Ἐπιστολῆ, καὶ δίδωσιν ἀφορμὴν ὅλον τὸν ψαλμὸν ὡς ἐκ προσώπου αὐτοῦ νοεῖν. Ὁλοκαύτωμα καὶ περὶ ἀμαρτίας οὐκ ἤτησας, κ. τ. ἐ. Ὁλοκαυτώματα αἰσθητὰ οὐ ζητεῖ ὁ Θεός· «Θυσία γὰρ τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον.» Ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περὶ ἐμοῦ, κ. τ. ἐ. Κεφαλίδα βιβλίου πᾶσαν τὴν νομικὴν λέγει Γραφήν· πᾶσαι γὰρ εἰς ἓν κεφαλαιοῦνται τὴν πρόρρησιν τὴν περὶ Χριστοῦ. Τοῦ ποιῆσαι τὸ θέλημά σου, κ. τ. ἐ. Θέλημα λέγει τοῦ Πατρὸς καθ' ὃ ἦρε τὴν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου. «Οὐ γὰρ ἦλθον, φησὶ, ποιῆσαι τὸ θέλημα 12.1412 τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.» Καὶ τεθεὶς ὑπὲρ τῆς ἀπάντων ἀμαρτίας, ὡς ἂν, ἀφέσεως γενομένης, μηκέτι χρεια ἦ τῆς περὶ ἀμαρτίας θυσίας. Εὐηγγελισάμην δικαιοσύνην ἐν Ἐκκλησίᾳ με γάλη, κ. τ. ἐ. Μεγάλη Ἐκκλησία ἢ ἐκ μεγάλων καὶ τελείων συμπληρουμένη, ἐν ἣ εὐηγγελίζετο δικαιοσύνην τὴν διὰ πίστεως Ἰησοῦ. Ἔγνω δὲ ταύτην αὐτοῦ, ὡς ἀποδεξάμενος καὶ οἰκειούμενος ὡς ἀδία στάτως δὲ ἀπαγγέλλων. Ἔφη δέ· «Τὰ χεῖλη μου οὐ μὴ κωλύσω.» Οὐδὲ γὰρ κεκώλυκε· λαλεῖ δὲ δεῦρο δι' εὐαγγελιστῶν καὶ τῶν κατὰ καιροὺς διδασκάλων, οὓς ἂν τις καὶ Χριστοῦ χεῖλη καλέσειε. Περὶ δὲ τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, ὡς κρείττονος οὔσης τῆς νομικῆς, παρεγγυῶν ἔλεγεν· «Ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεον τῶν γραμματέων καὶ τῶν Φαρισαίων.» Κατέλαβόν με ἀνομίαι μου, καὶ οὐκ ἠδυνήθην τοῦ βλέπειν, κ. τ. ἐ. Ἡ μνήμη τῶν παλαιῶν πταισμάτων πέφυκεν ἐπισκοτεῖν ἡμῖν τῇ διανοίᾳ. «Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου.» Τουτέστι, τὰ περὶ ἡμᾶς ἀναίσθητα πληθύνεται κακὰ, ὧν πολλῶν γεγεννημένων, στερούμενοι τοῦ ὀρθῶς διανοεῖσθαι ἀπὸ τῆς καρδίας ἐγκατελείφθημεν. Ἰκετεύει δὲ ὁ λέγων ἐλέω φυλαχθῆναι, τῶν προτέρων μεμνημένος κακῶν πρὸς τὸ μὴ αὐθις περιπεσεῖν τοῖς αὐτοῖς. Καὶ ἡ ἀνάμνησις δὲ τῆς ἐπὶ τὰ κρείττονα μεταβολῆς εὐχαρίστους ἐργάζεται καὶ προσεκτικούς. Καταισχυνθείσαν καὶ ἐντραπίσαν ἅμα οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου, τοῦ ἐξᾶραι αὐτήν, κ. τ. ἐ. Οὐ κατ' οὐσίαν ἐξαίρουσιν, ἀλλὰ διὰ τῆς κακίας ἀπὸ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως αὐτὴν ἐξαίρουσιν. Ἐγὼ δὲ πτωχός εἰμι, κ. τ. ἐ. Πρὸς τὴν τῶν ἀγαθῶν κτήσιν ἀσθενῶν, πτωχὸν καὶ πένητα ἑαυτὸν ὁμολογεῖ, καὶ τῷ Θεῷ τὴν περὶ αὐτοῦ φροντίδα ἀνατίθεισιν, ἐπιρρίπτων τὴν μέριμναν ἐπὶ Κύριον, ὡς ἐπὶ κηδεμόνα. ΨΑΛΜΟΣ Μ΄. Μακάριος ὁ συνιών ἐπὶ πτωχὸν καὶ πένητα, κ. τ. ἐ. Τί ἐστὶν «ὁ συνιών;» Ὁ νοῶν. Τί ἐστὶ «πένης;» Ὁ τὴν θλίψιν αὐτοῦ καταλαμβάνων. Ὁ γὰρ μαθὼν αὐτοῦ τὴν θλίψιν πάντως καὶ εὐθέως αὐτὸν ἐλεήσει. Δύναται ὁ συνιεὶς πτωχὸν λόγου, καὶ σοφίας, καὶ τοῦ καλοῦ μακαρίζεσθαι, ὠφελῶν αὐτὸν, ἥτοι τὸν κοινῶς πτωχὸν, ἢ τὸν μακαριζόμενον. «Ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ ῥύσεται αὐτὸν ὁ Κύριος» ἥτοι ὡς μιᾷ ἡμέρᾳ οὔση πονηρᾶ ὅλη τῇ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος, ἢ τῆς κρίσεως. Ἔστι γὰρ αὕτη σκότος τοῖς ἀμαρτωλοῖς, καὶ οὐ φῶς κατὰ τὸν προφήτην. Καὶ ὁ Ἀπόστολός φησιν· «Ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσι» καὶ πάλιν· «Ὅπως ἐξέλθεται ἡμᾶς ἐκ τοῦ αἰῶνος τοῦ ἐνεστῶτος πονηροῦ.» Παραίνει οὖν φιλανθρώπους εἶναι πρὸς 12.1413 ἐνδεεῖς, ἢ συνιέναι τὸν ἐκουσίως πτωχεύσαντα. Κύριος βοηθήσαι αὐτῷ ἐπὶ κλίνης ὀδύνης αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Κλίνη ὀδύνης τὸ σῶμά ἐστι τῆς ταπεινώσεως. «Ὅλην τὴν κοίτην αὐτοῦ ἔστρεψας ἐν τῇ ἀβρωστίᾳ αὐτοῦ.» Πρὸς τὰ ἀμείνω μετενεχθήσεται, φησὶ, καὶ μεταβολὴν ἔξει πρὸς εὐρωστίαν. Ἔθος γὰρ τῇ Γραφῇ τὴν στροφὴν ἀντὶ τῆς μεταβολῆς τιθέναι, ὡς τό· «Ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί.» Οἱ ἐχθροὶ μου εἶπαν κακά μοι, κ. τ. ἐ. Οἱ ἄορα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν

ἐχθροὶ ἠθέλησαν αὐτὸν ἀποθανεῖν, ὡς ἵνα σβέσωσι τὴν δόξαν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ· ἀλλὰ πρὸς τῷ μὴ ἀπολέσθαι καὶ κάμψει ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ πᾶν γόνυ, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται. Εἴποισ δὲ αὐτὸν καὶ ὑπὲρ τῶν αὐτοῦ μαθητῶν ποιήσασθαι τὴν εὐχήν, οὓς ὡσπερ ψυχὴν αὐ τοῦ τυγχάνοντος νοσήσαι κατ' ἐκεῖνον συνέβη τὸν καιρὸν καὶ ἡμαρτηκέναι, ὅτε πάντες καταλιπόντες αὐτὸν ὥχοντο, Πέτρος δὲ καὶ τρίτον ἠρνήσατο. Καὶ εἰ εἰσεπορεύετο τοῦ ἰδεῖν, μάτην ἐλάλει, κ. τ. ἐ. Οἱ ἀφανεῖς καὶ ὀρώμενοι ἐχθροὶ Χριστοῦ θάνατον αὐτῷ κατεσκεύαζον. Ὁ δὲ Ἰούδας εἰσεπορεύετο μὲν τοῦ ἰδεῖν τὰ γινόμενα, καὶ λεγόμενα ἐν παραβολαῖς, ἐλάλει δὲ μάτην, ἅτε μὴ χωρῶν αὐτὰ νοῆσαι, διὰ τὴν τυφλώπτουσαν αὐτὸν κακίαν. Ἀρμόζει δὲ τὸ ῥητὸν καὶ πᾶσι τοῖς ἀπόρρητα ἐπαγγελλομένοις τοῖς ἑτεροδόξοις. Ἡ ἕξις τοῦ Σωτῆρος καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων καταστάσεως ἤδη γενόμενος μάτην ἐλάλει, διδάσκαλον προσαγορεύων τὸν Κύριον, τῆς καρδίας αὐτοῦ ἀνομίας συναγαγούσης. Οὗτος δὲ καὶ ἐκπορευόμενος, τουτέστιν ἕξις τῆς Ἰησοῦ μαθητείας γινόμενος, ἐλάλει ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῖς Φαρισαίοις κατὰ τοῦ Σωτῆρος, καὶ λάθρα τὴν προδοσίαν ἐκινουῖτο. Ἀλλὰ καὶ τοῦ πονηρὰ διαλογιζομένου, καὶ τοῦ ἐπι νοῦντος τὰ αἰρετικά ἢ καρδία συνάγει ἀνομίαν αὐτῷ· ὅστις κἂν λάβῃ, ἐκπορεύεται ἕξις. Περὶ ὧν εἴρηται· «Τοῖς δὲ ἕξις ἐν παραβολαῖς» καὶ, «Τοὺς ἕξιςθεν ὁ Θεὸς κρίνει.» Μὴ ὁ κοιμώμενος οὐχὶ προσθήσει τοῦ ἀναστῆναι; κ. τ. ἐ. Ἀναγκαίως λέγει τῇ κοιμήσει τὴν ἀνάστασιν ἔπεσθαι. Ἡ δὲ κοιμήσις ἐστὶν ὁ θάνατος. Ἀναγκαίως τῷ θανάτῳ ἀκολουθήσει καὶ ἡ ἀνάστασις. Σὺ δὲ, Κύριε, ἐλέησόν με, κ. τ. ἐ. Τὸν ἔλεον καὶ τὴν ἀνάστασιν οὐχ ἑαυτῷ, ἀλλ' ἡμῖν αἰτεῖ. Ἔστι δὲ τὸ μὲν, «ἀνάστησόν με,» ἀνθρωποπρεπῶς· τὸ δὲ «ἀνταποδώσω αὐτοῖς,» δηλαδὴ τοῖς ἐχθροῖς, θεοπρεπῶς. Ἐπιχαίρει δὲ τοῖς ἠττωμένοις ὁ ἐχθρὸς. Εἶτα πάλιν ἀνθρωπινώτερον ἔφη· «Ἐν τούτῳ ἔγνω, ὅτι τεθέληκάς με,» ἐν τε τῷ ἐλεῆσαι καὶ ἀναστῆσαι. Τοῦτο ἐστὶν ἡγάπησας· ἐν ἀγάπῃ γὰρ πᾶν θελητόν. Ἐμοῦ δὲ ἀναστάντος οὐ μὴ ἐπιχαρῆ ὁ τῆς ἀνθρωπότητος ἐχθρὸς ὁ διάβολος, ὁ τὸν θάνατον δι' ἁμαρτίας ἐπα 12.1416 γαγών. Ἡ τάχα καὶ Ἰουδαίους αἰνίττεται. Καὶ τὸ «ἐμοῦ δὲ διὰ τὴν ἀκακίαν,» ἤτοι ἀμίαντον, ἀνθρωπινώτερον εἴρηται. Ἐβεβαιώθημεν δὲ ἐν Χριστῷ, καὶ τοῦτο ἐνώπιον τοῦ Πατρὸς γενόμενον εἰς τὸν αἰῶνα. ΨΑΛΜΟΣ ΜΑ΄. Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου πρὸς Θεὸν, κ. τ. ἐ. Πρὸς τὸν Θεὸν διψῶσιν οἱ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ ἐπὶ τῷ διψᾶν μακαριζόμενοι. Οὐκ εἶπεν· Ἐδίψησεν ἡ ψυχὴ μου τὸν Θεόν, οὐ γὰρ Θεὸν πίνει ἡ ψυχὴ, ἀλλὰ «πρὸς τὸν Θεόν.» Τὰ γὰρ πρὸς Θεὸν ὁ ἅγιος διψᾷ, ὡσπερ ὁ ἁμαρτωλὸς τὰ μὴ πρὸς Θεόν, ἀλλὰ τὰ πρὸς κοσμικὴν ζωὴν, ἢ τὰ πρὸς διάβολον. Καὶ ὁ Σωτὴρ δὲ εἰστίκει καὶ ἔκραζε λέγων· «Ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρὸς με, καὶ πινέτω.» Καὶ ὅτι μόνοι οἱ ἅγιοι ὀφθήσονται τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοῦ, ἀποτρέποντος αὐτὸ ἀπὸ ἁμαρτωλῶν. Ἡ ὡς ἀποστρέψαντος τοῦ Θεοῦ τὴν ἐποπτικὴν αὐτοῦ δύναμιν ἀπὸ τοῦ λαοῦ, ἀπεθρήνουν τὴν ἐνταῦθα ζωὴν· πρὸς αὐτὸν δὲ καταντᾶν ἠβούλοντο τὸν Θεόν. Τοῦτο δὲ ἔλεγον παντὸς μώμου κεκαθαρμένοι· ὁ γὰρ ἐπιλωμένος, «Ἀπόστρεψον, φησὶ, τὸ πρόσωπόν σου ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν μου.» Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ οἱ ἄγγελοι βλέπουσι διὰ παντὸς, ἄγγελος ἄρα ἐπιθῶ μετ' ἐγενέσθαι ὁ Δαυὶδ καὶ βλέπειν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ. Ἐγενήθη τὰ δάκρυά μου ἐμοὶ, κ. τ. ἐ. Ὡν τὸ δάκρυα ἄρτος, μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν. Τε λείου ἐστὶ τὸ δύνασθαι τοῦτο λέγειν· ἐπεὶ ὁ ἀτελής ταρασσεται ὑπὸ τῶν ἕξιςθεν, καὶ ἕξις τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν ἔχει, ἀσχήμων καὶ ἐλεγχόμενος παρὰ πᾶσι, διὰ τῶν λόγων ἀπογυμνῶν τὴν ψυχὴν. Ὁ δὲ ἅγιος συνάγει ἀπὸ τῶν πρὸς τὰ ἕξις τὴν ψυχὴν ἑαυτοῦ. Ὁ δὲ ἀπὸ διαθέσεως δακρύων τὰ δάκρυα αὐτοῦ ἄρτου δίκην τραφήσεται· οὐκ ἐν τοῖς ἀνετικοῖς μόνον, ἀλλ' ἡμέραν καλεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς περιστατικοῖς, ἀ νύκτα ὄνο μάζει. Τοῦ αὐτοῦ. Τροφιμώτατός ἐστι κλαυθμὸς ὁ τρέφων τὴν ψυχὴν. Μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν, ὅτι γελάσονται. Ἐν τῷ λέγεσθαι μοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν· Ποῦ ἔστιν ὁ Θεός σου; κ. τ. ἐ. Ὁ Θεὸς μὲν ὡς δημιουργός ἐστιν ἐν πᾶσι τοῖς γεγονόσιν· ὡς δὲ ἀρετὴ καὶ σοφία ἐν πάσαις ταῖς

ἀγίαις δυνάμεσιν· εἰ δὲ καὶ κατὰ δύνάμιν λαμβάνοιτο ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ σοφία, καὶ ἐν ταῖς ἀντικειμέναις δυνάμεσιν· εἰ δὲ πῆ μὲν δυνάμει, πῆ δὲ ἐνεργείᾳ, καὶ ἐν ἀνθρώποις ἐστὶν ὁ Θεός· τὸ γὰρ αἰεὶ ἐνεργεῖν κατὰ Θεὸν ἀγγέλων ἐστὶ· τὸ δὲ μηδέποτε δαιμόνων· τὸ δὲ ποτὲ μὲν καλῶς, ποτὲ δὲ οὐκ ὀρθῶς, ἀνθρώπων ἐστίν. Εὐλόγως δὲ τις ἂν ἀποκρίναιτο τὸ, «Ποῦ ἐστὶν ὁ Θεός;» ὅτι, Πανταχοῦ πλήν τῆς ὑμετέρας ψυχῆς. Ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς, κ. τ. ἐ. Ἡ 12.1417 μὲν κατὰ Μωσέα ἐν Ἐξόδῳ σκηνὴ τύπος, οἷμαι, ταύτης ἦν· ὁ κατὰ Σολομῶντα ναὸς τύπος τοῦ ἀληθινοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ. Ὅτι, φησὶν, ἔτι προκόπτω, καὶ οὐπω τέλειός εἰμι. Σύμβολον δὲ τῆς προκοπῆς ἡ σκηνὴ, θαυμαστῶς φέρει ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τὴν τελειότητα, καθ' ἣν οἰκεῖ μὲν ἔνθα ὁ Θεός. Οἱ δὲ πνευματικῶς ἐορτάζοντες ἠχοῦσιν ἀγαλλιώμενοι καὶ ἐξομολογούμενοι. Ἡ τοῦτο φησὶ· Παρεμυθούμην ἐπὶ τοιαύταις ἐμαυτὸν ἐλπίσιν, «Ἴνα τί, λέγων, περίλυπος εἶ, ἡ ψυχὴ μου;» Προσεδόκων γὰρ ὡς διαδέξεται με τὸ μακάριον τέλος, ἡ θαυμαστὴ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ ἐνδοτάτω οἶκος αὐτοῦ, εἰς ὃν οἱ ἅγιοι ὑπὸ ἀγγελικῶν δυνάμεων αἰρόμενοι εἰσαχθὴ σονται. Εἰ δὲ «χαρὰ γίνεται ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῶ μετανοοῦντι,» πῶς οὐκ εἰκότως, ψυχῆς μετὰ γυμνασίαν εἰς τὰ ἅγια τὰ ἐπουράνια εἰσαγομένης, φωνὴν εὐφημον γίνεσθαι πλήθους πανηγυριζόντων ἐπὶ τῇ τοῦ σωζομένου σωτηρίᾳ; Ὡς ἐπ' ἀληθέσι δὲ τούτοις εὐχαριστεῖ. «Ἴνα τί περίλυπος;» καὶ τὰ ἐξῆς. Λυπούμενοι οὖν ἑαυτοῖς οὕτως ἐπιπλήττωμεν καὶ συνταρασσομένοις. Ὅτε σωτήριον ὁ Θεὸς ἡμῶν τοῦ προσώπου ἡμῶν ἐστίν, «ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα.» Διὰ τοῦτο μνησθήσομαι σου ἐκ γῆς Ἰορδάνου, καὶ Ἑρμωνιῆμ ἀπὸ ὄρους μικροῦ, κ. τ. ἐ. Ἰορδάνης, κατάβασις· Ἑρμωνιῆμ, ἀναθεματισμός. Ἔοικεν ἀσχάλλειν καὶ ὀδυνᾶσθαι παρ' ἑαυτῶ, ἀναμιμνησκόμενος τοῦ ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ γεγονότος θαύματος ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, ὅτε διηρέθη τὸ ὕδωρ ἄχρις οὗ διήλθε τὸν ποταμὸν ὁ λαός· καὶ τοῦ κατὰ τὸ παρακείμενον βραχύτατον ὄρος, ὅτι μὴ τῆς αὐτῆς καὶ οὗτος τυγχάνει προνοίας ὁποίας κάκεϊνος. Τάχα δὲ καὶ ἡθοποιία τις ἐστὶ τῆς ψυχῆς πρὸς αὐτὸν διαλεγομένης. Ἡμέρας ἐντελεῖται Κύριος τὸ ἔλεος, καὶ νυκτὸς δηλώσει, κ. τ. ἐ. Ῥαψάκου ποτὲ πολιορκούντος τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ τὸν τῶν ὄλων ὡς μὴ δυνάμενον αὐτοὺς σῶσαι βλασφημοῦντος Θεὸν, μιᾷ πληγῇ ἐν νυκτὶ ῥπέ χιλιάδες ἀνηρέθησαν τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων Ἀσσυρίων. Τοῦ Θεοῦ τοίνυν τῇ πρὸ νυκτὸς ἡμέρα τῷ Ἐzekία προειρηκότος· «ὑπερασπιῶ τῆς πόλεως ταύτης δι' ἐμὲ καὶ διὰ Δαυὶδ τὸν παῖδά μου» διὰ τὸ ἐν ἡμέρᾳ μὲν γενέσθαι τὴν ὑπόσχεσιν, ἐν νυκτὶ δὲ τὸ ἔργον, φησὶ τὸ, «Ἡμέρας ἐντελεῖται Κύριος,» καὶ τὰ ἐξῆς. Τὸ δὲ, «Προσευχὴ τῷ Θεῷ τῆς ζωῆς μου,» ὅτι οὕτως οὐδὲν εὐρίσκεται μέσον τοῦ τε σοῦ προστάγματος καὶ τῆς ἐμῆς ἀπολαύσεως· ἀλλ' εὐθύς, φησὶν, εὐρίσκεται ἐν ἐμοὶ εὐχαριστία τῷ Θεῷ ἀναπεμπομένη τῷ τὴν ζωὴν μοι χαρισάμενῳ. Καὶ νυκτὸς, φησὶ, καὶ ἡμέρας παρὰ σοῦ χορηγοῦμενον τὸν ἔλεον ἐπισταμένως ἄδω καὶ ὕμνῳ. Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ μὲν ἀγαθὰ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος εἶναι διδάσκει, τοῦτον «ἡμέραν» καλῶν, εἰς 12.1420 ὃν ἐπήγγελται, φησὶν, ὁ Θεὸς τὸν ἔλεον αὐτοῦ εἰς εὐφροσύνην, ὅτι νῦν καὶ σκότος ἡ δι' ὕμνων πρὸς Θεὸν ὁμιλία, καὶ ἡ δι' εὐχῶν ἀπότασις. Ἐρῶ τῷ Θεῷ· Ἀντιλήπτωρ μου εἶ, διὰ τί μου ἐπελάθου; Τί ἵνα σκυθρωπάζων πορεύομαι ἐν τῷ ἐκθλίβειν τὸν ἐχθρόν μου; κ. τ. ἐ. Οὐ τὸ μὴ θλίβεσθαι ἀξιοῖ ὑπὸ ἐχθροῦ, ἀλλὰ θλιβόμενος μὴ σκυθρωπάζειν. Τοῦτο γὰρ ἀθλητῆ εὐαρεστομένῳ καὶ ἐν τοῖς περιστατικοῖς ἀρμόζει. Ἐν δὲ τῷ ἐξῆς ψαλμῷ προτάσσων τὸ, «Ἴνα τί ἀπώσω με;» τοῦ, «Ἴνα τί σκυθρωπάζων πορεύομαι;» ἔοικεν ἐμφαίνειν, ὅτι ἀπὸ σθέντος ἀπὸ Θεοῦ ἴδιον οὐ τὸ ὑπ' ἐχθροῦ θλίβεσθαι, ἀλλὰ τὸ σκυθρωπάζειν ἐν τῷ θλίβεσθαι. Εἰ μέντοιγε Χριστὸς λέγοι τὸ ἐν τῷ ἐξῆς ψαλμῷ, ὅμοια αὐτῷ λέγει ἐν πνεύματι οὕτως· «Σὺ δὲ ἀπώσω καὶ ἐξουδένωσας, ἀνεβάλου τὸν Χριστόν σου.» Καὶ σκυθρωπάζων πορεύεται λέγων·

«Περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχὴ μου.» Ἡ ἐπαπορητικῶς Χριστὸς λέγει, οἶονεὶ τοι οὐτον ἐμφαίνων· Τί ἀνύεται ἄξιον τοῦ, ἀπωσθέντα με ὑπὲρ σωτηρίας ἀνθρώπων, ἀπὸ σοῦ σκυθρωπά ζοντα πορεύεσθαι, ἐκθλίβοντος ἐχθροῦ; Ἐν τῷ λέγειν αὐτοῦς μοι καθ' ἐκάστην ἡμέραν· Ποῦ ἔστιν ὁ Θεός σου; κ. τ. ἐ. Τάχα τὸν ἅγιον λυπεῖ τὸ, «ποῦ,» ἐπὶ Θεοῦ λεγόμενον, ὅπερ ἐστὶ τόπου σημαντικόν. Τῆς ἐσχάτης δὲ ἀγνοίας τὸ ἐν τόπῳ νομίζειν εἶναι τὸν Θεόν· ὄγκῳ γὰρ συνυφίσταται τὸπος· ὄγκου δὲ τὸ Θεῖον ἐλεύθερον. ΨΑΛΜΟΣ ΜΒ'. Κριῖνόν με, ὁ Θεός, καὶ δίκασον τὴν δίκην μου ἐξ ἔθνους οὐχ ὀσίου, κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Χριστὸς κριθῆναι ἀξιοῖ ἀπὸ Θεοῦ· πρὸς ὃν οἶμαι τὸ, «Νι κήσεις ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.» Ὁ ἐφ' ἑαυτῷ θαρρῶν καὶ πεπεισμένος ἠδίκημένος μηδέποτε ἑαυτὸν ἐκδι κηκέναι, ἀλλὰ τόπον τῆ ὀργῆς δεδωκέναι, ταῦτα ἐρεῖ· «Ἐξ ἔθνους οὐχ ὀσίου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Εἰ μὲν ὁ Σωτὴρ λέγει, ἔθνος οὐχ ὀσιον Ἰουδαῖοι· εἰ δὲ ὁ δίκαιος, περὶ ἀντικειμένων λέγει δυνάμεων. Ὑέται δὲ ὁ Θεός ἀπὸ ἀνδρὸς ἀδίκου καὶ δολίου, ὅτε οὐ βλάπτεται τις ὑπ' αὐτῶν. Τὸ, «Ἀπὸ ἀνθρώπου ἀδίκου καὶ δολίου ῥῦσαί με,» περὶ ἐκάστου δολοῦντος τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀδίκου προσποιουμένου τὰ τῆς πίστεως. Ἐξαπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου· αὐτὰ με ὠδήγησαν καὶ ἤγαγόν με εἰς ὄρος ἁγίων σου, καὶ εἰς τὰ σκηνώματά σου, κ. τ. ἐ. «Ἐγὼ εἶμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου,» φησὶν ὁ Σωτὴρ· καὶ πάλιν· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια.» Ἐνταῦθα τὸν χρόνον ἐνήλλαξαν οἱ Ἑβδομήκοντα, καὶ ὡς γεγενημένα εἰρήκασιν τὰ ἐσόμμενα. Οἱ δὲ ἄλλοι σαφέστερον εἰρήκασιν· «Ἀπόστειλον τὸ φῶς σου καὶ τὴν ἀλήθειάν σου, ἅτινα ὀδηγήσει καὶ ἄξει ἡμᾶς εἰς τὸ ὄρος τὸ ἅγιόν σου καὶ εἰς τὰ σκηνώματά σου.» Σκηνώματα δὲ τὸν ναὸν προσηγόρευσεν· ὄρος δὲ λέγει τὴν Σιών, εἰς ὃ ἐπανελεθῆναι ἀξιοῖ θείας τυχῶν τῆς εὐμενείας. 12.1421 Φῶς δὲ καὶ ἀλήθειαν τὴν δικαίαν καὶ σωτήριον ἐπι φάνειαν λέγει, ὡσπερ σκότος τὰς συμφοράς. Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ ἐξαπεσταλμένον ἐπὶ τὴν Ἰησοῦ ψυχὴν φῶς Θεοῦ, καὶ ἀλήθεια αὐτοῦ ὁ Μονογενὴς ἐστίν. Ὅτι γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μέγαν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐνδεδυμένον, δηλώσει μὲν τὸ ἐξαποσταλὲν ἐπ' αὐτὸν φῶς τοῦ Θεοῦ· ἀλήθειαν δὲ, οὐ τύπον, διδάσκει ἢ προκειμένη λέξις. Ἄτινα, αὐτὸν ὀδηγήσαντα, ἤγαγον εἰς τὸ πνευματικὸν ἅγιον τοῦ Θεοῦ ὄρος, καὶ εἰς τὰ ἀληθινὰ σκηνώματα αὐτοῦ, ἵνα ὡς ἀρχιερεὺς εἰσέλθῃ πρὸς τὸ θυσιαστήριον τοῦ Θεοῦ. Τάχα δὲ «ὄρος ἅγιον» τοῦ Θεοῦ ἢ οἰκία τοῦ Πατρὸς ἐστὶ· «σκηνώματα» δὲ αὐτοῦ αἱ πολλαὶ ἐν αὐτῇ μο ναί. Ἡ «τὰ σκηνώματα,» αὐτοῦ αἰώνιοι σκηναί. Ζητήσεις δὲ πότερον εἰ ἐν τῷ ἁγίῳ ὄρει τὰ σκηνώματα ἐστὶ, καὶ τίνα ταῦτα· εἰ τὰ πρὸς αὐτὸν τὸν Θεὸν εὐφραίνοντα τὴν νεότητά αὐτοῦ. Οὐ γὰρ εἶχε παλαιότητα. Καὶ τὸ, «Ἐνδυσάμενοι δὲ τὸν νέον,» διὰ ταύτην τὴν νεότητά εἴρηται. Καὶ τῶν τοιούτων νέων ἐστὶν ἡ ἑορτή. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρος ἅγιον ἐστὶ Θεοῦ ὁ Χριστός· σκηνώματα δὲ αὐτοῦ, αἱ ἅγια δυνάμεις ἐν αἷς κατ οικεῖ. Πρὸς τὸν Θεὸν εὐφραίνοντα τὴν νεότητά μου, ἐξομολογήσομαί σοι ἐν κινήσει, ὁ Θεός, ὁ Θεός μου, κ. τ. ἐ. Καὶ ἐν τῷ ὀγδοηκοστῷ τρίτῳ πρὸς τὴν ψυχὴν φησὶν· «Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου.» Ταῦτα διηγηματικὰ πρὸς ἡμᾶς διὰ μέσου. Εἶτα πάλιν πρὸς Θεὸν ἀπὸ τοῦ, «Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν κινήσει» μήποτε τῷ ἀρμοσθέντι ὑπὸ τοῦ πνεύματος σώματι. Ἐλπισον ἐπὶ τὸν Θεὸν, ὅτι ἐξομολογήσομαι αὐτῷ, σωτήριον τοῦ προσώπου μου ὁ Θεός μου, κ. τ. ἐ. Ἡ ψυχὴ δεῖται ὑπομνήσεως τῆς, «Ἐλπισον ἐπὶ τὸν Θεόν.» Σωτήριον δὲ τοῦ προσώπου ἀνα κεκαλυμμένου, καὶ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτρίζειν κατὰ τὴν αὐτὴν, τουτέστιν ὡσαύτως ἔχουσαν, μεταμορφουμένου παντὸς, καὶ μάλιστα τοῦ Ἰησοῦ ἐστίν. ΨΑΛΜΟΣ ΜΓ'. Ὁ Θεός, ἐν τοῖς ὠσὶν ἡμῶν ἠκούσαμεν· Οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν, κ. τ. ἐ. Ἐκ προσώπου τῶν ἐν τῇ διασπορᾷ ὁ ψαλμὸς, ἢ ἐκ προσώπου τῶν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, οἵτινες ἐπίστευσαν, ἐξ ἀκοῆς παραλαβόντες τὸν λόγον ἀπὸ τοῦ Ἰσραὴλ, ὃ ὤφθη ὁ Θεός. Τὸ δὲ ἐξῆς διὰ τὸ, «Ἐπερώτησον τὸν πατέρα σου, καὶ ἀναγγελεῖ σοι.» Πλὴν εἴ τις ἀναγγέλλει, πατήρ ἐστίν. Ἡ χεὶρ σου ἔθνη ἐξωλόθρευσε, κ. τ. ἐ. Κακίαν μὲν καὶ ἀγνωσίαν ἐξολοθρεύει

Θεός, ἀρετὴν δὲ καὶ γνῶσιν καταφυτεύει. «Πᾶσα γὰρ φυτεία ἦν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ Θεός, ἐκριζωθήσεται.» Ἔθνη λέγει τὰς πέντε σατραπείας τὰς ἐν Παλαιστίνῃ, Γεθθαίους, Ἄζω 12.1424 τίους, Ἀκαρωνίτας, Γαζαίους, καὶ Ἀσκαλωνίτας. 12.1424 Τοῦ αὐτοῦ. Τότε πεπλήρωται τό· «Εἰσαγαγὼν καταφύτευσον αὐτοὺς εἰς ὄρος κληρονομίας σου.» Ἔθνη δὲ κακίας ἐξολοθρεύεται πρὶν καταφυτευθῆναι ἡμᾶς. Χεὶρ δὲ ἐξωλόθρευσε καὶ ἡ δεξιὰ· κατεφύτευσε δὲ οὔτε χεὶρ, οὔτε δεξιὰ· οὐ γὰρ μέρος, ἀλλ' ὅλος κατεφύτευσε. Καὶ ἔσωσεν οὐ χεὶρ, ἀλλὰ δεξιὰ. Ἐκ βεβλημένου τοῦ Ἰσραὴλ, οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ταῖς θείαις Γραφαῖς ἐνεφυτεύθησαν. Ὀνόματα δὲ τέθειται καθ' ἐνός ὑποκειμένου διάφορα. Τὸν γὰρ Σωτήρᾳ φησι χεῖρα, δεξιάν, βραχίονα καὶ φωτισμόν. Πρόσωπον δὲ Πατρός, ὡς χαρακτήρ ὑποστάσεως αὐτοῦ. Φωτισμός γε μὴν ἐξ αὐτοῦ πεμπόμενος εἰς νοῦν τῶν καλουμένων εἰς ἀπολύτρωσιν, ἢ διὰ τοῦ πνεύματος σύνεσις, Θεῶ προσάγουσα τοὺς φωτιζομένους. Οἱ πραεῖς δὲ κληρονομοῦσι γῆν, οὐ μαχόμενοι, οὐδὲ ῥομφαία κληρονομοῦσι. Οὐ γὰρ ἐν τῇ ῥομφαίᾳ αὐτῶν ἐκληρονόμησαν γῆν, κ. τ. ἐ. Ἐφ' ἡμῖν μὲν ἐστὶ τὸ κατορθῶσαι τὴν ἀρετὴν σὺν τῇ δυνάμει τοῦ Θεοῦ· τὸ δὲ καταξίωθῆναι γνώσεως πνευματικῆς οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν. Σὺ εἶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς μου καὶ ὁ Θεός μου, ὁ ἐντελλόμενος τὰς σωτηρίας Ἰακώβ, κ. τ. ἐ. Ταῦτα δὲ τοῖς ἐν τῷ λαῷ ἀρμόσει καὶ τοῖς προφήταις, μὴ οἰκεία σώζεσθαι ὁμολογοῦσι δυνάμει. Ἰακώβ δὲ, ὑφ' οὗ πτερνίζονται τὰ φαῦλα. Ἐντέλλεται ὁ Θεός τοῖς ἀγίοις πνεύμασι τοῖς εἰς διακονίαν ἀπεσταλμένοις διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν. Πολυλαὶ δὲ σωτηρίαι, ὡς ζωαί. Ἐν σοὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν κερατιοῦμεν, καὶ ἐν τῷ ὀνόματί σου ἐξουδενώσομεν τοὺς ἐπανισταμένους ἡμῖν, κ. τ. ἐ. Κεκεράτηνται οἱ ἅγιοι τῷ Θεῷ, ὃς κέρας ἐστὶν αὐτῶν. Ἀλλὰ καὶ «κέρας σωτηρίας ἤγειρεν ἡμῖν,» φησὶ Ζαχαρίας. Καὶ μόνον λέγοντες τὸ ὄνομά σου, ἰσχύσομεν, φησὶ, πρὸς τὸ ἐξουδενῶσαι. Τοῦ αὐτοῦ. Κέρας ψυχῆς νοῦς καθαρὸς, καὶ διὰ μὲν τῆς πρακτικῆς τοὺς ἐχθροὺς κερατίζει, διὰ δὲ τῆς γνώσεως τοὺς ἐπανισταμένους αὐτῷ καὶ ἂν τικειμένους τῇ πνευματικῇ θεωρίᾳ ἐξουθενεῖ. Ἐν τῷ Θεῷ ἐπαινεθῶμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, κ. τ. ἐ. Ὁ μὲν μακάριος ἐπαινεῖται ὅλην τὴν ἡμέραν ἐν τῷ Θεῷ, τὴν ἑαυτοῦ δηλονότι ζωὴν, ἥτις συνέστηκε ἀπὸ ἀπαθείας καὶ γνώσεως Θεοῦ· ὁ δὲ ἐπαινούμενος ἐπὶ μέσῃ τέχνῃ, ὡς κατορθῶν αὐτὴν, ἢ ἐπὶ τῇ ἐν αἰρετικοῖς προκοπῇ, ἢ ἄλλῃ τινὸς ψευδοδολογίας λόγῳ, οὐχ ὡς μακάριος ἐπαινεθήσεται, τάχα δὲ οὐδὲ ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἀπέστρεψας ἡμᾶς εἰς τὰ ὀπίσω, κ. τ. ἐ. Ἐμπροσθεν ἡμῶν λέγονται εἶναι αἱ ἀρεταί, ὀπισθεν δὲ αἱ κακαί· διὸ προστασώμεθα φεύγειν μὲν τὴν πορνείαν, τὴν δὲ φιλοξενίαν διώκειν. 12.1425 Ἐδωκας ἡμᾶς ὡς πρόβατα βρώσεως, κ. τ. ἐ. Οὐ γὰρ πάντα τὰ πρόβατα βρώσεως εἰσιν. Ἐπεὶ δὲ ἔδωκας ἡμᾶς ὡς πρόβατα βρώσεως, «ἐν τῷ ἐπ' ἀναστήναι ἀνθρώπους ἐφ' ἡμᾶς, ἄρα ζῶντας ἂν κατ' ἐπίον ἡμᾶς.» Ἀπωθεῖται δὲ ὁ Θεός ἀφ' ἑαυτοῦ οὐ πάντοτε δι' ἁμαρτίας, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλας ἅς οἶδεν αἰτίας. Οὐ πᾶς δὲ εἰς τὰ ὀπίσω ἀποστρεφόμενος ψε κτῶς ὑφίσταται τοῦτο, ἀλλ' εἴ τις φυγὼν τὰ κακὰ, πρὸς αὐτὰ πάλιν ὑποστρέφειν ἐθέλοι. Εἰ δέ τις, τὴν Σιών καταλείψας, τουτέστι τὴν ἀρετὴν, ἐπείγοιτο πρὸς τὴν κακίαν, Βαβυλῶνα καλουμένην, ἀποστρεφόμενος εἰς τὰ ὀπίσω, μακάριον ἀναδέχεται πρᾶγμα. Οἱ δὲ νῦν λέγοντες, ἐπεὶ παρὰ τοῖς ἐχθροῖς γεγόνασιν ἀποστραφέντες, εἰς τὰ ὀπίσω ψεκτῶς περιέπεσον. Ἀπέδου τὸν λαόν σου ἄνευ τιμῆς, κ. τ. ἐ. Ταῖς γὰρ ἁμαρτίαις ἐπράθημεν, ἀφ' ὧν ἡμᾶς Χριστὸς ἐξηγόρασεν. Ἔθου ἡμᾶς ὄνειδος τοῖς γείτοσιν ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Οἱ γεινιῶντα δόγματα ἔχοντες, γείτονες· οἱ δὲ ἄλλοι κύκλω. «Ἔθου ἡμᾶς εἰς παραβολὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, (οἱ γὰρ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν, ὡς παραβολὴν ἔχουσι τὸν Ἰσραὴλ, καὶ ὡς ἐν παραβολῇ λύσιν ζητοῦσι περὶ τῶν κατ' αὐτούς) καὶ κίνησιν κεφαλῆς,» τουτέστι Χριστοῦ. Ἐκεῖνοι γεγόνασιν «ἐν τοῖς λαοῖς.» Καὶ ἡ αἰσχύνῃ τοῦ προσώπου μου ἐκάλυψέ με, κ. τ. ἐ. Ἐαυτοὺς μὲν αἰσχνόμεθα κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνοντες· τοὺς δὲ ἀνθρώπους κατ' ἐνέργειαν

πλημμελοῦντες. Ἀπὸ φωνῆς ὄνειδίζοντος καὶ καταλαλοῦντος, κ. τ. ἐ. Τοῦτο λεκτέον πρὸς τοὺς ἐν διωγμοῖς ὑπομείναντας. Καὶ οὐκ ἠδικήσαμεν ἐν Διαθήκῃ σου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἁμαρτάνων εἰδὼς, ἀδικεῖ ἐν Διαθήκῃ Θεοῦ. «Καὶ οὐκ ἀπέστη εἰς τὰ ὀπίσω ἡ καρδία ἡμῶν,» ὡς τῆς Λὼτ γυναικὸς, ἢ τοῦ βαλόντος τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον, ἢ μᾶλλον τούτων οἵτινες ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις εἰς Αἴγυπτον. Τοῦ αὐτοῦ. Ἀδικεῖ τὴν Διαθήκην τοῦ Θεοῦ πᾶς ὁ μὴ ζῶν κατ' αὐτήν. Ἀπεναντίας, φησὶ, τοῖς ἄλλοις ἡμεῖς ἦλθομεν. Ἐκεῖνοι μὲν γὰρ καὶ πρὸ τῶν δεινῶν ὑπεσκελίσθησαν· ἡμεῖς δὲ καὶ μετὰ τὰ δεινὰ ἐστήκαμεν, ἀπερίτρεπτον τὴν γνώμην ἔχοντες. Τί δὲ ἐστίν, «Οὐκ ἠδικήσαμεν ἐν τῇ Διαθήκῃ σου;» Τοῦτο ἐστίν, οὐκ ἠδικήσαμεν περὶ ταῦτα ἃ ἐπιστεύθημεν, ἀλλ' ἐφυλάξαμεν μετὰ ἀκριβείας. Ὅτι ἐταπείνωσας ἡμᾶς ἐν τόπῳ κακώσεως, καὶ ἐπεκάλυψεν ἡμᾶς σκιά θανάτου, κ. τ. ἐ. Τό ποσ κακώσεως τὸ ἀνθρώπινόν ἐστι σῶμα, καὶ ὁ τούτου συγγενὴς κόσμος. Ἐν ἀλλοτρίᾳ, φησὶν, ἡμᾶς εἶναι πεποίηκας· ὅπερ οὐκ εἶα τὰς λατρείας ἐπιτελεῖσθαι. 12.1428 Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ νοῦς ἐπικαλύπτεται σκιά θανάτου, ὅτε οὐ βλέπει. Ἡ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως σκιά ἐστὶ θανάτου, οὗ τῇ σκιά γεννᾶται. Εἰ διεπετάσαμεν χεῖρας ἡμῶν πρὸς Θεὸν ἄλλο τρίον, κ. τ. ἐ. Εἴ τις οὐκ ἔστι γνώσις οὐσιῶ δης, ἢ ταύτην τὴν γνώσιν οὐκ ἔχει ἐν ἑαυτῷ, Θεὸς ἐστὶν ἀλλότριος. Ὅτι ἔνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς, κ. τ. ἐ. Ὁ Παῦλος φησὶ «Καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νῆ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.» Διὰ τί δὲ φησὶν, «ἔνεκα σου;» Ὅτι ἐξῆν ἡμῖν μετατάξασθαι καὶ ἀφεῖναι τὴν πατρῶαν πολιτείαν, καὶ εἶναι ἐν ἀσφαλείᾳ· ἀλλ' αἰρούμεθα πάσχειν κακῶς μᾶλλον καὶ τὰ πατρῶα φυλάττειν, ἢ εἰρήνης ἀπολαύειν καὶ τῶν πατρῶων ἐκπεσεῖν. Ἄξιον ἐκπλαγῆναι τοῦ Θεοῦ τὴν ἰσχὺν, ὅτι τοὺς οὕτω προκειμένους ὡς πρόβατα σφαγῆς διетήρησε, καὶ καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκοντας οὐκ ἀφήκεν ἐμπεσεῖν εἰς θάνατον. Ἐξεγέρθητι, ἵνα τί ὑπνοῖς, Κύριε; κ. τ. ἐ. Ἐκάθευδέ ποτε ἐν τῷ πλοίῳ τῶν μαθητῶν ὁ Χριστὸς, ἀλλὰ γενομένου χειμῶνος ἐξήγειραν αὐτὸν οἱ μαθηταί· δεικνύντος τοῦ λόγου, χειμῶνος λογισμῶν ἐν ψυχῇ γενομένου ὀργῆς ἢ ἀδικίας, ἢ γαστριμαργίας, ἢ ὑπερηφανίας, ἐξυπνίζειν ἀγάπην, δικαιοσύνην, σωφροσύνην, ἐγκράτειαν, ταπεινοφροσύνην, γνώσιν, σοφίαν. Ἀνάστα, Κύριε, βοήθησον ἡμῖν, καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἔνεκεν τοῦ ὀνόματός σου, κ. τ. ἐ. Λέγοιεν τοιαῦτα πρὸς τὸν Σωτῆρα ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς διατρίβοντα κατὰ τὸν τοῦ πάθους καιρὸν· ὅς, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον διδούς ἀντὶ πολλῶν, ποιεῖ ταῦτα ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΜΔ'. Ἐξηρεύξατο ἡ καρδία μου λόγον ἀγαθόν, λέγω ἐγὼ τὰ ἔργα μου τῷ βασιλεῖ. Ἡ γλῶσσά μου κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου, κ. τ. ἐ. Τὸ δὲ, «Ἐξηρεύξατο,» ἀντὶ τοῦ «ἐφθέγγατο» εἶπεν· οὐχ ἵνα τὸν υἱὸν ἐρυγῆν εἴπη, ἀλλὰ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν. Τὸ λέγον δὲ πρόσωπον εἶη ἂν ὁ Δαυΐδ· εἰ γὰρ τῷ υἱῷ ὁ πατὴρ ἀπήγγειλεν, εὐρεθήσεται ἀγνοῶν ὁ υἱός, καὶ τῶν ἔργων μεταγενέστερος. Τοῦ αὐτοῦ. Λόγος ἀγαθός ἐστὶν ὁ ἀρετὴν ἢ γνώσιν σημαίνων Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Κάλαμος γραμματέως ὀξυγράφου ἢ γλῶσσά ἐστὶ παντὸς λέγοντος τὰ ἔργα αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ. Εὐσυνείδητος γὰρ τὰ ἴδια ἀπαγγέλλει ἀνδραγαθήματα· ὁ δὲ τὰ ἐναντία ἑαυτῷ συνειδὼς, λέγων τὰ ἔργα αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ, βραδύγλωστος. Ὡραῖος κάλλει παρὰ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, κ. τ. ἐ. Ἐκ τοῦ προφητικοῦ προσώπου ταῦτα 12.1429 λέγεται, οὗ γλῶσσα κάλαμος ἦν γραμματέως ὀξυγράφου. Ἐξεχύθη δὲ χάρις ἐν τοῖς χεῖλεσι τοῦ μὴ μητοῦ τοῦ Χριστοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ, οὐ μόνον διὰ τοὺς λόγους τῆς χάριτος τοὺς ἐκπορευομένους διὰ στόματος αὐτοῦ, ἀλλὰ διὰ τὴν χάριν τῆς τῶν ἁμαρτιῶν ἀφέσεως, λέγοντος αὐτοῦ· «Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.» Τοῦ αὐτοῦ. Τὴν σοφίαν τὴν πνευματικὴν καὶ λόγον τοῦ Θεοῦ συγκρίνει σοφία κοσμικὴ καὶ λόγῳ ἀνθρωπίνῳ. Περίζωσαι τὴν ῥομφαίαν σου ἐπὶ τὸν μηρόν σου, δυνατὲ, κ. τ. ἐ. Αὕτη ἢ ῥομφαία χωρίζει ψυχὴν κακίας, καὶ νοῦν ἀγνωσίας, τὸν λεγόμενον παλαιὸν ἄνθρωπον διαφθείρουσα, καὶ ποιοῦσα καινὸν ἐν Χριστῷ κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος.

Τοῦ αὐτοῦ. Μήποτε «ὁ μηρὸς» σύμβολόν ἐστι γενέσεως. Οἶονεὶ οὖν τὸ λεγόμενον τοιοῦτόν ἐστι· Σύναψον τῇ γενέσει σου τὸ αἰρετικὸν τῶν πολεμίων. Καὶ σαφὲς μὲν ἡ γένεσις Ἰησοῦ ξίφος ἐγένετο κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ. Ἡ δὲ ἐν ἀγνεΐᾳ βίου λόγος, ἀναί ρῶν τὰ πάθη, περιζῶσθαι ῥομφαίαν λέγεται ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ. Πρῶτος δὲ Ἰησοῦς τοῦτο ἐποίησεν, ἐπεὶ οὐδὲν ἀνειμένον καὶ ἐκλελυμένον ἐν Χριστῷ. Κατὰ τοῦτο νοήσεις τὸ, «ἐντεινον.» Καὶ τὸν μὲν Σω τῆρα καὶ τοὺς ἀγίους αὐτοῦ ἡ δεξιὰ αὐτοῦ ὁδηγεῖ. Ἐνεκεν ἀληθείας καὶ πραότητος καὶ δικαιοσύνης, κ. τ. ἐ. Οἱ ἀληθεῖς, καὶ πραεῖς, καὶ δίκαιοι βασιλεύονται ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ. «Καὶ ὁδηγήσει σε θαυμαστῶς ἡ δεξιὰ σου.» Δεξιὰ τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ ἐν αὐτῷ Θεὸς Λόγος. Τὰ βέλη σου ἠκονημένα, δυνατέ· λαοὶ ὑποκάτω σου πεσοῦνται, ἐν καρδίᾳ τῶν ἐχθρῶν τοῦ βασιλέως, κ. τ. ἐ. Βέλη Χριστοῦ αἱ πρακτικαὶ ἀρεταί, καὶ τῇ μὲν δικαιοσύνη τοξεύει τὸν ἄδικον, τῇ δὲ φρονήσει τὸν ἄφρονα, τὸν δειλὸν τῇ ἀνδρείᾳ, τῇ ἐγκρατεΐᾳ τὸν ἀκόλαστον, τῇ μακροθυμίᾳ τὸν ὀργίλον, καὶ τῇ πίστει τὸν ἄπιστον. Πέμπεται δὲ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ βέλος τῆς πίστεως. Δεῖ γὰρ πρῶτον πιστεῦσαι ὅτι ἔστι Θεός. Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦ ἰκανῶς πρεσβεύοντος ὑπὲρ ἀληθείας, καὶ δυνατῶς τὸ ψεῦδος καθαιρούντος, τὰ λογικὰ ἠκόνηται βέλη. Καὶ οἱ ὑποκάτω τοῦ Χριστοῦ πίπτοντες ἐν τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς νοήμασιν εἰσι τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ, ὅς ἐστι βασιλεὺς. Σαφῶς δὲ Θεὸς ὁ Χριστός. Καὶ τάχα ἔστι ποιεῖν δικαιοσύνην, καὶ ἀπέχεσθαι ἀνομίας φόβῳ Θεοῦ, καὶ οὐ τῇ πρὸς Θεὸν παρὰ τὸ δίκαιον ἀγάπῃ, οὐδὲ τῷ μισεῖν τὴν ἀνομίαν. Ἄλλ' οὐ τοιοῦτος ὁ Χριστός. Ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου, κ. τ. ἐ. Ἡ ῥάβδος Χριστοῦ ἢ χρεῖται κολάζων τοὺς ἀμαρτάνοντας, ῥάβδος εὐθύτητος εἴρηται, εὐ 12.1432 θύνουσα, καὶ πάσης σκολιότητος ἀπαλλάττουσα τοὺς βασιλευμένους. Καὶ ἐπεὶ ἐξουσία βασιλικὴ δι' αὐτῆς κολάζει, ῥάβδος ἐστὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Θυγατέρες βασιλέων ἐν τῇ τιμῇ σου. Παρέστη ἡ βασίλισσα ἐκ δεξιῶν σου, ἐν ἱματισμῷ δια χρύσω περιβεβλημένη, πεποικιλμένη, κ. τ. ἐ. Οἱ ἅγιοι μαθηταὶ λαβόντες τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν γεγονάσι βασιλεῖς· διόπερ καὶ αἱ ὑπ' αὐτῶν γεννώμεναι κατ' ἀρετὴν ψυχὰι θυγατέρες λέγονται βασιλέων. Πᾶσαι δὲ αὗται αἱ ψυχὰι, κατὰ τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀρετὴν ἐνούμεναι, μίαν ἀπεργάζονται βασιλίδα παρεστῶσαν ἐκ δεξιῶν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ. Καὶ νῦν μὲν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ διάχρυσά ἔχει ἱμάτια, ἐκ μέρους γινώσκουσα, καὶ ἐκ μέρους προφητεύουσα· ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, καὶ τὸ ἐκ μέρους καταργηθῇ, τότε ὀλόχρυσά ἔξει τὰ ἱμάτια· ἱμάτιον γὰρ ἐστὶ φύσεως λογικῆς ἢ πολυποίκιλος σοφία τοῦ Θεοῦ. Καὶ κλίνον τὸ οὖς σου, κ. τ. ἐ. «Κλίνον τὸ οὖς σου,» πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν φησὶν ὁ Πατήρ. Ἐπαινετὴ δὲ ἡ λήθη, αἰτία τοῦ ἐπιθυμηθῆναι τὸ κάλλος τοῦ ἐπιλαθομένου ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἐπειτα αἰτία τῆς δόξης ἦν ἔχει ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ κρυπτῷ τῆς καρδίας ἐστὶ, καὶ ἡ δόξα αὐτῆς ἔνδον ἐστὶν ἐνδύμασιν ἀληθέσι τοῖς κατὰ σοφίαν Θεοῦ, καὶ συνειδότι πλήρει παρρησίας. Διὰ τοῦτο λέγεται περὶ αὐτῆς· «Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν» καὶ ἔστιν ἡ δόξα αὐτῆς δόξα ὁποῖαν ἔχει ἂν βασιλέως θυγάτηρ. Βασιλεὺς δὲ νῦν ὁ Θεὸς λέγεται. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῆς ποικίλα κατὰ τὰς ἀρετάς. Πᾶσα ἡ δόξα τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν, κ. τ. ἐ. Πᾶσα ἡ δόξα τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐν τῷ ἔσω ἀνθρώπῳ ἐστὶ κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν θεωρουμένη. Ἀπενεχθήσονται τῷ βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται σοι, κ. τ. ἐ. Αἱ ἀμίαντοι καὶ καθαροὶ, καὶ διὰ τοῦτο παρθένοι ψυχὰι ἐξελεθῶσαι, ἀπενεχθήσονται τῷ Χριστῷ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει. Ὁ θάλαμος δὲ τοῦ βασιλέως, τουτέστι Χριστοῦ, καὶ ναὸς ἐστὶν αὐτοῦ· ἐπεὶ καὶ ὁ Θεὸς ἐστὶ, καὶ ἀντὶ τῶν πατριαρχῶν γεγονάσιν οἱ ἀπόστολοι. Τοῦ αὐτοῦ. Πλησίον ἡμῶν εἰσιν ἢ πάντες ἄνθρωποι, ἢ οἱ μὴ πάντες κατὰ τὰ δόγματα οἰκείουμενοι. Ἀντὶ τῶν πατέρων σου ἐγεννήθησάν σοι υἱοὶ, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ Ἀβραάμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰκῶβ καὶ τῶν λοιπῶν τῶν εὐαρεστησάντων αὐτῷ ἐν τῇ Παλαιᾷ, ἐγεννήθησαν οἱ μαθηταί, καὶ ἡμεῖς οἱ δι' αὐτῶν πιστεύσαντες, καὶ τὴν ἐκείνην

πίστιν κληρο νομήσαντες καὶ γνῶσιν. Κληρονομία γὰρ λογικῆς φύσεώς ἐστι γνῶσις Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΜΕ΄. Ὁ Θεὸς ἡμῶν καταφυγὴ καὶ δύναμις, κ. τ. ἐ. Θεὸς μόνος καταφυγὴ, διὸ ἐπὶ μηδένα ἄλλον 12.1433 καταφεύγωμεν. Εἰ δυνάμει ὁ δυνάμενος δύναται, Θεὸς δὲ τῶν ἁγίων ἡ δύναμις, Θεῶ ὁ ἅγιος δύναται. Ἀλλὰ καὶ βοηθὸς ἐν θλίψεσιν ὁ Θεός, ἵνα ἐν αὐταῖς καυχήσωμεθα ὑπομένοντες αὐτάς. Ἐπίστησον δὲ τὸ, «Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων» ἐτέροι οὔσαι παρὰ τὰς μάλιστα τῶν ἀμαρτωλῶν. Καὶ διὰ τὸ στε νῆν καὶ τεθλιμμένην εἶναι τὴν ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς ζωὴν, ἦν ὀλίγοι εὐρίσκουσι· μήποτε εὐρίσκουσιν αἱ θλίψεις τοὺς δικαίους. «Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθῆσόμεθα,» καὶ ἐξῆς. Ἐν τῇ συντελείᾳ οἱ μὲν ἀμαρτωλοὶ ὄντες γῆ παραχθήσονται, οἱ δὲ ἅγιοι, ὄρη, μετα τεθήσονται τὴν μετάθεσιν τοῦ Ἐνώχ. Μετατέθεται δὲ καὶ ὄρος ὁ Ἰσραὴλ διὰ τὰ ἔθνη. Ἀπὸ κοινοῦ τὸ, «ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ,» ἴν' ἦ· «Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθῆσόμεθα, ἐν τῷ ταρασσεσθαι τὴν γῆν, καὶ μετατίθεσθαι τὰ ὄρη» ἐν τῇ κραταιότητι αὐτοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Φεύγοντες τὴν πορνείαν, τῇ σω φροσύνη προσφύγομεν, καὶ κατὰ τῆς γαστριμαργίας μαχόμενοι, μετὰ τῆς ἐγκρατείας μαχόμεθα. Εἰ γὰρ προσφεύγομεν, καταφυγὴ ὀνομάζεται· εἰ δὲ σὺν αὐτῇ πολεμοῦμεν, δύναμις. Διὰ τοῦτο οὐ φοβηθῆσόμεθα ἐν τῷ ταρασσεσθαι τὴν γῆν, κ. τ. ἐ. Θαλάσσας καὶ ὄρη νῦν φύσεις λέγει λογικὰς ὑψουμένας καὶ ἐπαιρομένας κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρη ματα εὐφραίνουσι τὴν πόλιν τοῦ Θεοῦ, κ. τ. ἐ. Τοῦ ποταμοῦ τὰ ὄρη ματα κατὰ τὰς διαιρέσεις τῶν χαρισμάτων καὶ τὰς διαιρέσεις τῶν διακονιῶν. Βοηθεῖται ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ, ἐγγιζούσης ἡμέρας. Γράφεται δὲ καὶ, «Βοηθὴ σει αὐτῆς τῷ προσώπῳ·» σώζει γὰρ αὐτῆς τὸ κάλλος ἄτρωτον, ἡνίκα παρὰ τῶν ἀντικειμένων ταρασσεται. Τοῦ αὐτοῦ. Πόλις Θεοῦ ἦτοι ἡ Ἐκκλησία, αὕτη ἡ λογικὴ ψυχὴ· ποταμοῦ δὲ ὄρη ματα, τὰ τοῦ Πνεύματος χαρίσματα. Ἐταράχθησαν ἔθνη, ἔκλιναν βασιλεῖαι, κ. τ. ἐ. Ἐν τῇ Χριστοῦ ἐπιδημίᾳ ἔκλιναν αἱ βασιλεῖαι. «Ἐδωκε φωνὴν αὐτοῦ ὁ Χριστὸς, ἐσαλεύθη ἡ γῆ» ἀντὶ τοῦ, οἱ ἐπὶ τῆς γῆς, τῶν πανταχοῦ Ἐκκλησιῶν συνισταμένων. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐὰν ἀκούσῃ φωνῆς Κυρίου ψυχὴ λογικὴ, σαλεύεται, μεταβαίνουσα ἀπὸ κακίας πρὸς ἀρετὴν, καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας εἰς γνῶσιν Θεοῦ. Τῆς θείας, φησὶ, βοηθείας ἐπιφανείσης, νῶτα δεδώκασιν οἱ πολέμιοι, καὶ αἱ τάναντία πάλαι φρονοῦσαι βασιλεῖαι ὑπέκλιναν τὸν ἀρχένα τῷ θεῷ ζυγῷ καὶ σωτηρίῳ· τῇ γὰρ ἀληθείᾳ καὶ τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς θαυματουργίαις οἷον φωνῇ τινι χρυσάμενος ὁ Θεός, τὸ οἰκεῖον ὕψος τοῖς ἀνθρώποις ὑπέδειξεν. Ἀνταναιρῶν πολέμους μέχρι τῶν περάτων τῆς γῆς, τόξον συντρίψει καὶ συγκλάσει ὄπλον, καὶ 12.1436 θυρεοὺς κατακαύσει ἐν πυρὶ, κ. τ. ἐ. Δύναται τὸ, «ἀνταναιρῶν πολέμους,» λέγεσθαι, ἐπεὶ ἐπαύσαντο ὑπὸ Ῥωμαίων οἱ πρότερον συνεχεῖς γινόμενοι πόλεμοι, ὑπὸ μίαν ποιησάντων βασιλείαν τὰς πρότερον πολλὰς μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σωτῆρος. Γέγονε γὰρ «δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.» Ὁ Κύριος οὖν Ἰησοῦς ἔθετο τὰ ἐπὶ γῆς τέρατα, ἀνταναιρῶν τοὺς ἕως τῶν περάτων τῆς γῆς πολέμους, οὓς ἐπολεμοῦντο οἱ ἄνθρωποι. Ἀνταναιρῶν δὲ τοὺς πολέμους συνέτριψε τὸ τόξον, ἀφ' οὗ ἐπέμποντο τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ διαβόλου, καὶ συνέκλασε τὸ ὄπλον αὐτοῦ, καὶ τοὺς θυρεοὺς κατέκαυσε. Τὸ δὲ «ὑψωθήσομαι» Θεοῦ φωνὴ λέγοντος ταῦτα, μετὰ τὸ ἀνταναιρεθῆναι τοὺς ἕως τῶν περάτων τῆς γῆς πολέμους, καὶ συντριβῆναι τὸ τόξον, καὶ συγκλασθῆναι ὄπλον. Τοῦ αὐτοῦ. Τόξον νῦν καὶ ὄπλον καὶ θυρεὸν, κατάστασιν χειρίστην φησὶ καὶ λογισμοὺς πονηροῦς. Σχολάσατε, καὶ γνῶτε, ὅτι ἐγὼ εἶμι ὁ Θεός, κ. τ. ἐ. Σχολῆς χρεῖα πρὸς τὸ γνῶναι τὸν Κύριον. ΨΑΛΜΟΣ Μ΄. Πάντα τὰ ἔθνη, κροτήσατε χεῖρας, κ. τ. ἐ. Οἰονεὶ φωνὴν ἀφιέτωσαν ἀγαλλιάσεως ἀπὸ τῶν καλῶν ἔργων αἱ χεῖρες ἡμῶν. Καὶ γὰρ ἀλαλάζοντες, καὶ ὅ τι ποτ' οὖν πράττοντες, ἦτοι τῷ Θεῷ ποιοῦμεν, ὅταν κατὰ Θεὸν ἦ, ἢ τῷ διαβόλῳ, ὅταν κακίαν ἐνεργοῦμεν. Οὕτω δὲ καὶ τῷ Θεῷ ψάλλομεν, καὶ τῷ βασιλεῖ Χριστῷ, ἀπὸ κοινοῦ τὸ ἐν φωνῇ

ἀγαλλιᾶσεως· ἴν' ἧ τό· Κροτήσατε χεῖρας τῷ Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλ λιάσεως. Εἶναι δύναται πᾶσα ἢ κατὰ Θεὸν, ἧ ἔπεται τὸ ἀγαλλιᾶν· ἢ δ' ἐναντία κλαυθμός. Καὶ πάλαι μὴν Κύριος ἦν οὐκ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ὕψιστος ὀλίγοις, καὶ φοβερός εὐλαβέσιν εὐαριθμήτοις, καὶ βασιλεὺς οὐ πολλοῖς, καὶ μέγας σπανίοις, ὅποιος ἦν ὁ μέγας Ἰσαὰκ καὶ ὁ μέγας Μωσῆς· νυνὶ δὲ πολλῶν πλείοσι ταῦτα πάντα ἐστίν· ἔσται δὲ καὶ ἅπαξ ἀπλῶς πάντα ἐν πᾶσι. Πρότερον μὲν ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ μόνον ἦν μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ἀπὸ δὲ τῆς Χριστοῦ παρουσίας μέγας ἐστὶν ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν. Βασιλεὺς γὰρ νῦν πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός, ὅτε ἐβασίλευσεν ὁ Θεὸς ἐπὶ τὰ ἔθνη. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐπὶ ταῖς νίκαις πεφύκασιν οἱ ἄνθρωποι τὰς χεῖρας κροτεῖν. Τοιγαροῦν κροτήσω μεν καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῇ νίκῃ τοῦ εἰπόντος· «Θαρ σεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.» Ἀλαλαγμός ἐστὶν ἐπινίκιος ὡδή. Παρακελεύεται οὖν ἀλαλάζειν τὰ ἔθνη ἐπὶ τῇ καταπτώσει τῶν ἀντικειμένων δυνάμεων. Ὑπέταξε λαοὺς ἡμῖν, κ. τ. ἐ. «Ὑπέταξε λαοὺς,» τοὺς μαθητευομένους τοῖς τοῦ Ἰσραὴλ μυστηρίοις. Ταῦτα δὲ οἱ ἀπόστολοι ἐροῦσιν ἐπὶ τοῖς 12.1437 μαθητευομένοις, οἷσι πολλοῖς. Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν, μὴ ἐπισταμένων ἑαυτοῖς ἐκλέξασθαι ὁ κληρονομήσομεν, ἐξελέξατο ἡμῖν μερίδα ἦν κληρονομήσομεν, ἥτις ἐστὶ τοῦ Ἰακώβ καλλονῆ, ἦν ἠγάπησεν ὁ Κύριος. Τοῦ αὐτοῦ. Ἔδωκεν ἡμῖν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄψεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ὁ Κύριος ἐλεύσεται «ἐν φωνῇ ἀγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ,» οὕτως ανέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγμῷ. Κύριος δὲ «ἐν φωνῇ σάλπιγγος,» καὶ τάχα ἀλαλαγμῷ πάντων ἐθνῶν κροτησάντων χεῖρας, ἀλαλαζάντων Θεῷ ἐν φωνῇ ἀγαλλιᾶσεως. Τούτοις δὲ καὶ ἀναβαίνειν οἶμαι τὸν Θεόν. Ἐὰν δὲ τις αὐτὸν αἰνῇ ἐν ἡχῷ σάλπιγγος, καὶ αὐτὸς ἀναβήσεται ὁ ἀναβαίνων ἐν φωνῇ σάλπιγγος. Ψάλατε τῷ Θεῷ ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Ἐκατέρως τῷ Θεῷ, διὰ τὸ, «βασιλεὺς πάσης τῆς γῆς ὁ Θεός.» Τὸ «συνετώς» ἴσον τῷ, ψάλατε τῷ νῷ. Ἔστι δὲ καὶ προτρεπτικὸν εἰς γνώσιν. Καὶ ἐβασίλευσεν ἐν τῇ Χριστοῦ παρουσίᾳ. Θρόνος δὲ ἅγιος Θεοῦ οἱ βασιλευόμενοι ὑπ' αὐτοῦ, οἷς ἐνίδρυται ὁ Θεός. Τοῦ αὐτοῦ. Τῷ κατὰ Θεὸν εὐθυμουῦντί ἐστι τὸ ψάλλειν, κατὰ τό· «Εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.» Ὁ Θεὸς κάθηται ἐπὶ θρόνου ἁγίου αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Θρόνος μὲν Θεοῦ ὁ Χριστός· Χριστοῦ δὲ ἡ φύσις ἢ λογική. Ἄρχοντες λαῶν συνήχθησαν μετὰ τοῦ Θεοῦ Ἀβραάμ, ὅτι τοῦ Θεοῦ οἱ κραταιοὶ τῆς γῆς σφόδρα ἐπήρθησαν, κ. τ. ἐ. Ὅσοι συναγονται μετὰ τοῦ Ἀβραάμ, οὗτοι τὴν γνώσιν ἔχουσι τοῦ Ἀβραάμ. Τὸ δὲ «συνήχθησαν» ἀντὶ τοῦ «συναχθῆσονται.» Ἀπὸ γὰρ τῶν γεγονότων, φησὶν, οἱ πάντων τῶν ἐθνῶν ἄρχοντες ἅμα ἡμῖν συναχθέντες εἰς ὑμνωδίαν Θεὸν αἰνέσουσι. Τοῦ αὐτοῦ. Εἴ τις ἐστὶ κραταιὸς τῆς γῆς, τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἐκεῖνος· ὁ γὰρ ἀσθενὴς οὐδέπω αὐτοῦ ἐστὶ. Κραταιὸς δὲ τῆς γῆς ὁ κατὰ τοῦ φρονήματος τῆς σαρκὸς κεκραταιωμένος. Τῶν ἐν τῇ γῇ κραταιῶν εἰσὶ τινες τοῦ Θεοῦ, οἵτινες οὐκ ἀπλῶς ἐπήρθησαν, ἀλλὰ σφόδρα· οὐ μόνοντι ὑπερεπήρθησαν. ΨΑΛΜΟΣ ΜΖ'. Μέγας Κύριος, καὶ αἰνετὸς σφόδρα, κ. τ. ἐ. Ὅπου θεωρεῖται ἡ μεγαλειότης τοῦ Κυρίου, ἐκεῖ μάλιστα μέγας καὶ αἰνετὸς ἐστὶν ὁ Κύριος τῇ πόλει τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν πολιτογραφηθέντων ἐν αὐτῇ. Ἐὰν ἄρα τῇ πόλει τοῦ Θεοῦ μάλιστα μέγας 12.1440 καὶ αἰνετὸς ἐστὶν ὁ Κύριος, καὶ τί δὲ ἄλλο ἢ εἶη ὄρος ἅγιον Κυρίου εὐρίζων ἀγαλλίαμα, οὐ μόνον μέρος τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ πάσης αὐτῆς, ἢ ὁ Χριστὸς ἐρρίζωμένος ἐν τῷ Πατρὶ, ἐφ' ᾧ ἐπιδημήσαντι ἠγαλλίασατο πᾶσα ἢ γῆ, διὰ τὰς ἀπανταχῇ συστάσας ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ; Μήποτε οὐκ ἔστιν «εὐρίζων,» (ἀδιανόητον γὰρ τοῦτο) ἀλλὰ «εὐρίζω,» οἷονεὶ καλὴν ῥίζαν ἔχοντι καταλλήλως τῷ κλάδῳ. Εὐρίζων ἀγαλλίαματι πάσης τῆς γῆς, ὄρη Σιών τὰ πλευρὰ τοῦ Βορρᾶ, ἢ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου, κ. τ. ἐ. Εὐρίζων ἀγαλλίαμά ἐστιν ὁ Χριστὸς. «Τὸ ἀγαλλίαμα γάρ μου, φησὶν, λύτρωσαί με ἀπὸ τῶν κυκλωσάντων με.» Ῥίζα δὲ αὐτοῦ ὁ Θεὸς Λόγος ὁ ἐν αὐτῷ. Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ ὄρη Σιών, τὰ πλευρὰ τοῦ Βορρᾶ, πόλις ἐστὶ τοῦ

μεγάλου βασιλέως. Κατὰ τοῦτο δύναται ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εἰρῆσθαι, Ἱεροσόλυμα εἶναι τοῦ μεγάλου βασιλέως, ὡς ἐνθάδε· «Ὁρη Σιών, τὰ πλευρὰ τοῦ βορρᾶ, ἡ πόλις τοῦ βασιλέως τοῦ μεγάλου.» Ὡσπερ δὲ μέγας ἱερεὺς λέγεται πρὸς ἀντιδιαστολήν τοῦ ὑπ' αὐτὸν ἱερατεύματος, οὕτω καὶ μέγας βασιλεὺς· βασιλεὺς γάρ ἐστι βασιλευόντων. Ὅτι ἰδοὺ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς συνήχθησαν, κ. τ. ἐ. Ἴνα ταυτὸ εἴπωσι πάντες, καὶ μὴ ᾗ ἐν αὐτοῖς σχίσματα. Ἐν πνεύματι βιαίῳ συντρίψεις πλοῖα θάρσις, κ. τ. ἐ. Θάρσις, θαλάσσης. Λέγεται δὲ θάρσις μέρος Αἰθιοπίας· καὶ Ταρσὸς ἡ πόλις παρὰ Ἰωνᾶ θαρσεῖς καλεῖται. Καθάπερ ἠκούσαμεν, οὕτως καὶ εἶδομεν, ἐν πόλει Κυρίου τῶν δυνάμεων, ἐν πόλει τοῦ Θεοῦ ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Ἐξω μὲν τῆς πόλεως ἠκούσαμεν· εἶδομεν γενόμενοι ἐν τῇ πόλει, ἃ πρότερον ἠκηκόαμεν. Καὶ γενόμενοι ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ σου, ὑπελάβομεν τὸ ὄνομά σου ἐν τῇ Χριστοῦ παρουσίᾳ. Ἀξίως τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ γέγονεν ἡ αἴνεσις αὐτῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅσα διὰ τῆς πίστεως ἀκούομεν περὶ Θεοῦ, ταῦτα διὰ τοῦ καθαροῦ βίου γινώσκομεν, τῶν πεπιστευμένων τὰς ἀποδείξεις διὰ τῆς ἀπαθείας λαμβάνοντες. Δικαιοσύνης πλήρης ἡ δεξιὰ σου, κ. τ. ἐ. Ὁ Χριστὸς ἐστὶν ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, πεπληρωμένος δικαιοσύνης. Διὸ «καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν.» Εὐφρανθήτω ὄρος Σιών, κ. τ. ἐ. Εὐφραίνεται τὸ Σιών ὄρος, καὶ ἀγαλλιῶσιν αἱ θυγατέρες τῆς Ἰουδαίας ἕνεκεν τῶν κριμάτων τοῦ Θεοῦ, τῷ Θεῷ ρεῖν αὐτῶν τοὺς λόγους, καὶ κατὰ τοὺς λόγους ἔργα. 12.1441 Καὶ οἱ νοήσαντες τὴν Σιών κυκλοῦσιν αὐτήν, καὶ περιλαμβάνουσιν αὐτήν· καὶ ἀναβάντες ἐπὶ τοὺς πύργους αὐτῆς, διηγοῦνται ἄνωθεν τοῖς μηδέπω δυνηθεῖσιν ἀναβῆναι ἐπὶ τοὺς πύργους αὐτῆς, λέγοντες· Θέσθε τὰς καρδίας ὑμῶν, ἵνα κατανοήτε τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος δι' ὧν πράττει πολὺ τευόμενος ἀξίαν τὴν μνήμην λάβη τῆς κατὰ διαιρέσεως τῆς πόλεως. Ἦ καὶ οὕτως· τῆς γνώμης τῆς ἐκκλησιαστικῆς σκοπευτικῆς οὔσης τῆς ἀληθείας, καὶ διὰ τοῦτο Σιών καλουμένης, περιληπτέον αὐτῆς ἐν διανοίᾳ τὰ δόγματα. Ἐπιστημονικῶς τοίνυν κατανόησαντες τὴν ταύτης διδασκαλίαν, διαιρετικῶς ἕκαστον ἐξετάζετε. Βάρεις γὰρ αὐτῆς αἱ καθ' ἕνα στον θεωρία, ἐν αἷς οἰκεῖ τῆς εὐσεβείας τὰ δόγματα. Καὶ ἐπεὶ ἡ προτέρα γενεὰ, ἡ τὴν πόλιν καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς παραλαβοῦσα, πονηρὰ ἠλέγχθη, ἐπιστήσαντες τῇ δυνάμει τῆς πόλεως, καὶ καταδιέροντες τὰς βάρεις αὐτῆς, γνῶσεσθε τὰ περὶ τῆς κλήσεως τῶν ἀγίων, ἥτις ἐστὶν ἕτερα γενεὰ παρὰ τὴν προτέραν· εἶπερ καὶ διηγήσεσθε, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Θεὸς, ὁ τὰ προειρημένα παράδοξα ποιήσας, ἀποβαλὼν τὴν προτέραν γενεάν, αἰώνιος ὢν, καὶ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχων. Καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐν ἰσχύϊ Κύριος.» Καὶ καταδιέλεσθε τὰς βάρεις αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Ταῦτα πληροῦνται ἐπὶ τῶν μαθητῶν μεριζομένων τὴν οἰκουμένην, ἐπὶ τῷ διηγήσασθαι, ὅτι Χριστὸς ἐστὶν ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ ποιμαίνων ἡμᾶς. ΨΑΛΜΟΣ ΜΗ'. Εἰς τὸ τέλος, τοῖς υἱοῖς Κορὲ ψαλμός. Ἀκούσατε ταῦτα, πάντα τὰ ἔθνη, κ. τ. ἐ. Δύναται εἰς τὴν ἐκάστου νίκην τῶν ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι νικῶντων ἀναφέρεσθαι ἡ ἐπιγραφή. Τὸ δὲ, «Ἀκούσατε,» Χριστοῦ φωνή, πάντα τὰ ἔθνη προσκαλοῦ μένου, τοῦ εἰπόντος· «Δεῦτε πρὸς με, πάντες οἱ κοπιῶντες.» Καὶ ἐπεὶ ἀπὸ τῆς λέξεως τῶν Γραφῶν οἰκοδομεῖται καὶ ἀπλούστερον γηγενῆς τις καὶ πένης ὢν, ὠφελεῖται δὲ μᾶλλον καὶ ὁ διαβαίνειν δυνάμενος ἐπὶ τὰ πνευματικά, υἱὸς ἀνθρώπου καὶ πλούσιος τυγχάνων, διὰ τοῦτο ἅμα καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ πάντας, ὡς ἐπὶ τὴν ἐστίασιν, τὴν ἀκρόασιν καλεῖ. Ἦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ κλήσις πλουσίου καὶ πένητος ἐπὶ ἰσότητά καὶ ἀτυφίαν προσκαλεῖται ἡμᾶς. Τρεῖς δὲ εἶπεν ἐξ ἐναντίας συζυγίας, ἔθνη καὶ γηγενεῖς, πλούσιον καὶ πένητα, οἰκουμένην καὶ υἱοὺς ἀνθρώπων. Οἱ ἄλλοι τριοὶ τῆς πίστεως διὰ τῶν ἔθνῶν ἐκλήθησαν. Οἱ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσὶν οἱ κατοικοῦντες τὴν οἴκου μένην. Τὸ στόμα μου λαλήσει σοφίαν, καὶ ἡ μελέτη τῆς καρδίας μου σύνεσιν. Κλινῶ εἰς παραβολὴν τὸ οὖς μου· ἀνοίξω ἐν ψαλτηρίῳ τὸ πρόβλημα μου, κ. τ. ἐ. Χριστοῦ τὸ στόμα σοφίαν λαλεῖ. Εἰσὶ δὲ στόμα Χριστοῦ οἱ τὸν λόγον αὐτοῦ διακονοῦντες, οἱ δὲ λοιποὶ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα. Καὶ εἰ ἔστι μελέτη

σύνεσις, τίς ἡ ἐπαγγελία; 12.1444 Ὅταν ἡ μελέτη τῆς καρδίας σύνεσις ἐστίν, οὐκ ἐξέρχονται ἕσθωθεν ἀπὸ τῆς καρδίας διαλογισμοὶ πο νηροὶ, οὐδὲ ὑπάρχει τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον, οὐδὲ δίδοται τόπος τῷ διαβόλῳ. Σαφῶς δὲ ὁ Σωτὴρ ὧτα ἑαυτοῦ λέγει τοὺς συνετοὺς ἀκροατάς. Ἄλλος δ' ἂν εἴποι, ὅτι λέγει μὲν σοφίαν ἐν τῇ Καινῇ, ἀκούει δὲ ὡς παραβολῆς τῆς Παλαιᾶς. Ἀνοίγει ὁ Χριστὸς κεκλεισμένον ἐν ἀσαφείᾳ τὸ πρόβλημα ἑαυτοῦ, ἐπὶ εὐρῆ ἐναρμόνιον ὄργανον, καὶ σκευὸς ἐκλο γῆς, ὃ καλεῖ ψαλτήριον· διὰ γὰρ τοῦ τοιοῦτου ἀνοίγει καὶ σαφηνίζει τὰ τοῖς μὴ τοιοῦτοις κεκλεισμένα τῇ ἀσαφείᾳ. Ταῦτα δὲ δύνανται ἂν λέγειν καὶ οἱ ἀπόστολοι. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ εὐθυμῶν ψάλλει· διὰ δὲ τοῦ ψαλτηρίου ἀνοίγει τὸ πρόβλημα. Διὰ τῆς εὐθυμίας διαγινώσκει τὸ πρόβλημα. Εὐθυμία δὲ ἐστίν ἀπάθεια ψυχῆς λογικῆς. Ἴνα τί φοβοῦμαι ἐν ἡμέρᾳ πονηρᾶ; ἡ ἀνομία τῆς πτέρνης μου κυκλώσει με, κ. τ. ἐ. Οὐ περὶ ἑαυτοῦ, ἀλλὰ περὶ τῶν Ἰουδαίων εὐλαβούμενος κριθησομένων, ὧν οἱ πλεῖστοι ἄξια κολάσεως πεποιήκασιν, ταῦτά φησι. Καὶ εἰ πρόσωπον Χριστοῦ τὸ λέγον, πτέρναν αὐτοῦ εὐρῆς τὸν ἔσχατον τοῦ σώματος, καὶ τῇ γῇ πλησιάζοντα Ἰούδα· σῶμα γὰρ Κυρίου οἱ ἀπόστολοι. Οὐ φοβοῦμαι οὖν τὴν Ἰούδα προδοσίαν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ σταυροῦ· ἐπεὶ μηδὲ ἕκαστος τὴν τοῦ Ἀδάμ παρακοὴν φοβεῖται. (Ταύτην γὰρ ὑπηνιξάμεθα πτέρναν ἀνομίας εἶναι.) Οὐδεὶς γὰρ δι' ἄλλου κακίαν καταδικάζεται. Ἀνομίαν δὲ πτέρνης τὴν παρακοὴν εἶπεν Ἀδάμ, τῷ τὸν ὄφιν ἐξουσίαν ἔχειν κατὰ τῆς πτέρνης αὐτοῦ. Ἡ ἐπεὶ μὴ τοιοῦτοι ἦσαν οἱ ἀπόστολοι, ἢ ὁ ταῦτα λέγων προφήτης, ὥστε λεχθῆναι περὶ αὐτοῦ· «Ἀμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ,» εἰκὸς αὐτὸν ἡμαρτηκέναι τὰ τε λευταῖα καὶ ἔσχατα. Διόπερ ὁ Σύμμαχος ἀνομίαν ἰχνέων αὐτοῦ ἐξέδωκεν. Οἶονεὶ γὰρ ἴχνη ἀμαυρὰ ἀνομίας ἦν αὐτοῖς μόνα, διόπερ φησὶν· Οὐ φοβοῦμαι τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Πτέρνα δὲ Χριστοῦ καὶ οἱ πάντων πιστῶν κατώτεροι. Τοῦ αὐτοῦ. Ἡμέραν πονηρὰν, τὴν ἡμέραν λέγει τῆς κρίσεως· καὶ πτέρναν τὴν ὁδὸν καὶ τὸν βίον. Οἱ πεποιοῦντες ἐν τῇ δυνάμει, κ. τ. ἐ. «Ἄνθρωπος οὐ δώσει τῷ Θεῷ ἐξίλασμα ἑαυτοῦ, καὶ τὴν τιμὴν τῆς λυτρώσεως τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.» Ἴη σοῦς γὰρ ἑαυτὸν παραδέδωκεν ὑπὲρ πάντων. Ἀδελφὸς οὐ λυτροῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος, κ. τ. ἐ. Ἐπαπορητικῶς ἀναγνωστέον· «Λυτρώσεται ἄνθρωπος;» Καὶ ἐκοπίασεν εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐφ' ὅλον τὸν ἑαυτοῦ αἰῶνα καὶ τὴν ἐνταῦθα ζωὴν κάμνων, εἰς τέλος τὴν ἀληθινὴν ζήσεται ζωὴν, οὐκ 12.1445 ὀψόμενος καταφθοράν. Ἡνίκα ἂν ἀποθνήσκωσιν οἱ σοφοί, καὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ κοπιῶν διὰ τῆς πρακτικῆς, ζήσεται εἰς τέλος διὰ τῆς γνώσεως. Καθαψάμενος τῶν ἀμετανοήτων, τρέπεται καὶ ἐπὶ τοὺς μετανοοῦντας, καὶ παρηγορεῖ τὸν κόπον τῆς μετανοίας ταῖς ἐλπίσι τοῦ μέλλοντος. Ἐκοπίασε, φησὶν, ἐνταῦθα μετανοῶν, καὶ τὸ λοιπὸν ζήσεται διὰ παντός. Τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ «εἰς τέλος.» Ζωὴν δὲ λέγει τὴν κυρίως τὴν ἄπονον. Ἡ γὰρ ἐνταῦθα καταχρηστικῶς. Τέλος δὲ νοήσεις τὸν μέλλοντα αἰῶνα, ὅστις ἐστὶ τέλος τοῦ παρόντος. Τοῦτο ὁ μὲν Σύμμαχος οὕτω φησὶν· «Ἀναπαυσάμενος τῷ αἰῶνι τούτῳ, ζῶν εἰς αἰῶνα διατελέσει;» ὁ δὲ Ἀκύλας· «Καὶ ἀνεπαύσατο εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ζήσεται εἰς νῆκος.» Ὁ γὰρ ἐν ταῦθα ἐπίπονον κτησάμενος βίον καὶ ἔγκοπον, οὗτος τῆς ἐπηγγελμένης ζωῆς κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα ἀξιοθήσεται, οὐκ ὀψόμενος καταφθοράν, ἡνίκα ἂν ἀποθνήσκωσιν οἱ σοφοί. Ὅτι οὐκ ὄψεται καταφθοράν, ὅταν ἴδῃ σοφοὺς ἀποθνήσκοντας, ἐπιτοαυτὸ ἄφρων καὶ ἄνους ἀπολοῦνται, κ. τ. ἐ. Ὅψόμεθα τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου τούτου ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι στερηθέντας τῆς ζωῆς τῆς εἰπούσης· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωή.» Τίνες δὲ οὗτοι οἱ ἀποθνήσκοντες σοφοί, ἢ περὶ ὧν λέλεκται· «Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν,» ἀφ' ὧν ἔκρυψεν ὁ Θεὸς τὰ μυστήρια ἅ νηπίοις ἀπεκάλυψε; Λέγει δὲ σοφοὺς τοὺς πανούργους κατὰ τὸ, «Σοφοὶ εἰσι τοῦ κακοποιῆσαι,» καὶ τοὺς μαθητὰς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου· ὧν τὸν θάνατον οὐκ ὄψεται ὁ λυτρῶθεις ὑπὸ τοῦ εὐδοκήσαντος διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος

σῶσαι τοὺς πιστεύοντας. Ὁ πεπληροφο ρημένος περὶ τῆς μελλούσης κρίσεως, ὅταν ἴδῃ τοὺς σοφοὺς ἀποθνήσκοντας, οὐ νομίση τὸ γινόμενον κατα φθορὰν ὁμοῦ ψυχῆς τε καὶ σώματος, ὡς ἐκεῖνοι ζῶντες τὸν θάνατον ὠρίζοντο, ἀλλὰ μετοικίαν εἰς κόσμον ἕτερον. Καὶ οἱ τάφοι αὐτῶν οἰκίαι αὐτῶν εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. «Οἱ τοῖς τάφοις κεκοιμημένοις ὅμοιοι γέμοντες ὀστέων νεκρῶν, καὶ πάσης ἀκαθαρσίας,» τούτους αἰτιᾶται ὁ Σωτήρ· καὶ τοὺς οἰκοδομοῦντας τάφους, εἰ καὶ προφητῶν· καὶ τοὺς κοσμοῦντας μνημεῖα, εἰ καὶ δικαίων· οὐκ ἐπιτρέπει μαθητῇ θάπτειν νεκρὸν, εἰ καὶ πατρός. Καὶ ἐν τῷ Ἑσαΐα· «Τί, φησὶν, ὠκοδόμησας σεαυτῷ μνημεῖον, καὶ ἐλατόμησας σεαυτῷ μνημεῖον;» Καὶ οἱ ἐν τοῖς μνημείοις, ἐὰν ἀκούσωσι τῆς φωνῆς τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ζήσου σιν. Ἐπὶ τῶν γαιῶν δέ ἐστι τὰ ὀνόματα ἄνου καὶ ἄφρονος. Τοῦ αὐτοῦ. Τάφος νοῦ ἀκάθαρτος ψυχῆ· τὰ φος δὲ ψυχῆς σῶμα. «Ἐπεκαλέσαντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν.» Οὐκ ἀπὸ ἀρετῶν ὀνομάζονται, ἀλλ' ἀπὸ γηϊνῶν πραγμάτων. Οὐ γὰρ δίκαιοι 12.1448 καὶ σώφρονες λέγονται, ἀλλὰ ῥήτορες, καὶ γραμματικοί, καὶ φιλόσοφοι, καὶ τρίβουνοι, καὶ κόμητες. Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, κ. τ. ἐ. Ὁ μὴ συνιείς ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν ἑαυτὸν παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι, καὶ ὠμοιώθη αὐτοῖς, ἔσθ' ὅτε καὶ τοῖς τούτων διαφέρουσιν. Ἐκάστῳ δι' ὧν πράττει ὁμοιοῦται τῷ τινι ἑαυτόν. Καλὸν δὲ τὸ ὁμοιοῦσθαι Θεῷ. «Αὕτη ἡ ὁδὸς αὐτῶν σκάνδαλον αὐτοῖς;» ἄφρονος δηλαδὴ καὶ ἄνου ἡ ὁδός. Ἄλλὰ καὶ Χριστὸς σκάνδαλόν ἐστι, πέτρα ὧν σκανδάλου. «Ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐδοκῆσουσιν.» Τὸ χρηστὸν οἶμαι δηλοῦσθαι τέλος ἄφρονος καὶ ἄνου. Καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῷ στόματι αὐτῶν εὐδοκῆσουσιν, κ. τ. ἐ. Ἐλπίς ἀγαθὴ τὸ μετὰ ταῦτα αὐτοὺς εὐδοκῆσαι. Ὡς πρόβατα ἐν ἄδη ἔθεντο· θανατὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς, κ. τ. ἐ. Θάνατος ποιμανεῖ τὸν ἄφρονα καὶ τὸν ἄνουν· ἢ μᾶλλον τὸν μὴ συνιέντα ἄνθρωπον τὴν ἑαυτοῦ τιμὴν. Σαφῶς δὲ ὁ εἰπὼν, «Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχὴν μου εἰς ἄδου,» καὶ ταῦτα λέγει τὸ, «Πλὴν ὁ Θεὸς λυτρώσεται τὴν ψυχὴν μου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Τοῦ αὐτοῦ. Ἀγγέλους μὲν ποιμαίνει ζωῆ, ἀνθρώπους δὲ θάνατος καὶ ζωῆ, δαίμονας δὲ μόνον θάνατος. «Καὶ κατακυριεύσουσιν αὐτῶν οἱ εὐθεῖς τὸ πρῶτ'.» Ἔσονται γὰρ ἐπάνω πέντε πόλεων, καὶ δέκα πόλεων οἱ εὐθεῖς, ἐν τῷ μέλλοντι. Καὶ Σολομῶν δὲ ἐν Παροιμίαις τὸ αὐτὸ τοῦτό φησι· «Σπεύδει γὰρ πλουτεῖν ἀνὴρ βάσκανος, καὶ οὐκ οἶδεν, ὅτι ἐλεήμων κρατήσεται αὐτοῦ.» Μὴ φοβοῦ ὅταν πλουτήσῃ ἄνθρωπος, κ. τ. ἐ. Τοῖς τοῦτον πλουτοῦσιν οὐαί· οὐ γὰρ λήψεται τις ἀποθνήσκων αὐτόν. «Οὐδὲ συγκαταβήσεται αὐτῷ δόξα τοῦ οἴκου αὐτοῦ.» Ταύτην ζητοῦσι τὴν δόξαν οἱ μὴ πιστεύοντες, οὐ συγκαταβησομένην αὐτοῖς. Ὁ ἀποθνήσκων οὐ λήψεται τὴν πληθυνομένην δόξαν τοῦ οἴκου αὐτοῦ· ἀλλὰ καὶ τῷ μὲν ἀναβαίνοντι ἐναρέτῳ συναναβήσεται ἡ δόξα αὐτοῦ, ἡγουν ἡ ἀρετῆ· τῷ δὲ καταβαίνοντι συγκαταβήσεται. Καὶ τοῦ ἀγίου δὲ ψυχὴ ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστὸς, εὐλογηθήσεται. Ὅστις ἅγιος τῷ Θεῷ ἐξομολογήσεται, ἀγαθοποιοῦντι αὐτόν. Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν, κ. τ. ἐ. Ἐπαπορητέον ὁ ἐν τιμῇ ὧν ἄνθρωπος καὶ μὴ συνιείς ποίας ἐστὶ φύσεως. Εἰ μὲν τῆς πνευματικῆς, πῶς ὁμοιοῦται τοῖς κτήνεσιν; Εἰ δὲ τῆς χοϊκῆς, πῶς ἐν τιμῇ ἐστίν; Εἰ δὲ τῆς ψυχικῆς, ἐὰν οὗτος ἦ ἐν τιμῇ, ὁ πνευματικὸς ἐν τίνι; ΨΑΛΜΟΣ ΜΘ'. Θεὸς θεῶν Κύριος ἐλάλησε, κ. τ. ἐ. «Ὁ Θεὸς τῶν θεῶν» διὰ Χριστοῦ «λαλήσας, ἐκάλεσε τὴν 12.1449 γῆν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν» ἀπὸ ἀνατολῶν τὸν Ἰσραὴλ, δυσμῶν δὲ τοὺς δυσγενεστάτους. Ἐκ Σιῶν ἡ εὐπρέπεια τῆς ὠραιότητος, κ. τ. ἐ. Εἴπερ εὐπρέπεια καὶ ὠραιότης Κυρίου ἡ σοφία ἐστίν· αὕτη ἐν τῇ Σιῶν ἐστίν. Οὗτος ἐφ' οὗ τῇ γε νέσει λέγομεν· Ἐμμανουὴλ ἐμφανῶς ἦλθε, καὶ οὐ παρασιωπᾶ, ἀλλὰ λέγει δι' ὧν θέλει, ἐπεὶ Θεὸς ἡμῶν ἐστίν. Νῦν μὲν, φησὶν, «οὐ παρασιωπήσεται» ἐξῆς δὲ, «ταῦτα ἐποίησας, καὶ ἐσίγησα. Πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ.» –»Πῦρ γὰρ, φησὶν, ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.» Καὶ ἐν τῷ Δαυιδ· «Ποταμὸς πυρὸς εἴλκεν ἔμπροσθεν αὐτοῦ.» Πῦρ δὲ καὶ καταγιγίς ἐπὶ τοὺς μὴ προσέχοντας αὐτοῦ τῇ ἐπιφανείᾳ καὶ τῷ Λόγῳ, ὃς ἤξει ἐκ

τῆς ἐπουρανίου Σιών, ἰσοσθενῆς ὧν τῷ Πατρί· οὐράνιος γὰρ ἦν Θεός, καὶ ὅτε ἦλθεν ἔμφα νῶς, ἦτοι ὅτε γέγονε σάρξ. Τότε γὰρ ὄρατος γέγονεν ἔλθων, οὐ παρασιωπήσεται, ἀλλὰ τοῦ κόσμου ἐλέγξει τὴν ἁμαρτίαν, ἤγουν τὴν βούλησιν ἀναγγελεῖ τοῦ Πατρός. Καλεῖται γὰρ «μεγάλῃς βουλῆς ἄγγελος.» Τὸ δὲ πῦρ τὸ φῶς σημαίνει τὸ ἐξ αὐτοῦ· τῆς γὰρ γνώσεως τοῦ Χριστοῦ τὸ διὰ πίστεως νοητὸν φῶς ἡγεῖται. Νοήσεις δὲ καὶ οὕτω· Ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει θεότητος ὧν, καίπερ γεγωνῶς ἐν σαρκί, καθάπερ τι πῦρ καὶ καταιγὶς προσέβαλε τοῖς ἀντικειμένους αὐτῷ διαβόλῳ καὶ δαίμοσιν. Ὁ Θεὸς ἐμφανῶς ἦξει, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ οὐ παρασιωπήσεται, κ. τ. ἐ. Ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐμφα νῶς ἦξει· Θεὸς δὲ ἡμῶν ὁ Χριστὸς ἐστι· Χριστὸς ἐμ φανῶς ἦξει. Τοῦ αὐτοῦ. Χριστὸς ἐλήλυθεν ἐν σαρκί. Τὸ «ἐμφανῶς» ἄρα τὴν σάρκα δηλοῖ· αἰσθητὴ γὰρ ἦν ἡ σὰρξ τοῦ Χριστοῦ. Προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν ἄνω, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ ἐν Δευτερονομίῳ δοθέντος τοῦ νόμου διεμαρτύρατο Μωϋσῆς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, ὁμοίως δὲ καὶ ἀρχόμενος τῆς ὥδῃς τούτους καλεῖ· ἔτι δὲ καὶ ἐν Ἡσαΐα παραλαμβάνονται διὰ τοῦτο, κρινομένου τοῦ λαοῦ, προσκαλέσεται τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ὁ Θεός. Νῦν δὲ τὸ «διακρίναι» λέγει ἀντὶ τοῦ διαχωρῆσαι τοὺς ἰδίους αὐτοῦ, ὄντας λαὸν αὐτοῦ, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων αὐτοῦ τῶν συννεμομένων τοῖς αὐτοῦ· ἵνα τῷ μὲν οὐρανῷ ἀποδῶ τοὺς ἰδίους, τῇ δὲ γῇ τοὺς ἀλλοτρίους. Ἡ προσκαλέσεται τοὺς ἐν οὐρανοῖς ἄγγελους, καὶ τοὺς ἐξειλεγμένους ἐν γῇ πρὸς ἀποστολὴν, ὥστε τὸν αὐτοῦ λαὸν διακρίναι. Οἱ γὰρ ἀπόστολοι τοὺς μὲν πειθομένους προσεκόμιζον τῷ Θεῷ, τοὺς δὲ μὴ τοιοῦτους ἠφίεσαν τῷ Σατανᾷ. Συναγάγετε αὐτῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ, τοὺς διατιθεμένους τὴν Διαθήκην αὐτοῦ ἐπὶ θυσίαις. Καὶ ἀναγγελοῦσιν οἱ οὐρανοὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, ὅτι Θεὸς κριτὴς ἐστι, κ. τ. ἐ. Ἡ οὐρα νοὶ οἱ «τὴν εἰκόνα» φοροῦντες «τοῦ ἐπουρανίου.» 12.1452 Ἡ τοῦτο ἐστὶν ἐναργῶς, τὸ διακρίνεσθαι τὸν λαὸν Κυρίου παρά τε δυνάμει λογικῶν καὶ τῶν ἱεροῦ γούτων τὸ σωτήριον κήρυγμα, οἱ καὶ συναγείρουσι Χριστῷ τοὺς ὁσίους αὐτοῦ· «οὓς προέγνω, φησὶ, καὶ προώρισε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, καὶ ἐδικαίωσεν.» οἱ πληροῦσι τὴν Διαθήκην, οὐ δι' αἱμάτων, ἀλλὰ ταῖς πνευματικαῖς θυσίαις. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐνταῦθα προδήλως τὸν Χριστὸν λέγει Θεόν. «Πᾶσαν» γὰρ «τὴν κρίσιν ἔδωκεν ὁ Πατὴρ τῷ Υἱῷ.» Οὐκ ἐπὶ ταῖς θυσίαις σου ἐλέγξω σε, κ. τ. ἐ. Περὶ τῶν μετὰ τὴν παρουσίαν Χριστοῦ ἄθετου μένων παρὰ Ἰουδαίους θυσίων ταῦτα ἀρμόσει προφητεύεσθαι. Ἡ οὐδὲ πονηρᾶ, φησὶ, διαθέσει πρόσαγε ἐφ' ᾧ τὸν Κάϊν διήλεγξα. Ὅτι ἐμὰ ἐστὶ πάντα τὰ θηρία τοῦ ἀγροῦ, κ. τ. ἐ. Πάντα λέγει εἶναι ὑπὸ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. «Οὐχὶ γὰρ δύο στρουθία τοῦ ἄσσοιου πωλεῖται, καὶ ἕν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἄνευ τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς;» Μὴ φάγομαι κρέα ταύρων, ἢ αἷμα τράγων πίομαι; κ. τ. ἐ. Ἀναιρεῖ θυσίας αἰσθητάς· «θυσία» γὰρ «τῷ Θεῷ πνεῦμα συντετριμμένον.» Τῷ δὲ ἁμαρτωλῷ εἶπεν ὁ Θεός· Ἴνα τί σὺ διηγῇ τὰ δικαιώματά μου; κ. τ. ἐ. Οὐ μόνον, οἶμαι, τῷ ἀπλούστερον νοουμένῳ ἁμαρτωλῷ ταῦτα εἶπεν ὁ Θεός, ἀλλὰ καὶ τῷ λαῷ τῆς κατατομῆς. Ὁ δὲ ἁμαρτωλὸς διὰ μόνου στόματος ἀναλαμβάνει τὴν Διαθήκην τοῦ Θεοῦ· μισεῖ γοῦν παιδείαν καὶ τὰ ἐπιφερόμενα ἁμαρτάνων. Ἡ ἐπεὶ «ὁ λαὸς οὗτος, φησὶ, τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ, ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.» Οἱ ἐκ περιτομῆς ἐμίσησαν παιδείαν ἐν τῇ ἐπιδημίᾳ Χριστοῦ, καὶ ἐκβεβλήκασι εἰς τὰ ὀπίσω τοὺς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ λόγους τοῦ Θεοῦ· συνέδραμον δὲ τῷ κλέπτῃ καὶ προδότῃ Ἰούδα, καὶ μετὰ τῶν μοιχευόντων ξύλα καὶ λίθους ἔθηκαν ἑαυτῶν τὴν μερίδα· καὶ πρὸς ἄλλους καταλαλοῦσι τοῦ ἐξ ἔθνων ἀδελφοῦ αὐτῶν λαοῦ· ἀλλὰ καὶ κατ' αὐτῶν τῶν ὁμομητρίων, καὶ ἐκ περιτομῆς πιστευόντων σκάνδαλα τιθέασιν, βουλόμενοι διαστρέφειν αὐτούς· διὰ ταῦτα ἐσίγησεν αὐτοῖς ὁ Θεός. Δέον δὲ αὐτοὺς εἶναι πρὸ ὀφθαλμῶν, ὁ δὲ ἐκβάλλει αὐτοὺς εἰς τὰ ὀπίσω. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅτι οὐ δεῖ ἁμαρτάνοντά τινα ἐν διδασκάλῳ προκαθεζέσθαι τάξει. Σὺ δὲ ἐμίσησας παιδείαν, κ. τ. ἐ. Παιδεία ἐστὶ μετριοπάθεια παθῶν. Καὶ μετὰ μοιχῶν τὴν μερίδα σου ἐτίθει, κ. τ. ἐ. Ἡ μερὶς ἡμῶν

ἔστιν ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ. Ταύτην δὲ τίθεμεν μετὰ μοιχῶν, τὴν ἐκείνων ἀναλαμβάνοντες. Μοιχὸν ἐνταῦθα τὸν πόρνον καλεῖ, καὶ παντοῖον ἀκόλαστον. 12.1453 Ὑπέλαβες ἀνομίαν, ὅτι ἔσομαί σοι ὅμοιος, κ. τ. ἐ. Ὅμοίωσίς ἐστιν ἡ διὰ τῶν ἀγαθῶν πράξεων μίμησις. Διόπερ οὐ τοῖς ἀμαρτάνουσιν, ἀλλὰ τοῖς κατορθοῦσιν ἐξομοιοῦται ὁ Κύριος. Μήποτε ἀρπάση, καὶ οὐ μὴ ἦ ὁ ρυόμενος, κ. τ. ἐ. Ἀρπάζεται ψυχὴ παντελῶς ἐκπεσοῦσα Θεοῦ. Θυσία αἰνέσεως δοξάσει με, κ. τ. ἐ. Ἐν τῇ θυσίᾳ, φησὶ, τῆς αἰνέσεως ὁδός ἐστι τῆς παρὰ Θεῶ σωτηρίας. Θυσία δὲ αἰνέσεως δοξάσει ἡμῶν τὸν Θεόν, ὅτι οἱ βλέποντες τὰ καλὰ ἡμῶν ἔργα δοξάσουσι τὸν Πατέρα ἡμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἐν δὲ τούτοις ὄντων ἡμῶν, ἐστὶν ἡ ὁδός ἐν ἣ δειξέι ἡμῖν ὁ Θεὸς τὸ σωτήριον ἑαυτοῦ. ΨΑΛΜΟΣ Ν΄. Ἐκ τῶν εἰς τὸν ν΄ ψαλμὸν ἐξηγητικῶν ἐν μέρει τῆς κατὰ τὸν Οὐρίαν ἱστορίας τὴν ἀρχὴν ἀλληγορήσας, ἐπιφέρει. Εἰ δὲ τῷ βίαιον εἶναι δοκεῖ τὸ ἐκ μέρους μὲν ἴστο ρίαν ἀλληγορήσαι, μὴ ἐξομαλίσει δὲ αὐτήν, δηλὸν ὅτι ταῦτα μὲν μάτην λελέξεται, ἄλλα δὲ εἰς τὸν τόπον ζητητέον· εἰ μὴ ἄρα ἐπὶ πλεον τὶς βασανίσας τὰ κατὰ τὸν τόπον, εὔροι πάντα ἀποκαταστήσαι, καὶ τὰ περὶ τὸν ἀναιρεθέντα ἄνδρα, καὶ τὴν δοκοῦσαν αὐτοῦ χρηστότητα· μὴ βουλομένου εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ γενέσθαι καὶ ἀναπαύεσθαι, τοῦ λαοῦ ἐν στρατοπέδῳ τυγχάνοντος καὶ ἀγωνιῶντος. Οὐκ οἶδα δὲ πῶς οἱ φεύγοντες τὴν ἐν τούτοις ἀλληγορίαν, καὶ τὴν λέξιν δι' ἑαυτὴν ἀναγεγράφθαι νομίζοντες, παραστήσονται τῷ βουλήματι τοῦ ἁγίου Πνεύματος πράγματα ἀναγραφῆς ἀξιῶσαντος· ἐφ' οἷς οὐ μόνον ἀκολασία, ἀλλὰ καὶ ὠμότης καὶ ἀπανθρωπία κατηγορεῖται τοῦ Δαυΐδ, τολμήσαντος εἰς τὸν Οὐρίαν πρᾶγμα ἀλλότριον καὶ τοῦ τυχόντος ἦθους μετρίως βελτιωθέντος. Ἐγὼ δὲ εἴποιμι ἂν, ὅτι, ὥσπερ αἱ κρίσεις τοῦ Θεοῦ μεγάλαι καὶ δυσδιήγητοί εἰσι, δοκοῦσαι αἰτίαι τυγχάνειν τοῦ τὰς ἀπαιδεύτους πλανᾶσθαι ψυχὰς, οὕτω καὶ αἱ Γραφαὶ αὐτοῦ μεγάλαι μὲν καὶ πεπληρωμένα νοημάτων εἰσὶν ἀπορρήτων καὶ μυστικῶν καὶ δυσθεωρήτων· σφόδρα δὲ καὶ δυσδιήγητοί εἰσι, καὶ αἰτίαι δοκοῦσι τοῦ τὰς ἀπαιδεύτους πλανᾶσθαι τῶν ἑτεροδόξων ψυχὰς, ἀπερισκέπτως καὶ μετὰ προπετείας κατηγορούντων τοῦ Θεοῦ ἐξ ὧν οὐ νοοῦσι Γραφῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπιπτόντων ἐπὶ ἀναπλασμὸν ἄλλου Θεοῦ. Ἀσφαλὲς οὖν τὸ περιμένειν τὴν ἐρμηνείαν τοῦ σαφηνιστοῦ Λόγου, καὶ «τῆς ἐν μυστηρίῳ σοφίας ἀποκεκρυμμένης, ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκε, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου,» φανερωθέντος τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἐκείνοις παραπλησίσις, διὰ τῆς Γραφῶν προφητικῶν καὶ τῆς γενομένης εἰς αὐτοὺς ἐπιφανείας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Λόγου τοῦ «ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν Θεόν.» Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, κ. τ. ἐ. Ἐλεεῖ δὲ τὴν φύσιν 12.1456 σιν ὁ πλάσας αὐτὴν πολυνοσοῦσαν τὸ ἀδρανές· κατασειεὶ γὰρ τὸν νοῦν ὁ τῆς ἀμαρτίας εὐρετής, συνεργὸν ἔχων τὸν ἐν τοῖς μέλεσι τῆς σαρκὸς ἀγριαίνοντα νόμον· προσιτέον οὖν Θεῷ· πᾶσα γὰρ ἰσχὺς παρ' αὐτοῦ. Τάχα δὲ καὶ προγνοὺς, ὅτι κατὰ καιροὺς ἐπιλάμψει τοῖς ἐπὶ γῆς ὁ Χριστὸς ἐξαλείψων πᾶσαν ἀμαρτίαν τοῦ κόσμου, ἔλεος μέγα τὴν οὕτω λαμπρὰν εἰκότως χάριν καλεῖ· γέγραπται γὰρ ὅτι «πᾶσα ἀμαρτία ἐμφράξει τὸ στόμα αὐτῆς.» Κατὰ γὰρ τὸν Ἀπόστολον, «Θεὸς ὁ δικαίων, τίς ὁ κατακρίνων;» Ἐπὶ πλεῖον πλῆθύνον με, κ. τ. ἐ. Τοῦ μηκέτι ἀνομοῦντος ἐξαλείφεται τὸ ἀνόμημα· ὁ δὲ ἐπὶ πλεῖον πλῆθεις καθαρίζεται ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας αὐτοῦ. Κατὰ μιᾶς τοίνυν ἐνεργείας ἐπίνοια διάφορος. Ἡ μὲν γὰρ χωρὶς νόμου, ἡ δὲ κατὰ νόμου παράβασιν δηλοῖ. Αἱ τεῖ δὲ ταύτην ἐκπλῦναι τὸν καθᾶραι δυνάμενον ἀπὸ τῆς χειρόνος ἕξεως. Ὅρα δὲ τοῦ Χριστοῦ πάλιν τὸ μυστήριον· τὴν γὰρ ἐν νόμῳ κάθαρσιν ἢ τοῦ βαπτίσματος ὑπερβαίνουσα δύναμις, καὶ ταύτης τῆς ψυχῆς ἐργάζεται κάθαρσιν. Σοὶ μόνῳ ἡμάρτον, κ. τ. ἐ. Οὐκ αἰτιατικόν ἐστι τοῦτο τὸ, «ὅπως» οὐ γὰρ διὰ τοῦτο ἡμάρτανον, ὅπως ἂν δικαιωθῆ ὁ Θεὸς ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ. Ἐδικαιοῦτο δὲ ὁ Θεὸς εἰκότως ἀφ' ὧν ἐκείνοι εὐεργετούμενοι ἠγνωμόνουν. Ὅτι, πολὺν τοῦ Θεοῦ τὸν περὶ μετανοίας λόγον ποιησαμένου, ἐν τῷ λέγειν μὴ βούλεσθαι τὸν θάνατον

τοῦ ἀμαρτωλοῦ, ὡς τὸ ἐπιστρέφειν, καὶ ζῆν αὐτὸν, σοφῶς τῶν προκειμένων ἐμνημόνευσε ῥημάτων κατασκευάζων· Ὅτι, ἐὰν ἐμοὶ μετανοοῦντι συγχωρήσης, καὶ ἐπιστρέφοντι ἰλασθήσῃ, δικαιωθήσῃ ἐν τοῖς λόγοις σου, ὡς ἀληθῆς ἀναδειχθεὶς ταῖς σαῖς ὑποσχέσεσι· καὶ ἐν καιρῷ τῆς ἀνταποδόσεως, ἐμὲ τὸν ἐκ μετανοίας ἐλεηθέντα εἰς μέσον παραγαγὼν, δικαίως κρινεῖς τοὺς μὴ μετανοήσαντας. Τοῦ αὐτοῦ. Κατ' ἐνέργειαν ἀμαρτάνοντες, καὶ ἀνθρώποις καὶ Θεῷ ἀμαρτάνομεν· κατὰ δὲ διὰ νοιαν πλημμελοῦντες Θεῷ μόνῳ ἐξαμαρτάνομεν. Ἡ ἀντιτοῦ, Σοὶ μόνῳ ἔγνωσται τὸ ἡμαρτημένον. Ἀπόδος μοι τὴν ἀγαλλίασιν, κ. τ. ἐ. Ὡς οὐκ ἐπιδοται, ἀποδίδεται· ἀποδίδεται οὖν τῇ λογικῇ φύσει ἀγαλλίασις σωτηρίου Θεοῦ· καὶ ὁ τῷ ἡγεμονικῷ στηριζόμενος πνεύματι οὐ δουλεύσει τῇ ἀμαρτίᾳ. Ὡς περ «ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες αὐτόν» οὕτως, ἐὰν μὴ ὁ Θεὸς κτίσῃ καρδίαν καθαρὰν ἐν τινι, οὐκ αὐτάρκης πρὸς τοῦτο προαίρεσις καὶ δύναμις ἀνθρωπίνη. Πρῶτον δὲ καρδία κτίζεται καθαρὰ, εἶτα ἐπὶ ταύτῃ εὐθὲς πνεῦμα ἐγκαινίζεται τοῖς ἐγκάτοις, καὶ ταῦτα μὴ ἀνταναιρεθέντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Εἶτα μετὰ δύο πνεύματα πνεύματι ἡγεμονικῷ τις ὑπὸ Θεοῦ στηρίζεται, ἵνα ἐδραῖός τις καὶ ἄσειστος ἦ. 12.1457 ΨΑΛΜΟΣ ΝΑ΄. Τί ἐγκαυχᾶ ἐν κακίᾳ ὁ δυνατὸς ἀνομίαν, κ. τ. ἐ. «Ὁ καυχώμενος, φησὶν Ἀπόστολος, ἐν Κυρίῳ καυχάσθω.» Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ εἶπεν ὄνομα μέσον, ἐμφαίνον τὸ φαῦλον. Οὐ γὰρ εἶπε, «Τί καυχᾶ;» ἀλλὰ, «Τί ἐγκαυχᾶ;» οὐδέποτε δὲ ἐν ἀγαθῷ λέγεται τὸ «ἐγκαυχᾶσθαι» ἀλλ' εἴ τις ἀμαρτάνει, ἐγκαυχᾶται. Δύναται δὲ καὶ πρὸς τὸν Σαοῦλ ὁ λόγος εἰρησθαι. Τοῦ αὐτοῦ. Εἴ ἔστι δυνατὸς ἐν ἀνομίᾳ, ἔστι καὶ ἀδύνατος ἐν ἀνομίᾳ. Καὶ ὁ μὲν δυνατὸς ἐν ἀνομίᾳ ἀδύνατος ἐν δικαιοσύνῃ· ὁ δὲ ἀδύνατος ἐν ἀνομίᾳ δυνατὸς ἐν δικαιοσύνῃ. Τοῦ αὐτοῦ. Φαῦλον μὲν τὸ «ἐγκαυχᾶσθαι», μέσον δὲ τὸ «καυχᾶσθαι.» Ὁ μὲν ἀδύνατος καὶ ἄτονος καὶ ὀλίγος ἐν κακίᾳ, πλεονάζοντος αὐτῷ τοῦ κρείττονος τρόπου, ὡς ἀσθενέστερος ἐν κακίᾳ, ἐγκαλύψαιτο ἀμαρτάνων, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως κεντούμενος, μετανοήσειεν ἂν· ὁ δὲ δυνατὸς ἐν κακίᾳ τυφοῦται ἐπ' αὐτῇ, καὶ ἐγκαυχᾶται, ὡς ἐπὶ μεγάλῳ κατορθώματι σεμνυνόμενος. Ἐν πάσῃ δὲ ἡμέρᾳ διδασκόμενός τις τὸν θεῖον λόγον, ἐὰν ἀμαρτάνῃ, καὶ λογίζεται ὅλην τὴν ἡμέραν. Ἡ τὸ, ἡμέραν, φανέρωσιν δηλοῖ, ἢ ὅλον τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἀνομεῖ. Ὅλην τὴν ἡμέραν ἀδικίαν ἐλογίσατο ἢ γλώσσά σου ὡσεὶ ξυρὸν ἠκονημένον ἐποίησας δόλον, κ. τ. ἐ. Τὸ λογιζόμενον, τὸ ἡγεμονικόν, καὶ ἡ καρδία, οὐχ ἢ γλώσσα τοῦ Δωὴκ ἀδικίαν ἐλογίσατο. Τὸ δὲ, ἐλογίσατο, ἦτον ἀδίκους λογισμοὺς, ἐπεὶ «ἐν στόματι μωρῶν ἢ καρδία αὐτῶν,» διὰ τοῦτο ἢ γλώσσα τοῦ Δωὴκ ἐφθέγγετο· οὐ γὰρ αὐτὴ ἢ λογιζομένη, ἀλλ' ἢ τοῖς λογισμοῖς ἐξυπηρετούμενη. Ἠγάπησας κακίαν ὑπὲρ ἀγαθωσύνην, κ. τ. ἐ. Εἰσὶν οἱ ὡς περὶ τὰ ἐναντία ἀγαπῶντες· τῷ μὴ ποτε πάντῃ ἀνακεῖσθαι ἀρετῇ, μήτε ὅλην κακίαν προσέχειν ἐθέλῃν· τούτων οἱ μὲν φαυλότεροι κακίαν μᾶλλον ἀγαπῶσιν ἢ ἀρετὴν· οἱ δὲ ἀνάπαλιν. Ἠγάπησας πάντα ῥήματα καταποντισμοῦ, κ. τ. ἐ. Ῥήματα καταποντισμοῦ, διαβάλλον τὸν Δαυῖδ, ἠγάπησεν ὁ Δωὴκ. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς καθέλοι σε εἰς τέλος, ἐκτίλει σε καὶ μεταναστεύσει σε ἀπὸ σκηνώματος, καὶ τὸ ῥίζωμα σου ἐκ γῆς ζώντων, κ. τ. ἐ. Ὁ καθαρῶν τὰ μοχθηρὰ οἰκοδομήματα Θεὸς καθαιρεῖ τὸν Δωὴκ, ἦτοι τῷ μηδὲ τὸν τοῖχον τῆς οἰκοδομίας αὐτοῦ καταλιπεῖν τὸ πᾶν καὶ ἐξ ὅλων οἰκοδομεῖσθαι κακῶς ἢ ἐπεὶ οἱ χεῖρους τελευταῖοι οἰκοδομοῦνται, κάκιστος δὲ ἐστὶν ὁ Δωὴκ, ἐγγὺς τοῦ τὸν ἔσχατον ἐχθρὸν καταργεῖσθαι τὸν θάνατον, ἐπὶ τῷ τέλει καθαιρεθήσεται. Εἰ δὲ τὸ ῥίζωμα Ἰδομαίου Δωὴκ ἐκτίλειται ἐκ γῆς ζώντων, ἐκεῖ πεφύτευτο. 12.1460 Ἴδου ἄνθρωπος, ὃς οὐκ ἔθετο τὸν Θεὸν βοηθὸν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπήλπισεν ἐπὶ τὸ πλῆθος τοῦ πλοῦτος αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Μήποτε ἀπὸ τῶν ἡμιόνων, νόθου ζώου, ἐπλούτει, ἐφ' ὧν ἦν ὑπὸ Σαοῦλ καταστάς. Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ, κ. τ. ἐ. «Ὁ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστι χαρὰ, εἰρήνη, ἀγάπη, μακροθυμία,» κ. τ. ἐ. Τοῦτον τοίνυν τὸν καρπὸν

ἔχων ἐν ἑαυτῷ ὁ ἅγιος ἔλεγεν· «Ἐγὼ δὲ ὡσεὶ ἐλαία κατάκαρπος.» Ἐλαία δὲ κατακάρπῳ ὁμοιοῖ ἑαυτὸν, ἐπειδὴ ἐλεημοσύνης ἐπικρατοῦσας ἐν αὐτῷ, ἀκολούθως εἶποντο αἱ λοιπαὶ ἀρεταί. Οὕτω τὸν Ἰωβ ἀνδρεῖον φαμεν, καὶ τὸν Ἰωσήφ σώφρονα, καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τῆς ἐπικρατοῦσης ἀρετῆς ὀνομάζοντες αὐτούς. Ὑπομενῶ τὸ ὄνομά σου, ὅτι χρηστὸν ἐναντίον τῶν ὀσίων σου, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ τὸ φύσει χρηστὸν, ὁποῖόν ἐστι, τοιοῦτον ἐπὶ τῇ ὑγιαίνουσῃ φύσει φαίνεται, οὕτω καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τοῖς ὀσίοις. ΨΑΛΜΟΣ ΝΒ΄. Εἶπεν ἄφρων ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Φρονεῖ μὲν ὁ ἄφρων, ὅτι οὐκ ἔστι Θεὸς, διὰ τοῦτο ἐν καρδίᾳ εἶπεν· οὐχ ὁμολογεῖ δὲ τῷ στόματι διὰ τὸν τῶν ἀνθρώπων φόβον. Ἡ ἄφρων ὁ λαὸς, ὃς ἀρνεῖται Χριστὸν εἶναι Θεὸν, ὡς πρὸς τὴν προτέραν ἐκδοχὴν περὶ ἄφρονος, οὐ στόματι, ἀλλὰ καρδίᾳ λέγεσθαι, μὴ εἶναι Θεὸν, φέρεται. Οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν, κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Σωτὴρ τὸν εἰπόντα, «Τί ποιήσας ζῶν αἰώνιον κληρονομήσω;» νοουθετῶν φησὶ· «Τί με λέγεις ἀγαθόν;» ἥδει γὰρ, ὅτι οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν. Τάχα δὲ ἐπεὶ ὁ νόμος σκιὰν ἔχει τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ ἔστιν ἐν τῷ βίῳ ποιῶν ἀγαθόν, ἀλλ' ἢ ἄρα σκιὰν ἀγαθοῦ. Καὶ ἐπεὶ οὐκ ἔστι ποιῶν ἀγαθόν, ἐπιτιμᾶται ὁ εἰπὼν, «Τί με λέγεις ἀγαθόν;» Οἱ κατεσθίοντες τὸν λαόν μου βρώσει ἄρτου, τὸν Θεὸν οὐκ ἐπεκαλέσαντο, κ. τ. ἐ. Εἴ τις ἐσθίει τινὰ τῶν ἀπὸ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐκεῖνος κἂν λέγῃ ἐπικαλεῖσθαι τὸν Θεὸν, ἐλέγχεται μὴ ἐπικαλούμενος αὐτόν. «Πᾶς γὰρ ὃς ἐπικαλέσεται τὸ ὄνομα Κυρίου, σωθήσεται.» Ὅτι ὁ Θεὸς διεσκόρπισεν ὅσα ἀνθρωπαρέσκων, κ. τ. ἐ. Οὐκ εἶ τις ἀνθρώποις ἀρέσκει, ἀνθρῶ πάρεσκός ἐστιν· ἀλλὰ καὶ προθέμενός τις ἀνθρῶ 12.1461 ποῖς ἔσθ' ὅτε ἀρέσκειν, καθηκόντως αὐτὸ ποιήσει, καὶ οὐκ ἀνθρωπάρεσκος ἔσται. Ὁ γοῦν Παῦλος φησὶν· «Ἀπρόσκοποι καὶ Ἰουδαίοις γίνεσθε καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ, καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἑμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσιν.» Ἄλλ' εἴ τις προτίθεται οὐδὲν ἄλλο ἢ ἀνθρώποις ἀρέσκειν, ἢ μᾶλλον ἀνθρώποις ἢ Θεῷ· καὶ ἐπίσης ἀνθρώποις καὶ Θεῷ, δέον μόνον Θεῷ· ὥστε δι' ἐκεῖνον γίνεσθαι καὶ τὸ, ἀνθρώποις· ὅτε τοῦτο ποιεῖν αἰρεῖ λόγος, ἐκεῖνος ἀνθρωπάρεσκος ἔσται. Δεῖ δὲ ἐπὶ τινῶν σκοπήσαντα, ὅτι οὐχ οἷόν τε τόδε τι διαπράξαντα ἢ εἰπόντα, καὶ Θεῷ καὶ ἀνθρῶ ποῖς ἀρέσαι, καταφρονῆσαι μὲν τοῦ ἀρέσαι τοῖς ἀνθρώποις, ἐλέσθαι δὲ τὸ ἀρέσαι τῷ Θεῷ. Τίς δώσει ἐκ Σιών τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ; κ. τ. ἐ. «Ἦξει ἐκ Σιών ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ.» Ἀλλὰ καὶ ταῖς ἡδη αἰχμαλωτισθείσαις δέκα φυλαῖς δώσει σωτηρίαν καὶ ἐπάνοδον. Ἀλλὰ τίς δώσει τὸν Χριστὸν ἰδεῖν τὸ τοῦ νοητοῦ Ἰσραὴλ σωτήριον ΨΑΛΜΟΣ ΝΓ΄. Ὁ Θεὸς, ἐν τῷ ὀνόματί σου σώσον με, κ. τ. ἐ. Εὐχεται ἕως τοῦ, «ἐνώπιον αὐτῶν.» Εἶτα ἐνεστηκυίας αὐτῷ βοηθείας αἰσθόμενος, οἶονεὶ δεῖ κνυσιν αὐτὴν ἐν τῷ· «Ἴδου ὁ Θεὸς βοηθεῖ μοι,» καὶ τῷ ἐξῆς καὶ τῷ μετ' αὐτόν. Εἶτα περὶ τινῶν εὐχεται ἐντυγχάνειν, ἐπαγγελλόμενος ἐκούσιον ἐπὶ τούτῳ θυσίαν. Εἶτ' εὐχαριστεῖ ἀνταποδοτικῶς τῶν εἰρημένων ἐν τῇ εὐχῇ καὶ ἐντεῦξαι· καὶ πρὸς τὸ, «Ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐξολόθρευσον αὐτούς,» ἀνταποδίδωσιν· «Ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου ἐπέιδεν ὁ ὀφθαλμὸς μου.» Ἴδου γὰρ ὁ Θεὸς βοηθεῖ μοι, κ. τ. ἐ. Αἴσθεται εἰσακουσθεῖς καὶ λέγει ταῦτα διὰ μέσου τῶν πρὸς Θεὸν συναφθέντων· Ἄν οὕτως κραταιοὶ «ἐζήτησαν τὴν ψυχὴν μου, καὶ οὐ προέθεντο τὸν Θεὸν ἐνώπιον αὐτῶν, ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ἐξολόθρευσον αὐτούς.» Βοηθὸν δὲ ἔχειν ὁμολογεῖ τάχα τὸν Πατέρα καὶ Κύριον ἀντιλαμβανόμενον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ, ἵνα εἴπῃ τὸν Υἱόν, ὃς ἀποστρέψει τὰ κακὰ τοῖς ἐχθροῖς μου. Ἄ γὰρ ἐπάγειν μοι βεβούληνται κακωτικά, ταῦτα πρὸς αὐτούς ἀναστρέψει, οὕτω τοῦ Θεοῦ κρίνοντος. Τούτῳ συνᾶδει τὸ, «Ποιήσατε αὐτὴν, ὃν τρόπον ἐποιήσατε τὸν πλούσιον.» Καὶ τούτων, φησὶ, συμβεβηκότων ἀνθρῶ γινώμη ἐπ' εὐχαριστίαν ἐρχόμενος, ἐκούσιως θύσω σοι. Ἐξομολογήσομαι τῷ ὀνόματί σου, Κύριε, κ. τ. ἐ. Εὐχαριστεῖ, πρὸς τὸ «Ἐν τῷ ὀνόματί σου σώσον με,» ἀποδιδούς τὸ, «Ἐξομολογήσομαι τῷ ὀνόματί σου.» Καὶ πρὸς τὸ, «Ἀλλότριοι ἐπανεστήσαν ἐπ' ἐμέ,» τὸ, «Ἐκ πάσης θλίψεως ἐβρύσω με,

καὶ ἐν τοῖς ἐχθροῖς μου ἐπέιδεν ὁ ὀφθαλμὸς μου.» Ἄγα θὸν τὸ τὰ τέως μὴ ὀρώμενα ἐχθρὰ ἡμῶν, ἂν ἔτι λαν θάνωνται ἡμᾶς, ἤδη ποτὲ θεωρηθῆναι, καθὸ ἐχθρὰ ἔστι. Ποίου δὲ ὀφθαλμοῦ καὶ τοῦτο ἔργον ἐστὶν ἢ τοῦ 12.1464 διορατικοῦ καὶ ἱκανοῦ βλέπειν τὸ φίλον; Ὁ δὲ μὴ διορατικὸς ὀφθαλμὸς, ἀπατώμενος καὶ παρορῶν, τὸ ἐχθρὸν ὡς φίλον βλέπεται, καὶ τὸ φίλον ὡς ἐχθρόν. ΨΑΛΜΟΣ ΝΔ'. Ἐνώτισαι, ὁ Θεὸς, τὴν προσευχὴν μου, κ. τ. ἐ. Οὐδεὶς τῶν ἁμαρτανόντων, μάλιστα παρὰ τὸν τῆς ἁμαρτίας καιρὸν, θέλοι ἂν ἵνα προσέχη αὐτῷ ἀνὴρ σεβάσμιος, πόσω ἦττον Θεός. Εἴπερ συνιεῖς τὸ, «Ἐνωτίσασθε, πάντες οἱ κατοικοῦντες τὴν οἰκουμένην νην,» τὰ ἔρημα τοῦ λόγου τῆς κακίας χωρία κατα λιπῶν, ἐλήλυθας ἐπὶ τὴν οἰκουμένην, καὶ ἐλθὼν κατ ὤκισας ἐν αὐτῇ. Καὶ ἐνωτίσας τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ λέγε· «Ἐνώτισαι, ὁ Θεός, τὴν προσευχὴν μου,» καὶ ἐνωτίσεται, ἀλλὰ καὶ μὴ ὑπεριδῶν δεομένου σου. Θάρρει ὡς οὐχ ὑπεροφθησόμενος εἰπεῖν· «Καὶ μὴ ὑπερίδης τὴν δέησίν μου.» Ἀλλὰ καὶ εἰ προσέχεις Θεῷ, πεποισθὼς αὐτῷ, λέγε τό· «Πρόσχε μοι» ἔτι δὲ εἰ ἤκουσας αὐτοῦ, εἰσακούσεται σου. Ἀλλὰ εἰ καὶ, ὡς ὁ Ἀπόστολος διὰ φιλανθρωπίαν λυπούμενος, κλαίεις μετὰ κλαιόντων, καὶ στενάξεις ἐν τῷ σκῆνει βαρούμενος, εἰπέ τό· «ἐλυπήθην,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐλυπήθην ἐν τῇ ἀδολεσχίᾳ μου, κ. τ. ἐ. Ἡ ἀδολεσχίαν ἐνταῦθα τὴν εὐχὴν σημαίνει, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς Ἄννης· «Ἐκ πλήθους ἀδολεσχίας μου ἐκτέθηκα.» Καὶ ὅσα δὲ πράττομεν ἢ λέγομεν παρὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, ἀδολεσχία ἐστὶ, ὡς καὶ ὅσα εἰκῆ λαλοῦμεν. Κατέγνω οὖν ἑαυτοῦ ἐπὶ τῷ τεταράχθαι, καὶ τὴν τῆς ψυχῆς ἀπολωλεκέναι γαλήνην «ἐπὶ τῇ φωνῇ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ.» Ἐξομολογεῖται οὖν, διδάσκων ἡμᾶς ὁ Προφήτης ἐξομολογεῖσθαι, τὸ πρόσωπον ἡμῶν ἀναλαβῶν. Καὶ ἐταράχθη ἀπὸ φωνῆς ἐχθροῦ καὶ ἀπὸ θλίψεως ἁμαρτωλοῦ· ὅτι ἐξέκλιναν ἐπ' ἐμὲ ἀνομίαν, καὶ ἐν ὀργῇ ἐνεκόντων μοι, κ. τ. ἐ. Χριστοῦ ἀπο σπῶντος ἀνθρώπους ἀπὸ τῶν ἀντικειμένων ἐνεργειῶν, ἢ φωνῆ τοῦ ἁμαρτωλοῦ διαβόλου παρορμῶντος τὰς ὑπ' αὐτὸν δυνάμεις κατὰ τοῦ Σωτῆρος αἰτία ἐγένετο τοῦ ἐκείνας ἐκκλίνειν ἐπ' αὐτὸν τὴν ἀνομίαν, καὶ ἐν ὀργῇ ἐγκοτεῖν αὐτῷ, ὡς τοῦ Ἰησοῦ ταράττεσθαι τὴν καρδίαν ἐν αὐτῷ, καὶ δειλίαν θανάτου ἐμπίπτειν αὐτῷ, φόβου καὶ τρόμου ἐρχομένων ἐπ' αὐτὸν, καὶ σκότου καλύπτοντος αὐτόν. Ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί, κ. τ. ἐ. Ἔχει τι ὅμοιον τὸ, «Ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί,» τῷ, «Πρὸς ἑμαυτὸν ἢ ψυχὴ μου ἐταράχθη.» Ἀλλὰ καὶ ἐπὶ θανάτῳ προσδοκωμένῳ δειλία ἀπὸ τινος πο νηρᾶς ἐνεργείας γίνεται, ἥτις, βουλομένη ἐνεργῆσαι εἰς τὸν λέγοντα τὸν ψαλμὸν, ἐπέπεσεν αὐτῷ, οὐ πάντως δὲ καὶ ἐνήργησεν ὃ ἐβουλήθη. Τὸ δὲ ὅμοιον ἐρεῖς καὶ ἐπὶ τοῦ ἐλθόντος ἐπ' αὐτὸν φόβου καὶ τρό 12.1465 μου· ἄτινα, ἐπεὶ εὗρεν αὐτὸν ἐγγηγορότα, οὐκ ἐνήργησεν. «Ἐκάλυψέ με δὲ σκότος,» εἶπε διὰ τὸ σῶμα σκοτοῦν τὴν ψυχὴν, ὅτε ἁμαρτωλὸς καὶ ἐχθρὸς ἐκ κλίνουσιν ἐπ' ἐμὲ ἀνόμιον ποιήσιν. Ἄμαρτία γὰρ ἁμαρτίαν ἐρεθίζει· δίκαιος δὲ δικαίῳ συνῶν δικαιοῦς γίνεται. «Καὶ ἐν ὀργῇ ἐνεκόντων μοι.» Καὶ τοῦτο τῶν ἁμαρτωλῶν, οἳ καὶ τὴν ἐχθραν οὐχ ἀπλῶς ἐργάζονται, ἀλλὰ καὶ ἐν σκότῳ. «Ἐγκοτεῖν» δὲ ἐστὶν ἐναποκειμένην ἔχειν τὴν ὀργήν. Ἐπίσταται σπουδαῖος ἅπας ἕτερον εἶναι τὸ ἐν λογισμοῖς ἁμαρτάνειν (ὃ καὶ ἀνεκτόν ἐστι) καὶ ἕτερον, ἐν πράξει καὶ λόγοις (ὃ καὶ ἐπικίνδυνον καὶ βαρὺ). Διὸ καὶ εἴ ποτε ἐν λογισμοῖς συμβαίη κλόνον καὶ βλάβην γίνεσθαι, ἐν ἑαυτῷ φυλάττει αὐτὰ, οὐδὲ προφέρει λόγον, κατὰ τὸ ἐν κρυπτῷ ἁμάρτημα, οὐδὲ πράττει ἀποτελεσματικῶς, εἰδὼς ἰάσιμον εἶναι τὸ ἐνθύμημα. Τὸ δὲ ἐν πράξει καὶ λόγοις δυσίατον ἔσθ' ὅτε καὶ ἀνία τον. Διὸ φησιν· «Ἡ καρδία μου ἐταράχθη ἐν ἐμοί.» Οὐ γὰρ ἡρμήνευσα τὴν ταραχὴν, ἢ ἔπραξά τι κατ' αὐτόν· ἀλλὰ καὶ δειλίας ἐπιπεσοῦσης θανάτου ἀκολουθῶντος τῇ ἁμαρτίᾳ, ἐν ἑμαυτῷ αὐτὴν κατέσχον. Συμβαίνει γὰρ ἐκ τῶν ἔξω τὴν δειλίαν φανῆναι, καὶ ἐτέρων πρόσκομμα γενέσθαι τὸν δηλωθέντα. Τὸ δὲ, «Φόβος καὶ τρόμος ἦλθεν ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐκάλυψέ με σκότος,» τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρχει, ἐχούσης τὸ παθητικὸν καὶ θυμικὸν καὶ ἐπιθυμητικόν. Κἂν κατ'

ἀρετήν τις προκόπτῃ, οὐκ ἀφανιζομένου τοῦ παθητικοῦ, συμβαίνει ἐν τῇ λεγομένη συμπαθείᾳ γενέσθαι. Ἀμέλει γοῦν καὶ τὸ προκείμενον πρόσωπον, ὠθούμενον ὑπὸ φωνῶν ἐχθρῶν καὶ θλίψεως ἀμαρτωλοῦ, ἀναρρίπιζόμενον ἔσχε τὸ ἐνυπάρχον παθητικόν, ὡς φοβηθῆναι, καὶ τρόμῳ ὑποπεσεῖν ὑπὸ τοῦ τῆς ἀπορίας σκότους· τὴν γὰρ σκοτοδινίαν σκότος ἐκάλεσεν. Καὶ εἶπα· Τίς δώσει μοι πτέρυγας ὡσεὶ περιστερᾶς, κ. τ. ἐ. Πτέρυγές εἰσι τῆς ἀγίας περιστερᾶς ἢ θεωρία σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, δι' ἧς ὑψωθεὶς ὁ νοῦς καταπαύει εἰς γνῶσιν τῆς ἀγίας Τριάδος. Ἴδου ἐμάκρυνα φυγαδεύων, καὶ ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ, κ. τ. ἐ. Ἡ τοῦ φυγαδεύειν λέξις τὸ διώκειν καὶ εἰς φυγὴν τρέπειν τοὺς ἐλαυνομένους δηλοῖ. Φησὶ γοῦν ὁ τὸν ψαλμὸν λέγων, «Ἴδου ἐμάκρυνα,» τουτέστιν ἐπὶ πολὺ φυγαδεύων τὸν ἐχθρὸν καὶ τὸν ἀμαρτωλὸν, ὡς ἐκείνων ἐληλασμένων ἀύλισθῆναί με ἐν τῇ ἐρήμῳ, τουτέστιν διαναπαύσασθαι ἐν καταστάσει εἰρηνικῇ. Εἰ δὲ τὸ «φυγαδεύειν» ἰδίως ἐνταῦθα «φυγεῖν» σημαίνει, ἐρεῖ ὁ δίκαιος τοὺς ἐκ περιτομῆς φεύγων καὶ μακρυνόμενος διὰ τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀλαζονείαν. ἠύλισθην ἐν τῇ ἐρήμῳ νόμου καὶ προφητῶν Ἐκκλησίᾳ. Ἀρμύζει δὲ καὶ τῷ κατ'οικονομίαν Χριστῷ. Προσεδεχόμενη τὸν σώζοντά με ἀπὸ ὀλιγοψυχίας καὶ καταιγίδος, κ. τ. ἐ. Καταιγὶς ὁ μέγας πειρασμὸς καὶ πολὺς κατὰ τῆς ψυχῆς πνέων, ὡστ' ἂν καὶ ναυαγῆσαι τὴν μὴ προσέχουσαν ἑαυτῇ. 12.1468 Καταπόντισον, Κύριε, καὶ καταδίελε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὅτι εἶδον ἀνομίαν καὶ ἀντιλογίαν ἐν τῇ πόλει, κ. τ. ἐ. Τοῖς ἀπὸ κακίας καὶ ψευδῶν δογμάτων πόλιν οἰκοδομοῦσιν ἀγνωσία ἐπισυμβαίνει καὶ σύγχυσις γλωσσῶν παύουσα αὐτοὺς τῆς κακῆς ἐνεργείας, καθάπερ καὶ τοῖς ἐν Χαλάνῃ τὸν πύργον κατασκευάσαν. Ὁ καταποντισμὸς τὸν ἀφανισμὸν δηλοῖ, διότι πᾶν τὸ ἐν βυθῷ γεγονός ἀφανίζεται. Βυθὸς οὖν ἀμαρτία ἐστὶ καὶ ἀπώλεια ἢ τοῦ συνεστώτος τῆς κακίας διάλυσις. Διὰ τοῦτο φησὶ καταποντίζεσθαι παρὰ Θεοῦ τὸ κακὸν ἐν τῷ καταδιαιρεῖσθαι τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐπὶ κακῶν συμφωνούντων. Τοῦ αὐτοῦ. «Καταπόντισον, Κύριε.» Τίνων αὐτῶν, ἢ ἐχθροῦ καὶ ἀμαρτωλοῦ; ἢ ὡς ἄβυσσος σοφία, ἐν ἧ ἔστι τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ, καταποντίζει ἐπὶ κλύζουσα γλώσσας καὶ φωνὰς ἐχθροῦ τῇ ἀληθείᾳ τοῦ λόγου, καὶ τῶν πρεσβευόντων αὐτὸν, καὶ καταδιαιρεῖ αὐτάς, διελέγχουσα τὸ ἀσύμφωνον καὶ τὸ διεσπασμένον αὐτῶν. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ ταῦτα λέγεσθαι ἐπιφέρεται. Ἔστι γὰρ καὶ ἀντιλογία ἢ πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῶν λογομαχούντων, εἰς οὐδὲν χρήσιμον εἰ μὴ ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκούοντων. Χριστὸς δὲ λέγοι ἂν τὰ ἐξῆς περὶ τῆς Ἱερουσαλήμ πόλεως, ἰδὼν τὴν ἐν αὐτῇ ἀνομίαν, καὶ τὴν περὶ αὐτοῦ ἀντιλογίαν. τῶν διάφορα περὶ αὐτοῦ λεγόντων. «Καὶ οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς.» Εἰς πρόσωπον τοῦ προδότου ἀνεφέρετο ἂν δικαίως. Ἐλθέτω θάνατος ἐπ' αὐτοὺς, καὶ καταβήτωσαν εἰς ἄδου ζῶντες· ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἐλθέτω δὲ θάνατος ἐπ' αὐτοὺς, θάνατος ὁ διαιρῶν ψυχὴν ἀπὸ κακίας. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐκεῖνοι εἰς ἄδου ζῶντες κατέρχονται, οὐ κατήχησιν τῶν θείων παιδευμάτων ἔχοντες· ὁ γὰρ ἄγευστος τῶν τῆς ζωῆς λόγων νεκρὸς ἐστίν· οὐ γὰρ οἷόν τε ζῶντά τινά τὴν κοινήν ζωὴν εἰς ἄδην κατέρχεσθαι. Ἐπεὶ οὖν Ἰούδας καὶ ὁ λαὸς Ἰουδαίων κατήχησιν εἶχον τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, θανάτου ἐπ' αὐτοὺς ἐρχομένου τοῦ ἐπομένου τῇ ἀμαρτίᾳ, ζῶντες εἰς ἄδην κατέρχονται. Ἀκολούθως καὶ ὁ ἐπιφερόμενος λέγεται στίχος, «Ὅτι πονηρία ἐν ταῖς παροικίαις αὐτῶν ἐν μέσῳ αὐτῶν.» Εἰ γὰρ καὶ πείραν εἶχον τῶν ζωοποιῶν Γραφῶν, οὐ κατέκησαν, ἀλλὰ παρώκησαν, ἐν αὐταῖς. Τὸ, «Πονηρία ἐν μέσῳ αὐτῶν,» τουτέστι τῷ ἡγεμονικῷ. Ἐν μέσῳ γὰρ εἶναι λέγεται τοῦ ὅλου ζώου. Ἡ καὶ τὸ, «Εἰς ἄδου ζῶντες,» αἰφνιδίως ἀποθάνειν. «Παροικίας» δὲ καλεῖ τὸν ἐκάστου βίον διὰ τὸ ὀλιγοχρόνιον. Φησὶ οὖν, ὅτι καὶ ὁ βίος αὐτῶν καὶ ἡ ζωὴ πάσης πεπλήρωται πονηρίας καὶ κακίας, οὐκ ἐννοούντων τὸ ὀλιγοχρόνιον. Ἐσπέρας καὶ πρωῒ καὶ μεσημβρίας διηγῆσομαι, καὶ ἀπαγγελῶ, καὶ εἰσακούσεται τῆς φωνῆς 12.1469 νῆς μου, κ. τ. ἐ. Ἐν μέσῳ τοῦ πρωῒ καὶ τῆς ἐσπέρας ἐστὶν ἡ μεσημβρία.

Καὶ ὁ μὲν Ἰακώβ ὁρ θρίσας ἐπάλαιε μετὰ ἀγγέλου· Ἀβραὰμ δὲ ἐν μεσημβρία ἑώρα τοὺς ἀγγέλους· Ἄωτ δὲ ἐν ἑσπέρα. Τοῦ αὐτοῦ. «Ἐσπέρας», κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν, περὶ τὴν τελευταίαν τοῦ κόσμου, ὅτε ἔπαθεν ὁ Σωτὴρ. «Πρωῖ», ὅτε ἀνέστη. «Μεσημβρίας», ὅτε ἰσχυρότερον πεισθέντες ἐπίστευσαν. Ἡ ἄρχεται τῆς διηγήσεως ἑσπέρας, καὶ ἀκμάζει ἐν αὐτῷ πρωῖ καὶ τελειοῖ ἀκμαζούσης ἡμέρας ἐν μεσημβρία. Εἰσακούσεται ὁ Θεός, καὶ ταπεινώσει αὐτοὺς ὁ ὑπάρχων πρὸ τῶν αἰώνων· οὐ γὰρ ἐστὶν αὐτοῖς ἀντάλλαγμα, καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸν Θεόν, κ. τ. ἐ. Εἰ πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καλῶς λέγεται ὑπάρχειν πρὸ τῶν αἰώνων. Καὶ ἐντεῦθεν γινώσκουμεν, ὅτι αἰῶνες ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι γεγονόσιν. Ἐπίρριψον ἐπὶ Κύριον τὴν μέριμνά σου, καὶ αὐτός σε διαθρέψει, κ. τ. ἐ. Ὡς διέθρεψε τὸν εἰπόντα Ἰακώβ· «Ὁ Θεός ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου.» ΨΑΛΜΟΣ ΝΕ΄. Ἐλέησόν με, ὁ Θεός, ὅτι κατεπάτησέ με ἄνθρωπος· ὄλην τὴν ἡμέραν πολεμῶν ἔθλιψέ με, κ. τ. ἐ. Ὁ Χριστὸς λέγει πρὸς τὸν Πατέρα· «Ἐλέησόν με.» Θεὸν γὰρ με ὄντα ἄνθρωπος κατεπάτησε. Καὶ, οἶμαι, ἐντεῦθεν ἐλήφθη· «Ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας.» Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ μὲν ἐπίγειοι δαίμονες καταπατοῦσιν ἡμᾶς· οἱ δὲ καταχθόνιοι ἐὰν ἀναβῶσι, καλύπτουσιν ἡμᾶς· διὸ εἴρηται· «Ὅριον ἔθου ὃ οὐ παρελεύσονται, οὐδὲ ἐπιστρέψουσι καλύψαι τὴν γῆν.» Οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι σὰρξ, κ. τ. ἐ. Ὁ τὴν τοῦ δούλου μορφὴν λαβὼν καὶ ἐν ὁμοίῳ ματι γενόμενος σαρκὸς ἀμαρτίας, ὁ μὴ γνοὺς ἀμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίαν ἑαυτὸν ἐποίησε, σάρκα ἀναλαμβάνων, καὶ μηδὲν μόνος τῶν ἐν σαρκὶ ζησάντων ἀμαρτῶν, θαρρόντως λέγοι τό· «Τί ποιήσει μοι σὰρξ;» Παροικήσουσι καὶ κατακρύψουσιν, αὐτοὶ τὴν πτέρναν μου φυλάξουσιν, κ. τ. ἐ. Δι' ὧν ἐνεργοῦ μεν ἐπιτηροῦντες μαθεῖν· καρδιογνώσται γὰρ οὐκ εἰσὶν οἱ δαίμονες. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁμοίως τῷ ὄφει οἱ πονηροὶ, ὡς εἴρηται· «Καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν,» τὴν πτέρναν Χριστοῦ ἢ τοῦ δικαίου φυλάξουσιν. Τοῦ εὐαρεστήσαι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐν φωτὶ ζώντων, κ. τ. ἐ. Φῶς ζώντων ἐστὶν ἡ γνῶσις ἢ τῶν ἀγγέλων. 12.1472 ΨΑΛΜΟΣ Ν΄. Καὶ ἐν σκιᾷ τῶν πτερυγῶν σου ἐλπῶ, ἕως οὗ παρέλθῃ ἡ ἀνομία, κ. τ. ἐ. Πρὸς τὸ Πνεῦμα λέγει τὸ ἅγιον· τοῦτο γὰρ ἐν εἴδει ὥφθη περιστερᾶς. Τοῦ αὐτοῦ. Ἔως μὲν παρέλθῃ ἡ ἀνομία, ἐλπίζει ὁ δίκαιος ἐν τῇ σκιᾷ τῶν πτερυγῶν τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ δὲ παρέλθῃ, καὶ ἀνύπαρκτος γένηται, οὐκέτι ἐλπίζει ἐν σκιᾷ, ἀλλ' ἐν αὐτῷ. Δύναται δὲ καὶ οὕτω νομῆσθαι ταῦτα· Ἐλπῶ μὲν ἐν σκιᾷ τῶν πτερυγῶν σου· ἕως δὲ παρέλθῃ ἡ ἀνομία, κεκράξομαι πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὑψιστον. Ἐξαπέστειλεν ἕξ οὐρανοῦ, καὶ ἔσωσέ με, κ. τ. ἐ. Ἐξ οὐρανοῦ ἦτοι τὸν Σωτῆρα ἕξαπέστειλεν, ἢ ἄγγελον σώζοντα. Ἐξαπέστειλεν ὁ Θεός τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ τὴν ἀλήθειαν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Μήποτε ὁ εἰπὼν· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀλήθεια,» ἐστὶ καὶ αὐτὸ ἔλεος, ἵνα μὴ ἄλλο ζητῶμεν ἢ τὸν αὐτὸν ἔλεον. Ἐκοιμήθη τεταραγμένος, κ. τ. ἐ. Εἰπὼν γάρ· «Ἡ ψυχὴ μου τετάρακται,» μετ' οὐ πολὺ κεκοίμηται. Υἱοὶ ἀνθρώπων, οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὄπλα καὶ βέλη, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν μάχαιρα ὀξεῖα, κ. τ. ἐ. Ὀδόντες εἰσὶ τῶν δαιμόνων οἱ πονηροὶ λογισμοὶ, δι' ὧν κατεσθίουσιν ἡμῶν τὴν ψυχὴν. Τοῦ αὐτοῦ. Τῶν διαβαλλόντων ἡ γλῶσσα μάχαιρα ὀξεῖα, καὶ τῶν διδασκόντων τὰ τῆς ψευδωνύμου γνώσεως. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, κ. τ. ἐ. «Ἐὰν ὑψωθῶ, φησὶν ὁ Σωτὴρ, πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν.» Ἐξεγέρθητι, ἡ δόξα μου, ἐξεγέρθητι, ψαλτήριον καὶ κιθάρα, κ. τ. ἐ. Δόξαν λέγει τὸ χάρισμα τοῦ νοῦ. Αὐτὸς ὁ νοῦς ψαλτήριόν ἐστι, τὸ δὲ περὶ κείμενον τῷ νῷ, ὅπερ ἐστὶν ἡ ψυχὴ, κιθάρα. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν λαοῖς, Κύριε, ψαλῶ σοι ἐν ἔθνεσι, κ. τ. ἐ. Δύναται τοῦτο προτρεπτικὸν εἶναι πρὸς τὸ ἐξομολογεῖσθαι περὶ ἀμαρτιῶν ἐν Ἐκκλησίᾳ. Ὅτι ἐμεγαλύνθη ἕως τῶν οὐρανῶν τὸ ἔλεός σου, καὶ ἕως τῶν νεφελῶν ἡ ἀλήθειά σου, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ ὁ ἐλεούμενος μέχρι βασιλείας ἀναβαίνει τῶν οὐρανῶν, ἐμεγαλύνθη ὁ ἔλεος τοῦ Θεοῦ ἕως τῶν οὐρανῶν. Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου, κ. τ. ἐ. Δις ἐν τῷ ψαλμῷ τούτῳ εἴρηται οἱ δύο οὗτοι στίχοι. ΨΑΛΜΟΣ ΝΖ΄. Εἰ ἀληθῶς ἄρα δικαιοσύνην λαλεῖτε, κ.

τ. έ. 12.1473 Ἰδωμεν τί έστιν ἀληθῶς δικαιοσύνην λαλεῖν, καί ὅσαχῶς ἐνδέχεται τὸ τοιοῦτον γίνεσθαι. Καί καθ' ἓνα μὲν τρόπον δικαιοσύνην ἔστι λαλεῖν, ὅτε ὑγιῆ περι δικαιοσύνης ἔχων τις δόγματα, περὶ τούτων διαλέγεται· κατὰ δεύτερον δέ τρόπον δικαιοσύνην τις λαλεῖ ὁ ἀπὸ δικαιοσύνης ἐνυπαρχούσης τῇ ψυχῇ πάντα λέγων. Συναγαγὼν δέ τις ἀμφοτέρω, εὔροι ἂν τὸν ἀληθῶς δικαιοσύνην λαλοῦντα. Οἱ γὰρ ἔξωθεν φαινόμενοι τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δέ μεστοὶ ὑπο κρίσεως καὶ ἀνομίας τυγχάνοντες, κἂν λαλῶσι δικαιοσύνην, οὐκ ἀληθῶς αὐτὴν λαλοῦσιν. Ἐγούμαι δέ ὅτι οὐδεὶς δύναται δικαιοσύνην λαλεῖν, μὴ μετέχων Χριστοῦ, «ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς, καὶ ἀπολύτρωσις.» Ἀκολουθεῖ δέ τὸ ἀληθῶς λαλεῖν δικαιοσύνην τῷ εὐθέα κρίνειν, ὥστε μηδὲν εἶναι σκολιὸν ἐν τοῖς κρίμασι καὶ τοῖς λογισμοῖς τοῦ ἀληθῶς δικαιοσύνην λαλοῦντος. Καί γὰρ ἐν καρδίᾳ ἀνομίας, κ. τ. έ. Ἵνα δηλώσῃ ὁ λόγος πηγὴν μὲν καὶ ἀρχὴν πάσης ἀμαρτίας τὸ τοῦ φαύλου ἡγεμονικόν, ἀνομιῶν πεπληρωμένον, ὡς τι ῥεῦμα ἀπὸ τῆς γῆς· τὴν δὲ πρᾶξιν, ἧς σύμβολον αἱ χεῖρες, τὴν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονικοῦ προαχθεῖσαν μελέτην· πρότερον μὲν τὸ κατὰ τὴν καρδίαν ὠνόμασε, δεύτερον δέ τὸ κατὰ τὰς χεῖρας. Καί ἡ μὲν τῆς ἀμαρτίας ἀρχὴ ἐστὶν ἀπὸ καρδίας, καὶ τὸ τέλος ἐν ταῖς πράξεσιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιστρεφόντων πρὸς Θεὸν ἡ ἀρχὴ μὲν ἀπὸ τῆς ἀποχῆς τῶν κακῶν πράξεων· τέλος δὲ ἡ καθαρότης τῆς καρδίας. Διόπερ ἐν ταῦθα μὲν ὅτε ἐλέγχονται οἱ ψεκτοὶ, τὰ τῆς καρδίας ἀνομήματα πρότερον, καὶ τότε τὰ συμπλεκόμενα ἀδικήματα ταῖς χερσὶν ὠνόμασται. Ἐντὶ δὲ τοῦ «συμπλέκουσι» Θεοδοτίων καὶ ἡ πέμπτη ἔκδοσις, «διασταθμίζουσιν» Ἀκύλας δὲ «διασταθμίζεται» περὶ ἔχει. Οὐχ ὡς ἔτυχε, φησὶ, συμπλέκουσι τὴν ἀδικίαν, ἀλλὰ διὰ ταύτας τὰς κακίας, ἐπελθόντος αὐτῆς στρατοπέδου, ἔφθασεν ἡ ἀνομία καὶ ἡ ἀντιλογία, καὶ ἐπὶ τὰ τεῖχη αὐτῆς τοὺς φρουροῦντας αὐτὴν ἱεροῦς ἀγέλους· καὶ γὰρ οὗτοι ἐγκατέλιπον αὐτὴν ἀνομοῦσαν καὶ ἀντιλέγουσαν ἑωρακότες. Διότι «ἀνομία καὶ πόνοσ», ἐναντίος τῆς ἐπαινετῆς ἡδονῆς, «ἐν μέσῳ αὐτῆς» σὺν ἀδικίᾳ γεγένηται, ὡς «μὴ ἐκλείπειν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκον καὶ δόλον,» δολιευομένων τῶν οἰκούντων αὐτὴν δι' ὧν φρονοῦσι πονηρῶς· κοπιῶντων δὲ τῷ αἵρειν ἐφ' ἑαυτοῖς τὸ τῆς κακίας ἄχθος, μολίβδῳ παραβαλλομένης. Καὶ πλατείας αὐτῆς ἡγεῖται τὰς διὰ τὸ φιλήδονον πλατυνοῦσας ἑαυτὰς, τῷ τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ὀδεύειν ὁδόν, τουτέστι, τὸν ἡδονικὸν καὶ παθητικὸν βίον· ἐν αὐταῖς γὰρ αἰετῶν ὁ περὶ τὰ κακὰ κόπος, καὶ ὁ περὶ τὰς ἀπάτας δόλος, πληροῦσθαι ποιεῖ τὸ, «Οὐκ ἐξέλιπεν ἐκ τῶν πλατειῶν αὐτῆς τόκος καὶ δόλος.» Καὶ γὰρ διασταθμίζοντες ἕκαστα τῶν ἀδικημάτων εἰς τὴν συμπλοκὴν τῆς κακίας οἱ πρὸς τὴν ἀδικίαν εὐχερεῖς, ἀδιαστάτως ἐνεργοῦσι τὰ αἰρετὰ εἰς ἀνεξάλειπτον στήλην παραλαμβανομένων τῶν πράξεων τῆς ἀδικίας αὐτῶν. 12.1476 Ἀπηλλοτριώθησαν οἱ ἀμαρτωλοὶ ἀπὸ μήτρας, ἐπλανήθησαν ἀπὸ γαστροῦ, ἐλάλησαν ψευδῆ, κ. τ. έ. Ἀλλοτριοῦνται ἀπὸ μήτρας, καὶ πλατύνονται ἀπὸ γαστροῦ οἱ ἐκ παιδὸς οὐκ ἐπὶ τὴν ἀρετὴν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν κακίαν ὀδεύοντες. Θυμὸς αὐτοῖς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως, ὡσεὶ ἀσπίδος κωφῆς, καὶ βουούσης τὰ ὦτα αὐτῆς, κ. τ. έ. Πᾶσα ψυχὴ μὴ ἀκούσασα λόγων σωζόντων αὐτὴν, ἀσπίς ἐστὶ βύουσα τὰ ὦτα αὐτῆς. Τοῦ αὐτοῦ. Διὰ τὸν ὡς ὄφεως τῶν ἀμαρτανόντων θυμὸν λέγεται αὐτοῖς· «Ἵφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν» μὴ ἀνειληφόσι τὸ καθ' ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τοῦ ὄφεως. Καὶ ὁ μὲν ἅγιος βύει τὰ ὦτα, ἵνα μὴ ἀκούσῃ κρίσιν αἵματος, καὶ ὡσεὶ κωφὸς οὐκ ἀκούει τῶν χειρόνων· ὁ δὲ ἀμαρτανολὸς οὐκ ἀκούει τῶν καλῶν, ὁμοίως ἀσπίδι κωφῆ βουούσῃ τὰ ὦτα αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀκούσῃ φωνὴν ἐπαδόντων. Βύουσι δὲ καὶ οὗτοι τὰ ὦτα, περὶ ὧν ὁ λόγος, οὐ τὰ τῆς αἰσθήσεως, ἀλλὰ τῆς νοήσεως, ὅπως μὴ ἀκούσωσι τῶν τὰς σοφὰς ἐπωδὰς προφητικὰς καὶ ἀποστολικὰς προσφερόντων. Τούτων γὰρ ἕκαστος σοφὸς ἐστὶ φάρμακον κεύων, τουτέστι σκευάζων φάρμακον λογικόν, ἀλεξούνην τὴν τῆς ἀσπίδος ὀρμὴν. Ὁ Θεὸς συντρίψει τοὺς ὀδόντας, κ. τ. έ. Τὸ «συνέθλασεν»

ἀντὶ τοῦ «συνθλάσει» κατ' ἄλλα γῆν χρόνου. Τοῦτο δὲ αὐτοῖς ὁ Θεὸς ποιεῖ εὐεργετῶν, ἵνα μὴ κατεσθίοντες τοὺς ὑπὸ σφῶν ἀπατωμένους ἂν θρόπους ὑπερβαλλούσῃ τιμωρίᾳ ὑπεύθυνοι γένωνται. Καὶ τὰς μύλας δὲ αὐτῶν συνέθλασεν, ὅπως μὴ δά κνωσι, μηδὲ κατεσθίωσι. Σημειωτέον δὲ, ὅτι κατὰ τὴν Γραφήν διαφέρουσι μύλαι ὀδόντων· οἱ γὰρ το μεύουσι καὶ διαιροῦσι τὴν τροφήν ὀδόντες, αἱ δὲ μασ σῶμεναι καὶ λεαίνουσαι μύλαι. Ὡσπερ δὲ τὸ διαπορευόμενον διὰ τινος πόρου ὕδωρ οὐ παραμένον, ἀλλὰ σκεδαννύμενον ἐξουδενεῖται· οὕτω καὶ οὗτοι ἐξευτελισθήσονται, οὐδὲν βέβαιον καὶ παράμονον ἔχοντες. Ὅθεν ἐπιφέρει· «Ἐντενεῖ τὸ τόξον αὐτοῦ.» Ἐσχημάτισε τὴν τοῦ Θεοῦ τιμωρίαν, ὡς ἐπὶ τόξου, συνεχῶς πέμποντος τὰ βέλη, καὶ πάντας ἀναιροῦντος. Μέχρι γὰρ τοσοῦτου, φησὶ, ταῖς ἀφέσεσι χρῆται τῶν βελῶν, μέχρις ἂν πάντας κατατοξεύων ἀσθενεῖς ἐργάσθαι. Ὡσεὶ κηρὸς τακεῖς ἀνταναιρεθήσονται· ἔπεσε πῦρ ἐπ' αὐτούς, καὶ οὐκ εἶδον τὸν ἥλιον, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ τῷ μέλιτι ἐπισυμβαίνει κηρὸς, οὕτως κακία ψυχῆ λογικῆ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅν ὡς ἥλιον οὐκ εἶδον, ὡς πυρὸς πειραθήσονται. Εὐφρανθήσεται δίκαιος ὅταν ἴδῃ ἐκδίκησιν, κ. τ. ἐ. Ἡ κόλασις τοῦ ἁμαρτωλοῦ ἀσφαλέστερον καὶ καθαρώτερον τὸν δίκαιον ἀπεργάζεται. 12.1477 Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ δίκαιος, ὁρῶν τὸ σοφὸν τῆς εἰς τὸ κολάζεσθαι τοὺς ἀδίκους θείας κρίσεως, εὐφρανθήσεται. ΨΑΛΜΟΣ ΝΗ'. Ἐξελοῦ με ἐκ τῶν ἐχθρῶν μου, ὁ Θεός μου, κ. τ. ἐ. Διὰ τὸ, «Ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα» καὶ διὰ τὸ, «Τὸ κράτος μου πρὸς σὲ φυλάξω,» ὁ Σωτὴρ λέγει τὸν ψαλμὸν· καὶ διὰ τὸ, «Πρὸς σὲ ἐπισκέψασθαι πάντα τὰ ἔθνη.» Ὅτι ἰδοὺ ἐθήρευσαν τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Ἐθήρευσαν τὴν ψυχὴν μου οἱ κραταιοὶ, καὶ ἐπέθεντό μοι. Οὐκ ἐκ παρέργου, φησὶ, τὴν πρὸς ἐμὲ μάχην ἐνίστανται, ἀλλ' ἐπίκεινται, μὴ βραχὺν ἐκδιδόντες καιρὸν, παντὶ δὲ τρόπῳ πολεμοῦντες ἡμᾶς. Κραταιοὺς δὲ εἶπεν, ὥστε καὶ ἀπὸ τῆς προσοῦσης αὐτοῖς ἰσχύος μείζονα δεῖξαι τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπιβουλήν. Ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα, κ. τ. ἐ. Ὁ λέγων· «Τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα» φησὶ τὸ, «Ἄνευ ἀνομίας ἔδραμον καὶ κατεύθυνα» ἢ ὁ Σωτὴρ μᾶλλον ταῦτα φησὶ. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ ἔστι κατευθῆναι τὴν ὁδὸν τὴν εἰποῦσαν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός» μὴ ἄνευ ἀνομίας δραμόντα. Ἐξεγέρθητι εἰς συνάντησίν μου, καὶ ἴδε, κ. τ. ἐ. Τίς ἄρα ἰκανὸς εἰπεῖν τῷ Θεῷ· «Ἐξ ἐγέρθητι εἰς συνάντησίν μου, καὶ ἴδε;» Τοῦ αὐτοῦ. Τῷ γὰρ ἀναβαίνουντι δι' ὑγιῶς βίου πρὸς Θεὸν ἐξεγείρεται εἰς συνάντησιν ὁ Θεός. Καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ δὲ ὁ πατὴρ ἀπαντᾷ τῷ ἐπανερχομένῳ πρὸς αὐτὸν υἱῷ. Καὶ ῥομφαία ἐν τοῖς χεῖλεσιν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ῥομφαία ἐν τοῖς χεῖλεσιν τῶν δύσφημα καὶ ἀσεβῆ διδασκόντων ἑτεροδόξων. Μὴ ἀποκτείνης αὐτούς, μήποτε ἐπιλάθωνται τοῦ νόμου σου, κ. τ. ἐ. Ἀποκτείνει τούτους ὁ Κύριος οὐς συγχωρεῖ ἐπὶ πολὺ ἁμαρτάνειν· ἐκ γὰρ τούτου συμβαίνει λήθην γενέσθαι Θεοῦ· «Ἐν γὰρ τῷ ἄδη τίς ἐξομολογήσεται σοι;» Καὶ ἐξ ἄρας καὶ ψεύδους διαγγελήσονται συντέλειαι, ἐν ὀργῇ συντελείας, καὶ οὐ μὴ ὑπάρξουσιν, κ. τ. ἐ. Ἀρὰ καὶ ψεῦδος αἰτία τῆς συντελείας· ὡς εἰ μὴ ταῦτα ἦν, οὔτε ὀργὴ οὔτε συντέλεια ἦν. ΨΑΛΜΟΣ ΝΘ'. Ὁ Θεός, ἀπώσω ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Ὡς ἐκ προσώπου τῶν Ἰουδαίων σφῶν ἀποβολὴν αὐτῶν δηλοῖ διὰ τοῦ εἰπεῖν· «Ὁ Θεός, ἀπώσω ἡμᾶς, καὶ καθεῖλες 12.1480 ἡμᾶς,» ἢ, κατὰ Σύμμαχον, «ἀπεβάλου ἡμᾶς, καὶ διέκοψας ἡμᾶς» ὅπερ δηλοῖ αὐτῶν τὴν ἀποκοπὴν. Εἶτ' ἐπιλέγει· «Ὁργίσθης, καὶ ὤκτειρησας ἡμᾶς» κατὰ δὲ τὸν Ἀκύλαν· «Θυμωθεὶς μετέστρεψας ἡμᾶς.» Τοῦτον δὲ μᾶλλον τὸν λόγον ἢ τῶν πραγμάτων ἐκβασίς παρίστησι· μετὰ γοῦν τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν ταῦτα πεπόνθησαν. Ὅτε γὰρ ἔφθασεν ἐπ' αὐτούς ἡ ὀργὴ, εἰς τέλος ἀπώσθησαν καὶ καθηρέθησαν, καὶ ἀπεβλήθησαν, διεκόπησάν τε καὶ περιήχθησαν, διασκορπισθέντες εἰς πάντα τὰ ἔθνη. Ἴασαι τὰ συντρίμματα αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Κινηθεῖσα γὰρ, καὶ σαλευθεῖσα τῆς οἰκείας μονῆς καὶ στάσεως, ἢ προλεχθεῖσα γῆ συντρίμματα καὶ τραύματα ἐκθήσατο· διόπερ ἐξῆς λέγεται· «Ἐδειξας τῷ λαῷ σου σκληρά.»

Ἔδειξας τῷ λαῷ σου σκληρὰ, κ. τ. έ. Δείκνυται τι σκληρὰ, ὅταν ἐπιπόνους περιπέσει· ἄπερ ἂν τις δέξηται ἐπὶ μετάγνωσιν προτέρων ἀμαρτημάτων, οἶνον κατανύξεως πίνει, αἰτίαν τοῦ κατανύττεσθαι ἐπὶ μετανοίᾳ λαμβάνων. Πολλαχοῦ δὲ τῆς Γραφῆς ἀκράτῳ ὁμωνυμεῖ τὰ σκληρὰ τὰ περιστατικά· ὡς ἐν τῷ, «Ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου οἴνου ἀκράτου.» Ὁμωνυμεῖ δὲ τὰ σκληρὰ ταῖς εἰρημέναις σκληραῖς ὁδοῖς ἐν ἐκκαιδεκάτῳ ψαλμῷ, οὕτως· «Διὰ τοὺς λόγους τῶν χειλέων σου ἐγὼ ἐφύλαξα ὁδοὺς σκληράς.» Ἐκεῖ μὲν γὰρ ὁδοὶ σκληραὶ εἴρηται αἱ ἀρεταὶ διὰ τὸ σὺν ἰδρῶτι πολλῷ καὶ πόνῳ κατορθοῦσθαι αὐτάς· ἐνταῦθα δὲ εἶδεν ὁ λαὸς σκληρὰ, πειρασθεὶς κακωτικῶν. Ἔδωκας τοῖς φοβουμένοις σε σημείωσιν, κ. τ. έ. Ἡμεῖς μὲν, φησὶ, δι' ἣν ἐπράξαμεν δυσσέβειαν, τετιμωρήμεθα· οἱ δὲ φοβούμενοί σε σημεῖον ἐδέξαντο, (δῆλον δὲ ὅτι ἐν ᾧ ἐσφραγίσθημεν·) ὅπως πάσης κολαστικῆς τιμωρίας ἕξω γένοιτο. Τοῦ του δὲ τοῦ σημείου τύπος ἦν τὸ ἐν ταῖς φλιαῖς τῶν προβάτων ἐν Αἰγύπτῳ χριόμενον αἶμα. ΨΑΛΜΟΣ Ξ'. Ἀπὸ τῶν περάτων τῆς γῆς πρὸς σὲ ἐκέκραξα, κ. τ. έ. Ὁ αἰσθανόμενος ἑαυτοῦ ἐν ὅσοις λείπεται τῆς τελειότητος, ἐν τῷ νοεῖν τίς ὁ τέλειος, καὶ ἀνα φέρων ἐν ταῖς εὐχαῖς, περὶ τούτου λέγει τὸ, «Εἰς ἀκουσον, ὁ Θεός, τῆς δεήσεώς μου,» εἰσακουσθήσεται. Ὅταν δὲ ὁ ἀτελής ἀναισθητεῖ ὧν ἐστὶν ἐνδεής, σιωπᾷ αὐτοῦ ἢ δέησις, τοῦ αἰσθανομένου, καὶ ἐμπαρέχοντος ἑαυτὸν τῷ Θεῷ εἰς τὸ τελειωθῆναι, βοήσαντος. Ἐν τῷ ἀκηδιάσαι τὴν καρδίαν μου, κ. τ. έ. Ἀκηδιά γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ ἀδημονεῖ πᾶσα θεοφιλῆς ψυχὴ, τῷ θνητῷ ἐνδιατρίβουσα βίῳ· ἀκηδιά δὲ καὶ ἀδημονεῖ καὶ διὰ φιλανθρωπίαν, τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων θεωρῶν. Πενθεῖ δὲ καὶ πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀμαρτίᾳ, καὶ ἀνομίᾳ, καὶ ἀσεβείᾳ, ἣ ἔπραξαν, ὡσπερ οὖν καὶ ὁ Δαυὶδ· διὸ αὐτὸς μὲν ἔφυγε 12.1481 τὰ μέσα τῆς γῆς, καὶ ἐν ἄκροις αὐτῶν γενόμενος ἐβόα πρὸς τὸν Θεόν· ἐπὶ δὲ τῆς τῶν πολλῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ Σαοῦλ ἀπωλείᾳ, τὴν ψυχὴν ἀλγῶν, ἀπεκλαίετο. Ἐν πέτρᾳ ὑψώσας με, κ. τ. έ. Πέτραν σημαίνει νεοσθαι ἐκδεξόμεθα ρέουσαν πνευματικὸν πόμα, τὸν Χριστόν φημι. Ὁ ἐν ταύτῃ τῇ πέτρᾳ γενόμενος, τῷ μετέχειν αὐτῆς (ὑπάρχει γὰρ «σοφία, καὶ δικαιοσύνη, καὶ ἁγιασμός») μετεωρίζεται κατὰ τὸν νοῦν, ὑψούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ οἱ ἔπεσθαι δὲ τῷ Σωτῆρι προθέμενοι, κατὰ τὰς αὐτοῦ προτροπὰς λέγοντος, «Δεῦτε ὀπίσω μου,» ὁδηγῶ αὐτῷ χρώμενοι, τῆς αὐτῆς ἐπάρσεως κοινωνοῦσι, οὐκ ἄλλον ἐλπίσαντες ἢ γε μόνον εὐρήσειν τῆς ἀγοῦσης πρὸς τὸν πάντων αἴτιον ὁδοῦ. Ταύτης τῆς δωρεᾶς τυχῶν καὶ Δαυὶδ, μεθ' ὑμῶν λέγει τῷ Κυρίῳ· «Ὁδήγησάς με, ὅτι ἐγενήθης ἐλπίς μου·» οὐ μόνον δὲ ὁδηγός, ἀλλὰ καὶ πύργος γέγονάς μοι ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ· σὲ γὰρ ἰσχύον ἔχων, καὶ ἰσχύος πύργον, ἀβλαβῆς διέμεινα· καίτοι τοῦ ἐχθροῦ τυγχάνοντος ἀντιπροσώπου, καὶ πολεμεῖν θέλοντος. Δύναται ἀναφορὰν ἔχειν εἰς τὸ, «ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ,» καὶ τὸ, «ὠδήγησάς με,» εἰρμῶ τοιοῦτόν· Ὁδήγησάς με ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ, ἐλπίς μου γεγεννημένος· ἀλλὰ καὶ πύργος ἰσχύος πρὸς τὸ ὠδηγηθῆναι με, ἀπὸ προσώπου ἐχθροῦ γέγονάς μοι. Ἐλπίς τῶν ἀγίων ἀληθινή καὶ ἀδιάπτωτος ὁ Σωτῆρ· περὶ οὗ φησι Παῦλος· «Καὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν» καὶ ἡ προφητεία· «Ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιούσιν.» Αὐτὸς γὰρ ὁ προαναφωνηθεὶς ἔσεσθαι ἐθνῶν προσδοκία. Παροικεῖ δὲ τις τελειωθεὶς ἐν ἀγιότητι εἰς τοὺς αἰῶνας ἐν ἐκείνῳ τῷ σκηνώματι· ὁ δὲ λοῖ τὸ, «Τίς κατασκηνώσει ἐν ὄρει ἀγίῳ σου;» Αἰώνιον γὰρ τοῦτο ταυτὸν ὃν τῆ σκηνῆ, ἣν ἔπηξεν ὁ Κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος. Πλὴν εἰ καὶ οὕτω τελειότητος ἔχει ἡ τοιαύτη σκηνή, ὡς καὶ Ἅγια ἀγίων εἶναι, ἀλλ' οὖν ἐστὶ μετ' αὐτὴν κατάστασις ὑπερέχουσα τῶν λογικῶν, καθ' ἣν ἔσονται ἐν Πατρὶ καὶ Υἱῷ, μᾶλλον δὲ τῇ Τριάδι· διὸ παροικεῖν εἰς τοὺς αἰῶνας, ἀλλ' οὐ κατοικεῖν ἐν τῷ σκηνώματι εἴρηται. Ὁ ἐν τούτῳ τῷ οἴκῳ γεγονῶς σκεπασθήσεται ἐν τῇ τῶν πτερύγων τοῦ Θεοῦ σκέπῃ. Ἔδωκας κληρονομίαν τοῖς φοβουμένοις, κ. τ. έ. Πλούσιος γὰρ ὧν, φησὶ, καὶ μεγάλας δωρεὰς παρέχεις· μᾶλλον δὲ χαριζόμενος τοῖς τελείοις ἀνθρώποις τὸ γενέσθαι σου υἱοῦς, κληρονομίαν αὐτοῖς δέδωκας· εἰ γὰρ καὶ

προσδοκᾶται δοθησομένη μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι· ἀλλὰ γε τῷ ἤδη ἢ τρεπίσθαι δέδοται τοῖς εἰς αὐτὴν κατὰ καιρὸν τὸν δέοντα ἀχθησομένοις. Καὶ ἔτι τοῖς φοβουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὁ Θεὸς κληρονομίαν ἔδωκεν. Ἐάν τις ἢ διαφορὰ φοβουμένων τὸν Θεὸν καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ, πιστευόντων αὐτῷ καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ἐπεὶ πολλά κίς εἴρηται, ὑποδεεστέρους εἶναι τοὺς οἰκειωθέντας τῇ τοῦ Θεοῦ προσηγορίᾳ, τῶν ἐνωθέντων αὐτῷ τῷ Θεῷ· ὅρα ὡς καὶ τοῖς φοβουμένοις τὸν Θεὸν δέδοται ἡ κληρονομία· εἰ γὰρ τοῖς ὑποδεεστέροις ὑπῆρκται ἡ χάρις αὕτη, πολλῶ πλεον τοῖς ὑπεραναβεβηκόσιν. 12.1484 Τοῦ αὐτοῦ. Τάχα κληρονομίαν τὴν ἀνάλογον τῷ Ἰσραὴλ ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν ὁ Κύριος, τὴν δὲ ἀνάλογον τοῖς Λευίταις ἔδωκε τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Οὕτως ψαλῷ τῷ ὀνόματί σου, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ ὧν ἠξίωσα παρὰ σοῦ τέτυχα, εὐχάριστος οὕτω γεγωνῶς «ψαλῷ τῷ ὀνόματί σου,» ὕμνων δι' ἔργων, νοημάτων τε καὶ λόγων ἀγαθῶν τὴν ἐπ' ἐμοὶ κληρωθεῖσαν προσηγορίαν σου. Καὶ πρὸς τούτῳ ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ἃ ἠϋξάμην ἀποδώσω· ὡσπερ ὁ Ἰακώβ φησιν· «Ἐάν δῶ μοι ὁ Θεὸς ἄρτον φαγεῖν,» καὶ τὰ ἐξῆς, «πάντων ὧν ἐάν μοι δῶς δεκάτην ἀποδεκατώσω σοι αὐτά,» πρὸ γὰρ τούτων τῶν λόγων φέρεται τὸ, «Ἡῦ ζατο ὁ Ἰακώβ λέγων τὸ, Ἐάν ἢ Κύριος μετ' ἐμοῦ,» ἕως τοῦ, «Δεκάτην ἀποδεκατώσω σοι αὐτά.» Εὗ δὲ καὶ τὸ εἰπεῖν, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὰς εὐχὰς ἀποδοῦναι, ψάλλειν τε τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· τῷ τὸ μὲν ψάλλειν τῷ ὀνόματι τοῦ ὕμνου μένου παρεκτείνειν ἕως τοῦ μέλλοντος αἰῶνος· τὸ δὲ τὰς εὐχὰς ἀποδοῦναι πληροῦσθαι, ἕως ἔτι ὁ ἐξ ἡμερῶν συμπληρούμενος χρόνος ἐστίν· οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ παραμετρούμενος τῇ ἐκάστου ζωῇ. Ἔως οὖν ἐν βίῳ ἐσμὲν τὰς εὐχὰς ἀποδώσωμεν, ἵνα καὶ ψάλλειν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος τῷ ὀνόματι τοῦ Θεοῦ δυνηθῶμεν. ΨΑΛΜΟΣ ΞΑ'. Εἰς τὸ τέλος ὑπὲρ Ἰδιθούμ ψαλμὸς τῷ Δαυΐδ, κ. τ. ἐ. Ἰδιθούμ κριτοῦ ἐρχομένου Δαυΐδ ἱκανοῦ χειρί. Ἔστι δὲ ὁ ψαλμὸς περὶ τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τοῦ αἰωνίου κριτοῦ ἐρχομένου, τοῦ ὄντος ἱκανοῦ χειρί. Οὐχὶ τῷ Θεῷ ὑποταγήσεται ἡ ψυχὴ μου; κ. τ. ἐ. Πᾶς ὁ ὑποτασσόμενός τινι τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονεῖ. Καὶ εἰ κατὰ τὸν Παῦλον πάντες ὑποταγησόμεθα τῷ Χριστῷ, πάντες τὰ αὐτὰ Χριστῷ φρονήσωμεν. Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ, «ὑποταγήσεται,» ἐπεὶ ὁ Σωτὴρ λέγει, ἀναφέρεται εἰς τὸ, «τότε Υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα.» Ὅτι δὲ τὸν Πατέρα λέγει, δῆλον ἐκ τοῦ, «Πλὴν τὴν τιμὴν μου ἐβουλεύσαντο ἀπώσασθαι, ἔδραμον ἐν δίψει.» Ἄμα δὲ μανθάνομεν, ὅτι τὸ ὑποταγησόμενον ψυχὴ ἐστίν· ὅτι τὸ σωτήριον τῆς ψυχῆς ἢ αὐτοσωτηρία παρὰ Θεοῦ ἐστὶ, διὸ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἐστὶ τοῦ ταῦτα λέγοντος· καὶ οὐκ ἔστι σωτήριον ἀπὸ τινος λαβεῖν ὑποταγέντα ἢ ἀπὸ Θεοῦ. Διὸ Θεῷ ὑποτασσόμεθα, τῷ ἀντιλαμβανόμενῳ τῶν αὐτῶ μόνῳ ὑποτασσομένων, καὶ σώζοντι αὐτούς, ὥστε διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν ὑποταγὴν ἐπὶ πλεῖον ἐστηκέναι αὐτούς ὑπὸ μηδενὸς σαλευομένους. «Ἀντιλήπτωρ μου, οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλεῖον.» Ἦτοι ὅτι ἐσαλεύθη, ἐξ οὗ ἑαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβὼν, ταῦτα φησιν, ὡς ὀλίγον σαλευθεὶς διὰ τὸν ὀλίγον ἐν σώματι χρόνον· εἴτουν περίλυπος γενόμενος τὴν ψυχὴν, ἠρξατο μόνον λυπεῖσθαι, καὶ τεταράχθαι ὀλίγον, λέγει τὸ, «Οὐ μὴ σαλευθῶ ἐπὶ πλεῖον.» 12.1485 Ἄμαρτίαν γὰρ οὐκ ἐποίησεν, ὡς οἱ ἐπὶ πλεῖον σαλευόμενοι. Ἔως πότε ἐπιτίθεσθε εἰς ἄνθρωπον; κ. τ. ἐ. Τοῦτο ὁμοίον ἐστὶ τῷ, «Νῦν ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι.» Ἄνθρωπον ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι· καὶ οἱ ἐπιτιθέμενοι ἀνθρώπῳ ἐπιτίθενται. Πλὴν τὴν τιμὴν μου ἐβουλεύσαντο ἀπώσασθαι, κ. τ. ἐ. Τιμὴ τῆς λογικῆς ψυχῆς ἀρετὴ καὶ γνῶσις. Πλὴν τῷ Θεῷ ὑποτάγηθι ἢ ψυχὴ μου, κ. τ. ἐ. Ἐπὶ μὲν τῇ προτέρᾳ ὑποταγῇ σωτήριον, ἐπὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ ὑπομονὴ παρὰ Θεοῦ. Καὶ γὰρ, φησὶ, πολὺ τὰ παρὰ τούτων ἐπαγόμενα κακά· ἀλλὰ πρὸς αὐτὸν βλέπω τὸν Θεὸν, αὐτὸν ἔχων προσδοκίαν καὶ ἐλπίδα· διὸ καὶ ὑπομένω τὰ γενόμενα· εἰθῶς γὰρ μοι βοηθεῖν, βοηθήσει καὶ νῦν, καὶ οὐ συγχωρήσει τούτοις τὸν οἰκεῖον ἐξανύσαι σκοπὸν, ὥστε περιγενέσθαι μὲν ἡμῶν, ἀναστήσει δὲ καὶ ἀποδιώξει τῶν ἡμετέρων, καὶ ἐν φυγῇ καταστήσει. Ἐλπίσατε ἐπ'

αὐτὸν, πᾶσα συναγωγή λαοῦ, κ. τ. ἐ. Ὡσεὶ ἔλεγε· Μὴ μόνον τὸ κατ' ἐκλογὴν χάριτος τὸ λείμμα· ὅπερ ἔσται, ὅτε πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται. «Ἐκχέετε ἐνώπιον αὐτοῦ τὰς καρδίας ὑμῶν.» Ὁ πάντα τὸν φαῦλον ἀποθέμενος διαλογισμὸν, καὶ ἄκρως μετανοήσας, ὡς μηδὲ μεμνήσθαι τῶν χειρῶν, ἐξέχεεν ἐνώπιον αὐτοῦ τὴν καρδίαν ἑαυτοῦ. «Ὅτι σὺ ἀποδώσεις ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.» Ἐκάστῳ ἀποδώσει ὁ Θεὸς κατὰ τὰ ἔργα, ἢ τὰ ἀγαθὰ, ἢ τὰ κακὰ, ἢ τὰ πολλὰ, ἢ τὰ ὀλίγα· κατὰ ὁποίων δὴ ποτε μέτρων ποιότητα ἢ ποσότητα, ὧν ἀποδίδωσι. Πλὴν μάταιοι οἱ υἱοὶ ἀνθρώπων, ψευδεῖς οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐν ζυγοῖς, τοῦ ἀδικῆσαι αὐτοὶ ἐκ ματαιότητος ἐπὶ τὸ αὐτὸ, κ. τ. ἐ. Μάταιοί εἰσιν οἱ τοῖς ματαιοῖς καὶ φθαρτοῖς τοῦ αἰῶνος τούτου προσκαθεζόμενοι πράγμασι. Μάταια τὰ ἀνθρώπινα πάντα καὶ μεταβολὴν ὀξεῖαν δεχόμενα. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ ψεύδομαι περὶ τὴν δικαιοσύνην· αὐτὴ γὰρ ζυγὸς ἐστὶ τῶν ἀρετῶν. Ψευδεῖς εἰσιν υἱοὶ ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου γεγεννημένοι. Ἀμελοῦσι γὰρ, φησὶ, τῆς ἰσότητος· ἀνίσως δὲ κατέχουσι τὰ τῆς διανοίας ζυγὰ, καὶ τοῦ μὲν δικαίου καταφρονοῦσι, ἀδικία δὲ χαίρουσι. Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ κατὰ τοὺς Ὁ οὕτω· κατὰ δὲ Θεοδοτίωνα· «Ἄτμις υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων, ψευδεῖς υἱοὶ ἀνδρὸς ὡς ῥοπή ζυγοῦ.» Οὐδὲν, φησὶ, μόνιμον τῶν ἀνθρωπίνων, ἀλλ' ἀτμῶ ἔοικε ἀναπεμπομένῳ καὶ παραυτίκα σκεδαννυμένῳ, καὶ ῥοπή ζυγοῦ ποτὲ μὲν καθιεμένη, ποτὲ δὲ ἀνανευούσῃ. Ζητεῖται δὲ εἰ οἱ ἅγιοι οὐ μάταιοι. Οὐχ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ ἅγιοι. Κατηργήθη γὰρ αὐτῶν ἡ κατὰ ἀνθρωπὸν γένεσις. Ἐπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεὸς, δύο ταῦτα ἤκουσα, κ. τ. ἐ. Τὸν λόγον ἄπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεὸς, τὸν 12.1488 περὶ προνοίας καὶ κρίσεως ἔχοντα λόγον· τοῦτο γὰρ δηλοῦται ἐκ τῶν ἐπιφερομένων ῥητῶν. ΨΑΛΜΟΣ ΕΒ΄. Ὁ Θεὸς, ὁ Θεὸς μου, πρὸς σὲ ὀρθρίζω. Ἐδίψησέ σοι ἡ ψυχὴ μου, ποσαπλῶς σοι ἡ σὰρξ μου, ἐν γῆ ἐρήμῳ καὶ ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ· οὕτως ἐν τῷ ἀγίῳ ὤφθην σοι, τοῦ ἰδεῖν τὴν δύναμίν σου καὶ τὴν δόξαν σου, κ. τ. ἐ. Πᾶς ὁ ἀποθέμενος τὰ ἔργα τοῦ σκοτούς καὶ ἐνδυσάμενος τὰ ὄπλα τοῦ φωτός, ὀρθρίζει πρὸς τὸν Θεόν. Τοῦ αὐτοῦ. Τῷ Θεῷ μὲν διψᾷ ὁ τοῦ καλοῦ διψῶν, διαβόλω δὲ ὁ τοῦ αἰσχροῦ. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ ἀγίῳ ὀφθῆναι δεῖ τῷ Θεῷ τὸν ὀψόμενον τὴν δύναμιν καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ. Χριστὸς δὲ Θεοῦ δύναμις καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ. Καὶ ὁ μὲν ἄγαμος με ριμνῶν τὰ τοῦ Κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ Θεῷ, ἵνα ἢ ἅγιος τῷ σώματι καὶ τῷ πνεύματι, εἴποι ἂν περὶ τῆς ἑαυτοῦ σαρκὸς τῷ Κυρίῳ· «Σοὶ ἡ σὰρξ μου» ὁ δὲ πορνεύων εἴποι ἂν τῷ διαβόλῳ· «Σοὶ ἡ σὰρξ μου» ὁ ἐν ἀγνεΐᾳ δ' ὧν λέγοι ἂν τὴν ἑαυτοῦ σάρκα «ἐν τῇ ἐρήμῳ» ἐπεὶ ἐν ἐρημίᾳ ἐστὶν ἡ σὰρξ αὐτοῦ, καὶ «ἐν ἀβάτῳ,» οὐδὲ πονηροῦ λογισμοῦ ἐπιβαίνοντος αὐτῷ. «Καὶ ἐν ἀνύδρῳ» ὑγρὸν μὲν γὰρ τὸ σῶμα τοῦ κατα φεροῦς, ξηρὸν δὲ τὸ τοῦ καθαρεύοντος. Ὅθεν ὁ εὐνοῦχος λέγει· «Ὅτι ἐγὼ εἶμι ξύλον ξηρόν.» Πλὴν ὁ λέγων οὕτως, «ἐν τῷ ἀγίῳ ὤφθην σοι,» ὀρθρίζει πρὸς Θεόν, καὶ διψᾷ ἑαυτῷ τῇ ψυχῇ ἑαυτοῦ πολλαπλῶς, καὶ ἡ σὰρξ αὐτοῦ ἐν γῆ ἐστὶν ἐρήμῳ, ἀβάτῳ καὶ ἀνύδρῳ. Ὅτι κρεῖσσον τὸ ἔλεός σου ὑπὲρ ζωᾶς, τὰ χεῖλη μου ἐπαινέσουσί σε, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν τοῦ ἀνθρώπου ζωὴ ἡ ἀγία γνῶσις ὑπάρχει· τὸ δὲ ἔλεος Κυρίου ἢ τῶν γεγονότων θεωρία ἐστὶ. Πολλοὶ δὲ ἡμῖν τοῦ αἰῶνος τούτου καθυπέσχοντο γνώσεις· ἀλλὰ κρεῖσσον τὸ ἔλεος Κυρίου ὑπὲρ ζωᾶς. Τοῦ αὐτοῦ. Τὰ χεῖλη μου, φησὶν, ἐπαινεῖ, ψυχὴ δὲ αἰνεῖ, πνεῦμα δὲ καὶ νοῦς ψάλλουσι. Οὕτως εὐλογῆσω σε ἐν τῇ ζωῇ μου, ἐν τῷ ὀνόματι σου ἄρῳ τὰς χεῖράς μου, κ. τ. ἐ. Αἶρει καὶ ἐπαίρει τὰς χεῖρας ἑαυτοῦ ὁ ἅγιος, οὐράνια πράττων. Αἶρει δὲ καὶ τὰς χεῖρας ὁ δίκαιος ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου, ὅτε ἀπὸ ὑγιῶν δογμάτων περὶ Θεοῦ, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐσεβείας ἐπαίρει ἀπὸ τῶν γηϊνῶν τὸ πρακτικὸν ἑαυτοῦ· ὅτε δὲ ἐξ ἀλλοφύλου τινὸς διδασκαλίας, αἶρει μὲν τὰς χεῖρας ἑαυτοῦ, οὐ μὲν δὴ ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσεὶ στέατος καὶ πιότητος ἐμπλησθεῖ ἡ ψυχὴ μου, κ. τ. ἐ. Λιπαρὰ καὶ εὐτραφὴς ψυχὴ. Τὸ, «Ἐφαγον καὶ προσεκύνησαν πάντες οἱ πίονες τῆς γῆς,» χρησίμον εἰς τὸ ῥητόν. Καθάπερ γὰρ ἐπὶ τῶν σωματικῶν βρωμάτων δοκεῖ τὰ πίονα καὶ εὐτραφῆ τῶν ζώων κρεῖττω τυγχάνειν πρὸς ἡδονήν,

τῶν 12.1489 οὐχ οὕτως ἐχόντων· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πνευματικῶν ἀνάλογόν ἐστιν ἑκατέρους. Τῆς ψυχῆς γὰρ τὴν ὑπερ ἔχουσαν τροφήν εἰδῶς ὁ προφήτης, ταῦτά φησι. Τοιαῦτα γὰρ ἦν τάχα καὶ τὰ κατὰ τὴν παραβολὴν ἐν Εὐαγγελίοις τοῦ μόσχου τοῦ σιτευτοῦ. «Καὶ χεῖλη ἀγαλλιᾶσεως αἰνέσει τὸ στόμα μου.» Ἀμφίβολος ἢ λέξις· ἦτοι γὰρ αἰνεσθήσεται τὸ στόμα μου ὑπὸ χειρῶν ἀγαλλιᾶσεως, ἢ αἰνεσθήσεται τὰ χεῖλη ἀγαλλιᾶσεως ὑπὸ τοῦ στόματός μου. Ὅταν, φησὶ, τοῦ σοῦ ὀνόματος ἐν μνήμῃ γένωμαι, τότε δὴ τότε χαρᾶς πληροῦται τὰ χεῖλη μου. Εἰ ἐμνημόνευόν σου ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μου, κ. τ. ἐ. Πιθανὸν εἰς ἀγνεῖαν προτρεπτικόν· ὡς τοῦ ἐπὶ τῆς στρωμνῆς μνημονεύοντος τῶν κατὰ Θεὸν, πάντως καθαρεύοντος. Ὁμοίως καὶ τὸ, «Ἐν δάκρυσί μου τὴν στρωμνὴν μου βρέξω.» Καὶ γὰρ ἀποστε ροῦσιν ἀλλήλους οἱ σχολάζοντες τῇ προσευχῇ. Ἐκολλήθη ἡ ψυχὴ μου ὀπίσω σου, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεῦμά ἐστιν, ἐκολλήθη δὲ ὁ Δαυὶδ τῷ Κυρίῳ, ἄρα ἐν γέγονε πνεῦμα. Πνεῦμα δὲ τὸν πνευματικὸν ὀνομάζει, ὡς καὶ ἡ μὴ περπερευομένη ἀγάπη τὸν ἔχοντα τὴν ἀγάπην δηλοῖ. Καὶ Μωϋσῆς ὅτε τὰ ὀπίσθια εἶδε τοῦ Θεοῦ, τότε ἐκολήθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ὀπίσω τοῦ Θεοῦ. Εἰσελεύσονται εἰς τὰ κατώτατα, κ. τ. ἐ. Ὅσῳ χεῖται ἢ κακία τινός, τοσοῦτω κατωτέρω γινόμενος, εἰσέρχεται εἰς τὰ κατώτερα τῆς γῆς. Τροπικῶς δὲ «χεῖρες ῥομφαίας,» ὡς χεῖρες γλώσσης. «Με ρίδες ἀλωπέκων ἔσσονται.» Φασὶ, τοὺς λέοντας, ἐπεὶ δὴν τινος ἐπιλάβωνται ζώου, ῥοφεῖν τε τὸ αἷμα, καὶ ἀρπακτικῶς ἐσθίειν τὸ προσπεσόν, καὶ μάλιστα τὰ κυριώτερα τῶν μελῶν, τὰ δὲ περιττὰ καταλιμπάνειν· ταῦτα δὲ τὰς ἀλώπεκας εὐρούσας ἐσθίειν· ἐπεὶ οὖν ἐσθίουσιν αὐταὶ τὰ παρ' ἐκείνοις ἤδη ἀναιρεθέντα, τοῦτο φησιν, ὅτι τιμωρία αὐτοὺς διάφοροι διαδέξονται, καὶ ἀπὸ τούτων εἰς ἑτέρους ἐμπεσόντες, διαφόρῳ τῇ τιμωρίᾳ περιβληθήσονται. Τοῦ αὐτοῦ. Ἴνα πιστεύσαντες σωθῶσιν τῷ κατελθόντι εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς. Τοῦ αὐτοῦ. Τοὺς καταχθονίους δαίμονας νῦν ἀλώπεκας ὀνομάζει, οἷς καὶ παραδίδονται πρὸς κόλασιν οἱ ἐπίγειοι δαίμονες. ΨΑΛΜΟΣ ΕΓ'. Εἰσάκουσον, ὁ Θεὸς, τῆς φωνῆς μου, κ. τ. ἐ. Ἔστι τις φωνὴ καρδίας ἀκουστὴ μόνῳ Θεῷ. «Ἀπὸ φόβου ἐχθροῦ,» ἦτοι ἀπὸ τοῦ φοβεῖσθαι τὸν ἐχθρὸν, «ἐξελοῦ τὴν ψυχὴν μου» ἢ «ἀπὸ φόβου,» ὃς φόβος οὐ φίλος, ἀλλ' ἐχθρὸς ἐστὶ. Φίλος μὲν ὁ τοῦ Θεοῦ ἐπιστημονικὸς φόβος, ἐχθρὸς δὲ ὁ μὴ τοιοῦτος φόβος· ὁποῖος ὁ τῶν ἑτεροδόξων, ἢ ὁ τῶν ὁποίων δη ποτοῦν, ἀλλὰ παρὰ τὸν Θεὸν, φοβουμένων· περὶ ὧν δύναται τὸ ἐν Ἡσαΐα πνεῦμα παραστατικῶς εἰρηκέ ναι· «Τὸν δὲ φόβον αὐτῶν οὐ μὴ φοβηθῆτε, οὐδ' 12.1492 οὐ μὴ ταραχθῆτε» ἀπὸ συστροφῆς πονηρευομένων τῶν ἑτεροδόξων ἐν πίστει. Ἀντὶ «συστροφῆς,» ἀπορῶ ῥήτου Ἀκύλας εἶρηκεν· ὁ δὲ Σύμμαχος «σκέψεως.» – »Ἀπὸ πλήθους ἐργαζομένων ἀδικίαν,» τῶν τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ὀδεύοντων. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐχθρὸς φόβος ἐστὶν ἦτοι ὁ παρὰ τοῦ ἐχθροῦ ἡμῖν ἐγγινόμενος, ἢ ὁ ἐναντίος τῷ τοῦ Χριστοῦ θάρσει. «Θαρσεῖτε γὰρ, φησὶν, ἐγὼ εἰμι· μὴ φοβεῖσθε.» Οἵτινες ἠκόνησαν ὡς ῥομφαίαν, κ. τ. ἐ. Οἱ ἱκανοὶ ὑπὲρ τῶν ψευδῶν δογμάτων «ἐνέτειναν τόξον πρᾶγμα πικρόν·» γλυκὺ δὲ τὸ τῶν προῖστα μένων τῆς ἀληθείας. Ἀντὶ τοῦ «πρᾶγμα,» ῥῆμα Ἀκύλας εἶπε. «Τοῦ κατατοξεῦσαι ἐν ἀποκρύφοις ἄμωμον,» Ἀκύλας «ἀπλοῦν.» Τὰ βέλη μέντοιγε, ἐν οἷς τὸν ἄμωμον ἢ ἀπλοῦν κατατοξεύουσιν οἱ ἀκο νήσαντες ὡς ῥομφαίαν τὰς γλώσσας αὐτῶν, οἱ ἀπὸ κρυφοῖ εἰσι καὶ μυστηριώδεις αὐτῶν λόγοι. Ἐκραταίωσαν ἑαυτοῖς λόγον πονηρὸν, κ. τ. ἐ. Θεὸς μὲν ἀγαθὸν κραταιοῖ λόγον, ἄνθρωπος δὲ πονηρὸν. Διόπερ ὁ μὲν Θεὸς ἐκραταίωσε θεῖα δυνάμει τὸν ἑαυτοῦ λόγον· ἄνθρωποι δὲ ἑαυτοῖς τῇ καλοῦ μένῃ διαλεκτικῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ κενῇ ἀπάτῃ διηγήσαντο τοῦ κρύψαι παγίδα, οἱ πιθανοὶ σοφίσμασι καὶ λόγοις ἀπατηλοῖς ἀπατῶντες, ἐν οἷς λανθάνον κεκρυμμένον ἐστὶ τὸ παγιδεύειν. «Εἶπαν, Τίς ὄψε ται αὐτούς;» Μέγα φρονοῦντες ὡς ἐπὶ δυσθεωρήτοις οἷς εὐρίσκειν νομίζουσι, κραταιοῦντες ἑαυτοῖς λόγον πονηρὸν, ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν. Δέον τὸν νόμον ἔρευνᾶν, ἵνα ὁ ἐν αὐτῷ εὐρεθῆ πνευματικὸς νοῦς· οἱ δὲ ἕξω νόμου ζητοῦντες

ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν. Ἐξηρεύνησαν ἀνομίαν, ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσει, κ. τ. ἐ. Τοῦτο καὶ οἱ τῆς ἀληθείας παραχαράκται ποιούσι. Δέον τὸν νόμον ἐρευνᾶν, ἵνα ἐν αὐτοῖς εὐρεθῆ πνευματικὸς νοῦς, οἱ δὲ ἔξω νόμου ζητοῦντες ἐξηρεύνησαν. Τὴν ἐπίτασιν ἐνταῦθα τῆς κακίας σημαίνει. Προσελεύσεται ἄνθρωπος, καὶ καρδία βαθεῖα, κ. τ. ἐ. Καρδία βαθεῖα ἐστὶν ἡ θεωρήσασα τὸ βάθος τοῦ πλούτου καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Βέλος νηπίων ἐγενήθησαν, κ. τ. ἐ. Καὶ πάντες ἀπήγγελλον, ὅτι σὸν ἔργον τοῦτο, καὶ σοὶ τὰ γι γνόμενα ἐπέγραψαν, γνωρίσαντες ὡς οὐκ ἦν ἄλλου. Οὕτως αὐτοῖς πᾶσαν τὴν σπουδὴν εἰς τὸ μηδὲν περι τρέψαι ὁ θεὸς ἐθέλησεν ὀφθαλμῶς· τούναντίον δὲ καὶ τιμωρήσασθαι ἠρετίσατο. Εὐφρανθήσεται δίκαιος ἐν τῷ Κυρίῳ, καὶ ἔλ πιεῖ ἐπ' αὐτόν· καὶ ἐπαινεθήσονται πάντες οἱ εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ, κ. τ. ἐ. Εὐφραίνει ἄδικον πλοῦτος φθαρτός· τὸν δὲ δίκαιον γνώσις Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Καρδίαν εὐθείαν ἐπαινεῖ Κύριος· διεστραμμένην δὲ ψυχὴν ἀπώσεται ἀπ' αὐτοῦ. 12.1493 Τοῦ αὐτοῦ. Εὐθεῖς τῇ καρδίᾳ οἱ ἐξ ἔθνῶν πιστεύσαντες· οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ δίκαιοι, ὡς τῇ πίστει δικαιωθέντες· εὐθεῖς δὲ, ὡς μηδέποτε τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ διδασκαλίᾳ τὴν πλάνην τῶν εἰδώλων προσμί ξαντες, ὅπερ πολλάκις οἱ παῖδες τῶν Ἰουδαίων πε ποιηκότες φαίνονται. Οὗτοι τοίνυν εὐφρανθήσονται ὡς νήψαντες, καὶ τὴν τῶν ῥαθυμησάντων κληρονομίαν κερδάναντες. ΨΑΛΜΟΣ ΞΔ'. Σοὶ πρέπει ὕμνος, ὁ Θεὸς, ἐν Σιών, κ. τ. ἐ. «Ἐν Σιών,» τῇ ἐπουρανίῳ δηλαδὴ, τουτέστι τῷ νοητῷ σκοπευτηρίῳ· ἐν γὰρ αἰσθητοῖς οὐ πρέπει ὕμνος τῷ Θεῷ· διὸ οὐ ψαλοῦμεν σῶματι ἢ γράμ ματι, ἀλλὰ πνεύματι, καὶ οὐκ αἰσθήσει, ἀλλὰ νοῖ. «Καὶ σοὶ ἀποδοθήσεται εὐχὴ ἐν Ἱερουσαλὴμ,» ἀπὸ κοινοῦ «ἐν Σιών,» εὐχὴ δὲ ὁποία ἐστὶν ἡ τοῦ Να ζωραίου. Εἰσάκουσον προσευχῆς μου, κ. τ. ἐ. «Εἰσάκου σον προσευχῆς μου» ἐν Σιών· «Πρὸς σέ» δὲ τὸν Θεὸν, ὃς πνεῦμα ποιεῖς, «πᾶσα σὰρξ ἤξει.» Μετα βαλεῖ γὰρ ἡ γενομένη σὰρξ δι' ἀμαρτίαν ψυχὴ, καὶ ἔσται πνεῦμα. Λόγοι ἀνόμων ὑπερεδυναμώσαν, κ. τ. ἐ. Λόγοι ἀνόμων ἐγγενόμενοι ἡμῖν ὑπερεδυναμώσαν ἡμᾶς, δι' οὓς γεγόναμεν σάρκες. «Καὶ ταῖς ἀσε βείαις ἡμῶν σὺ ἰλάση.» Σοῦ ἰλασκομένου ταῖς ἀσε βείαις ἡμῶν, τῶν ὑπὸ λόγων ἀνόμων ὑπερδυναμωθέντων, καὶ γενομένων σαρκῶν, ὡς ἤκειν ἡμᾶς πρὸς σέ τοὺς γενομένους σάρκα, πιστεύομεν ὅτι «πρὸς σέ πᾶσα σὰρξ ἤξει.» Μακάριος, ὃν ἐξελέξω, κ. τ. ἐ. Εἰ μακάριος, ὃν ἐξελέξω καὶ προσελάβου· μακάριοι οὖν ὀλίγοι οἱ ἐκλεκτοί· ἀλλ' οὐχ οἱ πολλοὶ μόνον κλητοί. Οἱ μὲν γὰρ ὀλίγοι ἐκλεκτοὶ εὐρήσουσι τὴν αἰώνιον ζωὴν, ὀδεύσαντες στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν ἀπάγουσαν ἐπ' αὐτήν· οἱ δὲ πολλοὶ μόνον κλητοί, τὴν ἀπάγουσαν ἐπὶ τὴν ἀπώλειαν καὶ εὐρύχωρον ὁδὸν διοδεύσαντες, οὐ κατασκηνώσουσιν ἐν ταῖς ἀύλαις σου ἐν σοὶ, οὐδὲ πεφυτευμένοι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κυρίου ἐξάν θήσουσιν. Αὐταὶ δὲ αἱ πύλαι εἰσὶν αἱ πολλαὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πατρὸς μοναί. «Πλησθησόμεθα ἐν τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ οἴκου σου.» Οἱ πεφυτευμένοι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, πλησθέντες ἐν τοῖς ἀγαθοῖς αὐτοῦ, ἐξανθήσουσιν ἐν αἷς κατοικήσουσιν ἀύλαις. «Ἅγιος ὁ ναὸς σου, θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ.» Ὁ Χριστὸς, ναὸς ὢν τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν αὐτῷ, καὶ ἅγιός ἐστι καὶ θαυμαστός ἐν δικαιοσύνῃ. Οὐχ ἀρμόζει δὲ τὸ δεύτερον ἐπὶ τοῦ αἰσθητοῦ λέγεσθαι ναοῦ. «Ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ λέγων, μα κράν τῆς θαλάσσης ὢν, προφητεύει περὶ τῶν ἐν θαλάσῃ μακρὰν αὐτοῦ κυματουμένων, ἢ περὶ τῶν ἐν βαθυτάταις ὄντων περιστάσεσι, καὶ λεγόντων· «Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης.» Κατασκηνώσει ἐν ταῖς ἀύλαις αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. 12.1496 Αὐλὴ Κυρίου γνώσις Θεοῦ· ὁ δὲ κατοικῶν ἐν αὐτῇ πλησθήσεται ἀγαθῶν. Ἐπάκουσον ἡμῶν, ὁ Θεὸς ὁ σωτήρ, κ. τ. ἐ. Πά λιν ἐνταῦθα τὴν τῆς οἰκουμένης σωτηρίαν προ λέγων, τῆς Ἰακώβ ἀναμιμνήσκει προρρήσεως, εἰ πόντος· «Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, οὐδὲ ἡγού μενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται. καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν» ὃν νῦν ἐλπίδα καλε τῶν περάτων τῆς γῆς. Εἶτα δηλοῖ καὶ τὰς νήσους καὶ τὰ ἐν θαλάσῃ. Ἐπάκουσον οὖν ἡμῶν, φησὶν, ὁ μὴ κρὸν ὕστερον πᾶσαν ἀνθρώπων τὴν φύσιν τῷ τῆς

δι καιοσύνης καταυγάσων φωτί. Εἶτα τὴν δύναμιν ὡς ἔνεστι τοῦ Θεοῦ διηγείται. Ἐτοιμάζων ὄρη ἐν τῇ ἰσχύϊ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐτοιμάζων ὄρη, ἀντὶ τοῦ, τοὺς μεγίστους τῶν ἐπὶ γῆς ἐν εὐσεβείᾳ, ὁ Θεὸς, μεταδιδούς αὐτοῖς τῆς θείας ἰσχύος. Ὁ συνταράσσων τὸ κύτος τῆς θαλάσσης, κ. τ. ἐ. Ἐπιτιμᾷ Κύριος τῷ ἀνέμῳ καὶ τῇ θαλάσῃ, καὶ ποιεῖ γαλήνην μεγάλην. Τοῦ αὐτοῦ. «Κύτος» φησὶν, ἀντὶ τοῦ κοίλωμα ἢ βάθος. Ταραχθήσονται τὰ ἔθνη, κ. τ. ἐ. Ἐπὶ τοῖς Ἰησοῦ Χριστοῦ σημείοις ἐφοβήθησαν καὶ οἱ ἐν τοῖς πέρασι, μᾶλλον Ἰουδαῖοι, καὶ τοῦτο ἀκούσαντες, μᾶλλον δὲ καὶ ἰδόντες. Ἐπλήθυνας τοῦ πλουτίσαι αὐτήν, κ. τ. ἐ. Πλοῦτον τὴν γνῶσιν λέγει· «Ἐν παντὶ γὰρ ἐπλοῦτίσθητε ἐν πάσῃ γνῶσει,» φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ἡτοίμασας τὴν τροφήν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Τροφήν μὲν τὴν πνευματικὴν φησὶν· ἠτοίμασθαι δὲ αὐτὴν λέγει· διότι πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου ὤρισται τὸ περὶ Χριστοῦ μυστήριον, ὅς ἐστιν ἄρτος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καὶ ζωὴν διδούς τῷ κόσμῳ. Καὶ τῇ παρὰ σοῦ προνοίᾳ ἐτοίμην αὐτοῖς παρέξεις τὴν τροφήν, ὥστε μηδενὸς δεῖσθαι. Τὸ δὲ, «Οὕτως ἡ ἐτοιμασία σου,» τουτέστιν, ἐπειδὴ ἔργον σοὶ τὰ τοιαῦτα εὐτρεπίζειν καὶ ἐτοιμάζειν τοῖς ἀνθρώποις, ἀφ' ὧν ἀπάντων αὐτοῖς χορηγεῖς τὴν ἀφθονίαν. Ὡσπερ γὰρ τὸ ἐτοιμάζειν τὸ ἐδράζειν λέγει ἀπὸ τοῦ τὰ παρεσκευασμένα ἔτοιμα εἶναι καὶ βέβαια πρὸς τὴν χρείαν· οὕτω καὶ ἐτοιμασίαν αὐτὴν καλεῖ τὴν παρασκευὴν· ὡς ἐνταῦθα. Ἴνα εἴπη, ὅτι· Οὐδενὸς ἐνδεηθήσονται, ἔτοιμα γὰρ αὐτοῖς πάντα καὶ παρεσκευασμένα, ὡς μὴ δὲν δεῖν αὐτοῖς φροντίδος· τὸ δὲ τοιοῦτον καὶ βέβαιον. Ἐν ταῖς σταγόσιν αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Κατὰ μιὰ κράν, φησὶ, τῶν θείων χαρισμάτων διδομένων αὐτῇ, εὐφραίνειν καὶ ἀνατέλλειν παρασκευάζει, τὸν νοητὸν δηλονότι καρπὸν. Νοήσεις δὲ τὰς σταγόνας αὐτῆς ἀπὸ τοῦ εἰρημένου περὶ Χριστοῦ· «Καταβήσε ται ὡς ὑετὸς ἐπὶ τόκον, καὶ ὡσεὶ σταγῶν ἡ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν.» 12.1497 Εὐλογήσεις τὸν στέφανον τοῦ ἐνιαυτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐν Ἡσαΐα φησὶ· «Πνεῦμα Κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελισασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, κηρῦσαι αἰχμαλώτοις ἄφεςιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, καὶ καλέσαι ἐνιαυτὸν Κυρίου δεκτόν.» Ἐνιαυτὸν τοῖ νῦν χρηστότητος τὸν μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Σωτῆρος ὀνομάζει χρόνον, ὡς μίαν αὐτῷ καρποφορίαν προσάγοντα. Τούτῳ τὴν εὐλογίαν ὁ προφήτης ἐπηύξατο. Πιανθήσονται τὰ ὠραῖα τῆς ἐρήμου, κ. τ. ἐ. Ἐπιφανείσης τῆς χρηστότητος, ἔρημος δώσει καρπὸν, καὶ οἱ βουνοὶ, ἐφ' ὧν ἔθουον δαίμοσι, τοὺς εὐαγγελικὸν μετιόντας ὑποδέξονται βίον, περιβλεπτοὶ διὰ τούτους γενόμενοι. Καὶ νῦν δὲ ἅπαντες πρὸς τοὺς τὰς ἀκρωρείας κατειληφότας τρέχουσι. Καὶ αἱ κοιλάδες πληθουνοῦσι, κ. τ. ἐ. Ἐπὶ τὸ βέλτιον, φησὶ, μεταβαλοῦσαι αἱ κοιλάδες, καὶ πληθυνθεῖσαι νοητῶν καρπῶν, ἐκτενῶς σοὶ τοὺς ὕμνους ἀναπέμψουσι. ΨΑΛΜΟΣ ΞΕ'. Ἀλαλάξατε τῷ Θεῷ, κ. τ. ἐ. Ἀλλὰ καὶ τῆς μετὰ μετάνοιαν ἀναστάσεως πᾶσι προκειμένης πάντες ἀλαλαζέτωσαν· πρὸς ἕκαστον γὰρ λέγεται· «Μὴ τι ὁ πεσὼν οὐκ ἀνίσταται;» Καὶ πρὸς ἅπασαν τὴν ἀπὸ τῶν ἐθνῶν Ἐκκλησίαν ὁ Κύριος λέγει· «Ἀνάστα, ἔλθὲ ἡ πλησίον μου.» Ὁ γὰρ ἀναστάς διὰ μετάνοιαν οὐκ ἔστι πόρρω Χριστοῦ. Γενομένης δὲ τῆς ἐν ἀλαλαγμῷ κατὰ τῶν ἠττωμένων φωνῆς, οἱ ἐλευθερωθέντες προστάττονται τῷ τῆς νίκης αἰτίῳ ψάλλαι Θεῷ. Δόξαν δὲ δίδωσιν αἰνέσει αὐτοῦ ὁ ἔχων τῇ αἰνέσει πᾶξιν κατάλληλον· «Τοῖς γὰρ εὐθέσι πρέπει αἶνεσις» διὸ κωλύεται ὁ φαῦλος τοῦτο ποιεῖν· «οὐκ ὄντος ὠραίου αἴνου ἐν στόματι ἀμαρτωλοῦ.» Εἴπατε τῷ Θεῷ· Ὡς φοβερὰ, κ. τ. ἐ. Ὁ ἰδὼν διαφορὰν τοῦ ἀναγγεῖλαντος τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸ, «Καὶ τὰ ποιήματα αὐτοῦ συνῆκαν» εἰρημένον ἐν ἐξηκοστῷ τρίτῳ ψαλμῷ· καὶ πῶς εἴρηται ἐν ἑκατοστῷ ἔκτῳ· «Οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, ποιῶντες ἐργασίαν ἐν ὕδασι πολλοῖς, αὐτοὶ εἶδον τὰ ἔργα Κυρίου, καὶ τὰ θαυμάσια αὐτοῦ ἐν τῷ βυθῷ» ὁψεται πῶς δεῖ λέγειν τῷ Θεῷ· «Ὡς φοβερὰ τὰ ἔργα σου» οὐχὶ δὲ, «Φοβερὰ τὰ ποιήματά σου.» Καὶ γὰρ τὰ ἔργα Κυρίου εἶδον οἱ καταβαίνοντες εἰς θάλασσαν ἐν πλοίοις, ἐπιτήδειοι κατὰ τοῦτο ὄντες ἰδεῖν τὰ

φοβερὰ ἔργα Κυρίου· τὰ γὰρ ἀνάλογα τοῖς ποιήμασι Κυρίου θαυμάσια αὐτοῦ ἐν τῷ βυθῷ οὐκ ἔστι φοβερά. Πᾶσα ἡ γῆ προσκυνησάτωσαν, κ. τ. ἐ. Καὶ παρὰ τῷ Ἀποστόλω πρῶτον «προσεύξομαι,» δεύτερον «ψαλῶ.» Ἐπιστήσεις δὲ, εἰ ἕτερόν ἐστι τὸ, «Ψαλάτωσάν σοι,» καὶ ἕτερον τὸ, «Ψαλάτωσαν τῷ ὀνόματί σου,» ὁ δὲ Σύμμαχος ἐξέδωκε· «Πάντες ἐπὶ 12.1500 γῆς προσκυνήσουσί σοι, μελωδοῦντες ἄσουσι τῷ ὀνόματί σου.» Ὑμνήσατε, φησὶν, ὡς Ὑψηλοῦ μνημονεύοντες. Τοῦ αὐτοῦ. «Εὐθυμεῖ τις ἐν ὑμῖν, ψαλλέτω,» φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Δεῦτε, καὶ ἴδετε τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, κ. τ. ἐ. Βλέ πει τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ ὁ συνιεὶς πῶς καλά ἐστι· καὶ ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸ λέγον πνεῦμα, «Δεῦτε,» συνίη σιν. Ὅσα δὲ ἂν βουλευσάμενος ἄνθρωπος λέγη τὰ περὶ τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ, τούτων πολλῶ μείζονά ἐστι τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ, ὥστε φοβηθῆναι ἂν ἐκπλαγῆν τα τὸν ἰδόντα πῶς φοβερός ἐστὶν ἐν βουλαῖς ὁ Θεὸς ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων. Ὁ μεταστρέφων τὴν θάλασσαν, κ. τ. ἐ. Πρῶτον διὰ Μωϋσέως θάλασσα ξηραίνεται· εἶτα διὰ Ἰησοῦ ἐν ποταμῷ διελεύσονται ποδί. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ εἶπε «μεταστρέψας,» ἀλλὰ «μεταστρέφων» κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἱστορίαν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἅπαξ ἐγένετο· κατὰ δὲ διάνοιαν ἀεὶ τοῦτο συμβαίνει, ψυχὰς τεταραγμένας ὑπὸ τῶν ἀλμυρῶν τοῦ βίου κυμάτων καὶ περιφερομένας παντὶ ἀνέμῳ, τῇ διδασκαλίᾳ ἐπ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν μεταφέροντος Θεοῦ. Ὁ Σύμμαχος οὕτως· «Μετέβαλε τὴν θάλασσαν εἰς ξηρὰν, ποταμὸν διέβησαν ποδί.» Ἐκεῖ εὐφρανθησόμεθα ἐν αὐτῷ, κ. τ. ἐ. «Ἐκεῖ,» δηλονότι ἐν ποταμῷ, ἔνθα εὐφρανθησόμεθα ἐπὶ τῷ Κυρίῳ, διελθόντες τῷ ποδὶ ἐν ποταμῷ· ὅτε γεγένηται ταῦτα, ὧν τύπος ἦν τὸ ἐν τῷ Ἰησοῦ θαῦμα, ὅτε ἔστη τὰ ὕδατα καταβαίνοντα ἄνωθεν. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη, κ. τ. ἐ. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ τῷ παραπτώματι τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπιβλέπουσιν. Οἱ πικραίνοντες μὴ ὑψούσθωσαν, κ. τ. ἐ. Οἱ παραπικραίνοντες οἱ ἐξ Ἰσραὴλ εἰσιν· οὗτοι οὖν μὴ ὑψούσθωσαν ἑαυτοῖς, γινώσκοντες, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἐπιβλέπουσι. Τοῦ αὐτοῦ. Παραπικραίνοντές εἰσιν οἱ δεδωκότες εἰς τὸ βρῶμα αὐτοῦ χολὴν, καὶ εἰς τὴν δίψαν ποτίσαντες ὄξος. Τούτους ὁ μὲν Θεοδοτίων «ἐκκλί ναντας» εἶπεν, «ἀφισταμένους» δὲ ὁ Ἀκύλας· σα φέστερον δὲ ὁ Σύμμαχος εἴρηκεν· «Οἱ ἀπειθεῖς μὴ ὑψούτωσαν ἑαυτούς.» Μὴ τοίνυν μέγα φρονεῖτω ὁ ὑπέροπτος λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, μηδὲ κατὰ τῆς τῶν ἐθνῶν πληθύος ὑψηλὴν ἐπαιρέτω τὴν ὄφρυν, μηδὲ λεγέτω καθ' ἑαυτόν· Ἐγὼ πρωτότοκός εἰμι ἐν τέκνοις Θεοῦ. Τοῦ θεμένου τὴν ψυχὴν μου εἰς ζωὴν, κ. τ. ἐ. Τοῦ θεμένου εἰς ζωὴν τὸν εἰπόντα· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή.» Εἰς σάλον ἐδόθησαν οἱ πόδες Κάϊν, ὅτε, «ἐξελθὼν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ, ῥῆκεν ἐν γῆ Ναηδ,» ὃ ἐστὶ σάλος· ἀλλ' οὐχ οἱ Μωϋσέως, ᾧ εἴρηται· «Σὺ δὲ στήθι μετ' ἐμοῦ» οὐ αἰ κνήμαι στυλοὶ 12.1501 ἦσαν μαρμάρينوι, τεθεμελιωμένοι ἐπὶ βάσεις χρυσαῖς, ὡς ἐν τῷ Ἄσματι τῶν ἁσμάτων εἴρηται. Ὅτι ἐδοκίμασας ἡμᾶς, ὁ Θεὸς, κ. τ. ἐ. Σαφῶς τοῦτο ὄψει ἀπὸ τοῦ Ἰεζεκιήλ, ἔνθα γέγραπται· «Καὶ ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς με λέγων· Υἱὲ ἀνθρώπου, ἰδοὺ γεγονόςά σοι οἶκος Ἰσραὴλ, ἀναμε μιγμένοι πάντες χαλκῷ, καὶ κασιτέρῳ, καὶ μολίβδῳ, καὶ σιδήρῳ, ἐν μέσῳ καμίνου ἀργυρίου ἀναμειγμένος ἐστί.» Εἰσήγαγες ἡμᾶς εἰς τὴν παγίδα, κ. τ. ἐ. Διὰ γὰρ πολλῶν θλίψεων εἰσελθεῖν δεῖ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἄλλ' εἰ καὶ ἐπεβίβασας ἀνθρώπους ἐπὶ τὰς κεφαλὰς ἡμῶν, ἀλλ' οὖν θαρρόυμεν διὰ ὑπομονῆς μετεωρίσαι αὐτάς, κατασπυμένων ἀπ' αὐτῶν τῶν ἐπικειμένων πολεμίων ἀνθρώπων. Εἰσελεύσομαι εἰς τὸν οἶκόν σου, κ. τ. ἐ. Ἄ ἡν ξάμην, φησὶ, θλιβόμενος ἀποδώσω σοι. Ἡ ξάμην δὲ ὡς, τῆς θλίψεως τῆς παρουσίας ῥυσθεις, διαπαντὸς ἀναπέμψω σοι τὰς αἰνέσεις· ἦτοι τὰς κατὰ νόμον θυσίας πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίας· ἢ τὰς πνευματικὰς, εἰσερχόμενος εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, τὴν Ἐκκλησίαν, ἐν ὀλοκαυτώμασι, τελείας τε καὶ ὀλοκλήρους ἀρετὰς ἐξ ὅλων ἱερουργῶν, καὶ τὰς καταλλήλους αὐ τοῖς ἐκτιννύων εὐχάς. Ὀλοκαυτώματα μεμυαλωμένα, κ. τ. ἐ. Εἰ εὐ χή, «τὸ ὀλοκαυτώμα σου πιανάτω» ἀκολουθῶς αὐτῇ ἐροῦμεν τὸ, «ὀλοκαυτώματα μεμυαλωμένα» ὃ

τυγχάνει, ὅτε μὴ ἄλλου τυγχάνει, ἀλλὰ τῷ Θεῷ ἀναφέρεται καθ' ὃν τρόπον δεῖ τὸ θυμίαμα ἐνώπιον αὐτοῦ. Καὶ μετὰ κριῶν δὲ ἡ προσευχὴ γίνεται ἤτοι ἡ προσφορά. Εἰσὶ δὲ κριοὶ κινήσεις καὶ ὄρμαί, ἀπὸ τοῦ θυμικοῦ τῆς ψυχῆς τὴν ἀρχὴν ἔχουσαι. Μετὰ δὲ τῶν εἰρημένων καὶ βόας, φησὶ, μετὰ χιμάρων ἀνοίσω· ἰε ρουργούντος τάχα γοῦν τοῦ προσάγοντος θυσίαν ζῶ σαν τῷ Θεῷ τὸ ἴδιον σῶμα. Ἀναλογεῖ γὰρ τῷ σώματι γεωπόνον ὑπάρχον τὸ ζῶον, ἔχον τὴν πλάσιν ἐκ γῆς. Χίμαροι δὲ μετανοίας ἔργα· περὶ γὰρ ἁμαρτίας προσεφέροντο. Τοῦ αὐτοῦ. Πᾶς ὁ ἔχων τὸ ἡγεμονικὸν καθαρόν, καὶ προσευχόμενος τῷ Θεῷ, οὗτος θυμίαμα μετὰ κριῶν προσφέρει Θεῷ. Δεῦτε, ἀκούσατε, καὶ διηγῆσομαι, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἀρχαίων διηγημάτων ποιεῖται μνήμην, ἀλλ' οὐδὲ τίνα τρόπον ἐξ Αἰγύπτου λελύτρωνται κατὰ καιροὺς ὁ Ἰσραήλ. Διδάσκει δὲ οὐ κατὰ, φησὶ, τὸ γράμμα τὸ νομικόν, ἀλλ' ὡς Νέας Διαθήκης κήρυξ, τὰ νέα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θαυμάζει κατορθώματα, ὅσα ταῖς ἀπάντων ἡμῶν ἐχαρίσατο ψυχαῖς. Τοῦ αὐτοῦ. Μόνοι οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν ἀκούειν δύνανται διηγημάτων πνευματικῶν. Ἀδικίαν εἰ ἐθεώρουν ἐν καρδίᾳ μου, κ. τ. ἐ. Τὸ μὴ θεωρεῖν ἀδικίαν ἐν τῇ καρδίᾳ σύμφωνον τῷ, 12.1504 «Οὐδὲν ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι.» καθὰ Παῦλος ὁ μέγας φησὶ· τῷ δύνασθαι τὸν Θεὸν ὄρᾳν ἅπερ ἡμεῖς οὐχ ὀρώμεν. Ὅμοιον καὶ τὸ, «Παραπτώματα τίς συνήσει; ἀπὸ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με.» Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ εἶπεν, «Εἰ ἐθεώρησα,» ἀλλ' «Εἰ ἐθεώρουν.» Τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ὀλιγοχρόνιον σημαίνει τὸν πονηρὸν λογισμόν· τὸ δὲ δεύτερον πολυχρονιώτερον. Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἀπέστησε τὴν προσευχήν μου, καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀπ' ἐμοῦ, κ. τ. ἐ. Τοῦ μὴ καθαρὰν ἔχοντος τὴν καρδίαν ἀφίσταται ἡ καθαρὰ προσευχή· εἰ δὲ ἡ προσευχὴ, καὶ τὸ ἔλεος δηλονότι· διὰ γὰρ τῆς προσευχῆς τὸν ἔλεον αἰτοῦμεν παρὰ Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ Ξ' Ὁ Θεὸς οἰκτειρήσαι ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Προκηρῦττει τοῦ Θεοῦ Λόγου τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τῶν ἐθνῶν ἀπάντων τὴν σωτηρίαν· ὅθεν «εἰς τὸ τέλος» ἐπι γέγραπται. Καὶ ἐπεὶ μὴ ἀνθρώπινα τὰ κατορθωθέντα, οὐκ ἐν ἐγκωμίοις ἢ ἐπαίνοις, ἀλλ' «ἐν ὕμνοις» ἐπι γέγραπται ὁ ψαλμός. Θεῖος οὖν ὁ ὕμνος τυγχάνων, τῷ δὲ καὶ πράξεις δηλοῦν τοῦ Σωτῆρος καὶ θεωρίαν αὐτῶν μεγίστην, ἐν ξ' τέτακται ἀριθμῷ, τελειῶ τυγχάνοντι καὶ ἐν μονάσι καὶ ἐν δεκάσι. Τοῦ γνῶναι ἐν τῇ γῇ τὴν ὁδὸν σου, κ. τ. ἐ. Ἐν τῇ γῇ ὄντες ἔγνωμεν τὴν ὁδὸν τὴν εἰποῦσαν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδός.» Καὶ ἔθνη ἐν τῇ γῇ ὀδηγήσεις, κ. τ. ἐ. Ὁδηγεῖ ἡμᾶς διὰ τῆς πρακτικῆς καὶ τῶν ἀληθῶν δογμάτων. Γῆ ἔδωκε τὸν καρπὸν αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Ὅσοι γῆν νοίοντες ἐγένοντο ἐπουράνιοι, δηλονότι διὰ μετανοίας. «Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστι χαρὰ, ἀγάπη, εἰρήνη, μακροθυμία,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡσπερ δις τὰ ἔθνη πρὸς ὕμνωδιαν διηγείρειν, οὕτω δις αὐτοῖς τὴν εὐλογίαν ἐξήτησεν. Οἱ εὐλογοῦντες δὲ τὸν Θεὸν λόγους αὐτῷ προσφέρουσι μόνους, ἔργω δὲ αὐτὸν εὐεργετῆσαι οὐ δύνανται· ὁ δὲ Θεὸς εὐλογῶν βεβαιοῖ τοὺς λόγους τῷ ἔργῳ, καὶ παντοδαπῶν καρπῶν ἀγαθῶν παρέχει τοῖς εὐλογουμένοις φορὰν· εἶτα διδάσκει πῶς δυνατόν τῆς θείας εὐλογίας τυχεῖν. ΨΑΛΜΟΣ ΞΖ'. Ἀναστήτω ὁ Θεός, κ. τ. ἐ. Ὁ Μωϋσῆς φησὶν· «Ἐξεγέρθητι, Κύριε, διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροί σου, καὶ φυγέτωσαν οἱ μισοῦντές σε.» Καὶ φυγέτωσαν οἱ μισοῦντες αὐτὸν ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Μισοῦσι τὸν κτίσαντα οἱ κακολογοῦντες τὴν Πρόνοιαν, ἢ τὰς παλαιὰς Γραφὰς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐχθρὰ τῇ ἀγάπῃ πράττοντες. «Ὁ 12.1505 γὰρ Θεὸς ἀγάπη ἐστίν.» Ἡ μισοῦντας Θεὸν καταφεύγοντας ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ λέγει τοὺς περὶ πρακτικὴν κακίαν ἔχοντας. Εἰ γὰρ ὁ ἀγαπῶν αὐτὸν τηρεῖ τὰς ἐντολάς αὐτοῦ, ὁ μὴ τηρῶν αὐτὰς οὐκ ἀγαπᾷ αὐτόν. Οὗτοι δὲ εἰσὶν οἱ μισοῦντες τὸν Θεόν, οἱ τὰ μεμισημένα αὐτῷ πράττοντες. Ὡς ἐκλείπει καπνός, κ. τ. ἐ. Ταῖς παραβόλαις ἐμφαντικώτεραν τῶν ἐναντίων τὴν ἀπώλειαν ἐργάσασθαι βουλόμενος, ἐμνημόνευσε καὶ καπνοῦ καὶ κηροῦ· αὕτη γὰρ ἡ κηροῦ φύσις πυρὶ πλησιάζοντος τήκεσθαι καὶ ἀπόλλυσθαι. Οὕτως οὖν, φησὶν, ἅπαντας αὐτοὺς ἀναλώσεις, ὥσπερ τὸ πῦρ τὸν κηρόν. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ πῦρ ὡς ἄγγελοι, οὐδὲ φῶς ὡς οἱ δίκαιοι,

ἀλλ' ὡς καπνός εἰσιν οἱ μισοῦντες, καπνός ὁ βλαβερὸς ὄμμασιν. «Ὡς τήκεται κηρὸς ἀπὸ προσώπου πυρὸς,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ὡσπερ σῖτος μὲν οἱ δίκαιοι, ἄχυρον δὲ οἱ ἄδικοι· οὔτω μέλι μὲν οἱ σοφοί, κηρὸς δὲ οἱ ἑτερόδοξοι, ὃς καὶ τήκεται ὑπὸ τοῦ ἐν τῷ δικαίῳ πυρὸς καθαιροῦντος τὸ σύστημα τῶν ἐναντίων τῷ ἀληθεῖ λόγῳ. Τὸ δὲ πῦρ τοῦτο ὁ Θεὸς ἐστὶ· τὸ δὲ αὐτὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ τήκει μὲν ἁμαρτωλοὺς, δι καίους δὲ εὐφραίνει. Τοῦ αὐτοῦ. Τοῦτον τὸν καπνὸν ἀποδιώκει τὸ πῦρ ὃ ἦλθεν ὁ Κύριος βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν. Καὶ οἱ δίκαιοι εὐφρανθήτωσαν, ἀγαλλιάσθωσαν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, τερφθήτωσαν ἐν εὐφροσύνῃ, κ. τ. ἐ. Ἡ τῶν δικαίων ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἀγαλλίασις, χαρὰ τις οὔσα, καρπὸς ἐστὶ τοῦ πνεύματος· καρπὸς γάρ ἐστὶ τοῦ πνεύματος χαρὰ, εἰρήνη. Εὐφροσύνη δὲ, ἡ διαχέουσα τῆς ψυχῆς τὸ φρονοῦν, εὐπάθεια. Ἄσατε τῷ Θεῷ, ψάλατε τῷ ὀνόματι αὐτοῦ, ὁδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν, Κύριος ὄνομα αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Ψάλλει τῷ τοῦ Θεοῦ ὀνόματι ὁ διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Εἰ καὶ τῆς ἡμετέρας δὲ πτωχείας ἐπέβη, καὶ τὴν οἰκείαν συνεσκίασε δόξαν, ὡς ἐκ δυσμῶν ἀνατέλλων, ἀλλ' οὖν Κύριος ὄνομα αὐτῷ. Καὶ γὰρ ἄνθρωπος γεγονώς, οὐκ ἀπέβαλε τὸ εἶναι Κύριος ὁ Θεός. Ταραχθήσονται ἀπὸ προσώπου αὐτοῦ τοῦ πατρὸς τῶν ὄρφανων καὶ κριτοῦ τῶν χηρῶν, κ. τ. ἐ. Ὁρφανός ἐστὶν ὁ στερηθεὶς διὰ κακίαν τοῦ ἐπουρανίου Πατρὸς, ἦν αὐτὸς ἐκὼν ἐπεσπάσατο. «Ὁ Θεὸς ἐν τόπῳ ἀγίῳ αὐτοῦ.» Τόπος Θεοῦ ψυχὴ καθαρὰ· διὸ καὶ ἐπιφέρει· «Ὁ Θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ.» Μονοτρόπους φησὶ τοὺς αὐτῷ καὶ μόνῳ ἀναθέντας τὴν ἰδίαν ζωὴν, πάσης διχοψυχίας καὶ κοσμικῆς ἐπιθυμίας αὐτὴν ἀλλοτριώσαντας. Τούτους δὴ οὖν καὶ ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, τουτέστι τῇ ἐπουρανίῳ πόλει κατοικίζεσθαι ἐπαγγέλλεται. Οἶδε δὲ ἡ Γραφή καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τόπον καλεῖν. Ἐν τόπῳ οὖν ἀγίῳ, οἴονεϊ ἐν τοῖς ἐξηρημένοις καὶ ἀγνωστοῖς αὐ τοῦ ἐπιτηδεύμασιν. «Ἐξάγων πεπεδημένους ἐν ἀνδρείᾳ· ὁμοίως τοὺς παραπικραίνοντας, τοὺς κατοικοῦντας ἐν τάφοις.» Ὡσπερ τοὺς πεπεδημένους ἐξ ἀγέλης ἐν ἀνδρείᾳ, οὕτως καὶ τοὺς ἀδίκους ἐξάγει ἐν δικαιοσύνῃ, καὶ τοὺς ἄφρονες ἐν φρονήσει. Ὁ Θεὸς, ἐν τῷ ἐκπορεύεσθαι σε ἐνώπιον τοῦ λαοῦ σου, ἐν τῷ διαβαίνειν σε τὴν ἔρημον, κ. τ. ἐ. Δοκεῖ μὲν ἀρμόζειν ταῦτα τοῖς κατὰ τὴν ἔρημον, αἰεὶ δὲ γίνεται. Ὅπου μὲν ἔστηκεν, ὅπου δὲ διαβαίνει. Εἰσθήκει μὲν ἐν τόπῳ ἀγίῳ αὐτοῦ, διαβαίνει δὲ ἐν τῇ ἐρήμῳ. «Γῆ ἐσεισθή, καὶ γὰρ οἱ οὐρανοὶ ἔσταξαν ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ τοῦ Σινᾶ,» τουτέστι τοῦ ἐν τῷ Σινᾶ φανέντος. Βροχὴν ἐκούσιον ἀφοριεῖς, ὁ Θεὸς, τῇ κληρονομίᾳ σου, κ. τ. ἐ. Ὁ μὴ τυχὼν τῆς ἐκούσιου βροχῆς ἐν ἀβροχίᾳ ἐστὶ. Βροχὴ δὲ ἐκούσιός ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὡς φησιν· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν.» Τὰ ζῶα σου κατοικοῦσιν ἐν αὐτῇ. Ἡτοίμασας ἐν τῇ χρηστότητί σου τῷ πτωχῷ, κ. τ. ἐ. Ζῶα τὰ χερουβὶμ καὶ τὰ σεραφὶμ κατοικοῦσιν ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ Θεοῦ, περὶ ὧν, οἶμαι, εἴρηται τὸ, «Ἐν μέσῳ δύο ζῶων γνωσθήσῃ.» Τοῦ αὐτοῦ. Ζῶα λέγει φύσεις λογικὰς, ἀλογὰς τέρως οὔσης καταστάσεως. Ἐὰν κοιμηθῆτε ἀναμέσον τῶν κλήρων, πτέρυγες περιστερᾶς περιηργυρωμένοι, καὶ τὰ μετὰ φρενα αὐτῆς ἐν χλωρότητι χρυσοῦ, κ. τ. ἐ. Τοὺς κλήρους καὶ τὰς πτέρυγας οἱ μὲν εἰρήκασιν Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην· οἱ δὲ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν· ἄλλοι δὲ γινώσκουσιν σωμάτων καὶ ἀσωμάτων· ἕτεροι δὲ γινώσκουσιν Θεοῦ, καὶ τοῦ ἀποσταλέντος ὑπὲρ αὐτοῦ Χριστοῦ. Ἐν τῷ διαστέλλειν τὸν ἐπουράνιον βασιλεῖς ἐπὶ αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Βασιλεῖς εἰσιν ἦτοι οἱ ὑποτάξαντες τὰ πάθη, ἢ οἱ τῆς θεωρίας τῶν γεγονότων τετυχηκότες. Λέγονται δὲ βασιλεῖαι καὶ αὐτὰ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου, καθ' ἃ βασιλεύειν λέγονται οἱ μέτοχοι αὐτῶν. Τὸ ἄρμα τοῦ Θεοῦ μυριοπλάσιον, κ. τ. ἐ. Ἄρμα Θεοῦ ψυχὰι καθαρὰι, ἐφ' ἃς ἐπιβαίνει· «Ἐπέβη» γὰρ «ἐπὶ χερουβὶμ, καὶ ἐπετάσθη.» Ἀναβάς εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσας αἰχμαλωσίαν· ἔλαβες δόματα ἐν ἀνθρώπῳ, κ. τ. ἐ. Αἰχμαλωσία ἐστὶ Χριστοῦ, φύσεως λογικῆς ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐπὶ ἀρετῆν καὶ γινώσκουσιν ἐπάνοδος. Καὶ ἄλλως ὁ Παῦλος φησὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ· «Ἀναβάς εἰς ὕψος, ἠχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν· καὶ

ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις·» δόματα λέγων τὰ χαρίσματα τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οὕτω τὴν κατάβασιν τοῦ Σωτῆρος δείξας καὶ τὴν τῶν δαιμονίων κατάλυσιν, δείκνυσιν αὐτὸν ἀνιόντα καὶ τοὺς πρὶν αἰχμαλώτους ἐλευθερώσαντα. Ἡ καὶ ὕψος τοῦ σταυροῦ λέγει, ἐν ᾧ ἀναβὰς καὶ τοὺς ἐν ἀέρι δαίμονας τὰ πνεύματα τῆς πο 12.1509 νηρίας ἀφ' ἧς εἶχον ὑπερηφανίας κατασπάσας, τὰς ὑπ' αὐτῶν αἰχμαλωτισθείσας ψυχὰς διὰ τῶν πονηρῶν πράξεων, καὶ ἀπὸ Θεοῦ ἀποστάσας, καθάπερ τινὰ αἰχμαλωσίαν ἀπὸ τῶν τοῦ ἄδου κευθμώνων ἀνελκύσας ἠλευθέρωσεν. Πλὴν ὁ Θεὸς συνθλάσει κεφαλὰς ἐχθρῶν αὐτοῦ, κορυφὴν τριχὸς διαπορευομένων ἐν πλημμελείαις αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Κεφαλαὶ ἐχθρῶν οἱ ἄρχοντες, ἢ τὰ ἡγεμονικά. Οἱ ἐχθροὶ οὗτοι, οἱ ὄντες ἐκ τοῦ πλημμελεῖν, διαπορεύονται ἐν πλημμελείαις αὐτῶν. Ἡ ἐχθρῶν κεφαλαὶ τὰ πρῶτως ἐκ τῶν δαιμόνων ἐπι συμβαίνοντα νοήματα τῆ ψυχῆ. Εἶπε Κύριος Ἐκ Βασάν ἐπιστρέψω, ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης, ὅπως ἂν βαφῆ ὁ ποῦς σου ἐν αἵματι, κ. τ. ἐ. Βασάν ἐρμηνεύεται αἰσχύνη, ἣν δι' ἡμᾶς κατέβη ὁ Κύριος, αἰσχύνης καταφρονήσας. Βάπτεται δὲ καὶ ὁ ποῦς αὐτοῦ αἵματι τῷ ἐκ τῆς ἐκάστου κεφαλῆς τῶν ἐχθρῶν ἀπορρέοντι. «Κατ' ἐπάτησα» γὰρ «αὐτούς,» φησὶν Ἡσαΐας, «ἐν θυμῷ μου.» Ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαί σου, ὁ Θεὸς, κ. τ. ἐ. Ἐν τῇ Χριστοῦ ἐπιδημίᾳ ἐθεωρήθησαν αἱ πορεῖαι τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τῶν κεκοσμημένων λόγῳ γνώσεως. Ἐν Ἐκκλησίαις εὐλογεῖτε τὸν Θεὸν τὸν Κύριον ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ, κ. τ. ἐ. Οὐ ταυτὸν ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἔξω τῆς Ἐκκλησίας Θεῷ εὐλογεῖν τῷ ἐν Ἐκκλησίᾳ τοῦτο ποιεῖν. Καὶ ἀπὸ μὲν τῶν πηγῶν Ἰσραὴλ εὐλογεῖ τὸν Θεὸν ὁ κατὰ τὸν ἐν ταῖς Γραφαῖς θησαυρὸν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ εὐλογῶν· ὁ δὲ μὴ κατὰ τοῦτο οὐκ ἐκ πηγῶν Ἰσραὴλ εὐλογεῖ τὸν Θεόν. Ἐκεῖ Βενιαμὴν νεώτερος, κ. τ. ἐ. Περὶ Παύλου, φησὶ, τοῦτο προφητεύει. Ἀπὸ τοῦ ναοῦ σου ἐπὶ Ἱερουσαλήμ σοι οἴσουσι βασιλεῖς δῶρα, κ. τ. ἐ. Ὁ Παῦλος οὐ μόνον αὐτὸς ἑαυτὸν προσήγε Θεῷ, ἀλλὰ γὰρ καὶ ἄλλους διὰ τῆς διδασκαλίας προσέφερε τῷ Θεῷ. Τοῦ ἐγκλεισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους τῷ ἄργυρίῳ, κ. τ. ἐ. Τοῦ χωρισθῆναι τοὺς δεδοκιμασμένους ὡς ἀργύριον. Ἦξουσι πρέσβεις ἐξ Αἰγύπτου, Αἰθιοπία προφθάσει χεῖρα αὐτῆς τῷ Θεῷ, κ. τ. ἐ. Τὴν μὲν διάθεσιν τῆς κακίας διὰ τῶν Αἰγυπτίων ἠνίξατο· τὴν δὲ ἔξιν διὰ τῶν Αἰθιοπῶν δεδήλωκεν. Ψάλατε τῷ Θεῷ τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς, κ. τ. ἐ. Πρότερον μὲν «ᾠδοποιήσατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ δυσμῶν» νῦν δὲ «ψάλατε τῷ ἐπιβεβηκότι ἐπὶ τὸν οὐρανὸν τοῦ οὐρανοῦ κατὰ ἀνατολὰς.» Ὁ γὰρ «καταβάς, αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ ἀναβάς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.» Δότε δόξαν τῷ Θεῷ, ἐπὶ τὸν Ἰσραὴλ ἡ μεγα 12.1512 λοπρέπεια αὐτοῦ, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐν νεφέλαις, κ. τ. ἐ. Νεφέλας λέγει νῦν ἁγίας δυνάμεις. «Ἐντελοῦμαι γὰρ, φησὶ, ταῖς νεφέλαις τοῦ μὴ βρέξαι ἐπ' αὐτούς ὑετόν.» Καὶ ἔσται «λιμὸς, οὐ λιμὸς ἄρτου, οὐδὲ δίψα ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸς τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου.» Οἴμαι δὲ αὐτὸν νεφέλας λέγειν τοὺς ἀγγέλους. Αὐτοὶ γὰρ εἰσιν οἱ διδάσκοντες ἡμᾶς. ΨΑΛΜΟΣ ΞΗ'. Σῶσόν με, ὁ Θεὸς, ὅτι εἰσήλθοσαν ὕδατα ἕως ψυχῆς μου, κ. τ. ἐ. Ὑδατα λέγει τοὺς λογισμοὺς καὶ τοὺς πειρασμοὺς τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν ψυχὴν. Ἐνεπάγην εἰς ἰλὺν βυθοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὑπόστασις. Ἦλθον εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, καὶ καταιγὶς κατεπόντισέ με, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν τοιοῦτον εὐρίσκομεν παθόντα τὸν Δαυὶδ ἐν ταῖς ἱστορίαις· εἰ δὲ ἐπὶ τὸν Σωτῆρα ἀναφέρεται ὁ ψαλμὸς διὰ τὸ, «Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με,» οὐδὲ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος αὐτοῦ ἔγνωμεν τοιοῦτό τι γεγονός. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἐν τῷ πρὸ τούτου ψαλμῷ τὸ λέγον πρόσωπον ἐδίδασκε πῶς εἰς Βασάν κατῆλθε, καὶ ἔλεγεν, «Ἐπιστρέψω ἐν βυθοῖς θαλάσσης,» ἔπειτα τοίνυν τὸν αὐτὸν εἶναι ἠγεῖσθαι τὸν τὰ προκείμενα λέγοντα. Αὐτὸς τοίνυν ὁ Θεὸς Λόγος εὐχὴν ἀναπέμπει τῷ Πατρὶ, ἰδιοποιούμενος τὰ καθ' ὃν εἴληφεν ἄνθρωπον πάθη. Δηλοῖ δὲ τὰ τοῦ ἄδου χωρία, ἔνθα μόνος αὐτὸς καταβάς διεξῆλθεν. Ἐκοπίασα κράζων, ἐβραγχίασεν ὁ λάρυγξ μου, ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου ἀπὸ τοῦ ἐλπίζειν με ἐπὶ τὸν Θεόν μου, κ. τ. ἐ. Τοῦτο πρὸς

τὸ ἄν ἤκοον τῶν μὴ πειθομένων αὐτοῦ τῆ διδασκαλία λέγεται. Εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸ μὴ δεῖν ἐκκακεῖν προσευχόμενον, ἀλλὰ βοᾶν ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρὸς τὸν Θεὸν, εἶπε κεκοπιακῆναι ἐν τῷ κράζειν, συμφώνως τὸ μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων συνεπίσκεψαι. Ἐπληθύνθησαν ὑπὲρ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου οἱ μισοῦντές με δωρεάν· ἐκραταιώθησαν οἱ ἐχθροί μου οἱ ἐκδιώκόντές με ἀδίκως. Ἄ οὐχ ἦρ πασα, τότε ἀπετίγγουσιν, κ. τ. ε. Ἐντεῦθεν, οἱ μαι, δυνατὸν γινῶναι τὸ πλῆθος τῶν δαιμόνων. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ καὶ ἀπέδωκεν ἃ μὴ ἦρπα σεν, ἀλλ' οὖν ἡμᾶς ἐλυτρώσατο (καὶ τοῦτο ἐστὶν ἀποτινύναι), ἐξαλείφων τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον. Ἄ ἠναγκάσαμεθα ἀποτινύναι ἐπιφερόμενα καθ' ἡμῶν, ἐξήλειπται ταῦτα καὶ ἦρται ἐκ τοῦ μέσου, ἀφέσεως ἀμαρτιῶν δοθείσης. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδένα τῶν ἀνθρώπων ἄκοντα ἄρ πάζει ὁ Θεός· εἰ γὰρ ἦρπαζεν, οὐκ ἂν ἔλεγε· «Δεῦτε πρὸς μὲ, πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.» καὶ «Ἐὰν θέλητε, καὶ 12.1513 εἰσακούσησθέ μου, τὰ ἀγαθὰ τῆς γῆς φάγεσθε.» Ἦρ πάγη δὲ ὁ Παῦλος ἕως τρίτου οὐρανοῦ, ἤδη ἑαυτὸν ἐπιδεδωκῶς τῷ Θεῷ Ὁ Θεός, σὺ ἔγνωσ τὴν ἀφροσύνην μου, καὶ αἱ πλημμελείαι μου ἀπὸ σοῦ οὐκ ἐκρύβησαν, κ. τ. ε. Οὐ πάντων τὴν ἀφροσύνην γινώσκει Θεός, ἀλλὰ τοῦ γενομένου ἀφρονος διὰ τοὺς ἀφρονας, καὶ τοῦ γενομένου ἀνόμου διὰ τοὺς ἀνόμους, καὶ τοῦ γενομένου ἀσθενοῦς διὰ τοὺς ἀσθενεῖς. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ψευδομάρτυρες ἔστησαν κατ' ἐμοῦ, σὺ οἶδας, ὁ Θεός, εἴ τινα μοι πεπλημμέληται· οὐ γὰρ ἂν ἐκρύβησάν σοι. Καὶ ἄλλως δέ· Ὅτι τὰς ἡμετέρας ἀνεδέξατο ἀμαρτίας, καὶ γέγονεν ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα, καὶ ταύτας, φησὶ, τὰς πλημμελείας, ἃς ὑπὲρ ἀνθρώπων ἀνεδεξάμην, σὺ ἔγνωσ. Ὅτι ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με, καὶ οἱ ὄνειδισμοὶ τῶν ὄνειδιζόντων σε ἐπέπεσον ἐπ' ἐμὲ, κ. τ. ε. Οὗτος ὁ στίχος τέθειται ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ἐπὶ τοῖς ἐκβληθεῖσιν ἐκ τοῦ ἱεροῦ κολλυβισταῖς καὶ τραπεζῖταις. Τὸ, «Κατέφαγέ με,» ὁ Σύμ μαχος, «κατανάλωσεν,» ἐξέδωκεν. Τοῦ αὐτοῦ. Εἶποι δ' ἂν ταῦτα καὶ πᾶς ὑπὲρ τοῦ Δημιουργοῦ λέγων πρὸς τοὺς προσκόπτοντας τῆ Προνοίᾳ, ἢ πρὸς τοὺς κακολογοῦντας τὸν κτίσαντα ἑτεροδόξους. Καὶ μάλιστα ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ ὄνειδιζόμενος λέγοι ἄν· «Οἱ ὄνειδισμοί,» καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ συνεκάλυψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὄνειδισμοὺς ἐμοί, κ. τ. ε. Τοῦτο οἱ μαθηταὶ ἐμνήσθησαν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην γέγραπται· «Καὶ συνεκάλυψα ἐν νηστείᾳ τὴν ψυχὴν μου, καὶ ἐγενήθη εἰς ὄνειδισμοὺς ἐμοί, καὶ ἐθέμην τὸ ἔνδυμά μου σάκκον, καὶ ἐγενόμην αὐτοῖς εἰς παρβολήν.» Τοῦ αὐτοῦ. Κάλυμμα τῆς ψυχῆς ἢ νηστεία κρύπτουσα τὰ πάθη αὐτῆς, τουτέστιν ἐπιθυμίαν αἰσχρὰν, καὶ θυμὸν ἄλογον. Ὁ τοίνυν μὴ νηστεύων γεγύμνωται ἀσχημονῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδὲν, φησὶ, ξένον γέγονεν, ἀλλ' οἱ ἐν τῇ Παλαιᾷ ὄνειδίσαντες καὶ ὑβρίσαντές σε, Θεὲ Πάτερ, οὗτοι καὶ κατὰ τοῦ Υἱοῦ σου ἐμοῦ ἦλθον. Καὶ εἰς ἐμὲ ἔψαλλον οἱ πίνοντες τὸν οἶνον, κ. τ. ε. Οὗτος ὁ οἶνος θυμὸς ἐστὶ τῶν δρακόντων. Σώσόν με ἀπὸ πηλοῦ, ἵνα μὴ ἐμπαγῶ· ῥυσθείην ἐκ τῶν μισούντων με, καὶ ἐκ τοῦ βάθους τῶν ὑδάτων, κ. τ. ε. Σκοπὸς οὐχ ὁ τυχὼν ἀλληγορῆσαι τὰ γεγραμμένα ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεγόνωτα. Οἶμαι δὲ ταῦτα πάντα ἐπὶ τῇ ἐν ἄδου πορείᾳ λαμβάνεσθαι. Τοῦ αὐτοῦ. Βάθος ὑδάτων ἐστὶν εἰς ὃ γίνον 12.1516 ται οἱ μὴ γενναίως τὰ πειρατήρια φέροντες· ἀφ' οὗ Θεὸς μόνος ρύεται τοὺς δυναμένους εἰπεῖν· «Ἐκ βαθέων ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε.» –»Ἐκ τοῦ βάθους δὲ τῶν ὑδάτων» γράφεται, καὶ οὐχὶ, ἐκ τῶν βαθέων τῶν ὑδάτων. Μηδὲ συσχετῶ ἐπ' ἐμοῦ φρέαρ τὸ στόμα αὐτοῦ, κ. τ. ε. Ἐνταῦθα φύσιν τινὰ λογικὴν καὶ ταχθόνιον εἶρηκε φρέαρ, ἐν ᾧ πολλὰ τῶν ψυχῶν ἐμπεπτῶκασιν. Σὺ γὰρ γινώσκεις τὸν ὄνειδισμόν μου, καὶ τὴν αἰσχύνην μου, καὶ τὴν ἐντροπήν μου, κ. τ. ε. Ἄξιός τῆς περὶ Θεοῦ γνώσεώς ἐστὶν ὁ Χριστοῦ ὄνειδισμὸς, ὃν ὄνειδίζετο διὰ δικαιοσύνην. Οὕτω καὶ ὁ δίκαιος ὄνειδίζοιτο. Τοῦ αὐτοῦ. Αἰσχύνεται δὲ ἐφ' ἡμῖν ὁ ἀρχιερεὺς ἡμῶν, ὅς ἐστι Χριστὸς ὁ διεληλυθὼς τοὺς οὐρανοὺς, ὄνειδιζόμενος ὑπὸ τῶν ἐναντίων πνευμάτων. Καὶ ὑπέμεινα

συλλυπούμενον, καὶ οὐχ ὑπῆρξε, καὶ παρακαλοῦντα, καὶ οὐχ εὖρον, κ. τ. ἐ. Οὐκ εἴρηται συλλυπούμενόν μοι, ἀλλὰ «συλλυπού μενον,» τὸν κλαίοντα μετὰ κλαίωντων· οὐδὲ παρα καλοῦντά με, ἀλλὰ παρακαλοῦντα τὸν δυνάμενον εἰ πεῖν· «Παρακαλοῦμεν τοὺς ἐν θλίψει.» Ἡ τάχα συλλυπεῖται Χριστῷ καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν ὁ ἐνὶ τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταῦτα ποιῶν, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ «Ἐπείνασα» λέγεται. Καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν, καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος, κ. τ. ἐ. Ταῦτα πάντα γέγονε κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ σταυροῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Οἶνος τραπεῖς γεννᾷ ὄξος, καὶ ἀρετὴ φθαρεῖσα τίκτει κακίαν. Γενηθῆτω ἡ τράπεζα αὐτῶν ἐνώπιον αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς ἀνταποδόσεις, καὶ εἰς σκάνδαλον, κ. τ. ἐ. Τράπεζα τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἡ παλαιὰ Διαθήκη, ἐν ἧ σκανδαλίζονται, τὰ περὶ Χριστοῦ μὴ νοοῦντες. Αὕτη γὰρ κηρύσσει Χριστὸν ἐσταυρωμένον, Ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσι δὲ μωρίαν. Τοῦ αὐτοῦ. Μήποτε τράπεζα ἀφ' ἧς ἡ λογικὴ τροφή τοῦ λαοῦ ἦν, ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται. Αὕτη ἡ τράπεζα, μὴ νοουμένης τῆς Γραφῆς, γεγένηται τοῖς Ἰουδαίοις εἰς παγίδα καὶ εἰς ἀνταπόδοσιν, καὶ εἰς σκάνδαλον. Οὐ πᾶσι δὲ τοιαύτη ἡ τράπεζα δύναται λέγεσθαι. Ὁ Κύριος σοφία τυγχάνει ὁ λέγων· «Δεῦτε, φάγετε τὸν ἐμὸν ἄρτον» καὶ ὁ ἄρτος ζωῆς ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς, οὗ ἡ σὰρξ ἀληθὴς ἐστὶ βρῶσις, καὶ τὸ αἶμα ἀληθὴς ἐστὶ πόσις. Γενηθῆτω ἡ ἔπαυλις αὐτῶν ἡρημωμένη, καὶ ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν, κ. τ. ἐ. Δυνατὸν ταῦτα περὶ τοῦ ναοῦ τῶν Ἰουδαίων ἐκλαμβάνειν καὶ περὶ τῆς πόλεως αὐτῶν προφητευόμενα. 12.1517 Τοῦ αὐτοῦ. Ἠρημώθη μετὰ τὸν σταυρὸν ἡ ἔπαυλις αὐτῶν, ὁ ναὸς καὶ Ἱερουσαλήμ. Πρόσθετες ἀνομίαν ἐπὶ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, καὶ μὴ εἰσελθέτωσαν ἐν δικαιοσύνη σου, κ. τ. ἐ. Ὅτε οἱ ἀνόμως ἀμαρτήσαντες ἀνόμως ἀπολοῦνται, προστίθεται τῇ τῶν ἀμαρτησάντων ἀνομία ἢ κατὰ τὴν ἀνομίαν αὐτῶν κόλασις. «Ὡ γὰρ μέτρω με τρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.» Τοῦ αὐτοῦ. Πῶς γὰρ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν δικαιοσύνην ἐσκοτισμένοι τοὺς ὀφθαλμούς; Ἐξαλειφθήτωσαν ἐκ βίβλου ζώντων, καὶ μετὰ δικαίων μὴ γραφήτωσαν, κ. τ. ἐ. Βίβλος ζώντων ἢ γνῶσις ἢ τοῦ Θεοῦ, ἐξ ἧς ἐκπίπτουσιν οἱ ἀκαθάρτους ἔχοντες τὰς καρδίας· «Μακάριοι γὰρ, φησὶν, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.» Τὸ δὲ ἰδεῖν Θεὸν, τὸ γνώσεως τῆς αὐτοῦ ἐστὶ καταξιοθῆναι. Τοῦ αὐτοῦ. Ἄδικος μετὰ δικαίου γράφεται, ἐὰν ἀπόσχηται τοῦ εἶναι ἄδικος. Ἀρέσει τῷ Θεῷ ὑπὲρ μόσχον νέον κέρατα ἐκφέροντα καὶ ὄπλας, κ. τ. ἐ. Τουτέστιν ὑπὲρ τὴν ἄλογον καὶ αἰσθητὸν θυσίαν. Ὅτι εἰσήκουσε τῶν πενήτων ὁ Κύριος, καὶ τοὺς πεπεδημένους αὐτοῦ οὐκ ἐξουδένωσεν, κ. τ. ἐ. Γενώμεθα πένητες, ἵν' ὁ Κύριος ἡμῶν ἐπακούσῃ. Αἰνεσάτωσαν αὐτὸν οἱ οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἔρποντα ἐν αὐτοῖς, κ. τ. ἐ. Τοὺς ἐπουρανίους καὶ ἐπιγείους λέγει ἐνταῦθα ὁμωνύμως τοῖς αὐτῶν κόσμοις. Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τό· «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἄρα τὰ ἔρπυστικά ζῶα αἰνέσει, σωζομένης τῆς Σιών καὶ οἰκοδομουμένης τῆς Ἰουδαίας; Εἰ δὲ τὰ ἔρποντα νοητῶς ῥητέον, καὶ τὰ οἰκοδομοῦμενα δηλονότι νοητῶς ἐκκληφθήτωσαν. Ὅτι ὁ Θεὸς σώσει τὴν Σιών, καὶ οἰκοδομηθήσονται αἱ πόλεις τῆς Ἰουδαίας, κ. τ. ἐ. Ψυχὰς λογικὰς λέγει πόλεις τῆς Ἰουδαίας. ΨΑΛΜΟΣ ΞΘ'. Αἰσχυνθείησαν, καὶ ἐντραπήησαν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Οἱ ἄορατοι ἡμῶν πολέμιοι ζητοῦσι τὴν ψυχὴν, ὑποχείριον θέλοντες λαβεῖν πρὸς κακίαν αὐτὴν προτρεπόμενοι. ΨΑΛΜΟΣ Ο'. Ὅτι Χριστὸς λέγει τὰ ἐν τῷ ψαλμῷ, δῆλον. Εὐχεται τόπον αὐτῷ ὄχυρόν εἶναι, τὸν Θεόν. Ὁ λέξ 12.1520 γων· «Ἐγὼ ἐν τῷ Πατρὶ,» φησὶ καὶ τό· «Ἐπὶ σὲ ἐπερρίφην ἐκ γαστροῦ· ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου εἰσκεπαστής» τὸ μὲν, εἰς ἅμα γενέσει μόνος συνησθημένος Θεοῦ, καὶ ἐπερρεισάμενος αὐτῷ· τὸ δὲ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ προσκυνήσει τῶν μάγων ἐπιβουλήν εἰς Χριστὸν, Ἡρώδου μηδὲν παθόντα τῷ ἐσκεπάσθαι ὑπὸ Θεοῦ ὅτε τὰ ἀπὸ διητοῦς καὶ κατωτέρω ἀνηρεῖτο παιδία ἐν ὀρίοις Βηθλεέμ. Τίς δὲ καὶ «ὁ προσθεὶς ἐπὶ πᾶσαν τὴν αἴνεσιν» τοῦ Θεοῦ τὴν ἐν νόμῳ καὶ προφήταις ἢ ὁ Υἱός; Οὗτος δὲ, ταλανίζων γραμματεῖς, οὐκ ἔγνω τὰς

γραμματείας αὐτῶν. Καὶ γὰρ οἶδε τὸ ἀποκτεῖνον γράμμα διδάσκειν τὰ τοῦ ζωοποιῦντος Πνεύματος. Οὗτος δὲ, ἐκ νεκρῶν ἀναστὰς, οὗτος καὶ ἀπαγγέλλας βραχίονα τοῦ Θεοῦ τῇ γενεᾷ πάση, φησὶ τῷ Πατρὶ· «Ἐκ τῶν ἀβύσσων τῆς γῆς πάλιν ἀνήγαγές με.» Ἐπὶ σοὶ, Κύριε, ἤλπισα, μὴ κατασχνυθῆναι εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. Ἐὰν ἐν ταῖς θλίψεσιν ὑπομένωμεν, οὐκ αἰσχνυθῆσόμεθα ἐν τῷ αἰῶνι τῷ μέλλοντι· «Ἡ γὰρ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται· ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν· ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα· ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχνύει.» Ὁ Θεός μου, ῥύσαί με ἐκ χειρὸς ἀμαρτωλοῦ, ἐκ χειρὸς παρανομοῦντος καὶ ἀδικοῦντος, κ. τ. ἐ. Τὸν Σατανᾶν λέγει ἀμαρτωλὸν, καὶ παράνομον καὶ ἄδικον· ἀμαρτωλὸν μὲν διὰ τὴν χειρίστην ἔξιν· παράνομον δὲ διὰ τὸ παραβῆναι τὸν φυσικὸν νόμον αὐτοῦ· ἄδικον δὲ διὰ τὸ αὐτὸν ἀποστερεῖν τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἐπὶ σὲ ἐπεστηρίχθην ἀπὸ γαστροῦ· ἐκ κοιλίας μητρός μου σύ μου εἶσκεπαστής, κ. τ. ἐ. Ὁ εἰ δὴ ἀπὸ γαστροῦ μόνος ἐπιστηρίζεσθαι Θεῷ Ἰησοῦς ταῦτα φησι. Σκεπαστής δὲ αὐτοῦ ἐγένετο ὅτε οἱ μάγοι ἐχρηματίσθησαν δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀναχωρῆσαι εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, καὶ Ἰωσήφ, παραλαβὼν τὸ παιδίον ἅμα τῇ μητρὶ αὐτοῦ, εἰς Αἴγυπτον κελευσθεὶς ἀπῆλθεν, ἵνα μὴ ἀναιρεθῆ μετὰ τῶν παίδων ὁ Ἰησοῦς. Ὡσεὶ τέρας ἐγενήθη τῷ πολλοῖς, κ. τ. ἐ. Τοῖς τὴν πλατεῖαν καὶ εὐρύχωρον ὁδεύουσι καὶ ἐπάγουσαν ἐπὶ τὴν ἀπώλειαν πολλούς· πολλοὶ γὰρ οἱ διερχόμενοι δι' αὐτῆς ὡσεὶ τέρας ἐγενήθη ὁ Ἰησοῦς· ἀλλ' οὐ τοῖς ὀλίγοις εὐρίσκουσι τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ἀπάγουσαν εἰς ζωὴν. Πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν με γαλοπρέπειάν σου, κ. τ. ἐ. Ἐὰν μὴ πληρωθῆ ὁ νοῦς χάριτος Θεοῦ, ὑμνήσαι τὴν δόξαν Θεοῦ οὐ δύναται. Στόμα γὰρ τῆς ψυχῆς τὸν νοῦν ὠνόμασε, δόξαν δὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Λέγοντες· Ὁ Θεὸς ἐγκατέλιπεν αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ταῦτας τὰς φωνὰς τέθεικεν ὡς ὑπὸ τῶν δαιμόνων λεγομένας. 12.1521 Ὁ Θεός, μὴ μακρύνῃς ἀπ' ἐμοῦ, κ. τ. ἐ. Τὸ, «Μὴ μακρύνῃς,» ἀντὶ τοῦ, Μὴ μακρὰν γένη ἀπ' ἐμοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Μακρὰν ἀπὸ ἀνθρώπου γίνεται ὁ Θεός, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν· (πανταχοῦ γὰρ πάρεστι καὶ τὰ πάντα πληροῖ) ἀλλὰ κατὰ τὴν τῆς προνοίας καὶ τὴν τῆς βοηθείας ἐνέργειαν. Χωρίζεται δὲ ἡμῶν διὰ τὸ δυσῶδες τῶν ἡμετέρων ἀμαρτημάτων, καθὼς φησι προφήτης ἕτερος· «Αἱ ἀμαρτίαι ὑμῶν διίστῶσιν ἀνὰ μέσον ἐμοῦ καὶ ὑμῶν.» Περιβαλέσθωσαν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν οἱ ζητοῦντές μοι κακὰ, κ. τ. ἐ. Τὸ, «Ἄφες αὐτῷ τὸ ἱμάτιον,» δύναται ἀναφέρεσθαι ἐπὶ τὴν αἰσχύνην καὶ ἐντροπὴν, ἃς περιβάλλεται ὁ τοιοῦσδε. Ἐγὼ δὲ διὰ παντὸς ἐλπῶ, καὶ προσθήσω ἐπὶ πᾶσαν τὴν αἴνεσίν σου, κ. τ. ἐ. Πολλὰ αἰνέσεις εἴρηται τοῦ Θεοῦ ἐν νόμῳ καὶ προφήταις, αἷς προστίθησιν ὁ εἰπών· «Οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον ἢ τοὺς προφήτας, ἀλλὰ πληρῶσαι,» ὡς ἀρέσκει τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπωνύμῳ Ἐκκλησίᾳ. Ὅτι οὐκ ἔγνω γραμματείας, κ. τ. ἐ. Εἰ ἔστι γράμμα μὲν ἀποκτεῖνον, πνεῦμα δὲ ζωοποιῶν, τὸ μὲν παρώνυμον τοῦ γράμματος οὐκ ἔγνω ὁ γινώσκων Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· τὸ δὲ παρώνυμον τοῦ πνεύματος ἔγνω. Κύριε, μνησθήσομαι τῆς δικαιοσύνης σου μόμου, κ. τ. ἐ. Τῆς τοῦ Πατρὸς δικαιοσύνης Χριστὸς μνησθήσεται. Ἔως ἂν ἀπαγγείλω τὸν βραχίονά σου πάση τῇ γενεᾷ τῇ ἐρχομένῃ, κ. τ. ἐ. Βραχίων τοῦ Θεοῦ ὁ Χριστός. Ὁ Θεός, ἕως ὑψίστων ἃ ἐποίησας μεγαλεῖα, κ. τ. ἐ. «Εἰρηνοποίησας διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ τὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ γῆς.» Ὅσας ἔδειξάς μοι θλίψεις πολλὰς καὶ κακάς! καὶ ἐπιστρέψας ἐζωοποίησάς με, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων τῆς γῆς πάλιν ἀνήγαγές με, κ. τ. ἐ. Σαφῶς περὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως ταῦτα εἴρηται. Τοῦ αὐτοῦ. Ἄβυσσον νῦν ὠνόμασε τὸ χωρίον τῶν καταχθονίων δαιμόνων. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ καὶ αὐτοὺς τοὺς δαίμονας ἀβύσσους λέγουσι διὰ τὸ ἀπέραντον τῆς κακίας αὐτῶν. Καὶ γὰρ ἐγὼ ἐξομολογήσομαι ἐν σκεύει ψαλμοῦ τὴν ἀλήθειάν σου, κ. τ. ἐ. Σκεῦος ψαλμοῦ ψυχὴ καθαρὰ. ΨΑΛΜΟΣ ΟΑ΄. Εἰς Σαλομῶν, κ. τ. ἐ. Εἰς Σαλομῶν τὸν υἱὸν Δαυΐδ· «Βίβλος γὰρ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυΐδ.» Σαλομῶν γὰρ ἐρμηνεύεται εἰρηνικός· αὐτὸς γὰρ ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν. 12.1524 Ὁ Θεός, τὸ κριμὰ

σου τῷ βασιλεῖ δὸς, καὶ τὴν δικαιοσύνην σου τῷ υἱῷ τοῦ βασιλέως, κ. τ. ἐ. Βασιλεὺς Χριστὸς, βασιλέως Θεοῦ Υἱός· διὸ δὴ αὐτὸς βασιλεύει, ἕως πάντες οἱ ἐχθροὶ ὑποταγῶσιν αὐτῷ. Εἶτα παραδώσει τὴν βασιλείαν τῷ Θεῷ καὶ Πατρί. Κρίνειν τὸν λαόν σου ἐν δικαιοσύνῃ καὶ τοὺς πτωχοὺς σου ἐν κρίσει, κ. τ. ἐ. Οὐ πάντες οἱ πτωχοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσιν, ἀλλ' οἱ διὰ τὸ παρεῖναι τῷ Ἰησοῦ μακαριζόμενοι ὑπ' αὐτοῦ. Ἀναλαβέτω τὰ ὄρη εἰρήνην, κ. τ. ἐ. «Μακάριοι γὰρ οἱ εἰρηνοποιοί.» Κρινεῖ τοὺς πτωχοὺς τοῦ λαοῦ, καὶ σώσει τοὺς υἱοὺς τῶν πενήτων, καὶ ταπεινώσει συκοφάντην, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ πιστεύων οὐ κρίνεται, μήποτε ὁ μὲν ἐν παντὶ πλουτῶν λόγῳ καὶ γνώσει, καὶ πλουτῶν ἐν ἔργοις ἀγαθοῖς καὶ θησαυρίσας, «οὗ λύτρον ἐστὶ τῆς ψυχῆς ὁ ἴδιος πλοῦτος,» οὐ κρίνεται· ὁ δὲ πτωχεύων τὸ ἀπὸ τοῦ λαοῦ κρίνεται· οὔτε κατορθώσας ἐπὶ τοσοῦτον τὴν πίστιν, ὡς τυχεῖν τοῦ, «Ὅτι ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ κρίνεται,» οὔτε ὡς ἀποπεσὼν, ὡς ἐν ἐκείνοις εἶναι περὶ ὧν εἴρηται· «Ὁ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται.» Ἀκούω δὲ τοῦ «ὁ μὴ πιστεύων,» ἀντὶ τοῦ, «ὁ ἀπιστῶν.» Καταβήσεται ὡς ὑέτος ἐπὶ πόκον, καὶ ὡσεὶ σταγῶν ἢ στάζουσα ἐπὶ τὴν γῆν, κ. τ. ἐ. Ὡς ὑέτος μὲν ἐπὶ τὰ ἔθνη, ὡς σταγόνες ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ. Ἀνατελεῖ ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ δικαιοσύνη καὶ πλήθος εἰρήνης ἕως οὗ ἀνταναιρεθῆ ἢ σε λήνη, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ τοῦ, μέχρι τῆς συντελείας. Σελήνης γὰρ ἀναιρουμένης, ἀναιρεῖται χρόνος· χρόνου δὲ ἀναιρεθέντος, τέλος ἕξει ὁ αἰσθητὸς κόσμος. Δύναται δὲ σελήνην λέγειν καὶ τὴν ἀντικειμένην δύναμιν, ὡς ἄρχουσαν τῆς νυκτός. Ἐνώπιον αὐτοῦ προσπεσοῦνται Αἰθίοπες, καὶ οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ χοῦν λείξουσι. Βασιλεῖς θαρσῖς καὶ αἱ νῆσοι, κ. τ. ἐ. Διαφορὰν οἶμαι δηλοῦσθαι ἐν τούτοις τῶν τῷ Χριστῷ προσιόντων. Τοῦ αὐτοῦ. Θαρσεῖς ἔθνος Αἰθιοπικόν ἐστιν. Ἔτι τὸ Θαρσεῖς σημαίνει τὸ χρῶμα τὸ ὑακίνθινον. ὡς παρὰ τῷ προφήτῃ ἔχομεν· «Ὁμοίωμα αὐτῶν ὡς Θαρσεῖς.» Σημαίνει δὲ παρὰ τῷ Ἰωνᾶ καὶ Ταρσὸν τὴν πόλιν. Σαβὰ δὲ πόλις τῆς Ἰνδίας, ἀφ' ἧς ἦλθεν ἡ βασίλισσα νότου πρὸς Σαλομῶντα. Θαρσεῖς δὲ ἔρμη νεύεται κατάσκοποι, κατασκοπὴ εὐφροσύνης καὶ χαρᾶς. Πάντα τὰ ἔθνη δουλεύσουσιν αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Εἰ δουλεύσουσιν αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη, δουλεύσουσι πάντως καὶ τὰ τοὺς πολέμους ἔχοντα. Εἰ δὲ τοῦτο, πᾶσα ἄρα φύσις λογικὴ δουλεύσει τῷ Χριστῷ· καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ παρὰ τῷ Παύλῳ εἰρημένον, ὅτι αὐτῷ κάμψει πᾶν γόνυ. 12.1525 Καὶ ζήσεται, καὶ δοθήσεται αὐτῷ ἐκ τοῦ χρυσοῦ τῆς Ἀραβίας, κ. τ. ἐ. Ζῆ Χριστὸς ἐν τοῖς δεχομένοις αὐτόν· «Ζῶ» γὰρ, φησὶν, «οὐκέτι ἐγώ· ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστὸς.» Ἄλλος δὲ φησὶ περὶ Σολομῶντος ὅτι καὶ Ἀραβες καὶ οἱ προσεχεῖς ἐπιχώριοι φόρον αὐτῷ τελοῦσιν. Καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ διαπαντός· ὅλην τὴν ἡμέραν εὐλογήσουσιν αὐτόν, κ. τ. ἐ. Λέγοντες· «Τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.» Τοῦ αὐτοῦ. Μαθόντες οἱ ἅγιοι, ὡς οὐδεὶς τῶν γεννητῶν λυτρώσεται τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τῆς κατεχούσης κακοπραγίας, περὶ τοῦ δυναμένου ῥύσασθαι ἐκ χειρὸς δυνάστου συνεχῶς εὐχὴν τῷ Πατρὶ ἀνεπέμπον. Ὑπεραρθήσεται ὑπὲρ τὸν λίβανον ὁ καρπὸς αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Λίβανον λέγει πολλαχούτῳ τὸ ὄρος καὶ τὸν ναόν, καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραήλ. Τοῦ αὐτοῦ. Καρπὸς Χριστοῦ τὰ πιστεύσαντα ἔθνη καὶ ὑψωθέντα ἐπὶ θεοσεβείᾳ ὑπὲρ τὸν Ἰσραήλ, ὃν τροπικῶς λίβανον καλεῖ. Πάντα τὰ ἔθνη μακαριοῦσιν αὐτόν, κ. τ. ἐ. Ὁ Παῦλος φησὶν· «Ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης.» ΨΑΛΜΟΣ ΟΒ'. Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, τοῖς εὐθέσι καρδίᾳ, κ. τ. ἐ. Εἰς τὸ ἐφ' ἑαυτῷ πᾶσιν ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ Θεός· «Σωτὴρ» γὰρ «ἐστὶ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.» Μήποτε δὲ τὸ γεγραμμένον ἴσον δύναται τῷ, Θεωρεῖται τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ ἢ ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ Θεός. Πῶς γὰρ οὐχὶ καὶ τοῖς κακῶς ἔχουσιν ἀγαθὸς ἐστὶν ὁ ἰατρὸς, οὗ χρῆζουσιν; Ὅτι ἐζήλωσα ἐν τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἀμαρτωλῶν θεωρῶν, κ. τ. ἐ. Εἰρήνην νῦν τὴν εὐροίαν τοῦ αἰσθητοῦ βίου ὠνόμασεν. Ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνάνευσις ἐν τῷ θανάτῳ αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἀνάνευσιν λέγει τὴν μνήμην τοῦ θανάτου· ὅθεν ὁ Σύμμαχος, «Ὅτι οὐκ ἐνεθυμοῦντο περὶ τοῦ θανάτου ἑαυτῶν,» πεποίηκεν. Περιεβάλλοντο ἀδικίαν καὶ ἀσέβειαν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν ἀδικία ἐν τῷ

κακῶ βίῳ θεωρεῖται, ἡ δὲ ἀσέβεια ἐν τοῖς ψευδέσι δόγμασι. Ἐξελεύσεται ὡς ἐκ στέατος ἢ ἀδικία αὐ τῶν, κ. τ. ἐ. «Ἐξίεσαν ἀπὸ λίπους οἱ ὀφθαλμοί,» κατὰ Σύμμαχον. Ἔθεντο εἰς οὐρανὸν τὸ στόμα αὐτῶν, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῶν διήλθεν ἐπὶ τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Τὸ, 12.1528 «Ἔθεντο,» ἀντὶ τοῦ, «Ἔταξαν,» φησὶ, βλασφημεῖν μὲν Θεὸν, ἀνθρώπους δὲ ἀδικεῖν. Καὶ εἶπαν· Πῶς ἔγνω ὁ Θεὸς, καὶ εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ Ὑψίστῳ, κ. τ. ἐ. Τὸ, «Εἰ ἔστι γνῶσις ἐν τῷ Ὑψίστῳ,» ἀντὶ τοῦ, Εἰ γινώσκει ὁ Κύριος καὶ ἔφο ρᾶ τὰ ἀνθρώπινα. Καὶ εἶπα· Ἔρα ματαίως ἐδικαίωσα τὴν καρδίαν μου, καὶ ἐνιψάμην ἐν ἀθώοις τὰς χεῖράς μου, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ τοῦ, καθαρὸς ἐγενόμην. Τοῦ αὐτοῦ. Τοιαῦτα καὶ ἐν τῷ Μαλαχίᾳ· «Εἰ πατε, ὅτι μάταιος ὁ δουλεύων Θεῷ· καὶ τί πλέον, ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰ φυλάγματα αὐτοῦ;» Ταῦτα κατελάλησαν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ. Καὶ ὑπέλαβον τοῦ γνῶναι τοῦτο, κόπος ἐστὶν ἐναντίον μου, κ. τ. ἐ. Κόπος ἐστὶ τοῦ γνῶναι τὸν λόγον τὸν περὶ Προνοίας. Ἔως οὗ εἰσέλθω εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ, καὶ συνῶ εἰς τὰ ἔσχατα αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ὅταν εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ, τὸ τῆνι καῦτα τὸν λόγον τὸν περὶ Προνοίας γνωσόμεθα. Κύριε, ἐν τῇ πόλει σου τὴν εἰκόνα αὐτῶν ἐξουδενώσεις, κ. τ. ἐ. Εἰκὼν ἐστὶ τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος ὁ φθειρόμενος κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· ὃν ἐξουδενεῖ διὰ τῆς αὐτοῦ γνώσεως. Ὅτι ἐξεκαύθη ἡ καρδία μου, καὶ οἱ νεφροί μου ἠλλοιώθησαν, κ. τ. ἐ. Καρδίαν μὲν λέγει τὸ διανοητικόν, νεφροὺς δὲ τὸ παθητικόν, ἀφ' οὗ τίκτεται τὸ ἐπιθυμητικόν καὶ τὸ θυμικόν. Τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ παρὰ σοῦ τί ἐθέλησα ἐπὶ τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Οἱ τῶν ἐπουρανίων προτιμῶντες τὰ ἐπίγεια τοῦτο λεγέτωσαν· ἐνταῦθα γὰρ, εἰ καὶ μὴ τῷ λόγῳ τοῦτο ὁμολογοῦμεν, ἀλλὰ γοῦν διὰ τῶν ἔργων τοῦτο δεικνύομεν. Ἐξέλιπεν ἡ καρδία μου καὶ ἡ σὰρξ μου, κ. τ. ἐ. Ἀπὸ τῶν βιωτικῶν δηλαδὴ καὶ ἀνθρωπίνων πράξεων· ὅταν γὰρ ἐκείθεν ἐκλίπη, τουτέστιν ἀπάντων ἀναχωρήσῃ, τότε μερίδα τὸν Θεὸν εἰς τὸν αἰῶνα ἔξει. Καὶ ἡ μερίς μου ὁ Θεὸς εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. Μερὶς τοῦ δικαίου ἐστὶν ἡ γνῶσις ἢ τοῦ Θεοῦ. Ἐξωλόθρευσας πάντα τὸν πορνεύοντα ἀπὸ σοῦ, κ. τ. ἐ. Οὗτος πορνεύει ἀπὸ Θεοῦ, ὁ ἐπι δεδωκῶς ἑαυτὸν τῇ τῶν δαιμόνων λατρείᾳ. Ἔμοι δὲ τὸ προσκολληᾶσθαι τῷ Θεῷ ἀγαθόν ἐστὶ, τίθεσθαι ἐν τῷ Κυρίῳ τὴν ἐλπίδα μου, κ. τ. ἐ. Ὅμοιον τό. «Τῷ αὐτῷ κολληθήσῃ,» καὶ τὸ, 12.1529 «Ὁ κολλώμενος τῷ Κυρίῳ ἐν πνεῦμά ἐστιν.» Ἄμα δὲ καὶ μανθάνομεν διὰ τούτων τὴν τοῦ ἀγαθοῦ Θεοῦ οὐσίαν. ΨΑΛΜΟΣ ΟΓ'. Ἴνα τί, ὁ Θεὸς, ἀπώσω εἰς τέλος, κ. τ. ἐ. Ὡς πρὸς τὸ ῥητὸν ταῦτά φασιν οἱ ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ. Ἀπωθεῖται δὲ οὐδ' ἀπωθεῖται Κύριος κατὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀσεβειῶν αὐτῶν· καὶ τινὰς ἀπωθεῖται, ὡς γέγραπται, ἕως σφόδρα· οὐδ' ἐξ «εἰς τέλος» καὶ τὰ ἔσχατα. Ὁργίσθη ὁ θυμὸς σου ἐπὶ πρόβατα νομῆς σου, κ. τ. ἐ. Τὸ, «Ἐξελεύσεται, καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὐρήσει,» τούτῳ χρήσιμον. Μνήσθητι τῆς συναγωγῆς σου ἧς ἐκτίσω ἀπ' ἀρχῆς, κ. τ. ἐ. Ζητήσεις ἀπὸ ποίας ἀρχῆς ἐκτίσατο τὴν συναγωγὴν ἑαυτοῦ ὁ Θεὸς, καὶ τὸ πότερον προγνώσει, ἢ ἄλλως. Τὸ «ἵνα τί» πρὸς Θεὸν λεγόμενον πευστικῶς, αἰτητικόν ἐστὶν ἀποκρίσεως διδασκούσης τὴν αἰτίαν τῆς ἀπώσεως καὶ τῆς ὀργῆς· τὸ δὲ, «Ὁργίσθης ἐπὶ πρόβατα,» διὰ ἰλασμόν τοῦ ὀργιζομένου λέγεται· τοῖς γὰρ ὡς πρόβατα ἀνοήτοις συγγνώμην ἐπὶ τοῖς εἰς διάνοιαν ἡμαρτημένοις αἰτεῖ. Ἀλλὰ καὶ ἐπιλαθόμενος διὰ τὰ ἁμαρτήματα τῆς συναγωγῆς, μνήσθητι αὐτῆς γενομένης ἀπ' ἀρχῆς κτήματος. Πῶς δὲ «ἀπ' ἀρχῆς,» οὐκ ἐμφαίνεται, οὐδ' ἂν ἐξ Αἰγύπτου νοῆς αὐτὴν κτῆσιν γεγονέναι Θεοῦ. Ἐλυτρώσω ῥάβδον κληρονομίας σου· ὄρος Σιών τοῦτο ὃ κατεσκῆνωσας ἐν αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Ζητήσεις εἴτε ἐκτίσατο ὁ Θεὸς ὄρος Σιών, εἴτε ἐλυτρώσατο αὐτὸ, πῶς ἀπ' ἀρχῆς ἐκτίσατο ἢ ἐλυτρώσατο. Ζῆτει μυστικῶς. Ὅσα ἐπονηρεύσατο ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἁγίῳ σου, καὶ ἐνεκαυχήσαντο οἱ μισοῦντές σε, ἐν μέσῳ τῆς ἑορτῆς σου, κ. τ. ἐ. Οὐ τόπου, ἀλλ' ἀρετῆς ὁ Θεός. Ἡ δὲ τοῦ τόπου μνήμη διὰ φιλανθρωπίας ἐλπίδα· ὥστε τοὺς ἐπιβάντας τοῖς ἀφιερωθεῖσι Θεῷ χωρίοις ἀμείβεσθαι φησὶ τοῦτο, ὅτι ὁ λόγος ὁ

πονηρὸς ἐχθρὸς ἐν τοῖς ἀγίοις ἐστί. Καὶ νῦν πονηρεύεται ὁ ἐχθρὸς ἐν τῷ ἀγίῳ, τουτέστιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἐὰν ἐκπέση τις τῶν ἑορτῶν τοῦ Θεοῦ, ἐγκαυχῶνται οἱ μισοῦντες τὸν Χριστὸν καὶ ἀναιροῦντες αὐτὸν, εἴτε ὁ λαὸς, εἴτε αἱ ἀντικείμεναι δυνάμεις. Ὡς ἐν δρυμῷ ξύλων ἀξίναις ἐξέκοψαν τὰς θύρας αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Ταῦτα πάντα πεπλήρωται ἐν τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἀλώσει, ὡσπερ Ἰώσηπος ἱστορεῖ καθένα διηγουόμενος τῶν πεπραγμέων. Ἐνεπύρισαν ἐν πυρὶ τὸ ἀγιαστήριόν σου εἰς τὴν γῆν· ἐβεβήλωσαν τὸ σκῆνωμα τοῦ ὀνόματός σου, κ. τ. ἐ. Σκῆνωμα τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ νοῦς, ὅστις βεβηλοῦται, γήϊνος ἀντὶ ἐπουρα νίου γενόμενος. 12.1532 Ἴνα τί ἀποστρέφεις τὴν χεῖρά σου καὶ τὴν δεξιάν σου ἐκ μέσου τοῦ κόλπου σου εἰς τέλος; κ. τ. ἐ. Εἰ διαφέρει ἡ χεὶρ καὶ ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ, ἐφίστημι μήποτε ἡ μὲν χεὶρ τὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ λαοῦ ποιεῖ, ἡ δεξιὰ δὲ τὰ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἀγαθὰ· οἷον ἡ χεὶρ, ὅτε θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλίψιν ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν Αἰγυπτίοις ὑπὲρ Ἑβραίων ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς ἐκ μέσου τοῦ κόλπου· ὡς πάλαι μὲν δεδομένων ἐκ μέσου τοῦ κόλπου ἀγαθῶν ἀπὸ τῆς χειρὸς τοῦ Θεοῦ· ὕστερον δὲ ἀποστραφείσης τῆς θείας χειρὸς ἀπὸ τοῦ λαμβάνειν ἐκ μέσου τοῦ κόλπου ἀγαθὰ, καὶ διδόναι τῷ λαῷ. Ἄμα δὲ ζητήσεις εἰ δύο εἰσὶν ἡ χεὶρ καὶ ἡ δεξιὰ τοῦ Θεοῦ. Ὁ δὲ Θεὸς βασιλεὺς ἡμῶν πρὸ αἰῶνος, εἰργάσατο σωτηρίαν ἐν μέσῳ τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Ὅτε ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐποίησεν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Τάχα δὲ «τὸ μέσον τῆς γῆς» τὸ κέντρον αὐτῆς λέγει, σφαιροειδοῦς οὔσης. Σὺ ἐκραταίωσας ἐν τῇ δυνάμει σου τὴν θάλασσαν, σὺ συνέτριψας τὰς κεφαλὰς τῶν δρακόντων ἐπὶ τοῦ ὕδατος, κ. τ. ἐ. Ἴνα μηκέτι ἐναντίος ᾗ ὁ ἄνεμος τοῖς πλέουσι μαθηταῖς, καὶ γε νομένης αὐτοῖς γαλήνης γένωνται εἰς τὴν γῆν εἰς ἣν ὑπήγον. Θέρος καὶ ἔαρ σὺ ἐποίησας, κ. τ. ἐ. Διὰ τί παρήκε τὸ μετόπωρον καὶ τὸν χειμῶνα; Φασὶ τοίνυν ἀντικεῖσθαι τὸ μὲν θέρος τῷ μετοπώρῳ, τὸν δὲ χειμῶνα τῷ ἔαρ· καὶ τὸ μὲν ἔαρ ἐστὶ καιρὸς γε νέσεως, τὸ δὲ θέρος καιρὸς τελειώσεως. Μνήσθητι ταύτης, κ. τ. ἐ. Μνήσθητι ταύτης τῆς κτίσεως δηλονότι. Εἰ διὰ τοὺς ἀνθρώπους, φησὶ, τὴν κτίσιν πεποίηκας, παράσχου τὴν ἐπικουρίαν αὐτοῖς, δι' οὗς ἡ κτίσις γεγένηται· ἢ καὶ οὕτως ταύτης τῆς συναγωγῆς ἧς ἐκτίσω ἀπ' ἀρχῆς· καὶ πρὸς ἐκεῖνο γὰρ ἀποδίδοται. Μὴ παραδῶς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογοῦ μένην σοι, κ. τ. ἐ. Εἰ θηρία λέγεται τὰ δαιμόνια, ἐν δὲ τοῖς θηρίοις ἐπικρατεῖ ὁ θυμὸς, ἐν τοῖς δαίμοσιν ἄρα ἐπικρατεῖ ὁ θυμὸς. Καὶ ἐν τῷ Ἰώβ λέγει· «Θῆρες ἄγριοι εἰρηνεύσουσί σοι.» Ἐπίβλεψον εἰς τὴν διαθήκην σου, κ. τ. ἐ. Μνήσθητι τῶν ἐπαγγελιῶν σου, ὧν ἐπηγγείλω τῷ Ἀβραάμ, δοῦναι τῷ σπέρματι αὐτοῦ γῆν ῥέουσάν γάλα καὶ μέλι. Ὅτι ἐπληρώθησαν οἱ ἐσκοτισμένοι τῆς γῆς οἴκων ἀνομιῶν, κ. τ. ἐ. Ἐσκοτισμένος νοῦς πληροῦται ἀνομιῶν· σκότος γὰρ περὶ γνῶσιν, καὶ ἀνομία περὶ πράξιν νοεῖται. Ἀνάστα, ὁ Θεὸς, δίκασον τὴν δίκην σου· μνήσθητι τῶν ὀνειδισμῶν σου τῶν ὑπὸ ἄφρονος ὄλην τὴν ἡμέραν, κ. τ. ἐ. «Ἀνάστα, ὁ Θεός,» 12.1533 ἕως, «ὄλην τὴν ἡμέραν.» Οὐκ εἶπε, τὴν δίκην μου, ἀλλὰ «τὴν δίκην σου.» Ἐγὼ μὲν γὰρ, φησὶ, ἐνδὶ κως ὑπομένω ταῦτα· ἐκεῖνοι δὲ πολλὰς ἐτόλμησαν κατὰ σοῦ βλασφημίας. Εἰς τὴν τῶν ἀπατησάντων τὸν λαὸν τιμωρίαν διανίστησι τὸν Θεόν. Ἡ καὶ οὕτως· Μνήσθητι τῆς συνθήκης σου αὐτοῖς διὰ τοῦ Χριστοῦ δεδωρημένης. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα γεγόνασι τινες ἐσκοτισμένοι τὴν διάνοιαν, καὶ οἴκων ἀνομιῶν πεπληρωμένοι οἱ μὴ καταδεξάμενοι τὸν Χριστόν σου, ἀλλὰ σύ γε ὡς Θεὸς τῶν σῶν πτωχῶν μὴ ἀποστραφῆς τὰς ἰκεσίας. Ἐπειδὴ οὐχ ἡμεῖς ἡδίκημεθα, ἀλλὰ σὺ, (σὲ γὰρ ὠνείδισεν ὁ ἐχθρὸς, καὶ λαὸς ἄφρων παρώξυνε) τούτου χάριν «ἀνάστηθι καὶ δίκασον τὴν δίκην σου.» Τοῦ αὐτοῦ. Νῦν ἄφρονα τὸν διάβολον ὀνομάζει. ΨΑΛΜΟΣ ΟΔ'. Εἰς τὸ τέλος, μὴ διαφθείρης, ψαλμὸς ᾠδῆς τῷ Ἀσάφ, κ. τ. ἐ. Γέγραπται ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βασιλειῶν· «Καὶ εἶπε Δαυὶδ πρὸς Ἀβεσαΐ· Μὴ διαφθείρης αὐτὸν,» δηλονότι τὸν Σαούλ· ἄπερ ὅρα εἰ χρήσιμά ἐστι πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν. Ἐξομολογησόμεθά σοι, ὁ Θεός, ἐξομολογησόμεθα, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου,

κ. τ. έ. Ἡ ἐν Χριστῷ Ἐκκλησία τοὺς δύο στίχους λέγει. Διηγῆσομαι πάντα τὰ θαυμάσιά σου. Ὅταν λάβω καιρὸν, κ. τ. έ. Ὁ Σύμμαχος: «Ὅταν λάβω τὴν συναγωγὴν.» Ὅταν, φησὶν, ἐπανεέλθωμεν, καὶ εἰς τὸν ἱερόν σου συναθροισθῶμεν ναὸν, τότε σε ἐννόμως ὑμνήσομεν· καὶ τὰς σὰς εὐεργεσίας τοὺς ἀγνοοῦντας διδάξομεν· ἐκεῖνος γὰρ ἡμῖν ὁ καιρὸς τοῦτο ποιεῖν ἐπιτρέψει. Οὕτως ἂ ἐχρῆν τοὺς ἐν Βαβυλῶνι δορυαλώτους διδάξας, ὑποδείκνυσι τὸν Θεὸν πρὸς τὰς γεγενημένας ἐπαγγελίας ἀποκρουόμενον καὶ λέγοντα: «Ἐγὼ εὐθύτητας κρινῶ.» Ὅρα τοῖνυν εἰ μὴ διὰ τούτων ὁ Σωτὴρ τὰς οἰκείας ἐνεργείας διδάσκει, τὴν τοῦ Πατρὸς διεξιὼν θεολογίαν. Φησὶ γοῦν· «Διηγῆσομαι τὰ θαυμάσιά σου, ὁ Θεὸς, ὅταν λάβω τὴν συναγωγὴν» ἐπαγγέλλεται γὰρ, καιροῦ ἐπιτηδείου λαβόμενος, πάντα τὰ θαύματα τοῦ Πατρὸς διηγῆσασθαι. Δικαιοσύνης δὲ καὶ εὐθύτητος ἔργον τὸ μὴ μόνους Ἰουδαίους προσίεσθαι, ἀλλ' ἐξ ἀπάντων ἐθνῶν τὴν ἐκλογὴν ποιεῖσθαι τῶν σωζομένων. Ἐτάκη ἡ γῆ καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες αὐτὴν, κ. τ. έ. Γῆν λέγει τὴν φύσιν τὴν λογικὴν, ἣτις ἐτάκη ἀπὸ πυρὸς τοῦ πνευματικοῦ ὃ ἦλθε βαλεῖν ὁ Σωτὴρ ἐπὶ τῆς γῆς. Τῆξις δὲ ἐστὶ χωρισμὸς ψυχῆς ἀπὸ κακίας· πῦρ δὲ ἐστὶ νοητὸν διδασκαλία πνευματικὴ τοῦ Σωτῆρος, φθαρτικὴ κακίας καὶ ἀγνωσίας. Ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, κ. τ. έ. «Καὶ γνόντες τὴν χάριν, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, 12.1536 τὴν δοθεῖσάν μοι, Ἰάκωβος καὶ Κηφᾶς καὶ Ἰωάννης, οἱ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι.» Ὅτι ποτήριον ἐν χειρὶ Κυρίου, οἴνου ἀκράτου πλήρες κεράσματος· καὶ ἔκλινεν ἐκ τούτου εἰς τοῦτο, πλὴν ὁ τρυγίας αὐτοῦ οὐκ ἐξεκενώθη. Πίονται πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ τῆς γῆς, κ. τ. έ. Νῦν μὲν αἱ κολάσεις κεκερασμένοι προσάγονται τοῖς ἁμαρτάνουσιν· ἐν δὲ τῷ μέλλοντι ἄκρατοι καὶ ὡσανεὶ τρυγῶδεις προσενεχθήσονται. Ἡ καὶ οὕτως· Τὸ ποτήριον, φησὶν, ἔστιν ἐν τῇ τοῦ Κυρίου χειρὶ, εἰς ὃ ἐκάστου ἀνθρώπου τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς ἀγαθοὺς καὶ τοὺς πονηροὺς οἰονεὶ ἐκπιέζων, καὶ τὸ ἀγαθὰ τοῖς πονηροῖς ἀνακιρνῶν, πλήρες αὐτὸ ἀποτελεῖ· εἶτα ὧν οὐκ ἐκχεῖται ὁ τρυγίας, τουτέστιν ὧν ἐναπομένουσιν αἱ ἁμαρτίαι, οὗτοι αὐτὸ ἐκπίονται. καὶ τοῖς ἰδίους κακοῖς μεθυσθήσονται· ὡσπερ καὶ οἱ ἅγιοι πάντες τὸ ποτήριον τῆς ζωῆς ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν μετ' αὐτοῦ τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ, κατὰ τὴν τοῦ Κυρίου φωνήν. ΨΑΛΜΟΣ ΟΕ'. Γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεὸς, ἐν τῷ Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ, κ. τ. έ. Ὁ φύσει τοῦ Θεοῦ ἐν ἡμῖν τόπος, οὐκ ὧν πρότερον ἐν εἰρήνῃ, γέγονεν εἰρήνη. Ἐν τῇ Χριστοῦ οὖν ἐπιδημία ἐγνώσθη ὁ Θεὸς, ἀποκαλύψαντος αὐτὸν τοῦ Υἱοῦ ἐν τῇ ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἡ ἐν τῇ ἄνω Ἰουδαίᾳ γνωστὸς ὁ Θεὸς, ἔνθα ὁ ἀληθινὸς Θεὸς ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ οὐ τυπικὴ δόξα αὐτοῦ· νῦν γὰρ δι' ἐσόπτρου καὶ ἐν αἰνίγματι γνωστός ἐστὶν ὁ Θεός. Ἀλλὰ καὶ οὐκ ἐν τῷ κατὰ σάρκα, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα Ἰσραὴλ μέγα τὸ ὄνομα αὐτοῦ. «Τόπος» δὲ Θεοῦ ὃν διδῶσιν ἐν ἑαυτοῖς αὐτῷ, ἐν τῇ ἄνω ἐστὶν Ἰουδαία, ἐν ἣ «ἐγενήθη ἐν εἰρήνῃ» ὧ ἀνάλογόν ἐστὶ «τὸ κατοικητήριον» τοῦ Θεοῦ «ἐν Σιών», περὶ ἧς εἴρηται· «Ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιών ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ» ἔνθα διὰ τοῦτο ἐστὶν εἰρήνη, ἐπεὶ συνετρίβη ἐν αὐτῇ τὰ κράτη τῶν τόξων, ὄπλον καὶ ῥομφαία, καὶ πόλεμος. Τοῦ αὐτοῦ. Τόπος Θεοῦ, ψυχὴ καθαρὰ· κατοικητήριον δὲ Θεοῦ, νοῦς θεωρητικός. Ἐκεῖ συνετρίψε τὰ κράτη τῶν τόξων, ὄπλον, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, κ. τ. έ. Τόξα νῦν τοὺς δαίμονας ὀνομάζει, ἀφ' ὧν τὰ πεπυρωμένα βέλη ἐκπέμπονται. Βέλος δὲ πεπυρωμένον ἐστὶν ὁ ἔμπαθής λογισμὸς· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ὄπλον καὶ ῥομφαία καλεῖται. Φωτίζεις σὺ θαυμαστῶς ἀπὸ ὀρέων αἰωνίων, κ. τ. έ. Τουτέστι, διδάσκεις ἡμᾶς διὰ τῶν ἀγίων δυνάμεων. Ἐταράχθησαν πάντες οἱ ἀσύνετοι τῇ καρδίᾳ, κ. τ. έ. Τὸ ταράττεσθαι ἀσυνέτων ἐστὶ· συνετοὶ γὰρ οὐ ταράσσονται. Ὑπνωσαν ὕπνον αὐτῶν, καὶ οὐχ εὔρον οὐδὲν πάντες οἱ ἄνδρες τοῦ πλοῦτου ταῖς χερσὶν αὐτῶν 12.1537 τῶν, κ. τ. έ. Δι' ὃ καλῶς παρεγγυᾷ ὁ σοφὸς Σολομῶν, «Μὴ δῶς ὕπνον, λέγων, σοῖς ὄμμασι, μηδ' ἐπινυστάξης σοῖς βλεφάροις, ἵνα σώζη

ὥσπερ δορκὰς ἐκ βρόχων, καὶ ὥσπερ ὄρνεον ἐκ παγίδος.» Τοῦ αὐτοῦ. Οὕτως ἄνδρες πλούτου, ὡς ἄνδρες αἱμάτων· οἱ γὰρ ἔχοντες τὰ πάθη ἄνδρες, τούτων τῶν παθῶν ὀνομάζονται. Ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοὺς ἵππους, κ. τ. ἐ. Οἱ δαίμονες ἐπικαθέζονται ἵπποις καὶ ἡμίονοις, οἷς οὐκ ἔστι σύνεσις, ἀναγκάζοντες αὐτοὺς τὰ τῶν ἀλόγων ζῶων ἐνεργεῖν. Ἴπποι δὲ καὶ ἡμίονοι ἄνθρωποι εἰσιν ἐμπαθεῖς, ἐφ' ἃ μὴ δεῖ, ἀλόγως φερόμενοι, καὶ χρεμετίζοντες ἐπὶ ταῖς γυναιξὶ τῶν πλησίον. Πάντες οἱ κύκλω αὐτοῦ οἴσουσι δῶρα τῷ φοβερῷ, καὶ ἀφαιρουμένῳ πνεύματα ἀρχόντων, φοβερῷ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Ἀφαιρεῖται πνεύματα ἀρχόντων ὁ φοβερὸς τῶν βασιλέων τῆς γῆς. Πνεῦμα δὲ ἀρχόντων ἐστὶν ἐν τοῖς ἀρχομένοις ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἵωνος τούτου. Πνεῦμα δὲ τοῦ ἄρχοντος τοῦ αἵωνος τούτου ἦν καὶ ἐν Ἰουδα τῷ προδιδόντι τὸν Ἰησοῦν. Φοβερὸς δὲ τούτοις τοῖς πνεύμασι γενόμενος ὁ Σωτὴρ, ἀφαιρεῖ αὐτὰ ἀπὸ ἐνεργούντων ᾧ αὐτὸς οἶδε καιρῷ, ἵνα μετανοήσωσιν. Οὕτω δὲ καὶ φοβερὸς ἐστὶ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τῆς γῆς, περὶ ὧν εἴρηται· «Παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς.» ΨΑΛΜΟΣ Ο΄. Φωνῆ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, καὶ ἡ φωνή μου πρὸς τὸν Θεόν, καὶ προσέσχε μοι, κ. τ. ἐ. Ὅτε πᾶσα φωνὴ ἡμῶν κατὰ Θεόν ἐστὶ, τότε ἐπὶ γένηται πρὸς αὐτὸν ἡ φωνὴ ἡμῶν, προσέχει ἡμῖν ἀμίαντον ἔχουσι τὴν φωνήν. Ἐν ἡμέρᾳ θλίψεώς μου τὸν Θεὸν ἐξεζήτησα, κ. τ. ἐ. Διὰ τῆς πρακτικῆς ἐν τῷ νῦν αἰῶνι τὸν Θεὸν ἐκζητοῦμεν. Τοῦ αὐτοῦ. Ἁγίου τὸ ἐν περιστάσει μὴ θορυβῆσαι, ἀλλ' ἐκζητεῖν τὸν Θεόν. Ἀπηνήνατο παρακληθῆναι ἡ ψυχὴ μου· ἐμνήσθη τοῦ Θεοῦ, κ. τ. ἐ. Ἡ μὴδὲ τὴν ἀρχὴν λυπούμενη ψυχὴ ἐπὶ τοῖς πειρασμοῖς, ὡς μὴ δεομένη παρακλήσεως, ἀπαναίνεται παρακληθῆναι. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐδὲν οὕτω παρακαλεῖ ψυχὴν ὡς μνήμη Θεοῦ. Προκατελάβοντο φυλακὰς οἱ ὀφθαλμοί μου, κ. τ. ἐ. Τοῦτο γνώρισμά ἐστι πολλῆς ἀγρυπνίας. Ἐταράχθην, καὶ οὐκ ἐλάλησα, κ. τ. ἐ. Ὁ κινήθεις μὲν ὑπὸ ὀργῆς, ἢ λύπης, ἢ τῶν λοιπῶν, ἐγκρατευσάμενος δὲ μὴδὲν ἀπὸ ὀργῆς, ἢ λύπης, ἢ τι νος τῶν παθῶν, εἴποι ἄν· «Ἐταράχθην, καὶ οὐκ ἐλάλησα.» 12.1540 Διελογισάμην ἡμέρας ἀρχαίας καὶ ἔτη αἰώνια ἐμνήσθη, κ. τ. ἐ. Ὁ τὰ ἄδηλα καὶ τὰ κρύφια τοῦ Θεοῦ ἐγνωκώς, οὗτος καὶ τὰς μνήμας ἔχει τῶν παρελθόντων αἰώνων, καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς ἐτῶν, καὶ τὰς ἐξ ὧν ταῦτα συνέστηκεν ἀρχαίας ἡμέρας. Νυκτὸς μετὰ τῆς καρδίας μου ἠδολέσχουν, καὶ ἔσκαλλον τὸ πνεῦμά μου, κ. τ. ἐ. Ὡσεὶ ἔλεγε· Νοῖ καὶ τῷ πνεύματι ἠδολέσχουν. Ἡ εἰς τέλος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἀποκόψει; κ. τ. ἐ. Ὡς κόπτοντος αὐτοῦ τὸ ἔλεος ἐπὶ τισιν, εἴρηται ἀλλαχοῦ τὸ, «Παράτεινον τὸ ἔλεός σου τοῖς γινώσκουσίν σε.» Καὶ εἶπα· Νῦν ἠρξάμην, αὕτη ἡ ἀλλοίωσις τῆς δεξιᾶς τοῦ Ὑψίστου, κ. τ. ἐ. Οὐδέποτε ἠρξάτο κεκραγὼς πρὸς Θεόν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ θλίψεως ζητήσας αὐτὸν, καὶ μὴ ἀπατηθεὶς, καὶ ἐπὶ τῷ μεμνήσθαι τοῦ Θεοῦ εὐφρανθεὶς, προκαταλαβόντων φυλακὰς τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Δεξιὰ δὲ τοῦ Ὑψίστου ὁ Σωτὴρ, ὃς ἠλλοίωσεν ἑαυτὸν, μορφήν δούλου λαβὼν, δι' ὃν ἠρξάμεθα ἐν τῇ Καινῇ προευτρεπισάμενοι εἰς τὸ ἄρξασθαι τοὺς τύπους παύεσθαι, ἄρχεσθαι δὲ τὴν ἀλήθειαν. Τοῦ αὐτοῦ. Ἀλλοίωσιν λέγει ἐνταῦθα τὴν ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας ἐπ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν ἐπάνοδον. Ὁ Θεὸς, ἐν τῷ ἀγίῳ ἡ ὁδὸς σου· τίς Θεὸς μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν; κ. τ. ἐ. Ἦτοι ἐν παντὶ ἀγίῳ ἡ ὁδὸς τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐν τῷ Χριστῷ ὁ λόγος αὐτοῦ· ὁ γὰρ εἰπὼν, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς,» ἐν τῷ ἀγίῳ ἐστίν. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρα εἰ διὰ τούτων εὐφραίνεται ὅτι εἰσὶ μὲν τινες θεοὶ, οὐδεὶς δὲ μέγας ὡς ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ εἰ συγχρησασθαι εἰς ταῦτα ἔστι τῷ· «Ὡς περ εἰσὶ θεοὶ πολλοί,» κ. τ. ἐ. Ἐγνώρισας ἐν τοῖς λαοῖς τὴν δύναμιν σου, κ. τ. ἐ. Τουτέστι τὸν Χριστόν· Χριστὸς γὰρ δὴ νῆμις καὶ Θεοῦ σοφία. Ἐταράχθησαν ἄβυσσοι, κ. τ. ἐ. Αἱ ἄβυσσοι τὰς καταχθονίους δυνάμεις δηλοῦσιν, αἵτινες ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Χριστοῦ ἐταράχθησαν. Φωνὴ τῆς βροντῆς σου ἐν τροχῷ, κ. τ. ἐ. Ὁ τροχὸς ἢ τὸν αἰῶνα σημαίνει τοῦτον, ἢ τὸν κόσμον τὸν αἰσθητὸν, ἢ τὴν καθαρὰν καὶ αἰώνιον ψυχὴν, εἴπερ ἡ κακία παρὰ γωνίαν παρεδρεύει. Ἐφαναν αἱ ἀστραπαὶ σου τῇ οἰκουμένῃ, κ. τ.

έ. Πρώτη μὲν ἡ βροντὴ τῆς ἀστραπῆς, ἡ δ' ἀστρα πὴ ὄραται πρώτη. Ἐν τῇ θαλάσῃ ἡ ὁδός σου, καὶ αἱ τρίβοι σου ἐν ὕδασι πολλοῖς, καὶ τὰ ἴχνη σου οὐ γνωσθήσεται, κ. τ. έ. Ἄνωτέρω εἴρηται· «Ὁ Θεός, ἐν τῷ ἀγίῳ ἡ ὁδός σου.» Ἡ μὲν ὁδός τοῦ Θεοῦ ἐν θα 12.1541 λάσση γέγονεν Ἐρυθρᾷ, αἱ δὲ τρίβοι αὐτοῦ ἐν ὕδασι πολλοῖς, ἐπὶ τοῦ Ἰορδάνου, ἐπὶ Ἰησοῦ καὶ Ἡλίου. Ἀλλὰ καὶ «ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ.» Διὸ «καὶ τὰ ἴχνη αὐτοῦ οὐ γνωσθήσεται» ὀδεύοντος ἐν θα λάσση, καὶ τρίβους ἐν ὕδασι πολλοῖς ἔχοντος, ἐν οἷς ὠδήγησε τὸν λαὸν αὐτοῦ διὰ θαλάσσης Ἐρυθρᾶς. ΨΑΛΜΟΣ ΟΖ'. Καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ ἐκζητήσωσι, κ. τ. έ. Οἱ τὰς ἐντολὰς ἐκζητοῦντες τοῦ Θεοῦ οὐ γίνονται ψεκτοὶ, ὡς οἱ πατέρες αὐτῶν. Ἐστράφησαν ἐν ἡμέρᾳ πολέμου, κ. τ. έ. Οὗτος νῶτα δίδωσι τοῖς ἐχθροῖς, ὁ μὴ φυλάσσων τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Καὶ προσέθεντο ἔτι τοῦ ἀμαρτάνειν αὐτῷ, κ. τ. έ. Ὡς χαλεπὸν τὸ μετὰ τὴν γνῶσιν ἀμαρτάνειν! Μὴ δυνήσεται ὁ Θεός ἐτοιμάσαι τράπεζαν ἐν ἐρήμῳ; κ. τ. έ. Ἐρημον οὖσαν τὸ πρότερον τὴν ψυχὴν Ματθαίου τοῦ τελώνου ὁ Σωτὴρ ἡμῶν πεποίηκε τράπεζαν τρέφουσαν διὰ τοῦ Εὐαγγελίου τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Καὶ πῦρ ἀνήφθη ἐν Ἰακώβ, καὶ ὀργὴ ἀνέβη ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, κ. τ. έ. Πῦρ μὲν ἀνάπτεται ἐπὶ τὸν πρακτικόν, ὀργὴ δὲ ἀναβαίνει ἐπὶ τὸν θεωρητικόν. Καὶ θύρας οὐρανοῦ ἀνέωξεν, κ. τ. έ. Θύρας οὐρανοῦ λέγει φύσεις λογικὰς πρὸς διδασκαλίαν πνευματικὴν κινήσεως. Ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος, κ. τ. έ. Ὁ Σωτὴρ φησὶν· «Ἐγὼ εἶμι ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς.» Τοῦτον οὖν τὸν ἄρτον ἡσθιον μὲν πρότερον ἄγγελοι, νυνὶ δὲ καὶ ἄνθρωποι. Τὸ «ἔσθιεν» ἐνταῦθα τὸ «γινώσκειν» σημαίνει. Τοῦτο γὰρ ἐσθίει νοῦς ὁ καὶ γινώσκει, καὶ τοῦτο οὐκ ἐσθίει ὁ οὐ γινώσκει. Καὶ ἔβρεξεν ἐπ' αὐτοὺς ὡσεὶ χοῦν σάρκα, κ. τ. έ. Τὴν ὀρτυγομήτραν σάρκα ὠνόμασεν. Καὶ ἐμνήσθη, ὅτι σὰρξ εἶσι, κ. τ. έ. Ἀντὶ τοῦ σαρκικοῦ. Ἐξαπέστειλεν εἰς αὐτοὺς κυνόμυϊαν, καὶ κατέφαγεν αὐτοὺς, κ. τ. έ. Οἱ Ἑβραῖοι λέγουσι κυνόμυϊαν θηρία διάφορα καὶ ἀναμειγμένα. Ἀπαρχὴν παντὸς πόνου αὐτῶν ἐν τοῖς σκηνώμασι Χάμ, κ. τ. έ. Οὕτως ἐκείνους παιδεύσας, ἐπὶ τὴν ἔρημον ἤγαγε τὸν οἰκεῖον λαόν, ποιμένα μιμούμενος τῆς ποιμένης ἡγούμενον. Καὶ εἰσήγαγεν αὐτοὺς εἰς ὄρος ἀγιάσματος αὐτοῦ, κ. τ. έ. Ὅρος ἀγιάσματος ἐστὶν ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐσκήνωσεν ἐν τοῖς σκηνώμασιν αὐτῶν τὰς φυλάς τοῦ Ἰσραήλ, κ. τ. έ. «Ἐνοικήσω γὰρ, φησὶν, ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω.» Καὶ ἐπίρασαν καὶ παρεπίκραναν τὸν Θεὸν τὸν ὑψιστον, κ. τ. έ. Ἀμαρτάνουσα ψυχὴ παραπικραίνει γνῶσιν· ἡ δὲ κατορθοῦσα γλυκαίνει αὐτήν. 12.1544 Μετεστράφησαν εἰς τόξον στρεβλόν, κ. τ. έ. Τόξον στρεβλὸν ψυχὴ διεστραμμένη· βέλη δὲ αὐτῆς λογισμοὶ πονηροί. Καὶ ἀπώσατο τὴν σκηνὴν Σηλὼμ, κ. τ. έ. Τὴν ἐν Σηλὼμ ἐστῶσαν. Καὶ τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ ὑπερεῖδεν, κ. τ. έ. Κληρονομίαν ἐνταῦθα τὸ κληρονομοῦν εἴρηκεν. Ἄλλως κληρονομία Θεοῦ ψυχὰι λογικαί. Τοὺς νεανίσκους αὐτῶν κατέφαγε πῦρ, κ. τ. έ. Τάχα πῦρ ἐστὶ τὰ πεπυρωμένα βέλη τοῦ πονηροῦ. Καὶ ἐξελέξατο τὴν φυλὴν Ἰούδα, κ. τ. έ. «Πρὸ δηλον γὰρ, ὅτι ἐξ Ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ Κύριος ἡμῶν,» φησὶν Ἀπόστολος. ΨΑΛΜΟΣ ΟΗ'. Ὅτι ἐπτωχεύσαμεν σφόδρα, κ. τ. έ. Στερηθέντες τοῦ πλοῦτου τῆς γνώσεως ἐπτωχεύσαμεν. ΨΑΛΜΟΣ ΟΘ'. Ἐξέγειρον τὴν δυναστείαν σου, κ. τ. έ. Χριστὸς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία. Ψωμιεῖς ἡμᾶς ἄρτον δακρύων, κ. τ. έ. Διὰ τούτων τῶν ῥητῶν παρίστησι πικροτάτην μετάνοιαν. Καὶ ἐπίφανον τὸ πρόσωπόν σου, καὶ σωθησόμεθα, κ. τ. έ. Πρόσωπον ἐνταῦθα τὸν Χριστὸν ὠνόμασεν· «Εἰκὼν γὰρ ἐστὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, Πρωτότοκος πάσης κτίσεως.» Ἄμπελον ἐξ Αἰγύπτου μετῆρας, κ. τ. έ. Ἄμπελον λέγει νῦν τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ αἱ ἀναδενδράδες αὐτῆς τὰς κέδρους τοῦ Θεοῦ, κ. τ. έ. Ἀναδενδράδες εἰσὶν οἱ θεωρητικοί. Γενηθήτω ἡ χεὶρ σου ἐπ' ἄνδρα δεξιᾶς σου, κ. τ. έ. Ἄνδρα δεξιὸν λέγει τὸν Χριστὸν, ὅστις ἐστὶ καὶ Υἱὸς ἀνθρώπου. Ζωώσεις ἡμᾶς, καὶ τὸ ὄνομά σου ἐπικαλεσόμεθα, κ. τ. έ. Οὐδεὶς δύναται ζωοποιῆσαι ἡμᾶς, εἰ μὴ ὁ εἰπὼν· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ζωή.» ΨΑΛΜΟΣ Π'. Γλώσσαν ἦν οὐκ ἔγνω ἤκουσεν, κ. τ. έ.

Νόμον ὃν οὐκ ἠπίστατο, ἤκουσεν. Οὐκ ἔσται ἐν σοὶ Θεὸς πρόσφατος, κ. τ. ἐ. Πρόσφατός ἐστι Θεὸς ὁ μηδὲν οὐσιῶσαι δυνάμενος, ἢ ὁ τῆ κακία πεποιωμένος. Πλάτυνον τὸ στόμα σου, καὶ πληρώσω αὐτὸ, κ. τ. ἐ. Στόμα νῦν τὸν νοῦν λέγει, ὅστις λαμπρύνεται διὰ πολιτείας ὀρθῆς καὶ δογμάτων ἀληθῶν. Καὶ ἐξαπέστειλα αὐτοὺς κατὰ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν καρδιῶν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. «Διὰ τοῦτο, φησὶν ὁ Παῦλος, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας.» ΨΑΛΜΟΣ ΠΑ΄. Ὑμεῖς ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς 12.1545 εἷς τῶν ἀρχόντων πίπτετε, κ. τ. ἐ. «Ἐγὼ, φησὶν, ἐφύτευσα ἄμπελον καρποφόρον πᾶσαν ἀληθὴ νήν· πῶς ἐστράφη εἰς πικρίαν ἢ ἄμπελος ἢ ἄλλο τρίαι;» ΨΑΛΜΟΣ ΠΒ΄. Εἶπον· Δεῦτε, καὶ ἐξολοθρεύσωμεν αὐτοὺς ἐξ ἔθνους, καὶ οὐ μὴ μνησθῆ τὸ ὄνομα Ἰσραὴλ ἔτι, κ. τ. ἐ. Ἐντεῦθεν γινώσκουμεν, ὅτι προκαλοῦνται ἀλλήλους οἱ δαίμονες ἐπὶ ἀπωλεία ψυχῆς. Οἵτινες εἶπον· Κληρονομήσωμεν ἑαυτοῖς τὸ ἁγιαστήριον τοῦ Θεοῦ, κ. τ. ἐ. Ψυχὴ ἀκάθαρτος κληρὸς δαιμόνων· ψυχὴ δὲ καθαρὰ κληρὸς Θεοῦ. Ὁ Θεὸς μου, θεοῦ αὐτοῦ ὡς τροχόν, κ. τ. ἐ. Ὁ τροχὸς ὀλίγον ἐφάπτεται τῆς γῆς. Πλήρωσον τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἀτιμίας, κ. τ. ἐ. Τοῦτο τὸ πρόσωπόν ἐστι τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τοῦ φθειρομένου κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης· οὗ φθαρέντος ὁ νοῦς ἐκζητεῖ τὸ ὄνομα Κυρίου. Αἰσχυρῆταισαν καὶ ταραχθήτωσαν εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, καὶ ἐντραπήτωσαν καὶ ἀπολέσθωσαν, κ. τ. ἐ. Αὕτη ἡ ἀπώλεια σημαίνει φθορὰν κακίας καὶ ἀγνωσίας. ΨΑΛΜΟΣ ΠΓ΄. Μακάριοι οἱ κατοικοῦντες ἐν τῷ οἴκῳ σου, κ. τ. ἐ. Αὐτὸς μὲν ὁ Δαυΐδ ἐπιθυμεῖ εἰσελθεῖν εἰς τὰς αὐλὰς τοῦ Κυρίου, μακαρίζει δὲ τοὺς κατοικοῦντας ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου. ΨΑΛΜΟΣ ΠΔ΄. Ἀφῆκας τὰς ἀνομίας τῷ λαῷ σου, ἐκάλυψας πάσας τὰς ἀμαρτίας αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Διὰ μὲν τοῦ ἁγίου βαπτίσματος ὁ Κύριος τὰς ἀμαρτίας ἀφίστησι· διὰ δὲ τῆς πικρᾶς μετανοίας τὰς ἀμαρτίας ἐπικαλύπτει. Ἔλεος καὶ ἀλήθεια συνήντησαν, δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη κατεφίλησαν, κ. τ. ἐ. Ἀδύνατόν ἐστιν εἰρήνην συναφθῆναι δικαιοσύνῃ, μὴ ἀληθείας ἐλέω συναντησάσης· τὸ μὲν γὰρ ἔλεος τὴν δικαιοσύνην γεννᾷ, ἡ δὲ ἀλήθεια τὴν εἰρήνην. Δικαιοσύνη δὲ καὶ εἰρήνη περὶ πρᾶξιν καὶ θεωρίαν λαμβάνεται. Δικαιοσύνη ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύεται, κ. τ. ἐ. Ἡ ἄρχουσα τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν ἡ δικαιοσύνη ἐστίν, ἀφ' ἧς καὶ οἱ ἄνθρωποι δίκαιοι ὀνομάζονται. ΨΑΛΜΟΣ ΠΕ΄. Σῶσον τὸν δοῦλόν σου, ὁ Θεὸς μου, τὸν ἐλπίζοντα ἐπὶ σέ, κ. τ. ἐ. Ἡ γνώσις ἢ τοῦ Θεοῦ σωτηρία ἐστὶ ψυχῆς. Καὶ συναγωγή κραταιῶν ἐζήτησαν τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Τὸ τάγμα τῶν δαιμόνων συναγωγὴν ὠνόμασε κραταιῶν. ΨΑΛΜΟΣ Π΄. Μήτηρ Σιών ἐρεῖ· Ἄνθρωπος, καὶ ἄνθρωπος 12.1548 ἐγενήθη ἐν αὐτῇ, κ. τ. ἐ. Τὸ μὲν παιδίον Ἰησοῦς γεννᾶται ἐν Βηθλεὲμ, ὁ δὲ ἄνθρωπος ἐν Σιών, διὰ τὸ πρᾶξιν μὲν τίκτεσθαι ἐν τῇ ψυχῇ, σοφίαν δὲ γεννᾶσθαι ἐν τῷ νῷ. Ὡς εὐφραينوμένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοὶ, κ. τ. ἐ. Πάντες οἱ εὐφραινόμενοι ἐπὶ γνώσει κατοικοῦσιν ἐν τῇ σοφίᾳ· καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν τῇ σοφίᾳ, ὡς σοφία εὐφραίνονται ἐπὶ γνώσει. ΨΑΛΜΟΣ ΠΖ΄. Καὶ ἡ ζωὴ μου τῷ ἄδῃ προσήγγισεν, κ. τ. ἐ. Ἐὰν μεταλάβῃς τὸν ἄδην εἰς τὸν θάνατον, γνώση πῶς ὁ θάνατος διαφθείρει ζωὴν ἀνθρώπου. Ἄδην δὲ νῦν ὀνομάζει τὸν διάβολον, ζωὴν δὲ ἑαυτόν. Ὡσεὶ τραυματῆαι καθεύδοντες ἐν τάφῳ, ὧν οὐκ ἐμνήσθη ἔτι, κ. τ. ἐ. Ἐκείνου μνημονεύει ὁ Κύριος τοῦ ἐν ᾧ γίνεται· κακείνου οὐ μνημονεύει τοῦ ἐν ᾧ οὐ γίνεται. Καὶ αὐτοὶ ἐκ τῆς χειρὸς σου ἀπώσθησαν, κ. τ. ἐ. Χεῖρα νῦν λέγει τὴν γνώσιν τὴν τοῦ Θεοῦ, ἣτις πέφυκε βοηθεῖν τοῖς πολεμουμένοις. Ἐπὶ ἐμὲ ἐπεστηρίχθη ὁ θυμὸς σου, κ. τ. ἐ. Τὸν θυμὸν τοῦ Θεοῦ ἔστησεν ὁ Χριστὸς κατὰ πάντων τῶν ὀρμήσαντα τῶν ἀνθρώπων. Διότι «πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν· οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστὸν τινα.» Μὴ τοῖς νεκροῖς ποιήσεις θαυμάσια; κ. τ. ἐ. Οἱ ἐστερημένοι τῆς ζωῆς οὐ δύνανται ἰδεῖν τὰ θαυμάσια τῆς ζωῆς τῆς εἰπούσης· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωὴ.» Μὴ διηγῆσεται τις ἐν τῷ τάφῳ τὸ ἔλεός σου, καὶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν τῇ ἀπωλείᾳ; κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ἐν τοῖς ἀπολωλόσιν οὐκ ἔστιν ἀλήθεια, οὐ τως ἐν τοῖς ἐσκοτισμένοις οὐκ ἔστι θαυμάσια. Καὶ ἡ

δικαιοσύνη σου ἐν γῆ ἐπιλελησμένη, κ. τ. ἐ. Γῆ ἐπιλελησμένη ἐστὶ ψυχὴ λογικὴ τῶν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐστερημένη καρπῶν. Οἱ φοβερῖμοί σου ἐξετάραζάν με, κ. τ. ἐ. Φοβερῖμους λέγει δυνάμεις τινὰς ἀκαθάρτους καὶ τα ραχῶδεις. ΨΑΛΜΟΣ ΠΗ'. Τὰ ἐλέη σου, Κύριε, εἰς αἰῶνα ἄσομαι. Εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἀπαγγελῶ τὴν ἀλήθειάν σου ἐν τῷ στόματί μου, κ. τ. ἐ. Τὸ μὲν ἔλεος τοὺς ἀνθρώπους οἰκοδομεῖ· ἡ δὲ ἀλήθεια ἐτοιμάζει τὰς ἁγίας δυνάμεις. Ἐξομολογήσονται οἱ οὐρανοὶ τὰ θαυμάσιά σου, κ. τ. ἐ. Ἐξομολογήσονται ἀντὶ τοῦ «δοξά σουσι.» Θαβῶρ καὶ Ἑρμῶν ἐν τῷ ὀνόματί σου ἀγαλῶν ἰσχυροῦνται, κ. τ. ἐ. Θαβῶρ ἐκλεκτόν. Θαβῶρ δὲ ἐστὶ τὸ ὄρος τῆς Γαλιλαίας ἐφ' οὗ μεμορ φώθη Χριστός. Ἑρμωνιεῖμ δὲ ἐστὶ τὸ ὄρος ἐφ' οὗ κεῖται ἡ πόλις Ναῖμ, ἐν ἣ ἠγγειρε τὸν τῆς χήρας υἱὸν ὁ Χριστός. 12.1549 Καὶ ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου ὑψωθήσεται τὸ κέρασ ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Κέρασ νῦν τὸν νοῦν ὀνομάζει· ὑψοῦται δὲ νοῦς διὰ γνώσεως Θεοῦ. Τότε ἐλάλησας ἐν ὀράσει τοῖς υἱοῖς σου, κ. τ. ἐ. Τότε ἐλάλησας διὰ τῶν ἁγίων προφητῶν. Ἐν ἐλαίῳ ἁγίῳ μου ἔχρισα αὐτόν, κ. τ. ἐ. Τὸ ἅγιον ἔλαιον τὴν τοῦ Θεοῦ γνῶσιν σημαίνει, μᾶλλον δὲ τὴν οὐσιώδη γνῶσιν δηλοῖ. Οὐκ ὠφελήσεται ὁ ἐχθρὸς ἐν αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Εἰ, ὅταν ἀμαρτάνωμεν, τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ὠφελοῦμεν, Χριστός δὲ οὐχ ἠμαρτεν· ἄρα τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ οὐκ ὠφέλησεν ὁ Χριστός. Καὶ θήσομαι ἐν θαλάσῃ χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ἐν ποταμοῖς δεξιὰν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐν μὲν τῇ θαλάσῃ τίθεται ἡ χεὶρ τοῦ Χριστοῦ, ἐν δὲ τοῖς ποταμοῖς ἡ δεξιὰ αὐτοῦ. Πλήν, ἐὰν θελήσῃ, ἡ θάλασσα γίνεται ποταμός· καὶ πάλιν ὁ ποταμός, ἐὰν μὴ τηρήσῃ τὸν ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥέοντα ποταμὸν τοῦ ζῶντος ὕδατος, γίνεται θάλασσα. Καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς τὰς ἡμέρας τοῦ οὐρανοῦ, κ. τ. ἐ. Ὅταν γένηται τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, τότε καὶ ὁ θρόνος τοῦ Χριστοῦ ἔσται ὡς αἱ ἡμέραι τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τὰς ἐντολάς μου μὴ φυλάξωσι, κ. τ. ἐ. Ὁ μὴ φυλάσσωσιν τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἐκπίπτει τοῦ εἶναι θρόνος Θεοῦ· «Εἰς γὰρ κακότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία, οὐδὲ κατοικήσει ἐν σώματι κατα χρέω ἀμαρτίας.» Ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, κ. τ. ἐ. «Ὁν γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.» Τὸν θρόνον αὐτοῦ εἰς τὴν γῆν κατέρραξας, κ. τ. ἐ. Εἰς γῆν ἀπ' οὐρανοῦ καταράσεται νοῦς ἀντὶ ἐπουρανοῦ χοϊκὸς γεγονώς. Ἐσμίκρυνας τὰς ἡμέρας τοῦ χρόνου αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἐκ τῆς ἐγκαταλείψεως μειοῦνται αἱ ἀρεταὶ καὶ αἱ γνώσεις ἡμῶν· αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ ἡμέραι τῆς φύσεως τῆς λογικῆς. Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὃς ζήσεται, καὶ οὐκ ὄψεται θάνατον, ῥύσεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐκ χειρὸς ἄδου; κ. τ. ἐ. Ἡ αὐξήσις τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως ἐκ τῆς κατὰ μικρὸν μειώσεως πασῶν τῶν κακιῶν καὶ τῆς ἀγνοίας ἐπισυμβαίνει. Κακία δὲ καὶ ἀγνοσία θάνατος ψυχῆς λογικῆς· ζωὴ δὲ ἀρετὴ καὶ γνῶσις. Οὗ ὑπέσχον ἐν τῷ κόλπῳ μου πολλῶν ἐθνῶν, κ. τ. ἐ. Κόλπον νῦν τὴν ψυχὴν ὀνομάζει, διὰ τε καὶ τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγαθὰ ὀνομάζεσθαι· ἀγαθὰ δὲ τὰ ἐν κόλποις πέφυκε βάλλεσθαι. «Πιστεύω γὰρ, φησὶ, τοῦ ἰδεῖν τὰ ἀγαθὰ Κυρίου ἐν γῆ ζῶντων.» Τὸ ἀντάλλαγμα τοῦ Χριστοῦ, κ. τ. ἐ. Τάχα ὁ Κυριακὸς ἄνθρωπος. ΨΑΛΜΟΣ ΠΘ'. Τὰ ἐξουδενώματα αὐτῶν ἔτη ἔσονται, κ. τ. ἐ. Ἐξουδενωθήσεται ἡ ζωὴ αὐτῶν. 12.1552 Τὰ ἔτη ἡμῶν ὡσεὶ ἀράχνη ἐμελέτων, κ. τ. ἐ. «Σκιά γὰρ ἡμῶν,» φησὶν Ἰωβ, «ἐστὶν ὁ βίος ἐπὶ τῆς γῆς.» Καὶ τὸ πλεῖον αὐτῶν κόπος καὶ πόνος, κ. τ. ἐ. Τὸ πλεῖον τῶν παρελθόντων ἐτῶν ἐν κόποις καὶ πόνοις γινόμεθα. Τὴν δεξιὰν σου οὕτως γνώρισόν μοι, κ. τ. ἐ. Μὴ ἐπὶ κολάσει, ἀλλ' ἐπὶ φιλανθρωπίᾳ γνωρισάσθω σου ἡ δεξιὰ. Καὶ ἔσται ἡ λαμπρότης Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐφ' ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Λαμπρότης ἐστὶ γνῶσις Θεοῦ· καὶ γὰρ οἱ μετέχοντες αὐτῆς καλοῦνται λαμπρότητες· «Ἐν ταῖς λαμπρότησι, φησὶ, τῶν ἁγίων ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε.» Καὶ τὸ ἔργον τῶν χειρῶν ἡμῶν κατεύθυνον, κ. τ. ἐ. Ἔργα μὲν χειρῶν ἐστὶν ἡ καθ' ἕκαστα πράξις· ἔργον δὲ χειρῶν ἡ ἐκ τούτων ἐπισυμβαίνουσα γνῶσις. ΨΑΛΜΟΣ Ξ'. Ἐν τοῖς μεταφρένοις αὐτοῦ ἐπισκιάσει σοι, κ. τ. ἐ. Τὸ μεταφρένον σύμβολόν ἐστι καρδίας. Ὅπλῳ κυκλώσει σε ἡ ἀλήθεια αὐτοῦ, οὐ φοβηθήσῃ ἀπὸ φόβου νυκτερινοῦ,

κ. τ. έ. 'Όπλον Χριστοῦ γνῶσις ἀληθῆς, καὶ ὁ κυκλούμενος ὑπ' αὐτῆς οὐ πτοηθήσεται. Ἀπὸ βέλους πετομένου ἡμέρας, κ. τ. έ. Ἀκάθαρτόν τινα δύναμιν νῦν βέλος ὠνόμασε. Ἀπὸ συμπτώματος καὶ δαιμονίου μεσημβρι νοῦ, κ. τ. έ. Τὸν μεσημβρινὸν δαίμονά φασιν εἶναι τὸν τῆς ἀκηδίας. Καὶ μάστιξ οὐκ ἐγγιῖ τῷ σκηνώματί σου, κ. τ. έ. Εἰ βούλοιτό τις μὴ περιπεσεῖν μάστιγι, γε νέσθω οἶκος Θεοῦ. Τοῦ διαφυλάξαι σε ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς σου, κ. τ. έ. 'Ο ἐν μηδενὶ πταιῶν, οὗτος διαφυλάσσεται ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Μήποτε προσκόψης πρὸς λίθον τὸν πόδα σου, κ. τ. έ. 'Ο ποῦς μὲν τὴν ψυχὴν σημαίνει, ὁ δὲ λίθος τὴν ἀμαρτίαν. Καὶ δεῖξω αὐτῷ τὸ σωτήριόν μου, κ. τ. έ. Σωτήριον τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ὁ Χριστός. ΨΑΛΜΟΣ Α΄. Ἐν δεκαχόρδῳ ψαλτηρίῳ μετ' ᾠδῆς ἐν κιθάρα, κ. τ. έ. Ψαλτήριόν ἐστὶ νοῦς καθαρὸς ὑπὸ πνευματικῆς κινούμενος γνώσεως· κιθάρα δὲ ἐστὶ ψυχὴ πρακτικὴ ὑπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ κινουμένη. Ἀνὴρ ἄφρων οὐ γινώσεται, κ. τ. έ. Ἐκγονος ἀφροσύνης κακία, κακίας δὲ ἀγνωσία. Ὅτι ἰδοὺ οἱ ἐχθροί σου ἀπολοῦνται, κ. τ. έ. Ἐχθρὸς ἀπολλύμενος γίνεται φίλος· τὴν γὰρ ἐχθραν αὐτοῦ ἠφάνισεν ὁ Θεός. Καὶ τὸ γῆρας μου ἐν ἐλαίῳ πίονι, κ. τ. έ. Γῆρας δικαίου γνῶσις ἀληθῆς· καὶ νεότης αὐτοῦ ἀπάθεια ψυχῆς. 12.1553 Πεφυτευμένοι ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου, κ. τ. έ. Οἱ δίκαιοι, φυτευθέντες ἐν τῇ γνώσει τῆ τοῦ Κυρίου, πολλοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐξανθήσουσιν ἄνθρωποις, διὰ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας καρποφοροῦντες αὐτούς. Καὶ οὐκ ἔστιν ἀδικία παρ' αὐτῷ, κ. τ. έ. Ἀδικία οὐκ ἔστι παρὰ Θεῷ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν κακίας ἀνεπί δεκτον. ΨΑΛΜΟΣ Β΄. Ἐπήραν οἱ ποταμοὶ φωνὰς αὐτῶν, κ. τ. έ. Φύσεις λογικὰς ἀγίας ποταμοὺς ὀνομάζει, διὰ τὸ ρεῖν ἐκ τῆς καρδίας αὐτῶν ποταμοὺς ὕδατος ζῶντος. Θαυμαστοὶ οἱ μετεωρισμοὶ τῆς θαλάσσης, κ. τ. έ. Θαυμαστὴ γίνεται ψυχὴ ἀρθεῖσα μετ' ἀρσιος καὶ χωρισθεῖσα τῶν τοῦ βίου τούτου κυμάτων. ΨΑΛΜΟΣ Γ΄. Ἀπόδος ἀνταπόδοσιν ὑπερηφάνοις, κ. τ. έ. Ὑπερηφανία ἐστὶ καταφρόνησις κλήσεως ἀγαθῆς. Τὸν λαόν σου, Κύριε, ἐταπείνωσαν, κ. τ. έ. «Ὁν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει,» φησὶν ὁ Ἀπόστολος· εἰ δὲ ὄν παιδεύει, μακαρίζει, πᾶς ὁ παιδευόμενος ὑπ' αὐτοῦ ἀπαθῆς γενήσεται· τοῦτον γὰρ ἀγαπᾷ Κύριος· παιδεῖα γὰρ ἐστὶ μετριοπάθεια παθῶν. Τοῦ πραῦναι αὐτὸν ἀφ' ἡμερῶν πονηρῶν, κ. τ. έ. Ἡμέρας πονηρὰς τὰς ἡμέρας τῆς κρίσεως λέγει, ἐν αἷς ὁ παιδευόμενος ὑπ' αὐτοῦ, καθαρὸς γενόμενος ἀπὸ παθῶν, ἀπολαύσει τῆς γνώσεως, ἀτάραχος διαμένων. Ἔως οὗ ὄρυγι τῷ ἀμαρτωλῷ βόθρος, κ. τ. έ. Βόθρον τὴν γένναν ὠνόμασεν. Ἔως οὗ δικαιοσύνη ἐπιστρέψει εἰς κρίσιν, κ. τ. έ. Ἔως οὗ ὁ Χριστὸς κρινεῖ τὴν οἰκουμένην· αὐτὸς γὰρ «ἡμῖν ἐγενήθη σοφία ἀπὸ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἀγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις,» καὶ «τὴν κρίσιν δὲ πᾶσαν αὐτῷ δέδωκεν ὁ Πατήρ.» Τὸ ἔλεός σου, Κύριε, ἐβοήθει μοι, κ. τ. έ. Ἐν ταῦθα τὸ ἔλεος τοῦ Χριστοῦ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ σημαίνει, δι' ἣν ἄνθρωπος βοηθεῖται, ἥτοι ἐγκαταλείπεται. Ἀλλὰ βοηθεῖται μὲν ἐνεργούσης αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, ἐγκαταλείπεται δὲ ὑποχωρησάσης αὐτῆς. Αἱ παρακλήσεις σου εὐφραναν τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. έ. Παρακλήσις ἐστὶν ἀνάκτησις ψυχῆς ἀπὸ πόνων. Μὴ συμπροσέσται σοι θρόνος ἀνομίας; κ. τ. έ. Θρόνον ἀνομίας ὠνόμασε τὸν διάβολον, ἐπειδὴ καὶ θρόνος δικαιοσύνης ἐστὶν ὁ Χριστὸς, ὅστις ἀντίκειται τῷ διαβόλῳ. Καὶ κατὰ τὴν πονηρίαν αὐτῶν ἀφανιεῖ αὐτούς 12.1556 Κύριος ὁ Θεός, κ. τ. έ. Ἀφανιεῖ αὐτούς κακοὺς ὄντας, δηλονότι καλοὺς ποιῶν. ΨΑΛΜΟΣ Δ΄. Ὅτι ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ τὰ πέρατα τῆς γῆς, κ. τ. έ. Χεῖρα νῦν τὴν πρόνοιαν λέγει τοῦ Θεοῦ. Δεῦτε, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν αὐτῷ, κ. τ. έ. Οὗτος προσπίπτει τῷ Κυρίῳ ὁ τὴν ἔπαρσιν ὑπερηφανίας ἀπολιπών. Σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, κ. τ. έ. Τὸ σήμερον τὸν βίον τοῦτον σημαίνει· «Ἴη σοῦς γὰρ, φησὶ, Χριστὸς χθὲς καὶ σήμερον καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας» καὶ πάλιν· «Ἄχρισ οὗ τὸ σήμερον καλεῖται.» Αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδοὺς μου, κ. τ. έ. Ὅδοί εἰσι τοῦ Κυρίου αἱ πρακτικαὶ ἀρεταὶ αἱ ἀπάγουσαι εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, Εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου, κ. τ.

έ. Κατάπαυσις Κυρίου, γνῶσις αὐτοῦ· ὁ δὲ εἰσελθὼν εἰς αὐτὴν ἀνα παύσεται ἐπ' αὐτῆς. ΨΑΛΜΟΣ Ε΄. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν, κ. τ. έ. Ὁ παλαιὸς ἄνθρωπος, ὁ φθειρόμενος κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, οὐ δύναται ἄσαι ἄσμα καινόν· τοῦ γὰρ καινοῦ ἀνθρώπου ἐστὶ τὸ ἄσμα τὸ καινὸν τοῦ γενομένου κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν. Φοβερός ἐστὶν ἐπὶ πάντας τοὺς θεοὺς, κ. τ. έ. Εἰ φοβερός ἐστὶν ὁ Κύριος ἐπὶ πάντας τοὺς θεοὺς, πάντες οἱ θεοὶ φοβοῦνται τὸν Κύριον. Εἶπατε ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅτι Κύριος ἐβασίλευσε, κ. τ. έ. Εἶπατε τοῖς ἀδίκοις, ὅτι δικαιοσύνη ἐβασίλευσε· καὶ τοῖς ἄφροσιν, ὅτι κυριεύει φρόνησις· καὶ τοῖς ψεύσταις, ὅτι δεσπόζει ἡ ἀλήθεια· καὶ τοῖς ἀγνοοῦσιν, ὅτι κεκράτηκεν ἡ γνῶσις. Εὐφραινέσθωσαν οἱ οὐρανοὶ, κ. τ. έ. Τουτέστιν, οἱ κατοικοῦντες ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Τότε ἀγαλλιᾶσονται πάντα τὰ ξύλα τοῦ δρυμοῦ, κ. τ. έ. Ποῖα ἀγαλλιᾶσονται ξύλα; λεγέτωσαν οἱ τὴν ἀλληγορίαν παραιτούμενοι. ΨΑΛΜΟΣ ΣΤ΄. Εὐφρανθήτωσαν νῆσοι πολλαὶ, κ. τ. έ. Νῆσός ἐστι νοῦς ἀκλινῆς, ὑπὸ τῶν τοῦ βίου τούτου κυμάτων περικτυπούμενος. Καὶ πῦρ ἐνώπιον αὐτοῦ προπορεύεται, κ. τ. έ. Τὸ πῦρ τοῦτο καίει ξύλα, χόρτον, καλάμην, του τέστι τὰς ἕξεις τὰς μοχθηράς. Οἱ ἀγαπῶντες τὸν Κύριον, μισεῖτε πονηρὰ, κ. τ. έ. Τουτέστιν, οἱ ἀγαπῶντες τὴν γνῶσιν, μισεῖτε πο νηρά. Καὶ ἐξομολογεῖσθε τῇ μνήμῃ τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ, κ. τ. έ. Ἐξομολογεῖσθε, μνημονεύοντες τῆς ἀγιωσύνης αὐτοῦ. ΨΑΛΜΟΣ Ζ΄. Ἐναντίον τῶν ἐθνῶν ἀπεκάλυψε τὴν δικαιο 12.1557 σύνην αὐτοῦ, κ. τ. έ. «Δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν.» Ποταμοὶ κροτήσουσι χειρὶ ἐπὶ τὸ αὐτὸ, κ. τ. έ. Εἰ τὰ χαρίσματα τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου ποταμοὶ λέγονται κατὰ τό· «Ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος,» καλῶς οἱ μεθέξοντες τούτων τῶν ποταμῶν καὶ αὐτοὶ ποταμοὶ λέγονται. Σημειωτέον δὲ καὶ τὸ «ἐπὶ τὸ αὐτὸ» εἶναι τοὺς ποταμοὺς, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγωσι πάντες, καὶ μὴ ἦ ἐν αὐτοῖς σχίσματα. ΨΑΛΜΟΣ Η΄. Σὺ ἠτοιμάσας εὐθύτητας, κ. τ. έ. Εὐθύτητας ἦτοι τοὺς εὐθεῖς, ἦτοι τὰς ἀρετάς. Καὶ προσκυνεῖτε τῷ ὑποποδίῳ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, κ. τ. έ. Τὸ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν εἶπόν τινες εἶναι τὴν σάρκα τὴν τοῦ Χριστοῦ, ἣτις διὰ τὸν Χριστόν ἐστι προσκυνητὴ· ὁ δὲ Χριστὸς προσκυνητὸς διὰ τὸν ἐν αὐτῷ Λόγον Θεοῦ. Καὶ Σαμουὴλ ἐν τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ, κ. τ. έ. Οὗτος ἐπικαλεῖται τὴν δικαιοσύνην ὁ δικαιοπραγῶν, καὶ τὴν ἀλήθειαν ὁ μὴ ψευδόμενος, καὶ τὴν ἀγάπην ὁ μὴ μισῶν. Ἐν στύλῳ νεφέλης ἐλάλει πρὸς αὐτοὺς, κ. τ. έ. Ὁ στύλος καὶ ἡ νεφέλη λογικαὶ φύσεις εἰσὶ, δι' ὧν ἐλάλει πρὸς τοὺς ἀγίους ὁ Κύριος. Ὑψοῦτε Κύριον τὸν Θεὸν ἡμῶν, κ. τ. έ. Ὑπὸ καθαροῦ νοῦ πέφυκεν ὑψοῦσθαι Θεός. ΨΑΛΜΟΣ Θ΄. Εἰσέλθετε εἰς τὰς πύλας αὐτοῦ, κ. τ. έ. Πύλαι σοφίας, ἀρεταί· διὰ γὰρ αὐτῶν εἰσερχόμεθα εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ΨΑΛΜΟΣ Ρ΄. Ἔλεον καὶ κρίσιν ἄσομαί σοι, Κύριε, κ. τ. έ. Τὸν περὶ Προνοίας καὶ κρίσεως ἄσαι θέλει λόγον. Τὸν καταλαλοῦντα λάθρα τοῦ πλησίον αὐτοῦ, τοῦτον ἐξεδίδωκον, κ. τ. έ. Χρήσιμον τὸ ῥητὸν πρὸς τοὺς καταλαλοῦντας. Πορευόμενος ἐν ὁδῷ ἀμώμῳ, οὗτός μοι ἔλει τούργει, κ. τ. έ. Χρηστὲον τὸ ῥητὸν πρὸς τοὺς ἱερα τικοὺς ὑπηρετουμένους ὑπὸ δούλων πονηροτάτων. Τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ πόλεως, κ. τ. έ. Νῦν πό λιν Κυρίου λέγει τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, ἐν ἣ πάντας ἀπέκτεινε λογισμοὺς παρανόμους. ΨΑΛΜΟΣ ΡΑ΄. Ἐγρύπνησα καὶ ἐγενόμην ὡς στρουθίον μονά ζον ἐπὶ δώματι, κ. τ. έ. Οὐδὲν ἄλλο τὸν νοῦν οὕτως ἀπεργάζεται κοῦφον ὡς ἀγρυπνία. Ὅτι σποδὸν ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκίρνων, κ. τ. έ. Χρήσιμον τὸ ῥητὸν πρὸς τοὺς παρὰ τὸν καιρὸν τοῦ πότου αὐλοῖς καὶ ὠδαῖς τερπομένους. Κἀγὼ ὡσεὶ χόρτος ἐξηράνθην· σὺ δὲ, Κύριε, εἰς τὸν αἰῶνα μένεις, κ. τ. έ. Ἐγὼ μὲν πρόσ 12.1560 καιρος καὶ θνητὸς, σὺ δὲ αἴδιος καὶ ἀθάνατος. Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν μου, κ. τ. έ. Τῶν γινομένων ἡμερῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης. Αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμενεῖς, κ. τ. έ. Ἀπολοῦνται οἱ οὐρανοὶ οὐ κατ' οὐσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὸ σχῆμα· «Παράγει γὰρ, φησὶν ὁ Ἀπόστολος, τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΒ΄.

Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τὸν Κύριον, καὶ πάντα τὰ ἐντός μου τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Τὰ ἐντός τοῦ ἔσω ἀνθρώπου ἐστὶν ἡ νοητικὴ δύναμις, καὶ διανοητικὴ, καὶ ἐπιβλεπτικὴ, καὶ ἐρμηνευτικὴ, καὶ ἡ φανταστικὴ, καὶ ἡ μνημονευτικὴ. Ἀνακαινισθήσεται ὡς ἀετοῦ ἡ νεότης σου, κ. τ. ἐ. Τὸ γῆρας ἀποδύεται ὁ ἀετός, ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποδύεται τὸν φθιρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. Ὅτι κατὰ τὸ ὕψος τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τῆς γῆς ἐκραταίωσε Κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς φοβουμένους αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ὕψωσε τοὺς ἐν οὐρανοῖς, οὕτως ἐλέησε τοὺς ἐπὶ γῆς φοβουμένους αὐτόν. Ἄνθρωπος ὡσεὶ χόρτος αἱ ἡμέραι αὐτοῦ, ὡσεὶ ἄνθος τοῦ ἀγροῦ οὕτως ἐξανθήσει, κ. τ. ἐ. Ἐν ταῦθα ὁ ἄνθρωπος τὴν καθόλου φύσιν δηλοῖ· πᾶς γὰρ ἄνθρωπος πρόσκαιρος καὶ θνητός, εὐμάραντος καὶ πρόσκαιρος. Ὅτι πνεῦμα διήλθεν ἐν αὐτῷ, καὶ οὐχ ὑπάρξει, κ. τ. ἐ. Μετὰ θάνατον ἡ ψυχὴ οὐχ ὑπάρχει ἐν τῷ βίῳ τούτῳ. Τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἀπὸ τοῦ αἰῶνος καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος εἰς τοὺς φοβουμένους αὐτόν, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν αἰσθητὴ ζωὴ οὐκ αἴδιος, τὸ δὲ ἔλεος τοῦ Κυρίου αἴδιον. Καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ ἐπὶ υἱοῖς υἱῶν, κ. τ. ἐ. Υἱοὶ υἱῶν εἰσὶν οἱ τοῦ αὐτοῦ πνεύματος τῆς υἰοθεσίας ἡξιωμένοι. Καὶ μεμνημένοις τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Οὗτος μέμνηται τῶν ἐντολῶν, ὁ ζῶν κατ' αὐτάς. Καὶ ἡ βασιλεία αὐτοῦ πάντων δεσπόζει, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν δημιουργικὴ αὐτοῦ βασιλεία πάντων δεσπόζει· ἡ δὲ κατὰ γνῶσιν βασιλεία οὐ πάντων τῶν ἐπὶ γῆς, πάντων δὲ τῶν ἐν οὐρανοῖς δεσπόζει. ΨΑΛΜΟΣ ΡΓ'. Ἀναβαλλόμενος φῶς ὡς ἱμάτιον, κ. τ. ἐ. Ἱμάτιον Κυρίου γνῶσις ἀληθῆς· ὁ δὲ ἐνδυόμενος αὐτὸ φωτισθήσεται ὑπ' αὐτοῦ. Ἐκτείνων τὸν οὐρανὸν ὡσεὶ δέξιν, κ. τ. ἐ. Διὰ τί οὐκ εἶπεν, «ἐκτείνας,» ἀλλ' «ἐκτείνων,» ἢ ἅπαξ μὲν αὐτὸν κατ' οὐσίαν ἐξέτεινεν, ἀεὶ δὲ αὐτὸν ἐκτείνει κατὰ τὴν πρόνοιαν; Τοιοῦτόν ἐστι καὶ τὸ Ἰὼβ εἰρημένον· ὁ «Ποιῶν Πλειάδα, καὶ Ἑσπερον, καὶ Ἀρκτοῦρον καὶ ταμεῖα Νότου.» 12.1561 Ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα, κ. τ. ἐ. Τῷ μὲν Ἀβραάμ οἱ ἄγγελοι ὡς πνεύματα ἐφάνησαν, τοῖς δὲ Σοδομίταις ὡσπερ πῦρ φλέγον. Ὁ θεμελιῶν τὴν γῆν ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς· οὐ κλιθήσεται εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, κ. τ. ἐ. Ὁ μὲν Ἰὼβ εἶπε· «Κρεμάσας τὴν γῆν ἐπὶ μηδενός·» ὁ δὲ Δαυὶδ, «ἐπὶ τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς.» Ἐκάτεροι δὲ ἀναιροῦσι τὸ εἶναι σῶμά τι ἕτερον βασιτάζον αὐτὴν ὑποκάτω· ἢ γὰρ ἀσφάλεια οὐκ ἔστιν οὐσία, ἀλλὰ τέχνη Θεοῦ, ἀκίνητον τὴν γῆν ἐν τῇ σφαίρα διαφυλάττουσα. Ἄβυσσος ὡς ἱμάτιον τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Τὸ ἀκατάληπτον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ἀβύσσου παρίστησι. Ἀναβαίνουσιν ὄρη καὶ καταβαίνουσι πεδία εἰς τὸν τόπον ὃν ἐθεμελίωσας αὐτοῖς, κ. τ. ἐ. Λογικὰς τινὰς διὰ τῶν λόγων τούτων αἰνίττεται φύσεις. Ὅριον ἔθου ὃ οὐ παρελεύσονται, κ. τ. ἐ. Περὶ τῶν καταχθονίων δαιμόνων ταῦτα λέγεσθαί φασι. Ποτίζων ὄρη ἐκ τῶν ὑπερώων αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὑπερῶα Θεοῦ φύσεις καθαραὶ ποτίζουσαι τοὺς ὑψηλοτέρους τῆ καρδία. Χορτασθήσεται τὰ ξύλα τοῦ πεδίου, κ. τ. ἐ. Ὁ δὲ Ἑβραῖος καὶ οἱ λοιποὶ «τοῦ Κυρίου» τεθείκασιν. Διεξελθὼν τὰ κάρπιμα, ἀναγκαίως μνημονεύει καὶ τῶν ἀκάρπων, ὡς ἀναγκαῖον τοῖς ἀνθρώποις καὶ αὐτὰ παρεχόντων χρεῖαν. Διὰ τοῦτο καὶ «Κυρίου» αὐτὰ προσηγόρευσεν, ὡς αὐτοφυῆ καὶ οὐ χειρόκτητα, ἀλλὰ τῷ θεῷ λόγῳ βλαστήσαντα· διὸ καὶ ἐπήγαγεν· «Αἱ κέδροι τοῦ Λιβάνου ἃς ἐφύτυσας.» Τοῦ αὐτοῦ. Ὡσπερ ἐστὶ τινὰ ξύλα τοῦ παραδείσου, οὕτω καὶ ξύλα πεδίου. Πέτρα καταφυγὴ τοῖς χοιρογυλλίοις, κ. τ. ἐ. Ὁ χοιρογυλλίου ἔχων κατάστασιν προσφυγῆ τῇ πνευματικῇ πέτρᾳ τῇ ἀκολουθούσῃ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ποτιζούσῃ τὸν Ἰσραήλ. Ὁ ἥλιος ἔγνω τὴν δύσιν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης ἔγνω νῦν τοὺς ἐν οἷς ἔδου ποτέ. Ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος καὶ συνήχθησαν, κ. τ. ἐ. Ἐν οἷς ἀνατέλλει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης, ἐν τούτοις καὶ αἱ κακίαι κατὰ δύναμιν ὑπάρχουσιν. Ἐξελεύσεται ἄνθρωπος ἐπὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ ἐπὶ τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ ἕως ἑσπέρας, κ. τ. ἐ. Ἔργον νῦν λέγει αὐτὴν τὴν ὕλην περὶ ἣν ἢ ἔργα σία· ἐργασίαν δὲ αὐτὴν τὴν

τέχνην τὴν περὶ τὴν ὕλην γινομένην. Ἐκεῖ ἐρπετὰ ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς, κ. τ. ἐ. Τῶν ἐρπετῶν ἀνθρώπων διὰ τὴν κακίαν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς· «Ὁ γὰρ ἀριθμῶν, φησὶ, πλήθη ἄστρον, καὶ πᾶσιν αὐτοῖς ὀνόματα καλῶν.» Ἄντανελεῖς τὸ πνεῦμα αὐτῶν, καὶ ἐκλείψουσι, καὶ εἰς τὸν χοῦν αὐτῶν ἐπιστρέψουσι, κ. τ. ἐ. Οἱ ἐκπίπτοντες τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ δοθέντος αὐτοῖς πνεύματος γίνονται χοῖκοί. 12.1564 Ἐξαποστελεῖς τὸ πνεῦμά σου, καὶ κτισθήσονται, καὶ ἀνακαινιεῖς τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Ἦν Παῦλος ὁ ἅγιος ἐξανάστασιν εἶρηκε, ταύτην Δαυὶδ ἀνακαινισμόν προσηγόρευσεν. Ὁ ἀπτόμενος τῶν ὀρέων, καὶ καπνίζονται, κ. τ. ἐ. Τὰ καπνιζόμενα ὄρη ἀποβάλλει τὴν κακίαν, ἀπτομένου αὐτῶν τοῦ πνευματικοῦ πυρὸς τοῦ βληθέντος ἐπὶ τὴν γῆν. Ἐκλείποισαν ἁμαρτωλοὶ ἀπὸ τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Οὐχὶ μὴ ὑπάρχειν αὐτοὺς, ἀλλὰ μὴ ὑπάρχειν αὐτοὺς ἁμαρτωλοὺς. ΨΑΛΜΟΣ ΡΔ'. Διηγῆσασθε πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὁ κτησάμενος πᾶσαν τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ, οὗτος δύναται διηγῆσθαι πάντα τὰ θαυμάσια αὐτοῦ. Ζητήσατε τὸν Κύριον, κ. τ. ἐ. Ὁ τὰς ἐντολὰς ποιῶν τοῦ Θεοῦ, οὗτος ζητεῖ αὐτόν. Ζητήσατε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ διαπαντός, κ. τ. ἐ. Τοῦτο λέγει τὸ πρόσωπον ζητεῖν ἡμᾶς, ὅπερ οἱ ἄγ γελοι βλέπουσι διαπαντός. Σπέρμα Ἀβραὰμ δούλοι αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Οἱ τοῦ σπέρματος ὄντες τοῦ Ἀβραὰμ, δυνάμει εἰσὶν ἐκλεκτοί. Ἐμνήσθη εἰς τὸν αἰῶνα διαθήκης αὐτοῦ, λόγου οὗ ἐνετείλατο εἰς χιλίας γενεᾶς, κ. τ. ἐ. Τὰς χιλίας γενεᾶς οἱ μὲν τὰς πολλὰς αὐτὸν λέγειν γενεᾶς ἐνόμισαν, οἱ δὲ τὰς ὑπὸ τούτου τοῦ ἀριθμοῦ περιγραφομένας. Λέγων· Σοὶ δώσω τὴν γῆν Χαναάν, σχολίσιμα κληρονομίας ὑμῶν, κ. τ. ἐ. Πρὸ τῆς ἐπιδημίας Χριστοῦ οἱ Χανααναῖοι κατεῖχον ἡμῶν τὰς ψυχὰς, μὴ ἔωντες ἡμᾶς καρποὺς ἐκφέρειν πνευματικούς. Οὐκ ἀφῆκεν ἄνθρωπον ἀδικῆσαι αὐτοὺς, κ. τ. ἐ. Ἐντεῦθεν γινώσκωμεν, ὅτι οἱ ἀδικούμενοι ὑπὸ ἀνθρώπων κατ' ἐγκατάλειψιν ἀδικοῦνται Θεοῦ. Μὴ ἄπτεσθε τῶν χριστῶν μου, κ. τ. ἐ. Οὗτοι οἱ χριστοὶ Χριστοῦ μετέχοντες λέγονται χριστοί· ὁ δὲ Χριστὸς τοῦ Πατρὸς μετέχων λέγεται Χριστός. Χριστὸν δὲ φημι τὸν μετὰ τοῦ Θεοῦ Λόγου ἐπιδημήσαντα Κύριον. Καὶ ἐκραταίωσεν αὐτὸν ὑπὲρ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Χωρὶς ἀρετῆς καὶ γνώσεως Θεοῦ οὐκ ἂν τις γένοιτο τῶν ἐχθρῶν ἰσχυρότερος. Εἶπε καὶ ἦλθε κυνόμυια, κ. τ. ἐ. Τὴν κυνόμυιαν οἱ Ἑβραῖοι ἐρμηνεύουσι πλῆθος πάμμικρον ἀγρίων καὶ σαρκοβόρων θηρίων· οἱ δὲ Ἕλληνες λέγουσι κυνόμυιαν τὴν τοῦ κυνὸς τοῦ ὑλακτοῦντος μυῖαν. Καὶ ἐπάταξε τὰς ἀμπέλους αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἐκ γὰρ ἀμπέλου Σοδόμων ἦσαν αἱ ἄμπελοι αὐτῶν, καὶ αἱ κληματίδες αὐτῶν ἐκ Γομόρρας. Εἶπε, καὶ ἦλθεν ἀκρίς, κ. τ. ἐ. Ἡ ἀκρίς αὕτη κατεσθίει τὸ σπέρμα τὸ πονηρόν. ΨΑΛΜΟΣ ΡΕ'. Καὶ ἔσωσεν αὐτοὺς ἕνεκεν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦ γνωρίσαι τὴν δυναστείαν αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Διὰ 12.1565 τοῦτο σώζει ἡμᾶς ὁ Κύριος, ἵνα γνῶσιν ἡμῖν τῆς δυναστείας αὐτοῦ χαρίσηται. Εἷς ἐξ αὐτῶν οὐχ ὑπελείφθη, κ. τ. ἐ. Μακάριος οὗτος, ὃς μὴδεὶς τῶν ἐχθρῶν ὑπολείπεται. Οὐχ ὑπέμειναν τὴν βουλήν αὐτοῦ, καὶ ἐπεθύμησαν ἐπιθυμίαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἀνέμειναν τὴν χάριν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπελάθοντο τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ ἐπεθύμησαν ἐπιθυμίαν κακὴν. Καὶ ἠλλάξαντο τὴν δόξαν αὐτῶν ἐν ὁμοιώματι μόσχου ἐσθίοντος χόρτον, κ. τ. ἐ. Οἱ δοξάζοντες κτίσμα παρὰ τὸν κτίσαντα, οὗτοι ἀλλάσσουν τὴν δόξαν αὐτῶν. «Καὶ ἠλλάξαν, φησὶν ὁ Παῦλος, τὴν δόξαν τοῦ ἀφάρτου Θεοῦ ἐν ὁμοιώματι φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ ἐρπετῶν.» Καὶ εἶπε τοῦ ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς, κ. τ. ἐ. Ἡ ἐξολοθρευσις νῦν τὴν μετὰθεσιν τὴν ἐκ τοῦ βίου τούτου σημαίνει. Εἰ μὴ Μωϋσῆς ὁ ἐκλεκτὸς αὐτοῦ ἔστη ἐν τῇ θραύσει ἐνώπιον αὐτοῦ, τοῦ ἀποστρέψαι τὸν θυμὸν αὐτοῦ, τοῦ μὴ ἐξολοθρεῦσαι αὐτοὺς, κ. τ. ἐ. Σημειωτέον, ὅτι καὶ εἷς ἅγιος, ὡς ὁ Μωϋσῆς, δυνατὸς ἐστὶν ἀποστρέψαι ὀργὴν φερομένην ἐπ' ἔθνος ὅλον. Καὶ ἐξουδένωσαν γῆν ἐπιθυμητὴν, κ. τ. ἐ. Ἡ γῆ ἐπιθυμητὴ ἢ βασιλεία ἐστὶ τῶν οὐρανῶν. Καὶ ἐπῆρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπ' αὐτοὺς, κ. τ. ἐ. Χεῖρα λέγει τὰς κολαστικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Καὶ ἐτελέσθησαν τῷ Βεελφεγῶρ, κ. τ.

έ. Βεελ φεγώρ είδωλον του Βήλ έν τῷ τόπω του Φεγώρ. Καί έφαγον θυσίας νεκρών, κ. τ. έ. Τελετάς ήγαγον τῷ Βεελφεγώρ, μνησθέντες έν τοίς μυστη ρίοις αύτου. Καί έστη Φινεές, καί έξιλάσατο, κ. τ. έ. Άνω τέρω μέν λέγει, ότι έστη Μωϋσήσ καί απέστρεψε την θραϋσιν, άλλ' έκόπασεν ή θραϋσις. Καί έμίγησαν έν τοίς έθνεσι, κ. τ. έ. Μίγνυται τις τοίς έθνεσι δουλεύων γλυπτοίς. Καί έπόρνευσαν έν τοίς έπιτηδεύμασιν αύτων, κ. τ. έ. Πορνεύει ψυχή σπέρματα λαμβάνουσα τής άντικειμένης δυνάμεως, καί τίκτουσα τέκνα πονηρά. Καί έβδελύξατο την κληρονομίαν αύτου, κ. τ. έ. «Κληρονομία Κυρίου ψυχαί λογικαί.» Καί έκυρίευσαν αύτων οί μισοϋντες αύτους, κ. τ. έ. Δαίμονές είσιν οί μισοϋντες ήμās καί θλίβοντες τās ψυχās ήμών. Καί έδωκεν αύτους εις οίκτιρμούς εναντίον πάντων τών αίχμαλωτευσάντων αύτους, κ. τ. έ. Έντεϋθεν μανθάνομεν, ότι καί του έλεεΐσθαι ήμās ό Κύριος άξιους ποιεί. ΨΑΛΜΟΣ Ρ΄. Ότι έχόρτασε ψυχήν κενήν, κ. τ. έ. Ψυχή κενή έστι ή άρετών καί γνώσεως έστερημένη. Καί έξήγαγεν αύτους έκ σκότους καί σκιας θα νάτου, κ. τ. έ. Καθό φώς έστιν ό Κύριος, έξάγει 12.1568 ήμās έκ του σκότους, καθό δέ ζωή, έκ θανάτου' καίάλιν ως δυνατός διαρρήσει δεσμούς. Πάν βρώμα έβδελύξατο ή ψυχή αύτων, κ. τ. έ. Όσπερ οί νοσοϋντες πάν βρώμα βδελύσσονται, οϋτως οί άκάθαρτοι πāsαν γνώσιν άπωθοϋνται. Αύτοι είδον τὰ έργα Κυρίου καί τὰ θαυμάσια αύτου έν τῷ βυθῷ, κ. τ. έ. Όσοι περισπασμοίς πολ λοίς καί ποικίλοις δια την τής άρετής έργασίαν περι πίπτουσιν, οϋτοι όρῶσι τὰ έργα Κυρίου, τουτέστι τους λόγους τών γεγονότων καί γινομένων. Καί πāsα ή σοφία αύτων κατεπόθη, κ. τ. έ. Σοφίαν Θεοϋ καταπίνει κακία' δικαιοσύνη δέ Κυρίου διαφθείρει κακίαν. Καί έσίγησε τὰ κύματα αύτης, κ. τ. έ. Σιγήν τών κυμάτων την φθοράν ώνόμασε τών πειρασμών. Καί έπλάνησεν αύτους έν άβάτω, καί οϋχ όδῷ, κ. τ. έ. Έγκατέλιπεν αύτους πλανωμένους, καί οϋκ άντελάβετο αύτων δια την κακίαν αύτων. ΨΑΛΜΟΣ ΡΖ΄. Έτοιμή ή καρδιά μου, κ. τ. έ. Ό άποθέμενος τὰ πάθη, οϋτος ήτοίμασε την καρδίαν τῷ Θεῷ. Μωάβ λέβης τής έλπίδος μου, κ. τ. έ. Λέβης έστιν ό τῷ πνεύματι ζέων, καί έλπίζων έπί τον Κύ ριον' ήτις έλπις οϋ καταισχύνει τον έλπίζοντα. Έπί την Ίδουμαίαν έπιβαλῶ τὸ υπόδημά μου, κ. τ. έ. Η σάρξ έστι τὸ υπόδημα του Χριστου, ή χρησάμενος ό Κύριος έπεδήμησε τῷ βίω τών άνθρώπων. ΨΑΛΜΟΣ ΡΗ΄. Καί διάβολος στήτω έκ δεξιῶν αύτου, κ. τ. έ. Όν έκκόπτει ό Σατανās τὰ έργα τὰ δεξιά, τούτων έστηκεν έκ δεξιῶν. Έν δέ τῷ Ζαχαρία φησί' «Καί έδειξέ μοι Κύριος Ίησοϋν τον ιερέα τον μέγαν έστῶτα πρό προσώπου άγγέλου Κυρίου, καί ό διάβολος είστήκει έκ δεξιῶν αύτου» οϋχ άπλῶς δέ, άλλὰ «τῷ άντικείσθαι αύτῷ» οϋκ άντίκειται δέ τῷ Ίούδα. Γενηθήτωσαν υιοί αύτου όρφανοί, καί ή γυνή αύτου χήρα, κ. τ. έ. Οϋκ έπαρῶσθαι ό δίκαιος, άλλὰ προσεύχεσθαι μοι δοκεί. «Εϋλογεΐτε γάρ τους έχθρους ύμών, φησιν ό Άπόστολος, εϋλογεΐτε καί μη κατ αρῶσθε.» Όρφανοί τοίνυν είσι λογισμοί πονηροί τον έαυτών θάψαντες πατέρα τον Σατανάν' χήρα δέ ψυχή ή μη έπιλαβοϋσα σπέρματα παρά του διαβόλου. Εϋ δέ καί ή τάξις έχει. Πρότερον μέν γάρ περιαιρεί τās κατ' ένέργειαν άμαρτίας, έπειτα δέ καί τὰ τούτων φαϋλα νοήματα. Γενηθήτω αύτῷ ως ίμάτιον ὃ περιβάλλεται, καί ώσει ζώνη ήν δια παντός περιζώννυται, κ. τ. έ. Αϋτη ή ζώνη σημαίνει την του έπιθυμητικού άλλο γον πύρωσιν. Τὰ γόνατά μου ήσθένησαν άπό νηστείας, κ. τ. 12.1569 έ. Χρηστέον τῷ ρητῷ πρός τους καταφρονοϋντας τής έγκρατείας. Καταράσσονται αύτοι, καί σϋ εϋλογήσεις, κ. τ. έ. Τουτον εϋλογεΐ Κύριος, ὃν άντικείμενοι καταρῶνται. ΨΑΛΜΟΣ ΡΘ΄. Μετά σοϋ ή άρχή έν ήμέρα τής δυνάμεώς σου έν ταίς λαμπρότησι τών άγίων, κ. τ. έ. Εί άρχή του Υίου ό Πατήρ, ή δέ άρχή ήν μετά του Χριστου, καλῶς λέγει έν τοίς Εϋαγγελίοις τό' «Οϋκ ειμι μό νος, άλλ' έγῶ καί ό πέμψας με Πατήρ.» Ημέραν δέ δυνάμεως είπε την ήμέραν του σταυρου, ή τής ενανθρωπήσεως. Έκ γαστρος πρό Έωσφόρου έγέννησά σε, κ. τ. έ. Αντι του, Πρό πάσης λογικής φύσεως έγέν νησά σε. Τὸ γάρ βαθύτερον

περιεργάζεσθαι τὴν γέ νειν τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Ἐωσφόρου, οὐ τῆς ἡμετέρας ἐστὶ δυνάμεως. Πολὺς γὰρ ὁ περὶ τούτου λόγος καὶ δυσθεώρητος. Κρινεῖ ἐν τοῖς ἔθνεσι, πληρώσει πτώματα, κ. τ. ἐ. Πληροῖ πτώματα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου τοῦ φθειρομένου κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙ'. Ἐν βουλή εὐθέων καὶ συναγωγῇ μεγάλα τὰ ἔργα Κυρίου, κ. τ. ἐ. Μεγάλα τὰ ἔργα Κυρίου διὰ τὴν ἀποκειμένην ἐν αὐτοῖς σοφίαν ὠνόμασε. Τροφήν ἔδωκε τοῖς φοβουμένοις αὐτὸν, κ. τ. ἐ. Ἡ τροφή τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον ἡ σοφία ἐστὶ τοῦ Θεοῦ· «Ἀρχὴ γὰρ σοφίας φόβος Κυρίου.» Ἰσχὺν ἔργων αὐτοῦ ἀνήγγειλε τῷ λαῷ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Τὴν θεωρίαν τῶν γεγονότων ἰσχὺν ἔργων αὐτοῦ ὀνομάζει· ἰσχύς δὲ εἴρηται ἡ γνῶσις, διὰ τὸ ἰσχὺν ἐντιθέσθαι τῇ φύσει τῇ λογικῇ. Ἔργα χειρῶν αὐτοῦ ἀλήθεια καὶ κρίσις, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν ἀλήθεια ἐν τοῖς ὀρθοῖς δόγμασι θεωρεῖται, ἡ δὲ κρίσις ἐν τῇ πρακτικῇ. «Πισταὶ πᾶσαι αἰ ἐντολαὶ αὐτοῦ, ἐστηριγμέναι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.» Πιστὰς εἶπε τὰς ἐντολάς, ἀντὶ τοῦ πίστεως ἀξίας· ὁ γὰρ ὑπισχνοῦνται, τοῦτο καὶ ποιοῦσιν· ὑπισχνοῦνται δὲ κάθαρσιν ψυχῆς λογικῆς τοῖς γνησίως φυλάττουσιν αὐτάς. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΑ'. Ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ θελήσει σφόδρα, κ. τ. ἐ. Οὗτος θέλει ἐν ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ σφόδρα ὁ μετὰ πάσης ἀκριβείας φυλάσσωσιν αὐτάς. Δόξα καὶ πλοῦτος ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, καθὸ μὲν ἀφθονίαν παρέχει θεωρημάτων, πλοῦτος καλεῖται, καθὸ δὲ παρασκευάζει τοὺς ἀνθρώπους δοξάζει τὸν κεκτημένον αὐτήν, ὄνομαζεται δόξα. Ἐξανέτειλεν ἐν σκότει φῶς τοῖς εὐθέσιν, κ. τ. ἐ. Ὁ Σωτὴρ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις φησὶ πρὸς τοὺς μαθητάς· «Ὁ ἠκούσατε ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἶπετε ἐν τῷ φωτί.» 12.1572 Οἰκονομήσει τοὺς λόγους αὐτοῦ ἐν κρίσει, κ. τ. ἐ. Χρηστέον τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ἀπερισκέπτως ἐκφέροντας τὰ θεῖα μυστήρια τῆς θείας Γραφῆς, καὶ ἀδιακρίτως· καὶ γὰρ ὁ Παῦλος φησιν· «Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἀνθρώπος ὡς ὑπηρέτας Χριστοῦ καὶ οἴκο νόμους τῶν μυστηρίων Θεοῦ.» Ἀπὸ ἀκοῆς πονηρᾶς οὐ φοβηθήσεται, κ. τ. ἐ. Ἀκοῆς ἀντὶ τοῦ, φήμης, ὡς καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γέγραπται· «Ἐξῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν Συρίαν» καὶ πάλιν· «Μέλλετε ἀκούειν πολέμους καὶ ἀκοὰς πολέμων.» Τὸ κέρας αὐτοῦ ὑψωθήσεται ἐν δόξῃ, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτω φοβεῖται ὁ Σατανᾶς, ὡς νοῦν ὑψωθέντα ἐν γνώσει Θεοῦ. Ἐπιθυμία ἀμαρτωλοῦ ἀπολεῖται, κ. τ. ἐ. Εἰ ἡ ἐπιθυμία ἀμαρτωλοῦ ἀπολεῖται, ἡ δὲ ἀμαρτωλοῦ ἐπιθυμία ἐστὶ κακία, ἡ κακία ἄρα ἀπολεῖται τῶν ἀμαρτωλῶν. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΒ'. Ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου μέχρι δυσμῶν αἰνετὸν τὸ ὄνομα Κυρίου, κ. τ. ἐ. Ἀνατολαὶ μὲν εἰσι φύσεις αἰ νοεραὶ, ἐν αἷς ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος ἀνατέλλει· δυσμαὶ δὲ αἰ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί, ἐν αἷς ἔδου ποτὲ ὁ πνευματικὸς καὶ ἐπουράνιος ἥλιος. Ὁ ἐν ὑψηλοῖς κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, κ. τ. ἐ. Οἰκεῖ μὲν ὁ Θεὸς ἐν ταῖς ἀγίαις δυνάμεσι· προνοεῖται δὲ τῶν ταπεινῶν ἀνθρώπων, ἵνα γένηται τὸ θέλημα αὐτοῦ ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς. Ὁ ἐγείρων ἀπὸ γῆς πτωχόν, καὶ ἀπὸ κοπρίας ἀνυψῶν πένητα, κ. τ. ἐ. Ψυχὴν μὲν ἐγείρει ἀπὸ κακίας ἐπ' ἀρετὴν ὁ Θεός, νοῦν δὲ ἀπὸ ἀγνωσίας εἰς γνῶσιν προτρέπεται. Ὁ κατοικίζων στείραν ἐν οἴκῳ, μητέρα ἐπὶ τέκνοις εὐφραίνουμένην, κ. τ. ἐ. «Εὐφράνθητι, στείρα ἢ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον, ἢ οὐκ ὠδίνουσα, ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.» Καὶ στείρα μὲν ἐγκαταλιπόντος Θεοῦ γίνεται ψυχὴ, μήτηρ δὲ ἐνεργοῦντος. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΓ'. Ἐν ἐξόδῳ Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου, οἴκου Ἰακώβ λαοῦ βαρβάρου, ἐγενήθη Ἰουδαία ἀγίασμα αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Εἰ ἀγίασμα τοῦ Θεοῦ ἡ Ἰουδαία ἐστίν, ἡ δὲ Ἰουδαία ἐξομολογούμενος ἐρμηνεύεται, πᾶσα ἐξομολογούμενη ψυχὴ ἀγίασμα τοῦ Θεοῦ ἐστὶ. Τὰ ὄρη ἐσκίρτησαν ὡσεὶ κριοὶ, καὶ οἱ βουνοὶ ὡς ἀρνία προβάτων, κ. τ. ἐ. Τὰ ὄρη καὶ οἱ βουνοὶ νοεραὶ φύσεις εἰσὶ χαίρουσαι ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τοῦ Ἰσραὴλ. Εἰ γὰρ χαίρουσιν οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἐπὶ ἐνὶ μετаноοῦντι, πόσω μᾶλλον ἐπὶ τοσαύταις μυριάσιν ὀδευούσαις ἀπὸ κακίας πρὸς ἀρετὴν, καὶ ἀπὸ ἀγνωσίας ἐπὶ γνῶσιν Θεοῦ! Τοῦ στρέψαντος τὴν πέτραν εἰς λίμνας ὑδάτων, καὶ τὴν ἀκρότομον εἰς πηγὰς ὑδάτων, κ.

τ. έ. Ὡς μὲν πρὸς τὴν ἱστορίαν ἅπαξ ἐν τῇ ἐρή 12.1573 μω στρέψας τὴν πέτραν ἐπότισε τὸν Ἰσραήλ· ὡς δὲ πρὸς τὸ πνεῦμα ἀεὶ στρέφει τὴν πέτραν, ἣτις ἐστὶν ὁ Χριστὸς, καὶ ποτίζει τὸν πνευματικὸν Ἰσραήλ. Εὐλόγησε τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον, τοὺς μικροὺς μετὰ τῶν μεγάλων, κ. τ. έ. Οὐχ οἱ μεγάλοι μετὰ τῶν μικρῶν εὐλογοῦνται, ἀλλ' οἱ μικροὶ μετὰ τῶν μεγάλων, ἵνα καὶ αὐτοὶ γένωνται μεγάλοι. Τὸ δὲ μικρὸν ἐνταῦθα καὶ τὸ μέγα οὐκ ἐπὶ τοῦ ἐκτός, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἐντός νοητέον. Οὐχ οἱ νεκροὶ αἰνέσουσί σε, Κύριε, οὐδὲ πάντες οἱ καταβαίνοντες εἰς ἄδου. Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες εὐλογήσομεν τὸν Κύριον ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, κ. τ. έ. Οὐ δύναται νεκρὸς αἰνέσαι τὴν ζωὴν τὴν εἰποῦσαν, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή.» –»Οὐδὲ πάντες,» οὐκ εἶπεν, «οἱ καταβάντες,» ἀλλ' «οἱ καταβαίνοντες.» –»Ἄλλ' ἡμεῖς οἱ ζῶντες,» ὡς καὶ Παῦλος· «Ἐπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ περιλεῖ πόμενοι.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΔ'. Ὅτι ἔκλινε τὸ οὖς αὐτοῦ ἐμοί, καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις μου ἐπικαλέσομαι, κ. τ. έ. Ἐπεὶ μὴ δυνάμεθα ἑαυτοὺς ἐκτείνειν πρὸς Θεὸν εὐχόμενοι, αὐτὸς τὸ οὖς αὐτοῦ κλίνει πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐγγίζει ἡμῖν τοῦ αὐτοῦ. Ὁ τὸν ἥλιον τῆς δικαιοσύνης ἐπικαλούμενος ἐν ταῖς ἡμέραις τούτου τοῦ ἡλίου διάγων ἐπικαλείσθω. Περιέσχον με ὠδίνες θανάτου, κ. τ. έ. Ὁ ἐν βαρυτέροις γενόμενος πειρασμοῖς, καὶ βάσανον ἐν αὐτοῖς διδοὺς τῆς προαιρέσεως ἑαυτοῦ, ὡς καὶ ἐν κινδύνῳ τοῦ νικηθῆναι γενέσθαι, ἀλλὰ μὴ νικηθεὶς, λέγοι ἂν τό· «Περιέσχον με ὠδίνες θανάτου, κίνδυνοι ἄδου εὔροσάν με.» Οὐ ταυτὸν δὲ ἐστὶ τὸ, «Ἄδης εὔρέ με,» τῷ, «Κίνδυνοι ἄδου εὔροσάν με.» Ὁ ἄδης μὲν γὰρ εὐρίσκει τοῦτον, οὗ κατισχύουσιν αἱ πύλαι αὐτοῦ· κίνδυνοι δὲ ἄδου μόνον εὐρίσκουσι τὸν διὰ τὸ μέγεθος τῶν πειρασμῶν κινδυνεύσαντα μὲν κρατηθῆναι ὑπὸ τῶν τοῦ ἄδου πυλῶν, οὐ μὲν καὶ κρατηθῆναι ὑπ' αὐτῶν. Θλίψιν καὶ ὀδύνην εὔρον, κ. τ. έ. Εὐρημά ἐστὶν ἡ θλίψις τῷ ὑπομένοντι αὐτὴν, καὶ καυχωμένῳ ἐν ταῖς θλίψεσι, καὶ ὀδεύοντι τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν, οὖσαν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν. Οὕτω καλὸν δὴ εὐρημα καὶ ὀδύνη, ὅτε δι' ἀγάπην τις ὀδυνᾶται ὡς ὁ εἰπὼν Παῦλος· «Λύπη μοί ἐστὶ μεγάλη, καὶ ἀδιάληπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου,» καὶ τὰ ἐξῆς. Καὶ τὸ ὄνομα Κυρίου ἐπεκαλεσάμην, κ. τ. έ. «Πᾶς γὰρ, φησὶν, ὅς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται.» Τοιγαροῦν ὁ ἐλεήμων ἐπικαλείσθω τὸν ἐλεήμονα, καὶ τὴν δικαιοσύνην ὁ δίκαιος. Ἦχώ γὰρ ὡσπερ τις ἢ ἐν ἡμῖν δικαιοσύνη, τῆς πρώτης δικαιοσύνης κατὰ ἀνάκλασιν ἡμῖν ἐπισυμβαίνει. Ἐλεήμων ὁ Κύριος καὶ δίκαιος, καὶ ὁ Θεὸς 12.1576 ἡμῶν ἔλεεῖ, κ. τ. έ. Ἐπεὶ μετὰ δικαιοσύνης ἔλεεῖ ὁ Κύριος, ἐλεήμων ἐστὶ καὶ δίκαιος· οὐ δίκαιος δὲ ἐν τῷ ἔλεεῖν ἢ ὁ Σαοῦλ, ἐλεῶν τὸν Ἄγαγ. Καὶ εἰ ἦν δὲ πᾶν τὸ ἐλεεῖν δίκαιον, οὐκ ἂν περὶ τινῶν εἶπεν ὁ νόμος τὸ, «Οὐκ ἐλεήσεις αὐτόν.» Ἔστι δὲ καὶ τὸ, «Ὁ ἐλεῶν ἐν ἰλαρότητι,» μετὰ δικαιοσύνης ἔλεεῖ. Ἐπίστρεψον, ψυχὴ μου, εἰς τὴν ἀνάπαυσιν, κ. τ. έ. Ἀνάπαυσις τῆς ψυχῆς ἢ τῶν ἀμαρτημάτων ἀποκοπή· κατατείνει γὰρ αὐτὴν ἢ ἀμαρτία, καὶ πάσας αὐτῆς τὰς δυνάμεις συντρίβει. Ὅθεν καὶ τὸ βᾶπτισμα, ὡς ἀπαλλαγὴν ἀμαρτημάτων ἔχον, «ὔδωρ ἀναπαύσεως» ὁ Δαυὶδ προσηγόρευσε. Τὴν ψυχὴν τοῦ νῦν ὡς ἐν ἀμαρτίαις πλανηθεῖσαν ἐπιστρέψαι πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, ἢ διὰ τοῦ βαπτίσματος, ἢ διὰ τῶν δακρύων καὶ τῆς μετανοίας, προτρέπεται. Ὅτι ἐξείλετο τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. έ. Τοῦ μὴ κέτι ἀμαρτάνοντος δηλονότι. «Ψυχὴ γὰρ ἀμαρτὰ νουσα ἀποθανεῖται.» Ὁ δὲ ἀλυπῖαν ἀναλαβὼν ἐρεῖ, ὅτι Κύριος ἐξείλετο τοὺς ὀφθαλμούς μου ἀπὸ δακρύων. Ἐρεῖ δὲ αὐτὸ καὶ ὁ τὸ μακαριζόμενον πένθος πενήσας, ὅταν τυγχάνῃ τοῦ, γελάσονται, καὶ τοῦ, παρακληθήσονται. Ὁ δὲ ἀκούσας τοῦ, «Σὺ δὲ αὐτὸς στήθι μετ' ἐμοῦ,» ἐρεῖ· Ἐξείλετο Κύριος τοὺς πόδας μου ἀπὸ ὀλισθήματος. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΕ'. Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα, κ. τ. έ. Εἰ μὴ βεβαίως τις καὶ ἀπερισπᾶστος ἐπίστευσε, μὴ διδασκῆτω· γνησίῳ γὰρ διδασκάλῳ φωνὴ τό· «Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα.» Αὐτοῦ δὲ τούτου τῆς ἀτυφίας καὶ ταπεινοφροσύνης δεῖγμα, μηδαμῶς ἐπὶ τῷ διδάσκειν φουσιουμένου ἐκ τοῦ· «Ἐγὼ δὲ ἐταπεινώθην σφόδρα.» Τοῦ αὐτοῦ. Πίστις ἐστὶ ψυχῆς αὐτεξουσίῳ λογικῆ

συγκατάθεσις. Ἐγὼ δὲ εἶπα ἐν τῇ ἐκστάσει μου· Πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης, κ. τ. ἐ. Εἰ ἄνθρωπος καὶ ὁ Δαυῖδ, ψεύστης ἐστίν· εἰ δὲ ψεύστης ἐστὶ, λέγων ἑαυτὸν ψεύστην, οὐκ ἔστι ψεύστης, ἀλλ' ἀληθὴς ἐστίν. Εἰ δὲ ἀληθὴς ἐστὶ λέγων ἑαυτὸν ψεύστην, ἄνθρωπος ὢν οὐκ ἔστι ψεύστης. Περιστρέφει ἄρα ὁ λόγος εἰς ἄμφοτερά, καὶ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν ἀληθευτὴν, ἐὰν ἄνθρωπος ᾖ, καὶ εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν ψεύστην. Καὶ καλεῖται ὁ λόγος οὗτος παρὰ τοῖς διαλεκτικοῖς ἄπορος. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον ἄνθρωπος τις ἐστὶ, ψεύστης ἐστίν· ἐὰν δὲ ἀπόθῃται τὸ εἶναι ἄνθρωπος, ἀληθευτὴς ἐστὶ. Τὸ γὰρ «ἄνθρωπος» ὄνομα ποτὲ μὲν οὐ σίαν δηλοῖ, ὡς τό· «Ἄνθρωπος τις ἦν ἐν χώρᾳ τῇ Αὐσίτιδι·» ποτὲ δὲ χειρίστην κατάστασιν, κατὰ τό· «Ἔμεις δὲ ὡς ἄνθρωποι ἀποθνήσκετε, καὶ ὡς εἰς τῶν ἀρχόντων πίπτετε.» Τὸ μὲν γὰρ οὐσίαν, τὸ δὲ κακίστην ἔξιν δηλοῖ. Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ, κ. τ. ἐ. Ὡς μέγα οὖν ἐν τούτοις ἀπὸ Κυρίου εὐεργετηθεὶς, καὶ βουλόμενος ἀμείψασθαι τὸν εὐεργέτην, ἀπορῶν περὶ τοῦ τρόπου 12.1577 τῆς ἀμοιβῆς φησι· «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπεδώκε μοι;» Εἰς αἴσθησιν γὰρ ἐλθὼν τῶν μυρίων παρὰ Θεοῦ δωρεῶν· ὅτι ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παρήχθη· ὅτι ἀπὸ γῆς διαπλασθεὶς, λόγῳ τετίμηται, ἐν ᾧ καὶ τὴν εἰκόνα φορεῖν δύναται τοῦ ἐπουρανίου· ἔπειτα καὶ πρὸς τὴν ὑπὲρ τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων οἰκονομίαν ἀπιδῶν, ὅτι ἑαυτὸν ὁ Κύριος ἔδωκε λύτρον ἀντὶ πολλῶν ἡμῶν, ἐπαπορεῖ, καὶ ζητεῖ ἐν πᾶσι τούτοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ, τί ἄξιον ἐξέυροι δῶρον τῷ Δεσπότη· οὐ θυσίας, οὐδὲ ὄλοκαυ τώσεις, ἀλλ' αὐτὴν πᾶσαν τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν. Διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου, κ. τ. ἐ. Πρὸς τὸ, «Τί ἀνταποδώσω τῷ Κυρίῳ;» δοκεῖ μοι ἀποδίδοσθαι πρῶτον μὲν, «ποτήριον σωτηρίου λήψομαι·» δεῦτερον δὲ τὸ, «τὰς εὐχὰς μου ἀποδώσω·» τρίτον τὸ, «σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως·» τέταρτον τὸ, «τὰς εὐχὰς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω.» Ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον, «τὰς εὐχὰς μου ἀποδώσω,» μόνον ἔχει τὸ, «ἐναντίον παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ·» τὸ δὲ δεύτερον καὶ τὸ, «ἐν ἀυλαῖς οἴκου Κυρίου,» καὶ τὸ, «ἐν μέσῳ σου, Ἱερουσαλήμ.» Καὶ τὸ μὲν πρότερον, «τὰς εὐχὰς μου τῷ Κυρίῳ ἀποδώσω,» ἐπιφέρεται τῷ ποτηρίῳ τοῦ σωτηρίου· τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ πᾶσι καὶ συνημμένως τῷ, «διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου,» καὶ τῷ, «σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως·» τὸ δὲ, «σὺ διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου,» τῷ τιμίῳ ἐναντίον Κυρίου θανάτῳ· ὃ δοξάσας τοῦ μαρτυρίου τὸν Θεὸν λέγει ἐπὶ τῷ διὰ μαρτυρίου τὰς προγενομένας σεῖς τῶν ἁμαρτιῶν αὐτοῦ διερρήχθαι ἀπὸ Θεοῦ, ὡς μηκέτι αὐτὸν ἔχειν δεσμούς ἁμαρτίας. Ἡ εἰς δεσμοὶ τῆς ψυχῆς οἱ σωματικοὶ τῶν διαφόρων μελῶν εἰσὶν ὄγκοι, καλῶς ἂν καὶ οὕτως λέγοιτο ἐν μαρτυρίῳ ἀπολυθεὶς τῶν δεσμῶν ἐν εἰρήνῃ εἶναι, οὐδενὸς ἢ τοῦ Θεοῦ διαρρήξαντος αὐτοῦ. Οὐ γὰρ καὶ τῶν δι' ἣν δήποτε αἰτίαν ἀπαλλαττομένων τοῦ σώματος βιαίως ὁ Θεὸς διαρρήγνυσι τοὺς δεσμούς. Ποτὲ μὲν οὖν ἀποκτείνει ὁ Θεὸς, οὐ διαρρήγνυς αὐτοῦ τοὺς δεσμούς· τὸν δὲ μάρτυρα οὐκ ἀποκτείνει, μόνον δὲ τοὺς δεσμούς αὐτοῦ διαρρήγνυσι. Καὶ γὰρ διὰ τὸ μαρτύριον ὁ ἕκαστος μαρτυρῶν ἑαυτὸν προσφέρει ἄμωμον θυσίαν τῷ Θεῷ, Χριστὸν μιμούμενος· λέγει τε τὸ, «Σοὶ θύσω θυσίαν αἰνέσεως.» Ἐν Ἱερουσαλήμ γὰρ ἐπουρανίῳ, τῇ ἄνω μητρὶ ἡμῶν, ἀποδώσει ὁ δίκαιος τὰς εὐχὰς τῷ Κυρίῳ ἐπὶ παντὸς μάρτυρος τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐν τόπῳ ἐκλεκτῷ· οὗτος δὲ ἐστὶν «ἐν ἀυλαῖς οἴκου Κυρίου ἐν μέσῳ τῆς Ἱερουσαλήμ.» Τοῦ αὐτοῦ. «Διέρρηξας τοὺς δεσμούς μου.» Οὐκ εἶπεν, ἔλυσας, ἀλλὰ «διέρρηξας,» ὡς ἀχρήστους γενέσθαι. Δεσμούς ἐνταῦθα τὰς θλίψεις λέγει. Ἔστι γὰρ καὶ δεσμὸς καλὸς, ὡς ὅταν λέγη· «Ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς ἀγάπης.» Δεσμοὶ δὲ καὶ αἱ προσγινόμεναι σειραὶ τῶν ἁμαρτημάτων· οἵτινες οὐ διὰ τοῦ Θεοῦ μόνον βαπτίσματος διαρρήσσονται, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίου, καὶ διὰ δακρύων τῶν ἐκ μετανοίας. 12.1580 ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΖ'. Εἰπάτω δὴ οἴκος Ἰσραὴλ, κ. τ. ἐ. Τὸ, «Εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ,» ἐν τούτῳ εἴρηται, καὶ ἐν τῷ· «Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ,» ὄντι ρκ', ὄντι τῶν ἀναβαθμῶν ε'· καὶ ἐν τῷ ρκ', ὄντι τῶν ἀναβαθμῶν ι'· οὐ ἢ ἀρχή· «Πλεονάκις

ἐπολέμησάν με, εἰπάτω δὴ Ἰσραήλ.» Εἰπάτω δὴ οἶκος Ἀαρῶν, κ. τ. ἐ. Ἐὰν μή τις ᾗ Ἰσραήλ, ἢ οἶκος Ἀαρῶν, ἢ φοβούμενος τὸν Κύριον, οὐ γεύεται τῆς χρηστότητος Κυρίου, οὐ εἰς αἰῶνα τὸ ἔλεός ἐστι. Διὸ οὗτοι μόνοι ἐροῦσι τὸ, «Εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ.» Οἷς οἶμαι τρισὶν οὔσι τάγμασι τρεῖς εἶναι γενικούς ἐλέους. Ἐπεὶ δὲ οἶκός ἐστι σύστημα νομίμως ἰδρυμένον πρὸς βίον, διὰ τοῦτο νῦν «ὁ οἶκος» ἐπὶ τοῦ οἴκου Ἀαρῶν τέτακται. Καὶ σκόπει εἰ δύναται ὁ ναὸς εἶναι οἶκος Ἀαρῶν, ὅπου οἱ ἱερεῖς τὴν λατρείαν ἐπιτελοῦσι. Κεχωρισμένους οὖν τοὺς ἱερεῖς εἰς τὴν ὑμνωδίαν ἐκάλει, ὅτι καὶ πλείονος ἀπήλαυον αὐτοὶ τιμῆς, οὐ μόνον κατὰ τὸν τῆς ἱερῶς σύννης λόγον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα. Καὶ γὰρ ἠνίκα πῦρ κατηνέχθη, δι' αὐτοὺς κατηνέχθη, καὶ γῆ ἐσειέθη, καὶ ῥάβδος ἐβλάστησε· καὶ μυρία ἕτερα γέγονε δι' αὐτῶν καὶ ὑπὲρ αὐτῶν θαύματα. Εἰπάτωσαν δὴ πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, κ. τ. ἐ. Καὶ ἀνωτέρω λέγεται· Ἰσραήλ ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸν Κύριον· εἶτα οἶκος Ἀαρῶν, εἶτα οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, καὶ ἔν εἶναι τοὺς φοβουμένους τὸν Κύριον, καὶ τὸν οἶκον Ἀαρῶν καὶ τὸν Ἰσραήλ προλαβόντες εἰρήκαμεν· διὸ κοινήν αὐ τοὺς ῥόδην προφέρειν ἐκέλευσε τὸν ἔλεον τοῦ Θεοῦ καταγγέλλοντας. Ἔλεος γὰρ Κυρίου ὑπὲρ πᾶσαν σάρκα, καὶ οὔτε περιτομῆ, οὔτε ἀκροβυστία χωρὶς ἐλέους σωθῆναι δύναται. Ἐκ θλίψεως ἐπεκαλεσάμην τὸν Κύριον, κ. τ. ἐ. Ὁ τὴν στενήν καὶ τεθλιμμένην ὁδεύων ἐκ θλίψεως ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον· ὁ δὲ τὴν πλατεῖαν οὐδὲ ἐπι καλεῖται «Πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται.» Οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος, κ. τ. ἐ. Ἄνθρωπον λέγει ἡ Γραφή τὸν διάβολον, ὡς τὸ, «Ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησε» τὴν τῶν ζιζανίων σποράν. Πάντα τὰ ἔθνη ἐκύκλωσάν με, καὶ τῷ ὀνόματι Κυρίου ἠμυνάμην αὐτοὺς, κ. τ. ἐ. Τῶν δαιμόνων οἱ μὲν ὡς πρακτικόν, οἱ δὲ ὡς θεωρητικόν ἐπολέμουν αὐτόν· καὶ τοὺς μὲν προτέρους τῇ δικαιοσύνῃ, τοὺς δὲ δευτέρους τῇ σοφίᾳ ἠμύνατο. Τοῦ αὐτοῦ. Χριστῷ μᾶλλον ὑπὸ πάντων ἐθνῶν πολεμουμένῳ ἀρμόζει ταῦτα λέγειν. Πολλά ἐστι δογμάτων εἶδη ἅτινα ὁ ἅγιος τῇ σοφίᾳ τοῦ Θεοῦ ἀμύνεται, ἀνατρέπων ὑγιεῖ λόγῳ. Ἐκύκλωσάν με ὡσεὶ μέλισσαι, κ. τ. ἐ. Ποιεῖ τι γλυκὺ ἕκαστον τῶν δογμάτων τῶν ἐθνῶν, γλυκάζον καὶ τέρπον τὸν ἀκροατὴν· διόπερ οἱ πρεσβεύοντες 12.1581 αὐτὰ ὡς μέλισσαι εἰσιν, ἀλλ' οὐ μέλισσαι. Καὶ κατὰ τὸν Σολομώντα δὲ «μέλι ἀποστάζει ἀπὸ χειλέων γυναικὸς πόρνης» ἥτις ἐστὶ ψευδῶνυμος γνῶσις. Ὁ κολλῶμενος πρὸς αὐτὴν ἔν σῶμά ἐστιν αὐτῇ, ὡς ὁ τῷ Κυρίῳ καὶ ἀληθεῖ Λόγῳ ἔν πνεῦμα. Ἰσχύς μου καὶ ὑμνησίς μου ὁ Κύριος, κ. τ. ἐ. Ἰσχύς ὁ λόγος ἀναλαβόντος αὐτόν, δι' ὃν «πάντα ἰσχύω,» φησὶν ὁ Παῦλος, «ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ Ἰησοῦ.» Οὗτος ὁ λόγος καὶ ὑμνησίς ἐστιν, ἐν ᾧ ἐστιν ἡ θεολογία. Καὶ θαρρόντος δὲ μάρτυρος εἶη ἡ φωνή· «Ἰσχύς μου καὶ ὑμνησίς μου ὁ Κύριος.» Οὐκ ἀποθανοῦμαι, ἀλλὰ ζήσομαι, καὶ διηγῆσομαι τὰ ἔργα Κυρίου, κ. τ. ἐ. Τῶν ζώντων ἐστὶ διηγεῖσθαι τὰ ἔργα Κυρίου. Ἀνοίξατέ μοι πύλας δικαιοσύνης, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ δικαιοσύνης, μιᾶς τῶν ἀρετῶν, εἰσὶ πύλαι αἱ κατ' αὐτὴν πράξεις, οὕτως εἶεν ἂν καὶ φρονήσεως πύλαι, καὶ σωφροσύνης, καὶ ἀνδρείας, καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, ἀνεωγμένοι μὲν ἐν τῷ σπουδαίῳ, κε κλεισμένοι δὲ ἐν τῷ φαύλῳ. Εἰσὶ μέντοιγε καὶ τῶν κακιῶν πύλαι ἠνοιγμένοι μὲν τῷ φαύλῳ διὰ τῶν κατὰ κακίαν πράξεων, ἀποκεκλεισμένοι δὲ ἐν τῷ ἀστείῳ. Μήποτε δὲ καὶ ἄλλως διὰ τό· «Ἄρατε πύλας, οἱ ἄρχοντες, ὑμῶν, καὶ ἐπάρθητε, πύλαι αἰώνιοι» εἰσὶ πύλαι εἰς τὰς αἰωνίους μονὰς ἐκάστη τῶν ἀρετῶν αἰώνιοι, δι' ὧν καταλλήλως εἰσελεύσονται ταῖς πράξεσιν ἑαυτῶν οἱ σπουδαῖοι. Τὸν δὲ Σωτῆρα ἐχρῆν διὰ πασῶν ἐξελεῖν, ἐπαιρομένων καὶ μεγεθυνομένων ἀξίως τοῦ μεγέθους Χριστοῦ. Πάσας γὰρ ἀνέλαβε κατ' ἀξίαν τῆς ὑποστάσεως Πρωτοτόκου πάσης κτίσεως. Καὶ σκόπει εἰ, ὡσπερ τῷ Σωτῆρι αἴρονται καὶ ἐπαίρονται, οὕτω κατ' ἀξίαν ἐκάστῳ ἢ αἴρονται καὶ ἐπαίρονται, ἢ τίθενται καὶ οὐκ ἐπαίρονται. Εἰσὶ δὲ καὶ ἔμψυχοι καὶ ζῶσαι αὐταὶ αἱ πύλαι· διὸ λέγεται αὐταῖς τὸ, «Ἐπάρθητε.» Καὶ τάχα οἱ ἄρχοντες καὶ αἱ πύλαι θανόμεναί φασιν

τὸ, «Τίς ἐστὶν οὗτος ὁ βασιλεὺς τῆς δόξης;» Εἰσὶ μὲν τοιγε αἱ μὲν ὑπὸ πολλοὺς πύλαι δικαιοσύνης, ἢ δὲ τίς μόνου τοῦ Κυρίου πύλη; Πύλας οὖν δικαιοσύνης τὰς διαφοροὺς τῆς ἀρετῆς ἰδέας καλεῖ δι' ἐκείνων γὰρ δυνατὸν ἀξίως ὑμνῆσαι τὸν τῶν ὅλων Θεόν. Καὶ τοῦτο σαφέστερον διὰ τῶν ἐπιφερομένων ἐδήλωσεν· οἷον γὰρ τινα ἀπόκρισιν δίδωσι λέγων· «Αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου.» Τοῦ αὐτοῦ. Ὡς ἀνοίγονται πύλαι δικαιοσύνης, οὕτω καὶ σωφροσύνης καὶ ἀνδρείας καὶ ἀγάπης. Διὰ γὰρ τούτων τῶν πυλῶν εἰσέρχεται νοῦς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Αὕτη ἡ πύλη τοῦ Κυρίου, κ. τ. ἐ. Μετὰ τὸ εἰς ελθεῖν διὰ τῶν πρακτικῶν ἀρετῶν εὐρήσομεν τὴν πύλην τῆς γνώσεως, ἣτις ἐστὶν ἡ θεωρία τῶν γεγο νότων, σωμάτων καὶ ἀσωμάτων. Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας, κ. τ. ἐ. Τοῦτο τὸ ῥητὸν εἰς Χριστὸν ἀναφέρεται· καὶ γὰρ αὐτὸς ἐν 12.1584 τοῖς Εὐαγγελίοις ταύτην παράγει τὴν προφητείαν λέγων· «Οὐδέποτε ἀνέγνωτε· Λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;» Οἰκοδομοῦντας δὲ τοὺς Ἰουδαίους λέγει, τοὺς γραμματεῖς, τοὺς Φαρισαίους, ὅτι ἀπεδοκίμαζον αὐτὸν λέγοντες· «Σαμαρείτης εἶ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις» Καὶ πάλιν· «Οὗτος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον.» Παρὰ Κυρίου ἐγένετο αὕτη, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἦν ἄνθρωπινον τὸ γινόμενον, οὐκ ἦν ἐνὸς τῶν πολλῶν· οὐκ ἦν ἀγγέλων, οὐκ ἦν ἀρχαγγέλων τὸ τοιαύτην πλέξει γωνίαν· οὐδεὶς γὰρ ἴσχυεν, οὐ δίκαιος, οὐ προφήτης, οὐκ ἄγγελος, οὐκ ἀρχάγγελος, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ τὸ κατορθῶμα· τοῦτο ἦν αὐτοῦ ἰδικῶς τὸ ἔργον. Αὕτη ἡ ἡμέρα ἦν ἐποίησεν ὁ Κύριος, κ. τ. ἐ. Ταύτην τὴν ἡμέραν οὐ νομοθέται, οὐ προφήται πεποιήκασιν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τῆς δικαιοσύνης ἥλιος. Ἡμέραν δὲ λέγει τὴν γνώσιν τοῦ Χριστοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἡμέραν ἐνταῦθα οὐχὶ τὸν δρόμον λέγει τὸν ἡλιακὸν, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα. Ὡσπερ γὰρ ἡμέραν πονηρὰν λέγει οὐ τὸν δρόμον τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῇ κακὰ· οὕτως καὶ ἡμέραν ἀγαθὴν τὰ ἐν αὐτῇ κατορθώματα. Ὁ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστι· Πάντα τὰ κατορθώματα τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα ὁ Θεὸς ἐποίησε· τῆς γὰρ χειρὸς ἐκείνης μόνης ἦν τὰ γινόμενα. Τί γὰρ τῆς ἡμέρας ταύτης ἴσον γένοιτο ἂν, ἐν ἣ καταλλαγὴ Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους ἐγένετο, καὶ ὁ χρόνιος κατελύθη πόλεμος, καὶ οὐρανὸς ἀπεδείχθη ἡ γῆ, καὶ οἱ τῆς γῆς ἀνάξιοι ἄνθρωποι τῆς βασιλείας ἐφάνησαν ἄξιοι, καὶ ἡ ἀπαρχὴ τῆς φύσεως τῆς ἡμετέρας ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἀνηνέχθη, καὶ παράδεισος ἠνοίγη, καὶ τὴν ἀρχαίαν ἀπελάβομεν πατρίδα, καὶ κατάρα ἠφανίσθη, καὶ ἡ ἁμαρτία ἐλύθη; Εἰ γὰρ καὶ πάσας τὰς ἡμέρας ἐποίησεν, ἀλλ' ἐκείνην ἐξαιρέτως, ἐπειδὴ τὰ μέγιστα ἐν αὐτῇ τῶν οικειῶν μυστηρίων ἐπλήρωσε. Διόπερ καὶ ἡμεῖς ἀγαλλιασώμεθα καὶ εὐφρανθῶμεν ἐν αὐτῇ διπλῆν τινα χαρὰν πανήγυριν ἄγοντες· μίαν μὲν, ὅτι τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ διαβόλου ἐρρύσθημεν· δευτέραν δὲ ὅτι καὶ πρὸς βασιλείαν οὐρανῶν ἀναγόμεθα. Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου, κ. τ. ἐ. Καὶ ταύτην τὴν φωνὴν οἱ εὐαγγελισταὶ περὶ Χριστοῦ προφητείαν εἶναι ἐξεδήλωσαν· αὐτὸς γὰρ ἀληθῶς ἐστὶν ὁ αὐθεντικῶς καὶ ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἐρχόμενος, πάντων τῶν παρ' αὐτοῦ ἀνδρῶν ὁμοῦ καὶ ἀγγέλων ἐληλυθότων ὡς Κυρίου δούλων. Ἀμέλει τάδε λέγει Κύριος, ἕκαστος ἔφη· καὶ ἕκαστος τῶν ἀγγέλων φησὶ πρὸς ὃν ἔρχεται· Ὁ Κύριος ἀπέστειλέ με. Ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἐν ὀνόματι Κυρίου ἐρχόμενος εὐλογημένος ἐστί. Θεὸς Κύριος καὶ ἐπέφανεν ἡμῖν, κ. τ. ἐ. Τὸ γὰρ ἐλθεῖν αὐτὸν οὐτόπον ἐστὶν ἀμεῖψαι, ἀλλ' ἐπιφανῆναι, πρότερον οὐχ ὀρώμενον· ὑπάρχων γὰρ ἄορατος, τῷ εἶναι εἰκῶν Θεοῦ ἀοράτου, μορφήν δούλου λαβῶν, καὶ γενόμενος ὁ Λόγος σὰρξ ὤφθη, ἴν', οὕτω φανεῖς, 12.1585 χειραγωγήσῃ ἡμᾶς διὰ ταύτης τῆς κατανοήσεως εἰς τὸ καὶ τὴν δόξαν αὐτοῦ θεάσασθαι, «δόξαν ὡς Μο νογενοῦς παρὰ Πατρός, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.» Συστήσατε ἑορτὴν ἐν τοῖς πυκάζουσιν, κ. τ. ἐ. Οὗτοι πυκάζουσιν, οἱ φύλλοις καὶ καρποῖς κομῶντες· φύλλοις μὲν τοῖς καθήκουσι, καρποῖς δὲ ταῖς ἀρεταῖς· καὶ γὰρ «τὸ φύλλον αὐτῶν οὐκ ἀπορρύησεται· καὶ τὸν

καρπὸν αὐτῶν δώσουσιν ἐν καιρῷ αὐτῶν,» διὰ τὸ γεγενῆσθαι αὐτοὺς «ξύλα πεφυτευμένα παρὰ τὰς διεξόδους τῶν ὑδάτων.» Τοῦ αὐτοῦ. «Πυκάζοντα» δὲ τὰ χερουβίμ φησι τὰ ἐπισκιάζοντα τὸ ἰλαστήριον· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ «πυκάζουσι.» Πυκάζειν γὰρ τὸ σκέπειν. Τὰ χερου βίμ δὲ ἔσκεπον ταῖς πτέρυξι τὸ ἰλαστήριον. Θεὸς μου εἶ σὺ, καὶ ἐξομολογήσομαί σοι, κ. τ. ἐ. Ἐνταῦθα δείκνυσιν, ὅτι καὶ χωρὶς τῶν εὐεργεσιῶν δεῖ εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸν δοξάζειν, διὰ τὴν μεγαλοσύνην αὐτοῦ τῆς οὐσίας, διὰ τὴν ἀπόρρητον δόξαν. Τοῦτο γοῦν καὶ ἐνταῦθα αἰνίττεται, εἰπὼν τὰς εὐεργεσίας ἃς εὐηργετήθη. Καὶ χωρὶς τούτων, φησι, καὶ εὐχαριστήσω καὶ ἐξομολογήσομαι, ὅτι τοιοῦτον ἔχω Δεσπότην, οὕτως ὑψηλὸν, οὕτω μέγαν, οὕτως ἀόρατον, ἀκατάληπτον. Τὸ δὲ ὑψώσω, «δοξάσω» ἐστὶ. Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ ὅτι ἀγαθός, κ. τ. ἐ. Οὐ μάτην ἐκ δευτέρου κατὰ τὸν παρόντα ψαλμὸν τὸν στίχον ὁ Ψαλμωδὸς ἐνέταξεν· ἡμᾶς δὲ πολλακίς τὴν αὐτὴν ᾠδὴν μελετᾶν ἄρα βουλόμενος, ἵνα, μεμνη μένοι τίς ἡμῶν ἢ σωτηρία ἐγένετο, μηκέτι πρὸς τὸν ἐχθρὸν παλινδρομήσωμεν, ὅσπερ ἡμῖν εἰς ἀπώλειαν γέγονεν. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΗ΄. Μακάριοι οἱ ἄμωμοι ἐν ὁδῷ, κ. τ. ἐ. Τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ ὁ θεῖός ἐστι τόπος· περὶ ὧν καὶ διαλαμβάνει ὁ ἑκατοστός ὀκτωκαιδέκατος ψαλμὸς, κατὰ Ἑβραίων στοιχεῖα γεγραμμένος, ὥστε τοὺς μὲν πρώτους αὐτοῦ στίχους εἶναι ὀκτῶ ἀπὸ τοῦ Ἄλεφ· ὃ ἐστὶν ἀρχὴ τῶν παρ' αὐτοῖς στοιχειῶν· τοὺς δὲ δευτέρους ὀκτῶ ἀπὸ Βῆθ, καὶ οὕτω καθεξῆς. Καὶ περιέχει γὰρ ὁ ψαλμὸς οὗτος ὅλον τὸν τόπον τὸν ἠθικὸν μετὰ πάσης θεωρίας τῆς περὶ τῶν διαφορῶν ἐν τοῖς ἠθικοῖς τόποις ὀνομάτων ἐν ταῖς Γραφαῖς. Ἰστέον δὲ ὡς ἄλλο μὲν νόμος, ἄλλο δὲ δικαίωμα, ἄλλο πρόσταγμα, ἄλλο μαρτύριον, ἄλλο κρῖμα. Διὰ τοῦτο δὲ ἐνταῦθα τὰ στοιχεῖα προτέτα κται, ἵνα δηλωθῇ τοῖς ἐντυγχάνουσιν, ὅτι τὰ στοιχεῖα ἐστὶν ἡ γνώσις τοῦ ἠθικοῦ τόπου. Οὕτω καὶ οἱ ριὰ καὶ ριβ΄ ψαλμοὶ, τινὰ τρόπον κάκεῖνοι ἠθικοὶ ὄντες, εἶχον τὴν ἀρχὴν τῶν στίχων ἀπὸ τῶν παρ' Ἑβραίοις στοιχείων. Ἐκεῖ μὲν οὖν ἡ στοιχειώσις οὐκ ἐκτέταται, ἀλλὰ διὰ βραχέων παραδέδοται. Ἰστέον τοίνυν, ὥσπερ ἄλλα, οὕτω καὶ ταῦτα ἐν Πνεύματι ἀγίῳ γεγράφθαι, λόγον τε ἔχειν οὐκ εὐκαταφρόνητον. Καὶ ἡ αἰτία τοῦ ἕκαστον τῶν στοιχείων ὀκτάκις παρ' 12.1588 Ἑβραίοις εἰρησθαι ἐν τούτῳ τῷ ψαλμῷ. Ἐλθὲ τοίνυν ἐπὶ τὸν ὀκτῶ ἀριθμὸν, καὶ εἴ που ὠνομάσθη ἐν τῇ Γραφῇ, παραλάμβανε αὐτὸν, καὶ ἐπὶ τίνι εἴρηται, καὶ ἔσται σοι χρήσιμος ὁ λόγος πρὸς τὸ ἰδεῖν, ὅτι ἕκα στον στοιχεῖον τελειώσις ἐστὶν ἅμα τῷ ἀριθμῷ. Ὅταν δὲ τελειώμεθα ἐν τοῖς στοιχείοις, ὁ ἑπτὰ ἀριθμὸς προτιμητέος ἡμῖν, ὅτι δὴ καὶ τῇ ὕλῃ ἀνεῖται οὗτος· εἴπερ ἐστὶν ὁ ἑπτὰ σημεῖον ὑλικῆς παχύτητος· ὁ δὲ ὀκτῶ ἀρχὴ τῆς αὐλοτέρας καὶ μείζονος καταστάσεως. Εἰ γὰρ καὶ τὰ μάλιστα φαμεν καὶ τὸν ἕξ τὴν κοσμικὴν σχετικῶς ὕλην ὑποδηλοῦν, ἀλλ' οὖν γὰρ τὸν μὲν εἰς τὴν κατὰ ποσὸν ὀλότητα ἀναφέρομεν, τὸν δὲ εἰς τὴν καθ' ἕξιν τελειώσιν, καθ' ἣν τις ἀποσμήχεται τὰ ῥυπάσματα τῆς ψυχῆς, καὶ καθαίρεται. Πρὶν γὰρ ἔλθῃ ἡ ὀγδόη τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡμέρα, ὅλος ὁ κόσμος ἀπερικάθατος ἦν καὶ ἀκρόβυστος· ὅτε δὲ ἦλθεν ἡ ὀγδόη τῆς ἀναστάσεως Χριστοῦ ἡμέρα, ἀθρόως πάντες ἐκαθαρίσθημεν ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ Χριστοῦ, συνταφέντες καὶ συναναστάντες, ὡς φησὶν ὁ Ἀπόστολος. Ἐπεὶ οὖν διὰ τῆς στοιχειώσεως καθαίρεται ἡμῶν ἡ ψυχὴ, μανθανόντων τὸν ἠθικὸν τόπον, καὶ τελειουμένων ἐν τῇ γνώσει αὐτοῦ. διὰ τοῦτο ὁ ὀκτῶ ἀριθμὸς παρελήφθη καθ' ἕκαστον τῶν στοιχείων ἐν τῷ προκειμένῳ. Ἐν τούτῳ γοῦν τῷ ψαλμῷ τὴν τῶν ἀγίων διαγράφει πολιτείαν, τοὺς ἀγῶνας, τὰς θλίψεις, καὶ τὰ ἐξῆς. Ὁ δὲ μηδαμῆ μηδαμῶς ἅμαρ τάνων, οὗτος ἂν εἴη ἄμωμος, καὶ μὴν καὶ μακάριος. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐ διὰ τὴν ἀμωμότητα μακάριος ἂν θρωπος ὀνομάζεται, ἀλλὰ διὰ τὴν γνώσιν τὴν τοῦ Θεοῦ, ἣν μέλλει κτᾶσθαι διὰ τῆς ἀμωμότητος· «Μακάριοι γὰρ οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.» Οὐ γὰρ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ ἐπορεύθησαν, κ. τ. ἐ. Εἰ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Θεοῦ οὐ πορεύονται, οἱ ἐργαζόμενοι

δηλονότι τὴν δικαιοσύνην ἐν ταῖς ὁδοῖς τοῦ Θεοῦ πορευθήσονται. Οὐκοῦν ὁδοὶ τοῦ Θεοῦ εἰσιν αἱ θεωραὶ τῶν γεγονότων, ἐν αἷς πορευόμεθα δικαιοσύνην κατεργαζόμενοι. Εἰ δὲ ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν ἐστὶν ὁ Χριστὸς, «ἐγενήθη γὰρ ἡμῖν σοφία παρὰ Θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμός, καὶ ἀπολύτρωσις» καλῶς λέγει ἐν ταῖς Παροιμίαις ὁ Σολομών τὴν σοφίαν ἀρχὴν εἶναι τῶν ὁδῶν τοῦ Κυρίου, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστὸς. Λέγω δὲ Χριστὸν τὸν μετὰ τοῦ Θεοῦ Λόγον ἐπιδημήσαντα Κύριον. Τοῦ αὐτοῦ. Εἴ τις ἀνομίαν ἐργάζεται, ἐκεῖνος οὐκ ἐν ὁδῷ Κυρίου πορεύεται· διὸ οὐδ' ἄμωμός ἐστιν ἐν ὁδῷ. Σὺ ἐνετείλω τὰς ἐντολάς σου φυλάξασθαι σφόδρα, κ. τ. ἐ. Ὁ μὴ κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνων σφόδρα φυλάσσει τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἔστι σφόδρα, καὶ ἔστιν ἡρέμα φυλάσσεσθαι ἐντολάς Θεοῦ. Ἡ σφόδρα ἐνετείλατο ὁ Θεὸς φυλάσσεσθαι τὰς ἐντολάς αὐτοῦ. 12.1589 Ὁφελον κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου τοῦ φυλάξασθαι τὰ δικαιώματά σου, κ. τ. ἐ. Οὐ γὰρ ἄλλως τὰ δικαιώματά σου φυλάξω, ἐὰν μὴ κατευθυνθῶσιν ὑπὸ σοῦ αἱ ὁδοί μου. Τίνα οὖν τὰ δικαιώματα ταῦτα ἃ παραθέσεις ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ; «Ἐὰν κτήσῃ παῖδα Ἑβραῖον, ἕξ ἔτη δουλεύσει σοι, τῷ ἐβδόμῳ ἐξαποστελεῖς αὐτὸν ἐλεύθερον,» καὶ τὰ ἐξῆς, «Ὁφελον οὖν, φησὶ, κατευθυνθείησαν αἱ ὁδοί μου,» ἵνα ὅσα ἐδικαίωσας, ταῦτα ἐκάστῳ κατὰ τὸ πρέπον ἀποδῶ. Τότε οὐ μὴ αἰσχυθῶ, ἐν τῷ με ἐπιβλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἐπὶ τινος, ἀλλ' ἐπὶ πάσας· κατ' ἐκείνας γὰρ τὰς ἐντολάς ἃς μὴ βλέπω αἰσχυθήσομαι. Ἡμῖν δὲ πρὸς τὸ Πνεῦμα τὸ θεῖον ἀφορῶσιν ἔσται τὸ μὴ αἰσχύνεσθαι, ἐπειδὴν συνηρμοσμένους αὐτῷ θεωρῶμεν ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀπανταχῆ, καὶ μηδαμῆ μετατιθεμένους πρὸς τὴν σάρκα, μηδὲ οἷον ἐκ μετεώρου πτώσεως κατενεχθέντας. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ὁ πάσας ποιήσας τὰς ἐντολάς, πταίσας δὲ ἐν μιᾷ γίνεται πάντων ἔνοχος, καλῶς γέγραπται· «Τότε οὐ μὴ αἰσχυθῶ ἐν τῷ με ἐπὶ βλέπειν ἐπὶ πάσας τὰς ἐντολάς σου» οἶδε γὰρ καὶ μία παραμεληθεῖσα ἐντολὴ αἰσχύνῃς ἡμῖν γίνεσθαι πρόξενος. Ἐξομολογήσομαί σοι ἐν εὐθύτητι καρδίας, κ. τ. ἐ. Ὁ μηδέποτε εὐθύτητα καρδίας ἀνείληφώς, ἀλλ' ἔτι αὐτὴν ἔχων σκολιάν, οὐκ ἐξωμολογήσατο οὐδέπω, εἰς τὸ παραδεχθῆναι τῷ Θεῷ τὴν ἐξομολογήσιν αὐτοῦ. Πῶς οὖν τοῦτο γίνεται, δηλοῖ τὰ ἐξῆς. Μὴ με ἐγκαταλίπῃς ἕως σφόδρα, κ. τ. ἐ. Μέτρα ἔχει ἡ δύναμις μου ἐν τῷ πειράζεσθαι· Μὴ με, φησὶ, τοῖς ὑπὲρ δύναμιν πειρασμοῖς ὑποβάλλῃς, μηδὲ σφόδρα ἐγκαταλίπῃς με. «Πιστὸς δὲ ὁ Θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ἡμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δυνάμεθα,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἔκρυσα τὰ λόγια σου, ὅπως ἂν μὴ ἀμάρτω σοι, κ. τ. ἐ. Ἀμαρτάνει τῷ Θεῷ ὁ ἀξιωθεὶς λογίων ἀπορρήτοτέρων, καὶ κρύπτεσθαι ἀπὸ πολλῶν κελευθεὶς, καὶ μὴ κρύπτων αὐτὰ ἀφ' ὧν δεῖ. Κίνδυνος γὰρ οὐ μόνον τὸ τὰ ψευδῆ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸ τάληθῆ, ἐπὶ ὅλως μὴ δεῖ ἀπαγγέλλειν. Οὐ γὰρ δεῖ τοὺς μαργαρίτας βάλλεσθαι ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, οὐδὲ δίδοναι τὰ ἅγια τοῖς κυσί. Εὐλογητὸς εἶ Κύριε, κ. τ. ἐ. Ὁ αἰσθόμενος τῆς αὐτοῦ προκοπῆς, ἀπὸ τοῦ ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητῆσαι τὸν Θεόν, εὐλογεῖ αὐτὸν εὐχαριστῶν ἤδη ἐφ' οἷς ἠξιώθη. Ἐχων γὰρ λόγια ἀπορρήτα καὶ κρύψεως ἄξια, εὐλογεῖ ἐπὶ τούτοις τὸν Κύριον. Ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων σου ἐτέρφθην, ὡς ἐπὶ παντὶ πλούτῳ, κ. τ. ἐ. Ὁ ὡς ἐν τῷ παντὶ πλούτῳ χρυσοῦ, καὶ ἀργύρου, καὶ ἱματισμοῦ, καὶ οἰκοπέδων, καὶ χωρίων, καὶ κτηνῶν, καὶ οἰκετῶν 12.1592 εὐφραϊνόμενος ἐν τῇ ὁδῷ τῶν μαρτυρίων τοῦ Θεοῦ μακάριος. Ἐν τοῖς δικαιώμασί σου μελετήσω, κ. τ. ἐ. Ἐν τοῖς δικαιώμασί τις μελετᾷ τοῦ Θεοῦ οὐ ῥηματίοις καὶ λεξειδίοις, ἀλλὰ τῷ νενοηκέναι καὶ ποιεῖν αὐτά. Οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τῶν δικαιωμάτων τοῦ Θεοῦ δίκαιοι παρὰ τῷ Θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ αὐτῶν, καὶ μελετῶντες αὐτὰ τοῖς ἔργοις· οἵτινες ἐκ τοῦ ὡσαύτως αὐτὰ μελετᾶν οὐδέποτε τῶν λόγων τοῦ Θεοῦ ἐπιλήσονται. Ἄνταπόδος τῷ δούλῳ σου, ζήσομαι καὶ φυλάξω τοὺς λόγους σου, κ. τ. ἐ. Ὁ ποιήσας πάντα τὰ συντελοῦντα πρὸς τὴν γνῶσιν τὴν τοῦ Θεοῦ, οὗτος λεγέτω καὶ τῷ Κυρίῳ· «Ἄνταπόδος τῷ δούλῳ σου.» Τοῦ αὐτοῦ. Διδόντι ἀνταποδίδωσιν ὡς τῷ Ἀβραάμ τὸν Ἰσαὰκ, καὶ τῷ προσαγαγόντι τὰς δέκα

μνάς ὁ χαρισάμενος αὐτὰς αὐτῷ δεσπότης. Ἀποκάλυψον τοὺς ὀφθαλμούς μου, καὶ κατα νοήσω τὰ θαυμάσια ἐκ τοῦ νόμου σου, κ. τ. ἐ. Ὁ νόμος ἀποκαλύψεως δεῖται· ἡ γὰρ ἐντολὴ Κυρίου τηλαυγῆς ἐστίν. Νόμον δὲ ἐνταῦθα ὠνόμασε τὴν πνευματικῶς ἀλληγορουμένην τῆς Γραφῆς ἱστορίαν· ὅπερ καὶ Παῦλος πεποίηκεν ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ γράφων· «Λέγετέ μοι, φησὶν, οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀναγινώσκετε, Γέγραπται γὰρ, ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἓνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἓνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας» καὶ ἀνά γει πᾶσι τὴν ἱστορίαν πνευματικῶς ἀλληγορῶν ἐπὶ τὴν ἄνω Ἱερουσαλήμ. Ἐπεπόθησεν ἡ ψυχὴ μου τοῦ ἐπιθυμῆσαι τὰ κρίματά σου ἐν παντὶ καιρῷ, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἐπεθύμῃσεν, ἀλλ' ἐπεπόθησεν ἐπιθυμῆσαι, καὶ ἐν παντὶ καιρῷ ἐπιθυμῆσαι. Ἐπετίμησας ὑπερηφάνοις· ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀντιτασσόμενος τοῖς ὑπερηφάνοις, οὗτος καὶ ὑπερηφάνοις ἐπιτιμᾷ. Κύριος δὲ ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσει· Κύριος ἄρα καὶ τοῖς ὑπερηφάνοις ἐπιτιμᾷ. Καὶ γὰρ ἐκάθισαν ἄρχοντες, καὶ κατ' ἐμοῦ κατελάλουν· ὁ δὲ δοῦλός σου ἠδολέσχει ἐν τοῖς δικαιώμασί σου, κ. τ. ἐ. Οὕτως συνέρχονται κατὰ τοῦ δικαίου, σκοποῦντες ὅπως ἐπιβουλεύσωσιν αὐτῷ, ἀλλ' αὐτὸς οὐ παύεται λαλῶν ἐν τοῖς δικαιώμασιν τοῦ Θεοῦ· οὐδὲν γὰρ ἀνθρώπινον φθέγγεται. Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ περὶ τι συνεχῆς ὁμιλία καὶ δια τριβῆ ἀδολεσχία καλεῖται. Ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ μου, ζῆσόν με κατὰ τὸν λόγον σου, κ. τ. ἐ. Τῶν ἀμαρτωλῶν αἰ ψυχαὶ τῷ ἐδάφει κολλῶνται τὰ ἐπίγεια φρονοῦσαι· τῶν δὲ δικαίων ἦτοι συνδεσμούμεναι σώμασιν, ἢ χρονίζουσαι δι' οἰκονομίαν ἐν αὐτοῖς. Τοῦ αὐτοῦ. Νῦν μὲν ἐκολλήθη τῷ ἐδάφει ἡ ψυχὴ καὶ γέγονε σὰρξ· ἐν δὲ τῇ ἀναστάσει κολλησεται ἡ σὰρξ τῇ ψυχῇ, καὶ ἔσται ψυχὴ ἥτις κολληθεῖσα τῷ Κυρίῳ ἐν τῇ καθολικῇ ἀναστάσει γίνεται ἐν πνεῦμα, καὶ γίνεται τὸ σῶμα πνευματικόν. Ὅμοιον τοῦτο 12.1593 τῷ· «Εἰς χοῦν θανάτου κατήγαγές με» καὶ τῷ, «Ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν» καὶ τῷ· «Τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν» καὶ τῷ, «Τίς με ρύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;» Τὴν ὑπερβολὴν τῆς ταπεινώσεως διὰ τούτων ἐδήλωσεν. Οὕτω γὰρ ἐν μὲν ψαλμῷ· «Ὅτι ἐταπεινώθη εἰς χοῦν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐκολλήθη εἰς γῆν ἡ γαστήρ ἡμῶν.» Ὅδὸν δικαιωμάτων σου συνέτισόν με, καὶ ἀδολεσχίησεν ἐν τοῖς θαυμασίοις σου, κ. τ. ἐ. Σύνεσιν γὰρ τῶν ἐν αὐτοῖς μυστηρίων λαβῶν, ὡς καὶ ταύτην ὀδεύσας, δυνήσομαι περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς θαυμασίων ὁμιλεῖν τε καὶ λόγον ποιεῖσθαι. Ἐνύσταξεν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ ἀκηδίας· βε βαίωσόν με ἐν τοῖς λόγοις σου, κ. τ. ἐ. Ἀκηδία ἐστὶ κίνησις ἐν τῷ αὐτῷ πολυχρόνιος θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας· τοῦ μὲν τοῖς παροῦσιν ὀργιζομένου, τῆς δὲ ἐφιεμένης τῶν μὴ παρόντων. Νυσταγμός ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς ἀμέλεια τῶν ἀρετῶν καὶ τῆς γνώσεως τῆς τοῦ Θεοῦ· ὕπνος ἐστὶ ψυχῆς λογικῆς χωρισμὸς ἐκούσιος ἀπὸ τῆς ὄντως ζωῆς· διὸ καὶ ὁ σοφὸς Σολομῶν παραινεῖ μὴ δοῦναι ὕπνον τοῖς ὄμμασι, μηδ' ἐπινυστάξαι τοῖς βλεφάροις. Ὅδὸν ἀδικίας ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ, καὶ τῷ νόμῳ σου ἐλέησόν με, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἐμὲ, φησὶν, ἀπόστησον ἀπὸ ὁδοῦ ἀδικίας, ἀλλ' αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ὡς ἐνυπάρχουσαν ἤδη· καὶ δεομένην μὲν ἡμῶν πρὸς ἐξέλασιν, μάλιστα δὲ τῆς ἐκ Θεοῦ βοηθείας, ὡς ἂν ἐλεηθῶμεν νόμῳ Θεοῦ· ὅμοιον δὲ τῷ λέγειν ἱατρῷ· Ἱατρικῆς λόγῳ πρὸς ὑγίειάν με κόμισσον, κἂν τὸ μῆς δέη καὶ καύσεως, κἂν ἐτέρου τινὸς τῶν ἐπι σταμένων λυπεῖν. Τούτου δὲ τοῦ νόμου οὐδὲ ἀρχὴ ἐστὶ τοῖς μηδέπω ἐπισκοπούμενοις, ἀλλ' ἔτι παραδιδομένοις πάθεσιν ἀτιμίας, ἢ ἀδοκίμῳ ἢ τινὶ τῶν οὕτω τὴν διόρθωσιν καὶ θεραπείαν περιποιούντων. Ἐφ' ὅσον γὰρ ἡμῶν ἡ τῆς ἀδικίας ὁδὸς οὐκ ἀφίσταται, ἐπὶ τοσοῦτον οὐδὲ ἀρχὴν ἔχομεν τοῦ ἐλεεῖσθαι νόμῳ Θεοῦ. Ὅδὸν ἐντολῶν σου ἔδραμον, ὅταν ἐπλάτυνας τὴν καρδίαν μου, κ. τ. ἐ. Οἱ λόγοι τῶν ἐντολῶν πλατύνοντες τὴν καρδίαν εὐκόλον αὐτῇ παρασκευάζουσι τῆς πρακτικῆς τὴν ὁδόν. Τοῦ αὐτοῦ. «Ὅδὸς μὲν στενὴ καὶ τεθλιμμένη ἢ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν» καρδία δὲ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ὑπὸ τοῦ λόγου εὐρυνομένη ἢ ἀγία, καὶ Θεὸν ὀψομένη, καὶ τὸν καλὸν δρόμον

τρέχουσα τῆς ὁδοῦ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ. Οὕτω μὲν ἡ πλατεῖα καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς ἀπάγει ἐπὶ τὴν ἀπώλειαν, ἡ δὲ στενὴ καρδία, καὶ μὴ χωροῦσα ἐν ἑαυτῇ μονὴν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ χωρίζει ἀπὸ Θεοῦ διὰ τὴν στενοχωρίαν τὸν τοιαύτην τῇ ἑαυτοῦ κακίᾳ πεποηκότα. Νομοθέτησόν με, Κύριε, τὴν ὁδὸν τῶν δικαίων σου, καὶ ἐκζητήσω αὐτὴν διὰ παντός, κ. τ. ἐ. Τὸ μὲν γὰρ παρὰ τοῦ Θεοῦ αἰτεῖται, τὸ δὲ ἐπαγγέλλεται ἐξ ἑαυτοῦ συνεισφέρειν. Σὺ μὲν γὰρ, φησὶν, ὦ Κύριε, νομοθέτησόν μοι τὴν ὁδὸν τῶν δι 12.1596 καιωμάτων σου· ἐγὼ δὲ τὸν τῆς ζωῆς μου ἅπαντα χρόνον ἐπιδώσω εἰς ἀναζήτησιν αὐτῆς. Συνέτισόν με, καὶ ἐξερευνήσω τὸν νόμον σου, καὶ φυλάξω αὐτὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, κ. τ. ἐ. Συνέσεως χρῆζομεν πρὸς τὸ νοῆσαι τὸν νόμον· οὐκ ἔστι γὰρ σαφὴς ἢ εὐκαταφρόνητος· δεῖται δὲ Θεοῦ συνεργείας καὶ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς, ὡς ἐξ αὐτοῦ λαβεῖν τὴν τε χρῆσιν καὶ τὴν κατάληψιν τῶν τε πρακτικῶν καὶ θεωρητικῶν· οὕτω γὰρ μηδὲν ἐν δοιάζων, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ φυλάξω αὐτόν. Εἰ δὲ ἡ ἔρευνα δεῖται συνέσεως, πὸς μᾶλλον, ἵνα τις εὔρη τὸ τέλος; Ἴδου ἐπεθύμησα τὰς ἐντολάς σου, ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου ζῆσόν με, κ. τ. ἐ. Ἀμοιβὴν αἰτεῖ τὴν δικαίαν ζωὴν καὶ κατ' ἀρετὴν, οὐ μόνον ὡς φυλάξας τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐρωτικῶς περὶ αὐτὰς διακειμένος· καὶ οὐκ ἄλλου χάριν, ἀλλ' αὐτὰς καὶ δι' αὐτὰς ἐκτελῶν· καὶ ἐπεὶ δικαιοσύνη τοῦ Πατρὸς ὁ Υἱὸς, ὁ ἐν Υἱῷ ζῆσαι βουλόμενος τοῦτο φησι. Καὶ ἀποκριθῆσομαι τοῖς ὀνειδίζουσί με λόγον, ὅτι ἤλπισα ἐπὶ τοὺς λόγους σου, κ. τ. ἐ. Ἐρῶ γὰρ, ὡς οὐκ ἄξιον ὀνειδίζεσθαι τὸν τοιαῦτα δόγματα ἔχοντα. Ἄτινα γελῶσιν οἱ τῆς πίστεως ἀλλότριον ὡς μωρὰ, συνέσεως δὲ ἐγὼ ἀποδείξω καὶ σοφίας πεπληρωμένα. Ἀποκριθῆσομαι δὲ λόγον, ἐπεὶ εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα. Καὶ μὴ περιέλης ἐκ τοῦ στόματός μου λόγον ἀληθείας, κ. τ. ἐ. Καὶ μὴ περιέλης ἐκ τῆς καρδίας μου γνῶσιν ἀληθῆ. Καὶ ἐπορευόμην ἐν πλατυσμῷ, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα, κ. τ. ἐ. Πορεύεται ἐν πλατυσμῷ, κἂν θλίβηται, ὁ λέγων· «Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς μοι» καὶ πάλιν· «Ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι» ἔχει γὰρ τὴν ἀπὸ τοῦ λόγου γε νομένην εὐρυχωρίαν, ἣν τις ἀμαρτάνων οὐκ ἔχει. Διό φησι Κορινθίους ὁ Παῦλος περὶ μὲν ἑαυτοῦ, ὅτι «Οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν» περὶ δὲ ἐκείνων, ὅτι, «Στενοχωρεῖσθε ἐν τοῖς σπλάγχχνις ὑμῶν.» Τὰ γὰρ κατὰ κακίαν ἔργα τὸν φαῦλον στενοχωρεῖ αὐτὸν ἐν αὐτῷ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ πρὸς Θεὸν ἀγάπη ταῖς ψυχαῖς τῶν ἀνθρώπων εὐρυχωρίαν ἐργάζεται. Ἡ ἀγάπη γὰρ, φησὶν, οὐ στενοχωρεῖται. Ἡ ἀγάπη δὲ πρὸς τὸν Θεὸν ἢ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ ζήτησις καὶ κατόρθωσις· φησὶ γὰρ ὁ Κύριος· «Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολάς μου τηρήσατε» ὥστε δικαίως ὁ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ζητῶν ἐν πλατυσμῷ πορεύεται, τουτέστιν ἐν εὐρυχωρίᾳ πολιτεύεται· ἐπειδὴ ὁ ἀγαπῶν τὸν Κύριον πάντα στέγει, πάντα ὑπομένει, καὶ οὐδεμίαν εἰκότως στενοχωρίαν ὑφίσταται. Καὶ ἐλάλουν ἐν τοῖς μαρτυρίοις σου ἐναντίον βασιλέων, καὶ οὐκ ἠσχυρόμην, κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Παῦλος φησὶν· «Οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον· δύναμις γὰρ Θεοῦ ἐστὶν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, Ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ Ἑλληνι.» Καὶ ἐμελέτων ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου αἷς ἡγά 12.1597 πησα, κ. τ. ἐ. Τέλος τῶν ἐντολῶν τῆς μελέτης τοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἡ κατὰ τὰς ἐντολάς ἐνέργεια. Καὶ καλῶς προστετάχθαι φαίνεται τὸ, «Ἐμελέτων ἐν ταῖς ἐντολαῖς σου αἷς ἡγάπησα.» Μετὰ γὰρ τὴν μελέτην καὶ ἀνάληψιν τοῦ τῶν ἐντολῶν λόγου, καλὸν τὸ ἐπᾶραι τὰς χεῖρας ἐπὶ τὰς κατὰ τὰς ἐντολάς πράξεις, δίχα τοῦ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης τὸ ἔργον ἀποδιδόναι τῶν ἐντολῶν. Μνήσθητι τῶν λόγων σου τῷ δούλῳ σου ὡς ἐπήλπισάς με, κ. τ. ἐ. Καὶ ποῖος ὁ λόγος, οὗ μνησθῆναι αὐτὸν ἀξιοῖ, ἢ τὸ εἶναι μετ' αὐτῶν, καθ' ἣν δέδωκεν αὐτοῖς ἐπαγγελίαν, ἣτις καὶ παράκλησις αὐτοῖς ἐν τοῖς διωγμοῖς ἐγένετο; Αὕτη με παρεκάλεσεν ἐν τῇ ταπεινώσει μου, ὅτι τὸ λόγιόν σου ἔζησέ με, κ. τ. ἐ. Πάνυ ἡ ἐλπίς πέφυκεν ἐν τοῖς πειρασμοῖς παρακαλεῖν τὴν ψυχὴν προσδοκίαν ἀγαθῶν παρέχουσα. Τοῦ αὐτοῦ. Μόνον, φησὶν, ἱκανὸν ἡμᾶς ἐν ταῖς κακώσεσι παραμυθεῖσθαι τὸ ζωῆς ἀληθινῆς ἔχειν ἐπαγγελίαν. Ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπιτέλεσον. Εἰ

γὰρ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ μόνον ἐν Χριστῷ ἡλικιότες ἐσμὲν, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμὲν, ὅτι κακούμεθα νῦν καὶ οὐκ ἐπ' ἐλπίδι μελλούσης ζωῆς. Ζωὴ δὲ ἡ μέλλουσα ἐστὶν ἀναζώωσις, καθὸ τὴν ψυχὴν ἰδίαν ζωὴν, οὐδὲ ἀληθῆ εἶναι μανθάνομεν· εἴπερ οὐκ ἂν θρωπος ἢ ψυχὴ. Εἰ γὰρ ἐν τῇ καθ' ἑαυτὴν ζωῇ τὸ ἀληθὲς εἶχε τοῦ ζῆν, οὐκ ἂν ἀναζώωσεως ὁ τεθνη κὼς ἐδεῖτο· διὸ καὶ ὁ Κύριος τοὺς τεθνεῶτας Θεῷ ζῆν εἶπεν, ὡς οὐπὼ τὸ ζῆν ἔχοντας, πλὴν ὅσον ἐν δυνάμει Θεοῦ τοῦ ζωοποιήσαντος, καὶ ἀπολωλέναι φησὶν αὐτοὺς, εἰ μὴ τῆς ἀναστάσεως τύχοιεν. Ὑπερήφανοι παρηνόμουν ἕως σφόδρα, ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐξέκλινα, κ. τ. ἐ. Ἐν αὐτῷ γὰρ ἐπολιτευόμην τηρῶν τὸ ἡγεμονικόν μου, ἵνα μὴ γένηται ῥῆμα κρυπτόν ἐν τῇ καρδίᾳ μου ἀνόμημα· ἐκείνων γὰρ λίαν παρανομούντων, οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐγὼ τὸν νόμον παρέβαινον. Ἄθυμία κατέσχε με ἀπὸ ἀμαρτωλῶν τῶν ἐγκαταλιμπανόντων τὸν νόμον σου, κ. τ. ἐ. Ἐπὶ τῶν ἀμαρτωλῶν οἱ μὲν ἀνόμως ἀμαρτάνουσι, τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν πειραθῆναι νόμων· οἱ δὲ ἐν νόμῳ, τῷ παραβαίνειν αὐτόν. Ψαλτὰ ἦσαν μοι τὰ δικαιώματά σου, ἐν τόπῳ παροικίας μου, κ. τ. ἐ. Τόπον παροικίας τὸν παρ ὄντα βίον φησὶ, κατὰ τὸ, «Ὁμολογήσαντες, ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τῆς γῆς.» Ψάλλων οὖν τὰ δικαιώματά σου ἠὺφραινόμην, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐντολῆς οὐδὲ τῷ ὕπνῳ χώραν ἐδίδου. Ἐμνήσθην ἐν νυκτὶ τοῦ ὀνόματός σου, κ. τ. ἐ. Παντὶ μὲν καιρῷ χρῆζομεν τῆς μνήμης τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, μάλιστα δὲ ὅτε σκότος κύκλω μου, καὶ οἱ τοῖχοί με καλύπτουσιν, ὅτε εἰσέρχεται ἡ ἀκάθαρτος ἐπιθυμία, καὶ ταρασσει τὸ ἡγεμονικόν. Τότε γὰρ 12.1600 ἀναγκαῖόν ἐστι μεμνησθαι τῶν λογίων τοῦ Θεοῦ, ἵνα φυλάξωμεν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ τὸν περὶ σωφροσύνης. Αὕτη ἐγενήθη μοι, κ. τ. ἐ. Τὴν Γραφὴν λέγει τὴν θεόπνευστον. Αὕτη γὰρ τῷ δικαίῳ οὐ λέγεται μόνον, ἀλλὰ καὶ γίνεται, ἐπειδὴ τῇ μελέτῃ προστίθῃσι τὴν κατόρθωσιν· ὅθεν αὐτοῦ καὶ ἐκζητεῖν τὰ δικαιώματα λέγεται, ὡς μὴ παρέργως αὐτὰ μελετῶν. Τοὶ γὰρ οὖν οἱ λοιποὶ τῶν ἐρμηνευτῶν ἀντὶ τοῦ «ἐξεζήτησα» διετήρησα γράφουσιν. Μερὶς μοι εἶ, Κύριε, εἶπα τοῦ φυλάξασθαι τὸν νόμον σου, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ἐστὶ μερὶς ἢ ἀφροσύνη τοῦ ἄφρονος, οὕτω καὶ τοῦ φρονίμου ἢ φρόνησις, καὶ τοῦ δικαίου ἢ δικαιοσύνη. Ἐδεήθην τοῦ προσώπου σου ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, ἐλέησόν με κατὰ τὸ λόγιόν σου, κ. τ. ἐ. Πρόσωπον Θεοῦ ὁ χαρακτήρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, ὡς πολλάκις εἴρηται. Ὁ τοίνυν ὅλη τῇ καρδίᾳ ἐφιέμενος τοῦ Κυρίου, ὅπως καθαρᾶ αὐτῇ γενομένη θεωροῖ αὐτόν, καὶ ἐκ τοῦ ἀτενίζειν αὐτοῦ ἐλεηθῆ, κατὰ τὸν λόγον τῆς διδασκαλίας εἶποι ἂν τὰ συγκείμενα ῥητά. Ὅρα δὲ πηλίκος ἐστὶν ὁ ὀψόμενος τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ· Ἰησοῦς σε διδάξάτω λέγων· «Μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται.» Διελογισάμην τὰς ὁδοὺς σου, καὶ ἐπέστρεψα τοὺς πόδας μου εἰς τὰ μαρτύριά σου, κ. τ. ἐ. Ὁ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν· Οὐδέποτε προπετῶς ἐλάλησα, μὴ λογισάμενος πρῶτον, εἰ λαλητέον μοι ἐστίν, ἢ σιωπητέον. Οὐδέποτε προπετῶς τι ἔπραξα, μὴ λογισάμενος, εἰ καθήκουσα ἐστὶν ἢ πράξις· αἱ γὰρ ὁδοὶ ἡμῶν ἐν διαλογισμοῖς εἰσι καὶ ἐν πράξεσι. Φησὶν οὖν· Πάντα περισκεμμένως ἐποίησα, καὶ διὰ τοῦτο ἐπέστρεψα ὀδεύων τοὺς πόδας μου εἰς τὰ μαρτύριά σου, ἵνα μὴ ἔξωθεν τῶν μαρτυριῶν τοῦ Θεοῦ ὀδεύω, πᾶσαν τὴν ἐμὴν γνώμην εἰς τὰς σὰς ἀναθεὶς ἐντολάς. Ἦτοιμάσθην, καὶ οὐκ ἐταράχθην τοῦ φυλάξασθαι τὰς ἐντολάς σου, κ. τ. ἐ. Ἡ ἀπάθεια πέφυκε τὴν καρδίαν ἀτάραχον διαφυλάττειν, ἥτις ἡμῖν προσ γίνεται ἐκ πολιτείας ὀρθῆς καὶ δογμάτων ἀληθινῶν. Σχοινία ἀμαρτωλῶν περιεπλάκησάν μοι, καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην, κ. τ. ἐ. Σχοινία τὰ ἐπάλληλα καὶ τὰ συμπελεγμένα ἀμαρτήματα λέγεται. Οἱ γὰρ ἀμαρτίαν προθέμενοι πλέκειν δι' αὐτὴν καὶ ἄλλην ἀναγκάζονται· ὡσπερ ὁ Δαυὶδ διὰ τὴν πορνείαν καὶ τὸν φόνον προσέθηκεν· ὁ Κάϊν διὰ τὴν ἀδελφοκτονίαν ἐπισυνῆψε τὸ ψεῦδος. Ἄλλ' οὐδὲ τούτων περιπλακέντων αὐτῷ τοῦ Θεοῦ νόμου φησὶν ἐπιλανθάνεσθαι πάντως· ὅτι, πρὸς μετάνοιαν ἰδὼν καὶ ἐπιστρέψας, τὸ σχοινίον τῆς ἀμαρτίας ἔρρηξεν. Μεσονύκτιον

ἐξεγειρόμην τοῦ ἐξομολογεῖσθαί σοι ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, κ. τ. ἐ. Λεκτέον τοῦτο πρὸς τοὺς ἀμελοῦντας νύκτωρ τῶν προσευχῶν. Ἐτυρώθη ὡς γάλα ἡ καρδία αὐτῶν· ἐγὼ τὸν νόμον σου ἐμελέτησα, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ὁ τυρὸς 12.1601 ἦν ὅτε οὐκ ἦν τυρὸς, οὕτως οἱ δαίμονες ἦσαν ποτε, ὅτε οὐκ ἦσαν πονηροί. Εἰ δὲ τὸ γάλα πρεσβύτερόν ἐστι τοῦ τυροῦ, δηλονότι καὶ ἡ ἀρετὴ πρεσβυτέρα τῆς κακίας ἐστίν· τυρῶ γὰρ Δαυὶδ τὴν κακίαν ἀπέικασεν. Ἀγαθόν μοι ὅτι ἐταπεινώσας με, ὅπως ἂν μάθω τὰ δικαιώματά σου, κ. τ. ἐ. Ὡσεὶ ἔλεγεν· Εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαῖς. Ἄξιός ἐστιν ὁφθῆναι τῶν σῶν δικαιωμάτων αἰτῶν, ἅπερ οὐκ ἔστιν ἄλλως μαθεῖν. Αἰσχυρῆθησαν ὑπερήφανοι, ὅτι ἀδίκως ἠνόμησαν εἰς ἐμέ, κ. τ. ἐ. Ἡ αἰσχύνῃ εἰς συναίσθησιν πέφυκεν ἄγειν τὸν ἁμαρτάνοντα. Ἐπιστρεψάτωσάν μοι οἱ φοβούμενοί σε καὶ οἱ γινώσκοντες τὰ μαρτύριά σου, κ. τ. ἐ. Ἐπι στρέψαι πρὸς αὐτὸν καὶ παραγενέσθαι τοὺς τοιοῦτους αἰτεῖ, ὡς ἂν αὐτοῖς τῆς ἐν αὐτῷ μεταδοίῃ χάριτος. Γενηθήτω ἡ καρδία μου ἄμωμος ἐν τοῖς δικαίωμασί σου, ὅπως ἂν μὴ αἰσχυρθῶ, κ. τ. ἐ. Ὡς μήπω ἔχων αἰτεῖ κατὰ τὸ, «Καρδίαν καθαρὰν κτίσον ἐν ἐμοί, ὁ Θεός.» Καὶ πῶς «ἄμωμος» ἔσται ἢ κατὰ τοὺς λοιποὺς «τελεία;» Ἐπήγαγεν, «ἐν τοῖς δικαίωμασί σου.» Τούτῳ δὲ τὸ μὴ αἰσχυρῆθαι ἀκολουθεῖ αἰσχύνῃς γὰρ ἄξιόν ἐστὶν πᾶν ἁμάρτημα. Ἐξέλιπον οἱ ὀφθαλμοί μου εἰς τὸ λόγιόν σου, λέγοντες· Πότε παρακαλέσεις με; κ. τ. ἐ. Παρά κλησίς ἐστὶν ἡ ἀνάπαυσις ψυχῆς ἀπὸ πόνων. Ὅτι ἐγενήθη ὡς ἄσκός ἐν πάχνῃ, κ. τ. ἐ. Εὐ ρήσεις πολλαχοῦ τῆς Γραφῆς τροπολογούμενον τὸ σῶμα εἰς ἄσκόν. Ὁ οὖν λέγει ὁ δίκαιος τοιοῦτόν ἐστιν· Ἐνέκρωσά μου τὰ μέλη ἐπὶ τῆς γῆς· τὴν θερμότητα τοῦ σώματος ἔψυξα τῷ θείῳ λόγῳ· οὐκέτι εἰμι θερμὸς πρὸς ὄρεξιν τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν ἢ πρὸς τὰ σωματικά· ἐνέκρωσα καὶ ἔψυξα τὰ μέλη ἐπὶ τῆς γῆς. Πόσαι εἰσὶν αἱ ἡμέραι τοῦ δούλου σου; πότε ποιήσεις μοι ἐκ τῶν διωκόντων με κρίσιν, κ. τ. ἐ. Ὀλίγαι γὰρ αἱ τῶν ἀνθρώπων ἡμέραι ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αἷς εὐχεται ταχέως συντριβῆναι τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Πᾶσαι ἀνθρώπων ἡμέραι ὀλίγαι εἰσὶν. Ἐπεὶ οὖν ὀλίγον χρόνον ζῶ ἐπὶ γῆς, βούλομαι ἰδεῖν τοὺς καταδιώκοντάς με κρινομένους, καὶ παρακαλῶ σε μὴ ὑπερθέσθαι. Τίνες δὲ εἰσὶν οἱ περὶ ὧν εὐχεται ἵνα γένηται ἐπ' αὐτοὺς κρίσις; Οἱ καταδιώκοντες ἡμᾶς Σατανᾶς τε καὶ τὰ πνευματικά τῆς πονηρίας. Ὅταν δὲ ἡμᾶς καὶ ἄνθρωπος δοκῇ καταδιώκειν, τῷ πρώτῳ καταδιώκειν οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ἀλλὰ διὰ βολός, οὗ μιμητής ἐστι. Διηγήσαντό μοι παράνομοι ἀδολεσχίας, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ νόμος σου, κ. τ. ἐ. Ἡ τοὺς γραῶδεις μύθους τῶν Ἰουδαίων φησὶ τὰς διδασκαλίας, ἢ καὶ τὰ ἐντάλματα τῶν ἀνθρώπων, καὶ τὰς φλυαρίας τῶν σοφῶν τοῦ αἰῶνος τούτου. Πολλοὶ γὰρ ἐρμηνεύειν ἐπιχειροῦσι τὰς θείας Γραφὰς καὶ τῶν τῆς Ἐκκλη 12.1604 σίας, καὶ τῶν ἔξω ταύτης αἰρετικῶν τε καὶ Ἰουδαίων, ἢ καὶ Σαμαρειτῶν, ἀλλ' οὐ πάντες λέγουσι καλῶς. Σπάνιος γὰρ ὁ ἔχων ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο χάριν, πολλῶν μὲν ἐπαγγελλομένων λέγειν, οὐ καλῶς δὲ, καὶ παρανόμως βιούντων. Εἴ τι οὖν λέγουσιν, ἀδολεσχία καὶ φλυαρία· οὐ γὰρ δύναται λόγος εὐτονος καὶ ἐρρωμένος καὶ σωτήριος εἶναι ἐν τῇ ψυχῇ παρανόμου. Τοῦ αὐτοῦ. Χρηστέον τούτῳ τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἔξωθεν σοφίας περὶ γνώσεως Θεοῦ ἐπαγγελιομένους διδάσκειν. Παρὰ βραχὺ συνετέλεσάν με ἐν τῇ γῇ, ἐγὼ δὲ οὐκ ἐγκατέλιπον τὰς ἐντολάς σου, κ. τ. ἐ. Ἄντι τοῦ· Παρ' ὀλίγον ἐγενόμην γῆϊνος, ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν πειραζόμενος. Κατὰ τὸ ἔλεός σου ζῆσόν με, καὶ φυλάξω τὰ μαρτύρια τοῦ στόματός σου, κ. τ. ἐ. Μὴ ἐκδοθῆναι ταῖς τῶν ἐπιβουλεύοντων χερσὶν εἰς θάνατον ἀξιοῖ, ζωὴν αἰτῶν οὐπω τὴν αἰώνιον, ἀλλὰ τὴν παρούσαν· οὐχ ὡς τέλος δὲ αὐτὴν αἰτεῖ, ἀλλ' ὡς ἀγαθοῦ τέλους συναίτιον ἐσομένην. Ὅτι ζήσας, φησὶ, φυλάξω τὰ τοῦ Θεοῦ προστάγματα, δι' ὧν καὶ τὴν αἰώνιον ἔστι περιποιησασθαι ζωὴν. Τοῦ αὐτοῦ. Στόμα Θεοῦ οἱ διακονήσαντες προ φῆται τοῖς μαρτυρίοις, ταῖς ἐντολαῖς, τοῖς δικαιώμασιν αὐτοῦ. Εἰς τὸν αἰῶνα, Κύριε, ὁ λόγος σου διαμένει ἐν τῷ οὐρανῷ, κ. τ. ἐ. «Ἐν τῷ οὐρανῷ,»

ἀντὶ τοῦ ἐν ταῖς ἀγίαις αὐτοῦ δυνάμεσιν. Πάντων γὰρ ἐκεῖ τε ταγμένων οὐδεμία λόγου παράβασις· «οὐρανῶ» δὲ οὐ τῷ παρερχομένῳ, εἰ καὶ ἐν αὐτῷ πάντα τεταγμένως κινεῖται· ἀλλ' ὅστις εἴρηται θρόνος εἶναι τοῦ Θεοῦ. Ἐν δὲ τῇ γῆ οὐδὲ μένει ὁ λόγος· οὐδὲ γὰρ ἔχει χώραν ὅπου πορνεία καὶ ἀκαθαρσία καὶ τὰ λοιπὰ πάθη. Τίς γὰρ μετοχή δικαιοσύνη καὶ ἀνομία; Οὐκ εἶπε δὲ «τὸν αἰῶνα τῶν αἰώνων,» ἢ «τοῦ αἰῶνος» (μετὰ γὰρ τὸν αἰῶνα ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται) ἐν ᾧ δὲ «ἐστὶν ὁ λόγος διαμένων.» Δυ νατὸν γὰρ τέλειον εἶναι δοκοῦντα μὲν ἐπὶ γῆς τυγχανεῖν, τὸ πολίτευμα δὲ ἔχοντα ἐν τῷ οὐρανῷ. Οὕτως ἐστὶν ἐν αὐτῷ καὶ αἰεὶ ἡ ἀλήθεια. Εἰς γενεὰν καὶ γενεὰν ἡ ἀλήθειά σου. Ἔθε μελίωσας τὴν γῆν καὶ διαμένει, κ. τ. ε. Ταύτη δὲ τῇ ἀληθείᾳ ἡ γῆ τεθεμελίωται. Ἐπὶ τούτῳ γὰρ τῷ ἀκρογωνιαίῳ λίθῳ καταβεβλημένῳ θεμελίῳ οἰκοδομοῦνται πάντες οἱ ἐκ γῆς σωζόμενοι· ὅθεν καὶ διαμένει ἡ γῆ ἀρβραγῆ καὶ ἀσφαλῆ κρηπίδα καὶ θεμέλιον ἔχουσα. Ἀλλὰ καὶ φωτίσασα ἡ ἀλήθεια ἡμέραν ἣν ἐποίησε, Θεοῦ ἐπιλάμψαντος αὐτῇ, ἐν τῇ αὐτῇ διατάξει μένει, οὐκ ἀλλασσομένη. Ὅτι τὰ σύμπαντα δοῦλα σὰ, κ. τ. ε. Εἰ τὰ σύμπαντα δοῦλα τοῦ Θεοῦ, πῶς ἐν ταῖς Παροιμίαις Σολομῶν περὶ τοῦ μύρμηκος φησιν· «Ἐκεῖνος, γεωργίου μὴ ὑπάρχοντος, μηδὲ τὸν ἀναγκάζοντα ἔχων, μηδὲ ὑπὸ δεσποτείαν ὦν, ἐτοιμάζεται θέρους τὴν τροφήν.» Ὁ Θεὸς λέγεται δεσπότης διττῶς, ἢ ὡς δημιουργὸς, ἢ ὡς γινωσκόμενος. Διὸ καὶ Παῦλος 12.1605 γράφει· «Ἐξελευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας ἐδουλώθητε τῷ Θεῷ,» δηλονότι κατ' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν. «Ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος ζωῆν αἰώνιον.» Εἰ δὲ τοιοῦτου τέλους ἄμοιρός ἐστὶν ὁ μύρμηξ, δηλονότι καὶ ταύτης τῆς δουλείας. Καλῶς οὖν λέγεται ὁ μύρμηξ μὴ εἶναι ὑπὸ δεσποτείαν, κατὰ ταύτην τὴν δεσποτείαν. Εἰ μὴ ὅτι ὁ νόμος σου μελέτη μου ἐστὶ, τότε ἂν ἀπωλόμην ἐν τῇ ταπεινώσει μου, κ. τ. ε. Μα κάριον ὄντως τὸ μὴ ἀπολέσθαι γεγονότας ἐν περιστάσει, οἷον ἐπὶ μαρτυρίου. Εἰ μὴ τις προμελετήσῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, ἀπόλλυται. Πάσης συντελείας εἶδον πέρας· πλατεῖα ἐντολή σου σφόδρα, κ. τ. ε. Ὑπὲρ πάντας τοὺς ἔξωθεν λόγους οἱ λόγοι τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ πλατύνουσι καθαίροντες τὴν ψυχὴν. Ὡς ἠγάπησα τὸν νόμον σου, Κύριε· ὄλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστίν, κ. τ. ε. Μελετᾶται νόμος οὐκ ἐν λέξει καὶ φωναῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν πράξεσιν. Ὅτε γὰρ ἀναγινώσκει τις, νοῶν τὰ λεγόμενα, καὶ πράττων αὐτὰ, μὴ παραλιπὼν ἕν τι πρᾶξαι, ἀλλὰ ἐν πᾶσι ποιῶν ὃ βούλεται ὁ νόμος, οὗτος καὶ λέγων καὶ ἀναγινώσκων καὶ πράττων μελετᾷ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον. Ἐνθάδε μὲν οὖν λέγεται, «Ὅλην τὴν ἡμέραν μελέτη μου ἐστίν,» ἐν δὲ τῷ πρώτῳ ψαλμῷ οὐ μόνον τὴν ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα φησὶ τὸν ἐσόμενον μακάριον δεῖν μελετᾶν τὸν νόμον. Τί δήποτε ἐνταῦθα παρέλιπε τὴν νύκτα; Ὅτι μικτός ἐστὶν ἐνταῦθα τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος, διὰ τοῦτο καὶ ἡμέραν νῦν ἔχομεν καὶ νύκτα· ὅταν δὲ ἅγιοι γενῶμεθα καὶ μακάριοι, νύξ ἡμᾶς οὐ διαδέχεται, ἀλλ' ἐν μόνῃ ἐσόμεθα τῇ ἡμέρᾳ. Ὅρα οὖν ὡς μὲν ὁ ἐνταῦθα πορευόμενος, ἦτοι μὴ κατὰ βίον τέλειος (πορεία γὰρ ἐστὶν ἡ κατὰ κόσμον ἀναστροφή) οὐδέπω καθαρῶς πορεύεται, ἀλλ' ὅτε μὲν ἐν ἡμέρᾳ ἐστίν, ὅτε δὲ ἐν νυκτί· ἐν ἡμέρᾳ μὲν, ὅτε τὰ κατὰ τὸν νόμον καθήκοντα ποιεῖ· ἐν νυκτί δὲ, ὅτε οὐδέπω ὅλη καρδίᾳ (κἂν μελετᾷ τὸν νόμον,) ποιεῖ τὸν νόμον, ἢ καὶ ὅτε παρὰ τὰ καθήκοντα πράττει. Ὁ μὲν οὖν ἀρχόμενος, ἢ καὶ προκόπτων, μελετᾷ τὸν νόμον ἡμέρας καὶ νυκτός· ὁ δὲ τετελειωμένος οὐκ ἔστιν ἐν νυκτί, ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ, ὡς ὁ Παῦλος φησιν· «Ἡ νύξ προέκοψεν, ἢ δὲ ἡμέρα ἠγγικεν· ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσημόνως περιπατήσωμεν.» Καὶ πάλιν· «Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐσμέν νυκτὸς οὐδὲ σκότους, ἀλλ' ἐσμέν τέκνα φωτός καὶ ἡμέρας.» Ὑπὲρ τοὺς ἐχθρούς μου ἐσόφισάς με τὴν ἐν τολῆν σου, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα ἐμὴ ἐστίν, κ. τ. ε. Νοῦς παθῶν γυμνωθεὶς καὶ γνώσεως μέτοχος γεγὼς πανουργότερος γίνεται τῶν δαιμόνων, λέγων πολλάκις τὸ τοῦ Παύλου, τὸ, «Οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἐχθρούς νῦν φησιν ἐπιδικαζομένους τῶν ἐντολῶν, καὶ μισοῦντας ἡμᾶς· οἷς ἡμεῖς οὐκ ἐχθραίνομεν.

Σημαίνει τοὺς ἐκ περιτομῆς Ἰουδαίους· ὑπὲρ τούτους γὰρ ὁ Χριστιανὸς ἐσοφίσθη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, πνευματικῶς τὸν νόμον νοῶν καὶ φυλάτ 12.1608 των. Διὰ τοῦτο δύναμαι νοῆσαι βαθύτερον τὸ εἶρη μένον ὑπὸ τοῦ Κυρίου· «Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν.» Ἐχθροὶ γὰρ ἡμῶν εἰσιν ἐκεῖνοι, «οἱ ἔχοντες ζῆλον Θεοῦ, ἀλλ' οὐ κατ' ἐπίγνωσιν.» Ὑπὲρ πάντας τοὺς διδάσκοντάς με συνῆκα, ὅτι τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου ἐστίν, κ. τ. ἐ. Αἱ Γραφαὶ ἐκείνων ἦσαν πρῶται· ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ. Ἐκεῖνοι διδάσκαλοι ἐπαγγέλλονται γεγονέναι, ἅτε πρῶτοι παραλαβόντες νόμον καὶ προ φήτας. Ἡμεῖς οὖν οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν λέγομεν· «Ὑπὲρ πάντας τοὺς διδάσκοντάς με συνῆκα.» Διὰ τί δέ; «Ὅτι τὰ μαρτύριά σου μελέτη μου ἐστίν.» Καινὰ εὐρίσκω μαρτύρια παρὰ τὰ πολλάκις εἰρημένα μαρτύρια. Μελέτη μου γὰρ ἐστὶ τὰ μαρτύρια Ἰησοῦ Χριστοῦ· παρεδεξάμην γὰρ αὐτὰ τὰ μαρτύρια, καὶ διὰ τοῦτο ἐγὼ ὑπὲρ πάντας τοὺς διδάσκοντάς με συνῆκα. Εἶπεν αὐτοὺς ἐχθροὺς ὁ Ἐκκλησιαστικὸς, εἶπεν αὐτοὺς διδάσκοντας· νῦν λέγει αὐτοὺς καὶ πρεσβυτέρους. Ὑπὲρ πρεσβυτέρους συνῆκα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐξεζήτησα, κ. τ. ἐ. Χρήζομαι τούτῳ τῷ ῥητῷ πρὸς τοὺς γέροντας τοὺς μακρὸν χρόνον καὶ τὴν ἀπάθειαν νομίζοντας εἶναι πρόξενον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς ἐκώλυσα τοὺς πόδας μου, ὅπως ἂν φυλάξω τοὺς λόγους σου, κ. τ. ἐ. Πονηρὰς ὁδοὺς ὠδεύομεν, «ἀνόητοι» ὄντες ποτὲ «καὶ ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐκεῖνοι μὲν ἦσαν ὁδοὶ πονηραὶ. Τελεία ἢ φωνὴ αὕτη Ἐκκλησιαστικοῦ. Ὅσον γὰρ ἔτι ἀμαρτάνομεν, λέγειν ταῦτα οὐ δυνάμεθα· ἐκ τοῦ γὰρ κωλύειν τοὺς πόδας ἡμῶν ἐκ πάσης ὁδοῦ πονηρᾶς φυλάζομεν τοὺς λόγους τοῦ Θεοῦ. Ποίους λόγους; τοὺς ἐν νόμῳ, νοήσαντες αὐτοὺς πνευματικῶς, καὶ ἐπιγινώσκοντες τὸν δι' αὐτῶν κηρυττόμενον Ἰησοῦν Χριστόν. Ἐμφαίνει δὲ τὸ ἐλεύθερον τῆς προαιρέσεως τὸ, «Ἐκώλυσα τοὺς πόδας.» Ὡς γὰρ ἐπ' αὐτῷ ὄντος τοῦ κινεῖν τοὺς πόδας εἰς τὸ βαδίζειν, ἢ καὶ κωλύειν αὐτοὺς, τὸ προκείμενον εἶπεν. Ἀπὸ τῶν κριμάτων σου οὐκ ἐξέκλινα, ὅτι σὺ ἐνομοθέτησάς με, κ. τ. ἐ. Τοῦ σοῦ διαπαντὸς ἔμε μνήμην δικαστηρίου. Ἐν ἐνάτῳ δὲ λέγει ψαλμῷ· «Κατάστησον νομοθέτην ἐπ' αὐτούς. Γνώτωσαν ἔθνη, ὅτι ἄνθρωποι εἰσιν.» Μωϋσῆς μὲν γὰρ ἐνομοθέτησε τὰ τοῦ γράμματος τοῖς μὴ δυναμένοις χωρεῖν τὴν ἐπιδημίαν τῆς Καινῆς Διαθήκης· Ἰησοῦς δὲ Χριστὸς ἐπιδημήσας ἐνομοθέτησέ μοι τὸ εὐαγγέλιον, καὶ πνευματικόν μοι τὸν Μωϋσέως ἔδειξε νόμον. Ὡς γλυκέα τῷ λάρυγγί μου τὰ λόγια σου, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἡδόμενος καὶ τρεφόμενος ἐπὶ τῇ γνώσει νοῦς ὀνομάζεται στόμα Ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου συνῆκα· διὰ τοῦτο ἐμίσησα πᾶσαν ὁδὸν ἀδικίας, κ. τ. ἐ. Ἐν ταῖς σαῖς συνετοῖς γενόμενος ἐντολαῖς διαιρούσαις μοι τὰ πρακτέα· καὶ μὴ οὐ μόνον ἄπειμι πάσης ὁδοῦ ἀδικίας, ἀλλὰ καὶ μεμίσηκα. 12.1609 Ὡμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, κ. τ. ἐ. Τὸ ἀμετάθετον τοῦ σκοποῦ ὄρκον ὠνόμασεν. Τοῦ αὐτοῦ. Τί ποιεῖ ἐνθάδε τὸ «ὦμοσα» ζητητέον. «Διέθετο διαθήκην πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ.» Καὶ ταύτην τὴν διαθήκην πρὸς τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ διαθεμένου τοῦ Θεοῦ ὁ πιστεῶν παρεδέξατο, καὶ οἶονεὶ ὄρκους μεταξὺ τοῦ Θεοῦ ἐποίησατο παραδεξάμενος αὐτοῦ τὴν διαθήκην, ὥστε στήσαι καὶ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ. Ἰστημι δὲ, φησὶν, αὐτὰ τῇ ἐμῇ ψυχῇ· καὶ ὅταν αὐτὰ στήσω, γίνεται ἐκεῖνο τὸ εἰρημένον παρὰ τῷ Σολομώντι ἐν Παροιμίαις· «Λογισμοὶ δικαίων κρίματα.» Ἐκεῖνα «τὰ κρίματά» ἐστὶ «τῆς δικαιοσύνης» τοῦ Θεοῦ· τότε δὲ γενόμενα, ὅτε ὦμοσα καὶ ἔστησα αὐτὰ ἐν ἐμαυτῷ. Τὸ δὲ «στήσαι» ἐνταῦθα τὸ βεβαίως ὀρίσαι δηλοῖ· καὶ τὸ «ὀμόσαι» τουτέστι τὸ ἀμεταθέτως τοῦτο προθέσθαι, καὶ ἀπαράβατον φυλάττειν τὸ ἔργον τοῦ ὄρκου μετὰ βεβαιώσεως προελέσθαι. Τὰ ἐκούσια τοῦ στόματός μου εὐδόκησον δὴ, Κύριε, καὶ τὰ κρίματά σου δίδαξόν με, κ. τ. ἐ. Περὶ ὧν οὐ διετάχθημεν ποιεῖν, ἀλλὰ προαιρέσει ποιούμεν, ταῦτα φησὶν ἐκούσια τοῦ στόματος ἡμῶν· οἷον, εἰ παρθενίαν ἀσκήσω, ἢν οὐ προσετάχθην οὐδὲ ἐκελεύσθη, ἀλλ' ἐκούσιως τοῦτο

ποιῆσαι κρείσσον αἰροῦμαι. Τοῦτο οὖν εὐδόκησον, Κύριε. Καὶ ἐπὶ ἄλλων δὲ ὁμοίως τῶν κατὰ τὸν βίον ἡμῶν τοιαῦτα εὐρήσομεν, ὧν τινὰ μὲν ποιοῦμεν ὡς προστεταγμένοι δοῦλοι. τινὰ δὲ πράττομεν ἑκουσίως. Ἡ ψυχὴ μου ἐν ταῖς χερσὶ σου διαπαντὸς, καὶ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην, κ. τ. ἐ. Ζητήσεις πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ Δαυΐδ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ διαπαντός· πότερον ὡς ἐν δικαιοσύνῃ, ἢ ὡς ἐν γνώσει. Καὶ τάχα τὸ πρότερον· ἀγγέλων μὲν γὰρ ἐστὶ τὸ διαπαντὸς βλέπειν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ, τουτέστι τὴν θεωρίαν αὐτοῦ, ἀνθρώπων δὲ τὸ δύνασθαι διαπαντὸς δικαιοπραγεῖν κατ' ἐνέργειαν· ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶναι ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Θεοῦ· ἡ γὰρ κατὰ διάνοιαν δικαιοπραγία μόνω προσῆν τῷ Χριστῷ, ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησε, δηλονότι κατ' ἐνέργειαν, καὶ οὐχ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ· σαφές, ὅτι κατὰ διάνοιαν, ἀφ' ἧς προέρχονται τὰ περιττὰ τῆς καρδίας. Τὴν ψυχὴν μου σοὶ ἐγχειρίζω πάντοτε, σὲ φρουρὸν ποιοῦμαι καὶ ὑπερασπιστὴν καὶ κυβερνήτην αὐτῆς· καὶ διὰ τοῦτο τοῦ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην, ἵνα μὴ ἀποπέσω. Πᾶς ὁ ἀναθεὶς ἑαυτὸν τῷ Θεῷ, τὴν ψυχὴν αὐτοῦ παρατίθεται εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἄλλαχού εἶπεν· «Ὅτι σὺ εἶ ὁ ὑπερασπιστὴς μου, Κύριε, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου.» Εἰ δὲ μερίζει ἑαυτὸν εἰς ἡδονὰς καὶ πάθη σωματικά καὶ φροντίδας βιωτικὰς, οὐ παρατίθεται τὴν ψυχὴν αὐτοῦ εἰς χεῖρας Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἀκύλας οὕτω· «Ψυχὴ μου ἐν ταρσῶ μου ἐνδελεχῶς καὶ διηνεκῶς, καὶ νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην·» ὁ δὲ Σύμμαχος· «Ἡ ψυχὴ μου μετὰ χεῖράς μου διαπαντός·» ἡ δὲ πέμπτη ὁμοίως τοῖς Ἑβδομήκοντα. 12.1612 Ἔθεντο ἁμαρτωλοὶ παγίδα μοι, καὶ ἐκ τῶν ἐν τολῶν σου οὐκ ἐπλανήθην, κ. τ. ἐ. Παγίδας οἱ ἁμαρτωλοὶ πολλὰς τοῖς δικαίοις καὶ διαφόρους ῥά πτουσιν· οἷον τῷ Ἰωσήφ ἡ Αἴγυπτία καὶ οἱ ἀδελφοί· τῷ Δανιὴλ οἱ ἀπὸ τοῦ Δαρείου λαβόντες ἐξουσίαν· ἄλλ' οὐκ ἀπεπλανήθησαν τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ· διὰ τοῦτο τῶν παγίδων ἀνώτεροι ἐγένοντο. Ἐκληρονόμησα τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἀγαλλίαμα τῆς καρδίας μου εἰσὶν, κ. τ. ἐ. Ὅσοι χαίρουσι ταῖς ἐντολαῖς τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοπραγίαν ἀσπάζονται, οὗτοι διαπαντὸς κληρονομοῦσιν αὐτῶν τὰ μαρτύρια, κληρὸν αὐτὰ καὶ μερίδα ἀντὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κόσμῳ κτώμενοι, καὶ ὅπερ ἐὰν πάθωσιν ἐπ' αὐτοῖς, εὐφραινόμενοι. Ἐκλίνα τὴν καρδίαν μου τοῦ ποιῆσαι τὰ δικαιοματά σου εἰς τὸν αἰῶνα δι' ἀντάμειψιν, κ. τ. ἐ. Εἰδὼς ἀποκειμένην ἀμοιβὴν ἔκλινα, ἣτις ἐστὶ βασιλεῖα Θεοῦ· «Ἄ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.» Τοῦ αὐτοῦ. Ἡ ἀντάμειψις τῶν δικαιοματῶν, ἡ γνώσις αὐτῶν ἐστίν. Παρανόμους ἐμίσησα, τὸν δὲ νόμον σου ἠγάπησα, κ. τ. ἐ. Ὁ παράνομος, καθὼς παράνομος ὑπάρχει, μισητός ἐστίν· καθὼς δὲ εἰκὼν καὶ πλάσμα Θεοῦ, ἀγαπητός ἐστίν. Κατὰ γοῦν τὴν δευτέραν ἔννοιαν καὶ τοῖς ἐν τῇ φυλακῇ προσβάλλειν ἡμῖν προτέτακται, καὶ εὖ ποιεῖν τοὺς κακούργους νενομοθέτηται. Δύναται δὲ ἐνταῦθα λέγειν λόγους καὶ νόμους οὐς μεμίσηκεν ὁ Δαυΐδ. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐκ ἐμίσησε παρανόμους ἀνθρώπους· καὶ γὰρ ἔδειξεν ὁ βίος αὐτοῦ, ὅτι οὐκ ἀνθρώπους παρανόμους ἐμίσησεν· οὔτε γὰρ τὸν πατραλοῖαν Ἄβελ σαλῶμ ἐμίσησεν, οὔτε τὸν Σαοὺλ, (περὶ οὗ εἶπεν ὁ Θεός· «Μεταμεμέλημαι χρίσας τὸν Σαοὺλ εἰς βασιλεῖα»)· διαφορῶς τῷ Δαυΐδ ἐπιβουλεύσαντα, οὔτε ἄλλων τινὰ παράνομον· ὅθεν «παρανόμους» εἰπὼν, οὐ προσέθηκεν «ἀνθρώπους» ὡς γὰρ ἅγιος ἐμίσησε τὰ μίσους ἄξια, τοὺς λόγους τοὺς παρανόμους, τὰ δόγματα τὰ παράνομα, τὰς τοιαύτας διδασκαλίας, τὴν διὰ θεοῦ καθ' ἣν ἁμαρτάνουσιν· ὅθεν τοῖς παρανόμοις λόγοις ἀντέθηκε τὸν ἀγαπώμενον νόμον. Κατὰ ταύτην τὴν ἔννοιαν καὶ πατέρα καὶ μητέρα μισεῖν προστετάχμεθα, τουτέστιν ἀποστρέφασθαι παρακαλοῦντας ἡμᾶς εἰς ἀσέβειαν, ἢ τοῦ κατὰ Χριστὸν ἀποτρέποντας μαρτυρίου. Ἄλλως γὰρ καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν ἀγαπᾶν προστετάχμεθα. Θεοῦ δὲ προκαλουμένου εἰς τὸ καὶ τὴν ἰδίαν μισῆσαι ψυχὴν, ὁμοίως καὶ ἀνθρώπους δεῖ παρανόμους μισεῖν, ὡς ἂν αὐτοὺς ἐπιστρέψωμεν βελτιούμενοι

τῷ μὴ τούτοις ὁμοιωθῆναι. Ἐκκλίνετε ἀπ' ἐμοῦ, πονηρευόμενοι, καὶ ἐξ ερευνήσω τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ μου, κ. τ. ἐ. Ἐὰν μὴ ἐκκλίνωσιν ἀφ' ἡμῶν οἱ δαίμονες, τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ποιεῖν οὐκ ἰσχύομεν· πρὸς γὰρ ταύτας μάλιστα ἴστανται, διὰ τὸ προξένους ἡμῖν γενέσθαι τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ἀντιλαβοῦ μου κατὰ τὸ λόγιόν σου, καὶ ζήσο 12.1613 μαι, καὶ μὴ κατασχύνῃς με ἀπὸ τῆς προσδοκίας μου, κ. τ. ἐ. «Ὅτι ἡ θλίψις ὑπομονὴν κατεργάζεται, ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμὴν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα, ἡ δὲ ἐλπίς οὐ κατασχύνει.» Τοῦ αὐτοῦ. «Κατὰ τὸ λόγιόν σου» τουτέστι κατὰ τὴν ὑπόσχεσίν σου. Ἐπηγγείλω γὰρ ἐν τῷ νόμῳ ὑπερασπίζειν τῶν φυλασσόντων αὐτόν. Τοῦτον τοί νυν ἔχοντα τὸν σκοπὸν τῆς σῆς προνοίας ἀξιώσον, ἵνα μὴ ἐπιτυχὼν τῆς ἐλπίδος, αἰσχύνῃς ἀναπλησθῶ. Τὸ δὲ λόγιον ἐνταῦθα τὴν ὑπόσχεσιν δηλοῖ· ἀντί τοῦ· Τὴν ἐπαγγελθεῖσάν μοι παράσχου σωτηρίαν. Βοήθησόν μοι, καὶ σωθήσομαι, καὶ μελετήσω ἐν τοῖς δικαίωμασί σου διαπαντός, κ. τ. ἐ. Εἰ γὰρ καὶ ἔφη· «Βοηθός μου καὶ ἀντιλήπτωρ μου εἶ σύ», ἀλλὰ δεῖται βοήθειας ἀδιαλείπτου. Ἐν ὅσῳ γὰρ ἔσμεν ἐνταῦθα, οὕτω τέλειον τὸ «σωθήσομαι», ἀλλ' ὅταν μετὰ τῶν ἀγγέλων ζήσωμεν τοῦ Θεοῦ. Τότε γὰρ καὶ μελέτη δικαιομάτων πρόσωπον πρὸς πρόσωπον, οὐ κατὰ τὴν σκιάν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀλήθειαν. Παραβαίνοντας ἐλογισάμην πάντας τοὺς ἄμαρτωλούς τῆς γῆς· διὰ τοῦτο ἠγάπησα τὰ μαρτύριά σου, κ. τ. ἐ. Ἡμεῖς μὲν «παραβαίνοντας» λέγομεν τοὺς δεδιδαγμένους τὸν λόγον, καὶ μετὰ τὸ δεδιδάχθαι, μὴ τετηρηκότας, ἀλλ' ἀποστάντας καὶ παραβεβηκότας. Οὗτος δὲ ὄρα, ὅτι πάντες ἔχουσιν ἀφορμὰς πρὸς καλοκάγαθίαν, εἰ καὶ μὴ ἐδιδάχθησαν· ὥστε μὴ μό νους παραβάτας λέγεσθαι τοὺς μετὰ τὴν πίστιν ἀποστάντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὁπωσποτοῦν ἁμαρτάνοντας. Ἄμαρτωλοὶ δὲ τῆς γῆς οἱ ἐπὶ γῆς ἠμαρτηκότες ἄνθρωποι. Ἄλλοι γὰρ εἰσιν ἁμαρτωλοὶ οὐρανοῦ, πρὸς οὓς ἡμῖν ἔστιν ἡ πάλῃ «πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς ποιηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.» Ἐκεῖ γὰρ πρῶτον ἁμαρτάνοντες, ὕστερον καὶ ἐπὶ γῆς τοῦτο ποιοῦσιν. Καθήλωσον ἐκ τοῦ φόβου σου τὰς σάρκας μου· ἀπὸ γὰρ τῶν κριμάτων σου ἐφοβήθην, κ. τ. ἐ. Ὁ καθηλούμενος σταυροῦται. Ζητῶ οὖν τὸν σταυρὸν, καὶ ζητῶ μήποτε ὁ σταυρός ἐστιν ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ. Καὶ γὰρ εἶπεν ὁ Σωτὴρ· «Ὅς ἐὰν μὴ ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθήσῃ μοι, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.» Πολλάκις δὲ διεστειλάμεθα περὶ φόβου καὶ ἀγάπης· καὶ τελειότερον εἰρήκαμεν τὸν ἀγαπῶντα τοῦ φόβου μένου, καὶ ἀναγκαῖον εἶναι τὸν φόβον πρὸς εἰσαγωγὴν. Ὅπου δὲ εἰσέλθῃ «τελεία ἀγάπη, ἔξω βάλλει τὸν φόβον.» Ἐπεὶ τοίνυν εὐρίσκεται καθηλούμενος ἐκ τοῦ φόβου ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ὁ δίκαιος, ζητῶ, μήποτε ὁ μὲν σταυρούμενος φοβεῖται καθηλούμενος ἐκ τοῦ φόβου, ἵνα νεκρώσῃ τὰ μέλη τὰ ἐπὶ τῆς γῆς· ἡνίκα δ' ἂν ἔλθῃ ἡ τελεία ἀγάπη, καθαιρεῖται ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, θάπτεται, ἐκ νεκρῶν ἐγείρεται, ἵν' ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσῃ, οὐκέτι κατὰ φόβον, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀγάπην τὴν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ἐποίησα κρίμα καὶ δικαιοσύνην· μὴ παραδῶς με τοῖς ἀδικοῦσί με, κ. τ. ἐ. Πῶς οὖν ἰώβ ποιήσας κρίμα καὶ δικαιοσύνην, ὡς αὐτὸς ὁ Κύριος ἔμαρτύρησε, παρεδόθη τοῖς ἀδικοῦσιν αὐτόν; ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς οὐ βούλεται παραδίδοσθαι· σώματος γὰρ καὶ κτημάτων ὁ δίκαιος οἶδεν καταφρονεῖν. 12.1616 Δουλός σου εἰμὶ ἐγώ· συνέτισόν με καὶ γνώσομαι τὰ μαρτύριά σου, κ. τ. ἐ. Οὐδεὶς δοῦλος τῆς ἁμαρτίας δοῦλός ἐστι τοῦ Θεοῦ· ὁ οὖν δουλεύων ἐν πίστει πράξει καὶ διανοήσει, ποιῶν πάντα κατὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, οὗτος λεγέτω· «Δουλός σου εἰμὶ ἐγώ.» Τοιοῦτος ὢν ὁ Προφήτης, ἀξιοῖ μισθὸν λαβεῖν τῆς δουλείας τῆς· «Συνέτισόν με.» Ἔστι γὰρ σύνεσις διδομένη ἀπὸ Θεοῦ, ἡ ἀπόκειται παρὰ τῷ Θεῷ ὡς ἐν θησαυρῷ φυλακίῳ. Πνεῦμα γὰρ, φησὶ, σοφίας καὶ συνέσεως, καὶ τὰ ἐξῆς τῶν ἀγαθῶν χαρίσματα ἀναπαύσεται ἐπ' αὐτόν. Καιρὸς τοῦ ποιῆσαι τῷ Κυρίῳ, διεσκέδασαν τὸν νόμον σου, κ. τ. ἐ. Καιρὸς ἐστὶ χρόνος κατορθώσεως τῷ Κυρίῳ, τοῦ ποιῆσαι ἐκδίκησιν δηλονότι. Κατέλυσαν, ἠθέτησαν τὸν νόμον σου οἱ παράνομοι. Σύμμαχος· «Καιρὸς πρᾶξαι τῷ Κυρίῳ, ὅτι σκεδαννύουσι τὸν νόμον σου.» Ἀκύλας·

«Ἠκύρωσαν.» Διὰ τοῦτο πρὸς πάσας τὰς ἐντολάς σου κατωρ θούμην, πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησα, κ. τ. ἐ. Ὁ μὴ πάσας τὰς ἐντολάς κατορθώσας οὐδὲ πᾶσαν ὁδὸν ἄδικον ἐμίσησεν. Εἰ δὲ ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον μὴ σεῖ ἀδικίαν, οὗτος δὲ οὐκ ἐμίσησεν, οὐ φοβεῖται τὸν Κύριον. Ὁ δὲ μὴ φοβούμενος οὐ μακάριος, εἴπερ, «Μακάριος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον.» Ὁ τὰς ἐντολάς τοῦ Θεοῦ ἀγαπῶν μισεῖ πᾶσαν κακίαν, ὡς ἀντι κειμένην αὐταῖς. Ἀσύμβατον γὰρ ἀρετὴ καὶ κακία, φῶς καὶ σκότος, υἰεία καὶ νόσος. Θαυμαστὰ τὰ μαρτύριά σου, διὰ τοῦτο ἐξηρεύνησεν αὐτὰ ἡ ψυχὴ μου, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ μεγάλα ὄντα καὶ πολλὴν ἔχοντα νοῦν τὰ μαρτύριά σου, θαυμαστὰ ἐστὶν, τούτου χάριν οὐχ ὡς ἔτυχεν αὐτοῖς προσέχω, ἀλλ' ἐπιτεταμένως ἐξερευνᾷ αὐτὰ ἡ ψυχὴ μου· ἔχων γὰρ τὴν αὐτῶν θεωρίαν, ὁρῶ ἑμαυτὸν πολὺ τῆς ἐπι στήμης αὐτῶν ἀπολειπόμενον, καὶ δευτέρον αὐτοῖς ἐπιβάλλω· εἶτα πάλιν ὁρῶν, ὅτι μόγις ἐν εἰσαγωγῇ αὐτῶν ὑπάρχω, ἐπιτείνω τοίνυν ἐγχωροῦσάν μοι ἔρευ ναν, ἕως οὗ τὴν ἀκραιφνεστάτην τῆς ἐπιστήμης αὐτῶν ἔξω ἀλήθειαν. Τὸ στόμα μου ἠνοιξα καὶ εἴλκυσα πνεῦμα, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἐπεπόθουν, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀνοίξας διὰ τῆς πρακτικῆς τὴν καρδίαν, ἔλκει τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ ἀποκαλύπτον αὐτῷ τὰ μυστήρια τοῦ Θεοῦ. Τὸ στόμα τῆς ψυχῆς μου ἐστὶν ἡ διάνοια. Τοῦτο οὖν κλείσας τοῖς πονηροῖς λογισμοῖς, ἠνοιξα τοῖς ἀγαθοῖς, καὶ εἴλκυσα Πνεῦμα συνέσεως, χάριτος, καὶ σοφίας. Τοῦ αὐτοῦ. Μισθὸς ἄρα τῆς χορηγίας τοῦ Πνεύματος ἡ φράσις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ κατόρθωσις, ὥστε ἀνοίξαι μόνον ἡμᾶς τὸ στόμα, καὶ παρα χρῆμα Πνεῦμα ἐξ οὐρανῶν ἔλκειν. Τὰ διαβήματά μου κατεύθυνον κατὰ τὸ λόγιόν σου, καὶ μὴ κατακυριεύσάτω μου πᾶσα ἀνομία, κ. τ. ἐ. Τοῦ μὲν κατὰ διάνοιαν ἀμαρτάνοντος κυριεύειν λέγεται ἡ ἀνομία· τοῦ δὲ κατ' ἐνέργειαν παρανομοῦντος, κατακυριεύειν. Ἡ τάχα τῶν μὲν ὀλίγα ἀμαρτανόντων κυριεύει ἡ ἀνομία, τῶν δὲ πλείονα κατακυριεύει. 12.1617 Διεξόδους ὑδάτων κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου, ἐπεὶ οὐκ ἐφύλαξα τὸν νόμον σου, κ. τ. ἐ. Τοὺς κατὰ διάνοιαν πειρασμοὺς νῦν τροπικῶς ὑδατα ὀνομάζει, ὧν ἡμᾶς ἀποτρέπει Σολομών, λέγων· «Ἀπὸ ὑδάτος ἀλλοτρίου ἀπόσχου, καὶ ἀπὸ πηγῆς ἀλλοτρίας μὴ πίης.» Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ ἡμέτεροι ὀφθαλμοὶ εἰς διεξόδους ὑδάτων καταδύνουσι τὰ τοῦ βίου πράγματα ἄστατα, οἷς ἐστὶν χρειαῖς λοιπὸν ἐκεῖθεν ἀναχθῆναι καὶ διαβλέψαι, ὥστε τὰ ἐστηκότα τοῦ μέλλοντος αἰῶνος διαθεῖν λοιπόν. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ Σύμμαχος οὕτω· «Διαιρέσεις ὑδάτων κατέδυσαν οἱ ὀφθαλμοί μου περὶ τῶν μὴ φυλασσόντων τὸν νόμον σου.» Ἐξέτηξέ με ζῆλος σου, ὅτι ἐπελάθοντο τῶν λόγων σου οἱ ἐχθροί μου, κ. τ. ἐ. Οἷον ζῆλον ἀνελάμβανον, εἴποτε ἐώρων τινὰ ἐπιλεησμένον τῶν σῶν λόγων; Οὐχ ἀπλῶς ζῆλον, ἀλλὰ διάπτοντά τε καὶ ἔνθερον, καὶ αὐτόχρομα καῦσιν, εἰ ἐθεώρουν τινὰς ἐπιλανθανομένους σου τῶν λόγων. Περὶ τούτου τοῦ ζήλου ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ ἐκ προσώπου τοῦ Κυρίου ἐν ψαλμῷ εἰρημένου, ὅτι «Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με.» Πεπυρωμένον τὸ λόγιόν σου σφόδρα, καὶ ὁ δοῦλός σου ἠγάπησεν αὐτὸ, κ. τ. ἐ. Ἄδολος, φησὶν, ὁ τοῦ Θεοῦ νόμος, ὡς αὐτῷ πεπυρωμένος τῷ πνεύματι· διόπερ οὐ κολακείαν, οὐκ εἰρωνείαν κέκτηται, ἀλλὰ φανερώς τοὺς ἀμαρτάνοντας ἐλέγχει, τοὺς ἀμελοῦντας στύφει. «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐνεργῆς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ δεικνύμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ πνεύματος, ἀρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐν θυμῆσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας.» Τοῦτον τοίνυν, εἴπερ ἐσμέν δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, καὶ ἡμεῖς ἀγαπήσωμεν, μηδαμῶς αὐτὸν κυβεύοντες μηδὲ δολοῦντες (ὅπερ πᾶς ὁ Παῦλος ἠνίξαστο), καθαρὸν δὲ προφέροντες, καθάπερ ἐκ τῆς τοῦ Πνεύματος χωνείας ἐδεξάμεθα. Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ πεπυρωμένον λόγιον τοῦ Θεοῦ κατακαίει ξύλα, χόρτον, καλάμην, τὰς μοχθηρὰς ἕξεις ἀναλίσκον. Ἡ δικαιοσύνη σου δικαιοσύνη εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ ὁ νόμος σου ἀλήθεια, κ. τ. ἐ. Ἡ παρὰ ἀνθρώπου δικαιοσύνη πρὸς ὀλίγον ψηφίζεται. Δικαιοσύνη αἰώνιος δικαιοσύνη κυρίως· ὃν ἂν δικαιοῖς, αἰωνίως καὶ δικαίως βεβαιοῖς. Ἡ δὲ τῶν ἀνθρώπων οὐ τοι

αύτη· πρόσκαιρός τε γὰρ καὶ σφαλλομένη τὰ πολλά. Καὶ ὁ νόμος σου αὐτὸ χρῆμα ἀληθείας, σφόδρα ἀληθῶν ἐν πᾶσι. Νοεῖται δὲ ἀλήθεια καὶ ἡ ὀρθότης κατὰ τὸ «Δίκαιος εἶ, Κύριε, καὶ εὐθεῖς αἱ κρίσεις σου.» Θλίψεις καὶ ἀνάγκαι εὐροσάν με, αἱ ἐντολαί σου μελέτη μου, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ἐκζητουσῶν ἡμᾶς τῶν θλίψεων καὶ τῶν ἀναγκῶν, λέγει τὸ, «Εὐροσάν με.» Ἡ τάχα θλίψεις οἱ θλίβοντες λέγονται, καὶ ἀνάγκαι οἱ τὰς ἀνάγκας ἐπάγοντες· ἔθος γὰρ ἔχει ἡ Γραφή τὰς ἕξεις ἀντὶ τῶν ἐχόντων αὐτὰς ὀνομάζειν. Οὕτω γὰρ παρὰ Παύλω· «Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει» καὶ παρὰ Σολομῶντι· «Ἡ κακὴ βουλή ἀπὸ 12.1620 ἔλιπε τὴν διδασκαλίαν τὴν ἐκ νεότητος, καὶ τῆς θείας ἐπελάθετο διαθήκης.» Ποιεῖ δὲ πολλάκις καὶ τὸ ἀνά παλιν ἡ Γραφή, καὶ τὸν πεφυκότα δέχεσθαι τὴν ἀρετὴν τὴν ἀντὶ τῆς ἀρετῆς ὀνομάζει. Ἐν γὰρ ταῖς Παροιμίαις φησὶν· «Οἱ ἀπαίδευτοι ἐμίσησαν σοφίαν,» ἀντὶ τοῦ ἀρετῆν. Καὶ ὁ Παῦλος· «Μὴ μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ νοῦς ἡμῶν,» τουτέστιν ἀπὸ τῆς τοιαύτης γνώμης. Ἐν ταῖς θλίψεσιν αἱ ἐντολαί σου μελέτη μου ἦσαν παρηγοροῦσαι καὶ τὸ ἄλλος ἐπικουφίζουσαι. Ταῦτα γὰρ συνέζευκται τοῖς ἐργάταις τῆς ἀρετῆς· ἐκ γὰρ τῆς τούτων διδασκαλίας τὴν ἀνδρίαν μαθάνω, καὶ φέρω γενναίως τὰ λυπηρά. Οὕτω καὶ Σύμμαχος ἡρμήνευσεν· «Θλίψεις καὶ κακώσεις κατέλαβόν με, αἱ δὲ ἐντολαί σου ἔτερπόν με.» Ὁ δὲ Ἀκύλας οὕτω· «Θλιμμὸς καὶ συνοχὴ εὐρόν με· αἱ ἐντολαί σου ἀπὸ λαυσίς μου.» Δικαιοσύνη τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα· συνέτισόν με, καὶ ζήσομαι, κ. τ. ἐ. Ἡ σύνεσις προτέρα ἐστὶ τῆς γνώσεως, ὡς εἶναι τὸν γνωστικὸν καὶ συνετόν· τὸν δὲ συνετόν οὐ πάντως καὶ γνωστικόν. Ἐκέκραξα ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου, ἐπάκουσόν μου, Κύριε, τὰ δικαιώματά σου ἐκζητήσω, κ. τ. ἐ. Ἐξ ὅλης καρδίας ἀγαπῶν τὸν Θεόν, οὗτος ἐν ὅλῃ κράζει καρδίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ. Οὐχ ἡ κραυγὴ μεγάλη ἐστὶ φωνή, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τῶν σημαινομένων ὑπὸ αὐτῆς τῷ Θεῷ. Ὁ γὰρ δίκαιος μεγάλην ἀποτελεῖ πρὸς τὸν Θεὸν φωνήν, αἰτῶν ἐπουράνια καὶ μεγάλα. Οὕτω καὶ ὁ δίκαιος Ἄβελ ἀποθανὼν λαλεῖ· «Φωνὴ γὰρ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς.» Ἰνα δηλωθῆ, ὅτι δίκαιος πρὸς τὸν Θεὸν μεγάλην κέκραγε φωνήν. Καὶ τῷ Μωσῆ καταδιωκομένῳ ὑπὸ τῶν Αἴγυπτίων λέγει· «Τί βοᾷς πρὸς μέ;» Προέφθασα ἐν ἁωρίᾳ, καὶ ἐξέκραξα· εἰς τοὺς λόγους σου ἐπήλπισα, κ. τ. ἐ. Ἁωρία ἐστὶ νοητὴ διάθεσις ἕξεως ἐπὶ τὴν γνώσιν σπουδάζουσα. Προσῆγγισαν οἱ καταδιώκοντές με ἀνομία· ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου σου ἐμακρύνθησαν, κ. τ. ἐ. Δίδασκόμεθα ἀπὸ τοῦ λεγομένου εἰδέναι τί πάσχει ὁ καταδιώκων τὸν δίκαιον· ὅσῳ γὰρ ἐγγίζει εἰς τὸ διώκειν τὸν δίκαιον, τοσοῦτον μακρὰν γίνεται τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ. Ὅσον δὲ ἀπὸ τοῦ νόμου, μακρύνεται καὶ ἀπὸ τῆς ζωῆς, ὅτι αὐτὴ ζωὴ ἡμῶν. Ἐγγὺς εἶ σὺ, Κύριε, καὶ πᾶσαι αἱ ὁδοί σου ἀλήθεια, κ. τ. ἐ. Αὐτὸς μὲν οὖν ἐγγίζει οὕτως· ἀλλ' ἐὰν μὴ καὶ ἡμεῖς ἐνεργήσωμεν αὐτοῦ ἐγγίζοντος τὸ ἐγγίζειν αὐτῷ, οὐκ ἀπολαύσομεν τῆς ἐγγύτητος αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο πόρρω εἰσὶν οἱ ἁμαρτωλοὶ τοῦ Θεοῦ. «Ἴδου οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ ἀπολοῦνται.» Ὁ δὲ δίκαιος ἐνεργεῖ τὸ ἐγγίζειν τῷ Θεῷ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐγγὺς ἐστὶν ἡ δικαιοσύνη τοῦ πεφυκότος δικαιοπραγεῖν· πολλῶν δὲ πλέον ἐστὶν ἐγγύτερον τῶν κατ' ἐνέργειαν κησαμένων δικαιοσύνην καὶ γνώσιν. Κατ' ἀρχὰς ἔγνω ἐκ τῶν μαρτυριῶν σου, ὅτι 12.1621 εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας αὐτὰ, κ. τ. ἐ. Ἡ γνώσις μοι ἀρχῆθεν ἀρξαμένῳ τοῦ θεοσεβεῖν ἐλήλυθεν ἀπὸ τῶν σῶν μαρτυριῶν· συνεργούμενος γὰρ ἀπὸ τοῦ νενοηκέναι τὰ μαρτύρια τὰ παραδεδομένα, οὕτως ἐφωτιζόμεν, καὶ ἠκοντιζόμεν ἐπὶ τὴν γνώσιν, καὶ ἔγνω, ὅτι τὰ μαρτύρια εἰς τὸν αἰῶνα ἐθεμελίωσας. Εἰ δὲ ἐθεμελίωσεν ὁ Θεὸς τὰ μαρτύρια, οὐδέπω λήγει εἰς τὸ θεμελιουῖσθαι, ἀλλὰ ζῆ τὸ θεμελιούμενον καὶ οἰκοδομούμενον. Τί δὲ ἐποικοδομεῖ; προστάγματα, ἐντολαί, δικαιώματα, κρίματα, σοφίαν, γνώσιν· καὶ οὕτως ἀπαρτίζει τὴν οἰκοδομὴν ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς ἔργοις, λόγοις σοφίας, ἐπιστήμης γνώσει· ἄτινα ἐὰν κατὰ τὴν θεμελίωσιν τεθῆ, ἔχει τις ἑαυτοῦ οἰκοδομηματέλειον, ἄξιον τοῦ ἐνοικῆσαι ἐν αὐτῷ τὸν Θεὸν καὶ ἐμπεριπατῆσαι. Ἴδε τὴν ταπεινώσιν μου καὶ ἐξελοῦ με, ὅτι τοῦ

νόμου σου οὐκ ἐπελαθόμην, κ. τ. ἐ. Μακάριον ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ταπεινοῦσθαι· φησὶ γὰρ Ἰάκωβος· «Ταπεινώθητε ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.» Ὅταν τοίνυν οὕτως ταπεινωθῶμεν, κἂν ὑπὸ δαιμόνων ἐπιβουλευθῶμεν, κἂν ὑπὸ ἀνθρώπων μισούντων τὰς ἀρετὰς πολεμηθῶμεν, ἔχομεν τὸν Θεὸν ἐξαιρούμενον, μόνον ἵνα τοῦ νόμου αὐτοῦ μὴ ἐπιλαθώμεθα, μηδὲ ἀποκάμωμεν ἐν ταῖς θλίψεσι. Μακρὰν ἀπὸ ἀμαρτωλῶν σωτηρία, ὅτι τὰ δι καιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησαν, κ. τ. ἐ. Εἰ ἡ σωτηρία ἐστὶ τῆς λογικῆς φύσεως ἢ γνώσεως τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ καθαραῖς ψυχαῖς ἐγγίνεται, καλῶς λέγεται τὸ, «Μακρὰν ἀπὸ ἀμαρτωλῶν σωτηρία· εἰς γὰρ κα κότεχνον ψυχὴν οὐκ εἰσελεύσεται σοφία.» Οὗ γὰρ ἐγγύς ἢ κρίσις, ἐγγύς καὶ ἡ σωτηρία· καὶ οὐ μακρὰν ἢ σωτηρία, καὶ ἡ κρίσις μακρὰν. Διὰ τί; Ἐπει δὴ τὰ δικαιώματά σου οὐκ ἐξεζήτησεν. Οὐ γὰρ ἡ σωτηρία σου φεύγει ἡμᾶς, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτήν· «Ἦλθε γὰρ ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἡ σωτηρία, ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.» Οἱ οἰκτιρμοὶ σου πολλοὶ, Κύριε· κατὰ τὸ κρὶ μά σου ζῆσόν με, κ. τ. ἐ. Ἔλεος ἀνθρώπου ἐπὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, ἔλεος δὲ Κυρίου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα· καὶ ὁ δικαιοτάτος γὰρ ἄνθρωπος ὡς πρὸς τὴν ἀκριβῆ τοῦ Θεοῦ κρίσιν ἐλέου δεῖται Θεοῦ· ὅπου γε καὶ αὐτὸ τὸ δοκεῖν γεγονέναι δίκαιον, ἐλέω γίνεται τοῦ Θεοῦ. Τί γὰρ ἄξιόν τις πεποίηκεν αἰωνίου μακαριότητος; οὐδὲν δὲ ἀκρίτως ὁ Θεὸς ποιεῖ, οὐδὲ ζωοποιεῖ. Οἱ οἰκτιρμοὶ δὲ πολλοὶ, πολλῶν ὄντων, ἐφ' οὓς γίνονται. Πολλοὶ οἱ ἐκδιώκοντές με καὶ θλίβοντες· ἐκ τῶν μαρτυρίων σου οὐκ ἐξέκλινα, κ. τ. ἐ. «Μακάριοι, φησὶν, οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Τοῦ αὐτοῦ. Τὸ πλῆθος ἐχθρῶν ὁρατοῦς καὶ ἀοράτους αἰνίττεται, ὧν οἱ διωγμοὶ καὶ αἱ θλίψεις διὰ φοροῖ. Οἱ μὲν γὰρ φιλίαν ὑποκρινόμενοι τὰς ἡδονὰς ὑποβάλλουσιν· οἱ δὲ τὴν ἐχθρὰν γυμνώσαντες πᾶν εἶδος πειρασμῶν ὑποφέρουσιν. Ἄλλ' ἡμεῖς ἐκ τῶν 12.1624 μαρτυρίων τοῦ Θεοῦ μὴ ἐκκλίνωμεν, ἐν οἷς ἡμῖν διεμαρτύρατο· «Ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰς ελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.» Εἶδον ἀσυνετοῦντας καὶ ἐξετηκόμην, ὅτι τὰ λόγια σου οὐκ ἐφυλάξαντο, κ. τ. ἐ. «Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου κατέφαγέ με.» Ἴδε, ὅτι τὰς ἐντολάς σου ἠγάπησα, Κύριε, ἐν τῷ ἐλέει σου ζῆσόν με, κ. τ. ἐ. Καὶ ἐπὶ τοῦτο προκαλεῖται τὸν Θεὸν, καὶ φησὶ πρὸς αὐτόν· Καλῶς σου τὸ πρόσωπον. Θαρρῶ γὰρ, ὅτι τὸ πρόσωπόν σου κλίνων πρὸς με, ἵνα με κατανοήσης, ὅψει τίνα τρόπον τὰς ἐντολάς σου τηρήκα· τοὺς γὰρ τύπους τῶν ἀγαθῶν ἔργων εὐρήσεις ἐν ἐμοί. Ἄρχοντες κατεδίωξαν με δωρεὰν, καὶ ἀπὸ τῶν λόγων σου ἐδειλίασεν ἡ καρδιά μου, κ. τ. ἐ. Ἄρχοντας λέγει τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τούτου. «Ἔρχεται γὰρ, φησὶν, ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου, καὶ ἐν ἐμοί εὐρίσκει οὐδέν.» Κόσμον δὲ λέγει οὐ τὸ ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς σύστημα, ἀλλὰ τοὺς κοσμικὸν βίον βιοῦντας. Τοῦ αὐτοῦ. ἔχει μὲν καὶ τὸ ἴδιον τοῦ Δαυὶδ ὁ λόγος, ὅτι, μάτην καὶ κατὰ φθόνον ὑπὸ τοῦ Σαουλ διωκόμενος, φόβῳ τῷ πρὸς Θεὸν ἐπέσχε τὸ ἀμύνασθαι. Διήκει δὲ καὶ εἰς τὸ κοινόν, ὅτι τῶν ἀρχοντικῶν πολεμίων οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀβλαβεῖς ἀπαλλάττεσθαι, μὴ οὐχὶ φόβῳ Θεοῦ φρουρουμένους. Ἐπτάκις τῆς ἡμέρας ἤνεσά σε· ἐπὶ τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ἡ ὀγδόη σύμβολόν ἐστι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, δύναμιν ἀναστάσεως περιέχουσα, οὕτω καὶ ἡ ἑβδόμη σύμβολόν ἐστι τοῦ κόσμου τούτου. Μήποτε οὖν τοὺς περὶ διαικιοκρισίας λόγους τοῦ κόσμου τούτου τοῦ αἰσθητοῦ γινώσκων ὁ Δαυὶδ, ἤνει τὸν Κύριον. Τοῦ αὐτοῦ. Παρ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ ὁ δίκαιος φωτιζόμενος ἐν ἡμέρᾳ ἔσται τελεία, οὐ μεσολαμβάνομένη ὑπὸ νυκτός· καὶ αἰνεῖ τὸν Θεὸν ἐπτάκις ὑπερκόσμιος γεγονώς, τῷ ἄνω κεχωρηκέναι τοῦ ἐξ ἡμερῶν γενομένου κόσμου· ὅτε καὶ ἐν τῷ παραδείσῳ τοῦ Θεοῦ γενόμενος, τὸν τῆς δημιουργίας καὶ προνοίας Θεοῦ λόγον θεωρήσας, ἐξομολογεῖται τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ· καθ' ἃ κρίματα ἔκα στον πρᾶγμα ποικίλην δημιουργίαν καὶ πρόνοιαν ἔσχεν. Εἰρήνη πολλὴ τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σκάνδαλον, κ. τ. ἐ. Εἰ οἱ μικροὶ σκανδαλίζονται, οἱ μικροὶ οὐκ

ἀγαπῶσι τὸν Κύριον. «Ὅστις γὰρ σκανδαλίση, φησὶν, ἓνα τῶν μικρῶν τούτων.» Οἱ δὲ ἀγαπῶντες τὸν Κύριον οὐ σκανδαλίζονται. Οἱ μικροὶ οὐκ ἀγαπῶσι τὸν Κύριον· διὸ καὶ ἀγνοοῦσι τοὺς λόγους τῶν γινομένων, ἐφ' οἷς καὶ σκανδαλίζονται. Εἰρήνη οὐ πρὸς τοὺς ἀοράτους ἔχθρους, ἀλλὰ πρὸς τὸν Θεόν, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πρόσκομμα. Ἐξομαλίζει γὰρ τούτοις ὁ νόμος τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, πᾶν σκῶλον τῆς ἀμαρτίας ἐξαίρων. Ἡ εἰρήνη καὶ πρὸς τοὺς τῆς αὐτῆς πίστεως, εἰ καὶ ἐκεῖνοι πολλάκις εἰρηνεύειν πρὸς τούτους οὐ βούλονται. 12.1625 Προσεδόκων τὸ σωτήριόν σου, Κύριε, καὶ τὰς ἐντολάς σου ἠγάπησα, κ. τ. ἐ. Μακάριος ὁ προσδεχόμενος τοῦ Θεοῦ τὸ σωτήριον, ἀγαπῶν δὲ αὐτοῦ καὶ τὰς ἐντολάς· οὗτος γὰρ εἰς βίον τέλειον εἰς ἅκ μὴν προκόπτει μακαριότητος, ἥτις αὐτοῖς τοῖς ἀποστόλοις κεκλήρωτο, πρὸς οὓς ἔλεγεν· «Ἔστωσαν αἱ ὁσφύες ὑμῶν περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμε νοι· καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν Κύριον αὐτῶν.» Ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου ἐνώπιόν σου, Κύριε, κατὰ τὸ λόγιόν σου συνέτισόν με, κ. τ. ἐ. Κατὰ τὰ πρότερα στοιχεῖα ὥδευε πρὸς τὸν Θεόν, οὐδέπω ἦν ἐγγὺς αὐτοῦ· ὅτε δὲ ἐπὶ τέλει γεγένηται τοῦ λόγου τοῦ προκειμένου, καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον παρ' Ἑβραίοις στοιχεῖον, τότε εὐχεται ἵνα ἡ εὐχή αὐτοῦ ἐγγίση τῷ Θεῷ, καὶ φθάσῃ πρὸς αὐτόν. Περὶ δὲ τοῦ Θεῷ ἐγγίσει, χρὴ εἰδέναι, ὅτι διαφορὰς εὕρομεν ταύτας. Ὁ μὲν τελειότερος ἐγγίζει τῷ Θεῷ· ὁ δὲ ὑποδεέστερος καὶ ἐγγὺς τούτου, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐγγίζει τῷ Θεῷ· εὐχὴν δὲ ἔχει ἐγγίζουσαν αὐτῷ· ὅθεν περὶ Μωϋσέως εὕροις ἂν τό· «Ἐγγιεῖ Μωϋσῆς μόνος πρὸς τὸν Θεόν, οἱ δὲ λοιποὶ οὐκ ἐγγιούσιν» ἐπὶ δὲ τούτου εὐχὴν λέγουσαν «Ἐγγισάτω ἡ δέησίς μου,» καὶ ἐξῆς. Τίς δὲ τούτων ἡ διαφορὰ ἄξιον ἤδη θεωρῆσαι. Ὁ Θεὸς οὐκ ἐν τόπῳ ἐστίν, ἀλλὰ δύναμις ἐστὶν ἀρρήτος καὶ ἀφθεγκτος καὶ ἀόρατος. Εἰ δ' οὐκ ἔστιν ἐν τόπῳ ὁ Θεός, ἐγγίζειν δὲ ἔστι ποτὲ τῷ Θεῷ, δηλονότι τῷ ἐν ἡμῖν ἀοράτῳ ἐγγίζομεν αὐτῷ. Τί δὲ ἐν ἡμῖν ἀόρατον; Ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ὃν ὠνόμασεν ἡ Γραφή «ἔσω ἂν θρωπον;» Τούτου γοῦν ἐστὶν ἐγγίσει τῷ Θεῷ. Ἔστι δὲ ἐγγίσει διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· καὶ μάλιστα ἐὰν νοήσωμεν τὸν Χριστὸν, ὅτι ἐστὶ δικαιοσύνη, ὅτι ἐστὶ ἀλήθεια καὶ σοφία, καὶ ἀνάστασις καὶ φῶς ἀληθινόν. Ἄνευ γὰρ τούτων οὐκ ἔστιν ἐγγίσει Θεῷ, ἀλλ' οὐδὲ χωρὶς εἰρήνης, τῆς φρουρούσης τὴν καρδίαν καὶ τὰ νοήματα, ἥτις ἐστὶν ὁ Χριστός. Ὅσω δὲ τις ἀπολείπεται τούτων, δικαιοσύνης φημί καὶ σοφίας, τοσούτῳ μακρὰν ἐστὶν ὁ τοιοῦτος τοῦ Θεοῦ. Εἰσέλθοι τὸ ἀξίωμά μου ἐνώπιόν σου, Κύριε, κατὰ τὸ λόγιόν σου ῥῦσαί με, κ. τ. ἐ. Παρακαλεῖ τοιαύτην εἶναι τὴν ἀξίωσιν δόκιμον, καὶ βέβαιον, καὶ ἀκατάγνωστον, ὥστε εἰσελθεῖν ἐνώπιον Κυρίου. Γνώσομαι δὲ εἰ εἰσέλθοι τὸ ἀξίωμά μου ἐνώπιόν σου, εἰ ῥυσθῆν ὑπὸ σοῦ κατὰ τὸν λόγον καὶ τὸ ἀξίωμά μου καὶ τὴν σοφίαν σου. Ὁ γὰρ ἀνώτερος πάντων παθῶν γεγωνῶς, καὶ τῆς ἀχρειούσης μακρὰν ὅτι μάλιστα κακίας χωρήσας, ἐρρύσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ λόγιον αὐτοῦ. Ἀντὶ δὲ τοῦ «τὸ ἀξίωμά μου» ὁ μὲν Ἀκύλας «δέησίς μου,» ὁ δὲ Σύμμαχος «ἰκεσία μου» εἰρήκασι. Δύο δὲ οὖν αἰτεῖ, τὴν σύνεσιν τῶν ἱερῶν λογίων, καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν καὶ ἐλευθερίαν τῶν ἐν τῷ βίῳ κακῶν· ὃ δὲ καὶ ἡμῖν ἀναγκαῖον. 12.1628 Ἐξερεύζονται τὰ χεῖλη μου ὕμνον, ὅταν διδάξης με τὰ δικαιώματά σου, κ. τ. ἐ. Ἡ ἐρυγὴ ὡς ἐπίπαν γίνεται τοῖς κεκορεσμένοις. Πλησθέντες γὰρ οὕτως ἐρευγόμεθα τὴν ποιότητα τῆς τροφῆς, ἣν εἰλήφαμεν. Οἶδεν οὖν ὁ θεῖος λόγος πνευματικὴν τροφήν· αὐτὸς γὰρ ὁ Λόγος φησὶν ἄρτος εἶναι· «Ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς· ὁ φαγὼν τοῦτον τὸν ἄρτον ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.» Καὶ φησι γὰρ ὁ Λόγος ἔχειν σάρκα ἐν τῷ· «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ· ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐστὶ βρωσίς.» Ἐὰν οὖν κορεσθῶμεν τούτου τοῦ ἄρτου, ὅ ἐστι τοῦ Λόγου, ἐρευζόμεθα ὕμνον. Ποτὲ δὲ ἐξερεύζονται καὶ εὐχαί· τὸ γὰρ αὐτὸ γενέσθαι ἐπάναγκες καὶ διὰ τῶν εὐχῶν, ὅταν διδάξης με τὰ δικαιώματά σου· ἐὰν γὰρ μὴ διδαχθῶ τὰ δικαιώματά σου, τοιαύτην ἐρυγὴν ἐξερεύξασθαι οὐ δύναμαι. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡσπερ τῶν εὐθυμούντων ἐστὶ τὸ ψάλλειν («εὐθυμεῖ γὰρ τις,

φησίν, ἐν ὑμῖν; ψαλ λέτω»), οὕτω τὸ ὑμνεῖν τῶν θεωρούντων τοὺς λόγους τῶν δικαιωμάτων ἐστίν. Ἄλλα τὸ μὲν ψάλλειν ἂν θρώποις ἀρμόζει, τὸ δὲ ὑμνεῖν ἄγγελοις, ἢ τοῖς ἄγ γελικὸν ἔχουσι βίον· διὸ καὶ οἱ ἀγραυλοῦντες ποιμέ νες οὐκ ἤκουσαν ἀγγέλων ψαλλόντων, ἀλλ' ἀνυμνοῦν των καὶ λεγόντων· «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ,» καὶ τὰ ἐξῆς. Ἔστι τοίνυν εὐθυμία ἀπάθεια ψυχῆς ἀπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀληθινῶν δογμάτων προσγινομένη· ὕμνος δὲ ἐστὶ δοξολογία. Ζήσεται ἡ ψυχὴ μου καὶ αἰνέσει σε, καὶ τὰ κρίματά σου βοηθήσει μοι, κ. τ. ἐ. Εἰς τὸν μέλ λοντα χρόνον ἐνέκλειε τὴν ζωὴν τῆς ψυχῆς· «Ἡ γὰρ ζωὴ ἡμῶν κέκρυπται σὺν τῷ Χριστῷ ἐν τῷ Θεῶ.» Τότε ὑμνήσει κυρίως τὸν Θεόν. Ἐπλανήθη ὡς πρόβατον ἀπολωλός· ζήτησον τὸν δοῦλόν σου, ὅτι τὰς ἐντολάς σου οὐκ ἐπ ελαθόμην, κ. τ. ἐ. Πρῶτον μὲν τὴν πλανηθεῖσαν ψυχὴν ὡς δικαιοσύνη ἐπιστρέφει ὁ Κύριος, ἔπειτα δὲ καὶ ὡς σοφία, εἶπερ πλάνη ἐστὶ ψυχῆς κακία καὶ ἀγνωσία. ΨΑΛΜΟΣ ΡΙΘ'. Ὡδὴ τῶν ἀναβαθμῶν, κ. τ. ἐ. Μόνοι οἱ τῷ βίῳ καὶ τῷ λόγῳ ἀναβαίνοντες οἰκειοῖ εἰσι τῶν ἀναβαθμῶν, καὶ τῶν ἐν ταῖς ῥοδαῖς αὐτῶν μυστηρίων. Στοχαζόμεθα τὴν μὲν πρώτην ῥοδὴν τῶν ἀναβαθμῶν λέγεσθαι ἐν τῷ λαῶ, εἴποτε πόλεμος προσεδοκάτο· τὴν δὲ δευτέραν, ὅποτε παρεσκευάζοντο, καὶ συμ μάχων ἐδέοντο· τὴν δὲ τρίτην, μετὰ τὸ συμβαλόν τες τοῖς πολεμίοις ὑπέρτεροί πως αὐτῶν γεγονέναι· τὴν δὲ τετάρτην, ὅτε περὶ τῆς νίκης ἐπὶ τέλει ἤλπι ζον· τὴν δὲ πέμπτην, ἐπὶ τῷ κατωρθωκένοι· τὴν δὲ ἕκτην, ἐπανερχόμενοι· τὴν δὲ ἑβδόμην, ἐπανελη λυθότες· τὴν δὲ ὀγδόην, ἐπισκευάζοντες τὸν ναόν· τὴν δὲ ἐννάτην, μετὰ τὸ ἐν εἰρήνῃ γενέσθαι, διαγρά 12.1629 φοντες τίς ὁ μακάριος, ἐπὶ τῷ τοὺς οἰκειοὺς ἀπειλη φέναι, καὶ εἶναι σὺν αὐτοῖς· τὴν δὲ δεκάτην, ἐν βαθεῖα τυγχάνοντες εἰρήνῃ, ὅτε φασὶ πολλάκις μὲν πεπολεμησθαι, μηδεπώποτε δὲ δεδυνῆσθαι κατ' αὐ τῶν τοὺς πολεμίους· τὴν δὲ ἐνδεκάτην, ἤδη τοῖς θείοις σχολάζοντες καὶ τὰ βάρη αὐτῶν συνιέντες· τὴν δὲ δωδεκάτην, ὡς οὐκ ἐπαιρόμενοι ἐπὶ τοῖς γνω σθεῖσιν· τὴν δὲ τρισκαίδεκάτην, περὶ ἀποκαταστά σεως εὐχονται Χριστοῦ· τὴν δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτην, περὶ ἀποκαταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας· τὴν δὲ πεν τεκαίδεκάτην, περὶ τοῦ δεῖν αὐτοὺς, φθάσαντας εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ, ἐστάναι ἐν αὐτῷ, καὶ εὐλογεῖν αὐτὸν, ἐπαίροντας τὰς χεῖρας εἰς τὰ ἅγια, ἵνα καὶ αὐτοὶ εὐλογηθῶσιν ἀπὸ Κυρίου. Πρὸς Κύριον ἐν τῷ θλίβεσθαι με ἐκέκραξα, καὶ εἰσήκουσέ μου, κ. τ. ἐ. Τῶν δι' ἀρετὴν καὶ γνῶσιν θλιβομένων ἐπακούει Θεὸς ἐν τῇ θλίψει τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς ἐκεῖθεν κακοπαθείας. Κραυγὴν δὲ λέγει τὴν ἐπάνοδον ψυχῆς καὶ συντετριμ μένης καὶ τεταπεινωμένης πρὸς τὸν δυνάμενον ῥύ σασθαι, ἧς εὐθέως ὑπακούει Θεός. Κύριε, ῥῦσαι τὴν ψυχὴν μου ἀπὸ χειλέων ἀδί κων καὶ ἀπὸ γλώσσης δολίας, κ. τ. ἐ. Συνεχωῶς ἄνω καὶ κάτω τοῦτο παρακαλεῖ τὸν Θεόν, τῶν τοιοῦ των ἐπιβουλῶν ἀπαλλάττεσθαι. Εἰ δὲ τοὺς δολεροὺς δεῖ φεύγειν καὶ ὑπούλους, πολλῶ μᾶλλον τοὺς ἀπα τεῶνας, καὶ πονηρὰ δόγματα ἐνιέντας. Μάλιστα δὲ ἄδικα εἴποι τις ἂν χεῖλη ἐκεῖνα τὰ περὶ τὴν ἀρετὴν βλάπτοντα, τὰ πρὸς κακίαν ἐπάγοντα. Διὰ δὴ τοῦτο καὶ ὁ προφήτης οὗτος καὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἀξιοῖ ῥυ σθῆναι. Τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ ἠκονημένα σὺν τοῖς ἄν θραξι τοῖς ἐρημικοῖς, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτως ἀρμόζει πρὸς τὰς ἀντικειμένας δυνάμεις, ὡς τὰ βέλη τοῦ Χριστοῦ τὰ ἀντικείμενα τοῖς πεπυρωμένοις βέ λεσι τοῦ πονηροῦ, καὶ οἱ ἄνθρακες οἱ καταναλίσκον τες ξύλα, χόρτον, καλάμην. Εἰ δὲ ἐστὶ βέλος ἀγά πης κατὰ τὴν ἐν τοῖς Ἄσμασι νύμφην· «Τετρωμένη γὰρ, φησίν, ἀγάπη ἐγώ» ἔστι βέλος δικαιοσύνης καὶ ἀνδρίας καὶ σωφροσύνης καὶ τῶν λοιπῶν ἀρετῶν, οἷς βέλεσι τιτρωσκόμενοι ὑποκάτω τοῦ Θεοῦ πίπτου σιν οἱ λαοί. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ λέγων· «Ἔθηκάς με βέλος ἐκλεκτὸν,» οὗτός ἐστιν ἐν πολλοῖς βέλεσι βέλος ἐκλεκτὸν, ὡς ἐν πολλοῖς υἱοῖς καὶ υἱὸς ἐκλελεγμένος. Οὐκ ἂν δὲ φαρέτρα ἦν τῷ Θεῶ δι' ἐν βέλος, περὶ ἧς φησι· «Καὶ τῇ φαρέτρῃ αὐτοῦ ἔκρυψέ με.» Πάντα οὖν τὰ βέλη τοῦ δυνατοῦ Θεοῦ

ήκονημένα, ἐναντία ὄντα τοῖς βέλεσι τοῦ πονηροῦ. Οἴμοι· ὅτι ἡ παροικία μου ἔμακρύνθη, κατ ἐσκήνωσα μετὰ τῶν σκηνωμάτων Κηδάρ, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἔστι τοῦ αὐτοῦ λέγειν· «Μὴ ἀναγάγῃς με ἐν ἡμίσει ἡμερῶν μου» καὶ τό· «Οἴμοι, ὅτι ἡ παροικία μου ἔμακρύνθη.» Ἡ τάχα ἡμέρας ἐκεῖ λέγει ἄς ὁ φόβος τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν Σολομώντα 12.1632 προστίθῃσι, τὰς ὑπὸ τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης γε νομένας, ἐν αἷς καὶ Ἀβραάμ ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν. Ἐνταῦθα δὲ πρὸς τὴν αἰσθητὴν δωρεὰν ἀποδύρεται· ἔχει γὰρ καὶ οὗτος «ἐπιθυμίαν τοῦ ἀναλῦσαι καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῶ μᾶλλον κρείσσονα· τὸ δὲ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον» διὰ τοὺς ὠφελημένους, εἴπερ ὁ Δαυῖδ κατὰ τὸν Λουκᾶν ἐν ταῖς Πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, ἢ καὶ κατὰ Παῦλον «ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπερετήσων» ἔξαπεστάλη. Τοῦ αὐτοῦ. «Κηδάρ» ἐρμηνεύεται σκοτασμός. Κατεσκήνωσα οὖν, φησὶ, μετὰ τῶν σκηνωμάτων τοῦ σκοτασμοῦ, ὅπερ ἐστὶ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου, καὶ ἡ ψυχὴ μου αὕτη, φησὶ, πολλάκις παρώκησεν. ΨΑΛΜΟΣ ΡΚ΄. Ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, ὅθεν ἤξει ἡ βοήθειά μου, κ. τ. ἐ. Ἐγὼ μὲν ἦρα, φησὶ, τοὺς ὀφθαλμούς μου εἰς τὰ ὄρη, τοὺς ἀγίους ἀγγέλους, ὡς μέλλων ὑπὸ τινος αὐτῶν βοηθεῖσθαι· ἦλθε δέ μοι ἡ βοήθεια παρὰ Κυρίου, «τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.» Οὐ γὰρ ἀπλῶς προσέθηκε, «τοῦ ποιήσαντος τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.» Εἰ γὰρ καὶ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν αὐτὸς, φησὶν, ἐποίησεν, πανταχοῦ δύναται καὶ ἐν ἄλλοτρίᾳ βοηθεῖσθαι, καὶ ἐν βαρβάρους χεῖρα ὀρέξει. Μὴ δώης εἰς σάλον τὸν πόδα σου, μηδὲ νυ στάξῃ ὁ φυλάσσω σε, κ. τ. ἐ. Μὴ περιτραπήσῃ, φησὶ, μηδὲ σκανδαλισθῇς, καὶ τότε ἔξεις τὸν Θεὸν χεῖρα ὀρέγοντα· ὥστε παρ' ἡμῶν δεῖ εἶναι τὰς ἀρχὰς, καὶ ὁ Θεὸς τοῦ ὀρέξει χεῖρα ἔτοιμος. Ἡμέρας ὁ ἥλιος οὐ συγκαύσει σε, οὐδὲ ἡ σε λήνη τὴν νύκτα, κ. τ. ἐ. Οὗτος, οἶμαι, ὁ ἥλιος ὃς ἀνατέλλει ἐπὶ τὴν σπαρεῖσαν γῆν καὶ ξηραίνων αὐτήν, καθ' ἣν «ὁ ἄφρων ὡς σελήνη ἀλλοιοῦται.» Κύριος φυλάξει τὴν εἰσοδὸν σου καὶ τὴν ἔξοδόν σου ἀπὸ τοῦ νῦν καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος, κ. τ. ἐ. Ἐξοδὸν τὴν ἀπὸ κακίας εἰς ἀρετὴν, εἰσοδὸν τὴν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΑ΄. Εὐφράνθη ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι· εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα. Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς ἀύλαις σου, Ἱερουσαλήμ, κ. τ. ἐ. Δύνανται οἱ εἰρηκότες τῷ δικαίῳ· «εἰς οἶκον Κυρίου πορευσόμεθα,» αὐτοὶ λέγειν καὶ τό, «Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν,» τοῖς εἰρηκόσιν Υἱῷ καὶ ἀγίῳ Πνεύματι, καὶ ἀγγέλοις ἀγίοις ἢ ἀνθρώποις, τοῖς διὰ τοῦ βίου καλῶς τὴν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ πορεῖαν ποιούμενοις. Τοῦ αὐτοῦ. «Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν» τὸ μέλλον ὡς παρεληλυθὸς λέγεται, ὡς καὶ ἐν τῷ, 12.1633 «Διμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς» καὶ ἐν τῷ, «Ἐδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολήν.» Ἱερουσαλήμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις, ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτὸ, κ. τ. ἐ. Ὅταν ἡ τῶν πιστευόντων καρδία καὶ ψυχὴ μία ἦ, καὶ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη, Ἱερουσαλήμ εἰσι, καὶ ὡς πόλις, ἧς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό. Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαὶ, κ. τ. ἐ. Προφητεὺς ἐπὶ τῶν μελλουσῶν φυλῶν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὴν ἀρετὴν καὶ γνῶσιν τοῦ Θεοῦ· πᾶσαι γὰρ αἱ φυλαὶ τετυχήκασιν τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι, κ. τ. ἐ. Περὶ τῶν θρόνων τούτων καὶ ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ εἴρηται τό· «Καθήσεσθε ἐπὶ θρόνους δώδεκα, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλάς τοῦ Ἰσραὴλ.» Περὶ τῶν ἐν τῇ Ἱερουσαλήμ θρόνων ὁ Ἱερεμίας οὕτως φησὶ· «Καὶ εἶπε Κύριος πρὸς μέ· Ἀπὸ προσώπου τοῦ Βορρᾶ ἐκκαυθήσεται τὰ κακὰ ἐπὶ πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν γῆν· διότι ἰδοὺ ἐγὼ καλῶ πάσας τὰς βασιλείας ἀπὸ Βορρᾶ, λέγει Κύριος· καὶ ἤξουσι, καὶ θήσουσιν ἕκα στος τὸν θρόνον αὐτοῦ ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῶν πυλῶν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐπὶ πάντα τὰ τεῖχη τὰ κύκλω αὐτῆς, καὶ ἐπὶ πάσας τὰς πόλεις Ἰούδα. Καὶ λαλήσω μετὰ κρίσεως πρὸς αὐτοὺς περὶ πάσης τῆς κακίας αὐτῶν, ἧς ἐγκατέλιπόν με, καὶ ἔθυσαν θεοῖς ἄλλο τρείσις, καὶ προσεκύνησαν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΒ. Πρὸς σὲ ἦρα τοὺς ὀφθαλμούς μου,

τὸν κατοικῶντα ἐν τῷ οὐρανῷ, κ. τ. ἐ. Ὁ Θεὸς ἐν μὲν τοῖς σωματικοῖς οὐρανοῖς ὡς δημιουργὸς κατοικεῖ διὰ τῆς πολυποικίλου σοφίας αὐτοῦ· ἐν δὲ τοῖς νοητοῖς ὡς δικαιοσύνη, καὶ γνώσει, καὶ σοφία. Ἴδου ὡς ὀφθαλμοὶ δούλων εἰς χεῖρας τῶν κυρίων αὐτῶν, ὡς ὀφθαλμοὶ παιδίσκης εἰς χεῖρας τῆς κυρίας αὐτῆς, οὕτως οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν πρὸς Κύριον Θεὸν ἡμῶν, ἕως οὐ οἰκτειρήσαι ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Δοῦλοι κυρίων Πατρὸς καὶ Υἱοῦ πνεῦμα καὶ σῶμα· παιδίσκη δὲ κυρίας τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἢ ψυχῆ. Τὰ δὲ τρία Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐστίν· οἱ γὰρ τρεῖς τὸ ἓν εἰσιν. Ὁφθαλμοὶ γοῦν δούλων εἰς χεῖρας κυρίων ὄρωντες, ὅτε διὰ χειρῶν νεύοντες κε λεύσουσιν. Ἡ χεῖρες κυρίων μὲν Πατρὸς καὶ Υἱοῦ οἱ ἑκατέρου ἄγγελοι· κυρίας δὲ τοῦ ἁγίου Πνεύματος αἱ οἰκείαι αὐτοῦ δυνάμεις. Τοῦ αὐτοῦ. Τῶν μὲν ἐχόντων τὸ πνεῦμα τῆς δουλείας εἰς φόβον, οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς χεῖρας κυρίων καὶ εἰς χεῖρας κυρίας· τοῦ δὲ τὸ πνεῦμα τῆς υἰοθεσίας ἔχοντος, πρὸς Κύριον τὸν Θεόν. Ὅτι ἐπὶ πολὺ ἐπλήσθημεν ἐξουδενώσεως, κ. τ. ἐ. Σύμμαχος οὕτως· «Ὅτι πολὺν ἐχορτάσθημεν ἐξευτελισμόν.» 12.1636 Τοῦ αὐτοῦ. «Τὰ ἐξουδενωμένα τοῦ κόσμου ἔξε λέξατο ὁ Θεός·» διὸ δεῖ τοὺς ἐξουδενωμένους καθίζειν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Καὶ ἔστι τοῦτο δυνάμενον παραμυθήσασθαι ἐξουδενωμένους. Ἐπὶ πλεῖον ἐπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν· τὸ ὄνειδος τοῖς εὐθηνούσι καὶ ἡ ἐξουδένωσις τοῖς ὑπερηφάνοις, κ. τ. ἐ. Ἴδου οὗτοι ἁμαρτωλοὶ καὶ εὐθηνούντες. Ὁ δὲ Σύμμαχος οὕτως· «Πολλῶν ἐχορτάσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ἐπιλαλούντων τῶν εὐθηνούντων, καὶ ἐξευτελιζόντων τῶν ὑπερηφάνων.» Ἀκύλας· «Πολλὰ ἐνεπλήσθη ἡ ψυχὴ ἡμῶν τοῦ μυχθισμοῦ τῶν ὀνειδιζόντων, τοῦ ἐξουθενισμοῦ τῶν ὑπερηφάνων.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΓ΄. Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν, εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ, κ. τ. ἐ. Εἰκὸς τῶν ἱερέων τινὰ ἐστῶτα ἐπὶ τινος τῶν ἀναβαθμῶν λέγειν ἐλθόντι τῷ λαῷ ἐπὶ τὸν ναὸν ἕωθεν τοιοῦτόν τι· «Εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ, Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν·» εἶτα ποιοῦντα τὸ προσταχθὲν τὸν Ἰσραὴλ ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ, «Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν·» συνάπτειν δὲ τὰ ἐξῆς τοῦ ψαλμοῦ. Λεγέτω δὴ τὸ, «Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἦν ἐν ἡμῖν,» οὐχ ὁ τυχῶν, ἀλλ' ὁ ἀληθινὸς Ἰσραὴλ, ὃς Κύριός ἐστιν εἰπόντι· «Ἡμῖν εἰς Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ·» ὅπερ καὶ Παῦλος εἶπε· «Καὶ γὰρ ἐγὼ Ἰσραηλίτης εἰμί·» καὶ τό· «Ἰσραηλίται εἰσι, κἀγώ.» Καὶ τοῦτόν γε εἰκὸς ὑπὸ τοῦ λαοῦ λέγεσθαι τὸν ψαλμὸν ἐκ προστάξεως ἱερέως, εἴποτε κινδυνεύσας ὁ λαὸς ἐν πολέμῳ, ἢ τινι ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιβουλήν διεσώθη, νικήσας τοὺς πολεμίους· μάλιστα εἰ μετὰ τινος παραδόξου ἐπιφανείας ἀνδραγαθήσαντες ἐπανήεσαν. Εἰπάτω δὲ ὁ Ἰσραὴλ καὶ τό, «Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου,» ὡς ἐν ρκγ΄ ψαλμῷ λέγεται. Ἄρα ζῶντας ἂν κατέπιον ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Τὸν προδότην Ἰούδαν ζῶντα κατέπιον· εἶχε γὰρ πρὸ τῆς παραδόσεως τὴν ζωὴν τὴν εἰποῦσαν· «Ἐγὼ εἰμι ἡ ζωή·» τοὺς δὲ ἀπ' ἀρχῆς τῆς κακίας ἐντρεφομένους, νεκροὺς καταπίνουσιν. Ἄρα τὸ ὕδωρ ἂν κατεπόντισεν ἡμᾶς, κ. τ. ἐ. Ὑδωρ τροπικῶς λέγει τοὺς πειρασμούς τοὺς καταποντίζοντας τὴν ψυχὴν· οἱ δὲ αὐτοὶ πειρασμοὶ καὶ λογισμοὶ καλοῦνται. Χειμάρρον διήλθεν ἡ ψυχὴ ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Χεῖ μαρρὸν δὲ πάλιν λέγει τοὺς λογισμούς, διὰ τὸ μὴ χρονίζειν αὐτοὺς, ἀλλὰ ἀθρόως ἐπιπηδᾶν εἰς τὸν νοῦν, καὶ πάλιν ξηραίνεσθαι. Τοῦ αὐτοῦ. «Καὶ ἐγένετο ῥῆμα Κυρίου πρὸς Ἡλιοῦ· Πορεύου ἐντεῦθεν κατὰ ἀνατολὰς, καὶ κρὺ βηθι ἐν τῷ χειμάρρῳ Χορράθ τῷ ἐπὶ προσώπου τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ ἔσται, ἐκ τοῦ χειμάρρου πίεσαι ὕδωρ· καὶ τοῖς κόραξιν ἐντελοῦμαι διατρέφειν σε ἐκεῖ. Καὶ 12.1637 ἐποίησεν Ἡλιὸν κατὰ τὸ ῥῆμα Κυρίου, καὶ ἐκάθισεν ἐν τῷ χειμάρρῳ Χορράθ ἐπὶ προσώπου τοῦ Ἰορδάνου. Καὶ οἱ κόρακες ἔφερον αὐτῷ ἄρτους τὸ πρωῖ καὶ κρέα τὸ δείλης, καὶ ἐκ τοῦ χειμάρρου ἔπινεν ὕδωρ. Καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας, καὶ ἐξηράνθη ὁ χειμάρρος, ὅτι οὐκ ἐγένετο ὑετὸς ἐπὶ τῆς γῆς.» Ἡ ψυχὴ ἡμῶν ὡς στρουθίον ἐρρύσθη ἐκ τῆς παγίδος τῶν θηρευόντων, κ. τ. ἐ. Ἐρρύσθημεν τῶν θηρευτῶν δαιμόνων τῆς παγίδος, συντρίψαντος Χριστοῦ τὸν διάβολον, δόντος τε πατεῖν ἐπάνω ὄφρων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν

τοῦ ἐχθροῦ ὡς πρὸς μόνους αὐτὴν ἰσχύουσαν τοὺς ῥαθυμοῦντας· Πνεύματος γάρ τε ἐλάβομεν χάριν, καὶ τρεφόμεθα τῷ τοῦ Χριστοῦ αἵματι τε καὶ σώματι. Τοῦ αὐτοῦ. Θηρεύουσιν ἐπὶ ψυχὴν δικαίου αἱ ἀντικείμεναι δυνάμεις, ὧν παγίδες οἱ ὑπ' αὐτῶν ἐνεργούμενοι, καὶ ἐρεθίζοντες προσκαλούμενοι ἡμᾶς εἰς τὸ ἁμαρτεῖν, καὶ πᾶσα ὕλη ἐπὶ τὸ ἁμαρτάνειν προκαλουμένη. Οὐ πίπτει δὲ στρουθίον εἰς παγίδα ἄνευ τοῦ Πατρὸς τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἡ παγὶς συνετρίβη, καὶ ἡμεῖς ἐρρύσθημεν, κ. τ. ἐ. Ἡ μὲν Παλαιὰ Διαθήκη τὰς κατ' ἐνέργειαν συντρίβει παγίδας, νομοθετοῦσα τό· «Οὐ μοιχεύσεις» ἢ δὲ Καινὴ τὰς κατὰ διάνοιαν φθείρει παγίδας, παραγγέλλουσα τό· «Οὐκ ἐπιθυμήσεις.» Πλὴν ἐπὶ μὲν τοῦ Ἀβιμέλεχ τῶν Γεραρῶν τὴν κατ' ἐνέργειαν παγίδα διέφθειρε, μὴ συγχωρήσας τῆς ἀλλοτρίας αὐτὸν ἄψασθαι γυναικός· ἐπὶ δὲ Ἰωσήφ τὴν κατὰ διάνοιαν. Οὐ γὰρ εἰσάγει ἡ Γραφή ἐπιθυμήσαντα τῆς ἀλλοτρίας αὐτὸν γυναικός. Καὶ μακάριος μὲν οὗ συν ἔτριψε Κύριος τὴν κατ' ἐνέργειαν παγίδα, μακαριῶ τερος δὲ οὗ τὴν κατὰ διάνοιαν παγίδα διέφθειρεν, οὐδὲ εὐρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΔ'. Οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὄρος Σιών, κ. τ. ἐ. Οἱ προσερχόμενοι Σιών ὄρει καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλήμ ἐπουρανίῳ, φοροῦσι τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου, καὶ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον γίνονται ὡς ἐκεῖνο τὸ Σιών ὄρος. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἐκ τοῦ πεποιθένα ἐπὶ Κύριον γίνεται τις ὡς ὄρος Σιών, ἄλλος ἂν ἔξ ἄλλου τινὸς γένοιτ' ἂν ὡς ὄρος Χωρηβ, καὶ ἄλλος ὡς ὄρος Σινά· καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων εἶη ἂν τις ὡς ὄρος Αἰγύπτου, καὶ ὄρος Βαβυλῶνος, καὶ τοιούτων τῶν παρὰ τοῖς ἐχθροῖς ὄρων. Ἡ ὥσπερ οἱ πεποιθότες ἐπὶ Κύριον ὡς ὄρος εἰς Σιών, οὕτως οἱ ὑποδεέστεροι ὡς τὰ κύκλω αὐτῆς ὄρη. Ὅρη κύκλω αὐτῆς, καὶ ὁ Κύριος κύκλω τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὅρη κύκλω Ἱερουσαλήμ δυνάμεις, οἶμαι, θεαῖα εἰσι. «Παρεμβάλλει» γὰρ «ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων αὐτόν· 12.1640 κύκλω δὲ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ» αὐτὸς «ὁ Κύριος.» Ἐτερος οὖν ὁ λαὸς Κυρίου τῶν φοβουμένων τὸν Κύριον· ἄλλο γὰρ, «Οἶκος Ἰσραὴλ, εὐλογήσατε τὸν Κύριον.» ἄλλο, «Οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, εὐλογήσατε τὸν Κύριον.» Ὅτι οὐκ ἀφήσει Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν τῶν δικαίων, κ. τ. ἐ. Ἐργὸν Κυρίου κύκλω ὄντος τοῦ λαοῦ αὐτοῦ τὸ μὴ ἀφιέναι τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν φθάναι τῶν δικαίων. Δίκαιος δὲ ὁ λαὸς Κυρίου. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ κληρὸς δικαίων ἐστὶν ἢ γινώσκεις τοῦ Θεοῦ, οὐκ ἀφήσει τοὺς δικαίους ἐν ἀγνωσίᾳ, ἵνα μὴ γένηται αὐτοῖς πρόξενος ἀγνωσίας. Ὅπως ἂν μὴ ἐκτείνωσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίαις χεῖρας αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Τῆρει τὸ «Ἐκτείνωσιν», ὅτι ἐν ἀνομίᾳ γίνεται. Πλὴν εἰ καθ' ὑπόθεσιν ἀφεθείη ἢ ῥάβδος ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν τῶν δικαίων, ἐκτενοῦσιν οἱ δίκαιοι ἐν ἀνομίᾳ χεῖρας αὐτῶν. Χρησόμεθα δὲ τοῖς ῥητοῖς, ἐὰν ἐν διωγμῷ πολλοὶ τὸν Θεὸν ἀρνῶνται, καὶ τοῖς εἰδώλοις ἐπιθύωσι, λέγοντες, ὅτι, Ἐπεὶ μὴ ἦσαν δίκαιοι οἱ ἀρνούμενοι, ἀφήκε Κύριος τὴν ῥάβδον τῶν ἁμαρτωλῶν ἐπὶ τὸν κληρὸν αὐτῶν, ὅπως ἐκτείνωσιν ἐν ἀνομίᾳ χεῖρας ἑαυτῶν· «Ἀπὸ γὰρ τοῦ μὴ ἔχοντος καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΕ'. Ἐν τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, ἐγενήθημεν ὡσεὶ παρακεκλημένοι, κ. τ. ἐ. Οἱ ἀπόστολοι ταῦτα προφητεύονται λέξιν περὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν ἐν τοῖς ἔθνεσι. Καὶ μετὰ ταῦτα ἀπο φαίνεται περὶ σπόρου καὶ θερισμοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Αἰχμαλωσία ἐστὶ φύσεως λογικῆς ἀπὸ ἀρετῆς καὶ γνώσεως ἐπὶ κακίαν καὶ ἀνοησίαν μετάβασις. Τότε ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως, κ. τ. ἐ. Τὸ μὲν στόμα ἐπλήσθη χαρᾶς, ἢ δὲ γλῶσσα ἀγαλλιάσεως, ἀφ' ὧν ῥεῖ χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις. Τούτων δὲ γενομένων, οἱ ἀπὸ τῶν ἐθνῶν διδασκόμενοι λέγουσιν· «Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μετὰ τούτων.» Καὶ περὶ ἑαυτῶν δέ φασιν εὐχαριστοῦντες· «Ἐμεγάλυνε Κύριος ποιῆσαι μεθ' ἡμῶν, ἐγενήθημεν εὐφραίνόμενοι.» →»Ἐπὶ μὲν τῶν ποταμῶν Βαβυλῶνος ἐκεῖ ἐκαθίσαμεν καὶ ἐκλαύσαμεν» →»Ἐν δὲ τῷ ἐπιστρέψαι Κύριον τὴν αἰχμαλωσίαν Σιών, ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν.» Ἐπὶ ποιήσωμεν τὸ, «Ἐθέμην τῷ στόματί μου φυλακὴν» καὶ τὸ,

«Στόμα δικαίου μελετᾷ σοφίαν» καὶ τὸ, «Ἄνοιγε σὸν στόμα λόγῳ Θεοῦ» καὶ ὅμοια τῶ, «Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέωγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι.» τότε ἄλλοι θεύοντες φήσομεν καὶ τὸ, «Ἐπλήσθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν.» Τότε ἐροῦσιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν· Ἐμεγάλυνε Κύριος 12.1641 ριος τοῦ ποιῆσαι μετ' αὐτῶν, κ. τ. ἐ. «Μετὰ ταῦτα γὰρ ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη.» Ἐπίστρεψον, Κύριε, τὴν αἰχμαλωσίαν ἡμῶν ὡς χειμάρρους ἐν τῷ νότῳ, κ. τ. ἐ. Ἀνωτέρω μὲν ὡς ἤδη ἐπιστροφῆς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας γενομένης εἴρηται οἱ δύο στίχοι· νῦν δὲ ὡσεὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὧν ταῦτά φησιν ὁ Προφήτης· τὸ μὲν πρότερον προφητεύων, οἶμαι, περὶ τῶν ἀποστόλων· τὸ δὲ δεύτερον ἐκ προσώπου λέγων ἐθνῶν. Τῶν γὰρ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐστὶ τὰ ἀπὸ τοῦ, «Ἐμεγάλυνε Κύριος τοῦ ποιῆσαι μετὰ τούτων,» ἕως τοῦ, «Ὡς χειμάρρους ἐν τῷ νότῳ.» Οἱ σπεύροντες ἐν δάκρυσιν ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσιν, κ. τ. ἐ. Οἱ μὲν τὴν πρακτικὴν μετὰ πόνου καὶ δακρύων κατεργαζόμενοι ἐν δάκρυσιν σπεύρουσιν· οἱ δὲ τῆς γνώσεως ἀπόνως μεταλαμβάνοντες ἐν ἀγαλλιάσει θεριοῦσι. ΨΑΛΜΟΣ ΡΚ΄. Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες· ἔὰν μὴ Κύριος φυλάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγγύπησεν ὁ φυλάσων, κ. τ. ἐ. Χρηστέον τῷ ῥητῶ πρὸς τοὺς τῆς ὑπερηφανίας λογισμούς. Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ διὰ συνεργείας τῆς παρ' αὐτοῦ, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες. Τοῦ αὐτοῦ. Πρῶτον «ὠκοδόμησε Κύριος τὴν πλευρὰν ἣν ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ εἰς γυναῖκα» ὅς ἐπεὶ μὴ ὠκοδόμησε μετὰ τοῦ Κάϊν οἰκοδομοῦντος ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἐνὼχ πόλιν, εἰς μάτην ἐκοπίασεν ὁ οἰκοδομῶν Κάϊν. Ἀλλὰ καὶ οἱ κινήσαντες ἀπ' ἀνατολῶν, καὶ εἰπόντες, «Δεῦτε, οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον,» μάτην ἐκοπίασαν οἰκοδομοῦντες, ἐπεὶ μὴ συνωκοδόμει αὐτοῖς Κύριος. Ἐστέναξαν δ' οἶμαι, Ἑβραῖοι ἐν Αἰγύπτῳ, ὡς μάτην ἐν τῷ οἰκοδομῆν κοπιῶντες, ἐπεὶ μὴ Κύριος ὠκοδόμει σὺν αὐτοῖς. Τοῦ αὐτοῦ. Τὸν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἶκον οἰκοδομοῦντες μάτην ἐκοπίασαν· διὸ καθηρέθη· οὐκ ἂν καθηρέθη, εἰ Κύριος αὐτὸν ὠκοδομήσει. Τὸν δὲ οἶκον τοῦ Θεοῦ, ὄντα Ἐκκλησίαν αὐτοῦ, οἱ οἰκοδομοῦντες ἀπόστολοι Χριστοῦ, καὶ οἱ τεταγμένοι ὑπ' αὐτοῦ διδάσκαλοι, οὐ μάτην ἐκοπίασαν· Κύριος γὰρ αὐτὸν ὠκοδόμησε. Καὶ ἄλλως δὲ οἶκον οἰκοδομοῦσιν οὐ μετὰ Κυρίου οἱ ἑτερόδοξοι, τὴν Ἐκκλησίαν πονηρομένων· διὸ εἰς μάτην ἐκοπίασαν. Ὁμοίως καὶ Ἰουδαῖοι. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐφ' ὅσον οἶκος ἐστὶν ἡ ψυχὴ, ὡς οἰκοδεσπότην ἔχει ἐν ἑαυτῇ τὸν Θεόν· ἔὰν δὲ γένηται ναὸς, ὡς Θεὸν ὑπάρχοντα ἔχει ἐν αὐτῇ τὸν Χριστόν· καὶ διὰ μὲν πρακτικῆς κτᾶται ὡς οἰκοδεσπότην αὐτὸν, διὰ δὲ φυσικῆς θεωρίας ὡς βασιλέα· καὶ πάλιν διὰ θεολογίας ὡς Θεόν. Καὶ τῷ μὲν 12.1644 τρίτῳ ἔπεται ἐξ ἀνάγκης τὰ δύο, ὡσπερ καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ πρῶτον· τῷ δὲ πρῶτῳ νῦν οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὸ δεύτερον καὶ τὸ τρίτον. Εἰς μάτην ὑμῖν ἐστὶ τὸ ὀρθρίζειν· ἐγείρεσθε μετὰ τὸ καθῆσθαι, οἱ ἐσθίοντες ἄρτον ὀδύνης, ὅταν δῶ τοῖς ἀγαπητοῖς αὐτοῦ ὕπνον, κ. τ. ἐ. Ὡσπερ ὁ ὕπνος ἀφίστησιν ἡμᾶς τῶν αἰσθητῶν, οὕτω καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ θεωρία τῶν αὐτῶν ἀφίστησι. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡσπερ ὑπνοῦντες οὐδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκουμεν, ὅτι ὑπνοῦμεν, οὕτω καὶ θεωροῦντες μὴδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκουμεν, ὅτι ἐν θεωρίᾳ γεγόναμεν. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ἡ πρακτικὴ ἄρτου λόγον ἐπέχει, ὁ δὲ ὕπνος τῆς γνώσεως, καλῶς μετὰ τὴν βρῶσιν τοῦ ἄρτου τῆς ὀδύνης δίδεται ἡμῖν ὁ ὕπνος· μόνη γὰρ ἡ γνῶσις τοῦ Θεοῦ πέφυκε λύειν τὸν κάματον τῆς πρακτικῆς. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ὁ ὕπνος εἴθε σῶμα θερμαίνειν, καλῶς ἡ γνῶσις λέγεται ὕπνος· πάντας γὰρ τοὺς κεκτημένους αὐτὴν ποιεῖ τῷ πνεύματι ζέοντας. Τοῦ αὐτοῦ. Ὡσπερ ὁ ὕπνος πέπτων τὰς τροφὰς διὰ τῶν χυμῶν τρέφει τὸ σῶμα, οὕτω καὶ ἡ γνῶσις τρέφει τὴν ψυχὴν, τοὺς τῆς πρακτικῆς αὐτὴν λόγους διδάσκουσα. Ἴδου ἡ κληρονομία Κυρίου, υἱοὶ, ὁ μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς, κ. τ. ἐ. Ἡ κληρονομία Κυρίου οὐ θυγατέρες, ἀλλ' υἱοὶ, οἵτινες εἰσι μισθὸς τοῦ καρποῦ τῆς γαστρὸς. Τοιοῦτοι δὲ οἱ δίκαιοι υἱοὶ. Διὸ τρεῖς ὀφθήσονται τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐνώπιον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Οὐδεὶς δὲ ἄδικος υἱὸς μισθὸς ἐστὶν ἢ κληρονομία Κυρίου. ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΖ΄. Μακάριοι

πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, οἱ πορευόμενοι ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Πολλὰ ὁδοὶ Κυρίου, ἐν αἷς οἱ πορευόμενοι μακάριοι, ἀφ' ὧν ἔστιν ὁδεῦσαι ἐπὶ τὸν εἰπόντα· «Ἐγὼ εἶμι ἡ ὁδός,» ὡς ἀπὸ τῶν πολλῶν μαργαριτῶν ἐπὶ τὸν πολὺ τιμὸν ἕνα. Εἰ μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, οἱ μὴ φοβούμενοι τὸν Κύριον οὐ μακάριοι· ἐπεὶ μὴ οὕτως μακάριοι οἱ ἕξω βαλόντες τὸν φόβον. Οἱ δὲ φοβούμενοι τὸν Κύριον πορεύονται ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Εἰ δέ τις μὴ πορεύεται, οὐ φοβεῖται. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ φόβος Κυρίου προστίθῃσιν ἡμέρας, μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ ὁ πορευόμενος ὀρθῶς φοβεῖται τὸν Κύριον, μακάριοι πάντες οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον. 12.1645 Τοὺς πόνους τῶν καρπῶν σου φάγεσαι, κ. τ. ἐ. Ὅσῳ πλείους οἱ πόνοι τῶν καρπῶν, τοσοῦτῳ πλείους αἱ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τροφαί. Πόνους δὲ λέγει τῶν ἐν ταῖς χερσὶ μελῶν, ἃ καρποὶ ὀνομάζονται. Ἄγαθοι οὖν οἱ πόνοι τῶν καρπῶν καὶ τροφὴ μοι, ἀφ' ὧν ἀναβαίνομεν ἐπὶ τὸν ζῶντα ἄρτον. Ἡ γυνὴ σου ὡς ἄμπελος εὐθηνούσα ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας σου· οἱ υἱοὶ σου ὡς νεόφυτα ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης σου, κ. τ. ἐ. Οὐδεὶς ἀλλότριος τοῦ Θεοῦ τούτων τεύξεται· οὐ γὰρ ἐστὶ σωματικὰ, ἀλλὰ πνευματικὰ, περὶ ὧν ταῦτα λέγεται. Ὅτε ἄμπελῶνες καὶ ἐλαιῶνες εὐλογοῦνται τῶν δικαίων, τροπολογητέον εἰς γυναῖκα καὶ υἱοὺς τὸν λόγον, ἥτοι αὐτολεξεῖ. Ἡ ὅτι σοφία μὲν ἡ γυνὴ, πράξεις δὲ οἱ υἱοί. Γυνὴ δὲ, ἡ οὖσα μερὶς ἀγαθῆ, ἢ ἡ παρὰ τῷ Σολομῶντι ἀνδρεία, ἄμπελός ἐστιν εὐθηνούσα, καὶ μάλιστα ὅτε οἰκουρός ἐστὶν ἀγαθῆ. Ἡ δὲ μὴ τοιαύτη γυνὴ ἐξ ἀμπέλου ἐστὶ Σοδόμων· καὶ λέγειτο δ' ἂν πρὸς μεταβάλλουσαν εἰς τὸ χειρὸν γυναικῶν· «Πῶς ἐστράφησιν εἰς πικρίαν, ἢ ἄμπελος ἢ ἀλλοτρία;» Τοῦ αὐτοῦ. Γυνὴ τοῦ νοῦ ἢ σοφία ἐστίν. «Ἐράσθητι γὰρ, φησὶν, αὐτῆς, καὶ τηρήσει σε. Τίμησον αὐτήν, ἵνα σε περιλάβῃ, καὶ κτήσῃ ἀπ' αὐτῆς λόγους σοφούς.» –»Εἶπον τὴν σοφίαν ἀδελφὴν σὴν εἶναι·» ἀδελφὴν δὲ αὐτὴν ὀνομάζει, διότι καὶ αὐτὴ ἐκ τοῦ Πατρὸς πάντων ἐστὶ. Μνημονευτέον δὲ καὶ τοῦ Ἀβραάμ πῶς τὴν ἰδίαν γυναῖκα ὀνόμασεν ἀδελφὴν, πάντως τοῦ βουλομένου τὴν σοφίαν εἶναι διδάσκων. Ἴδου οὕτως εὐλογηθήσεται ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον, κ. τ. ἐ. Ὁ λεγόμενος ἂν ἄνθρωπος διὰ τὸ φοβεῖσθαι τὸν Κύριον ἄγρον ἔχει· ἄμπελον δὲ ἐν τοῖς κλίτεσι τῆς οἰκίας αὐτοῦ τὴν γυναῖκα· νεόφυτα δὲ ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης ἑαυτοῦ τοὺς υἱοὺς. Καὶ ἴδοις υἱοὺς τῶν υἱῶν σου, κ. τ. ἐ. Καὶ ὁ Σολομῶν φησὶν· «Ἀγαθὸς ἀνὴρ κληρονομήσει υἱοὺς υἱῶν.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΗ'. Πλεονάκις ἐπολέμησάν με ἐκ νεότητός μου, εἰπάτω δὴ Ἰσραὴλ, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐκ παίδων ἀγωνιζόμενος ταῦτα ἔρει, καὶ ἐν τῷ πολλάκις πεπολεμηῆσθαι νικήσας τοὺς πολεμίους· καὶ ὁ φάσκων· «Ὁ Θεὸς ὁ τρέφων με ἐκ νεότητός μου.» Ἐμάκρυναν τὴν ἀνομίαν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Χρήσιμον εἰς τοῦτο τὸ, «Οὐαὶ οἱ ἐπισπώμενοι ἄμαρτίας ὡς σχοινίῳ μακρῷ, καὶ ὡς ζυγοῦ ἱμάντι δαμάλεως τὰς ἀνομίας.» Ὅσῳ δὲ τις μακρύνει τὴν ἀνομίαν ἑαυτοῦ, τοσοῦτῳ μακρύνει ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Γενηθήτωσαν ὡσεὶ χόρτος δωματίων, ὃς πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι ἐξηράνθη, κ. τ. ἐ. Ἡ διδασκαλία 12.1648 λία τῶν κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ἐπαιρομένων ὑψωμάτων χόρτος ἐστὶ δωματίων, ξηραίνόμενος πρὸ τοῦ ἐκσπασθῆναι· μήτε πλήρεις ποιῶν τὰς χεῖρας ἐν πράξεσιν ἀγαθαῖς, μήτε τὸν κόλπον ἐν γνώσει· περὶ ἧς οὐ φασὶν οἱ παράγοντες ὁμοίως τῷ εἰπόντι· «Παρελθὼν ὄψομαι τὸ ὄραμα τὸ μέγα τοῦτο.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΚΘ'. Ἐκ βαθέων ἐκέκραξά σοι, Κύριε, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἐξ ἐπιπολῆς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐν ἑαυτῷ βαθέων κέκραγε πρὸς Κύριον. Τὸ δὲ «ἐκέκραξά σοι,» ἕτερον τυγχάνον τοῦ «ἐκέκραξα πρὸς σέ,» δύναται σημαίνειν, ὅτι μεγάλως καὶ μεγάλη φωνῇ (νοητῶς δὲ μεγάλῃ) ἐθεολόγησα. Ὁ μὲν οὖν φαῦλος τοῖς χείλεσι τιμᾷ Κύριον, πόρρω ἀπέχων ἀπ' αὐτοῦ τῆ καρδίας· ὁ δὲ μακάριος, τῷ τὸ πνεῦμα κράζει ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἐκ βαθέων ἐκέκραγε πρὸς τὸν Κύριον. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ τὰ βάθη ἐρευνῶν τοῦ Θεοῦ, οὗτος ἐκ βαθέων κράζει πρὸς Κύριον. Γενηθήτω τὰ ὦτά σου προσέχοντα, κ. τ. ἐ. Τὰ ὦτα Κυρίου καλεῖ τὴν ἐπακουστικὴν εὐχῶν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐὰν ἀνομίας

παρατήρησης, Κύριε, Κύριε, τίς υποστήσεται, κ. τ. έ. Έάν αί κατά διάνοιαν άμαρτίαι, τόν νοϋν άκάθαρτον ποιούσαι, τής τοϋ Θεοϋ γνώσεως αύτόν άφιστώσιν, οϋδείς άνθρώπων καταξιοθήσεται γνώσεως. «Τίς γάρ καυχήσεται άγνήν έχειν καρδίαν;» Ή τίς παρήρησιάσεται καθαρός είναι από άμαρτιών; «Και οϋδείς, φησί, κα θαρός από ρύπου, οϋδ' άν εν μιᾷ ώρα ή ζωή αύτοϋ.» Ότι παρά σοι ό ίλασμός έστι, κ. τ. έ. Ό παρά τῷ Κυρίῳ ίλασμός τῶν άνομιῶν ό Χριστός έστιν. «Αύτὸς γάρ ίλασμός έστι περι τῶν άμαρτιῶν ήμῶν.» Ένεκεν τοϋ όνόματός σου υπέμεινά σε, Κύριε, κ. τ. έ. Έ δια τοϋ Θεοϋ όνομα υπομονή κρείττων τής δι' άλλο τι. Καί εις λόγον τοϋ Κυρίου γενομένη ή ψυχή, επαινετῶς υπομένει. Έπέμεινεν ή ψυχή μου εις τόν λόγον σου. ήλιπσεν ή ψυχή μου επί τόν Κύριον, κ. τ. έ. Έ έλπις εκ δοκιμής πέφυκε γίνεσθαι, ή δε δοκιμή εκ τής υπομονής, ή δε υπομονή εκ τής θλίψεως, ή δε θλίψις εκ τής έγκρατείας και τῶν πειρασμῶν. Τούτων δε αίτιος ό φόβος τοϋ Θεοϋ, όστις τῇ όρθῇ πίστει συνέζευκται. Πίστις δε έστιν ή πρὸς τὰ μη κατειλημμένα συγκατάθεσις. Καί αύτὸς λυτρῶσεται τόν Ίσραήλ εκ πασῶν τῶν άνομιῶν αύτοϋ, κ. τ. έ. Τοτηνικαϋτα ό νοϋς άπαλλάσσεται τῶν κατά διάνοιαν άμαρτιῶν ή άνομιῶν, όπηνίκα άν γνώσεως καταξιοθῆ. ή γάρ 12.1649 πρακτική οϋ τὰ νοήματα τής καρδίας περιαιρεῖ, αλλά τὰ έμπαθῆ νοήματα. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛ'. Κύριε, οϋχ ύψώθη ή καρδία μου, οϋδὲ έμετεω ρίσθησαν οι όφθαλμοί μου, κ. τ. έ. Αϋται φω ναί δικαίου εν χαρίσμασι μεγάλοις και θαυμα σίοις μη τετυφωμένου, μηδὲ υπεрайρομένου, μηδὲ φυσιουμένου, αλλά και εν τούτοις ταπεινοφρονοϋν τος. Εί μη έταπεινοφρόνουν, αλλά ύψωσα τήν ψυ χήν μου. Ός τὸ άπογεγαλακτισμένον επί τήν μητέρα αύτοϋ, ώς άνταποδώσεις επί τήν ψυχήν μου, κ. τ. έ. Ός ό Ίσαάκ και ό Σαμουήλ άπεγαλακτίσθησαν, οϋτως και οϋτος εκείνους και τούς όμοίους αύτοις μιμησάμενος. Οϋχ ύψοϋται δε ή ψυχή τοϋ άπογαλακτισθέντος τινὸς ύψοϋντος αύτήν, άλλ' ύψοϋται επί τήν έαυτοϋ μητέρα, περι ής ειρήται. «Η δε άνω Ίερουσαλήμ έλευθέρα έστιν, ήτις έστι μήτηρ ήμῶν,» και τὰ έξής. Τοϋ αύτοϋ. Τῇ τοϋ άπογεγαλακτισμένου ψυ χῆ άποδίδωσιν ό Κύριος μισθόν τής επί τοσοϋτον αναβάσεως. Έλπισάτω Ίσραήλ επί τόν Κύριον από τοϋ νϋν και έως τοϋ αίώνος, κ. τ. έ. Έν μεν τῇ πρὸ ταύτης ώδῆ λέλεκται. «Από φυλακῆς πρωΐας έλπισάτω Ίσραήλ επί τόν Κύριον.» εν δε ταύτη και έως πότε; «Διά τὸ από τοϋ νϋν και έως τοϋ αίώνος.» Μετ' εκείνον γάρ τις άπολαύει τὰ έλπιζόμενα. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΑ'. Μνήσθητι, Κύριε, τοϋ Δαυΐδ, και πάσης τής πραότητος αύτοϋ, κ. τ. έ. Έκείνου μνημονεύει ό Κύριος τοϋ εν ῶ γίνεται, κάκείνου οϋ μνημονεύει τοϋ εν ῶ οϋ γίνεται. Εί δε πραότητος μνημονεύει ό Κύριος, πολλῆς άοργησίας χρεία, ίνα τις δέξηται τόν Κύριον. Πραότης γάρ έστιν άταραξία θυμοϋ κατά στέρησιν ήδονῶν προσγινομένη φθαρτῶν. Τοϋ αύτοϋ. Αντι «πραότητος» Άκύλας «κακουχίαν» έξέδωκεν. ό δε Σύμμαχος «κάκωσιν,» ή δε πέμπτη «ταπείνωσιν.» Έως οϋ εύρω τόπον τῷ Κυρίῳ, κ. τ. έ. Τό ποσ Κυρίου ό νοϋς καθαρός. Εϋρομεν αύτήν εν τοῖς πεδίοις τοϋ δρυμοϋ, κ. τ. έ. Περι τής σοφίας λέγει προφητικῶς, ήτις έστιν ό Χριστός. Οί ιερεῖς σου ενδύσονται δικαιοσύνην, και οι όσοί σου αγαλλιásονται, κ. τ. έ. Όσπερ ενδύε ταί τις δικαιοσύνην, οϋτω και σωφροσύνην και άνδρειάν και άγάπην και μακροθυμίαν, και τὰς λοι πὰς άρετάς. 12.1652 ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΒ'. Ός μύρον επί κεφαλῆς τὸ καταβαΐνον επί πῶ γωνα, τόν πῶγωνα τόν Άαρών, κ. τ. έ. Μύρον έστὶ τὸ Πνεϋμα τὸ άγιον, κεφαλή δε ό νοϋς, πῶ γων δε ό λόγος. έμπεριέχει δε τήν καρδίαν ό λόγος. Πῶγων δε τοϋ Άαρών ό λόγος ό καταφράττων τὰ πάθη, και ιερουργῶν τῷ Θεῷ τὰς άρετάς. Καταβαί νει δε ή τοϋ Πνεϋματος χάρις και επί τήν ῶαν τοϋ ενδύματος αύτοϋ. τουτέστι διαδίδοται δια τής πρα κτικῆς άρετῆς και επί τής ήθικῆς φιλοσοφίας. Έ γάρ ῶα τοϋ ενδύματος, αύτοϋ έστι τὸ πέρας. Ός δρόσος Άερμών ή καταβαίνουσα επί τὰ ὄρη Σιών, κ. τ. έ. Έν τῷ Δευτερονομίῳ Μωϋ σῆς μεν τὸ ὄρος τοϋτο όνομάζει Άερμών. οι Φοίνικες δε καλοϋσιν αύτὸ Σανιῶρ, οι δε Άμορράιοι Σανείρ. Έστι δε

πέραν τοῦ Ἰορδάνου. Λόγος δὲ τοὺς ἀποστατήσαντας τῶν ἀγγέλων ἐπὶ τοῦτο τὸ ὄρος ἐσκέφθαι περὶ τῆς ἀποστασίας αὐτῶν καὶ συνθήκας πεποιη κέναι. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρη Σιών οἱ τὰ ὑψηλὰ σκοπεύοντες ἄγιοι, ἐφ' οὓς καταβαίνει ἡ δρόσος. Ἀερμῶν δὲ ἐρμηνεύεται ἀποστροφή θηρίων. Φασὶ δὲ καὶ τὸν Ἰορδάνην ποτὲ ἐκεῖ γεννᾶσθαι. Σημαίνει δὲ καὶ τοῦτο τὴν τοῦ ἀγίου βαπτίσματος χάριν· αὕτη γὰρ αἰεὶ καταβαίνει ἐπὶ τοὺς ἀγίους, καὶ δι' αὐτῆς γίνεται ἡ ἀποστροφή τῶν νοητῶν θηρίων. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΓ'. Ἴδου δὴ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, πάντες οἱ δοῦλοι Κυρίου, οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν, κ. τ. ἐ. «Οἱ ἐστῶτες, φησὶν, ἐν οἴκῳ Κυρίου,» καὶ μὴ «ὡς εἷς τῶν ἀρχόντων» πύπτοντες, ἀλλὰ καὶ βλέποντες μὴ πέσητε, «εὐλογεῖτε τὸν Κύριον.» Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ μὲν θεωρητικοὶ ἐν οἴκῳ Θεοῦ εἰσιν, οἱ δὲ πρακτικοὶ ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν. Ἐν ταῖς νυξὶν ἐπάρατε τὰς χεῖρας ὑμῶν εἰς τὰ ἅγια, καὶ εὐλογεῖτε τὸν Κύριον, κ. τ. ἐ. Ἀντὶ τοῦ «εἰς τὰ ἅγια,» ἕτερος «ἀγίως,» ἕτερος «ἡγιασμένως.» Διὰ δὲ τοῦ «ἐν οἴκῳ Κυρίου» ἔδειξεν, ὡς πανταχοῦ μὲν αἴρειν ὀσίους χεῖράς τις οὐ κεκώλυται· οὐχ ἥκι στα δὲ ἐν τοῖς ἀφιερωμένοις τοῦτο προσήκει χωρίοις ποιεῖν. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΔ'. Αἰνεῖτε τὸ ὄνομα Κυρίου, αἰνεῖτε, δοῦλοι, Κύριον, οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Αἰνεῖτε οὐκ ἄλλοι ἢ ἐστῶτες, καὶ οὐκ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν οἴκῳ Κυρίου, ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν. Σημειώση δὲ, ὅτι οἶκος μὲν Κυρίου λέγεται, αὐλαὶ δὲ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· καὶ ἄνω τέρῳ μὲν εἰρησθαι «εὐλογεῖτε,» νῦν δὲ «αἰνεῖτε,» κάκει μὲν μόνον τὸ, «οἱ ἐστῶτες ἐν οἴκῳ Κυρίου,» 12.1653 ὡς ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ· νῦν δὲ μετὰ τοῦ, «ἐν αὐλαῖς οἴκου Θεοῦ ἡμῶν.» Ὅτι ἐγὼ ἔγνωκα, ὅτι μέγας ὁ Κύριος, καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν παρὰ πάντας τοὺς θεοὺς, κ. τ. ἐ. Ὁ μὲν Ἰοθὼρ φησι· «Νῦν ἔγνω, ὅτι μέγας Κύριος παρὰ πάντας τοὺς θεοὺς,» ὁ δὲ Προφήτης· «Ὅτι ἐγὼ ἔγνω,» πρῶτον, «ὅτι μέγας ὁ Κύριος,» εἶτα, «καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν παρὰ πάντας τοὺς θεοὺς.» Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐν τῇ γῆ, ἐν ταῖς θαλάσσαις, καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις, κ. τ. ἐ. Ὅσα ἐποίησεν ὁ Κύριος ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐν τῇ γῆ, ἐν ταῖς θαλάσσαις καὶ ἐν ταῖς ἀβύσσοις καλὰ ἐστίν, ἅτε θελήματι γενόμενα Θεοῦ. Εἰ δέ τις ἐστίν ἐν οὐρανῷ, ὡς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ἢ ἐν τῇ γῆ, ὡς οἱ ἄμαρτωλοὶ ἄνθρωποι, ἢ ἐν ταῖς θαλάσσαις, ὡς ἡ τοῦ δράκοντος κακία, ἢ ἐν ταῖς ἀβύσσοις, ὡς ἡ πονηρία τῶν προστασομένων ἐκεῖ ἀπελθεῖν· κακὸν τοῦτο οὐχ ὁ Θεὸς ἐποίησε τῷ θελήματι αὐτοῦ· «Ἐκ γὰρ στόματος Ὑψίστου οὐκ ἐξελεύσεται τὰ κακὰ καὶ τὸ ἀγαθόν.» Τοῦ αὐτοῦ. Ὅσπερ ὁ οὐρανὸς ἀγίων δυνάμεων ἐστίν οἰκητήριον, οὕτω καὶ ἡ γῆ τῶν ἀνθρώπων. «Ὁ οὐρανὸς γὰρ, φησὶ, τοῦ οὐρανοῦ τῷ Κυρίῳ, τὴν δὲ γῆν ἔδωκε τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων.» Καὶ ὡσπερ ἐν ταῖς τροπικῶς λεγομέναις θαλάσσαις οἰκοῦσιν οἱ ἀντικείμενοι ἡμῖν δαίμονες, ἐν αἷς καὶ ὁ δράκων ἐπλάσθη τοῦ ἐμπαίζειν αὐτῶ· οὕτω καὶ ἐν ταῖς ἀλληγορικῶς λεγομέναις ἀβύσσοις οἱ καταχθόνιοι δαίμονες. Ἀνάγων νεφέλας ἐξ ἐσχάτου τῆς γῆς· ἀστρα πᾶς εἰς ὑετὸν ἐποίησεν, κ. τ. ἐ. Νεφέλη ἐστὶ φύσις λογικὴ, τοὺς περὶ Προνοίας λόγους πεπιστευμένη· ἀστραπὴ δὲ ἐστὶ διδασκαλία πνευματικὴ, λογικὰς ψυχὰς ἀπὸ κακίας ἐπ' ἀρετὴν ἐπανάγουσα. Καὶ ἔδωκε τὴν γῆν αὐτῶν κληρονομίαν, κ. τ. ἐ. Εἰ ἡ κληρονομία ἡμῶν γινώσκis ἐστίν ἡ τοῦ Θεοῦ, πῶς λέγονται κατέχειν ταύτην οἱ ἀντικείμενοι; Καὶ ζητήσεις μήποτε λέγονται κατέχειν, οὐχ ὡς γινώσκοντες, ἀλλ' ὡς κωλύοντες ἡμᾶς ἐλθεῖν πρὸς αὐτήν. Εὐλογητὸς Κύριος ἐκ Σιών ὁ κατοικῶν Ἱερουσαλήμ, κ. τ. ἐ. Ὁ ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ κατοικῶν κατοικεῖ ἐν Ἱερουσαλήμ. Κατοικεῖν δὲ αὐτὸν ἐν Ἱερουσαλήμ ἔφη, οὐ τὴν θείαν φύσιν ἐκεῖ περιγράφων, ἀλλ' ἐκεῖ τῆνικαῦτα τὴν θείαν ἐπιφάνειαν εἰδὼς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἱερουσαλήμ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΕ'. Ἐξομολογεῖσθε τῷ Κυρίῳ, ὅτι ἀγαθὸς, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Οἱ τάλαιπωροὺντες ἐν τῷ αἰῶνι εἰκότως χρήζουσι καὶ ἐλέους ἐν τῷ αἰῶνι. Ἐξομολογεῖσθε τῷ Θεῷ τῶν θεῶν, ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ἡ ἐξομολόγησις τὴν εὐχαριστίαν καὶ δοξολογίαν

σημαίνει· 12.1656 κείται δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξομολογήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ὡς ἐνταῦθα. Τοῦ αὐτοῦ. Θεὸς θεῶν ἐστὶν ἐκείνων τῶν πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἐγένετο, κατὰ τὴν Γραφὴν τὴν λέγουσαν· «Ἐγὼ εἶπα· Θεοὶ ἐστε· καὶ, Ἐγὼ Θεὸς Ἀβραάμ, καὶ Θεὸς Ἰσαὰκ, καὶ Θεὸς Ἰακώβ·» δηλαδήκατὰ τὴν πολλὴν πρὸς αὐτοὺς ἀγάπην καὶ οἰκείωσιν. Τῶν δὲ δαιμόνων Θεός ἐστὶ κατὰ τὴν δημιουργίαν. Φησὶ δὲ καὶ ὁ Ἀπόστολος· Εἶπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ καὶ κύριοι πολλοὶ ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· ἀλλὰ τοὺς λεγομένους μετὰ τὴν Τριάδα θεοὺς μετουσίᾳ θεότητος εἶναι τοιοῦτους· ὁ δὲ Σωτὴρ οὐ κατὰ μετουσίαν, ἀλλὰ κατ' οὐσίαν ἐστὶ Θεός. Τὸ δὲ, «Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα τὸ ἔλεος αὐτοῦ,» ἐφυμνίας τρόπῳ ἐπιλέγεται. Ἐπεὶ γὰρ αἰεὶ ἐλεεῖ, εἰκότως οἱ ἐφυμνοῦντες λέγουσιν, «Ὅτι εἰς τὸν αἰῶνα,» καὶ τὰ ἐξῆς. Τῷ ποιήσαντι θαυμάσια μεγάλα μόνῳ, κ. τ. ἐ. Δείκνυσιν αὐτὸν διηνεκῶς εὐεργετοῦντα καὶ θαυματοποιοῦντα. Καὶ δύο ταῦτα αὐτοῦ τίθησι καὶ τρία καὶ τέσσαρα· ὅτι τε ποιεῖ, καὶ ὅτι θαύματα, καὶ ὅτι μεγάλα θαύματα, καὶ ὅτι μόνος ποιεῖ. Ταῦτα δὲ οὐ πρὸς ἀθέτησιν τοῦ παιδός, ἀλλὰ πρὸς ἀντιδιαστολὴν εἴρηται τῶν δαιμόνων. Καὶ τίνα ταῦτα ἐστὶ τὰ θαύματα ἃ μόνος ποιεῖ; Καίτοιγε ἀρχόμενος τοῦ ψαλμοῦ οὐ περὶ δυνάμεως ἔλεγεν, ἀλλὰ περὶ ἀγαθότητος. Πῶς οὖν νῦν εἰς τὸν περὶ δυνάμεως ἐμπίπτει λόγον ἐνταῦθα λοιπόν; Ὅτι οὐχὶ δυνάμεως μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀγαθότητος καὶ φιλανθρωπίας ταῦτα ἐστὶ τὰ θαύματα. Τῷ στερεώσαντι τὴν γῆν ἐπὶ τῶν ὑδάτων, κ. τ. ἐ. Εἰ τοῦ ὕδατός ἐστι βάσις ἡ γῆ, πῶς ἡ γῆ ἐπὶ τῶν ὑδάτων ἐστερέωται; Πῶς δὲ καὶ ὁ Ἰὼβ ἀληθεύει λέγων, «Ὁ κρεμάσας τὴν γῆν ἐπ' οὐδὲ νόσ;» Καὶ μήποτε ἡ μὲν ὑποκάτω γῆ τῆς ἀβύσσου κρέμαται ἐπ' οὐδενός, ἡ δὲ ἐπάνω γῆ τῆς ἀβύσσου ἐφ' ἧς καὶ ἡμεῖς κατοικοῦμεν ἐπὶ τῆς ἀβύσσου ἐστε ρεώθη· ὡς εἶναι τὴν ἄβυσσον ἐν μέσῳ τῆς γῆς περιεχομένην ὡς ἐν ἀγγεῖῳ. Καὶ ταῦτα μὲν εἴ τις βούλοιο τῇ ἱστορίᾳ συναγωνίζεσθαι· πρὸς δὲ διάνοιαν, Δοξολογήσατε, φησὶ, τὸν στερεώσαντα τὴν φύσιν τὴν λογικὴν ἐπὶ τῆς ἀληθοῦς γνώσεως. Ὅτι δὲ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις ὁ Κύριος γῆν λέγει τὰς λογικὰς ψυχὰς, καὶ ὕδωρ τὴν γνώσιν, ἐκ τοῦ σπόρου τοῦ πεσόντος εἰς τὴν γῆν τὴν καλὴν ἔστι καταμαθεῖν, καὶ ἐκ τοῦ ῥέοντος ποταμοῦ τῆς κοιλίας τοῦ πεπιστευκότος ὕδατος ζωῆς. Καὶ τὰ ἐξῆς δὲ τοῦ ψαλμοῦ ἀκολουθεῖ τῇ δευτέρᾳ ἐξηγήσει. Ἡ σελήνη καὶ ἀστέρες φωτίζουν τὴν γῆν ἐν ἀγνοίᾳ τέως διάγουσαν καὶ μήπω δυναμένην φωτισθῆναι ὑπὸ τῆς δικαιοσύνης ἡλίου· καὶ πάλιν Αἴγυπτος καταλαμβάνεται σύμβολον οὓσα κακίας τῶν κατὰ διάνοιαν πρωτοτόκων φθαρέντων, καὶ κολάζεται Φαραὼ τοῖς πνευματικοῖς ἐναποπνιγόμενος ὕδασι, καὶ ὁ Ἰσραὴλ ὀδεύει τὴν ἔρημον περὶ νῶν καὶ διψῶν, καὶ πειραζόμενος, ἥτις ἐστὶ σύμβολον τῆς πρακτικῆς, σπεύδων ἐπὶ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἣν φασὶν εἶναι τὴν γνώσιν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐκτινάξαντι Φαραὼ, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ εἰς θάλασσαν Ἐρυθρὰν, κ. τ. ἐ. Τὴν εὐκολίαν τοῦ καταποντισμοῦ βουλόμενος δηλώσαι, τῇ λέξει ταύτῃ ἐχρήσατο. Κοινωνεῖ δὲ καὶ τὸ στρατόπεδον τῆς τιμωρίας καὶ κολάζεται· ἐπειδὴ τῶν ἁμαρτημάτων τῶν περὶ τοὺς Ἰουδαίους ἐκοινώνησαν, καὶ τῆς διώξεως μετέσχον. Ὅτι ἐν τῇ ταπεινώσει ἡμῶν ἐμνήσθη ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Ὅταν μὲν ὡς ἀκαθάρτων ἡμῶν μνημονεύει ἡμῶν ὁ Κύριος, κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῆς δικαιοσύνης ἡμῶν μνημονεύει· ὅταν δὲ πάλιν ὡς καθαρῶν, κατὰ τὴν ἐπίνοιαν τῆς σοφίας· πλὴν τοῦτο ἰστέον, ὅτιπερ αὐταὶ αἰεὶ ἐπίνοιαὶ κατὰ τῆς τῶν γεγονότων θεωρίας κατηγοροῦνται, ἥτις ὡς δημιουργὸν παρίστησι τὸν Χριστόν. Ὁ διδούς τροφήν πάσῃ σαρκί, κ. τ. ἐ. Ἡ τρεφομένη σὰρξ παρὰ τοῦ Θεοῦ, αὕτη ὄψεται τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛ'. Ἐπὶ τῶν ποταμῶν Βαβυλώνης ἐκεῖ ἐκαθίσα μὲν καὶ ἐκλαύσαμεν ἐν τῷ μνησθῆναι ἡμᾶς τῆς Σιών, κ. τ. ἐ. Πολλὸς ὁ πόθος τοῖς ἀνδράσι τῆς πόλεως. Τίνος δὲ ἔνεκα παρὰ τοὺς ποταμοὺς ἐκάθηντο; Ὅτι, αἰχμάλωτοι ὄντες καὶ ἐκ πολεμίας εἰλημμένοι χώρας, ἔξω τειχῶν καὶ πόλεων ηὐλίζοντο. Ἐπὶ ταῖς ἰτέαις ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκρεμάσαμεν τὰ ὄργανα ἡμῶν, κ. τ. ἐ. Ὅσαι ψυχὰὶ κάθηται ἐν σκιᾷ καὶ ἀγνωσίᾳ, ἰστέον ὅτι λόγον ἄκαρπον ἔχουσι, τὰ ὄργανα

κρεμάσασαι τὰ συντελοῦντα εἰς τὴν πρακτικὴν. Ὅτι ἐκεῖ ἐπηρώτησαν ἡμᾶς οἱ αἰχμαλωτεύσαντες ἡμᾶς λόγους ὧδῶν, καὶ οἱ ἀπαγαγόντες ἡμᾶς· Ὑμνον ἄσατε ἡμῖν ἐκ τῶν ὧδῶν Σιών, κ. τ. ἐ. Ἔγνω ἔγὼ καὶ δαίμονας ἀναγκάζειν λέγειν ψαλμοὺς καὶ ὧδὰς πνευματικὰς ἐν αἷς ἐστὶ τις ἐντολὴ ἣν παρέβημεν, ὡς ἂν ἀκούοντες καταγελῶσιν ἡμῶν ὡς λεγόντων καὶ μὴ ποιούντων. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν υἰῶν Ἐδώμ τὴν ἡμέραν Ἱερουσαλήμ, τῶν λεγόντων· Ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε, ἕως τῶν θεμελίων αὐτῆς, κ. τ. ἐ. Τὸ «Ἐκκενοῦτε, ἐκκενοῦτε, ἕως οὗ ὁ θεμέλιος ἐν αὐτῇ,» ὡς παρὰ τῶν ἐχθρῶν λεγόμενον τέθειται· δηλοῖ δὲ τοὺς παλαίοντας ἡμῖν πειρωμένους τῶν φυοσικῶν τῆς ἀρετῆς ἄπτεσθαι σπερμάτων· ἄπερ τροπικῶς ὠνόμασε θεμέλιον, ἀπ' ἀρχῆς καταβεβλημένον ἐν αὐτῇ τῇ ψυχῇ, δηλονότι ἵνα παντάπασι ὁ νοῦς, ἐκπεσὼν ἀρετῆς, κατὰ τὴν παροιμίαν περιπατήσῃ γυμνώτερος ὑπέρου, μὴ ἐνδυσάμενος τὸν Χριστὸν μηδὲ ἔχων ἔνδυμα γάμου. 12.1660 Μακάριος ὃς κρατήσῃ καὶ ἐδαφιεῖ τὰ νήπιά σου πρὸς τὴν πέτραν, κ. τ. ἐ. Ὅσοι κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ τὰ φαῦλα νοήματα διαφθείρουσι τῆς ψυχῆς, οὗτοι τὰ νήπια Βαβυλῶνος ἐδαφίζουσι πρὸς τὴν πέτραν. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΗ'. Κύριε, ἐδοκίμασάς με, καὶ ἔγνωσάς με, κ. τ. ἐ. Καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς δὲ ὡς ἀναφαινομένης τῆς καρδίας ἐν τοῖς πειρασμοῖς εἴρηται· «Δοκίμασόν με, ὁ Θεὸς, καὶ γνῶθι τὴν καρδίαν μου» ἢ δὲ πέμπτη ἔκδοσις νῦν μὲν, «ἐξερεύνησάς με,» εἶπεν· ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς «ἐξερεύνησον.» Ὡς γὰρ χρυσὸς ἐν χωνευτηρίῳ δοκιμάζεται, οὕτως ἄνθρωποι δεκτοὶ ἐν καμίνῳ ταπεινώσεως. Γέγραπται δὲ ἐν ψαλμῷ· «Ἐδοκίμασάς ἡμᾶς ὡς πυροῦται τὸ ἀργύριον.» Νοήσας τοῦτο, γνώσῃ, ὅτι μόνος ὁ δίκαιος καὶ πᾶς δοκιμασθεὶς γινώσκειται, ὡς ὢν ἐν Χριστῷ ἀπὸ Θεοῦ· ὡς δὴλον καὶ ἐκ τοῦ· «Δοκίμασόν με, Κύριε, καὶ γνῶθι τὴν καρδίαν μου.» Τοῦ αὐτοῦ. Πάντα προειδῶς ὁ Θεὸς, ὅμως δοκιμάζει, οὐχ ἵνα γνῶ, ἀλλ' ἵνα τοὺς ὑπομένοντας δοκιμωτέρους ἐργάζηται. Ἴνα δὲ μὴ τις αὐτὸν ὑπολάβῃ δοκιμάζοντα γινώσκειν, ἐπήγαγε τῷ λόγῳ· «Σὺ συνῆκας τοὺς διαλογισμοὺς μου ἀπὸ μακρόθεν.» Ὁ γὰρ τοὺς διαλογισμοὺς εἰδῶς καὶ πρὸ τοῦ κινηθῆναι αὐτοὺς, μᾶλλον δὲ πρὸ πολλοῦ χρόνου, πῶς ἂν δεηθῆι δοκιμασίας πρὸς ἰδίαν γνώσιν; Τὴν τρίβον μου καὶ τὴν σχολὴν μου ἐξιχνίασάς με, κ. τ. ἐ. Τῶν καλῶν τρίβων χρωμένων ἐξιχνιάζει ὁ Θεὸς τὴν σχολὴν, καὶ πάντα τὰ μέτρα τῆς ὁδοῦ τῶν τοιούτων προεῖδεν ὁ Θεός. Ὅτι οὐκ ἔστι δόλος ἐν γλώσσῃ μου, κ. τ. ἐ. Οὐκ ἔστι, φησὶ, δόλος ἐν γλώσσῃ μου· ἀντὶ τοῦ, οὐκ ἔστιν ἐπιπόλαιός μοι λόγος, ἀλλ' ἐν βάθει καὶ καρδίᾳ. Ἐν στόματι δὲ μωρῶν ἢ καρδίᾳ αὐτῶν. Τοῦ αὐτοῦ. Γλῶσσαν τροπικῶς τὴν καρδίαν ὠνόμασεν. Ἴδου, Κύριε, σὺ ἔγνωσάς πάντα τὰ ἔσχατα καὶ τὰ ἀρχαῖα, κ. τ. ἐ. Ἐπίσκεψαι διὰ τί τὰ μέσα παρασεσιώπηται· διὰ τὸ τὴν κακίαν εἶναι ἐν τῷ μεταξὺ, οὔτε ἐν τῇ ἀρχῇ, οὔτε ἐν τῷ τέλει ὑπάρχουσαν. Ἐθαυμαστώθη ἡ γνώσῃς σου ἐξ ἐμοῦ, ἐκράται ὠθη, οὐ μὴ δύνωμαι πρὸς αὐτήν, κ. τ. ἐ. Φωνὴ πολλοῦ ὠφελήσαντος διδασκάλου σοφοῦ, τὰ θαυμάσια τῆς γνώσεως μυστήρια οἰκονομήσαντος. Ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, σὺ ἐκεῖ εἶ· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, πάρει, κ. τ. ἐ. Ὡς δυνάμενος πορεύεσθαι καὶ φυγεῖν εἰς οὐρανόν καὶ εἰς ἄδην, καὶ ἵπτασθαι εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης, ταῦτά φησιν· εἰκὸς δὲ καθ' ἑαυτὴν γενομένην δύνασθαι τὴν ψυχὴν. Συνεξετάσεις δὲ τούτοις τὰ ἐκ τοῦ Δευτερονο 12.1661 μίου οὕτως ἔχοντα· «Ἡ ἐντολὴ αὕτη οὐχ ὑπέρογκός ἐστιν, οὐδὲ μακρὰν ἀπὸ σοῦ ἐστίν· οὐκ ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω ἐστὶ, λέγων· Τίς ἀναβήσεται ἡμῖν εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ λήψεται αὐτήν; Οὐδὲ πέραν τῆς θαλάσσης ἐστὶ, λέγων· Τίς διαπεράσει ἡμῖν εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, καὶ λάβῃ αὐτήν ἡμῖν, καὶ ἀκούσαντες αὐτὴν ποιήσομεν αὐτήν; Ἔστιν ἐγγὺς σου τὸ ῥῆμα σφόδρα, ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ταῖς χερσὶ σου ποιεῖν αὐτό.» Συγκρινεῖς δὲ καὶ ἀπὸ Ἀμὼς ταῦτα· «Οὐ μὴ διαφύγῃ ἐξ αὐτῶν φεύγων· καὶ οὐ μὴ διασωθῇ ἐξ αὐτῶν ἀνασωζόμενος· ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ἄδην, ἐκεῖθεν ἡ χεὶρ μου ἀνασπάσει αὐτούς· καὶ ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκεῖθεν κατάξω αὐτούς· ἐὰν κρυβῶ εἰς τὴν

κορυφήν τοῦ Καρμήλου, ἐκεῖθεν ἐξερευνήσω καὶ λήψομαι αὐτούς· καὶ ἂν καταδύσωσιν ἐξ ὀφθαλμῶν μου εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης, ἐκεῖ ἐντελοῦμαι τῷ δράκοντι, καὶ δὴ ζεται αὐτούς· καὶ ἂν πορευθῶσιν ἐν αἰχμαλωσίᾳ πρὸ προσώπου τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν, ἐκεῖθεν ἐντελοῦμαι τῇ ῥομφαίᾳ, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς.» Καὶ εἶπα· Ἄρα σκότος καταπατήσει με, καὶ νύξ φωτισμὸς ἐν τῇ τρυφῇ μου, κ. τ. ἐ. Εἰ ἡ ἄγνοια καρδίας σκότος ἐστίν, («ἐσκοτίσθη γὰρ, φησὶν, ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία») εἰκότως ἄρα ὁ αἴτιος ἡμῖν τοῦ σκότους τούτου γινόμενος, καὶ αὐτὸς ὀνομάζεται σκότος, ὅστις ἡμῶν τὴν ἐν γνώσει τρυφήν προαιρεῖται σκοτίζειν, τοῦ Θεοῦ μὴ συγχωροῦντος, ἀλλὰ τὸ σκότος φωτίζοντος· «Τὸ γὰρ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.» Ὡς γὰρ τὴν ἄγνοιαν διὰ τῆς κακίας ἐπεκτησάμεθα, οὕτω καὶ τὴν γνώσιν διὰ τῆς ἀρετῆς προσελάβομεν. Ὅτι σὺ ἐκτήσω τοὺς νεφρούς μου, κ. τ. ἐ. Μακάριος οὗ οἱ νεφροὶ κτῆμα γεγονάσι τοῦ Κυρίου. Οὐκ ἐκρύβη τὸ ὄστούν μου ἀπὸ σοῦ ὃ ἐποίησας ἐν κρυφῇ, κ. τ. ἐ. Ὅστούν τὴν ψυχὴν ὠνόμασε νῦν, ἣν ἐποίησε μόνος ὁ Θεός. Τὸ ἀκατέργαστόν μου εἶδον οἱ ὀφθαλμοί σου, κ. τ. ἐ. Ἀκατέργαστον ψυχὴ ἢ μὴ δι' ἀρετῆς μορφωθεῖσα καὶ γνώσεως. Καὶ ἐπὶ τὸ βιβλίον σου πάντες γραφήσονται, κ. τ. ἐ. Βιβλίον Θεοῦ ἐστὶν ἡ θεωρία σωμάτων καὶ ἀσωμάτων, ἐν ᾧ πέφυκε διὰ τῆς γνώσεως γράφεισθαι νοῦς καθαρὸς. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ βιβλίῳ εἰσὶ γεγραμμένοι καὶ οἱ περὶ Προνοίας λόγοι καὶ κρίσεως, δι' οὗ βιβλίου γινώσκειται ὁ Θεὸς ὡς δημιουργὸς καὶ σοφὸς καὶ προνοητὴς καὶ κριτὴς· καὶ δημιουργὸς μὲν διὰ τὰ γεγονότα ἀπὸ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι· σοφὸς δὲ διὰ τοὺς ἀποκειμένους λόγους αὐτῆς· προνοητὴς δὲ διὰ τὰ συντελοῦντα πρὸς ἀρετὴν ἡμῖν καὶ γνώσιν· κριτὴς δὲ πάλιν διὰ τὰ διάφορα σώματα τῶν λογικῶν, καὶ τοὺς ποικίλους κόσμους, καὶ τοὺς περιέχοντας τοὺς αἰῶνας. Ἡμέραι πλασθήσονται καὶ οὐθεὶς ἐν αὐτοῖς, κ. τ. ἐ. Ἐν γνώσει πλασθήσονται, καὶ οὐδεὶς 12.1664 ἔσται γνώσεως ἐκτός, ὅπως γένηται ὁ Θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσιν. Ἐξηγέρθη, καὶ ἔτι εἰμι μετὰ σοῦ, κ. τ. ἐ. «Ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοὶ ὁ Χριστός» διὸ ἔγερσίς ἐστιν ἡ ἀπὸ κακίας ἐπ' ἀρετὴν ἐπάνοδος. Τέλειον μῖσος ἐμίσησαν αὐτούς, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ τέλειος, μισήσας τὸ πονηρὸν, ἀπέχεται πάσης κακίας, ὁ μεταλαμβάνων τῆς οἰασητοῦν κακίας αὐτῶν τελείως οὐ μεμίσηκε τὸ πονηρὸν. Δοκίμασόν με, ὁ Θεός, καὶ γνώθι τὴν καρδίαν μου, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ Θεὸς πῦρ καταναλίσκων ἐστὶ, διὰ τῆς ἐπινοίας δηλονότι τοῦ πυρὸς δοκιμάζει τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. ΨΑΛΜΟΣ ΡΛΘ'. Οἵτινες ἐλογίσαντο ἀδικίαν ἐν καρδίᾳ, ὅλην τὴν ἡμέραν παρετάσσοντο πολέμους, κ. τ. ἐ. Διὰ τῶν λογισμῶν ἡμῖν οἱ δαίμονες παρατάσσονται, ποτὲ μὲν ἐπιθυμίας κινοῦντες, ποτὲ δὲ ὀργὰς, ἄλλοτε πάλιν ἐν ταυτῷ θυμὸν καὶ ἐπιθυμίαν, δι' ὧν γίνεται ὁ λεγόμενος πεπλεγμένος λογισμὸς· ἀλλ' οὗτος ἐν καιρῷ τῆς ἀκηδίας συμβαίνει μόνον, οἱ δ' ἄλλοι ἐκ διαλείματος ἐπέρχονται ἀλλήλους διαδεχόμενοι. Τὸν δὲ τῆς ἀκηδίας λογισμὸν κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν οὐ δεῖς διαδέχεται διαλογισμὸς, πρῶτον μὲν, ὅτι καὶ χρονίζει, ἔπειτα δὲ καὶ σχεδὸν πάντας τοὺς λογισμοὺς ἔχει ἐν ἑαυτῷ. Ἠκόνησαν τὴν γλῶσσαν αὐτῶν ὡσεὶ ὄφρα, κ. τ. ἐ. Τὸν ὀξύτατον λογισμὸν ἠκονημένον λέγει. Τοιοῦτος δὲ καὶ ὁ πρὸς βλασφημίαν τὸν νοῦν ὑφαρπάζων λογισμὸς. Οἵτινες διελογίσαντο τοῦ ὑποσκελίσαι τὰ διαβήματά μου, κ. τ. ἐ. Ἀλλὰ καὶ τὰ φαῦλα νοήματα πολλάκις οἱ δαίμονες οὐ γυμνὰ ἀποτίθενται ἡμῖν, ἵνα μὴ ὁ νοῦς ἄντικρυς τὸ ἄλογον αὐτῶν θεασάμενος, τοὺς λογισμοὺς ἀπορρίψῃ· ἀλλὰ μετὰ τινῶν ἄλλων χρηστοφανῶν νοημάτων τὰ πονηρὰ νοήματα ἐπισπεύρουσι· καὶ τοῦτο μόνον ἐπὶ τῶν τελείων ποιῶσι, τῶν μὴ ἐχόντων πάθη· τοῖς γὰρ ἐμπαθέσι καὶ ἀκαθάρτοις καὶ φανερώς ἐμβάλλουσι τοὺς λογισμοὺς, οὓς ἀπόσασθαι ἀδυνατοῦσιν. Πεσοῦνται ἐπ' αὐτοὺς ἄνθρακες πυρὸς, κ. τ. ἐ. Τοῦτο τὸ πῦρ καὶ οἱ ἄνθρακες κατακαίουσι ξύλα, χόρτον, καλάμην, τὰς μοχθηρὰς ἕξεις καταναλίσκοντα. Ἐγνων, ὅτι ποιήσει Κύριος τὴν κρίσιν τοῦ πτωχοῦ, καὶ τὴν δίκην τῶν πενήτων, κ. τ. ἐ. Προφητεία τοῦτο περὶ

τῆς μελλούσης κρίσεως, καθ' ἣν τῶν ἀσεβῶν τῷ πυρὶ παραδιδόμενων εἰς ἄνεσιν οἱ δίκαιοι παραληφθήσονται. Ἐντεῦθεν καὶ Σολομῶν ὠφελήθεις εἶπεν· «Ὅτι πᾶν τὸ ποίημα ὁ Θεὸς ἄξει εἰς κρίσιν.» Εἰς χρηστὸν δὲ τέλος κατέληξεν, ἐπεὶ καὶ «εἰς τέλος» ἐπιγράφεται, τὴν 12.1665 ἀποκειμένην τοῖς δίκαιοις λέγων ἐλπίδα. «Κατοικῆ σουσιν εὐθεῖς σὺν τῷ προσώπῳ σου.» Ἄντι δὲ «σὺν τῷ προσώπῳ σου» ὁ Σύμμαχος «παρὰ τῷ προσώπῳ σου» λέγει, τὸ κεκαθαρμένη διανοία πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ὄραν τοῦ Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜ΄. Κατευθυνθήτω ἡ προσευχή μου ὡς θυμίαμα ἐνώπιόν σου, κ. τ. ἐ. Τούτου κατευθύνεται ἡ προσευχή ὡς θυμίαμα, τοῦ δυναμένου εἰπεῖν· «Χριστοῦ εὐωδία ἐσμέν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.» Θεοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, κ. τ. ἐ. Οὐδὲν οὕτω φυλάσσει τὴν καρδίαν ἡμῶν ὡς ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, εἴ γε τῷ φόβῳ Κυρίου ἐκκλίνει πᾶς ἀπὸ κακοῦ. Ἐλαιον δὲ ἁμαρτωλοῦ μὴ λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου, κ. τ. ἐ. Ἐλαιον λέγει ἁμαρτωλοῦ τὴν εὐποίαν, τὴν μὴ διὰ γνώσιν Θεοῦ γενομένην, ἀλλὰ διὰ δόξαν τὴν παρὰ ἀνθρώπων· τοῦτο γὰρ ἐστὶ καὶ τὸ σαλπίζειν τὸν τὴν ἐλεημοσύνην ποιῶντα. Πεσοῦνται ἐν ἀμφιβλήστρω αὐτοῦ ἁμαρτωλοὶ, κ. τ. ἐ. Ἀμφιβλήστρον ἐστὶ κόλασις ποικίλη ἐκ βυθοῦ κακίας ἀνιμωμένη. Ἀλλὰ τοῦτο τὸ ἀμφιβλήστρον τοῦ μέλλοντός ἐστιν αἰῶνος· τοῦ δὲ ἐνεστώτος αἰῶνός ἐστιν ἀμφιβλήστρον διδασκαλία πνευματικὴ, τοὺς ἀποπλανηθέντας ἀπὸ τῆς θεοσεβείας ἐπὶ τὴν ἀρετὴν ἀνάγουσα. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΑ΄. Φωνὴ μου πρὸς Κύριον ἐκέκραξα, φωνὴ μου πρὸς Κύριον ἐδεήθην, κ. τ. ἐ. Ὡς φύσιν ἔχει τὸ πῦρ ἀνώφορον, οὕτως ἡ τοῦ δικαίου φωνή, τὸ πρὸς Κύριον γίνεσθαι, καὶ οἶονεὶ προκαλεῖσθαι αὐτὸν ἐπὶ τὸ παρέχειν ὧν τις δεῖται ἀπὸ Θεοῦ. Ἐκχεῶ ἐναντίον αὐτοῦ τὴν δέησίν μου, τὴν θλίψιν μου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀπαγγελῶ, κ. τ. ἐ. Ὁ μόνος μέγας καὶ ἐπουράνιος αἰτῶν, καὶ προσευχόμενος πνεύματι καινῷ, θαρρῆναι ἐνώπιον Κυρίου ἐκχεῖ τὴν δέησιν ἑαυτοῦ, οὐδὲν ταπεινὸν, οὐδὲ αἰσχρὸν τι ἐν ἑαυτῇ ἔχουσαν· ὅποια ἐστὶ ἐν ταῖς δεήσεσι τῶν βαττολογούντων, καὶ οὐκ ἄξια Θεοῦ αἰτούντων, ἢ ἀπὸ καθαρᾶς καρδίας ἐκχεόντων. Ἁγίου οὖν παρρησίας ἔχεται ὁ στίχος, ὃν οὐκ εὐλόγως ἐρεῖ ὁ ἁμαρτωλός· καὶ τὸν ἐξῆς δὲ ὁ ἐν παντὶ θλιβόμενος, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενος, καυχώμενος ἐν ταῖς ὑπομονῆν κατεργαζομέναις θλίψεσι, τῷ ὀδεύειν τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ἀπάγουσαν ἐπὶ τὴν ζωὴν ὁδόν. Ἐν ὁδῷ ταύτῃ ἢ ἐπορευομένη ἐκρυψαν παγίδα μοι, κ. τ. ἐ. Πάσαις οἱ ἐχθροὶ ἡμῶν ἐπιβουλεύουσι ταῖς ἀρεταῖς· καὶ ἐν μὲν τῇ ἀνδρείᾳ κρύπτουσι τὴν τῆς δειλίας παγίδα, καὶ ἐν τῇ πραότητι ἐμβάλουσι τὴν θρασυτητα, καὶ ἐν τῇ ἐλεημοσύνῃ τὸ μὴ διὰ τὸν Θεὸν, ἀλλὰ διὰ τοὺς ὀρώντας ἐλεεῖν· καὶ ἐν 12.1668 τῇ νηστείᾳ, τὸ διὰ τοὺς ἀνθρώπους νηστεύειν. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τῆς πρακτικῆς· τί δ' ἂν τις εἴποι καὶ ἐπὶ τῆς θεωρίας, ὅποσας παγίδας οἱ ἐχθροὶ διὰ τῶν αἰρέσεων τοῖς ὀρθοδόξοις δόγμασι; Ἀπόλετο φυγὴ ἀπ' ἐμοῦ, καὶ οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀπολέσας τὴν φυγὴν ταύτην οὐ δύναται εἰπεῖν· «Ἐν θλίψει ἐπλά τυνάς μοι.» Ἐκέκραξα πρὸς σέ, Κύριε εἶπα· Σὺ εἶ ἡ ἐλπίς μου, μερίς μου εἶ ἐν γῆ ζώντων, κ. τ. ἐ. Εἰ ὁ Κύριος ἡμῶν σοφία ἐστὶ, καὶ μερίς δὲ τῶν ζώντων αὐτός· ἢ μερίς ἄρα τῶν ζώντων ἡ σοφία ἐστὶ, καθ' ἣν καὶ χρηματίζουσι ζῶντες, ἢ τις ἐστὶν ὁ Χριστός. Ῥῦσαί με ἐκ τῶν καταδιωκόντων με, κ. τ. ἐ. Πειρασμοὶ συνεχεῖς καταδιώκουσι τὸν νοῦν ἀπὸ γνώσεως. Ἐξάγαγε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Οὐ πάντων ἐστὶ τὸ λέγειν· «Ἐκβαλε ἐκ φυλακῆς τὴν ψυχὴν μου,» εἰ μὴ τῶν δυναμένων διὰ κατάρτητα καὶ χωρὶς τοῦ σώματος τούτου ἐπιβαλεῖν τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΒ΄. Κύριε, εἰσάκουσον τῆς προσευχῆς μου· ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου, ἐπάκου σὸν μου ἐν τῇ δικαιοσύνῃ σου, κ. τ. ἐ. Ὁ θαρρῶν ὅτι ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ προσκυνεῖ τὸν Θεὸν καὶ οὐκέτι ἐν τύπῳ, λέγοι ἂν τὸ, «Ἐνώτισαι τὴν δέησίν μου ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου.» Καὶ μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν, κ. τ. ἐ. Ἐπὶ κρίνεται μετὰ τοῦ ἀνθρώπου ὁ Κύριος, καὶ λέγει· «Λαός μου, τί

ἐποίησά σοι, ἢ τί ἐλύπησά σε;» οὐδείς ζῶν δικαιωθήσεται· ἐνώπιον μὲν γὰρ Κυρίου οὐ δικαιωθήσεται πᾶς ζῶν· ἐνώπιον δὲ ἀνθρώπων οὐ μόνον ἀδίκων, ἀλλὰ καὶ ἄλλων δι καίων ἔσθ' ὅτε. Τὰ δὲ αἴτια τοῦ μὴ δικαιουῖσθαι ἐπιφέρει συγγενῶς τῷ στίχῳ τούτῳ· «Ὅπως ἂν δι καιωθῆς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσης ἐν τῷ κρίνεσθαι σε.» Ἡ ψυχὴ μου ὡς γῆ ἀνυδρὸς σοι, κ. τ. ἐ. Γῆ ἀνυδρὸς ἐστὶ ψυχὴ καθαρὰ πνευματικὴν γνῶσιν ἐπιζητοῦσα. Ταχὺ εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου, κ. τ. ἐ. Ἐπι πλεῖον ἀκηδιῶν ἐκλείπει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Τούτῳ δὲ ὅμοιον τὸ, «Ἐν τῷ ἐκλείπειν ἐξ ἐμοῦ τὸ πνεῦμά μου.» Ἀκουστὸν ποιήσόν μοι τὸ πρῶτ' ὃ ἐλέος σου, ὅτι ἐπι σοὶ ἤλπισα. Γνώρισόν μοι, Κύριε, ὁδὸν ἐν ἣ πορεύσομαι, ὅτι πρὸς σὲ ἦρα τὴν ψυχὴν μου, κ. τ. ἐ. Τὴν θεωρίαν ἐπιζητεῖ τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, ἦν καὶ βασιλείαν οὐρανῶν ἕθος ὀνομάζειν τῇ θείᾳ Γραφῇ. 12.1669 Τοῦ αὐτοῦ. Δύναται τοῦτο εἰπεῖν περὶ γνωρισμοῦ ὁδοῦ φερούσης ἐπ' ἀρετὴν, ἢ τῆς ἦν μετὰ τὴν ἔξοδον ὁδεύει τις, ἢ τις ἐστὶν ὁδὸς τοῦ ζύλου τῆς ζωῆς, ἦν φυλάσσει τὰ χερουβὶμ καὶ φλογίνην ῥομφαία. Τοῦ αὐτοῦ. Γῆ ζώντων καὶ γῆ εὐθειᾶ ἢ αὐτὴ ἐστὶν ἀγαθὴ, ἐφ' ἣν τὸ ἀγαθὸν τοῦ Θεοῦ Πνεῦμα ὁδηγεῖ τοὺς ἀξίους. Καὶ ἐντεῦθεν τὴν ἀξίαν τοῦ πνεύματος ἐδιδάχθημεν. Ὡς περὶ γὰρ ὁ Θεὸς, οὕτω καὶ τὸ πνεῦμα ὠνόμασται ἀγαθόν· καὶ καθάπερ τὸν Θεὸν ὁδηγεῖ αὐτὸν ἰκετεύσας, οὕτω καὶ τῆς τοῦ πνεύματος ὁδηγίας ἀπολαῦσαι παρακαλεῖ, ὥστε μηδὲν αὐτῷ φανῆναι πρόσαντες μηδὲ δυσχερὲς, ἀλλ' εὐθειᾶν τὴν ὁδὸν ὁδεύειν καὶ λείαν καὶ πλάνης ἀπηλλαγμένην. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΓ'. Εὐλογητὸς Κύριος ὁ Θεὸς μου, ὁ διδάσκων τὰς χεῖράς μου εἰς παράταξιν, τοὺς δακτύλους μου εἰς πόλεμον, κ. τ. ἐ. Ὁ διδασκὴς παρὰ Κυρίου τὸν πρὸς τὴν ἀντικειμένην δύναμιν πόλεμον ἐπίσταται λόγους ἀρετῶν καὶ κακιῶν, καὶ διαφορὰς λογισμῶν, γνωρίσματά τε ἀθείας καὶ ὄρους αὐτῆς, ἔτι δὲ καὶ τῶν νυκτερινῶν φαντασμάτων καὶ ἐνυπνίων γινώσκει τοὺς λόγους, ὧν οἱ μὲν ἀπὸ τοῦ λογικοῦ μέρους γίνονται τῆς ψυχῆς, κινουμένης τῆς μνήμης, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ θυμικοῦ, ἔτεροι δὲ ἀπὸ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ· ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβέστερον ἐν τῷ α' εἰλήφαμεν. Ἄνθρωπος ματαιότητι ὡμοιώθη, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ σκιά παράγουσι, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ «ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὧν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς, αἱ ἡμέραι αὐτοῦ ὡσεὶ σκιά παράγουσι.» Τὰ γὰρ ἐνταῦθα παισὶν ἔοικε παίζουσιν. Ὁ σήμερον γὰρ δικάζων ἔστηκεν αὔριον δικαζόμενος, καὶ ὁ σοβαρὸς ἐν τῷ ἄρχειν, ὑπὸ δημίου πολλακίς ἀπαγόμενος, καὶ ὁ πλούσιος ἐν πενίᾳ, καὶ ὁ ἀνέλπιστος καὶ ἀνώνημος πολλακίς τῶν ὄλων κρατῶν. Καὶ πυκναὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ ἀνώμαλοι αἱ μεταστάσεις. Τοῦ αὐτοῦ. Ματαιότης ἐστὶν ἕξις χειρίστη λογικῆς ψυχῆς, καθ' ἣν τὰς φθαρτὰς ἡδονὰς προαιρουμένη τῶν ἀϊδίων καὶ ἀφθάρτων καταφρονεῖ. Κύριε, κλῖνον οὐρανοῦς σου, καὶ κατὰ βῆθι· ἄψαι τῶν ὀρέων, καὶ καπνισθήσονται, κ. τ. ἐ. Ἀφῆ ἐστὶ Θεοῦ διδασκαλία πνευματικὴ, τὸν ἐκ τῆς κακίας ἀποκείμενον καπνὸν ταῖς ψυχαῖς ἐξελαύνουσα. Ἐξαπόστειλον τὰ βέλη σου, καὶ συνταράξεις αὐτούς, κ. τ. ἐ. Ταῦτα τὰ βέλη ἀντίκεινται τοῖς πεπυρωμένοις βέλεσι τοῦ ἐχθροῦ. Ἐξελοῦ με καὶ ῥῦσαί με ἐξ ὑδάτων πολλῶν, ἐκ χειρὸς υἱῶν ἀλλοτρίων, ὧν τὸ στόμα ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας, κ. τ. ἐ. Τῶν ἑτεροδόξων διὰ μεγάλα δόγματα 12.1672 ἐλάλησε τὸ στόμα ματαιότητα, διὰ δὲ τὰς πράξεις πονηρὰς ἢ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας. Οἱ ἀλλότριοι δὲ υἱοὶ οἴονται τινα εἶναι δεξιὰ, ἅτινα ἀδικίας ἐστὶ· διὸ καὶ ὁ διάβολος ἴσταται ἐκ δεξιῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τοῦ Ἰούδα. Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὁ προφήτης φησὶ· «Πλὴν κρίμα λαλήσω πρὸς σέ· τί ὅτι ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται;» Καὶ πάλιν ὁ Δαυὶδ φησὶ· «Παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου, ὅτι ἐζήλωσα ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις εἰρήνην ἀμαρτωλῶν ὁρῶν.» Ὁ Θεὸς, ὠδὴν καινὴν ἄσομαί σοι, κ. τ. ἐ. Ὁ τὴν καινὴν Διαθήκην διατιθέμενος, τὴν καινὴν ὠδὴν ἄδει τῷ Θεῷ· ἢ ὁ τὸν καινὸν ἄρτον τῆς καινῆς Διαθήκης, καὶ τὸ ποτήριον ἀπὸ τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ ἀνωγαίῳ λαβὼν. Ὡν οἱ υἱοὶ ὡς νεόφυτα ἰδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Τοῦ μὲν διὰ τὸ φοβεῖσθαι τὸν

Κύριον μακαρίου οί υιοί «ὡσεὶ νεόφυτά» εἰσιν «ἐλαιῶν κύκλω τῆς τραπέζης» αὐτοῦ· τῶν δὲ ἄλλο τρίων υἱῶν οἱ υιοί «ὡς νεόφυτα ἰδρυμένα ἐν τῇ νεότητι αὐτῶν.» Κάκείνω μὲν οὖν οὐκ εἰσὶ θυγατέρες, τούτοις δὲ κεκαλλωπισμένοι, περικεκοσμημένοι ὡς ὁμοίωμα ναοῦ. Κάκείνω μὲν εἰσιν υιοί υἱῶν, τούτοις δὲ οὐχί. Ἔτι ἐκείνω μὲν οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· τούτων δὲ «ταμεῖα πλήρη, ἔξερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο,» Καὶ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον δὲ τοῖς τρεφο μένοις ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη. Καὶ πάλιν τοῦ τοῖς ἐστὶ πρόβατα πολυτόκα πληθύνοντα οὐκ ἐν ἄλλοις τισὶν ἢ ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν, καὶ βόες παχεῖς, ὅποιοι οἱ τῆς Αἰγυπτίας εὐθηνίας. Ἐμακάρισαν τὸν λαὸν ᾧ ταῦτά ἐστι, κ. τ. ἐ. Μακαριότης ἀδίκων ἐστὶ βίος ἀπενθής μετὰ χρημάτων πολλῶν· δικαίων δὲ μακαριότης ἀπάθεια ψυχῆς μετὰ γνώσεως Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΔ΄. Ὑψώσω σε, ὁ Θεός μου, κ. τ. ἐ. Ὑψωσις πνευματικὴ ἐστὶν εὐχαριστία νοῦ καθαροῦ ἐπὶ τοῖς συμβᾶσιν αὐτῶ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀγαθοῖς. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν εὐλογήσω σε, κ. τ. ἐ. Καὶ ἐν περιστάσεσι καὶ πειρασμοῖς ὧν εὐλογήσω σε, φησὶ, Κύριε· τουτέστι διηνεκῶς. Καὶ γὰρ πολλῶν ἐσμεν ὀφειλέται αὐτῶ, ὅτι οὐκ ὄντας ἐποίησεν, ὅτι τοιούτους εἰργάσατο, ὅτι γενομένους διακρατεῖ, ὅτι καθ' ἑκάστην προνοεῖ τὴν ἡμέραν καὶ κοινῇ καὶ ἰδίᾳ, καὶ λάθρα καὶ φανερώς, καὶ οὐκ εἰδότες. Οὐ διὰ ταῦτα δὲ μόνον αἶνον ἄδειν διαπαντὸς προσῆκεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μεγαλεῖον τῆς δόξης αὐτοῦ, διὰ τὴν ἀκήρατον οὐσίαν. Καὶ γὰρ διὰ ταύτην ὀφείλεται παρ' ἡμῶν αὐτῶ αἶνος καὶ εὐλογία, καὶ διηνεκῆς εὐχαριστία, καὶ λατρεία, καὶ διακονία συνεχῆς. Τοῦτο γοῦν αὐτὸ δηλῶν ὁ Προφήτης ἐπήγαγεν. 12.1673 Μέγας ὁ Κύριος καὶ αἰνετὸς σφόδρα, καὶ τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ οὐκ ἔστι πέρας, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶπερ ἡ μεγαλωσύνη τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ Χριστῷ καὶ ἐν τοῖς κτίσμασιν οὕσα θεωρεῖται, καὶ οὐκ ἔστι πέρας τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, μήποτε ἡ ἐξ ἀπειρου ἐπ' ἄπειρον καὶ ἐντεῦθεν παρίσταται τοῦ Θεοῦ εἰς τὰ ὄντα ὑπ' αὐτοῦ γενομένα πρόνοια. Τοῦ αὐτοῦ. Πάντων μὲν τῶν γεγονότων ἡ θεωρία πεπέρασται· μόνη δὲ ἡ γνώσις τῆς ἀγίας Τριάδος ἐστὶν ἀπέραντος. Καὶ οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Εἰ οἱ οἰκτιρμοὶ τοῦ Θεοῦ ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ, πῶς εἰσὶ τινες ἐφ' οὓς οὐ φθάνουσιν; Ἄρα καὶ ἐπ' αὐτοὺς οἱ οἰκτιρμοὶ τοῦ Θεοῦ· εἰ μὴ ἄρα ἐπὶ μὲν τὰ ἔργα αὐτοῦ φθάνουσιν οἱ οἰκτιρμοὶ αὐτοῦ, ἐπὶ δὲ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ οὐ πάντως. Ἐξομολογησάσθωσάν σοι, Κύριε, πάντα τὰ ἔργα σου, καὶ οἱ ὄσιοί σου εὐλογησάσθωσάν σε, κ. τ. ἐ. Νῦν ἔργα τὰς φύσεις τὰς λογικὰς λέγει· αὗται γὰρ πεφύκασιν ἐξομολογεῖσθαι Θεῷ. Εἰ δ' ἀναπέμπεται τις ἐξομολόγησις καὶ ἀπὸ τῆς λοιπῆς κτίσεως, Θεὸς ἂν εἰδείη. Βασιλεία σου βασιλεία πάντων αἰώνων, κ. τ. ἐ. Εἰ ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἡ θεωρία τῶν γεγόνων καὶ γενησομένων αἰώνων ἐστὶ, καλῶς εἴρηται τό· «Ἡ βασιλεία σου βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων.» Φυλάσσει Κύριος πάντας τοὺς ἀγαπῶντας αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς ἁμαρτωλοὺς ἐξολοθρεύσει, κ. τ. ἐ. Ἐξολοθρευσις ἁμαρτωλοῦ ἐστὶ λογικῆς ψυχῆς χωρισμὸς ἀπὸ τῆς συμπάσης κατὰ κακίαν ζωῆς. Αἶνεσιν Κυρίου λαλήσει τὸ στόμα μου, καὶ εὐλογεῖτω πᾶσα σὰρξ τὸ ὄνομα τὸ ἅγιον αὐτοῦ εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος, κ. τ. ἐ. Πᾶσα σὰρξ εὐλογοῦσα τὸ ὄνομα Κυρίου εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ἔσται δηλονότι εἰς τὸν αἰῶνα καὶ εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ὀψομένη τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ. Τοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὁ Παῦλος φησιν· «Οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίνας.» Πλάξ τοίνυν σαρκίνη ἐστὶ ψυχὴ λογικὴ εὐκόλως ὑποδεχομένη τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον. Ἔστι δὲ καὶ ψεκτὴ σὰρξ, ὡς τό· «Οὐ μὴ καταμείνη τὸ Πνεῦμά μου ἐν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, διὰ τὸ εἶναι αὐτοὺς σάρκας.» Καὶ πάλιν ὁ Παῦλος φησιν· «Σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν Θεοῦ κληρονομησαὶ οὐ δύνανται.» Ἐνταῦθα γὰρ σὰρξ τὴν κακίαν σημαίνει. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΕ΄. Τὸν φυλάσσοντα ἀλήθειαν εἰς τὸν αἰῶνα, ποιῶντα κρίσιν τοῖς ἀδικουμένοις, διδόντα τροφήν τοῖς πεινώσιν, κ. τ. ἐ. Ἀλήθειαν εἶπε τὸν ἀληθινὸν, ἀπὸ τῆς ἕξεως ὀνομάσας

τὸν μετέχοντα τῆς 12.1676 ἕξως· οὕτω καὶ ἐλεημοσύνην ἀγαπᾷ καὶ κρίσιν, τουτέστιν ἐλεήμονα καὶ δικαιοκρίτον. Καὶ παρὰ Παύλῳ «ἀγάπη οὐ περπερεύεται,» ἀντὶ τοῦ, ὁ ἔχων τὴν ἀγάπην. Κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν χειρόνων ἕξων εὐρήσεις ὀνομαζομένους τοὺς κεκτημένους αὐτάς. Κύριος λύει πεπηδημένους, Κύριος σοφοῖ τυ φλοῦς, Κύριος ἀνορθοῖ κατεβράγμενους, κ. τ. ἐ. Οὔτε τὰ πράγματα δεσμοὶ τὸν νοῦν, οὔτε τὰ τοῦ των νοήματα, ἀλλὰ τὰ ἐμπαθῆ τῶν πραγμάτων νοήματα. Καὶ γὰρ τὸν χρυσὸν ὁ Κύριος ἔκτισε, καὶ αὐτὸς τὴν γυναῖκα ἐποίησεν, οὐδὲν δὲ τῶν γεγονότων ὑπὸ Θεοῦ ἐναντιοῦται τῇ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἡ πορνεία καὶ ἡ πλεονεξία δεσμοῦσι τὸν νοῦν, ἀναγκάζουσι χρονίζειν τὰ νοήματα τῶν πραγμάτων ἐν καρδίᾳ. Τοῦ αὐτοῦ. Ἐκείνους δηλαδὴ λέγει τυφλοὺς τοὺς μήτε τὰ ἑαυτῶν κατορθώματα, μήτε τῶν ἄλλων τὰ ἐλαττώματα καταβλέποντας. Βασιλεύσει Κύριος εἰς τὸν αἰῶνα, κ. τ. ἐ. Ὁ Χριστὸς ἐβασίλευσε μὲν πρὸ τῶν αἰώνων ἄσαρκος, ἐβασίλευσε δὲ καὶ τῇ σαρκὶ αἰώνως. Ταῦτα δὲ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εὐαγγελίζεται τῇ Ἐκκλησίᾳ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜ'. Οἰκοδομῶν Ἱερουσαλήμ ὁ Κύριος καὶ τὰς διασπορὰς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπισυνάξει, κ. τ. ἐ. Οὐς διασκορπίζει ἡ κακία, τούτους συνάγει ἡ ἀρετὴ. Οὕτω καὶ Κύριος ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· «Καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.» Ὁ ἀριθμῶν πλήθη ἄστρον, κ. τ. ἐ. Ὁ ἀριθμὸς ᾧ χρώμενος ὁ Θεὸς ἀριθμεῖ τὰ λογικὰ, κατὰστασεως ἄστρον μηνύει διαφορὰς, καὶ ἅ τήθῃσιν ὀνόματα αὐτοῖς διαφοροὺς πνευματικὰς γνώσεις σημαίνει. Περὶ δὲ τῶν ἐρπετῶν τῶν ἐν τῇ θαλάσῃ φησὶν· «Ἐκεῖ ἐρπετὰ ὧν οὐκ ἔστιν ἀριθμὸς.» Πῶς γὰρ ἐφαρμοσθήσεται ὁ πνευματικὸς ἀριθμὸς τοῖς ἔρπουσιν ἐπὶ γαστέρα, καὶ δουλεύουσιν ἡδοναῖς, ὧν «ὁ θυμὸς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν τοῦ ὄφεως, καὶ ἰδὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χεῖλη αὐτῶν;» Καὶ πάλιν ὁ Σολομῶν πολλοὺς λέγει τοὺς τετρωμένους ὑπὸ κακίας, καὶ ἀναριθμῆ τους τοὺς πεφονευμένους. Ἀναλαμβάνων πραεῖς ὁ Κύριος, ταπεινῶν δὲ ἁμαρτωλοὺς ἕως τῆς γῆς, κ. τ. ἐ. Ζητητέον πόθεν ταπεινοὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Διδάσκει δὲ τὸ ὅπου εἰπὼν, «ἕως γῆς.» Καὶ μήποτε ταπεινοὶ, ποιῶν εἶναι ἐν τῷ γήινῳ τῆς ταπεινώσεως σώματι. Ἄνα λαμβάνει μὲν οὖν πραεῖς, οὐς πρότερον ἐταπείνωσε· ταπεινοὶ δὲ ἕως γῆς ἁμαρτωλοὺς, πρὸ τῆς ἁμαρτίας ὄντας ἐν ὕψει. Τῷ περιβάλλοντι τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις, κ. τ. ἐ. Περιβάλλεται καὶ καλύπτεται ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ θεϊότερα νεφέλαις, ἐφ' ἃς φθάνει ἡ ἀλήθεια. 12.1677 ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΖ'. Ὅτι ἐνίσχυσε τοὺς μοχλοὺς τῶν πυλῶν σου, κ. τ. ἐ. Μοχλοὶ, οἶμαι, τῶν πυλῶν εἰσιν Ἱερουσαλήμ συνεχόμενοι ὑπὸ Κυρίου, τὰ ὑπὲρ τῆς θεωροῦ μένης ἀληθείας καὶ καταλαμβανομένης λογικὰ δυνατῶς αὐτὴν παριστάντα. Τοῦ αὐτοῦ. Μοχλοὶ μὲν τῆς Ἱερουσαλήμ εἰσιν αἱ πρακτικαὶ ἀρεταὶ κωλύουσαι τοὺς ἐχθροὺς παρεισδύναι· τῆς δὲ Σιών τὰ οὐράνια δόγματα καὶ ἡ ὀρθὴ πίστις τῆς προσκυνητῆς καὶ ἀγίας Τριάδος, εἴπερ ἡ μὲν Ἱερουσαλήμ τὴν ψυχὴν σημαίνει, ἡ δὲ Σιών τὸν νοῦν. Ἑρμηνεύεται γὰρ Ἱερουσαλήμ μὲν ὄρασις εἰρήνης, Σιών δὲ σκοπευτήριον. Ὅτι θεῖς τὰ ὄριά σου εἰρήνην, κ. τ. ἐ. Τὰ ὄρια τῆς Ἱερουσαλήμ εἰρήνη ἐστὶ πάντα· ἕξω δὲ τῶν ὁρέων αὐτῆς οὐκ ἔστιν εἰρήνη· διὸ ὁ μὴ ἐν εἰρήνῃ ἕξω ἐστὶ τῶν ὁρέων Ἱερουσαλήμ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὅρια τῆς εἰρήνης φασὶν εἶναι τὴν ἀπάθειαν τῆς ψυχῆς. Καὶ στέαρ πυροῦ ἐμπιπλῶν σε, κ. τ. ἐ. Ὅμοιον ἐν ὀγδοηκοστῷ οὕτως· «Καὶ ἐψώμισεν αὐτοὺς ἐκ στέατος πυροῦ.» Ὁ κόκκος τοῦ σίτου ὁ Σωτὴρ ἐστὶ· διὸ καὶ πυρός ἐστὶν οὗ ἐμπίπλησιν ὁ Θεὸς τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ ἀποστέλλων τὸ λόγιον αὐτοῦ τῇ γῆ, κ. τ. ἐ. Γῆν ἐνταῦθα ἀλληγορεῖ, τάχα μὲν καὶ ἡμᾶς τοὺς ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσι τὸν θησαυρὸν περιφέροντας· ἄμεινον δὲ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐκδέχεσθαι τὸν ἐν τῇ σαρκὶ, ἢν χωρῆσαι ἠθέλησε τὸν τοσοῦτον Κύριον. Τοῦ διδόντος χιόνα ὡσεὶ ἔριον, ὁμίχλην ὡσεὶ σποδὸν πάσσοντος, κ. τ. ἐ. Διττῶς λέγεται διδόναι Θεὸς, ἢ συγχωρῶν ἢ ἐνεργῶν· ὡς εἰ καὶ περὶ τοῦ ἡλίου τις ἔλεγεν, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ὁ τὴν ἡμέραν ποιῶν καὶ τὴν νύκτα, ἀλλ' ἡμέραν μὲν λάμπων, νύκτα δὲ ὑποχωρῶν. Κατὰ οὖν τὸ δεύτερον σημαινόμενον τὸ διδόναι τὸν Θεὸν ἐνταῦθα νομιστέον, εἴπερ ἀποστέλλων τὸν

λόγον αὐτοῦ τήκει αὐτά. Ἐξαποστελεῖ τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ τήξει αὐτά, κ. τ. ἐ. Ἡ χιών καὶ ὁ κρύσταλλος, καὶ ἡ ὀμίχλη καὶ τὸ ψῦχος κατὰ στέρησιν τοῦ ἡλίου τῆς δικαιοσύνης ἐπισυμβαίνει τῇ φύσει τῇ λογικῇ, ἅπερ ἔτηξεν ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος ἀποσταλείς· «Πῦρ γὰρ, φησὶν, ἦλθον βαλεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.» ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΗ΄. Αἰνεῖτε τὸν Κύριον ἐκ τῶν οὐρανῶν, κ. τ. ἐ. Αἶνός ἐστιν ὕμνος εἰς Θεὸν ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων. Αἰνεῖτε αὐτὸν, πάντα τὰ ἄστρα καὶ τὸ φῶς, κ. τ. ἐ. Τὸ φῶς νῦν συμβολικῶς λογικὴν φύσιν σημαίνει· «Ἦμεῖς γὰρ, φησὶν, ἐστὲ τὸ φῶς τοῦ κόσμου.» 12.1680 Αἰνεῖτε αὐτὸν, οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν, καὶ τὸ ὕδωρ τὸ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα Κυρίου, κ. τ. ἐ. Οὐρανός ἐστι νοητὸς φύσις λογικὴ τὸν τῆς δικαιοσύνης ἥλιον ἐν αὐτῇ περιφέρουσα. Τοῦ αὐτοῦ. Ὑδωρ τὸ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν λογικὰς φύσεις σημαίνει, κεχωρισμένας ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ὄντων ὑδάτων. Καὶ ὑψώσει κέρας λαοῦ αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Κέρας ἐστὶ νοῦς καθαρὸς. Ὑμνος πᾶσι τοῖς ὁσίοις αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὑμνος ἐστὶν ἔμπληξις μετὰ δοξολογίας ἐπὶ τῇ θεωρίᾳ τῶν γεγονότων καὶ γενομένων ὑπὸ Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΜΘ΄. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ ἄσμα καινὸν, κ. τ. ἐ. Οὗτος ἄδει καινὸν ἄσμα ὁ τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον ἀποθέμενος, τὸν φθειρόμενον κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης, καὶ ἐνδυσάμενος τὸν νέον τὸν κατὰ Θεὸν κτισθέντα. Ἡ αἴνεσις αὐτοῦ ἐν Ἐκκλησίᾳ ὁσίων, κ. τ. ἐ. Ὡς «οὐχ ὠραῖος αἶνος ἐν στόματι ἀμαρτωλοῦ» οὕτως οὐδὲ ἐν Ἐκκλησίᾳ πονηρευομένων, ἀλλ' ἐν Ἐκκλησίᾳ ὁσίων· καὶ ἐν ταύτῃ μᾶλλον ἢ ἐν ἐνὶ, ἢ ἐν ὀλίγοις. Εὐφρανθήτω Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, καὶ υἱοὶ Σιών ἀγαλλιᾶσθωσαν ἐπὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἐπεὶ περὶ μὲν τοῦ κατ' εἰκόνα τὸ «ἐποίησεν» εἴρηται, περὶ δὲ τοῦ ἀπὸ τοῦ χοῦ τὸ «ἔπλασε,» καὶ ἡ ἀγία εὐφροσύνη ἐν τῷ κατ' εἰκόνα ἐστὶ· διὰ τοῦτο Ἰσραὴλ ἐπὶ τῷ ποιήσαντι αὐτὸν προστάσσεται εὐφραίνεσθαι. Υἱῶν δὲ Σιών βασιλεύει Χριστὸς, τουτέστι σοφία, λόγος, ἀλήθεια, ἐφ' ᾧ ἀγαλλιάσθωσαν. Αἰνεσάτωσαν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν χορῷ, κ. τ. ἐ. Ἐὰν οἱ πολλοὶ ἐν τῷ αὐτῷ νοῖ καὶ τῇ αὐτῇ γνώμῃ ὁμοθυμαδὸν μιᾷ ψυχῇ καὶ μιᾷ καρδίᾳ αἰνῶσι τὸ ὄνομα καὶ τὴν ιδιότητα τοῦ βασιλέως, αἰνοῦσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν χορῷ μετὰ συμφωνίας. Ἐν τυμπάνῳ καὶ ψαλτηρίῳ ψαλάτωσαν αὐτῷ, κ. τ. ἐ. Οἱ μὲν νεκρώσαντες τὰ ἐπὶ γῆς μέλη, καὶ ἀναγαγόντες ἐπὶ τὸ ξύλον τῷ Χριστῷ συσταυροῦσθαι τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας, ἐν τυμπάνῳ ψάλλουσι τῷ Θεῷ· οἱ δὲ ὀλόκληροι καὶ ἀρμόνιοι τῷ πνεύματι, ἐν ψαλτηρίῳ. Ὅτι εὐδοκεῖ Κύριος ἐν λαῷ αὐτοῦ, καὶ ὑψώσει πραεῖς ἐν σωτηρίᾳ, κ. τ. ἐ. Εὐδοκεῖ Κύριος ἐν τῇ ἰδίᾳ μερίδι, ἣτις ἐστὶν ὁ λαὸς αὐτοῦ, οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὸς ἄρχοντος τοῦ αἰῶνος τούτου λαῷ. Καὶ ὑψώσει πραεῖς εἰς γῆν ἣν κληρονομοῦσιν οἱ πραεῖς, οὐ τὴν κάτω, ἀλλὰ ταύτην ἐφ' ἧς ἐστὶν ἡ ἄνω Ἱερουσαλήμ· ὑψώσει γὰρ Θεὸς πραεῖς ἐν σωτηρίᾳ· καὶ καυχῆσονται ὅσοι ἐν δόξῃ. Ἐν ποίᾳ δόξῃ; εὐλόγως περὶ ἧς φησὶν· «Ὁ καυχώμενος ἐν Κυρίῳ καυχάσθω» ἢ τοιαύτη ὁποίαν εἶχε Μωϋσῆς, ὅτε δεδόξασται ἡ 12.1681 ὄψις τοῦ προσώπου αὐτοῦ· καὶ περὶ ἧς φησὶν ὁ Παῦλος· «Ἦμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν.» Καὶ ἀγαλλιᾶσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ἀγαλλιᾶσονται ἐπὶ τῶν κοιτῶν αὐτῶν, οἷς «ἡ νύξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν» οἱ καὶ ὡς ἐν ἡμέρᾳ εὐσχημόνως περιπατοῦσιν, «οὐ κώμοις καὶ μέθαις, οὐ κοίταις καὶ ἀσελγείαις.» Αἱ ὑψώσεις τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ὡν οὐ τάφος ἀνεωγμένος ὁ λάρυγξ, τοῦ τῶν ὑψώσεις Θεοῦ ἐν τῷ λάρυγγι αὐτῶν, καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τῶν ἐτοιμῶς ἐχόντων ἐκδικεῖν πᾶσαν παρακοὴν, καὶ καθαιρὸν τῶν πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Καὶ ῥομφαῖαι δίστομοι ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν, κ. τ. ἐ. Ῥομφαῖαί εἰσι διαλογισμοὶ καὶ πράξεις ψυχῆς ἐκ κακίας καὶ ἀγνωσίας. Τοῦ αὐτοῦ. Ῥομφαῖα ἐστὶ νοῦς λογικὸς ἐκ κόπτων ψυχῆν ἀπὸ κακίας καὶ ἀγνωσίας. Τοῦ ποιῆσαι ἐκδίκησιν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἔλε γμοὺς ἐν τοῖς λαοῖς, κ. τ. ἐ. «Ἐκδίκησιν μὲν ἐν τοῖς

ἔθνεσιν,» ἐν τοῖς ἑτεροδόξοις· «ἐλεγμούς δὲ ἐν τοῖς λαοῖς,» τοῖς ἀμαρτάνουσι, κατὰ τὸν βίον νομιζομένοις ἐκκλησιαστικοῖς. Τοῦ δεῖσαι τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐν πέδαις, καὶ τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν ἐν χειροπέδαις σιδηραῖς, κ. τ. ἐ. Ὁ συμβιβάζων διδασκάλους ἑτεροδόξων καὶ τοὺς ἐν ἐκείνοις δοκοῦντας διὰ νομιζομένην ἰκανότητα ἐνδόξους, δεῖται βασιλεῖς αὐτῶν ἐν πέδαις, ἵνα μὴ προβαίνωσι τῷ λόγῳ αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐνδόξους αὐτῶν ἐν χειροπέδαις σιδηραῖς, ἵνα μηκέτι κρατῶσι τὸν πάλαι διὰ τὸ εὐξεσπότητον κρατούμενον. Τοῦ αὐτοῦ. Δεσμός ἐστι νοητὸς ἀπάθεια λογικῆς ψυχῆς· ἢ φόβος Κυρίου ἐκκλίνων ἀπὸ κακίας· ἢ διδασκαλία πνευματικὴ μὴ συγχωροῦσα τὸν νοῦν ἐπὶ τὴν κακίαν ὀδεύειν· ἢ ἀγάπη πνευματικὴ μηδὲν προτιμῶσα τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ. Τοῦ ποιῆσαι ἐν αὐτοῖς κρῖμα ἔγγραπτον, κ. τ. ἐ. Ποιοῦσιν οἱ ὅσοι κρῖμα ἔγγραφον καὶ γραφῆς τῆς ἐν πνεύματι ἄξιον ἐν τοῖς προειρημένοις βασιλεῦσι καὶ ἐνδόξοις· καὶ πάντα τὰ προειρημένα δόξα ἐστὶ πᾶσι τοῖς ὁσίοις τοῦ Θεοῦ, ὡς τὸν μὴ ἔχοντα ταῦτα μὴ εἶναι ὅσιον Θεοῦ. ΨΑΛΜΟΣ ΡΝ'. Αἰνεῖτε τὸν Θεὸν ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Μηδεὶς ἐξελθὼν τὰ ἅγια αἰνεῖτω τὸν Θεόν· «Πῶς» γὰρ «ἄσωμεν τὴν ὁδὴν Κυρίου ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;» Ἀλλοτρία δὲ γῆ τὰ μὴ ἅγια. Ἡ ἐπεὶ οὐ 12.1684 δοτέον τὰ ἅγια τοῖς κυσίν, οὐδὲ βλητέον τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων, ἢ δὲ αἴνεσις Κυρίου ἁγία καὶ μαργαρίτης· ἐν ἁγίοις αἰνετέον τὸν Θεόν, καὶ οὔτε ἐν κυσίν οὔτε ἐν χοίροις. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν στερεώματι δυνάμεως αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὅπου στερέωμα πίστεως καὶ οἰκοδομῆς ὁμοίας τῇ ἐπὶ πέτραν ὑπὸ ἀνδρὸς φρονίμου οἰκοδομηθείσῃ, καὶ Χριστὸς ἢ τοῦ Θεοῦ δύναμις, ἐκεῖ ὡς ἐν στερεώματι δυνάμεως Θεοῦ αἰνεῖσθω ὁ Θεός. Καὶ ἔστω ταῦτα ἐν τῷ λέγοντι καὶ ἐν τῷ ἀκούοντι. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐπὶ ταῖς δυναστείαις αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Ὡς ἐν παντὶ τόπῳ τῆς δεσποτείας αὐτοῦ εὐλογεῖ ἡ ψυχὴ τοῦ δικαίου τὸν Θεόν· οὕτως καὶ αἰνετέον αὐτὸν καὶ ἐφ' αἷς ἔστησε καὶ ἔταξε δυναστείαις, ἃς νοεῖτωσαν, ἵνα καὶ μετέχωσιν αὐτῶν ὁ λέγων καὶ ἀκούων. Ἀρρήτα γὰρ τὰ διὰ τῶν ἁγίων αὐτοῦ διηνεκῶς κατορθούμενα. Αἰνεῖτε αὐτὸν κατὰ τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης αὐτοῦ, κ. τ. ἐ. Νοηθείσης ἐκάστης μεγαλωσύνης τοῦ Θεοῦ, καὶ ἕκαστον τῶν κτισμάτων νοηθήσεται, καὶ τὸ πλῆθος τῆς μεγαλωσύνης, ἧς ἐκάστης οὐκ ἔστι πέρας. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ἤχῳ σάλπιγγος, κ. τ. ἐ. Κατὰ τὸν πνευματικὸν περὶ σαλπίνγων κατασκευῆς ἐν Ἀριθμοῖς λόγον κατασκευαστέον σάλπιγγα, ἵνα ἐν ἤχῳ αὐτῆς αἰνέσωμεν τὸν Θεόν. Τοιαῦται δὲ, οἱ μαι, σάλπιγγες δηλοῦνται καὶ ἐν τῷ· «Σαλπῖσει γὰρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι» καὶ ἐν τῷ· «Ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου καὶ ἐν σάλπιγγι τοῦ Θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ.» Ἔστι δὲ καὶ ἑορτὴ νεομηνία ἐβδόμου μηνὸς μηνόσυνον σαλπίνγων· καθ' ὃ λέγεται· «Σαλπῖσατε ἐν νεομηνία σάλπιγγι ἐν εὐσήμεν ἡμέρᾳ ἑορτῆς ἡμῶν.» Τοῦ αὐτοῦ. Σάλπιγξ ἐστὶ νοῦς θεωρητικὸς, ἢ νοῦς διδασκαλίαν πνευματικὴν πεπιστευμένος. Αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν ψαλτηρίῳ καὶ κιθάρᾳ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν τυμπάνῳ καὶ χορῷ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν χορδαῖς καὶ ὀργάνῳ, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις εὐήχοις, αἰνεῖτε αὐτὸν ἐν κυμβάλοις ἀλαλαγμοῦ, κ. τ. ἐ. Κιθάρα ἐστὶ ψυχὴ πρακτικὴ ὑπὸ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ κινουμένη. Τύμπανόν ἐστὶ νέκρωσις τοῦ ἐπιθυμητικοῦ δι' αὐτὸ τὸ καλόν. Χορὸς δὲ ἐστὶ συμφωνία ψυχῶν λογικῶν τὸ αὐτὸ λεγουσῶν καὶ μὴ ἔχουσῶν σχίσματα. Χορδαὶ εἰσι συμφώνησις ἀνταναιρεθείσης φωνῆς ἀρετῶν καὶ ὀργάνων. Ὀργανόν ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ, ἀπὸ θεωρητικῶν καὶ πραγματικῶν συνεστῶσα ψυχῶν. Κύμβαλόν ἐστὶν εὐήχον ψυχὴ πρακτικὴ τῷ πόθῳ προσηλωμένη τοῦ Χριστοῦ. Κύμβαλόν ἐστὶν ἀλαλαγμοῦ νοῦς καθαρὸς παρὰ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐμπνεόμενος σωτηρίας. Τοῦ αὐτοῦ. Χορδαὶ πλείους ἀρμονίως συντεθειμέναι, καὶ μουσικῶς ἐκάστη ἐν οἰκείᾳ χώρᾳ τεταγμένη, αἱ πολλαὶ εἰσὶν ἐντολαὶ καὶ τὰ περὶ πλειόνων δόγματα, οὐδεμίαν ἔχοντα πρὸς ἄλληλα διαφω 12.1685 νίαν. Ὀργανον δὲ τούτων πάντων περιεκτικὸν ἢ τοῦ σοφοῦ ἐν Χριστῷ ψυχῆ. Τοῦ αὐτοῦ. Ὁ μὲν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων ἢ τῶν ἀγγέλων λαλῶν, ἀγάπην δὲ

μη ἔχων, οὐκ ἔστιν εὐήχον κύμβαλον. Πᾶσα πνοὴ αἰνεσάτω τὸν Κύριον, κ. τ. ἔ. Εἰ τὸ φῶς τοῦ Κυρίου κατὰ τὸν Σολομῶντα ἢ πνοὴ ἀνθρώπων ἐστὶ, πᾶσα λογικὴ φύσις ἀναπνέουσα τοῦτο τὸ φῶς αἰνεσάτω τὸν Κύριον.